
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
21 E
26

MARII
ITALIA
DE
IMMVNITATE
ECCLESIARVM.

Som. Prof. Rom.

IN TERTIVM LIBRVM DECRETALIVM DE IMMVNITATE ECCLESIARVM.

AVCTORE

MARIO ITALIA PANORMITANO

Iuriſconſulto Præſtantiſsimo:

IN QVO PRAGMATICALES QVÆDAM SANCTIONES, Ad huius Regni Capitula pertinentes declarantur.

Accedunt etiam nonnulla, quæ hactenus a Doctoribus controuerſa, hic verò pro exoneratione Conſcientiæ, ac Animarum gratia exponuntur.

Acceſſerunt hac poſtrema editione notabiles eiuſdem Auctoris Additiones ſuis locis inſertæ, quæ hac nota * dignoſcuntur; Ac diligenter cum primæua papyro collatæ.

PANORMI, Typis Nicolai Bua, & Michaelis Portanoua, M.DC.XLVI.

Imprim. Salerno V. G. Imprim. de Denti Præſidens.

Expenſis Iacobi, & Franciſci Maringo.

Illustrisimo, ac Reuerendisimo Prȩsuli

D. CONSALVO BRAVO, ET GRAXERA

ADVERSVS HÆRETICAM PRAVITATEM IN hoc Siciliæ Regno Inquisitori Peruigili, ac Meritissimo.

RODIT iterum in lucem sub auctiori, comptioriq; forma digestum, quod à Mario Italiā, non inferioris notæ viro, fuit olim de Immunitate Ecclesiastica opus elaboratum. Et ne ex temporum iniuria, vel obuolui caliginē, vel tenebricosam vllo sæculo lucem experiri contingat, propè perennem tui præclarisimi nominis lucem renasci, consultum est. Par fuit, vt qui ab hæresum tenebris in hoc Siciliæ Regno Ecclesiam seruas immunem, hanc de Ecclesiastica Immunitate doctrinam tutelari tuo nomine, Illustrisime Præsul, redderes illustriorem. Properant fortasse tempora, cum tibi sub fœliciori sydere Ecclesiasticæ Immunitatis Patrocinium suscipere ex officio incumbet, atq; huius eruditisimi viri opus numeris omnibus absolutum oculis perlustrare non dedignaberis. Vtinam luce, quotquot illa carent, tua fruerentur, quā nimirum æquo ardori coniuncta, nec tepore languescerent, nec incendio cremarentur; Ita enim, vt apud omnes in aperto est, Clementiæ suauitatem cum Iustitiȩ seueritate, mira quadam

ratio-

ratione connectis, vt seueritas Clementiȩ partes agere videatur, Clementia seueritatis; neq; aduersus prauos homines excãdescere, neq; eorumdem precibus tibi illacrymari contingat. Rigidȩ scilicet correctionis vti Rosa, vepribus pungis, at simul Benignitatis oleo humanissimè vngis; ardentibus radiorum aculeis, vti Sol, corrigendo, viscera penetras, at prȩfulgida luce, admonendo, recreas, ac solaris. O vos fœlices, quibus hoc frui Sole, sydera largiantur; qui dum simul ardet, ac lucet, nec ardoris incendia vos perimerent, nec lucis oblectamenta vitiarent, & qui benignitatis luce mulceret, seueritatis ardore corrigeret, nouoq; miraculo lux, & ardor vos arguendo bearet. Nouit hȩc patrare miracula D. CONSALVVS BRAVO, ET GRAXERA, qui sub ijsdem omnino notulis anagrammaticè personat LVX, AC ARDOR VOS ARGVENS BEAT, qui Aquilam Solaris lucis, & ardoris amicam, qui Turrim ad suos protegendos libentissimam, hostesq; profligandos acerrimam, qui atri coloris Aues, ad rigorem, in blanda quadam, candidaq; planitie commorantes ad benignitatem prȩseferendam pro nobilissimo Stemmate gerit. Quod si Ecclesiasticȩ Immunitatis sancita dogmata deturbantes acerrimè corrigunt, suosq; benignissime fouent, ad tui nominis lucem, ardoremq; quibus simul arguere, ac beare nouisti, iure optimo accurrunt, teq; tutelarem exoptant. Faxit Deus, vt eadem pro debiti muneris ratione, vti supremus Iudex aliquando patrocineris. Vale Hyspaniarum, ac Trinacriȩ Decus eximium. Panormi 18. Maij 1646.

Tui nimium addictissimus

Iacobus Maringo.

TOTIVS TRACTATVS AC PRAESENTIS LIBRI CAPITVM ELENCHVS.

TOTVS HIC TRACTATVS DIVIDITVR IN TRES LIBROS.

N quorum Primo (idest in hoc præsenti) agitur de Immunitate illorum, qui delictis inuoluti ad Ecclesiam confugiunt.

In Secundo autem Libro agetur de Immunitate Ecclesiasticarum Personarum, illarumq; bonorum: & consequenter de pœnis eandem Immunitatem violantium: atque de eis qui ad clericatum peruenire prohibentur.

In Tertio, & vltimo de Rebus Ecclesiasticis tractandum est. Quæ omnia subsunt illi Titulo generali in Tertio libro Decretalium Gregorij IX. qui inscribitur De IMMVNITATE ECCLESIARVM, ETC.

Primus hic Liber diuiditur in Procemium & Septem Capita.

In quorum Primo agitur de Definitione Immunitatis in genere: & consequenter de peculiari huius præsentis Libri.

In Secundo traditur Origo eiusdem Immunitatis: Quove Iure sistat.

Tertium Caput continet Personas, quæ ad eandem Immunitatem admittuntur.

In Quarto autem Capite de Locis tribuentibus hanc Immunitatem tractatur.

Quintum enumerat Crimina, quibus siquis fuerit irretitus, hac Immunitate priuatur.

In Sexto autem agitur de Extractione Reorum ab Ecclesiasticis, alijsue Religiosis locis: Necnon de Pœna extrahentium Reos, non seruato Iuris ordine. Postremo de Effectu ipsiusmet Immunitatis.

In

In Septimo autem, & Vltimo Capite quædam Fr. Hieronymi Romani Hispani traduntur, quæ extraximus ab eius tractatibus nuncupatis, Republicas del mundo, lingua Hispana conscriptis; Item quædam Homilia D. Io. Chrysostomi, ad hanc eandem Immunitatem pertinentia.

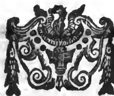
Quodlibet Caput diuiditur per Paragraphos. Et rursus quilibet §. per Versiculos: vt sic præsens Liber facilius incedat.

Ponitur hic Liber Primus ratione materiæ de qua in eo tractatur; quia Ius hoc insitum est ipsi Naturæ, vnde ab initio mundi cum ipsamet Natura ortum habet.

Secundo, quia communiter apud omnes Immunitas Ecclesiastica sub formalitate præsentis Libri sumitur. Tertio tandem, quia est vniuersalior, omnes comprehendens homines, nedum laicos, & infideles, verum etiam & omnes Clericos, quatenus pro delictis ad Ecclesiam confugerint, vt plene infra, In secundo, & Tertio Capite habetur.

In Secundo autem Libro de ijsdem Clericis, eorumq; bonis tractabitur, tanquam ipsimet Ecclesiæ magis annexis, cum ipsa eorum ministerio indigeat: Et posterius sit se tueri iure clericali, quam iure naturali.

De rebus vero ipsius Ecclesiæ in Tertio Libro agemus, tum quia ipsis personis comitantur, tum quia pro communi omnium hominum vtilitate aliquando exponenda sunt. Quædam alia, Deo propitio, dicemus in sequenti Libro.

DE

DE IMMVNITATE ECCLESIARVM

LIBER PRIMVS.

AVCTORE

MARIO ITALIA

I.C. PANORMITANO.

PROOEMIVM.

SVMMARIA.

1 *COnstitutio GREGORII XIV. in fauorem Reorum confugientium ad Ecclesias, & alia Sacra, vel Religiosa Loca.*

2 *Principes sæculares suis legibus Huic IMMVNITATI minimè derogare possunt.*

3 *Papa habet potestatem a Deo immediatè, cui omnes subsunt.*

4 *Partitio in qualibet re necessaria.*

5 *Agrorum diuisio vberiorem culturam reddit.*

6 *LIBRI Huius partitio, & nu. 11.*

7 *Personarum species diuersæ.*

8 *Clerici sæculares vt fori priuilegio gaudeant, quæ requiruntur, & quid in coniugatis?*

9 *Seruilis conditionis an possint fieri clerici, vel religiosi?*

10 *Secularium personæ quotupliciter distinguantur?*

12 *Definitio (teste Cic.) semper in qualibet re, de qua tractatur, præcedere debet.*

SAEPE cogitanti mihi quid nam de eis statuendum esset, qui post cõmissa aliqua crimina sub Ecclesiasticam 1 confugiunt Tutelam, cum nihil certum, aut indubitatum, vel iure definitum super huiuscemodi re a Iureconsultis, seu Legisperitis traditum sit, sed eorum scripta modo huc, modo illuc, ac inter se hinc inde labefactant, accidit, vt quadam die prę manibus quendam haberem tractatum, qui inscribitur, SVMMA BVLLARII, cuius auctor est Excellens V.I.D. Dominus Stephanus Quarãta;

 quem

quem dum legens reuoluerem, quãdam, Deo duce, reperi Constitutionem Fel.Record.Gregorij XIV.Qua reformatur Ius vetus super illa Immunitatis Ecclesiasticę parte, quæ in fauorem Reorum omnium, ac quorumvis criminum, præter quædam excepta, introducta fuit, vbi etiam abusus,& iudicum secularium facultas reos ab Ecclesijs, alijsuè Pijs Locis extrahendi prorsus tollitur, etiam in casibus inibi exceptis: quæ de re melius infra, suo loco Cap. VI. dicetur. Hæc autem Constitutio Gregoriana legi poterit in dicto Tractatu Summa Bull. sub titulo, Reuerentia Diuinorum folio mihi, 453. in nouis impressis Anno salutifero, 1607. in quo etiam tractatu quędam alię super quibusdam criminibus habētur declarationes, quæ suis locis traduntur. Sed cum his proximis diebus preteritis in Mense Iunio, 1609. quędam cōmentaria viderim super Eadem Cōstit.edita ab Alexandro Ambrosino,animaduerti,quòd in præcit. Sum.Bul. non reperitur integra, sed in parte diminuta; ideo necesse fuit, ea, quę ibi desunt, Hic ex eodē Ambrosino superaddere, quibus longius iter, quàm cœperam, perambulare conatus sum. Et quoniam in prędicta Constitutione casus ferè omnes exprimuntur, quibus criminum rei ab huiusmodi Ecclesiasticę Immunitatis beneficio excluduntur: reassumptis inde viribus, super Eadem aliqua scribere proposui: Quę Constitutio cū similis sit illis Canonibus collocatis sub tit. 49. In Libr. 3. Decretalium Gregor. X. qui de eadem peragūt re, prout meliùs in discursu Præsentis LIBRI videbitur: ideo Eādem ibid. fore collocandam putaui.

HINC ERGO EST, QVOD PRAESENS TRACTATVS IN LIBRVM TERTIVM DECRETALIVM INSCCIBITVR.

Sed vt res clarius intelligatur, Eādem met Constitutionem Hoc in Proœmio tradere destinaui, cuius tenor talis est.

CONSTITVTIO
S. D. N. GREGORII
DIVINA PROVIDENTIA PAPÆ XIIII.

GREGORIVS EPISCOPVS SERVVS SERVORVM DEI, Ad perpetuam rei memoriam.

1
VM † aliàs nonnulli prædecessores nostri, & præcipuè Fel: Rec. Sixtus Papa V. necnon Pius etiam V. sancto zelo ducti diuersas facultates, & indulta extrahendi, etiam in casibus quibusdam a Iure non expressis, ex Ecclesijs Criminosos, & Delinquentes compluribus secularibus Principibus, eorumq; Curijs, & Magistratibus sub varijs modis, & formis concesserint, prout in illis plenius continetur. Experientia postmodum docuit, tùm ob diuersitatem, & differentiam huiusmodi indultorum: tùm

A

quia

quia plerique eorundem Principum ministri ex hoc ipso illa diuersimodè, etiam latiùs, quàm par erat,& ad suum libitum interpretandi occesionem arripuerunt, illisque abuti cœperunt, subortam esse non mediocrem in aliquibus locis Libertatis, & IMMVNITATIS ECCLESIASTICÆ perturbationem, & confusionem; alibi verò nec ipsos quidem laicos indultis huiusmodi, vt voluisse, aut potuisse, quod Populis inueterata erga Ecclesias reuerētia, deuotis, & assuetis scandali potius, quàm quietis occasionem præberent. Illud etiam adsurdum sæpenumerò secutum est, vt infimæ interdum conditionis laici non modo iuris, sed etiam literarum penitus ignari,& imperiti, dum quasi potestates, aut ministri Curiæ seculares in aliquo Castro, aut Oppidulo iurisdictionem exercebant, facultatem, & indultorum huiusmodi limites longè excesserint, eaque suo arbitratu in sensus minùs rectos, & ab intentione concedentis omnino alienos detorserint, & illorum prætextu quicquid sibi in mentem venit, attentare præsumpserint, in graue Iurisdictionis, & IMMVNITATIS ECCLESIASTICÆ præiudicium, locorum,& personarum Diuino cultui dicatarum contemptum, Ipsius DIVINÆ MAIESTATIS offensam, & scandalum plurimorum.

Quare pro commisso nobis a Domino Pastoralis officij munere, prædictis absurdis,& scandalis obuiare, ac differentias huiusmodi ad vniformem regulam reducere, omnemq; dubitandi, ac perperā interpretādi occasionem dilucida declaratione submouere, abusus tollere, & ne Ecclesiastica Iura plane conculcentur,& negligantur, opportunè prouidere decreuimus, prout etiam dictus Sixtus prædecessor noster iisdem de caussis motus statuere decreuerat, licèt morte præuentus hoc adimplere nequiuerit: ita tamen, vt quando præsens temporum calamitas,& nimia, quæ iam inualuit peruersorum hominum malitia id exposcit: aliquid etiam ad terrorem delinquētium, & ad coercenda illorum facinora, vltra id; quod prisca illa maiorum nostrorum disciplina,& vetus Sacrorum Canonum norma præscripserat, in quibusdam casibus congrua moderatione adhibita, permittamus.

Hac itaq; nostra perpetuò valitura Constitutione, omnia, & quæcunq; priuilegia, indulta,& gratias, tam per dictum Sixtum, ac Pium V. quàm alios quoscunque nostros prædecessores, aut nosmetipsos, Semdemque Apostolicam, eiusuè Legatos super abducendis, vel extrahendis AB ECCLESIIS, MONASTERIIS, SACELLIS, DOMIBVS REGVLARIBVS, ET SECVLARIBVS, LOCISVE SACRIS, AVT RELIGIOSIS, Aliasque in casibus a iure permissis, hominibus

bus certorum tunc expressorum, vel nó expressorum criminum Reis aut Fraudolentis Decoctoribus, etiam in odium certorum delictorũ, & pro bono, pace, & quiete publica, & ex causis vrgentissimis, ac necessarijs, & æquipollentibus casibus in Iure expressis, atq; ex paritate, identitate, aut maioritate rationis extẽsis, perpetuò, vel ad certum non dum elapsum tempus, seu ad vitam alicuius Principis; aut beneplacitum, seu aliàs quomodolibet concessa, etiam iteratis, aut multiplicatis vicibus approbata, & innouata, ac vsu recepta, literasq; Apostolicas sub plumbo, aut in forma, Breuis, seu aliàs quomodocũque desuper confectas, quarum tenores hîc haberi volumus pro expressis, ac ad verbum insertis, sublata penitus omni differentia, ita ad vnam tantùm formam reducimus, & moderamur, vt laicis ad Ecclesias, Locaquè Sacra, & Religiosa prædicta cõfugientibus; *Si fuerint.*

PVBLICI LATRONES, VIARVMQVE GRASSATORES, QVI ITINERA FREQVENTATA, VEL PVBLICAS STRATAS OBSIDENT, AC VIATORES EX INSIDIIS AGGREDIVNTVR; *Aut,*

DEPOPVLATORES AGRORVM;

QVIVE HOMICIDIA, ET MVTILATIONES MEMBRORVM IN IPSIS ECCLESIIS, EARVMVE COEMITERIIS COMMITTERE NON VERENTVR; *Aut,*

QVI PRODITORIE PROXIMVM SVVM OCCIDERINT; *Aut,*

ASSASSINI; *Vel*

HÆRESIS; *Aut,*

LÆSÆ MAIESTATIS IN PERSONAM IPSIVSMET PRINCIPIS REI, *IMMVNITAS ECCLESIASTICA* NON SVFFRAGETVR.

Sed vniuersis, & singulis venerabilibus Fratribus nostris Patriarchis Primatibus, Archiepiscopis, Episcopis, cæterisque Ecclesiarum, & Monasteriorum Prælatis, tam secularibus; quàm cuiusuis ordinis regularibus distinctè præcipiendo mandamus, & præcipimus, vt laicos in casibus prædictis delinquentes ad eorum Ecclesias, Monasteria, Domos, & alia Loca supradicta Sacra, seu Religiosa; respectiuè confugientes, & in eis se recipientes; atque morantes, qui prædicta delicta, eorumuè aliquod iudicio suo commisisse videbuntur, quando à Curia seculari fuerint requisiti, vel qualibet eorum fuerit requisitus, ministris, & officialibus Curiæ secularis absque irregularitatis nota, aut alicuius censuræ Ecclesiasticæ incursu tradi, & consignari curent, & faciant: & quilibet eorum curet, & faciat.

Ne autem Curiæ sæcularis prædicta ministri facultate illos per se, & pro-

& propria auctoritate extrahendi, & abducendi sibi olim, vt præfertur, attributa, & per præsentes reuocata abutantur, volumus, dictaq; auctoritate decernimus, & declaramus, vt Curia secularis, eiusq; iudices, & officiales ab Ecclesijs, Monasterijs, Locisq; Sacris prædictis laicum aliquem, vt præfertur, delinquentem in nullo ex casibus supradictis sine expressa licentia Episcopi, vel eius Officialis, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ ab eo auctoritatem habentis, ad quos solos, & non alios Episcopis inferiores, etiam si aliàs Ordinarij sint, aut nullius Diœcesis, aut Conseruatores ab hac Sede specialiter, vel generaliter Deputati, prædictam licentiam dandi facultas pertineat; occurrente autem casu in loco exempto, & nullius Diœcesis, tunc ad Episcopum viciniorem deuoluatur hæc cognitio, & non ad alios, capere, extrahere, aut incarcerare non possint, nisi eo casu, quo ipse Episcopus, & dictæ personæ Ecclesiasticæ requisitæ illos in delictis superiùs expressis culpabiles tradere, aut capturæ incarcerationi interuenire, & assistere recusauerint, tuncq; reuerentię Ecclesiæ, & Locis Sacris debitæ memores, prædictos delinquentes minori, quod id fieri poterit, cum scandalo, & tumultu, extrahere curent; Quodquè delinquentes Laici prædicti postquàm, vt præfertur, ab Ecclesijs, Locisuè Sacris extracti, & capti fuerint, ad carceres Curiæ Ecclesiasticæ reponi, & inibi sub tuto, & firmo carcere, ac opportuna custodia data illis, si opus fuerit, per Curiam secularem, detineri debeant; nec inde abstrahi, Curiæq; seculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognito prius per Episcopum, seu ab eo deputatum, an ipsi verè crimina superiùs expressa commiserint; tuncque demum de mandato Episcopi per Iudicem Ecclesiasticum Curiæ seculari, quacunque appellatione postposita, consignentur.

De Crimine verò Hæresis cognitio ad forum Ecclesiasticum tota pertineat: neq; in ea Curia secularis se quoquomodo intromittat.

Sicuti etiam prohibemus, Ne contra Ecclesiasticas Personas Seculares, aut cuiusuis ordinis, vel militiæ, etiam S. Ioannis Hierosolymitani Regulares, quoquomodo etiam vigore prædictorum priuilegiorum, indultorum, aut concessione, quæ omnia ad terminos Iuris, per præsentes reducimus, procedant, aut se intromittat, illasuè ab Ecclesijs, Monasterijs, Domibus, Locisq; Sacris, aut Religiosis, etiam in casibus in hac Constitutione expressis, extrahere, abducere, capere, carcerare, aut cognoscere de criminibus ad forum Ecclesiasticum pertinentibus, aliàs quàm de iure, & per priuilegia eisdem ordinibus, aut militijs concessa, permittitur, quomodolibet præsumant.

Quod si quis quacunq; dignitate, & auctoritate præditus præmissorum, aut alio quouis prætextu quicquam præter, aut contra huius no-

nostræ Constitutionis tenorem attentare præsumpserit, declaramus eum ipso facto censuras,& pœnas easdem incurrere, quæ contra Libertatis, Iuris, & Immunitatis Ecclesiasticæ violatores per sacros Canones, & Conciliorum generalium, nostrorumque prædecessorū Constitutiones sunt promulgatæ: Sicq; per quoscunq; Iudices,ordinarios, & Delegatos, etiam causarum Palatij Apostolici Auditores, & S.R.E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi, & interpretandi facultate,in quauis causa, & instantia iudicari,& diffiniri debere; necnon irritum decernimus, & inane, si secus super his per quoscunq;quauis auctoritate scienter,vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus præmissis, tam Sixti & Pij Quinti: quàm aliorum quorumcunq; Prædecessorum nostrorum literis Apostolicis, priu legijs, indultis, & facultatibus, qu busuis personis etiam Imperiali,Regiá,Ducali,aut alia quauis dignitate,& auctoritate fulgentibus, aut Rebus públicis, Dominijs,Regnis, Prouincijs,Ciuitatibus,Terris,& locis eorumuè Curijs,Parlamentis, Senatibus,Consilijs,Communitatibus,Vniuersitatibus,Collegijs,aut Præsidentibus,Proregibus,Gubernatoribus,Locatenentibus, Vicarijs,Potestatibus, alijsque Mag stratibus, Officialibus,Ministris, aut Consiliarijs ex prædictis,vel alijs etiam grauioribus,& vrgentioribus causis: tam illorum intuitu, & contemplatione,siue ad eorum preces, & instantiam: quàm etiam Motu proprio,& ex certa scientia,deq;Apostolicæ Potestatis plenitudine,ac per modum statuti, & legis perpetuæ, etiam in vim contractus,& Fratrum nostrorū consilio, sub quibuscunq; tenoribus,& formis,& cum quibusuis præseruatiuis, restitutiuis, mentis attestatiuis,derogatoriarum derogatorijs, alijsq; validissimis,efficacissimis,& insolitis clausulis,necnon irritantibus,& alijs decretis, etiam si inibi caueatur expresse,quòd illis, nisi sub certis modis, & formis,& nisi de expresso eorum consensu, ad quorum fauorem concessæ fuerint, derogari possit; & aliter factæ derogationes nullius sint roboris,vel momenti:& aliàs quomodolibet concessis, etiam sæpius approbatis, & innouatis; Quæ omnia, & singula, ac illorum tenores pro expressis habentes,quatenus præmissis in aliquo aduersentur,aut plures,quàm superius expressos casus contineāt,auctoritate,& tenore præmissis,omnino,ac perpetuò tollimus,& abrogamus, ac ad terminos præsentis Constitutionis, quo ad superius, descripta dumtaxat reducimus, & nolumus cuiquam de cætero suffragari, & qualibet alia dictæ Sedis indulgentia generali, vel speciali, per quæ præsentibus non expressa,vel ad verbum non inserta effectus earum quomodolibet valeat impedire. Vt autem præsentes Literæ ad omnium notitiam facilius deducantur, mandamus illas in

Valuis

Valuis S. Ioannis Lateran. & Princ pis Apostolorum Basilicarum de Vrbe, necnon Cancellariæ Apostolicæ de more affigi, & publicari, earum etiam exemplis inibi affixis, & dimissis; ac post publicationē huiusmodi volumus,& decernimus,vt omnes,& singulos,quos,concernunt, & concernent infuturum, perinde arctent,& afficiant, ac si eorum cuilibet personaliter intimatę fuissent; earundem verò præsentium transumptis, etiam impressis,Notarij publici manu subscriptis eandem fidem in iudicio,& extra illud, vbiq; gentium, & locorū haberi volumus,quæ eisdem originalibus Literis haberetur,si essent exhibitæ vel ostensæ.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostræ moderationis, præcepti mandatorum,decretorum,reductionum, declarationum, prohibitionis,sublationes, abrogationes, & voluntatis infringere,vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurum.

Dat. Romæ in Monte Quirinali, Anno Incarnationis Dominicæ Millesimo Quingentesimo Nonagesimoprimo, Nono Kal.Iunij.Pōtificatus nostri Anno primo.

L. Dat.

M. Vestrius Barbianus.

Registrata apud Marcellum Secretarium.

A. de Alexijs.

HAC

AC igitur CONSTITVTIONE satis apparebit quantum Doctorum distent ab Eademet opiniones. Quidam enim, *pro vt diximus supra in Præfat. ad Lector.* ne dū non contenti Eam controuertere, sed penitus Eidem contradicere ausi sunt, quos suis trademus locis. Quare sciendum in primis, quòd cum Hæc Res, de qua tractandum est, sit Ec-
2 clesiastica, ideo Cæsarum † decisionibus non egemus, cum enim in eius præiudicium nihil disponere valeat, *Rebuff. To.2. super Constit. de Immun. Ecclesi. art. 1. Glo. 2. nu. 5. plures refert Couar. Variar. resol. cap. 20. aliàs vlt. nu. 3. in princ. & post eum, aliosq; infinitos Farinac. pract. quæst. crim. lib. 1. Quæst. 28. nu. 6.* nec mirum si Papa quoad Hanc Rem deroget Principium secularium potestatibus, cum aliàs ad ipsos Principes aduersus criminantes coercio spectet, & liberatio, *latissimè Clar. in §. fin. quæst. 59. per tot. & post eum, aliosque quamplures Soar. in sua Collect. comm. opin lit. P. nu. 257.*
3 Quia potestas † Summi Pontificis à Deo immediatè illi tributa est, dum Christus dixit Petro: Pasce oues meas vt inter DD. copiosè refert Felin. in cap. Canonum statuta *à princ. vsq; ad nu. 13.* supra de Constit. & ibi etiam remissiuè *in cap Translato nu. 9. dicto tit.* vbi Canones, ait, omnes homines ligare: *ibiq; plures theologos citat. Abbas etiam in cap. 2. nu. 6. & Additiones ad eundem supra, de Translat. Episc. & ad saturitatem videri potest Catel. in Addit. ad Opusc. D. Thom. in tract. de Auctoritate Papæ, & Concilij latissimè etiam Couarr. in Regula, Peccatū part. 2. §. 9. ferè tot. presertim, nu. 7.* Quod autem dictum est de secularibus potestatibus, intelligitur de omnibus, etiam non recognoscentibus aliquem in superiorem: quia hi quoque Papæ subsunt *Abb. in cap. Quoniam nu. 1. supra, de Constit. & plenè per Felin. ex relatis in cap. Nouit. nu. 4. sup. de Iudicijs vbi etiam idemmet Abb. in n. 6. cū alijs q; seqq.* Hinc cum tota Res Hæc pendeat ab Ecclesia, cuius Iurisdictio, & Potestas in Summo residet Pontifice: idcirco ab hac Pontificia CONSTITVTIONE non recedam: sed Eadē pro basi, & fundamēto Præsētis Libri vtar; Quæ sanè CONSTITVTIO, vt melius, faciliusque posset intelligi,
4 diuidenda esset, nam Partitio † Iuxte Accursio *in Princ. Instit. §. Igitur, in verbo, Partiti* animum legentis incitat: mentem intelligentis præparat, memoriam artificiosè reformat: & secundum Iustinianum *in §. Alio Instit. Quib. mo. testa infir. & in §. Sed ne in primis de Legatis.* difficultas ex permista traditione procedens per separationem explicatur; quemad-
5 modum, & agrorum † diuisio vberiorem culturam reddit, *l. Gaius §. Titius ff. de Leg. 2.*

Hinc Prædictam Gregorij CONSTITVTIONEM diuidere oporteret, sed quia permixtim in Ea omnia, quę ad Hāc Rem pertinent, traduntur, ne diuidantur ea, quæ simul cohærent, & ad vnius perfectionem tendunt, vel ad eundem finem concurrunt, literam ipsam non diuidam, sed vtiliora colligam, quæ secundum subiectam materiam ordine suo collocabuntur.

6 Itaq; visum mihi est Hoc † præsens Opusculum, Quod Liber Primus IMMVNITATIS ECCLESIASTICAE dicitur, in tres Principales Partes diuidere; quarum Prima tractabit de Personis, quæ ad Huiusmodi IMMVNITATIS beneficiū admittuntur. Secunda verò Pars quædam indicabit Loca, ex quibus prædicta prouenit IMMVNITAS; Tertia demum Delicta, seu Crimina declarabit, quibus Prædictæ Personæ Eadem IMMVNITATE priuantur: Quæ omnia ex Eadem Constitutione colliguntur.

Dixi velle primum de Personis age-

7 agere, ob diuersas † personarum species, inter quas nonnullæ seclusæ videtur ab huiusmodi Priuilegio, vt sunt Infideles,& Ecclesiasticæ personæ,de quibus est maxima inter Doctores altercatio; Vnde pro euidentiori declaratione scire conuenit duplicem esse Personarum Speciem: alteram Catholicarum: alteram verò Infidelium: Rursus Catholicæ personæ subdiuiduntur in Ecclesiasticas, & Seculares;sed illæ Ecclesiasticæ licèt inter se secundùm quid differre videantur, nihilominus quo ad Hanc Rem omnes sunt æquales.

Vnum tamen notandum est, quòd
8 Clerici † Seculares, qui tantùm quatuor Ordinibus sunt initiati, nisi alicuius Ecclesiæ seruitio ex mandato Episcopi fuerint Deputati,dummodo habitum deferant,& tonsuram: vel in Seminario Clericorum:aut in aliqua Schola, vel Vniuersitate de licentia Episcopi, quasi in via ad maiores ordines suscipiendos, versentur, fori priuilegio non gaudent: sic statutum extat in Sacrosancto Concil.Trident.*Sess.23.cap.6.de Reformat.* Adde Mastril.decis. 113.per to.vbi n. 16.*notabiliter,quod cognitio, an seruitia sint sufficienter probata,pertinet ad Iudicem Ecclesiasticum, eique debet fieri remissio,et num.18. ampliat etiam in controuersia super vestibus. Sequitur *Cutell. de Donat.tom.1.discurs. 2.special.12.a n.14.ad 17.** inter quos includuntur etiam Clerici Coniugati, qui cum vnicis, & virginibus contraxerunt,iuxta Cap.1. de Cler.Coniug.lib. 6. dummodo habitu, tonsuraue incedant, & similiter alicui inseruiant Ecclesiæ, prout habitum est de alijs Clericis *ex eod.Cap.6.d. Concil. Triden.* * de Clericis coniugatis vide Baiar. ad Clarum in prax.crimin. quæst.36. nu.12. vbi per tot generaliter etiã de Clericis.* * Quomodo vero intelligatur prædictum Cap. 1. de Clericis coniug. & in quibus casibus locum suũ obtineat, habetur plenè in Secundo Libro sequenti. Huius Præsentis Tract. *regula 3. limit. 1. cum vers. seq incip. Hinc est sub Cap. 2.* Vbi de Bigamis agemus; * interim vero videndi sunt *Sãchez de matrim. lib.7.disp. 83.* Et præcipue quæ nouissime scripsit *Trasmiera in absolutissimo Tractatu de Poligamia per totum, vbi erudite, & accurate materiam pertractat,** quare nisi hæc concurrant; pro laicis quo ad forum habendi sunt.

Seculares autem Personæ in triplicem quoque subdiuiduntur speciem: nempe in liberas,inter quas adhuc cõnumerantur Clerici seculares,quia Ser-
9 uilis † conditionis ad statum Ecclesiasticum peruenire prohibentur, hoc est, neque Clerici, neque alio modo Religiosi fieri possunt: de quo satis apertè quamplura locuntur Iura, *vt ex tex. in Canone Apostolorum, 81. text. in c. vlt. vers. Qui seruili conditioni. Dist. 51. Itẽ in Summa; Dist.54.cum.c.1. & seq.c. De seruorum.c. Si quis obligatus. c. De rebus. in fine cum duob.c.c.seq.c. Generalis, & c. Admittantur.d.Dist.54. Item Dist. sequ. 55.c.1.vers. Vel seruilis 16.quest.1.c. Qui vero.S.& neminem. Et tandem facit Titulus ille generalis, sup. de Seruis nõ ordinandis. cum iuribus ibidem subnixis; præcipuè tex. in ca. 1. & in c. Consuluit.* * Intellige absque consensu domini *Enriquez lib.11. de matrimon.cap.10.num.5. alijs relatis in addit. litt. n, o. latè Sanchez in summa lib. 5.cap.4.a nu.42.ad 49.* vbi plura in hanc sententiam.* Et quamuis reliquæ Personæ Ecclesiasticæ, præter prædictos Clericos, de his quoque liberis esse debeant: nihilominus vt ad illum peruenerunt statum,cum velle, nolleque careant, nõ poterunt amplius in earum numero computari; de quo satis infra; in Lib. seq. (Deo duce) loco
10 suo dicemus. Secularium, † in quam Personarum triplex est species: quædã dicũtur liberæ: quædam libertinæ quædam autem seruæ, *l. Manumissionem. ff. de Iust. & iu. & tot. tit. Instit. de Iure personarum.*

Infideles verò penitus vnius sunt condictionis, *vt extat Titulus ille gene-*

ralis, inf. de Iudaiis, & Saracenis, & tradit Boer. decis. 1 10. *n.* 4. *cum duob. numm. seqq.* quare quod dicitur de Iudæis, idē dicendum est de Turcis, Mauris, alijsq; *Nauar. in Manu. cap.* 25. *n.* 20. *in princ. qui in terminis nostris locuntur.*

Secundò agendum est de Locis ipsius Immunitatis, quia plura sunt Loca in Hac CONSTITVTIONE compræhensa, vti loco suo apparebit: at quoniā a Doctoribus valde controuersum de illis est: ideo in Secunda Parte Principali de eis dicetur.

Postremo de Delictis, aut Criminibus agam: hac ratione, nam postquam
11 Delinquentium † personæ cognoscent se liberari posse a manibus Iudicum tēporalium, Loca non ignorent, ad quæ confugere possint: sed quia non omnes, qui delinquunt, solent Huiusmodi Priuilegium consequi, quia grauia patrantes crimina, quorum nos meminerimus, quamuis ad ea fugerint Loca, illorum Immunitate priuantur; idcirco in Vltima Parte de eisdem Criminibus tractatur. Quibus cognitis, ac declaratis, Iudex secularis conqueri poterit apud Iudicem Ecclesiasticum, vt Eas Personas ad suum velit remittere forum.

Quod ad personas attinet, tradetur infra, Cap. III. de Locis, dicetur Cap. IV. & de Criminibus, Cap. V. reliqua verò Capita præcedentia, hoc est, duo proxima sequentia, Primum, & secundum: item Sextum, & Vltimum, quod est Septimum, traduntur hic ad illorum Trium, nempe 3. 4. & 5. corroborationem, atque maiorem intelligentiam. Ne longius itaque, quam par est, transcurramus, omissis cæteris præludijs, quæ parui sunt momenti, id solummodo tradam, quod magis expedire videbitur: sed vt res melius pareat, a Definitione
12 † inchoandum est, ne ignoretur de quā re dispurandum sit: quod, & Cic. *lib.* 1. *Offic.* testatur dicens: Omnem, quæ a ratione suscipitur de aliqua re, institutionem, debere a definione proficisci, vt intelligatur quid sit, de quo disputetur; Sed quoniam nobis agendum est de quodam Iure Ecclesiæ, Quod secundùm Canones dicitur IMMVNITAS, vt patet in Titulo generali Tertij Lib. Decret. & aliorum, ideo, vt ab eius inchoetur Definitione, scire conuenit.

IMMVNITAS IN GENERE QVID SIT, & de qua tractetur in hoc Libro, queque illa sit: & vnde dicatur.

SVMMARIA.

1 *Generis cognitio ad speciërum cognitionem præcedere debet.*
Per speciem illi derogatur, nu. 14.
Inter genus, & speciem multum interest, num. 15.
Subÿcitur etiam speciebus, num. 17.
2 *Specialia generalibus in sunt.*
3 *Immunitatis generalis Definitio.*
4 *Obligatio quid?*
5 *Ius sumptum per methonymiam.*
6 *Vinculum quid?*
7 *Obligatio vnde dicta?*
8 *Tutor datur in vites.*
9 *Tutelam non cogitur suscipere septuagenarius. Item,*
Absens causa reipublicæ. & nu. seq.
11 *Tallias, & collectas, siue gabellas soluere non cogitur qui Filios duodecim habet.*
12 *Delinquentes pœnam soluere debent.*
13 *Capite minutus non liberatur a pœnis.*
16 *Corrupti appellatione quid continetur?*
18 *Tituli Generalis tractantes de hac Immunitate. Item, Specialis huius Lib. num.* 19.

Cap. I.

Cap. I.

1 VONIAM ad cognitionem † specierum debet præcedere cognitio generis, *l. 1. ff. Si certum pet. vbi communiter DD.* ideo Tractaturos de quadam specie Immunitatis, priùs nosse oportet, quid nam sit Immunitas in genere sumpta, cum
2 specialia † generalibus insint, *l. Semper ff. de Reg. iur.* Qua propter.

3 **IMMVNITAS † nihil aliud EST, nisi IVRIS RELAXATIO, QVO QVIS ANTEA ADSTRINGEBATVR.**

Dico (RELAXATIO) ad differentiam obligationis: quemadmodū enim
4 Obligatio † est iuris vinculum, quo necessitate adstringimur alicuius rei soluendæ secundùm nostræ ciuitatis iura, *Instit. eo. tit. de Oblig. in princ.* ita è conuerso, hic, Relaxatio sumitur pro illa indulgentia, quam lex concedit aliquibus personis, vt a munerum subitione liberentur; sed de hoc plenius inf. §. 4. dicetur.

Dixi (IVRIS) quia quod iure præ-
5 cipitur, subire necesse est: vnde Ius † sumitur per metonymiam, continens scilicet, pro contento: sicuti, & Pomponius ait in l. 2. ff. de Orig. iu. *in §. igitur vers. ita in ciuitate,* ibi: Aut Iure. i. Lege constituitur, &c. & sicut in definitione obligationis Vinculum ibi metaphoricè,
6 ponitur, est † enim propriè Vinculum restis, siue funiculus, quo res aliqua alteri est alligata; vt igitur homo rem aliquam funiculo alij alligat, ita Ius quoque contractu, vel delicto interueniente homines inuicem ligat ad præstandum ea, de quibus inter eos conuenit, vel quod lex statuit; Ita iuris ligatio
7 dicitur obligatio: vnde & † a ligando nomen traxit. Quare cum Delinquentes iuri ligati sint, vt. s. quod iure præcipitur, subire oporteat: inde fit postmodum prædicta Iuris Relaxatio, quæ, prouenit ex Immunitate. Exempli gratia, aliquis te in suo testamento turorē filiorum suorum constituit, iure illud
8 munus suscipere debes, quia tutor † datur inuitus, *Glos. in verbo, Vis, atque potestas Inst. de Tutel. in princ. Bart. & DD. in l. 1. ff. eo. Item Bart. in l. Illud. ff. de Tut. datis, ab his, & Clarius vltra hos allego Texx. expressos in l. Si quis, in fin. ff. de Mun. & honor. & in l. vlt. §. ad hoc C. de Silentiarijs lib. 12.* sed proponas vnam de excusationibus, videlicet, quòd sis
9 ætate † confectus, hoc est, quod habeas septuaginta annos; *Instit. de Excus. tut. §. Item maior. l. 2. in princ. ff. eo. & l. 2. C. Qui ætate se excusa Item l. Maiores. ff. de Iure Immun. & l. Et qui. §. cura. ff. de Vacat. & excusat. mun.* vel quod reipublicæ
10 † causa ab esse velis, *Instit. eo. §. Item qui republicę.* vel quandam aliam ex eis, quæ sparsim ponuntur in libris Iuris Ciuilis qua, vel quibus propositis, illud munus suscipere non cogeris.

11 Item pone: aliquis † tenetur soluere tallias, & collectas, sed propter numerum duodecim filiorum excusatur ab earum solutione, *l. Si quis. C. de Decurio. lib. 10. de magis comm. refero Dominum Bernard. Henriq. lib. 3. Concl. 63. in suo tract. Magis com. vide etiam infra, §. vlt. nu. 13.* vnde illius iuris, quo antea adstringebatur, fit illi Relaxatio quod Menoch. *in Trac. de Arbitr. casu 379. nu. 8. & duob. seqq.* extendit etiam ad fratrē habentis hanc Immunitatem, si bona cum eo communia habeat, *& ibi allegat Natt. Marsil. & alios;* quæ opinio non absque controuersia transibit propter Gubernatorum illiteraturam: sed hanc opinionem quamplures securos esse refert Carolus Tapia *in l. fin. ff. de Constit. Princ. par. 2. cap. 3. nu. 77.* licet contrariū verius arbitratum fuisse Ant. de Padilla *in l. 1. num. 4. C. de Diuersis rescriptis, &c.* post Bart. Io. Plac. & Rimin. *in l. fin. C. de Muneribus, & honoribus li. 10.* idque solùm procedere in indiuiduis tradiderit:

quod & ipse approbat *multos refert Tiraquell.lib.1. Retr.§.26.Glos.1.n.34. adde quoq; Io.Crist.in repetit.l.filius famil. §. Diui ff. de legatis 1. sub num. 78. qui pro vtraq; parte aliquos refert.sed per affirmatiua faciunt alij relati per Marsi. sing. 180. num. 3.*

12 Item aliquis † quodam commisit crimen, pœnam soluere debet, cum id magna ratio suadeat, *l. Si à reo §. id quod vulgo ff. de Fideius.* (ex parte tamen iudicantis, non autem rei) ne maleficia remaneant impunita, *l. Si ita vulneratus. §. quod si quis ff. Ad l. Aquil.* ita, vt nemo,

13 † quamuis capite minutus, delictis exui possit, *l. 2. §. nemo & l. Tutelas §. iniuriarum ff. de Cap. minu.* cum ad hoc facta sint iura, vt mala puniatur *c. Facta sunt Dist. 4.* hic fugit ad Ecclesiam, vel ad aliquem Locorum infra dicendorum, en illius pœnæ, quam iure soluere cogebatur, fit Relaxatio: & sic de reliquis similibus iuribus Immunitatis. Nec posse dici, refert de Franch. *Decis. 713. n. 5.* esse contra vtilitatem publicam, licèt publicè intersit, delicta (vt dictum est) puniri; quia illud procederet, quando delicta futura remitterentur: quia nunc (tractans de Indulto generali concesso Regnicolis a Catholica Maiestate Regis Philippi III.) non principaliter sed secundariò hoc accidit.

Qua Definitione sic stãte, cum plures sint Immunitatis species, descendere opportet ad eam speciem, de qua in Hoc Præsenti Libro tractatur; vt inter alias species distinguatur; nam licèt verum sit, quòd speciália generalibus in-

14 sint *prout diximus sup. n. 2.* non † tamen ambigitur in cætero omni iure speciem generi derogare, *l. Sanctio legum ff. de Pœn. l. In toto ff. de Reg. iur. & c. Generi vbi Dynus, & DD. de reg. iur. lib. 6.* cum

15 multum † intersit inter genus, & speciē: nam speciem eximi de genere placet, *l. Si peculium. in princ. ff. de Manumis. test. exemplo, l. Si seruus la, 2. §. & cum eo planè. Vers. & non negat. ff. Ad l. Aquil.* vbi Vlpianus, non negat, *inquit* Celsus

16 fractum, † & vstum contineri corrupti appellatione: sed non est nouum, vt lex

17 specialiter † quibusdam enumeratis generale subijciat verbum, quo specialia complectatur.

Vnde ex his apparet, quòd quamuis qui ad Ecclesiam, vel alia Loca, de quibus tractandum est, fugiunt, Immunes dicantur, nihilominus, vt Hæc specialis Immunitas ab alijs distinguatur Immunitatis speciebus, specialem quoq; tra-

18 dere oportet Definitionem. Collectis † itaque in vnum omnibus Titulis Generalibus de Hac eadem speciali Immunitate tractantibus, vt est ille in Lib. I. Codicis. tit. 12. alias, 15. qui inscribitur. De His qui ad Ecclesiam confugiunt, vel ibi exclamant: & ne quis ab Ecclesia extrahatur. Ac etiam is, quo de agitur in nostro Tractatu, nempe in Libro III. Decretalium, tit. 49. vbi dicitur, De Immunitate Ecclesiarum, Cæmeterij, & rerum ad eas pertinentium. ad vnicam redegi formam, aptiorem ad Hanc Rem, vt eius Specialis Definitio tradi possit. Iura autem, quæ de Hac Immunitate locuntur, sparsim habentur in Libris Iuris: sed plura collocantur sub Causa 17. Quæst. 4.

Sit ergo Hic sequens TITVLVS Generalis Huius præsentis LIBRI.

TITV-

TITVLVS LIBRI.

19 DE IMMVNITATE REORVM, QVI SVB tutelam Ecclesiasticam confugiunt.

SVMMARIA.

1 *IMMVNITAS, de qua tractatur in Hoc Libro, quid est?*
2 *Pœnarum species multiplex.*
3 *Excommunicari an possit vnus pro alio?*
4 *Excommunicationis pœna nulla maior in Ecclesia.*
5 *Interdicti pœna an possit quis pro alio puniri?*
6 *Remoueri an vnus pro alio ab Altari possit?*
7 *Ordinari quis pro aliena culpa prohibetur.*
8 *Beneficium perdit filius ob peccatum patris si ei emerit Ecclesiam, etiam ipso ignorante: non tamen a promotione remouetur.*
9 *Pœna temporalis quotuplex? Item,*
Corporalis quotuplex. num. 10.
An quis possit corporaliter pro alio puniri? num. 11. & 16.
12 *Peccata suos tenent auctores.*
13 *Pœna ibi, vbi & noxia est.*
Non transit ad hæredem, nu. 14.
Ad hominum emendationē infligitur n: 15.
Pecuniaria propriè quomodo vocetur? nu. 19. & seq.
Quando certa non est inflicta, quid agendum? num. 21.
16 *Bona publicantur etiam post mortem rei in criminibus Hæresis, & Læsæ Maiestatis*
17 *Corporalis Pœna, cur dicitur in hac Definitione præsentis Immunitatis?*
18 *Definitio quæ optima?*
19 *Multa propriè quid?*
Aliquando sumpta pro pœna corporali. nu. seq.

§. I.

1 IMMVNITAS † Reorum, qui sub Ecclesiasticam Tutelam cōfugiunt, EST CORPORALIS POENAE RELAXATIO, QVA ANTEA ADSTRINGEBANTVR, IN ALIAM SATISFACTIONEM ARBITRIO EPISCOPI TRANSFERENDAE.

Dixi, CORPORALIS POENAE,
2 quia multiplex † est pœnarum species,
spiritualis. s. & temporalis: sed Glos. in
Summa, 1. quæst. 4. addit, & aliam. s.
æternam, de qua hic non agemus, cum
non sit de hoc seculo.

Spiritualis autem secundùm prædictam Glos. quadruplex est: quædam
3 enim dicitur Excommunicatio: † & illa
nunquam punitur vnus pro alio, 24. *qu.*
4 3. *c. Si habes.* hac etiam † nulla maior
est in Ecclesia, *d. q. 3. c. Corripiantur.* licet Brunellus *in Repet. cap. 1. infra. de Homic. part. 5. nu. 1. in fin. cum num. seq.*
aliter sentire videatur, sed hoc procedit
quo ad spiritualia: quo verò ad temporalia verum est quod Brunellus ait, vt
idem *antea, part. 4. eiusdem Repetit. n. 38.*
circa finem, ibi; (Secundò principaliter.) se
5 ostēdit. Alia est Interdicti: † & hac vnus
pro alio punitur, *c. Non est vobis infra,*
de Sponsal. Alia dicitur Remotio ab Al-
6 tari: † & illa similiter vnus pro alio punitur, 17. *q. 4. c. Miror.* Alia denique
7 est Ordinis: † & hac etiam quis pro alio
punitur; nam propter delictum vxoris
vir remouetur à promotione, *c. Si cuius,*
& c. seq. vbi Præpositus Distinct. 34. cum aliis similibus. de qua re plenius tractabimus in sequenti Libro, loco suo, cum
de Bigamis agemus in *Regula 2. & 3.*
8 Item si pater, † nesciente filio, emerit
ei Ecclesiam: ille pro peccato patris sui
licèt non remoueatur à promotione,
perdit tamen Ecclesiam, *1. quæst. 5. c. 1.*
* Adde etiam illud quoq; dicendum esse de eo qui non fuerit filius, sed amicus
puta cum quis pro amico pecuniam

dat

dat vt alteri amico Ecclesia conferatur vide pro hoc bonum tex. cum *suis Glossis in cap. Nobis fuit supra de simonia, & cap. penult. incip. si alicuius, cum sua Glos. fin. supra de Elec.* * Hactenus de Pœnis Spiritualibus.

9 Temporalis † verò pœna duplex est, corporalis, & pecuniaria; Corporalis secundùm prædictam Glos. itidem duplex: quædam circa corpus ipsum: & eâ sæpè vnus pro alio punitur; quædam circa statum rei, vt est Seruitus, Infamia, & similia; & hac etiam similiter punitur filius pro patre. 15. *quæst. vlt. c. Cùm multa c. 1. de Pœn. in 6. & inf. de Hæret. per plura iura ibi subnixa, cum alijs similibus, vt sunt illa iura sub tit. generalibus: Ad l. Iul. Maiestatis in lib. Iuris Ciuilis.*

10 Adde quòd illa prima † distinctio pœna corporalis, quæ est circa corpus ipsum, subdistinguitur: alia est, quæ infligitur à Deo pro peccatis: alia est, quæ
11 infligitur à lege humana Quæ † pro hominum peccatis à Deo infligitur, sæpissime vnus pro alio punitur, vt traditur in præcit. Glos. in princ. pro qua extat illud Exodi, *cap. 20. in princ.* ibi;

„ *Ego sum Dominus Deus tuus fortis,*
„ *Zelotes, visitans iniquitatem patrũ*
„ *in filios, in tertiam, & quartam ge-*
„ *nerationem eorum, qui oderunt me,*
„ *&c.*

Quæ verò a lege humana imposita est, ea nunquam vnus pro alio punitur, *l. Crimen. ff. de Pœn. l. Sancimus C. eo. & l. 2. §. nullum ff. de Decurion.* & ratio est,
12 quia peccata † suos tenent auctores: &
13 ibi pœna † esse debet, vbi & noxia est, *d. l. Sancimus*, de hac pœna plura iura pertractant sub d. Causa, 1. quæst. 4.
14 neque post † mortem rei in hæredem trãsit, ita vt extincto crimine, circa eius bona sentẽtia moderetur, §. *Oportet autem. Auth. de Mand. princ. coll. 3. & l. Si a pœna. ff. d. tit. de Pœnis.* * *Vide Abb. & eius addit. in c. significauit num. 6. ibi* (Morte *extinguuntur.*) *supra de Rescriptis.* * Cuius rei ratio rationis est, quia pœ-
15 na † a legibus infligitur in emendationem hominum, quæ illis mortuis, in quos constitui deber, desinit, *d. l. Si a pœna*, pro qua re extat illud Gellij, *Noct. Attic. lib. 6. ca. 14.* qui dixit tres fuisse rationes a philosophis in puniendis peccatis communiter attributas: duas verò a Platone: quæ apud eundẽ
16 legi possunt: nisi Crimen † tale fuerit, propter quod bona publicari debeant, vt in Crimine Hæresis, læsæ Maiest. & simil. *Sicuti in illis prædictis iuribus, de quibus supra mentionem fecimus, habetur;* sed quamuis d. pœna ad hæredes transeat, suum tamen nõ relinquit auctorẽ, cum aduersus eius bona procedere debeat executio: & tãdem nec pœna corporalis dicitur, sed pecuniaria. *Quædam alia refert Syluester in Suma. verbo, Pœna. §. seu quæstione, 23.* Quãdo verò vnus pro alio puniri potest, tradit Decius *in l. Non debet. nu. 3. & ibi optima Additio, ff. de Reg. iu.* & copiosè Clar. *§. fin. quæst. 86. per tot.* qui regulariter ait, neminem pro alio puniri posse: fallit tamen in aliquibus casibus, vt *in præcit. lo.* idẽ Clarus refert; & quoniam a perpetrantibus crimina pœnæ solui debent, prout dictum est: si huiusmodi delinquentes ad ea confugerit Loca, de quibus dicendum est, fit eis prædicta Pœnæ Corporalis Relaxatio, quæ dicitur IMMVNITAS.

17 Dixi † etiam (CORPORALIS) ad differentiam pœnæ pecuniariæ, vel cuiusuis alterius satisfactionis, quatenus obligatus remanet: quamuis enim delinquentes securi sint quo ad corporalem pœnam, non tamen omnino liberantur, *c. Id constituimus. 17. quæst. 4. & c. Inter alia. infra eo. iuncta Glos. in verbo* (*Ad pœnam*) *& alia Glos. seq.*

Quod autem dictum est de pœna Corporali videtur superfluum, quia in d. c. Inter alia. dicitur, quòd non debet damnari ad pœnam, & sic simpliciter fit mentio pœnæ; imò in illo præd. c. Id constituimus. quòd etiam refert præd. Glos. 1. dicitur, quòd ab omni genere pœnarum huiusmodi rei sunt securi; quapropter illud (Corporalis) videretur resecandum, cum sit superfluum;

De-

18 Definitio † enim secūdùm philosophos genus,& differentias continere debet, ita vt vis eius rei, quæ definitur, sic exprimatur,vt nec quicquam desit,vel superfit, vt inter nostrates elegantissimè tradit Cagnol.*in l.Omnis definitio. num. 39. ff. de Reg.iu.*Vnde dicendum esset, quod sit tantum pœnæ Relaxatio, absque illa adiectione (Corporalis) seu potiùs,vt vocant,differentia : atque ea
19 pœna, quam dixi † pecuniaria, videtur non posse propriè pœna dici, sed multa: sicuti apparet in tex.l.Aliud. §. inter multam.ff. de Verb.sign.cuius verba sunt hæc.

„ *Inter Multam autem,& pœnam in-*
„ *terest : cum pœna generale nomen*
„ *sit omnium delictorum coercio:Mul-*
„ *ta specialis peccati, cuius animad-*
„ *uersio hodie, Pecuniaria est.*

Resp.nihilominus,in hac nostra Definitione nihil esse superfluum, vti per eundem §. Inter multam. in sequentibus verbis colligitur,ibi;

„ *Pœna autem non tantùm Pecunia-*
„ *ria,verùm & Capitis, &c.*

Vbi dicit Alciatus, quod ex vsu, & angustiore significatione vox illa,(Multa) pro pecuniaria tantùm pœna re-
20 cepta est: Vnde ait aliquando † vnum pro altero sumi. Quare si Multa dicitur Pœna pecuniaria, ergo est pœna; si pœna ; ergo optimè additum est in nostra Definitione illud (Corporalis) ad differentiam pœnæ pecuniariæ, vel alterius satisfactionis , qua tenetur reus, post quàm consecutus est hanc Immunitatem. Concluditur ergo, quòd illud non sit superfluum: & in his terminis loquitur præd. Glos. d.c. Inter alia. in verbo, Puniendus : *& ita tenet Abbas in eod. c. Inter alia. num. 38. & seqq.*& super hoc plures leges expressas habemus, *præsertim in Auth. de nupt. §. Adscriptitio autem. in fin. vers. sic itaq. ibi : Pecuniaria pœna circa dotem,&c. & in §. seq.cum alijs quàm pluribus simil.* propterea remanet firma prædictæ Glos.distinctio, quæ voluit duplicem esse temporalis pęnæ speciem.

Dixi (QVA ANTEA ADSTRINGEBANTVR) quia delinquens pœnis a legibus inflictis adstringitur: de qua re dictum est supra in princ.in Definitione generali.

Dixi (ARBITRIO EPISCOPI)
21 quia vbi † a lege nulla certa pœna cōstituitur, Iudicis arbitrio relinquitur, qui secundùm criminis qualitatem eā infligere debet,*c.De causis.§.illis etiam. supra , de Offic.deleg. l. 1. §. expilatores. vers. quibus quia. ff.de Effract. l. Hodie. ff. de Pœnis.& tradit plenè Viu. in suis Comm. opin.verbo: Iudex vbicunque.& verbo: Iudicis arbitrio.* Sed quia in casu nostro nulla certa pœna est à SacrisCanonibus constituta,in quam commutari debeat illa pœna, quam Delinquens aliàs sustinere debebat,si non ad Loca Immunitatis fugisset, vti apparet in ca. Reum.d.17.q. 4.in fi.ibi;

„ *Tamen legitimè componat,quod iniquè fecit.*

Ergo,Iudicis arbitrio,hoc est, Episcopi relinquitur.

Et tandem dixi (EPISCOPI) quia Episcopus in similibus causis est Iudex Ordinarius,vt,præter iura vetera,traditur in nostra Constit. & de hac re plenius tractabitur infra,C.VI.

SVMMARIA.

1 *Definitio Goffredi, tradita in Summa hoc eod.Tit. nostro,num pertineat ad Hāc Immunitatem?*

2 *Definitio Glos. in canone , Cum deuotissimam.12.quæst.2.in verbo.Pro violata.confutatur.*

3 *Arma extrahentes,seu euaginantes in plano Castri ad mare Panormi qua pœna teneantur?*

§. II.

IAM satis dictum videtur super Definitione Præsentis Im-
1 munitatis:qua sic stante,illa † Goffredi Definitio, *tradita in Summa hoc eod. tit. nostro*, quam nonnullli sunt secuti,

secuti, omitti debet, cum non pertineat ad Rem Nostram: nam dicit ipse, quòd Immunitas Ecclesiastica est Libertas, quæ cōpetit Ecclesiasticis Personis, & rebus ad eas pertinētibus; ergo nō potest competere Delinquentibus, cum, vt plurimùm, dicti Delinquentes seculares sint: quare cum non possit illa Definitio Huic Immunitati conuenire, frustra laborat Goffred. eam ad Hanc adaptare.

Præterea, si Immunitas est Libertas, quæ competit Personis Ecclesiasticis, non videtur competere posse Ecclesiæ pro rebus suis: & nihilominus Goffred. *eod. loco* sub eadem Definitione vult cōprehendi res etiam Ecclesiæ: quod latissimè examinat; sed illud esse puto propter iura subnixa Eidem nostro præsenti Titulo, quæ de Triplici Immunitate pertractant, quemadmodum diuisus est Totus Hic Noster Præsens TRACTATVS, vt in principio Huiusmet LIBRI ostensum est. Sed quòd prædicta Definitio non conueniat, nisi solis Personis Ecclesiasticis, paret ob relatiuum, EAS, ibi positum, quod habet relationem ad dictas Personas, non autem ad Ecclesias. Et tandem si propriè loqui volumus, prædictæ Personæ Ecclesiasticæ nō possunt verè dici Immunes, vt ex Caiet. refert Couar. *eo. ca. 20. num. 1. d. lib. 2. Var. resolut.* de qua re fusius in Libro Sequenti (Deo duce) dicemus. Sed tangetur infra, Cap. VI. §. 2. *in princ.*

2 Et rursus nec mihi satisfacit Illa † Definitio Glos. in cap. Cum deuotissimam. 12. quæst. 2. in verbo, Pro violata. Quæ dicit, quòd est Priuilegium, quo gaudet Ecclesia, vt in Ambitu suo non fiat pugna, aut rapina, vel insultus per quadraginta, vel triginta passus per quadraginta Ecclesiæ Maior: per triginta aliæ Ecclesiæ Minores. Quæ sanè Definitio quantum distat, differatque ab illa Goffredi supra proximè relata, per se patet; nec ad Hanc Rem adaptari posse puto, cum diuersum sit, quod in Hoc tractatur Libro, ab eo, quod prædicta Glos. tradit, vel intendit: Tùm quia Hic agitur de fauore Delinquentium: * *Adde Lancelot. Instit. eo. tit. de Immun. §. Sacrorum* * ibi verò de quodam Iure Ecclesiæ: quod patet ex illo verbo, PRIVILEGIVM, loco generis in ipsa Definitione posito, quod habet relationem ad ipsammet Ecclesiam, non autem ad Delinquentes; Tùm etiam quia prædicta Definitio vbique locorum congruens esse videtur, eo quòd vbique crimina perpetrari prohibentur; sed licèt verum sit, quòd illud speciale est in Ecclesijs; ob aliam pœnam supra constitutam, quā, præter communem, Delinquens luere debet: negari tamen nequit, quin tantùm ipsi Ecclesiæ prædicta conueniat Definitio, verùm & alijs quibusdā locis, vt sunt nonnullæ Plateæ, Principisuè palatia, & alia huiusmodi, in quibus si quis ensem pugnaret, quam vis nullum committeret delictum, pœnæ capitis obnoxius esset: sicuti extat hic Panormi statutum per quandam Pragmaticalem Constitutionem *in tom.* 1. *Pragmat. tit. 42. Pragm. vnica.* vbi dis-
3 positum est, quòd extrahentes, † seu euaginantes arma in plano Castri ad mare teneantur pæna obtruncationis manus, vel ad remigandum perpetuò, arbitrio tamen Excellentissimi Proregis: & ibi etiam fit mentio illorum, qui in eadem Ecclesia similia commiserit; qua de plenius dicemus inf. *Cap. 4. §. 7. & Cap. 5. §. 3.* Vnde cum deberet pœna relaxari, alia noua imponitur: Tū denique, quia nec iura ab illa Glos. tradita loquuntur in eius proprijs terminis, iuxta Definitionem prædictam, vt. s. si quis intra illos passus deliquerit, aliquam pœnam sustinere debeat, sed totum oppositum ibi legitur; nam in illo. c. Sicut antiquitùs. & in alio c. Si quis contumax. dicitur, quòd Delinquētes, qui fugerint ad illa Loca, inde abstrahi neque antea; pæna in ipsis irrisib⁹ cōtēta solui debet a Iudicibus, ministris, & Officialib⁹ tēporalib⁹ inde Delinquentes abstrahi mādātibus vel eos abstrahentibus.

Pro

Pro Glos. verò faciũt quædam alia Iura, vt est tex. in cap. Si quis in atrio, & tex. in c. Quisquis. ea. Causa; & quæst. sed quicquid sit, nolo ampliùs insistere in his Definitionibus, cũ satis liqueat, quantùm inter ipsas interest; qua propter illi tantùm Definitioni inhæredum esse nobis videtur, quam supra tradidimus.

Illud autem, quod prædicta Glos. dicit, hoc est, vt in Ambitu Ecclesiæ non fiat pugna, rapina, &c. quomodo debet intelligi, declarabitur, cum de Locis agemus.

SVMMARIA.

1 *Immunitas vnde dicitur?*
2 *Muneris species quotuplex?*

§. III.

NVNC videamus vnde veniat hoc nomen, IMMVNITAS: Et sciendũ est, quòd ex superioribus exemplis in Princ. huius Capitis, in Definitione generali cognosci potest; ibi enim dixim⁹, quòd gaudentes Immunitate munera subire
1 non coguntur: vnde Immunes † dicũtur, quasi extra munia, vel munera, sicuti docent Goffredus, & Hostiensis *in suis Summis hoc eod. tit.* sed ex hoc meliùs videretur dicendum, Emunitas, quàm Immunitas, pro vt loquitur tex. in d. c. Si quis contumax. 17. quæst. 4. & tex. in d. cap. Cum deuotissimam. d. Causa 12. quæst. 2. cum alijs similibus; vtrunq; tamen bonum est: Vnde Immunitas componitur ab, In, & Munus, idest sine munere: N, mutata in, M; Emunitas verò ab Extra, & Munus. i. extra munus. * de nomine, ac definitione immunitatis vide *Bãbacar. de immunit. Ecclesiar. lib. 1. Cap. 1. de diuisione immunitatis in genere, vide eundem cap. 2.* *

2 At quoniam Muneris † species multiplex est, *iuxta tex. in l. Munus tribus. ff. de Verb. sig.* quandoq; .n. significat Donum: aliquando Onus: & aliquando Officium: Igitur cum dicimus aliquem Immunem, intelligimus pro eo, qui Onera subire non cogitur, *iuxta eandem l. Munus. ibi;*

„ *Altero Onus, quod cũ remittitur, vaca-*
„ *tionẽ militiæ, Munerisq; præstat: in-*
„ *de IMMVNITATEM appellari.*

SVMMARIA.

1 *Relaxare quid?*
2 *Dispensatio quid?*
3 *Cessante causa cessat effectus.*
4 *Tutor a tutela excusatus absentia causa Republicæ, si desierit ab esse, tutelam an recipere cogatur?*
5 *Tutelam qui propter numerum liberorum suscipere se excusauit, aliquibus illorum defunctis, an iterum ad tutelam vocari possit? limita, num. 12.*
6 *Remittere quid?*
7 *Peccata semel remissa amplius non reuiuiscunt.*
8 *Contritus moriens recto tramite migrat ad cælum, & nu. 17.*
9 *Ecclesia de occultis non indicat.*
10 *Ligatus qui est apud Deũ quandoq; solutus apud Ecclesiam: & è conuerso*
11 *Textus in l. Munus tribus. in verbo, Remittitur. ff. de Verb. sign. cum alijs similibus, examinatur.*
12 *Homo peccando quid incurrat: & quid per sacerdotis absolutionem consequatur? & num. seq.*
13 *Absolutionis Sacramentalis effectus.*
14 *Peccati mortalis effectus: & quomodo remittitur? num. seq.*
16 *Culpa remissa in Sacramento Confessionis quid remanet?*
17 *Peccator quandoque a tota pœna liberari potest.*
18 *Christus Iesus plures non solùm a peccatorum pœnis, sed a corporum languoribus liberauit.*
19 *Tutela ad excusationẽ prosunt filij amissi in bello.*
20 *Tallias, & collectas soluere non cogitur qui popter numerum duodecim filiorum se excusauit, quamuis illorum aliquis deficiat.*
21 *Republicæ interest ciuitates liberis repleri.*

§. IV.

VPEREST, vt aliqua diſcutiamus in fine huius præsẽtis Capitis pro ſupplemento Definitionis Noſtri Tractatus ſuper illo verbo, RELAXATIO, eo quòd *ſecundùm præcita tam Legem Munus tribut;& l.2.§. remittit. ff. de Excuſat.tut.Cum alijs ſimilibus*, potiùs videretur dicendum, REMISSIO, vti voluit Nembriſenſis *in ſuo Vocabulario V. I.verbo, Immunitas*. Sed quia differt vnum ab altero, vt in ſequentibus patebit: ideo nobis viſum eſt meliùs dicere, Relaxatio, quàm Remiſſio: Rela-
1 xare † enim eſt quid tenſum laxum facere: propriè idem eſt, quod non tenſũ, ſiue remiſſũ, vt laxa fideles, las⁹ arcus, & ſimilia; Vnde Virg. *AEneid. XI.*

„ *Sed laxos referunt humeros languentibus arcus.*

Et quoniam Criminoſi dum ad Tutelam recurrunt Eccleſiaſticam, vt eius intuitu Hãc conſequi poſſint IMMVNITATEM, non liberantur omnino a pœna, eò quod illa corporalis in aliã, prout diximus, debet commutari pœnam: idcirco dicere malui, Relaxatio, quam, Remiſſio: ad ſimilitudinem *Di-*
2 *ſpenſationis † quæ etiam dicitur Iuris Relaxatio, Gloſ. in c. Vt conſtituetur. in verbo, Detrahendum eſt. Diſt. 50. & ibi Præpoſitus Mediol. num.8. Abb. in cap. De multa. num. 9. ſup. de Præbendis. Tiraquell. lib.1. Retrac. §. 35. Gloſ. 1. num. 28. poſt. med.* * *Sanchez de matrim. lib. 8 diſput.1.nu.2. vbi quod requiritur cauſæ cognitio a relaxante.* * & rectè quidem: exempli gratia, Summus Pontifex diſpenſat cum Frãciſco, vt aliquam conſanguineam ducere poſſit in vxorem: non inde ſequitur vt ea mortua, ſiue ante matrimonij contractum, ſiue poſt, aliam, eodem gradu coniunctam, ducere valeat. * nec ẽt poterit ſibi copulare aliã cõſanguineã quæ diſtet remotiori gradu, quia in diſpenſatione nõ cõtinetur id q̄ eſt minus, ſi fuerit cõceſſũ q̄ ẽ maius per relatos a *Surdo Deciſ. 268. n. 20. dicẽs in ſeq. n. 21.* rationem ẽẽ q̄a diſpẽſatio ẽ ſtricti Iuris, eſtq; materia odioſa. vide quos ibi ipſe tradit. *

Idẽ dicendũ eſt de omnib⁹ ſpeciebus
3 Immunitatis, quia ceſſante † cauſa excuſationis, eius ceſſat effect⁹, *c. Cũ infirmitas. infra de Pœn. & remiſſ. c. Et ſi Chriſtus. circa fi. ſupra, de Iureiur. c. Poſt trãſlationem. & ibi Glo. optima, in verbo, ceſſãte. ſupra, de Renũc. & c. Quod pro remedio. cũ ſua Glo. 1. q. 7.* vt puta propoſita excuſatione tutelæ, abſentiæ cauſa reip. ſi
4 ſi tutor † abeſſe deſierit, iterum recipit tutelam, *l. 1. C. In quibus cauſis tut. hab. l. Cum ex oratione. ff. de Excuſat. tut. & l. 1. C. de Profeſſ. & medic. lib. 10.*

5 Item qui † propter numerũ liberorũ ſe excuſauit, ſi illorũ aliquis ei præmoriatur, iterum ad tutelare mun⁹ vocari poteſt, quia filij tantùm ſuperſtites ad tutelæ, vel curæ poſſunt excuſationẽ, nõ autẽ defũcti. *Inſtit. eo. tit. §. Filij* oportet .n. viuos eſſe, quãdo tutores creãtur, *l. 2 §. remittit. ff. eo. & l. 1. C. Qui numero lib.* & ſic de reliquis excuſationum cauſis.

REMISSIO aũt, vt voluit Nebriſẽs,
6 dici nõ poteſt, quia remittere † eſt penitus diſſoluere, *tot. tit. C. de Remiſ. Pig. & ibi plenè Azo. in Summa.* atq; omnẽ tollit obligationẽ, quia Remiſſio ſemel facta amplius non reuiuiſcit, *c. Si illic. 23. q. 4. & in Iuribus ſubnixis tit. de Abolit. Cod. & ff. tit. de Sẽt. paſſ. & reſtit. & Ant. Gomez, Var. reſol. l. 3. c. 13. n. 38. per tot. reſtãs, & alijs tit. de Remiſſionibus.* exẽplo eius, q̄ dicitur *Deutor. 15. in prin.* vbi habetur q̄ Anno ſeptimo Iubilei ab eo, cui aliquid debeatur, debiti remiſſio fiebat, ita vt amplius repetere non potuiſſet.

Eodẽ modo ſumitur infra de, Pænit.
7 & Remiſſio. nã peccata † ſemel remiſſa ampli⁹ nõ reuiuiſcunt; & de hoc præter alios ſcribẽtes, cõſule Hoſt. *in Sũma, eo. tit. hoc eſt, de Remiſſio. § Quis poſſit facere. cum duobus, §. §. ſeqq.*

Nec obſtat quod ibi dicitur, vt ſcilicet cuique pœnitenti aliqua pœnitentia debeat iniungi: & hoc modo pœnitens non liberatur ab omni pœna ob illã remiſſionem, & abſolutionem a

Sacer-

Sacerdote factam: imo nisi satisfecerit in hoc seculo, licèt per prædictam absolutionem liberetur a pœna æterna, alia tamen tẽporali in Purgatorio satisfacere tenetur: vnde æquiparari videntur vtraq; iura: quia etsi delinquẽtes liberantur a pœnis corporalibus, alijs tamen pœnis ligati remanẽt; quare melius videretur dicẽdum, Remissio, iuxta terminos prædictorum iurium, quam Relaxatio; Nam Resp. quod ea iura ab Hostiensi,& alijs relata loquuntur in foro animæ, quoad ipsum Deũ, quia posset † esse tanta pœnitentis cõ-
8 tritio,vt penitus ab omni,vel tota pœna liberaretur, ita vt amplius neque in hoc,neq; in altero seculo satisfacere teneretur: vnde si dies suos clauderet, recto tramite migraret ad Regna Cœlorum, *c.Qui egerit.cum sua Glos. de pœnit.dist.vlt.& alijs relatis per Nauar. in d.c.nu.3.licèt ipse contrarium dicere videatur: sed concorda prout inf. nu.17.* At
9 quoniã Ecclesia † nõ iudicat de occultis,*c.Erubescant.cum sua Glos.Dist.32.c.1.S.porro sup.Vt Eccles.benefic.sine dimi-nut. D. Thom. 1.2.quæst. 91. art. 4. & post eum Nauar. in c. Cogitationis. nu.3. circa med.de Pœniten.dist.1.Concil. Trid. in ca.1. vers. cui malo. Sess.24.de Reformat.* quamuis Illustriss. Card.Tuscus *in suis Pract. Conclus.* vide quos refert *Vigellius in sua Methodo Iuris Cõtrouersi lib.1.cap.6.reg.5.post.med.ibi,Cogitationis.* to.3. *lit.E. conclus.*15.*n.* 3. Ex Beroo, & alijs aliter referat: sed non est formaliter occultum, quod ipse dicit, quando.s.quis per oris confessionem crimina, & alia intrinseca detexerit; quare occulta vt verè occulta soli Deo relinquuntur Iudicanda,non alijs,sicuti est Ecclesia, quæ pro eius ministris quo ad hanc rem intelligitur,ideo pœnitenti illam iniungit pœnitentiam, *secundùm ea,quæ habentur in c.fin. d. dist. vlt.de Pœnit.& super hac re plura videri possunt in præd.Sacro sancta Synodo Trident.de Sacramento pænitentiæ.* Sess. 14.
10 nam aliquando contingit, quòd qui † ligatus est apud Deũ, solutus sit apud Ecclesiã:& q̃ liber est apud Deũ, ecclesiastica sit sẽtẽtia innodat⁹,*c.A nobis.il, 2.inf.de Sent. excom.* Idcirco Ecclesia, reos,seu pænitẽtes omnino nõ liberat; & hoc mod illa absolutio quoad Deũ poti⁹ ẽ quędã Relaxatio, q̃admodũ legitur apud D.Ambr.*in l.1.de Pœnit.c.2.* relatũ a Gratia.ĩ c.De⁹ *de Pœn.dist.1.ibi,*

„ *Et RELAXANDI licentiam Sa-*
„ *cerdotibus suis,&c.*

Sicuti dicim⁹ de indulgentijs,& alijs remissionibus,*vt habetur in Clemẽt.vnica.in fine,de Reliquijs.& vener.sãct.* sed vtiq; si sciret Eccles. ob aliq̃ fortè diuinã reuelationẽ, puto,q nullam aliam a pœnitentem quæreret satisfactionem.
11 Quod † autem dicitur in d.l.Munus tribus,& alijs supra relatis Iuribus par ui momẽti est,quia illud impropriè dicitur remissũ,cũ iterũ ad subeundũ cogi possint munera:Sed dũ nõ coguntur, interim remissio eis facta videtur.Quod ẽt dicendũ est de pænis peccatorum,& alijs,nã quoad pænã ęternã illud ius dicitur remissum,& sic secundùm quid nõ
12 totaliter,quia homo † peccando incurrit culpam,& pænæ reatum:vnde ob il-
13 lã † absolutionẽ habitã a sacerdote cõsequitur culpæ, & pænæ æternæ remissionem,remanẽte tñ reatu pœnæ tẽporalis,*D.Th.in 3.par.quęst.86.art.4.tot.*
14 Nam quodlibet † peccatum mortale ex parte conuersionis inordinatæ ad bonum commutabile quandã dispositionẽ causat in anima: vel ẽt habitus,si actus
15 frequẽtentur;Culpa † verò peccati mortalis remittitur in quantum tollitur per gratiam auersio mentis a Deo: sublato autem eo,quod est ex parte auersionis, nihilominus remanere potest id, q est ex parte auersionis inordinatæ, cũ hãc contingat esse sine illa;& ideo nihil prohibet,quin remissa † culpa, remaneant
16 dispositiones ex pcedẽtib⁹ actib⁹ causatæ,q̃ dicũtur peccati reliquiæ:pót † tñ
17 aliquãdo cõtingere,vt homo tãta cõmotione cõuers⁹ subitò pfectè cõsequatur absolutionẽ,vt nõ solũ ei remittatur cul
18 pa,sed tollãtur oẽs peccati reliquiæ,vt † de Magdale. dicitur *Lu.7.Hęc D. Th.d. quæst.*

*quaest. 86. art. 5.** *in Corp. sed quod habetur hic de Responso seu Responsione sic citat. a Couar. in Reg. Peccatum, par. 2. §. 8. n. 8. post illum versic. Apud, veteres, &c.* * *resp. & ad.* 1. Huic exemplo Magdal. possent etiam addi alia multa, vt sunt ea, quæ ex Host. *in §. In quibus. d. tit. de Pœnit. & remis.* refert Feli. *in suo Tractatu, seu Sermone de Indulgentijs. sub n. 1. circa med. col. 2. vers. Item Papa imitatur, &c.* dum tradit exempla Dauidis, Petri, Pauli, & Latronis. sed licèt verum sit, quod hæc exempla tradiderit Host. aduerte tamen quod locus a Feli. traditus mendosus est, quia vbi ab eo citatur similia non leguntur, sed alibi illa refert exempla, *licèt in d. Summa. d. tit. in §. Prima igitur dicta. sub num. 3.* qui vltra hæc a Fel. relata, alia quoque tradit, quibus sanè addi quoque possēt illa, *in Io. 8. in princ.* de Adultera. de Paralitico: *Matth. 9. ibidem in princ. & Luc. 5. num.* 18. Item de eo, qui triginta & octo annos in infirmitate detētus fuerat, *Io. 5. in princ.* & de quampluribus alijs in Sacris Euangeliorum libris relatis, quos Dominus Iesus non solùm a peccatorum reatibus absoluit, verùm etiam a corporum languoribus mundauit: vt probatur illo Io. *7. post num.* 23. ibi;

„ *Mihi indignamini, quia totū hominem sanum feci in Sabbatho? &c.*

Vnde D. August. *in lib. de Pœnit. relatus a Gratiano in c. Sunt plures. de Pœnit. dist. 3. in versic. Nunquam expressè.* hoc idem fatetur, hisce verbis;

„ *Nunquam aliquem sanauit, quem omnino non liberauit. Totum enim hominem sanauit in Sabbatho: quia & corpus ab infirmitate, & animam ab omni contagione liberauit, &c.*

Et hoc confirmatum videtur exemplo præd. Paralitici (*dum inibi a Gratiano citatur Matth. d. cap. 9.*) cui similia verba dixit Iesus, quæ dixit Magdalenæ, dum inquit;

„ *Confide fili, Remittuntur tibi peccata tua.* * *Hoc etiā tradit D. Bernar. to. I. sub tit. Parui sermones. B. Bernardi. serm. 66. col penult.* *

Quare tūc diceretur propriè, & verè Remissio illa absolutio. *de his vide D. Thom. d. quaest. 86. per tot. & in Addit. ad 3. part. quaest. 18. art. 2. tot. vbi meliùs, quàm alibi.*

Item nec obstat, quod habetur in §. Sed si in bello. Instit. de Excusat. tut. & in l. In bello. ff. eo. Item in l. vlti. in princ. ff. de Vacat. & excusat. muner.
19 quibus locis dicitur, quòd filij † amissi
in bello prosunt ad tutelæ excusationem, vel curæ: vnde videretur dicendū, quòd quāuis cesset causa excusationis, nō tamen cessat effectus; Quia respon. illud euenire propter legis fictionem, cum nunquam excusationis causa cessare videatur: nam qui pro republica ceciderunt, in perpetuum viuere intelligūtur, vt ijsdē Iuribus habetur.* Adde secundum Vinc. de Frāc. Decis. 532. quod filij religiosi atq; ibidem mortui per sunt ad excusationem propter maiorem rationem: quia dicuntur per Dei mortui amore. *

Item quoque dicendum est de eo,
20 qui † propter numerum duodecim fi-
liorum tallias, & collectas soluere se excusat: quamuis enim illorum aliquis deficiat, non desinit esse immunis, *iuxta relata per Bart. in l. 2. §. non solum. ff. de Excusat. tut. in 2. lectura. vbi allegat Io. Andr. in regu. Decet. in Mercurial. tenet etiam Alexan. in l. Si cum dotem. § si maritus. num. 6. ff. Solut. matr. & quamplures alij allegati in Addit. ad Bart. loco sup. cit. quam opinionē communem attestatur esse Viu. in suis Comm. opin. verbo, Pater habens duodecim.* Nam ob reipublicæ honorem semper viuere intelliguntur, cū
21 maximè † eius intersit, ciuitates liberis
repleri, *l. 1. ff. d. tit. Solu. matr. & Aristot. lib. 2. Polit. cap. 7. Plutar. in Apo. Laconicis de Lycurgo.*

His itaq; alijsuè nō obstantibus, optimè IMMVNITAS definitur esse, Iuris Relaxatio, vti cōgruentior, & magis ꝓpria ipsi Immunitati, quàm Remissio: Qua Definitione sic stante, consequēs, est, vt in sequenti Capite inuestigemus.

QVO

QVO IVRE SIT STATVTA PRAESENS Immunitas,

1 *SVMMARIA.*

Couarruuiæ opinio discutitur, An Hęc Immunitas sit solo Ecclesiastico Iure positiuo sancita? per tot. & concluditur contra eum, præsertim in nu. 69.

2 *Ius Naturale immutabile.*

3 *Leges veteris Testamenti morte Christi expirarunt.*
Limita, num. 5. in fine.

4 *Leges, quæ a Christo Domino institutæ, quæq; ex veteribus confirmatæ?*

5 *Lex vetus quotuplex?*

6 *Immunitas Hac an ante Christi aduentum in lege Moysis duntaxat fuerit?*

8 *Quomodo, & quando introducta? vna opinio, num 7.*
Altera opinio, num. 8. & num. 29.
Verior opinio, num. 45.
Effectus Eius quo iure statuatur? nu. 35. 36. & 37.
Populus Hebræus an Ea gaudebat, antequam a seruitute Pharaonis se liberaret? num. 59. & 60. vers. Sin autem aliter.
A Deo limitatus, num. 62.
Morte Christi an fuerit sublata? n. 63.
Sub quibus præceptis contineatur? n. 66.
Diuino Iure sancita, num. 67.
An sit simplex præceptum? num. 70.
Brutis etiam apud aliquos cōstituta. n. 73.
Romæ non est, nisi pro leuibus criminibus: & quare? num. 74.
Miracula quædam contra eos, qui Illam tollere sunt conati, num. 79.
Quibus rationibus Euangelico iure sanctam esse probatur? n. 80. & aliqq. seqq. præsertim: num. fi.
Semper in Templis constituta, nu. 85.
Diuorum Ambrosij, Augustini, & Athanasij auctoritate Diuino Iure sancitam esse, confirmatur, num. vlt.

9 *Cadmus antiquior Hercule.*
AEgiptus ab eo readificata, num. 55.

10 *Ninus quo tempore, & quis fuerit?*
Alio nomine Iupiter dictus, num. 15.
Aliàs, & melius, Iouis, non Iupiter, n. 20.
Dictus etiam Hercules, nu. 26.
Item Assur, num. 27.
Filium quendam genuit eiusdem Nini nomine, num. 30. in fine.
Fuit etiam bellator pessimus, & quos deuicerit populos? num, 39. & 47. in fine.
De eius tyrannide plura remissiuè, n. 30. circa med.

11 *Niniues cur sic dicta?*
Modo autem Niniues quomodo vocetur: & a quibus possideatur? num. 12.

12 *Belus quis, & cuius fuerit filius.*
Item quibus, & quot nominibus vocatus? d. num. 13. & nu. 48. cum seq.
Patrem suum Saturnum in infernum proiecisse dicitur, num. 51.
Item alius Belus, nu. 22.
Tēporis interpellatio inter vtrunque, n. 24.

13 *Nemrod Saturnus dictus, in fi.*

14 *Saturnus veluti Deorum princeps maximopere a Græcis habitus est; & nu. 51.*

15 *Iupiter Arist. Polit. lib. 8. Lect. 2. S. considerate, idem Ninus, sed veriùs Iouis.*
Item differt a Ioue, secundùm Priscianum, num. 17.
Antea Iouis dictus, num. 18.
Vnde dictus? num. 19.

16 *Calepinus reconciliatur in verbo, Iupiter.*

18 *Iouis vnde dictus?*
Idem Ninus, num. 20.
Eius historia remissiuè, num. 21.

23 *Danai, & AEgypti filiorum historia.*

25 *Hercules Iouis filius, aliàs Iupitris, secundùm Priscianum.*
Quot nominibus appellatus? vide sup. nu. 10. & seqq.
Hercules plures, num. 30. remissiuè: & ibi etiam remissiuè de eius historia.

27 *Assur, aliàs Ninus: vide sup. num. 10. & qua*

Cap. II.

1 OVARRVVIAS † *lib. 2. Var. Resolut. Ca. 20. alias, Vlt. num. 2. versic. Prima conclusio. Cum duobus versiculis seqq.* arguendo tenet, quòd Hæc Immunitas solo Ecclesiastico Iure positiuo, nulloue alio iure subsistat.

* Huic Capite satis cõferunt ea quæ congerit Anastasius Germonius in suo tractatu de Sacrorum Immunitate li. 3. cap. 16. vbi postquam de Origine, ac quo Iure sistat hæc Immunitas lõgius seextẽdit compendio quædam ad omnia quæ in hoc tractatu sequuntur. de eo quoq; meminimus infra in addit. sub n. 67. in fi. post Bouadil. in sua politica.

Vide-

Videri quoq; poteſt Decianus lib. 3. conſ. 80. & poſt hos Eman. Roder. Queſt. regul. To. 2. q. 50. tota.*

Et primò *in d. verſic. Prima concluſio.* quòd non ſit Naturali Iure inſtituta, probat ſic.

Hæc Immunitas non eſt de primis principijs Iuris Naturalis, quæ dictant nulli nocendum eſſe, ratione viuẽdum fore: nec ab his neceſſariò deducitur; nam licèt Deum colendum eſſe ad Ius Naturale pertineat, non ex hoc ſequitur, homicidam fugientem ad Templū, vel Eccleſiam non eſſe inde abſtrahendum, vt puniatur; ſiquidem criminum punitio Iure Naturali, Diuino, & Hu-

2 mano ſtabilita eſt. Et præterea Ius † Naturale tolli, aut mutari humanis Cõſtitutionibus nõ poteſt, licèt ab his declarari poſſit, ſicuti probauimus in Epito. de Sponſal. 2. *par. Cap.* 6. § 9. *num.* 2. & tamen Eccleſiarum Immunitas non tantùm quo ad declarationem, ſed etiã quoad nouam conſtitutionem humanis iuribus, & legibus ſubijcitur, quod nemo negabit. igitur conſequens eſt, eam Iure Naturali ſtatutam non eſſe.

Quòd autem non ſit Diuino Iure ſancita, probat *in verſiculo ſequenti, incip. Secunda Concluſio.* his verbis.

Immunitas Hæc Eccleſiarum Iure Diuino, quod vt Lex Diuina in Eccleſia Chriſti cuſtodiendum eſt, minimè

3 ſtatuitur: Leges † etenim veteris Teſtamenti aduentu Chriſti expirarunt, *v. Traslato. ſup. de Conſt. tradit D. Tho.* 1. 2. *queſt.* 98. *art.* 1. *& queſt.* 104. *art.* 3. *Magiſter in* 4. *Sent. diſt.* 3. Et ideo quãuis Lege Moſayca ab Altari nullus ad punitionem criminis euellendus eſſet, non deducitur ex eo Hanc Immunitatem Diuina Lege ſancitam apud Eccleſiam eſſe: Lege verò Euangelica non eſt Hæc Immunitas ſtatuta, quemadmodum ex Sacris Euangelijs apparet, & ratione probatur; quia a Chri-

4 ſto † Ieſu nulla lex inſtituta fuit, præter Naturalis Iuris præcepta, niſi de his quæ ad Sacramenta, & Articulos fidei pertinent omnino, *auctore D. Tho. d.* 1. 2. *quæ.* 108. *art.* 1. *&* 2. *& Quolib.* 4. *art.* 13. ſed iſthæc Immunitas Iuris Naturalis non eſt, nec ad Sacramenta nec ad Articulos Fidei attinet: ergo non eſt Iure Diuino Euangelico iſtituta.

Vnde tenet, quod Iure Canonum tantùm Eccleſiæ vniuerſalis ſancita ſit: *& hoc dicit in verſ. ſeq. Tertia concluſio.* Sed quamuis hanc eandem ſit ſecutus opinionem Decianus *in ſuis Tract. Criminn. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 25. *num.* 2. qui eadem ferè Couar. verba refert, nulla prorſus de eo facta mentione: Nihilominus Ego iiſdem argumentis pro viribus meis oppoſitum probare conabor, vt. ſ. ſit potius Iuris Naturalis Diuino Iure vallati, quàm ſolo Eccleſiaſtico Iure ſancita.

Et primò cum eodem argumentor a

5 Lege † Veteri, * eodem modo contra Couar. in precepto de Soluendis decimis argumentatur *Anaſtaſius Germonius in ſuo Tract. de Sacror. Immunitatibus lib.* 3. *cap.* 19. vt ibi legi poteſt. quæ forè omnium huic capitis principio adaptari valent. * quæ in triplicem differentiam diuidebatur, *auctore eodem D. Tho. d.* 1. 2. *queſt.* 99. *art.* 4. *in Corp. in reſp. & per plures alios articulos ſeqq.* Continebat enim triplicia præcepta, hoc eſt, Moralia, quæ ſunt de dictamine naturalis legis: Ceremonialia, quæ ſunt determinationes Cultus Diuini: & Iudicialia, quæ ſunt determinationes iuſtitiæ inter homines obſeruãdæ; Quæ omnia ex locis ſacræ Scripturæ ſpecificè tradit Tiraquell. *in Præfat. ad lib.* 1. *de Vtraque retra. num.* 8. *in prin.* Quantum verò ad illa duo Præcepta, Ceremonialia ſcilicet, & Iudicialia non negatur expiraſſe Chriſti aduentu, *vt idẽ D. Thomas docet. d.* 1. 2. *queſt.* 100. *art.* 11. *in Corp. in reſpon.* nam poſt eius paſſionem Præcepta Ceremonialia cœperunt eſſe non ſolùm mortua, ideſt nõ habentia virtutem, & obligationem: ſed etiam mortifera, ita vt peccaret mortaliter, qui ea obſeruaret, ſicuti colligitur ex eis, quæ tradit D. Thom. *queſt. ſeq.* 103. *ad* 1. Præcepta verò Iudicialia ſunt qui-

quidem mortua, quia non habent vim obligandi: non tamen sunt mortifera, quia si quis Princeps ordinaret in suo regno illa Iudicialia obseruari, nõ peccaret: nisi fortè hoc modo obseruarentur, vel obseruari mandarentur, tanquã habentia vim obligandi ex veteris legis institutione: talis enim intentio obseruandi esset mortifera. *Hæc D. Thom. quæst. seq. 104. art. 3. in Corp. in resp. latè Tiraq; num. 8. & seq. in præcit. Præfat. ad lib. 1. de Retractu.* Quare illa duo Præcepta, Ceremonialia. s. & Iudicialia ex sola institutione vim habẽt, quia antequam instituerentur, non videbatur differre, vtrum, sic vel aliter fieret: sed Præcepta Moralia ex ipso dictamine naturalis rationis efficaciam habent, etiam si nunquam lege statuantur: ideo adhuc durant, & pertinent ad nouam legem, *idem D. Thom. d. 1. 2. quæst. 101. art. 1. in princ. tex. in c. vult. §. his ita. Dist. 6. & ibi latè Præpositus in num. 2. Gloss. & DD. in c. fi. sup. de Consuetud.* Vnde in Præsenti Quæst. opus est inuestigare, num sub Præceptis Moralibus cõtineatur: & an Iure Naturali, & nouo Euãgelico Præsens Immunitas sit instituta, & confirmata? Qua propter pro istorum intelligentia præmittendum est, Quo tempore originem habuerit: & quomodo introducta fuerit; quibus pat: factis facillimè veritas deregetur.

Scias ergo, Cãdidissime Lector, quòd

6 antequam † a Deo Moysi quædam Loca ad Fugitiuorum subsidia constituta fuissent, de quibus fit mentio in sacra Scriptura, *in lib. Numeri, 35. Deutor. 19. & Io. 20.* inter Idolatras, & Gẽtiles, omnesque mundi gentes Huiusmodi Immunitatis Ius statutum inueni, vt doctissimè refert Frater Hieronymus Romanus Ordinis S. Augustini *in suis Tractatibus nũcupatis, Republicas del Mũdo* dicens *in 2. Par. quæ dicitur, Republica Gentilica. in lib. 3. C. 4.* quã sit vetus Hoc Ius: & Quo tempore: & Vbi fuerit in esse productum, tradensq; plures auctoritates, quæ in sequentibus clarè apparebunt.

7 Primùm itaque refert, quòd Nini † tempore, Assyriorum regis filij Beli, Delinquentes, & Criminosi, vt a pænis criminum liberarentur, ad Statuam Beli, quam populus in sui memoriam tenebat, veluti ab eo misericordiã cõsecuturi, fugiebant: Hinc postea decreuit Ninus, vt Belus pater suus instar Dei veneraretur, eò quod multùm eum diligebat: Ipsque Locus in Refugium Delinquentium constiturus esset, vt ad eum confugientes liberi à pænis efficerentur. Beli autem Statua posita erat in quodam Templo, quod Babilonij erexerunt, diuinisque cum muneribus eum sunt prosecuti, *vt ait Ambros. Calep. in suo Dictio. latino. in S. Belus. il. 1. & tradit idem Fr. Hieron. d. ca. 4. Iidem, Alphonsus a Villega in suis tractatibus nuncupatis, Flos Sanctorum. Par. 2. in Vita Abraham. cap. 4. in princ.*

Apud Græcos autem aliter scriptum idem Fr. Hierony. *eo. lo. in seqq. verbis* ait: nam legitur, quòd defuncto Hercule, eius posteri veriti vim eorum, qui ab illo fuerant vexati, reputantes se fore bello persequendos ab ijsdem, quẽdam Athenis erexere Locum, Misericordiæ Templum nuncupatum: vt illuc, vrgente necessitate, si fortè ab inimicis fugarentur, se conferre, ac inde Saluos fieri possent: vnde neminem per vim extrahi fas erat. hinc quædam carmina leguntur apud Statium. 2. *Theb. lib. 2.* tenoris sequentis.

„ *Fama est, defessos acie post busta paterni*
„ *Numinis Herculeos sedem fundasse nepotes.*
„ *Sic sacrasse loco, commune animantibus ægris*
„ *Confugium.....*

Constitutum fuerat Hoc Templum commune cuique nationi: vt qui Illud constru fecerant, ab omnibus defendi possent; quod cum maximæ esset vtilitatis, postmodum valde ampliatum est. hoc etiam, vltra, prædict. Fr. Hierony. refert Couartuuias, *d. Cap. vlt. num. 2. vers. Item apud eundem.* qui quædam alia

alia carmina ex eodem Statio tradit.

Alij autem, *vt refert d. Fr. Hierony.*
8 *dicto Cap.* 4. Cadmum, † dum Thebas conderet, Primum ferunt Asylum instituisse: quo perfugientes, siue serui, siue liberi, ab omni pœna tuti essent: indeq; per vim minimè extrahi possent.

Harum verò opinionum, quæ magis veritati consona sit, præd. Fr. Hieron. Rom. se nunquam legisse recordatur: hoc tamen affirmat, quòd, cũ Cad-
9 mus † antiquior fuerit Hercule à Cadmo prius adinuentũ fuisset; cui⁹ scripta quamuis sint maximæ auctoritatis: tamen quantum ad id, quod dicitur de Seruis, hæc Secunda Opinio non videtur sistere posse, cum & ipsemet referat, quòd non ante, sed Nini tempore seruitus fuerit introducta, *vt infra, hoc eo. lo. in seqq. numeris dicetur*. Nec valebit ratio illa, quæ infra traditur, vt. s. fortè videtur loqui de seruitute largo modo sũpta, quia capitur sermone, quod strictissimè loquatur. Vnde quantum ad hoc affirmarem Asylum prius ab Hercule, siue Nino, qui idem est (vt inferius dicetur) quàm a Cadmo constitutum: pro cuius rei intelligentia eiusdẽmet capitis verba infra, *in fin. Libri huius, in Septimo Capite*, referre constitui, quorum tenorem qui lingua est hispana disertus legere potest: vbi plura de Asylis refert: quæque gens quælibet sibi constituisset. De his etiam videri potest Rebuffus, *to. 2. super Constit. in tract. Hoc eo. Tit. de Immunit. Eccle. Glo. 1. nu. 3.* Budæus *in l. Quis sit fugitiuus. §. apud Labeonem. ff. de AEdil. edicto.* & alij, quos allegat Decianus *in d. Tract. Crimin. to. 2. lib. 6. cap. 25. nu. 3. 4. & 5.* Couarruuias, *d. cap. 20. num. 2.* & vndique alij.

Itaque, quo tempore secundùm præfatos Doctores Hæc præsens Immunitas introducta fuerit, colligi nõ potest: nihilominus ex relatis apparet, quasi ab initio Secundæ hominum AEtatis inter homines effectum habuisse: nam
10 si verum est, quod de Nino † diximus, is quidẽ fuit ex primis descendentium Noe: ipse enim dicitur Niniuem Ciuitatem ædificasse, de qua fit mentio in
11 Genesi, *cap.* 10. ideoq; a Nino † Niniues dicta fertur: quod est verisimile, quia Ninus dicitur fuisse Assur, de quo loquitur Scriptura Sacra, *Gen. 10. num. 11.* dicens;

„ *De terra illius egressus est Assur, &*
„ *ædificauit Niniuem, & plateas ciuitatis, & Chales, &c.*

Et ita etiã tenet Præpositus Mediol. *in c. Cum ad verum. num. 2. Dist. 96. post med. vers. Ninus quoque.* quod D. Euseb. aliiquè plures affirmant, teste eodem Fr. Hieron. *in d. Rep. Gentil. lib. 9. cap. 1. col. 11. fol. 357. versic. La Segunda Ciudad.* licèt ipse dicat, hoc non esse verum, sed omnes errasse, rationem afferens ex eadem sacra Scriptura *loc. cit.* quod parùm, imo nihil obstat per illud, quod habetur *inf. in numm. seqq.*

Sed ex eo, quod alibi tradit idem Fr. Hieron. Romanus, *hoc est infra lib. 4 ca. 31. eiusdem Resp. Gentil.* Sibi parùm constans videtur: nam dum tradit, quo tempore tyrannorum crudelitas sit introducta, hoc dicit *in princ. d. ca. vers. El primiero post med.*

„ *Nembrot Señoreo a Babylonia, y a*
„ *el succedio Belo, y Belo fue padre de*
„ *Nino, &c.*

Et alibi etiam *sup. eo. lib. c. 1. versic. Fue pues.* hoc expressè negabat, dicens: Belum non fuisset filium Nemrod: neq; Ninũ eius nepotem. Et rursus ẽt alibi titubare videtur *in d. Rep. Gent. li. 6. c. 1. versic. Los antiguos. circa med. ad altum versic. fol. 224. col. 3.* Sed tandem cum illa supradicta prima sententia permanere videtur, dũ de hoc ipso fusim, peculiari q; loco pertractat, *in eadẽ Repub. Gent. li. 1. c. 1.* cui⁹ verba huiusmodi sit;

„ *Digo pues que Nẽbrot, que fue el primero, q̃ reyno, o subiecto a los hõbres,*
„ *tuuo vn hijo llamado Belo varon virtuoso, el qual reyno en Babilonia, y*
„ *fue el primiero Rey de los Assyrios, co*
„ *mo lo dize Eusebio Cesariẽse, en sus* 31
„ *Chronicas, y en el Prologo de esse mesmo libro: y a vn que algunos dizen,*

„ *que no fue Belo el primero rey; mas*
„ *el segundo: no fundã bien la verdad,*
„ *porque el Nembrot aũque fue rey, no*
„ *se nombra de los Assyrios mas el pri-*
„ *miero del mundo. Este Belo despues*
„ *que murio, siendo su mueree muy*
„ *sentida en gran manera de Nino*
„ *su hijo, determino de hazer perpetuo*
„ *el nombre de su padre, &c.*

Quicquid ergo sit, nolo amplius hæc
perscrutari, cũ parum nostris prodesse
poterunt scriptis. Refert autem d. de
12 Roman. quod hodie Niniues † Nisiuis
dicitur, & a Barbaris possidetur genti-
bus. Sed quod Niniues a Nino fuerit
dicta, multis quoque comprobat aucto
ritatibus quidam alius Frater Ioannes
a Pineda, Ordinis S. Francisci, in qui-
busdam tractatibus nuncupatis, Mo-
narchia Ecclesiastica, hispanis literis
scriptis: quorum prima pars in octo di-
uiditur libros, in quorum primo: *Cap.*
13 20. §. 3. legitur † Belum fuisse filium
Nemrod, & ab nepos Noe. *de quo fit*
mentio in Gen. d. Cap. 10. qui post mundi
creationem, 1844. ingressus est Babi-
lonem, vocatusque est Iupiter, eò quod
prognatus fuerat a Nemrod, qui Satur-
14 nus dictus erat; Saturnus enim † inter
Græcos veluti Deorum Princeps habi-
tus est; ac ab eo dicuntur omnes Dij
originem traxisse, vt ex Macrobio *in*
Satur. lib. 1. cap. 7. & Isyd. Ethimol. lib. 8.
cap. vlt. refert idem Fr. Hieron. Rom.
in d. Rep. Gent. lib. 1. ca. 9. circa med. vers.
Tenian tambien. Vnde Belus tanquam
genitus a Saturno, voluit & ipse quo-
que inter Deos haberi: quamuis idem
15 Ninus † alio nomine Iupiter quoque
dictus fuerit: quorum alter vocabatur
Iupiter Babilonis, veluti hæres sui pa-
tris Saturni: Alter autem, hoc est, Ni-
nus, dictus fuit Iupiter Assyriorum, qui
etiam Hercules nuncupabatur, *vt in*
sequen. vers. habetur. De his, atque alijs
plura legi possunt apud eundem. Fr.
Hieron. *in d. Rep. Gent. lib. 1. c. 4.* Hic re-
16 concilianda † sunt quæ tradit Ambros.
Calep. * Miror equidem quosdam vi-
ros non minimæ æstimationis habuisse

Cassaneum in suis scriptis præsertim
in Cathal. Glor. mundi, & non aduer-
tentes ipsum in primo Capite ad fi. pri-
mæ Consider. eiusdem libri seu Tra-
ctatus Calepinum meminisse. Quare
plerasque me notare cupiunt dum
eundem Calepinum trado; quem nisi
quis semper præmanibus habuerit fa-
cile adinueniet Ianuas clausas ad om-
nes scientias.* *in Dictionario suo latino.*
17 *Verbo Iupiter.* † qui ex Prisciano ait,
quod Iupiter facit suum gentium, Iu-
piteris, seu, Iupitris, non, Iouis; quia hic
est genitiuus a nominatiuo, Iouis: nam
18 a principio Iouis † appellatus est a iu-
uando, postea adiuncto altero vocabu-
19 lo, dictus † est Iupiter, quasi Iouis pa-
ter: quare hoc nomen competere vi-
20 detur Belo: Iouis † autem pro Nino
intelligi debet: quæ nomina nunc cõ-
fusè traduntur, ita vt vnum pro altero
sumatur: vnde cum tractamus de Be-
lo, siue Nino sub eodem nomine Iouis,
nescimus cui applicetur res, de qua tra-
ctatur: sed hic in nostris scriptis de Be-
lo intelligimus, dum de Ioue loquimur.
21 Iouis † autem historia, præter præd.
Fr. Hieron. *d. cap. 9.* breuiter a Calep. *lo.*
22 *sup. cit.* traditur. Fuit † quoque quidam
alius Belus, præter hunc, qui duos ha-
buit filios, alterum Danaum, alterum
23 verò Egyptum nuncupatos: quorum †
alter quinquaginta fertur habuisse fi-
lias, Belides nuncupatas: quas cum
Egyptus Danai frater totidẽ filijs suis
peteret vxores, Danaus respondere
noluit: didicerat enim ex Oraculo se a
genero interfectum iri; Sed a fratre
coactus promisit. In nuptiarum autem
nocte filias subornauit, vt suum quæq;
maritum interficerent; Virgines patri
obedientes, captato tempore necarunt
viros vnaquæque suum, excepta sola
Hypermnestra, quæ Linceo viro suo pe-
percit; qui postea, occiso Danao, re-
24 gnum apud Argos inuasit. Præcessit †
autem vnus alterum plurimum tem-
poris, ferè sexcenta annorum, cum ille
prior, hic posterior fuerit: & de his le-
gito historiographos; vide tamen d. Fr.
Hieron.

Hieron. *in d. Repub.Gentil. lib. 1. cap.4.*
col. 4. & Calep. *in suo Diction. verbo,*
AEgyptus .& verb. Belis.
25 Herculem † verò idem Fr. Hieron.
*d.lib.1.cap.11.*filium fuisse,refert,Iouis,
aliàs secundùm Priscianum Iupitris :
26 qua de causa eundem † Ninum fuisse
existimaui , sicuti postea legi apud il-
lum Fr.Io. de Pineda *in d. Monarchia*
Ecclesiast.d.§.3.eiusdem cap.20.in princ.
Hic nuncupatus fuit Hercules Caldeo
27 rum in Baby'one.Alio † nomine dictus
est Assur , prout sup.diximus,& idem
de Pineda *in lib. 2. seq.cap.18. in princ.*
ostendit.

Vnde quod supradiximus de Nino,
vt.s.statuam Beli patris sui ad Hoc sta-
tuisset : vel de Posteris Herculis , quos
diximus Asylum ad sui defensam con-
struxisse, pro eodem intelligitur , cum
Ninus Hercules dictꝰ fuerit.Quaprop-
28 ter dum † prædictus Fr.Hieron.Rom.
in d. c.4. quod in fi. huius Libri legi licet,
inquit,

„ *Qual destas dos opiniones seamas*
„ *verdadera no lo sabria io aueriguar.*
non videtur errasse, cum fortè tres vi-
deantur opiniones ab eo relatæ, vt sup.
ostendimus : sed dum ibi tractat de Ni-
no , & postea sequitur tractare de Po-
steris Herculis, pro vnica tantùm sumi
tur opinione: quia secundùm quosdam
refert,legisse, quòd eiusdem Nini tem-
pore , siue Herculis constitutum fuerit
Asylũ:& secundũ alios post eius mortẽ:
sed oẽs conueniũt in nationibꝰ;& ideo
hæc eiꝰ fuit vna opinio:altera verò tra-
ditur de Cadmo ꝙ inf.melius dicetur .
29 His itaq;realis,clarè † satis cõstat,quã
sit vetus Hæc Immunitas apud omnes
homines:nec solũ apud Hebræos statu-
tam esse probatur,sed longius ante per
multos annos,& tempora,ferè per to-
tũ terrarũ Orbem seruabatur, vt etiam
præd. Fr. Hiero. Rom. *d.cap.4.in princ.*
ostendit; Nam si verum est quod dixi-
mus de Hercule, probabiliter,ac dubio
procul & paruuli,& literarũ penitus ex-
pertes non ignorabunt Moysen multis
fuisse post tẽporibꝰ ab ipso Hercule , si-
uè Nino Beli filio: & satis puerile esset
inuestigare rationibus,quis nã prior in-
ter eos fuerit,cũ Ninus, quẽ Assurẽ esse
diximꝰ,Moysen pluribꝰ præcesserit an-
nis,vt ex sacrę Scripturę lectione facilè
veritas colligi poterit ; nã de Assure fie
men'io in Genesi,*d.ca.*10. quæ est pri-
mus liber eiusdem sacræ Scripturæ:po-
stea in subsequentibus quatuor libris
tractatur de Moyse.
30 Loquor autem de Herculæ † Iouis,
& Alemcnæ filio , non autem de alio:
quia plures traduntur fuisse Herculis
nomine nũcupari,*vti legi potest apud Ca*
lep.in suo præd. Dict.lat.in §. Hercules.

Hic verò Hercules,qui Ninus etiam
dictus est, alium genuit filiũ eiusdem
Nini nominis,ex Semiramide eius v-
xore,fuitque post eum rex Assyriorũ:
cuius historia legitur apud Iustinum *in*
princ.lib. Histor.externarum.

Vnde hucusq; sufficit nouisse Hanc
Immunitatẽ introductã esse antequã a
Deo Moysi prædicta loca cõstituta fuis-
sẽt : & hac ratione probare conabor , ꝙ
sit de Iure Naturali,aduersꝰ ea,q̃ tradi
dimꝰ ex Couar.*loco sup.cit.in princ. huꝰ*
*Cap.*Nã quantũ ad hoc deceptꝰ mihi vi-
detur , eò ꝙ putauerit ex lege Moysis
duntaxat ortũ habuisse,dũ dixit , quòd
nõ est de primis principijs Iuris Natu-
ralis, quãuis referat prædicta exempla
Cadmi,&Nini,aliorumuè ,quorum hi-
storias puto nondũ verã habuisse noti-
tiã:quia si sciuisset quo tẽpore prædicti
vixissent,cùm præcesserint pluribus an-
nis,sicut diximus,populum Hebræum,
nõ vtique eo modo fuisset allocutus.Si-
cuti ẽt in eundem incidit errorem De-
cian.*d.lib.6.cap.25.nu.4.*qui post relata
plura exempla Huius Immunitatis in-
ter Gentiles, incipiens a Cadmo,a quo
& ipse voluit inter illas gentes initium
habuisse , dicit , quòd fortè omnes su-
pradd. mutuati sũt Illud a Moyse , qui
tres illas Ciuitates cõstituit,ad quas tu-
tò inuoluntarij homicidæ confugerent;
Quòd aũt a Moyse nõ incæperit,nõ solũ
ex supradictis,sed ex eadẽ sacra Scrip-
tura probatur,sicuti inferius dicetur.

Sed primùm,eo non obstante,quòd
non sit de primis principijs Iuris Na-
turalis, ex eodem Couar. a fortiori ra-
tione probabimus: nempe ex eis, quæ
tradit in Relectione ad Regulam,Pec-
catum. *par.2 §.11.num.2.& aliquibus*
seqq.

Clarissimum.n. est, quòd ab initio
mundi Seruitus fuerit incognita : &
ideo Florentinus I.C.eam definiit,*vt ha-*
31 *betur in l. 4. ff. de Statu hom.* quòd sit †
constitutio Iuris Gentium, qua quis
dominio alieno contra naturam subij-
citur. & ratio est, quia eademmet Na-
tura omnes homines liberi nascuntur,
d.l.4. in princ. & melius in Auth. Quib.
mod.natur. effic. legit.§.Si quis vero vers.
postea vero,collat.6. sed ipse Couar. *d.§.*
11.num. 3. vers.Tertio. Seruitutem, †
32 inquit, non esse Naturali Iuri contra-
riam, *ex D.Thom. & Turrecrem.* hac
ratione,quia licèt Seruitus instituta sit
contra primam Naturę intentionem,
quia Natura prima intentione ad per-
fectiora tendit, nempe vt quis sit bo-
nus: eius tamen secunda intentio est,
quòd si quis non fuerit bonus, sed ma-
lus,ipsiusq; Legis Naturalis rationem
prauis moribus contempserit,puniatur
quidem; sic Seruitus secundùm Na-
turam instituta est,ad puniendum pec-
cantem.

Concludit tandem *in vers. Sexto.seq.*
33 quòd Seruitus † licèt Iure Gentium
instituta sit, non est tamen contra na-
turalem rationem: imo expressè pro-
bat,quòd naturali ratione inducta sit,
ac eodem Naturali Iure subsistat, ex
sententia D. Petri Apostoli *in Epistola*
1.cap.2.num.18. dum inquit;

„ *Serui subditi estote in omni timore*
„ *dominis,&c.*

Secundò adduco illud eiusdem Co-
uar. *d.§.11. eo. num.3.vers. Qua ratio-*
34 *ne.* dum dicit, quòd dominia † rerum
non erant Iure Naturali distincta; nam
in ipso Naturæ statu ,& Legis Natura-
lis omnia erant communia : sed postea
conueniens fuit fieri dominiorum di-
stinctionem Lege Humana : idque na-
turali ratione factum fuisse ex eo ap-
paret,quod vtile valde Reipublicæ sit,
hac Couarruuias.

Vnde ex his,alijsque argumentis quæ
ex eodem colligi possent, inferendum
est,quòd quamuis non a primordio ip-
sius Legis Naturalis Præsens Immuni-
tas introducta sit: non tamen abhor-
35 ret ab ipsamet naturali ratione, cū a †
prima Naturæ intentione sit, vt homi-
nis vita conseruetur : quod tradit idem
Couar. *d.§.11.eod.num. 3.vers. Secundò*
hinc deducitur. dicens quoque, quod ex
accidenti legibus humanis naturali ra-
tione hominum punitio statuta est.

Qua propter si ab ipsa Naturæ pri-
ma intentione est, vt homines conser-
uentur, quomodo ergo dicit ipse, Hāc
Immunitatem nō pertinere ad Ius Na-
36 turale? Imo etiam ipsis † Legibus ci-
uilibus statutum est, vt homines possint
quomodocunque, & qualitercunque
sanguinem suum redimere: Quod plu-
ribus probatur legibus,*vt est tex.in l. 1.*
ff. de Bonis eorum. qui ante sent. tex.in l.
vlt.ff.de Prauar. & alij similes. Et hāc
affert rationem d.Fr. Hierony.*in d.Cap.*
4.col. pen.circa med. ante vers.Entre los
Romanos. quod suo loco inf.legi potest.

Qua ratione omnes vnanimiter di-
cunt,quod reus in carceribus detētus,
licet iustè sit damnatus ad mortem, vel
aliam pœnam corporis afflictiuam, li-
citè, absque mortalis peccati reatu,po-
test, vt effugiat,carceres effringere, vt
videri potest D.Thom.*2.2. quæst. 69.*
art.4.& ibi Caiet. Sot. *de Iust.& iur.l.*
5.quæst.6.art.4. & plenè post alios Co-
uar. *lib. 1. Var. resol.cap.2.post num.7.*
per aliqq. seqq.

Sed quid mirum si Leges ciuiles hoc
voluerit, cum non solùm rationibus su-
pradictis,& post legum humanarū, seu
ciuilium promulgationem hoc inductū
37 sit, sed in ipso † principio Iuris Natu-
ralis Deus hominis vitam conseruari
indixerit, quod est effectus Ipsiusmet
Immunitatis; nam in Gene.*cap.3.in fi.*
Legitur, Deum in Paradiso terrestri
quandam Vitæ arborem constituisse:

ſed ne poſt peccati lapſum Adam ex eius commederet fructibus, emiſit eum Dominus de Paradiſo, dicens.

„ *Ne fortè mittat manum ſuam, & ſumat etiam de ligno Vitæ, & comedat, & viuat in æternum.*

Volens propter hoc inferre nobis ad exemplum, vt deberemus eo meliori, quo poſſumus, modo in vitam ſeruari: poterat.n. Deus illud Vitæ lignum ibi non conſtituere: aut ſaltim, ſi fortè Adam ex eo comederet, virtutem eius auferre; ſed tamen noluit. Sicuti etiam in ſimili habemus exemplum Citatio-
38 nis † quæ dicitur eſſe de Iure Naturali, *vt in Clem. Paſtoralis. de Re iudic.* ideo dicitur quod etiam per ſupremũ Principem tolli nequit, *Abb. Cornel. & Alij, quos citat Viuius in ſuis Comm. opin. verbo, Sententia principis.* & huiuſmodi ratio eſt, quia Deus antequam Adam iudicaret, vel condemnaret, prius eum vocauerit: & de hoc videri poſſunt omnes ſcribentes *in l. De vnoquoque. ff. de Re iud. & plures, quos refert Viu. d. Com. opin. verbo, Sententia non poteſt ferri.* Quod ita cõmuniſſimum eſt, vt a nemine reijciatur; & tamen Deus poterat abſque vlla citatione eum iuſtiſſimè condemnare, cum apud Deũ nil ſit incognitum, iuxta illud *Pſal. 7.*

„ *Scrutans corda & renes Deus.*

Vnde redeundo ad rem noſtram, dicendum eſt, quòd Couar. dum dicit, quòd Hæc Immunitas nõ eſt de primis principijs Iuris Naturalis: nihil prohibet, quin naturali ratione ſubſiſtat: quia maior ratio viget in hoc caſu, quàm in eis, quæ habentur apud eum, de Seruitute, & rerum Dominijs; quia Omnia hæc non poterant eſſe a primordio ipſius Naturæ conſtituta, niſi homines multiplicari cœpiſſent: & ſic introductis ſeruitutibus, ac rerum facta diſtinctione, multò plura cœperunt eſſe inter homines iurgia, & cõtentiones. Quapropter cum homines antea a nemine condẽnarentur, Hoc Immunitatis Beneficio non egebant; Introductis poſtmodum rerum dominijs, viri potentes alios minus potentes ſibi fecerunt ſubiectos: cumq; deliquiſſent huiuſmodi inferiores, & ab illis potentibus puniẽdi eſſent, quærebant opportunitatem quomodo poſſent ab eorum manibus ſe liberare: vnde quodam naturali dictamine moti ad Statuas, quas colebant, ſe recipiebant, quaſi illarum intuitu miſericordiam conſecuturi.

39 Incipiamus ergo a Nino, † qui veterem, & quaſi auitum gentium morem in nouam Imperij cupiditatem mutauit; Hic, inquam, primus intulit bella finitimis, & rudes adhuc ad reſiſtendum populos, ad Lybiæ terminos vſque perdomuit; Fuere quidem temporibus antiquiores Vexores rex AEgypti, & Scythiæ rex Tanais: quorum alter in Pontum, alter vſque AEgyptum exceſſit: ſed longinqua, non finitima bella gerebant, contentique victoria, imperio abſtinebant. Ninus magnitudine quæſitæ dominationis cõtinua poſſeſſione firmauit. Domitis igitur proximis, cum acceſſione virium fortior ad alios tranſiret, & proxima quæque victoria inſtrumentum eſſet totius Orientis populos ſubegit. hæc refert. Iuſtinus. *Hiſt. exter. d. lib. 1. in princ.* ex quibus colligi videtur, quòd ante tẽpus prædicti Nini non erat neceſſaria
40 Hæc Immunitas, quia fertur † totum terrarum Orbem pacificè vixiſſe vſque ad eius ætatem: quod tempus a Mundi creatione vſq; ad Ninum dictũ fuit Seculum Aureum, *vt idem de Pineda, d. part. 1. de la Monar. Eccleſ. eo. lib. 1. cap. 11. §. fin. circa med. latè tradit, & alibi d. lib. 1. cap. 22. in princ.* Sed a Nino vſq; ad noſtram ætatem bella nunquam ceſſarunt.

Hoc autem intelligitur vniuerſaliter; Nam de particularibus bellis nulli dubium eſſe debet, quòd etiam ante diluuium fuerint: quod hæreticum eſſet negare, vt inf. ſtatim apparebit. Multa de Nini tyrannide legi poterunt apud præd. de Pineda *in d. princ. ca. 22.* ac etiã apud d. Fr. Hierony. *d. tract. de la Repub. Gentil. eod. lib. 4. cap. 31. col. 2. & lib. 6. cap.*

6.cap. 1. vbi etiam quam plura de militijs habentur. Vnde quoad hoc verificari videtur id, quod diximus de Posteris Herculis, qui Misericordiæ Tēplum construxerunt in Refugium Delinquentium, ne male haberentur ab eis, quos ipse deuicerat, ac sibi subegerat; Sed non ob hoc affirmabimus ab his originem Asylum traxisse, sed longissimè ante eos ab ineunte prima hominum ætate, sicut inferiùs dicetur: nā eodem tempore, quo pessimum Idolatriæ genus introductum fuit, Hæc Immunitas traxit originem: quamuis aliqui teneant, Idolatriam eiusdem Nini tempore cœpisse, ob erectionem Statuæ prædictæ patris sui Beli: sed aliter apparet in lib. Sap. *Cap.* 14. *post nu.* 15. vbi totum oppositum legitur, hisce verbis.

41 „ *Acerbo † luctu dolens pater citò sibi*
„ *rapti filij fecit imaginem: & illum,*
„ *qui tunc quasi homo mortuus fuerat,*
„ *nunc tanquam Deum colere*
„ *cœpit; & constituit inter seruos suos*
„ *sacra & sacrificia. Deinde interueniente tempore, conualescente iniqua*
„ *consuetudine, hic error tanquam lex*
„ *custoditus est, & tyrannorum imperio colebantur figmenta.* Hactenus sacra Scriptura.

Ex quibus verbis præd. Fr. Hieron. *in d. Rep. Gentil. lib.* 1. *cap.* 4. *in fi.* dicit, quòd, cum hoc exemplum sit a sacra Scriptura relatum, quæuis alia cessare facit: & refert *ibidem* ex Fulgentio, *Mitholog. lib.* 1. *cap. fi.* cuiusdam viri exemplum, cuius filius præmortuus ei fue-
42 rat: vocabaturq; vir ille, Syrophanes † AEgyptius; cuius itidem viri exemplum refert ille alter de Pineda, *d. lib.* 1. *cap.* 8. §. 2. Eiusq; historia eadem videtur cum relata ex sacra Scriptura. Hic, inquam, Primum Idolum inuenisse fertur, ob Statuam, quam fieri sibi constituit in eiusdem filij sui præmortui memoriam: eòquod illum vehementer adamabat: ac sæpissime eius capiebatur recordatione, vt nunquam illum valeret obliuisci.

43 Statua † verò prædicta, Idodynin, nuncupata fertur. Quod apud nos Latinos, Doloris Species, interpretatur. Illam enim ob hanc causam fieri man-
44 dauit; Vnde † postmodum dicta est Idolatria (aliàs secundùm quosdam Idololatria) falsorum Deorū adoratio. Sed hoc, quod dictum est de Primo Idolo, nuncupato Idodynin: puto potius Fulgentij ad inuentionem, vel melius Diophanis esse, ex quo Fulgentius illud refert; Nam nomen hoc Idolum desumptum est a literis Græcis, Quod idem est, quod Simulacrum, Vnde non poterit suum sortiri effectum prædicta Fulgentij Ethimologia, cum hoc, quod dictum est ex d. lib. Sapientiæ, ab initio mundi fuerit: quando Vniuersa Terra labij vnius erat; nec dum Latina, vel Græca lingua vigebat, vt statim inferius apparebit: sed solum Hebræa. Sed quòd Doloris signum ostendat prædictum Idolatriæ nomen, non abhorremus: quia illud quoque tradit D. Hieron. *in Epist. ad Marcellam.* de Psal. 126. *videlicet*, Nisi Dominus ædificauerit domum. vbi super illo (Panem Doloris) & (Filios excussorum) hoc idem dicit. Sed vt ad Fulgentium redeamus: Hæc inquit ille.

„ *Diophanes Lacedemonum auctor Libros scribit Antiquitatum viginti-*
„ *quatuor, in quibus ait; Syrophanem*
„ *AEgyptium, familia substantiaq;*
„ *locupletem, filium genuisse, quem velut enormis substantiæ successorem,*
„ *ineffabili, vltra quam paternitas*
„ *exigebat, affectu erga filium dedi-*
„ *tum. Isq; dum aduersis fortunæ incursibus raperetur, patri gemina*
„ *orbitatis crudele dereliquit elogium,*
„ *&c.* Et infra. *Denique doloris angustia, quæ semper inquirit necessitatis solatium, filij sibi Simulacbrum*
„ *in ædibus instituit.* Et rursus infra.
„ *Denique Idolum dictū est Idodynin,*
„ *Quod nos Latini, species doloris dicimus. Namque vniuersa familia*
„ *in domini adulationem: aut coronas*
„ *plectere: aut flores inserre: aut*

odo-

,, *odoramenta Simulachro succendere*
45 ,, *consueuerat. Nonnulli † etiam ser-*
,, *uorum culpabiles domini furiam*
,, *euitantes, & ad Simulacrum profu-*
,, *gi, veniam merebantur: & quasi*
,, *salutis certissimo collatori florum,*
,, *aut thuris offerebant munuscula,*
,, *timoris potius effectu, quàm amoris*
,, *affectu.* Hæc ille.

Hoc ergo facto Præsens Immunitas nedum in secunda hominum AEtate inesse producta videtur: verùm etiam in Prima; cum quidam dicant,
46 Idolatriam † originem traxisse a filijs Cain, qui fuerunt ante Diluuium in Prima hominum AEtate: nam Alphõsus a Villega *in præd. Vita Noe. cap.* 4. refert, ideo filios Seth fuisse vocatos filios Dei, quia illi duntaxat verum colebant Deum, ac timebant, offerentes ei sacra, & sacrificia; Cæteri autem homines absque Dei timore viuebant, nolentes illum adorare: sed penitus vitijs, & peccatis dediti, ei debita sacrificia negabant: ex Quo infert, quòd homines non solùm peccato carnis erant inuoluti, vt ob illam tantùm causam Deus totum perire voluerit Mundum, sed etiã Idola colebant, * & hoc tradit quedã *Glos. ex quodam tex. vt videre licet in addit. inf. sub nu.* 54.* Quod præd. Fr. Hieron. Rom. *in d. Rep. Gent. eo. lib.* 1. *cap.* 3. confirmat, tradens auctoritatem Philonis, *de Antiqui. Bibl.* quem etiam citat ille de Pineda *in d. par.* 1. *de la Monar. Eccles. d. cap.* 8. S. 2. dicens etiam non esse verum, quod Genebrardus refert *in Chronicis Hist. scdast. cap.* 29. dum voluit, Idolatriam Enos tempore cœpisse, probans hoc ex illo, quod dicitur in Gen. *Cap.* 4. *in fine.* ibi;

,, *Iste cœpit inuocare nomen Domini.*
,, hoc est, *Enos.*

Ex Quo infert Genebrardus; ergo alij fuerũt Idolatræ. * hãc questionem, seu opinionẽ controuersam *Iacob. Gordonus in sua Chronol. Cap.* 2. *Quest. in fi. num.* 8. *& Hieron. Bardi Florentinus in Iudi. Cronoj. p.* 1. *& art. primo loquens de Enoch.* * Quod autem tradit Hieron. Rom. ex Philone de Antiquit. Bibl. Illud vtique adinuenitur in Tomo I. ex duobus voluminibus, tit. de Confusione linguarum. licet, vbi ab eo allegatur, expressius hoc probetur: sed loco citato de Confus. ling. *longè post med.* tractans de domo Cain, his verbis, inquit.

,, *Annon & Cain post natum sibi fi-*
,, *lium quem nomen idem, quod ipsius*
,, *significante appellarat Enoch, indu-*
,, *citur ciuitatem condere, & quodam-*
,, *modo creaturas mortales ædificare*
,, *ad subuersionem rerum, diuiniorem*
,, *apparatum sortitarum?*

At idem Philo, dum de Antiquit. Bibl. tractat, *non longè post initium*, hæc ait;

,, *In tempore illo cum initiassent ha-*
,, *bitantens terram operari iniqua,*
,, *vnusquisq; in vxores proximi sui,*
,, *contaminantes eas, indignatus est*
,, *Deus, &c.* & rursus. *Et tunc cœpe-*
,, *runt habitãtes terrã facere Sculpti-*
,, *lia, & adorare ea. Dixit autem La-*
,, *mech: &c.* Quod videtur probare

Sapientia *ca.* 4. dũ loquens de Enoch, ait;

,, *Raptus est, ne malitia mutaret intel-*
,, *lectum eius: aut ne Fictio deciperet*
,, *animam illius, &c.*

Et pluribus in locis hoc idem tradit doctissimus ille Guglielmus Durandus, dictus Speculator, *in suo tract. Rationale Diuinorum. præsertim in lib.* 6. *c.* 1.

Idem annuit Iosephus *de Antiquitatibus. lib.* 1. *cap.* 6. *in princ.* qui loquens de Noe gestis, postquam Diluuij aquæ cessarunt, inquit hisce paucis verbis;

,, *Fana Incendes omnia.*

Confirmat hoc etiam Ioannes Cassianus in Collationibus sanctorum Patrum, *collat.* 8. *cap.* 21. quæ quantæ sint auctoritatis, & excellentiæ apud omnes Theologos, & doctos viros cognosci possunt. Vnde & D. Thom. (*sicuti legitur in Lectione V. eiusdem Officij in Breuiario Romano*) illas assiduè peruolutabat. licèt idem Thom, quoad hoc

aliter

aliter dicere videatur *in sua summa, 2. 2. quaest. 94. art. 4. in 2. obie.* * *Idem tradit d. Fr. Hieronymus eodem lib. 1. Repub. Gentil. cap. 1. addendus est quoq; Durandus in Rationale Diuinorum lib. 6. cap. 1. num. 2. & cap. 3. num. 3. Sed non est amplius dubitandum cum Dominico ore sit Prolatum omnes gentes non solum vitijs carnis deditas sedet idolis immolatas fuisse, vt patet in illo Leuitic. cap. 18. vbi tum de Luxuria, tum quoque de Idolorum Immolatione tractat Deus cum Moyse minans illum populum, ne ad Idola conflueret.* *

Itaque quicquid sit, pro certo est, Idolatriam cœpisse ante Diluuium, vt ex prædd. Fr. Hieron. Rom. Alphon. a Villega, & Fr. Io. de Pineda latè cõstat: & nos pleniùs dicemus in Principio seq. Libri: vbi Cain huius originis auctorem fuisse, ostendemus. Quod, præter alia, quæ ibi tradentur, videtur probari ex illo Iudæ Apost. *in sua Cathol. n. 11.* dum inquit;

„ *Væ illis qui in via Cain abierunt: &*
„ *errore Balaam mercede effusi sunt.*

Hinc necesse est, quòd illud Sapientiæ fuerit eodem tempore ante Diluuium; ergo & Hæc Immunitas (si res iuxta Diophanis relata se habet) non solùm Nini tẽpore, vel Cadmi, vt quidam volunt, seu Nini posterorum, quorum tempora post Diluuium fuerunt: verùm etiam & longissimo tempore ante eos, quasi a mũdi principio. Quod verò traditur de Nino, intelligitur vniuersaliter, sicuti expresse idem de Pineda dicit *in d. §. 2.* * *cuius itidem opinionis est Lessius de Iust. & Iu. lib. 2. ca. 43. disput. 3. in princ.* * Nam, vt Ninus ferè totum terrarum Orbem sibi subegit, publicè constituit coram omnibus populis, & nationibus prædictam patris

47 sui Beli Statuam. Ninus † enim non solùm AEgyptum sed & alias innumerabiles prouincias potitus est, vt sunt Phænicia, Syria citerior, Cilicia, Pamphilia, Caria, Lydia, Mysia, vtraque Phrigia, maior. l. & minor: Pontus, Bithinia, Cappadocia, & aliæ quàplures, vsque ad flumen Tanais: quarum multas refert Diodorus *lib. 3. cap. 1.* tractans etiam de Nini gestis, quem refert d. de Pineda *d. lib. 1. cap. 24. §. 3.* qui diffusè *per totum cap.* de eiusdem Nini factis agit: hasque supradictas prouincias ip-

48 se etiam refert *d. §. 3.* Hinc † factum est, vt Belus per totum Orbem diuersis nominibus pro deo habitus fuerit, nam vnaquæque gens secundum sermonis proprietatem eum vocabant: quidam enim Baalim: quidam Bel: quidam Belphegor: quidam Belzebub, & alijs similibus nominibus nuncuparunt, sicuti idem Fr. Hieron. & idem de Villega, ac etiam idẽ de Pineda *locis supra-*

49 *citt.* referunt. Hinc † etiam idem Belus a Græcis, sub alio nomine Iouis, vt Deus habitus est, prout etiam diximus *sup. num. 15. & aliqq. seqq.* quãuis idem Ninus eodem nomine Iouis nuncupatus fuerit, vt est etiam dictũ; sed qui apud omnes gentes maximopere habitus fuit, is quidem pro Belo sumitur, qui filius fuit Saturni. eumque gentes idolatræ colebant; imo non solùm Iouem, alias Iupiterem (secundùm Pri-

50 scianum) verùm etiam & alios † deos Græci; arrepta ansa. facto Nini venerabantur, *Pineda. d. lib. 1. ca. 20. in princ.*

51 Staturnus † etiam apud eosdem Græcos magnopere habitus est; sed fertur Iupiter eius filius, maior factus, eum in infernum proiecisse: & hac de causa postea apud nationes Græcorum, Romanorum, & AEgyptiorum Iupiter deorum omnium maximus reputatus est; licèt vna quæque gens diuerso nomine illum nuncupasset, vt post Diodor. Sicul. *lib. 6. cap. 15.* Eusebium, & alios refert d. Fr. Hieron. Rom. *d. Rep. Gent. lib. 1. Cap. 9. versic. Y pues hemos tratado.*

Et hoc apparet voluisse nobis ostendere illud Sap. *d. cap. 14. in verbis supra relatis,* dum dicit;

„ *Deinde interueniente tempore con-*
„ *ualescẽte iniqua cõsuetudine, hic er-*
„ *ror tãquã lex custodit' ẽ, & tyrãno-*
„ *rũ imperio colebãtur figmẽta, &c.*

Non

52 Non obstat † quod dicitur in præcitatis verbis Sapientiæ, vbi tractatur de Seruis, ibi;

" *Constituit inter Seruos suos sacra,*
" *& sacrificia, &c.*

Ex quo videretur dicendum, quòd tempore Nini fuisset Idolatria introducta, cum antea omnes affirment, nõ fuisse cognitam Seruitutem, pro vt infra meliùs patebit; Quia respondetur, quòd illud Sapientiæ non habet necessè indicare Seruitutem stricto modo sumptam, quemadmodũ nunc Seruos vocamus, sed largè sumendũ est, idest pro Seruitoribus, vt vocant, seu Familiaribus, & Subditis: vel (secundùm Iuristas) Vassalis: nam ante Diluuij aquas pro certo credendum est, quod aliqui hominum huiusmodi famulos, seu seruitores habuissent, cum non om-

53 nes æqualiter viuerent, quia mundi † bona statim ab eius initio fuerunt diuisa; nam de mobilibus loquitur Gomez. *Variar.resolut lib.1.cap.1.nu.2.in princ.* atq; etiam Soar. *ibi in Addit. litera, B. versic. Quod tamen intellige.* qui vidẽtur moueri ex Gen.*c.4.4.* vbi inter Cain, & Abel aliquid peculiariter fuisse possessum, mostratur: Sed vltra eos dico etiã, quod nõ solùm mobilia, sed adhuc immobilia ex præd. Gen. eiusdem Cain tempore peculiariter fuisse possessa, colligitur; quemadmodum post hæc scripta legi quoque apud Sotum *de Iust. & iu. lib.4.quæst. 3.art.1.vers. 1. Tertia conclusio.* Nam postquam Deus eum maledixit, quia fratrem suum Abel peremerat, is profugus est ad habitandũ Oriẽtalem plagam: ibiq; accepto quodam filio, Henoch, (aduerte, quod non est ille, quem tulit Dominus, de quo supra *num.46.* locuti sumus; quia is filius fuit Iared, de quo loquitur eadẽ Gen. *in cap.5.seq.num. 18.*) ædificauit quandam ciuitatem, quam vocari voluit eiusdem filij sui nomine, Henoch. Hinc postmodum interuallo temporis, ac quorundam annorum spatijs decursis, cum multiplicari cœpissent homines, quidã facti sunt potentes in terra, sicuti probatur in eadem Gen. *in seq.cap.6.nu.5.* Vnde videtur dicẽdum, quod ex aliquo istorum potentum Idolatria traxisset originem: quia cum essent viri potentes, ac bellatores, iuxta illud Baruch, *cap.3.num.28.*

" *Ibi fuerunt Gigantes, nominati illi,*
" *qui ab initio fuerunt statura magna,*
" *scientes bellum, &c.*

necessè fuerit, quod aliqui fuissent inferiores: Quod comprobat idem Hieronymus Ro. *in d.tract.de las Republicas. lib.1.ca.2.col.2.de la Repub.Hebrea.* hæc referens verba.

" *Que fuessen dos Republicas, antes del*
" *Diluuio, y en la Ley Natural, no ay*
" *que poner duda: porque tambien vuo*
" *Iusticia, y pena para los malos: y*
" *vuo Ciudades, &c.*

Et hoc modo illud Sapientiæ verificatur ante Diluuium fuisse: quia fortè illi Serui, quorum meminit d.Sapien. subditi fuerunt alicui illorũ Potentium: quorum quidem Cain omnium potẽtissimum fuisse, non est dubitandum: eòquod septem Ciuitates condidisse, refert Philo *in d. tract.de Antiquit. Bibl. in princ.* quarum vnius, nempe Henoch, ceu principalioris meminisse sacram Scripturam diximus? Hinc ergo patet, quòd nisi aliquæ gentes sibi essent subditæ, non posset illas cõstruere Ciuitates; * *Quod confirmat Aug. de Ciuit. Dei lib.15.relatus a Soto.de Iust. & Iu.lib.4. quest.4.art.1.vers.fin.ibi: Argumenta ergo.* * qua de causa ab eodẽ Cain originem Idolatriam traxisse, facillimè, vt traditum est probabitur. Vnde non debemus affirmare, Seruos ibi sumi pro mancipijs nostri temporis: quia nequaquam illud esse posset: cum, nec postquam Nemrod, & Belus pro Dijs habiti sunt, Seruitus hoc eodem modo stricto introducta fuerit: Nam cõmu-

54 niter omnes † (vt diximus) Scribẽtes affirmant, post Ninum, seu eiusdem Nini tempore Seruitutem eo modo, quo iura locuntur, introductam esse: & super hac relatè scribit idem Hierony. Roman. *in d.Rep.Gent.lib.5.cap.19.*

E Sed

Sed Nemrod antequam tot bella a Nino indicta essent, veluti Deus habitus fuit, vt ex suprarelatis apparet; atq; in illo Sap. totum oppositum legitur: quia ibi dicitur quòd quidã pater Statuam filij sibi fecerit; sed Ninus fuit Beli filius, non pater: ergo secundùm relata, necessariò concludendum est, illud Sap. ante Diluuium fuisse. * Hoc idem videtur affirmare tex. *in* §. *Hac itaq;* 35. *q.* 1. *Cap. vnico.* vbi Glos. in verbo Filij Dei, ait quod descendentes ex Seth, dicti sunt filij Dei quia non colebant idola amore vxorum suarum: filij autẽ Cain, quia colebant Idola, dicti sunt filij hominum.*

55 Nec etiam obstat, quod AEgyptus †
a Cadmo dicatur ædificata fuisset, si-
cuti fingunt poetæ, vt post Ouid. &
alios refert d. de Pineda, *eo. lib.* 1. *d. cap.*
24. §. 2. *in princ.* dicens eam repleuisse
hominibus natis ex dentibus cuiusdã
draconis: quia hoc intelligi potest, imo
sic veritas se habet, q; Terra AEgypti a
Cadmo fuerit inhabitata, & reędificata
vel restitura post aquas Diluuij: non
autem quòd antea AEgyptus habitata
non fuisset, vt dicemus in Initio Cap. 1.
Lib. seq. Et dicit d. de Villega *in d. Vita*
56 *Noe cap.* 1. dum tractat † de vniuersæ
terræ diuisione facta ab eodem Noe
post Diluuium inter filios suos, quod
Noe assignauerit Asiam filio suo Sem:
Cham verò, ex quo prognatus est Ni-
nus, Africam; & AEgyptum: Iaphet
autem Europam, & omnes maris Insu-
las, & hoc comprobat d. Fr. Hierony.
Roman. *d. Repub. Gent. lib.* 1. *capit.* 3.
col. 2.
57 Quare videtur † sistere non posse
illa opinio præd. de Pineda, *eo. lib.* 1.
capit. 20. §. 3. *in fin.* dum dicit quòd
58 reges † AEgypti ideo Assures vocati
fuerunt, quia ex altero Assure filio
Sem, vnius ex filijs eiusdem Noe,
prognati fuerant: Tùm propter ratio-
nem supradictam, hoc est quia AE-
gyptus contigit in partem Cham alij
filio Noe, ex quo Assur processisse
fertur: Túm etiam, quia Ninus (qui
per eundem Assurem capitur) tot pro-
uincias sibi subegit, vt quasi totius
mundi dominus factus fuerit (vt ex
eodem Pineda. sup. tradidimus.) Vn-
de potius ab eo, quàm ab altero As-
sure filio Sem, reges AEgypti Assures
dicti sunt.

Sed his non est hæsitandum, quia cum AEgyptus Cham contigerit, terra Cham dicta fuit: quod patet in Psal. 104. *numer.* 23. *&* *numer.* 27. ibi;

„ *Et intrauit Israel in AEgyptum: &*
„ *Iacob accola fuit in terra Cham.*

& rursus.

„ *Posuit in eis verba signorum suo-*
„ *rum: & prodigiorum in terra*
„ *Cham.*

Idem dicitur in alio Psalm. *seq.* 105. *num.* 21. *&* 22. his verbis;

„ *Obliti sunt Deum, qui saluauit eos,*
„ *qui fecit magnalia in AEgypto: mi-*
„ *rabilia in terra Cham: terribilia*
„ *in Mari Rubro.*

Vnde ex his satis liquet, quòd ne-
que Nini, neque Cadmi tempore
Hæc Immunitas sit introducta: sed
multùm longè ante eos. Sed vt ad
Couarruuiam redeamus, siue tempo-
ribus Nini, siue Cadmi, siue cuiusuis
alterius, clarissima res est, quod hi
omnes populum Hebræum præcesse-
rint multis annis: vnde non ex lege
Moysis originem traxit nec in illo po-
pulo duntaxat constituta fuit, quemad-
modũ Couar. describere videtur. Hinc
colligitur, imo pro certo est, quod po-
59 pulus † Hebræus antequam a Pharao-
nis seruitute se liberaret, in AEgypto
eodem gaudebat Priuilegio: postquam
autem per quadraginta annos essent in
deserto, cum nullus ad hoc locus con-
stitutus esset: quia nec domos, nec tem-
pla construxerant, vt videre est apud
eundem Fr. Hieron. Rom. *in d. Rep. Gen-*
60 *til. lib.* 9. *cap.* 2. *in fi.* Altari † vtebantur,
ad quod delinquentes fugiebãt; & hoc
probatur ex eo, quod habetur in Exodo
cap. 21. *nu.* 13. dum Deus dixit Moysi;

„ *Constituam tibi locum, &c.*

Vnde

Vnde hæc verba præsupponunt habitum, hoc est, quod apud eosdem fuisset antea Eadem Immunitas; ideo Deus postea subdens, absolutè loquutus est Moysi, dicens;

,, *Si quis per industriam, &c. ab Altari*
,, *meo euelles eum.*

Quæ verba desũpta ex prædicto textu Exodi, traduntur in c. 1. inf. de Homicidio. & sic dum populus ille Hebræorũ Templa, vel Asyla non habebat, Tabernaculo, seu Altari vtebatur; licèt neminem ad illud confugisse dixerit d. de Roma. *par. 1. de las Repp. lib. 1. Cap. 19. de la Rep: Hebraa.* cuius verba vnà cum alijs in fine huius Libri legi poterunt.

Sin autem aliter esset, vt gens illa Hebræa Tabernaculo nõ vteretur: sanè non ita simpliciter inter Deum, & Moysen res se haberet, quia Moyses Deum interrogare poterat, cur illum locum ad fugitiuorum subsidiũ vellet cõstituere? Sed quia omnibus notum erat gentibus Præsentis Immunitatis Ius, vti etiam probare videtur eadem sacra Scriptura *in libro Num. ca. 35.* dum Deus illa loca, *de quibus textus ille loquitur*, tã Hebræis, quam etiam Aduenis, & Peregrinis cõstitui mandauit, (*cuius capitis verba inf. Cap. seq. S. penult. in fine traduntur*) pro vt etiam diximus de alijs nationibus, quæ Asyla omnibus communia construxerunt; Ideo Deus nihil præmisit, antequam Moysi allocutus fuisset de Loco Refugij, sed simpliciter illa verba ei dixit.

Sed quamuis nemo inueniatur apud præd. Fr. Hieron. Rom. qui ad Tabernaculum fugisset: illud nihilominus nõ est ita relinquendum: quia fortè loquitur de Criminosis & Delinquentibus; non autem de alijs personis, quæ licèt nulla cõmisissent crimina, ob tuendam propriam vitam ad Tabernaculum fugisse, reperiuntur; nam dum essent in deserto, Moyses, † & Aaron eundem
61 populum Hebræum timentes, quia contra eos seditionem, & tumultum concitauerat, ad Tabernaculum fugerunt, eò quod ibi tuti essent; cuius rei mentio habetur in libro Num. *cap. 16. a num. 41. vsq: ad 43.*

62 Volens ergo Deus † Ius prædictum limitare, quia omnis persona pro quouis delicto, seu crimine hac Immunitate gaudebat: dixit Moysi, quòd Si quis per industriam aliquem occiderit, &c. ab Altari euellatur; & ratio est, quia qui hoc modo occiderit aliquem hominũ, verus dicitur homicida: vnde Iure Naturæ occidi debet, vt traditur in Gen. *cap. 9. in princ.* ibi;

,, *Quicunque effuderit humanum san-*
,, *guinem, fundetur sanguis illius;*
,, *&c.*

Et dixit Iesus Petro in initio suæ passionis, dũ a Iudæis capiebatur: *Matth. 26. num. 52. tradit & Io. in Apocal. cap. 13. num. 10.* de quo melius infra, *Cap. 5. S. 4.* dicemus, vbi huiuscemodi materies tangitur. Quare secundùm has auctoritates dici potest etiam ipsomet Iure Diuino pœnam hanc fuisse inflictam, prout traditur in quadam Extrauaganti constit. Sixti V. *incip. Effrenatam.* quam refert Stephanus Quarantã *in præd. suo tract. Summa Bull. verbo, Abortus.* & nos etiam de eadem inf. tractabimus, *Cap. V. S. 4. sub vers. Diximus supra quòd, &c. post num. 30.* Idcirco illud Couar. *lo. sup. cit.* dum tradidit, quòd punitio criminum sit de Iure Naturæ, non est intelligendum in omni casu: vt scilicet cum quis alium interficit, ipse quoque occidi debet; sed solùm in præcitato, & similibus casibus procedit: in alijs autem, licèt sint punibiles, aliter tamen dicendum est; quia vt homo peccauit ex quodam repentino impetũ, ira, vecordia, & similibus modis, adhuc eodem Naturali Iure defendi potest, quamuis Ciuiles Leges aliter disponant: quod apparet dixisse Deum per illud, quod legitur in Deutoron. *d. cap. 19. num. 6.* ibi.

,, *Ne forsitan proximus eius, cuius ef-*
,, *fusus est sanguis dolore stimulatus,*
,, *&c. percutiat animam eius, QVI*
,, *NON EST REVS MORTIS quia*
,, *nullum contra eum, qui occisus est,*

,, *odium prius habuisse monstratur.* & rursus, *num.* 10.

,, *Vt non effundatur sanguis innoxius*
,, *in medio terræ, quam Dominus, &c.*
,, *NE SIS SANGVINIS*
,, *REVS.*

Quare quantum ad primum casum, quia Iure Naturæ est vt homo seuerè puniatur, *de quo tractabitur inf. d. Ca. V.* § 4. militat ratio à Couar. tradita; Quo verò ad alios casus Hæc Immunitas remanet sub protectione eiusdem Iuris Naturalis, quia consideratur humana fragilitas: exclusis tamen quibusdam alijs casibus, quæ tradentur infra, *dicto cap. V. per. tot.* Vnde homo fugiens ad Ecclesias, facit quod ei Natura dictat. Hinc mihi videretur dicendum,
63 quòd Huiusmodi † Immunitas Christi morte non fuerit sublata, sed remanserit vnà cũ alijs Moralibus Præceptis; quod ita probarem.

64 Omnia † Præcepta Moralia fundãtur in præceptis Charitatis, *D. Tho. in 3. par. quæst. 47. art. 2. ad.* 1.

Sed Hoc Præceptum fundatur in præceptis Charitatis ex illo actu misericordiæ, cuius effectus est ipsamet Charitas, *vt idem D. Thom. ait. in 2. 2. quæst. 32. art. 1. in Corp. in resp. quæst. 36. art. 3. ad 3. in fin.*

Ergo Hoc Præceptum est de Moralibus.

Sed quòd sit de actibus misericordiæ, nulli dubium est, cum & ipse Deus misereri illorum Moysi præceperit, vti etiam in illomet Deutoron. *cap. 19. nu.* 13. probatur his verbis

,, *Non misereberis eius, &c.*

tractans de eo, qui per industriam, &c. ergò aliorum misereri voluit. Et in tantum verum est, quòd ipsimet Gentiles Misericordiæ Templum, Asylum nũcuparunt, sicuti diximus de Posteris Herculis.

65 Sed quoniam prædicta † Præcepta Moralia per quandam additionem reducuntur ad præcepta Decalogi, *vt D. Tho. ait 1. 2. quæst. 104. art. 4. ad. 2.* Ideo respondendo tacitæ obiectioni, dicerẽ,

66 quòd Hæc † Immunitas ad duo eiusdẽ Decalogi præcepta reducitur, ad Primum. s. de Colendo Deo, & ad Quintum præceptum; de Non Occidendo, quoad pœnæ relaxationem.

Nec obstat illud Couar. quod. s. Ius Naturale, vel Diuinum tolli, vel mutari nequeat, quia cum eodem respõdemus, dicentes, quòd nihilominus interpretari, & declarari permittitur; & patet per ea, quæ refert Nicolaus Vigelius *in sua Methodo Iuris Controuersi. lib. 1. cap. 2. excep. 7. versic. Planè quamuis.* Quapropter dum Romanus Pontifex hunc, vel alium ab Hoc Beneficio excludit, idem Ius declarat, non tamen illi derogat: quoniam homo non in omnibus criminibus tutus esse debet, pro vt etiã ipsemet Deus, vt sup. diximus, idem Ius limitauit; Vnde restat, quòd sit non solùm Humani, verùm etiam & Diui-
67 ni † Iuris: & cum hac sententia concordat Cagnol. in l. Vinum *num.* 51. *ff. Si certum petat.* ibi.

,, *Moderni Repetentes dici posse, aiunt, quòd primum est Ius positiuum, &c.*

tractans de alia re: postea subdit;

,, *Propterea nimirum si contra Ius Diuinum prohibita est Extractio ab Ecclesia, vt Loco Sacro, &c.*

concordat Addit. Cappellæ Tholos. *Decis. 423. aliàs 422. num.* 5. 10. Igne. *in l. 1. in princ. ff. Ad Syllan. num. 26. & quibusdam seqq.* quem impudenter respuit Couar. *d. cap. 20. num. 2. in fi.* ac nobiscum etiam tenet Illustrissim. Cardinalis Tuscus *in suis prædd. Practi. Conclus. lit. E. conclus. 8. num.* 4. post Io. Lup. *in tract. de Libert. Eccles. par. 1. quæst. 2. & par. 2. quæst. 2.* & Deci. *in cap. Ecclesia S. Mariæ. num. 14. & seq. sup. de Constitut.* sed Decius, vbi ab eo allegatur (cum reuerentia tanti Domini mei) loqui videtur in alijs terminis: & non de Hac Immunitate, prout & nos infra dicemus, *Cap. VI. §. 2. post principium.* Sed supradictis adde quoque Rebuffum, *tom. 2. super Constit. in prædd. tract. hoc eod. tit. in princ. num.* 2. * Idem post plures tradit

Boba-

Bobadilla in sua polit. *to. 1. lib. 2. ca. 14. num. 3. vbi allegat eundem Igneum, ac Remigium in hoc tract. in princ. num. 5. Petrum Peckium in tract. de Arresto, cap. 6. num. 1. Quisadam cap. 1. Diuersarum quaest. num. 2. Anastasium Germon. de Sacrorum Immunit. lib. 3. cap. 16. nu. 3. & seqq. pag. 252. & ais, Couar. ab eodē Germon. in num. 4. seq. reprehendi, quem vide ad fi. d. num. 3. in versic. Ista opinion.* Idem tradit Caualcanus, *in suo tract. de Brachio Reg. p. 6. sub num. 439. Adde Vtileg. de Extens. Legum. tit. co. de Extens. Immun. num. 13. qui hunc ordinem tradit dicens hoc priuileg. cōcessum esse a Deo & tot Impera. ac Summis Pontiff.* *

68 Sed vt cognoui, Rebuffus † hallucinatus est, dum tradidit exemplum Huiusmodi Immunitatis, dicens, ideo esse Iure Diuino sancitam, quia Adonias, maior filius Dauidis timēs Salomonē, ad Tabernaculū fugit, tenùitque cornu Altaris quod etiam traditur de Ioab, vt ipsemet refert *ex lib. 3. Reg. cap. 1. &* 2. deinde subdit Rebuff. hisce verbis.

„ *Postea Deus Opt. Max. praecepit filijs Israel, vt in terra, quam daturus erat eis, constituerent Sex Oppida, &c.*

Vnde dixit, quòd prius fuerunt praedicti, Adonias. s. & Ioab, & Salomon; postea verò Moyses, cum totum fuerit oppositum: quia multis antea retrò temporibus fuerat Moyses, & post eum Salomon, & alij supra relati; Quod expressissimè patet in sacra Pagina. Quapropter valde miror de tanto Homine, cum in tanta modica re, in tam maximum inciderit errorem.

Secundò, hallucinatus etiam videtur esse idem Rebuff. *d. lo. cit. nu. 5.* dum dixit, quòd Haec Immunitas a Deo fuerit inuenta, & data: cum & ipsemet *sup. eod. lo. num. 3.* dixerit, & tradiderit quo tempore, & quomodo fuerit in esse producta; quod tēpus fuit ante populum Hebraeum, vt iam diximus; sed poterit defendi hoc modo, quia a Deo in Paradiso terrestri, vt etiam diximus *sup. n.* 37 in dicta fuerit.

69 Ex his † ergo, Iudicio meo, videtur reijcienda illa opinio Couar. dum voluit, Hanc Immunitatem, vt *sup. in principio dictum est*, neque Naturali, neque Diuino Iure sancitam esse, ob illam praesertim rationem, quia Iura, seu Legis veteris Praecepta morte Christi expirarunt; nam illud intelligitur de merè iudicialibus, & merè ceremonialibus praeceptis, vti supra *num. 5. ex. D. Tho. & alijs*, tradidimus; *& tradit Gratianus in c. Non est peccatum, §. 1. Dist. 6. vbi plenè Praepositus.* Sed hoc non est de similibus: ergo non expirauit. Et consequenter debet etiam reijci Decianus *d. lib 6. cap. 25. num. 2.* qui eundem sequitur Couarruuiā, & omnes alij, qui eandem tenent opinionem vt est Ambrosinus *in praecit. suo tract. super eadem Cōstit. cap. 1. num. 3.*

Sed licèt D. Thom. *d. 1. 2. quaest. 105. art. 2. ad 10. in fi.* loquens de Praeceptis Iudicialibus dicat, quòd illa verba Deutor. *in d. cap. 19. in prin.* atque in lib. Num, *d. cap. 35. nu. 25. in fi.* vbi dicitur, quòd qui percusserit proximum suum, &c. ad vnam Vrbium Refugij confugiebat, & ibi manebat vsque ad mortem Pontificis, denotent quodam particulare exiliū in illo populo Hebraeo: non tamen ex hoc praeiudicatur Huic Iuri nostro praesenti; quia dum D. Tho. affert praedictum exemplum, non loquitur de Hac Immunitate simpliciter, sed quantum respicit ad Iudicialia: quia
70 Praesens † Praeceptum non est simpliciter Morale, sed mixtum, partim. s. morale, partim iudiciale: nam in Lege veteri aliqua praecepta mixtorum natu-
71 ram sortiebantur, vt est Illud, quod † dicitur in Leuitico 18. de Matrimonio, quod inter quasdam personas contrahi prohibitum est: nam Illud praeceptum est mixtū: partim iudiciale partim morale, vt docet Caiet. 2. 2. *quaest. 154. art. 9.* & tangit Et D. Tho. *in Supplem. 3. par. quaest. 54. art. 3. in Corp. in resp.* Aliud exemplum habetur apud eundem D. Tho. *1. 2. quaest. 100. art. 3. ad 2.* quod
72 est Illud † de obseruatione Sabbathi:

qui

qui dicit hoc præceptum secundúm quid esse morale, in quantum.s. per illud præcipitur, quòd homo aliquo tempore vacet Rebus Diuinis, iuxta illud *Psal.48.*

„ Vacate, & videte, quoniam ego sum
„ Deus.

& secundúm hoc inter Decalogi præcepta computatur: non autem quantum ad taxationem diei, quia secundùm id Ceremoniale est.

Itaque, quia Hoc Præceptum est mixtum, illud quid Iudiciale reducitur, vel continetur sub illo, quod dixit D. Thom. de illo particulari exilio: quod conuenienter a Legislatore mutari potuit in aliam pœnam, vti dictum est *sup. Cap. præced. S.1. nu. 17. vers. Dixi etiam.* quia quantum ad hoc est superadditum illi Morali Præcepto, quod inter homines communiter seruabatur; nam dedecens erat, vt Delinquentes pro quouis crimine Illud Beneficium consequerentur, ita vt nullam aliam pœnam, postquam ad Refugij loca confugiebant, subirent: sed penitus, etiam si grauissima perpetrassent delicta, liberi efficiebantur, vti d. Fr. Hieron. Rom. refert, de quo infra plenè dicemus, *Cap. VII. in illis Capp. ex eod. Rom. transumptis.* & tradit etiam Couar. *d. cap. 20. post num. 2. in versic. Huius ara.* Sed quia pœnas solui magna suadet ratio, secundùm ea quæ supra dicta sunt, *d. Cap. præced. in princ. n. 12. vers. Item aliquis.* Hinc Deus postea superaddidit illud in lege Homicidæ, vt deberet permanère illis in Locis vsque ad Pôtificis mortẽ; & hoc ne omnino prædicti Delinquentes remanerent impuniti: sed vt aliqua pœna pro eorum culpa satisfacerẽt iniuriã passis. Ideirco quantum ad hoc dicitur Iudiciale, secundùm illud D. Thom. *in 3. par. d. quæst. 47. eod. art. 2. ad 1. in fi.* dum dicit, quòd Præcepta Iudicialia sunt ea, quæ præcipuè ordinantur ad satisfaciendùm iniuriam passis. Quod consonat cum Iure Nostro in *d. cap.* Id cõstituimus. *d. 17. quæst. 4.* & melius in c. Inter alia *inf. eo.* ibi;

„ Super hoc tamen, quod iniq; fecit,
„ est aliàs legitimè puniendus, &c.

Quod succedit in locum illius exilij, quod Diuina Lege sancitum fuit: quia aduentu, seu Christi morte expirauit; vnde commutatum est in aliam pœnam, siue in aliam satisfactionem, prout in dd. Iuribus continetur.

Quoniam verò Homicida voluntarius Lege Naturali occidi quoque debet: ideo ne vnum Ius alteri Naturali Iuri opponeretur, Deus Optim. Max. Hoc præsens Ius limitare voluit, dicens;

„ Si quis per industriam, &c.

Quod autem dictum est de illo particulari exilio, iustissima ratione probatur cõtineri sub præceptis Iudicialibus: quia cum nulla lege sancitum esset, non videbatur differre, vtrùm sic, vel aliter fieret, vt est illud sup. rela tum ex D. Tho. de Præceptis Iudicialibus, *quod vide in num. 5. vers. Quare illa duo, &c.* Quãtum verò ad illud, vt quis post commissum aliquod delictum liberetur a pœna corporali, remanet sub Præceptis Moralibus: quia ex ipso dictamine naturalis rationis efficaciam habet, etiam si nunquam lege statueretur, sicuti supradiximus ex eodem D. Thom. de Moralibus Præceptis; Et ideo Illi, Qui ad Statuas, vel ad Tẽpla, siue Asyla fugiebant, veluti misericordiam consecuturi, hoc naturali dictamine mouebantur.

Qua propter cum ad Ius Naturale pertineat, nedũ Hominibus, sed etiam Brutis † Asyla apud quosdam consti-
73 tuta fuisse, legitur, vt idem Fr. Hieron. Rom. tradit *in d. cap. 4. della Rep. Gent. (quod inf. suo loco in Cap. VII. videri potest)* dicens, quòd dum ferocia animalia minus ferocia insectabantur, si fugiebant ad prædicta loca liberabantur: quæ loca in diuersis mundi partibus a multis constituta fuerunt: erantquè cõmunia tam terrestribus, quam etiam cœlestibus: nam ibi, dum vnum alterũ insectabatur, mansuetum eueniebat;

licèt

licèt hoc ipsamet Natura impossibile sit, quia absq; diabolica non poterat esse deceptione, *vt melius suo loco legitur*: quamuis Ambrosinus hic super eadem Constit. *cap.* 1. *nu.* 8. referat ex Aristor. *de Nat. anim. lib.* 9. Iure Naturæ ab ipsis Bestijs obseruatam esse Hanc Immunitatem: nam in Parthenio monte quæcunque ab alijs infestata, si in Templum Panos Dei aufugisset, ibi tuta erat: quod etiam in montibus Menalijs Dianæ loco refert obseruatum. Attamen nemini est ignotum, hoc Naturali Iure minimè accidere posse, nisi (vti diximus) diabolica permixta fuerit ars. Quod quidem non sine aliquo mysterio ordinatum est: quia homines naturali moti misericordia illa Loca in fauorem, & refugium prædictorum animalium constituerunt, vt ipsa quoque simul cum hominibus naturalis defensionis participia fierent.

Quantum ergo creuerit, & quantum apud omnes gentes æstimabile fuerit Hoc præsens Beneficium, satis liquet apud prædictum Fr. Hieron. *in d. cap.* 4. quia non solùm ante (vt dictum est) sed etiam post Legem Mosaycam per cunctos custodiebatur homines, & nunquam Illi derogatum fuit; Nam Romulus Romæ, & omnes Reges gentium Hoc seruasse noscuntur: Quod etiam idemmet non negat Couar. sed expressè confirmat, *vt in d. cap.* 20. *num.* 2. *versic. Erant in Græcia. videri potest*, & hucusq. custoditum fuisse inter Indos Occidentales traditur, vt præd. Hierony. Rom. refert, quod infra, *Cap. seq.* §. 3. *in fine* melius legi poterit.

Sed quod diximus de Roma, licèt antea inter Christianos seruaretur, vt habetur in textu l. Pateant, §. *proinde. in princ. C. eo. ibi*:

„ *Siue in hac alma vrbe, &c.*

74 Postea † tamen visus obtinuit contrarium, præterquam in leuibus delictis, *Farin. d. quæst.* 28. *num.* 37. quod originem traxisse videtur ex alia l. quæ incipit, Præsenti, C. *eo. in princ.* quæ posterior est d. l. Pateant: quia hæc condita fuit a Theodosio, qui antiquior fuit Leone, illius l. Præsenti, conditore; (licèt secundùm Castr. hæc lex, Præsenti, loquatur de Ciuitate Constantinopolitana) quod non præter rationem factum puto: quia Vrbs Roma cum sit tot Martyrum passionibus illustrata, vt Sancta meruerit vocari: meritò tanquam ipsamet Ecclesia venerari debet: quam non absimilem vni ex illis sex Oppidis facerem, quæ Deus Hebræis constituit: vbi si quis aliquid mali commisisset, puto eum non debuisse gaudere illorum Immunitate: quia loco nostrarum Ecclesiarum se habebant, *qua de re melius dicemus inf. Cap. V.* §. 3. estq; illi verisimile, quod dicitur in ca. fi. infra eod. ibi;

„ *Cum autem in eo, in quo deliquit, puniri quis debeat: & frustra legis*
„ *auxilium inuocet, qui committit in*
„ *legem, &c.*

Sed hoc præcipuè euenit, quia ibi adest Summus Pontifex, qui Dei vicem gerit in terris; Vnde tota Vrbs dici debet Palatium Summi Regis, vbi non solùm debent homines a rixis, & contumelijs cauere, verùm etiam semper mente deuota perorare. Secùs autem erit in alijs locis, quia non militat eadem ratio: Vnde si esset præceptum merè iudiciale in Lege Moysis duntaxat, non penès alias gentes, sed inter solos Hebræos constitutum esset: neque etiam ante illos Idolatræ, & aliæ Gentes Illud seruassent; Sed quia prouenit ex dictamine naturalis rationis, peræquè custodiebatur, ac custoditum est semper apud omnes gentes; Hinc impossibile mihi videtur quin sub Præceptis Moralibus contineatur; Quod probo alia quadam efficacissima ratione: quia si verum

75 est, quod Papa † in terris sibi non subiectis ius ciuile mutare non potest, vt patet expressè in multis Sacris Canonibus allegatis per Fel. in *c. Canonum statuta. num.* 29. *sub. de Constit.* consequens est, quòd Hoc præsens Ius Diuina sit Ordinatione constitutum:

cum

cum aliis si aliter esset, Papa nō posset leges ciuiles, quæ de Hac Immunitate
76 locuntur, tollere; quia in tēporalibus † alterius regni non potest se ingerere; * *Guttier. lib. 1. pract. Quest. cap. num. 8. & 9. tenet quolibet Iure, & apud quaslibet gentes hanc Immun. seruatam ab orbe adito. & in num. 12. vide quoq; Viu. in suis Comm. opinn. verbo, Papa in terris, Couar. in Reg. Peccatum. par. 2. §. 9. num. 6. versic. Qui probare conatur, cum versic. seq. & Vasq. Illust. contr. lib. 1. ca. 21. vbi plenè; sed de hoc vide Abba. & Fel. quos citaui sup. in Proœmio, post n. 3.* Lex enim ciuilis Homicidas, Adulteros, Virginum Raptores, & alios ab Ecclesiastica excludunt Tutela, *Auth. de Mand. princ. §. Neque autem homicidis, Auth. de Ecclesijs constit. in Africa, &c. qui tit. extat in Edit. Haloan. tit. 38. coll. 4. & in auth. Vt lic. ma. & auia. §. His quoque. in fi.* & nihilominus Ius Pōtificium his saluat, vt inf. Cap. V. videbitur; & de Raptoribus vide etiam inf. Cap. seq. §. 2. *in fi. quibus etiam addas tex. expressum in c. De raptoribus. 36. quæst. 1.* licèt ipse Couar. *d. cap. 20. num. 8.* aliter sentiat, sed omnibus respondetur cum hac nostra Constitutione. Quare Si non esset Iuris Diuini, Papa non posset derogare prædd. iuribus ciuilibus; *ita cauetur in c. Quoniam. & aliqq. seqq. Dist. 96.* Pote-
77 stas † enim Eccl. siastica, & Secularis est distincta: nam Imperator quod ad religionem competit, discere ei conuenit, non docere: habet enim priuilegia suæ potestatis, quæ administrandis legibus publicis diuinitus est cōsecutus, vt eius beneficijs non ingratus, contra dispositionem cælestis ordinis nihil vsurpet, & de vtraque potestate ad saturitatem legi potest Præpositus Mediol. *in ijsdem capp.* Sotus, *de Iusti. & iu. lib. 4. quest. 4. art. 1. & ibi remissiuè ad seipsum.* & alibi etiam alij, vt sunt Moderni scribentes, qui omnes ad eandem tendunt rem; Sed præsertim videri potest Illustriss. Bellarminus, *to. 1. de Rom. Pontif. Institutione: & de eius potestate, Controu. 3. tota.* qui innumeros refert *in fine Præfationis d. Contr.* qui de Rom. Pontificis potestate tractant.

Hinc ergo cum Papa prouidet super Huiusmodi Re, si non esset peccatum, non teneremur eius Constitutionibus obedire: quia cum agitur solùm de ma-
68 teria † concernente animam, disponere potest contra ius ciuile, etiam in terris sibi in temporibus non subiectis, *Fel. d. cap. Canonum statuta. eod. nu. 29. circa med. vbi plenā materiā habes.* * *vide Abb. in Inter alia inf. eo. in fine. nu. 15.* * Vnde restat, quòd Præsens Immunitas omnino sit Iuris Diuini, iuxta illud Prophetæ, *Psal. 30.*

„ *In te Domine Speraui, non confun-*
„ *dar in æternum. &c.*

vbi expressè de Loco Refugij tractatur: ibi;

„ *Esto mihi in Deum Protectorem, &*
„ *in Domum Refugij: vt Saluum me*
„ *facias.*

& alibi *in Psal. 73.*

„ *Qui habitat in adiutorio altissimi,*
„ *in protectione Dei cœli commorabi-*
„ *tur. Dicet Domino susceptor meus es*
„ *tu; & Refugium meum Deus meus*
„ *sperabo in eum, &c.*

Et ideo supra *in Proœmio, num. 2.* diximus, quòd Principes seculares quoad Hanc Rem nullam habent facultatem
79 se interponendi: Imo dum aliqui † contra Eandem Immunitatem contrarias leges condere Imperatoribus, & alijs principibus persuasi sunt; ipsimet in eundem laqueum inciderunt: quod Diuinæ dispositioni attributū est: & quasi quoddam prodigium, seu miraculum reputatum est, vt idem Fr. Hierony. Rom. refert *in d. Trac. de las Republicas. parte. 1. de la Rep. Christ. lib. 1. cap. 20.* cuius cap. verba, vnà cum reliquis in fine huius. Libri legi poterunt. * Aliud tradit Alfons. Villeg. in prim. par. Flos. Sonctor. in vita S. Ambrosij. *

Probauit etiam Couar. Hanc Immunitatem Iure Euangelico statutam non esse, eò quod in Sacris Euangelijs de Ea non tractatur: ac etiam quia a Christo Domino nulla lex instituta

tuit,

fuit, præter Naturalis Iuris præcepta,
nisi de ijs, quæ ad Sacramenta,& arti-
culos Fidei pertinent omninò, *ex D.
Tho.supracit. in princ. num.* 4. Sed illud
80 nihil prohibet, quin rationibus, † &
exẽplis, tam supradictis; quàm infra-
dicendis, in eisdem Sacris Euangelijs
institutam esse, probetur.

Nam primò colligitur ex illis Do-
81 mini † nostri Iesu Christi verbis, dum
dixit;

„ *Misericordiam volo, non sacrifi-*
„ *cium. Matth. Cap. 9. num. 13. &*
„ *cap. 12. num. 7.*

Quod ad hunc propositum retulit
D.Io.Chrysost. *in quadam Homilia,
inf. in Cap. Vlt. huius Libri relata*: de
quo etiam valde gloriatur Paulus A-
post. *1. ad Thimot. 1. num. 15. & 16.*
82 Vnde Lex † noua post Christi aduen-
tum dicitur lex gratiæ, & Misericor-
diæ, *D.Tho. 1. 2. quæst. 98. cum aliqq.
seqq.* sed Præsens Immunitas pertinet
ad opera Misericordiæ, *vt sup. diximus*;
ergo Lege noua Euangelica videtur
instituta: vel saltem, quod meliùs est,
confirmata: & de hoc nemo dubita-
re debet, quia expressum habemus
exemplum cuiusdam Adulteræ apud
ipsamet Leges Euangelicas, *in Io. 8.
in princ.* vbi hoc legitur.

83 „ *Adducunt † scribæ, & Pharisæi*
„ *Mulierem in adulterio deprehen-*
„ *sam: & statuerunt eam in medio,*
„ *& dixerunt ei. Magister. hæc Mu-*
„ *lier modo deprehensa est in adulte-*
„ *rio: in lege autem Moyses manda-*
„ *uit nobis huiusmodi lapidari. Tu er-*
„ *go quid dicis?* & post pauca. *Cum*
„ *ergo perseuerarent interrogantes eũ.*
„ *Erexit se: & dixit eis; Qui sine*
„ *peccato est vestrum, primus in illam*
„ *lapidem mittat. Et iterum se incli-*
„ *nans, scribebat in terra. Audientes*
„ *autem, vnus post vnum exibant,*
„ *incipientes a senioribus: & reman-*
„ *sit solus Iesus, & Mulier in medio*
„ *stans. Erigens autem se Iesus, dixit*
„ *ei; Mulier vbi sunt qui te accusa-*
„ *bant? nemo te condemnauit? Quæ*
„ *dixit: Nemo, Domine. Dixit au-*
„ *tem Iesus; Nec ego te condemna-*
„ *bo. vade, & iam amplius noli*
„ *peccare.*

Quo Exemplo probatur, quòd si lex
Huius Immunitatis nostræ Moysi dun-
taxat a Deo data fuisset: maiori ratione
adhuc durare debet, cum non minoris
cõdictionis simus nos Christiani, quàm
populus ille Hebræorum; imo tunc
temporis maximo cum rigore aduersus
populum prædictum Deus vlciscceba-
tur, vt videre est multis in sacræ Pa-
ginæ locis. Hisce verò temporibus,
cum sint tempora gratiæ, melioris nos
sumus condictionis: vnde amplioribus
Priuilegijs gaudere debemus, quàm po
pulus ille; quod patet in prædicto Exẽ-
plo Adulteræ, ex quo Duo colligun-
tur; Vnum est Effectus ipsiusmet Im-
munitatis: Alterum verò est Locus, ex
quo prouenit Eadem Immunitas: quæ
Duo sunt propria Huiusce Immuni-
tatis.

Quod ad Eius pertinet Effectum,
satis liquet: quia a Christo Domino
prædicta Adultera, quæ lapidanda
erat, liberata fuit: Quantùm verò ad
Locum attinet, facit illud, quia Iudi-
84 cium, † seu potius Liberatio eiusdem
Adulteræ facta fuit in Templo, vt ibi-
dem dicitur. Sed quamuis nostrates
voluerint, & benè quidem, quod Rei
Delinquentes nisi liberi ad Ecclesiam
fugiant, Hac Immunitate frui non pos-
sint, *vt pleniùs inf. Cap. IV. S. penult. ha-
betur.* At illa mulier Adultera non libe-
ra, sed detenta a Scribis, & alijs ad
Christum adducta fuit; ergo Hoc Be-
neficio frui non debebat. Resp. tamen,
quòd quamuis prædicta mulier libera
non esset, dum ad Iesum Christum fuit
adducta: relicta tamen fuit libera in
eius potestate: vnde in ea libertate, cum
qua ab eodem Christo, (qui verè Tẽ-
plum viuum est, *vt d. S. penult. post nu.
2. in versic. Mouetur autem in fi. legitur*)
fuit recepta, & inuenta cum eadem re-
missa fuit, *sicuti etiam d. S. penult. di-
citur.*

Iterum, quoad Locum non solùm Exemplo supradicto probatur, verùm etiam & hac alia vrgentissima ratione;
85 Nam clarum est, quòd Præsens † Immunitas inter homines in Locis Sacris semper fuerit constituta: quod etiam Deus in lege Moysis postea confirmauit, dum illa sex Oppida ad Fugitiuorum subsidia ei assignauit, quæ fuerunt ex illis quadraginta octo ad vsum Leuitarum constitutis, *vt d.Num.* 35. *in princ. dicitur. & faciunt quæ diximus sup.*
86 *de Ioab. & Adonia.* Sed Ecclesiæ † siue Templa, & Synagogæ illius populi nõ sunt mutata: sed eadem sunt, quæ apud nos; nam Ecclesiæ nostri temporis in earum locum successerunt, *D. Thom.* 1.2.*quæst.* 102.*art.*4. *ad* 3. Quod probatur auctoritate Domini, dum de Templo eiecit vendentes, & ementes, dicens;

„ *Scriptum est, Domus mea domus*
„ *Orationis vocabitur, &c. Matth.* 21,
„ *nu.* 13. *Mar.* 11. *nu.* 18. *& Lu.* 19.
„ *num.* 45.

Ergo Iure Euangelico Præsens Priuilegium subsistit; quod enim non mutatur, quare stare prohibetur? *l. Sancimus. C. de Testam. & l. Præcipimus. in fi. C. de Appellat.* Sed Hoc Priuilegium datum & concessum est Locis Diuino Cultui dicatis, quæ non sunt mutata; ergo nec eorum Priuilegium. Sed licèt Glos. *in c. Recurrat. in verbo, Societatem.* 32.*q.*4. videatur dubitare; An Ecclesia nostri temporis eadem sit, quæ apud Hebræos: in fine tamen affirmatiuè concludit: nam, *vt ait idem D. Thom. in*
87 3.*par. quæst.* 8.*art.*3.*ad.* 3. Christus † Dominus vnius Ecclesiæ caput est quia antiqui Patres seruando legalia Sacramenta ferebantur in Christum per fidem, & dilectionem eandem, qua & nos in ipsum ferimur; & sic Vterque populus, Hebræorum. s. & Christianorum fidelis dicitur, vt meliùs videre est infra, Cap. seq. §. 3. *num.* 20. *sub versic. Sed quamuis nos Christiani.*

Et denique omissis quibusuis alijs
88 rationibus, quod Diuino † Iure sit Hæc Immunitas sancita, probatur, seu confirmatur auctoritate D. Ambrosij *in Haxameron. lib.* 11. *cap.* 8. *in tractatu Primi diei.* quod Gratianus refert in ca. Illa cauenda. 15. *q.*1. sequentibus verbis.

„ *Neque enim si per furorem aliquis*
„ *innocentem peremerit, obnoxius mor-*
„ *ti est; quin etiam ipsius DIVINAE*
„ *LEGIS ORACVLO, si quis per im-*
„ *prudentiam intulerit necem, accipit*
„ *IMPVNITATIS spẽ REFVGII*
„ *facultatem, vt possit euadere.*

Quo loci Glos. allegat d. Capp. sacræ Bibliæ, hoc est, Exodi, & Deutoron. supracitt. idem videtur annuere in c. Nec is *d. q.*1. Quod etiam confirmari videtur auctoritate D. August. in illo relato a Gratiano *in c. Miror.* 17. *q.* 4. & expressè in Sacris Euangelijs a Christo Domino confirmata reperitur in illo Matthæi, *cap.* 10. *num.* 23. vbi Refugij præceptum dedisse Dominus Iesus SS. Apostolis suis fertur, dicens;

„ *Cum persequentur vos in ciuitate*
„ *ista, fugite in aliam: * Amen dico*
„ *vobis non consumabitis Ciuitates*
„ *Israel, donec veniat filius homi-*
„ *nis.* *

Non dixit permanete ibi, donec vos morti tradant pro nomine meo, ad ostendendum patientiam vestram: sed fugite quousque poteritis. Quod etiam exemplo imitatus est, dum Iudæi volebant eum lapidare quia abscondit se, *Io.* 8. *in fin.* Et alibi legitur, quod cum Nazareni vellent eum de monte præcipitare, transiens Iesus, per medium illorum ibat: & manus eorum euasit. *Luc. cap.* 4. *nu.* 29. *&* 30.

Sed fortè dicet quis, quòd aliud est id de quo tractatur in Libro nostro, & aliud quod dicitur in illo Matth. Nam nos hic agimus de Delinquentibus: Ibi verò de Sanctorum persecutione. Respon. tamen, * primo quod ibi Dominus non loquitur de persecutione Sãctorum Martyrum illius tẽporis tantũ, sed pro omni futuro tempore

dixit

dixit enim non consumabitis donec veniat filius hominis quæ verba innuunt futurum siue secundum aduentum in nouissimo die iuxta illud ecce ego vobiscum sum vsq; ad consumationem seculi. *Matth.28.n.20 secundo quod quantum est,** quòd, quātū ad eius attinet effectum, idem est; quia Christus voluit, quòd quoquomodo euadere possumus pœnas, quæramus. Vnde ne verba mea hæc videantur, legatur D. Athanasius *in Apologia de Fuga sua ante med.* qui super ijsdem Matthæi verbis hoc idem refert; & testatur: cuius verba traduntur in Breuiario Rom. *die 2. Mensis Maij, in eiusdem Sancti Festiuitate, vbi in Sept. & Oct. Lect.* hæc habentur.

„ *In lege Præceptum erat, vt constituerentur Ciuitates Refugiorum, vt Qui quomodocunque ad necem quærerentur, seruari possent. In consummationem porrò seculorum cum aduenisset illud ipsum Verbum Patris, quod Moysi antea locutum fuerat,* RVRSVS HOC PRAECEPTVM DEDIT. Cum *vos, inquiens,* persecuti fuerint in ciuitate ista, fugite in aliam, &c.

Et rursus,

„ *Quæ enim nunc præcepit Dominus, eadem quoque ante suum in carne aduentum locutus est in sanctis: & Hoc institutum homines ad perfectionem ducit. Nam quod Deus iusserit, id omnino faciendum est. Ideoq; & ipsum Verbum propter nos homo factum, non indignum putauit, cū quæreretur quemadmodum, & nos, abscondere se: & cum persecutionem pateretur, fugere, & insidias declinare.* Hactenus D. Athanasius.

Hinc est, quòd Imperatores Honorius, & Theodosius, *de quibus agetur inf. in §. seq.* Reos Maiestatis Læsæ iudicarunt eos, qui Confugientes ad Ecclesias abducere, vel extrahere ausi fuerint; nam ibi nomen illud, Maiestatis, intelligitur procul dubio pro Maiestate Diuina, cum nulla terrena Maiestas offendatur, * Quorum verba sunt ista Fideli deuotaq; perceptione sancimus, nemini licerem ad sacrum Sanctum Concil. confugientis adducere. Sub hac videlicet definitione, vt si quisquam contra hanc legē venire tentauerit; sicut se Maiestatis crimini esse retinendum imperpetuum Arch. & Honorius *l.2. C.eod.* * quod in hac nostra Constitutione probatur, *in illis verbis statim post prin. ante versic. Quare pro commisso*, ibi;

„ *Ipsius Diuinæ Maiestatis offensam, & scandalum plurimorum.*

Quibus auctoritatibus, & rationibus ea, quæ tradidit Couar. (saluo Sanctæ Romanæ Ecclesiæ iudicio, cui in his, & quibusuis alijs semper me submitto) omnino mihi videntur reijcienda. Cui etiam obstabunt ea, quæ infra, *Cap.V.§.11. circa finem*, ex eodem dicentur. * Erit ergo hæc Immunitas de iure Diuino quæ non consumabitur sicut de Ciuitatibus illos dixit Dominus noster donec ipse filius hominis, veneat.*

SVMMARIA.

1 *Immunitatis Huius lex fauorabilissimā.*
2 *Cæsares, & Summi Pontifices, qui Præsenti Immunitati fauerunt: & nu. seq.*
3 *Concil. Trid. an tractet de Hac Immunitate, prout communis se habet Doctorum sententia?*

§. VNICVS.

POSTQVAM Visum est, Quo Iure sit Hæc Immunitas statuta: non abs re erit de Eiusdem Fauoribus, & Gratijs, Indultisuè aliquid ꝓponere. Quapropter est sciendum in primis, quòd
1 Præsens Immunitas † cum sit secūdùm omnia, & quæcunque Iura, non solùm est fauorabilis, verùm etiam fauorabilissima: vt constat ex eis, quæ copiosissimè habentur apud Tiraquellum *de*

Vtroq; Retra.lib.1.in Præfat.num.62. & ibi remissiuè ad eundem Trac. d.lib.1. §. 35.Glos. 1.num.2.

2 Hinc ergo moti sunt veteres † Romanorum Imperatores Valentinianus, aliàs Valentinus, Archadus, Honorius, quæ verba Paulo ante retulimus, & alij ad promulgandum illas leges, quos, & quas expedit videre in d. Lib.1. Cod. *hoc eod.tit.* quibus legibus probari videtur Hanc Immunitatem esse Iuris Diuini, & Naturalis: nam prædicti Cæsares antequam Constitutiones Pontificiæ emanassent, prædictas leges ediderunt: Pontifices enim qui Constitutiones super Hac Repromulgarũt, multa post tempora a prædictis Imperatoribus floruerunt; Nicolaus enim Papa I. huius nominis, conditor prædicti Canonis, Sicut antiquitus. fuit creatus Papa, Anno salutis nostræ, 858. Ioan. VIII. conditor, d.c. Quis quis inuentus. fuit Pontifex Anno, 872. qui vixit Annos, 10. Innocentius verò III. auctor. Constit. Inter alia. fuit Anno, 1198. sicuti habetur in Bullario Domini Laertij Cherubini, *Romæ impresso*, 1586. & in quodam Libello vernaculæ linguæ *ibidẽ Romæ edito*, 1596. nuncupato, Le cose marauigliose dell'alma Città di Roma. auctore Flaminio a Colle vbi legitur quando creati fuerint omnes Romm. Pontiff. & quandiu vixerint, vsque ad vltimum diem. Gregorius IX. compilator decretalium, *vt in princ. earundem habetur*, fuit creatus Papa Anno Domini, 1227. *sicuti ijdem referunt auctores*: hic, *inquam* edidit Constitutionem Vltimam Huius præsentis Tituli, quæ incipit, Immunitatem Ecclesiarum. Sed illi Cæsares imperarunt ab Anno, 366. vsque ad Annum, 474. vt refert Antonius Contius *in Chronicis Canon.* & præd. Flam. quo tempore floruit D. Augustinus, *vt in eius vita legitur*, a quo conditus fuit Canon ille, qui incipit, Miror. *d.* 17. *q.* 4. eoquè tempore vixit D. Ambrosius, auctor prædd. Canonum, Illa cauenda, &c. Nec is. 15. *q.* 1. quos supra in Principio huius Cap. num. vlt. tradidimus. Ipse etiam D. Augustinũ baptizasse fertur. & tandem, quamuis aliqui

3 † dicant Sacrosanctum Concil. Trid. *in illo cap.* 20. *de Refor. sess.* 25. de Hac Immunitate loqui: hoc tamen omnino alienum est a d. Concilio: Nam ibi (*salua pace in alijs, quia omnes in Hac Re non benè aduerterunt*) reformatur tantùm Immunitas Personarum, & rerum Ecclesiarum: nec vlla Huiusce Rei fit mentio: Sed ad hoc probandum vellem eiusdemmet Concilij verba huc transcribere, ne fortè aliqui irrideant me: cum instent non paucorum bonorum virorum opiniones, illud affirmantes; sed quia satis longum esset hic illa referre: ideo, si mihi fidem adhibere nolis, per temetipsum legere poteris. Imo, si d. Sacros. Concil. Trid. de Hac Immunitate tractaret: puto, quòd Gregorius auctor Eiusdem Constitutionis nostræ illius mentionem fecisset, vt de alijs assolet fieri; Nam omnes Constitutiones editæ post d. Concil. in quibus disponitur de aliqua re, cuius ibidẽ fit mentio, solent illud citare, queadmodum Curiosus Lector videre poterit in ijsdem Constitutionibus: in illis præsertim, quas in vnum collexit volumen præd. Dominus Laertius Cherubinus, in d. Bullario: atque etiam in quibusdam alijs vsque ad S.D.N. Pauli V. quas refert Dominus Stephanus quaranta in dicto tract. Summa Bullarij: præter illas; quas ex eodem Laertio tradit. Superuenit (in quam) tandem Hæc Sanctissima Constitutio nostra, qua penitus reformatur Præsens Immunitas; Ideo non est opus; ampliùs disputare de multiplici quæstione ex veterum Iurisconsultorum scriptis introducta; sed ab Ea in illis, quæ ibi traduntur, minimè, prout ibidem dicitur, recedendum est.

Quare cum semper ab antiquis, non solùm Fidelibus, sed & Idolatris in omnibus mundi partibus satis seuerè Immunitas Hæc; custodita fuerit, non sine maiori, imo maxima ratione, vt ex supra

pra

pra relatis colligitur, ab hominibus, nostrorum temporum deberet reuerentiùs custodiri. Nec valet illud obijcere, quod aliqui, Dei timore repulso, & propriæ salutis immemores non veriti sunt affirmare, dicentes, Hanc Immunitatem præstare delinquendi occcasionem: quia satis sanctè respondet D. Chrysostomus *in quadam Homilia, qua habetur infra Cap. VII. § IV. de quo loquitur in nu. 9.* Respondet etiam Ludouicus Gomez. *in §. Pœnales. nu. 50. Inst. de Actio.* ad quos absq; tot filasterijs me remitto: licèt etiam præter hos, infra, *Cap. VI. §. vlt. in fi.* quædam alia videri poterunt.

DE PERSONIS QVAE Gaudent hac Immunitate.

SVMMARIA.

1 *Hominis gratia Deus omnia creauit: & num. seq.*

2 *Partus ancillarum an in fructu computet vsufructuarius? Vide quoque tex. in l. Vetus. ff. de Vsufructu, & quemadmodum quis, &c.*

Cap. III.

QVAMQVAM fortássis Materiæ ordo de Locis tractandum in Hac Præsentis LIBRI Principali Parte requirere videatur; Nihilominus, rationis efflagitante ordine, de PERSONIS primùm, Quæ ad Huiusmodi Immunitatis Beneficium admittuntur, videre oportet: Quem quidem ordinem legum Conditor Iustinianus *in suo primo Institutionum libro, sub tit. de iure nat. gent. & ci. in § fin.* nos docet imitaturos: Nam parum est Loca nosse, si PERSONAE, Quarum causa constituta sunt, ignorentur. Vnde legitur in lib. Machabæorum 2. *cap. 5. nu. 19.*

„ *Non propter locum GENTEM: sed*
„ *propter GENTEM Locum Deus*
„ *elegit.*

Quod tradit D. Thom. 2. 2. *quæst. 99. art. 3. in Corp. in Resp. circa med.* Cui non inconcinnè suffragatur aliud dictū D. Ambrosij *in lib. de Noe, & Arca ca. 4.* traditum in Breuiario Rom. *in Officio Dominica Sexagesima. in secundo Nocturno. lect. 2. qua est V. eiusdem Offic.* hisce verbis,

1 „ *Sed quia propter † Hominem illa*
„ *facta erant: eo vtique deleto, propter*
„ *quem facta sunt, consequens erat,*
„ *vt etiam illa delerentur, quia non*
„ *erat qui his vteretur.*

Et illud etiam D. Gregorij *in Homilia 10. in Euang. Cum natus esset Iesus. Matth. 2.* quod legitur in eodem Breu. Rom. *in 9. seu vlt. lect. Officij Secunda diei, infra Octauam Epiphania*, tenoris sequentis.

„ *Neq; .n. propter Stellas Homo, sed*
„ *Stella pp Hominem facta sunt.*

Accedat quoq; Gaij sententia, registrata in l. In pecudum. *ff. de Vsuris, & fruct.* in illis verbis.

„ *Absurdum enim videbatur Homi-*
2 „ *nem in fructu esse, cum omnes † fru-*
„ *ctus Natura Hominum gratia com-*
„ *parauerit?*

Quã sententia vsus est Iustinianus in suis Institt. Ciuil. *lib. 2. tit. 2. qui dicitur, De Rerum diuisione. in §. In pecudum.* Quibus addi posset quod habetur in seq. Cap. S. *9. num. 9. &* 10. His quoq; adstipulatur Antonius Gomezius, *Var. resol. lib. 2. c. 15. num. 3. vers. Non tamen partus.*

Itaque (vt Iurisc. more loquamur) de

de multiplici Personarum genere in Hoc Cap. agendum est, secundum ea, quæ sup. in Proœm. diximus: eò quod non æqualiter de omnibus Iurisc. loquuntur, cum quasdam excludant. Nos autem de Singulo Genere in Singulis §§. seqq. dicemus.

Incipiamus ergo ab Ecclesiasticis, veluti dignioribus, secundum ea, quæ in Dist. XCVI. proponuntur.

S V M M A R I A.

1 *Iudices sæculares an aduersus Ecclesiasticas Personas se possint ingerere?*
2 *Ecclesiasticæ Personæ num Hac Immunitate gaudeant? & num. 13.*
Si delinquunt, quomodo puniendæ? num. 14.
3 *Abusus, & malæ consuetudines pro lege haberi nequeunt.*
4 *Vsus auctoritati cedit.*
5 *Consuetudo contra disciplinam Ecclesiasticam, vel eius libertatem irrita debet esse: quaquè illa sit; & num. 7.*
6 *Consuetudo debet esse rationabilis.*
8 *Traditiones Sanctorum Patrum non debent pro libito errantium infringi.*
9 *Mores diuturni, nisi legi aduersentur, pro lege sunt seruandi.*
10 *Membra a capite non debent discedere.*
11 *Ecclesia Apostolica, siue Romana mater est cunctarum Ecclesiarum.*
12 *Ratum haberi nequit, quod contra iustitiam actum est.*
15 *Gratiosè quod alicui concessum est, non debet ei auferri.*
16 *Priuilegium a iure indultum non est alicui auferendum. Item,*
Personale extinguitur cum ipsamet persona, nu. 17.
18 *Intellectus ad id, quod habetur in hac nostra Constitutione, quæ videtur loqui solùm de Laicis.*

§. I

ONCLVSIO Prima præsentis Quæstionis ea potissimum est, quòd Iu-
1 dex † Sæcularis causis Ecclesiasticarum Personarum se intromittere non potest, quantumcunq; grauiter deliquerint, etiam in criminibus in hoc Libro contentis: quod patet expressè in nostra Constitutione, *in §. De crimine verò hæresis. versic. Sicuti etiã prohibemus.* Sed quãuis de Iure veteri idem fuerit: quia tamen in aliquibus enormibus dubitabatur, præsertim in Crimine Homicidij ex industria, & Assassinij, vt dicitur, de quibus suis tractabitur locis; ideo Gregorius absque vlla differentia has controuersias præsenti Constitutione aboleuit. Itaque in Hac præsenti Quæstione, omissa hac principali conclusione (de qua latiùs suo loco in sequenti Libro tractabitur: vbi etiam dicetur, quinam veniant Ecclesiasticarum Personarum appellatione) videri oportet, Num huiusmodi Personæ gaudere debeant Hac Immunitate, vel non? 1

Et quidem non absque difficultate transibit sequens Conclusio: quia inter DD. magna orta est altercatio: aliqui enim affirmatiuam partem conati sunt defendere; quidam verò negatiuam; quidam autem vtranque: super quo valde insudasse puto Eman. Sà *in d. Aphor. Confessor.* idemquè colligitur ex Iulio Claro, * *Guttiér. pract. Quæst. lib. 3. quæst. 3. tota, qui in num. 1. affirmatiuam partem disputando sustinet: eamq; in seq. num. 2. limitat. in alio num. 3. seq.* contrarium consuetudine receptum testatur, licet primam veriorem in puncto Iuris sibi videre est, quã esse tenendam censent. * *d. quæs. 30. versic. Vlte-*
2 *rius.* qui de iure, † inquit, quòd gaudere debent: consuetudine tamen exclusæ sunt; & hoc idem affirmat Hieronym. de Cæuallos *in Speculo Pract. & varr. quæst. Com. contra comm. quæst.* 689. qui licèt dicat, quòd magis sit communis contraria opinio; attamen postea tradit, quòd opinio affirmatiua semper in puncto Iuris magis vera fuerit ei visa. Roma. autem *consil.* 227. *Spectabilis domine. & cons.* 234. *Aduertendum, quia dico.* quē ipsemet Clar. allegat, eius contrarium defendit, affirmatiuam tenens partem, quam etiam communem ex Diaz, eodo. Clarus

rus refert, licèt ipse negatiuam substineat, prædicta consuetudine motus: quam etiam tenet Nauar. *in Manua. d. cap.* 25. *num.* 21. *in fi.* allegans pro se Panormit. qui non omnino ab vtraque dissentit: sed se remittit ad loci consuetudinem, post Innocent. ab eo allegatum: *quod refert in d. cap. Inter alia. num.* 13. *infra eod.* Sed eundem Panormit. sequitur Decianus, *d. lib.* 6. *cap.* 26. *num.* 1. qui post longam disceptationem, respondens ad contraria d. Panor. quandam tradit distinctionem (quam refert etiã Ambrosius in tract. Hoc tit. nostro, super eadem Constit. *cap.* 12. *num.* 4.) concludit tandem, *vt diximus*, cum eod. Abb. Sed ex hoc quodãmodo Decianus videtur sibimet contrarius, dum alibi, *inf. cap.* 28. *nu.* 3. (*de quo etiam nos agemus inf. Cap. V. S.* 6. *num.* 119. *in fin. & num. seq.* 120.) inquit, quod apostatã, qui aufugit a religione, si se conferat ad Immunitatis Loca, gaudere debet: sed apostata Persona est Ecclesiastica: ergo. Hoc tamen fortè posset intelligi secundùm illam opinionem primo loco traditam, vt. s. vbi vigeret talis consuetudo, &c. Sed affirmatiuam tenet quoque Couar. *d. cap. fi. num.* 16. *in princ.* ex pluribus doctoribus, qui ait, quod maiori ratione Clerici nõ sunt auellendi ab Altari, vel Ecclesia per Iudicem ecclesiasticum: *ibiq; tradit etiam Innoc. & Roma. dd. locis sup. citt.* quam opinionem magis communem inquit, & hanc etiam ex eodem, & alijs multis sequitur Farin. *d. quæst.* 28. *num.* 7. pro qua decisum fuisse refert Rebuff. *d. Glos.* 1. *n.* 13. *vers. Quinto. & num* 24. quædam ponens exẽpla; & hãc eandem tenet Illustrissimus Cardinalis Tuscus *in suis Practi. Conclus. lit. E. conclus.* 9. *nu.* 17. post prædictum Rom. *dicto consil.* 134. & Apostillam ad eundem: ea ratione, quia exemptio est concessa Ecclesiæ, & sic Loco: ideo habet locum tam in Clericis, quàm in Laicis in Ecclesia existentibus, ne possint capi; quemadmodum priuilegium concessum loco compræhendit omnes in loco existentes: siue masculi, siue fœminæ: siue laici, siue Clerici: siue terrigenæ, siue forenses sint.

Quapropter secundùm hanc magis communem opinionem, quæ affirmatiuè concluditur, mea scripta diriguntur, non obstante prædicta consuetudine in contrarium: quia si verũ est, quod prædictæ Personæ Ecclesiasticæ de iure gaudere debent, vt ipsemet Clarus dixit: nulla sanè contraria consuetudine prædictum ius tolli potest; cum huius-
3 modi † consuetudines abusus potiùs, & corruptelæ dici debeant, quæ pro lege minimè seruãdæ sunt, *c. Cum causa. sup. de Sent. & re iud.* Vnde legitur *in cap.*
4 1. & 2. *Dist.* 11. quod Vsus † auctoritati cedere debet; nam prauum vsum lex, & ratio vincit; quapropter quicquid ab Apostolicæ Sedis rectoribus plena auctoritate sancitur, nullius cõsuetudinis præpediente occasione, proprias transequendo voluntates, remoueatur: sed firmiter atq; inconculsè teneatur. Hinc igitur prædicta cõsuetudo, qua fulcitur Clarus, nullius roboris, vel momenti esse debet: præsertim cum sit contra Li-
5 bertatem Ecclesiasticam; nam quod † contra disciplinam, & Libertatem Ecclesiasticam fit, irritum esse debet, *cap. Illa autem. versic. quod enim. Dist.* 12. *c.*
6 *Cum inter. sup. de Consuet.* Consuetudo † enim debet esse rationabilis, *ca. Consuetudo. d. Dist.* 12. & *c. fi. sup. de Consuet. quod etiam allegat* Couar. *Var. resol. lib.* 3. *ca.* 13. *nu.* 4. *vers. Prima conclusio. vbi* multa de consuetudinibus tangit: dicens, consuetudinem iniquam non esse admitẽdam; & de Consuetud. plura refert etiã Viu. *in suis comm. opin. verbo, Consuetudinem iniquam.* & dispersim apud alios, Sed præsertim apud Nicolaum Vigelium *in sua Methodo Iuris Controuersi. li.* 1. *cap.* 3. *sub tit. de Consuetudine. vbi in reg.* 6. *melius quàm alibi.*
7 Quæ † verò dicatur consuetudo cõtrà Libertatem Ecclesiasticam, tradit Felin. ex Bart. & alijs, in cap. Nouit. *nu.* 2. *vers. Sed aduerte. inf. de Sent. Excomm.* vbi eam esse dicit, propter quam Cle-

rici

rici redduntur timidiores, & Laici audaciores; Ideo hæc præd. consuetudo omnino tollenda est: & hanc eandem refert sententiā post eundē Batt. Dec. *in cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ. nu.* 11. & plures alij, quos eius citat Additio *sup. de Constit.* nam Gratianus ex Nicolao Papa refert *in c. Ridiculum. d. Dist.* 12. hæc.

„ *Ridiculum est, & satis abominabile,*
8 „ *vt traditiones, † quas antiquitus a*
„ *Patribus suscepimus, pro libitu er-*
„ *rantium semper infringi patiamur.*

Et alibi, *in cap. seq.* hæc refert.

9 „ *Diuturni † mores, nisi legi sint ad-*
„ *uersi, consensu vtentium approbati,*
„ *legem imitantur.*

Sed quia huiusmodi consuetudo (vt ipse Clarus ait) legi aduersatur, eò quod tollit priuilegium Ecclesiasticis Personis a lege concessum; ergo legem imitari non potest. Vnde Calixtus, relatus ab eodem Gratiano *in ca. 1. d. Distinct.* 12. omnibus Episcopis scribens:

10 „ *Non † decet (ait) a capite membra*
„ *discedere, sed iuxta sacra Scriptura*
„ *testimonium omnia membra caput*
„ *sequantur. Nulli verò dubium est,*
„ *quòd Apostolica † Ecclesia mater est*
11 „ *omnium Ecclesiarum, a cuius nos re-*
„ *gulis nullatenus conuenit deuiare.*
„ *Et sicut Dei Filius venit facere vo-*
„ *luntatem Patris: sic & vos volun-*
„ *tatem vestra impleatis matris, quæ*
„ *est Ecclesia, cuius caput (vt prædi-*
„ *ctum est) Romana existit Ecclesia.*
12 „ *Quicquid † ergo sine discretione iu-*
„ *stitiæ contra huius disciplinam actū*
„ *fuerit, ratum haberi nulla ratio per-*
„ *mittit.* Hæc Calixtus.

Vnde ex his probatur, quòd prædi-
13 ctæ † Personæ Ecclesiasticæ absque vlla controuersia Præsenti Immunitate gaudere debent: quia contrarium affirmare, iniustitia opprimere foret. Imo prædicta consuetudo in dispendiū totius Ordinis Clericalis verteretur, hac præcipua ratione: quia daretur aditus Clericis in minoribus constitutis ordinibus subterfugiendi iurisdictionem, seu forum Ecclesiasticum, vt gaudere possent Huiusmodi Immunitate: vnde deterior esset illorum conditio, qui fori priuilegio lætantur, quam cæterorum: imo quantò altior esse gradus, tanto deterior esset illorum conditio: nam prædictorum in minoribus constitutorum, qui nisi alicuius Ecclesiæ seruitio ab Episcopo fuerint deputati, vel in Seminario, &c. prout disponitur in Concil. Trid. *de quo sup. in Proœmio, num.* 8. *dictum est,* cum non valeant fori Ecclesiastici priuilegio gaudere, sed potestati sæculari, velut Laici subsunt, esset melior conditio; quia si deliquerint, cum a Iudice temporali puniri debeant, fugiēdo sub Ecclesiasticam Tutelam, * *vide Guttierres supracit. in additioni in fine num.* 1 *huius* §. * securitatem consequentur; Qui verò fori priuilegio lætantur, si deliquerint, quia a Iudice Ecclesiastico puniendi essent, capti extra Ecclesiam suum allegarent forum; intra verò capti prædictam fori exceptionem nō opponerent; imò illam omnino negarent. Quare ad euitandas tot controuersias, & scandala, cuique sanæ mentis cogitandum relinquo. Nec valet illa ratio, quam quidam tradunt, dicentes: ideo non debere huiusmodi Personas Hoc Beneficio gaudere, quia non possunt a Iudice temporali puniri: nam licèt hoc verum sit, non tamen pro criminibus cōmissis remanere debent impunitæ: quia si delinquunt, pœnis erunt obnoxiæ, *cap. vt fama. inf. de Sent. Excommunicationis.*

Itaque si Laici ob Hanc Immunitatem pœnas euadunt corporales, quibus aliàs essent obnoxij: multò fortiùs ea-
14 dem ratione diminui † debet pœna aduersus similes Ecclesiasticas Personas, cum de Iure mitiùs puniri debeant, tanquam Personæ priuilegiatæ, *vbi. in cap. 2. num. 9. sup. de Dolo, & contum. pro qua re faciunt relata inf. Cap. V. §. 4. & seq.* Si enim Hac Immunitate nō gauderent, sequeretur, quòd suum priuilegium esset sibi damnosum: cum meliotis

melioris cōditionis essent Laici quàm
15 Ipsæ. Ergo quod † ob earum gratiam concessum est, non debet eis auferri: nec in proprium damnum retorqueri, *cap. Quod ob gratiam. de Reg. iur. in 6. l. Quod fauore. C. de Legibus. l. Nulla iuris. ff. d. tit. & l. Plures. in fi. C. de Fide instrum.* Et quoniam Hoc Priuilegium est Locale, *vt dictum est sup. Cap. praeced. & meliùs dicetur inf. Cap. seq. tradit etiam Lancellottus in suis Instit. Canon. Hoc tit. nostro. §. 1. & Couar. d. cap. vlt. num. 11. in princ.* quod per se patet, quia ex Locis prouenit (ideo Nos in seq. Cap. Rubrica dicemus; De LOCIS, Ex Quibus Prouenit HAEC IMMVNITAS: non vt alij voluerunt, qui dicunt, De Locis, quæ gaudent Immunitate: quia Loca non gaudent Hac Immunitate: sed Personæ, quæ ad illa fugiunt Loca, consecuntur eorum Immunitatem) igitur consequens est quòd dictæ Personæ Ecclesiasticæ illomet Priuilegio, quo Laici gaudent, vtātur: quia
16 indultum † a iure beneficium non est alicui auferendum: decet enim concessum Beneficium a Principe esse mansurum, *cap. Decet. cum sua Glos. de Reg. iur. in 6. & l. Beneficium. ff. de Constit. Princ.* maximè cum in hoc concurrant & Iura Diuina, & Humana, prout sup. dictum est, *Cap. praecedenti*. Nam Hoc beneficium non solùm ex Humana Natura procedit: sed est a Principe Principum confirmatū. Vnde in Hoc præsenti Casu concurrunt Duo priuilegia: Vnum
17 ratione † personæ, quod cum ipsamet extinguitur, *vt in Reg. Priuilegium. in 6.* Alterum verò ratione Loci, quod nō extinguitur, *vt habetur in Positione casus: & in Glos. prad. c. Decet.* Et hac ratione concludit Farin. *d. q.* 28. *nu.* 7. dicens, Hanc Immunitatem prouenire dictis Personis Ecclesiasticis prætextu Loci: ideo eis tolli non potest, præsertim cum Canones non distinguant: quæ opinio apud eū est cōmunissima.

Ex his ergo apparet, quòd qui contrarium tenent, nulla Iuris ratione nituntur; vnde debet eorum opinio pœnitus reijci, vnà cum illa consuetudine, quam contra iura Clarus esse ostendit. Et cum hac affirmatiua concordat illa decisio, quam refert Rebuff. *in d. Glos. 1. num. 13. & 24.* dum inquit, quòd quidam apostata a religione admissus, & restitutus fuit Ecclesiæ, ex qua fuerat abstractus: de quo meliùs inf. *Cap. V. §. 6.* dicetur: & secundùm hanc respondisse Sacram Congreg. a quodam religioso viro, fide dignissimo, mihi relatum est (cuius mentionem faciemus inf. *in Initio d. Cap. V. circa fi.*) quam Decisionem adhuc præ manibus habere nequiui. Et ita per plures alias rationes tenet Ambrosinus *hic c. 12. super eadem Constit.*

18 Non obstat † Quod dicitur in nostra Constitutione, quæ loqui videtur de merè Laicis dumtaxat: non autem de his Personis Ecclesiasticis, per illa verba, ibi;

„ *Vt Laicis ad Ecclesias, Locaq; Sacra,*
„ *&c. Immunitas Ecclesiastica non*
„ *suffragetur.*

Et rursus.

„ *Et praecipimus, vt Laicos in casibus*
„ *praedictis, &c.*

Et etiam alibi per d. Constitutionem Quia resp. illud euenire ob hanc rationem, nam præsens nostra Constitutio lata est in fauorem ipsorummet Laicorum: quia temporales Iudices aduersus illos plura priuilegia impetrarant, vt potuissent ab Ecclesijs eos extrahere. imo etiam hoc non contenti, in Ecclesiasticas Personas prædictam facultatem extendebant; sed quia Iudex secularis nullam habet potestatem aduersus has Personas Ecclesiasticas, *vt diximus sup. in prin. ex eadem Constit.* ideo ipsa Cōstitutio de Laicorū personis tantùm tractare videtur. Sed puto (nisi mea me fallat opinio) quòd per eandem Constitut. non est sublata dd. Personis Hæc Immunitas: imo potius confirmata; quia dum Gregorius, eiusdem Constit. auctor, facultatē tollit dd. secularibus Iudicibus procedendi cōtra has Ecclesiasticas Personas, subnectit,

nectit, quòd nec etiam in casibus inibi exceptis extrahere, abducere, capere, aut carcerare, vel cognoscere præsumant. Vnde apparet, quòd eis tacitè Hanc cõfirmauerit Immunitatem: Sed quia in illis casibus Seculares personæ, vel (vt dictum est) Laici gaudere non debent: ne etiam videretur compræhendere, vel Curiæ seculari submictere huiusmodi Personas Ecclesiasticas, eiusdem Curiæ Iudicibus illam abstulit facultatem: *Huic sententiæ suffragatur quod dicitur in Versic. seq.* Et ex hoc reijcitur opinio Egregij V.I.D. Marci Antonij Genuēsis *in sua Praxi Archiepisc. cap. 21. nu. 11. aliàs vlt.* qui contrarium tenet: & inter alios, quos allegat, tradit auctoritatem Farinac. & Diaz, qui pro nobis sunt.

Aduertendum tamen est, quòd hæ Personæ Ecclesiasticæ in illis tantùm criminibus, vel delictis Hac Immunitate gaudere debent, in quibus & ipsimet Laici: in reliquis autem a suo Iudice, hoc est Ecclesiastico, prout criminis qualitas exposcerit, puniendæ sunt: Quod etiam apud eundem Ambrosinum *in d. d. cap. 12.* impressum perlegi. Et Hæc satis quod has Personas Ecclesiasticas. Videamus ergo de alijs, vt sunt prædicti Laici.

SVMMARIA.

1 *Excommunicati num Hac gaudeant Immunitatem?*

2 *Forum quis sortitur ratione delicti.*

3 *Decians lapsus.*

4 *Iudex secularis an possit se intromittere in casibus, in quibus est imposita pœna a sacris Canonibus?*

5 *Absolui ab excommunicatione nemo potest nisi prius parti læsæ satisfaciat.*

6 *Clericum, vel aliam personam Ecclesiasticam iniuria afficiens, verberans aut occidēs nū Hac gaudeat Immunitate?*

7 *Berberij opinio in Viator. in sub rub. de Violat. Immun. Eccles. par. 1. & omnes, qui sunt eum secuti, vt est Farinac. Rebuff. Decian. & alij, confutatur.*

8 *Raptores mulierum num gaudeant? Et qua pœna de iure Canonum plectantur?*

§. II.

SECVNDA Conclusio præsentis Capitis est de Personis Laicalis professionis, quæ absq; controuersia omnes admitti videntur ad Hanc Immunitatem; sed quoniam huiusmodi Personæ aliquando inter se differunt: ideo diuersum ius circa easdem constitui oportet.

Nam supra, *in Prœmio, nu. 8. in vers. Dixi velle. cum tribus numm. seqq. vsque ad versic. Secundò agendum est.* vbi de diuisione Personarum actum est, inter seculares Personas etiam Infideles connumerauimus: sed quia inter vtrasque non parū discriminis est, ita vt istarum nemo videatur exclusa, illarum autem omnes: ideo de Fidelibus in hac Quæstione, de Infidelibus vero in sequenti Quæstione dicemus. Harum autem Fidelium status quia quandoq; deterioris cōditionis ipsarummet Infidelium personarum esse potest, *vt dicetur inf. S. seq. num. 2.* quod etiam accidere potest ipsimet Ecclesiasticis personis, *de quibus in S. preced. actum est*, ideo in Hoc præsenti S. de his similibus Fidelibus tractabimus.

1 Sunt † autem prædictæ Personæ, illæ, quæ sunt extra gremium Ecclesiæ Sanctæ Dei, vocanturque Excommunicatæ: de His enim est non modica quæstio inter Doctores, num debeant Hac Immunitate gaudere, vt videre est Boer. *decis. 110. n. 5. & duobus seq.* Clar. *d. qu. 30. versic. Quæro &c.* Couar. *d. c. vlt. n. 11.* & alios infinitos, quos breuitatis causa relinquo: quia apud hos supra cit. veritas indagari poterit, cum & hi aliorū antiquorū opiniones referāt: alij verò post hos, eosdē allegēt, vt est illud Farin. *d. qu. 28. n. 39.* Vnde inter tot cōtrouersias inuolut°, ita distinguēdū duxi; Aut Excommunicatus fugit ad Loca Immunitatis ob aliquod crimen, quo fuerit

fuerit excommunicatus: aut propter
aliud;si propter aliud,nulli dubium est,
quòd gaudere debeat;ea ratione, quia
lex eum non excludit, * *Idem tenet, ac*
eos quos hic meminimus, sequitur Fran-
cis. Marcus, decis. Delphin. 818. *nu.* 2. *post*
med. * prout dixit Rebuff. *d. Glos.* 1. *num.*
13. *sub vers. Quinto quibus personis.* ex
Angelo de Claua. *in verbo, Immunitas.*
§. 11. & Io. Fab. *in §. fin. Inst. de His, qui*
sunt sui, vel ali. iu. quod est sub nu. 3. idem
tenet Couar. *d. num.* 11. *in princ.* post
Host. Gulicl. Imo. Henric. Cosma. &
Bocr. *d. decis.* 110. *num.* 7. quam com-
munem opinionem esse affirmat; refe-
rens etiam in contrarium Summam
Confess. *tit. de Immunitate Eccles. q.* 5. &
Felin. *in c.* 2. *col.* 2. *sup. de Except. quod est*
sub num. 5. At ipse Felinus sibimet con-
trarius est, dum hic dicit, quod ideo
non debet gaudere, quia est ei inter-
dictus Ecclesię ingressus; vnde idem di-
cendum esset de Infidelibus; & tamen
ipsemet *in c. Iudei. el* 1. *versic. Sed contra-*
rium. inf. de Iudaeis. eos non excludit: de
quibus plenè dicem⁹ in sequẽti Quæst.
seu §. vbi sciemus, num verum sit, quòd
huiusmodi Excommunicatis, & Infide-
libus sit penitus interdictus ingressus
Ecclesiæ. Quare pro nunc dicerẽ, quod
cum nullo sint iure exceptæ huiusmodi
Personæ Excommunicatæ, remanere
debent sub regula: quia præter eas, quæ
aliquod criminum infra dicendorum
commiserint, omnes admittuntur: & si
secus Papa voluisset, in hac Const. vtiq;
illud expressisset, *argum. cap.* 2. *sup. de*
Translat. Episc. cum etiam Hæretici sint
excommunicati: & nihilominus quia
sunt expressè exclusi, cæteri non viden-
tur exclusi: & hanc opinionem post sup.
allegatos, & alios, tenet, & sequitur Fa-
rin. *d. quæst.* 28. *ampl.* 15. *sub num.* 39. Sin
autem quis ob delictum, seu crimẽ, quo
fuerit excommunicatus, excommuni-
cates, sub Ecclesiasticam fugerit Tu-
2 telam: tunc, quia ratione † criminis
forum sortitur Ecclesiasticum, *Abb. in*
c. Relatum. num. 1. *vers. Et ex hoc. & Glos.*
in cap. Grauem. inf. de Sent. excom. &
facit optimus text. in cap. Cum sit gene-
rale. sup. de Fo. comp. debent ab Episco-
po loci puniri: puniri: pro qua re plu-
3 rium sententias allegat Decian. † *d. lib.*
6. *cap.* 29. *num.* 5. agens de materia no-
stra. allegat (inquam) Cyn. *in l. Præ-*
sents. C. eo. Bart. *in l. Si cui. §. vlt. ff. de Ac-*
cusat. Ang. *de Malef. in vers. Scalis sanctæ*
Petronij, Couar. *d cap. vlt. num.* 18. *vers.*
Trigesimoquinto. & iterum Abb. *in d. ca.*
Inter alia. num. 29. ac post hos se remit-
tit etiam ad ea, quæ dixerat sup. *cap.* 17.
num. 31. Sed hos omnes, quos De-
cianus refert, tradidit ante eum Co-
uar. loco ab eod. cit. vbi contrarium
ex eisdem tenuit: quamuis Cyn. pro
Decia. esse videatur; sed eum repro-
bare videtur idemmet Abb. *in d. cap.*
Inter alia. eo. num. 29 *& in cap. Cum sit*
generale. num. 27. *sup. de Foro compet.*
atq; alij, relati ab eisdem Couar. & De-
cia. Vnde pro istorum concordia, ne
etiam Abb. sibimet contrarius appa-
reat; hac distinctione vsus sum, hoc est;
aut crimen illud in Ecclesiam commis-
sum sit de exceptis: & tunc quia Curiæ
tradi debet sæculari; ab eiusdem Iudi-
ce puniri potest: Aut nõ est de exceptis,
vt sunt plura, de quibus infra, *Cap. V.*
loquemur: & tunc procedet opinio
Deciani, quamuis aliter dicat de di-
ctis criminibus in *d. Cap. V. præsertim in*
§. 32. *dicendis, vt eum videre est in seqq.*
capp. dũ tractat de crimine Sacrilegij.
Sed alibi, *d. lib.* 6. *cap.* 25. *num.* 7. con-
trarium eius, quod supradictum est, te-
nuit per ipsummet Bart. *loco præ alle-*
gato, & alios, quos ibi refert. Sed pro
4 hac concordia facit, quòd in casibus, †
quibus est imposita pœna de iure Ca-
nonum, Iudex temporalis non poterit
se intromittere, nisi ei facultas data
fuerit, *vt inf. d. Cap. V. §.* 5. *cum de Assas-*
sinis agemus, dicetur. Et quoniam De-
5 linquentes † huiusmodi Excommuni-
cati absolui debent: ac absolutionis
beneficium obtinere non poterunt, nisi
parti læsæ fuerit satisfactum, *vt pluribus*
in locis habetur, hoc est in c. Parochianos.
in c. Porro. in C. Cõquestus. & plenè in Glos.

d.r.Parochianos. cum alijs similibus; inf. de Sent. Excommun. Ergo quantum ad hoc mihi videretur dicendum, quod gaudere minimè debent: imo nedum Clerico, sed etiam Ecclesiæ satisfacere tenentur, si ob iniectionem manus violentæ in Personas Ecclesiasticas fuerint Excommunicati, *Glos. Penult. in c. postulasti.& ibi Abb.num.3.inf. de Iudæis.* Et cum hac transit Alexander Ambrosius *in pracit.suo tract.c.8.nu.vlt.vers.Et minùs obstat.* Quantum verò ad pœnam tēporalem omnino gaudebunt. Vnde Nauar. *in manuali.d.c.25. num.19. post*
6 *med.* dicit etiam si † quis Clericum occiderit, Immunitate gaudebit: & a Remig. relatos refutat: quia sine textu, & ratione mouentur, cum in regula non inueniantur excepti, quos prædicti Do
7 ctores excludunt. Hinc reijci † debet opinio Rebuffi *in d.Glos.1.num.19.* qui tenet ex Berber. *in Viator.iur.sub Rub. de Violator immun. Eccles. par.* 1. quod percutiens Clericum, vel aliam Ecclesiasticam Personam gaudere nō debet, quia committit Sacrilegium. *per.c.Si quis suadente.17.quæst.4.* Et quia Sacrilegium in Personam commissum grauius est, quàm illud, quod fit contra Locum, Ergo a fortiori gaudere nō debet: cum his, qui in Locum Sacrum cōmittit priuari debeat: quam opinionem secutus est Farina. *d.quæst.28.nu.28.& 29.* motus principaliter ex illo dicto Berberij, & aliorum, *quos ibi allegat.* Sed eos omnino reijcimus per ea, quæ dicemus *inf.d.Cap.V.eod.S.3.in fi.*

Vnde tenendo Nauarri opinionem; Amplia hanc regulam non solum ad Excommunicatos ob percussionem, vel iniuriam dictis Personis Ecclesiasticis illatam, sed etiam ob alias Excommunicationis causas, quia in his delictis potestas Ecclesiastica suas interponit partes, non Secularis: Vnde Fisci officium cessabit.

Non obstat, si Constitutio nostra loquatur de crimine hæresis, quod est merè Ecclesiasticū; vnde per exclusionem eius, &c. quia suo loco, *inf.d. Cap. V.& alibi* satis respondebitur. Nil mi-
8 rum igitur si † opinio Couar. *d. c. vlt. nu.8.* reijciatur: qui tractans de virginum Raptoribus, tenet quòd non debēt gaudere: quam opinionem cum secutus fuisset Emanuel Sà. in Aphor. Confes. *Hoc tit. nostro.S.2.in fi.* Magister Sacri Palatij a d. libello emendauit, dicēs esse contra hanc nostram Constitutionem, de qua etiam ipsemet Emanuel locutus est eod. lo. quæ opinio est communissima apud Farin. * *Idem quoq; dicit Magister in 4.Sent. Dist.41.S. Hic dicendum est, sub lit. D. in versic. Raptus admittitur. ibi: Sed si ad Ecclesiam cum rapta confugerit, priuilegio Ecclesiæ mortis impunitatem meretur. Acerrimè hanc tuetur sententiā Gutt.quæst.5.pract. qu.* d.quæst.28.Ampliat.8.num.17.* Et tamen huiusmodi Raptores sunt excommunicati, *vt statutum est in Cōcil.Trid. Sessio.24.cap.6.decreto, de Reformat.matrim.& habetur in c.Raptores.36.quæst.2.* Quod non solum in virginum, sed etiā in cunctarum mulierum Raptoribus procedit: ac in omnibus illis, qui consilium, auxilium, & fauorem præbuerint: & nedum excommunicantur, verùm etiam perpetua infamia multātur: omniumque dignitatum incapaces redduntur; & si Clerici fuerint de proprio gradu cadent. Hæc erit eorum pœna spiritualis; temporalis autem pœna, qua componi debent, est, quod tenētur mulieres raptas, siuè eas in vxores duxerint, siuè non duxerint, iudicis arbitrio decenter dotare: *quod etiam dispositum est de iure veteri, vt in cap. 1. inf. de Adulterijs.* Hinc etiam reijcitur opinio Decia. *d.lib.6.ca.28.num.20.* cum alijs similibus. Quæ omnia satis sint quantū ad hanc rem; sed de hoc, quod diximus de mulierū Raptoribus, agemus etiam *inf.Cap.V.S.11. in versic.Hinc ergo. post nu.7.* Deueniamus ergo ad Infidelium Personas.

SVM-

SVMMARIA.

1 *Infideles num gaudeant Hac immunitatè & ibi doctorum pro vtraque parte opiniones.*
Tanquam proximi diligendi, num.6.
Num arceãtur omnino ab Ecclesia ingressu? nu.10.& num.26.& 27.
Pecunia alliceri possunt ad Fidem, nu.13.
Quomodo dicuntur Christiani nominis hostes, explosa Iulij Clari opinione in §.fi. quæst.30. versic. Præterea quæro. vnà cum alijs, qui eum sunt secuti, num.17.
In vtroq; testamento præcipitur, eis subministrari quod ad Ius pertinet Naturale, nu.19.& 23.
Ad deprecãdũ in Ecclesijs admittũtur, n.27
2 *Excommunicatus secundùm quid deterioris est conditionis Infidelis.*
Et vterque videtur esse membrum diaboli, num.3.
Num arceatur omnino ab ingressu Ecclesiæ? num.10.& num.26. & 27.
Qua communione priuetur per Sanctum Euangelium? num. 18.
4 *Personarum Deus non exceptor.*
5 *Legem vnam omnes habemus quoad Deũ.*
Et quoad Ius Naturale, num.16.
6 *Dilectio proximi in Præceptis Decalogi etiam pro Infidelibus intelligitur.*
Et Inimicis, num.24.
7 *Proximi nostri qui sint?*
8 *Peccata Fidelium deteriora, & grauiora, quàm Infidelium.*
9 *Misericordia Dei sine mensura, & tẽpore.*
11 *Archidiaconi, & Deciani lapsus circa præsentem Quæstionem, videlicet, An Hæc Immunitas prosit etiam Infidelibus?*
12 *Saluos omnes facere venit Filius Dei.*
14 *Damnatis ad mortem non sunt deneganda Sacramenta Pœnitentiæ, & Sacrosancta Eucharistiæ.*
15 *Visio D. Petri tradita pro exemplo Huiusce Immunitatis in fauorem Infideliũ.*
16 *Æquales omnes quoad Ius Naturale.*
18 *Excommunicatus qua communione priuetur per Sacra Euangelia.*
19 *Naturæ quæ ad Ius pertinent, vt sunt alimenta, & similia, in vtroq; testamẽto ẽt Infidelibus subministrari præcipitur.*
20 *Peregrini qui dicebantur apud populum Hebræum.*
21 *Populus Dei quis olim fuerit?*
22 *Fides nostra, & populi Hebræi an sit eadem.*
24 *Inimici diligendi.*
25 *Hebræorum tempore qui admittebãtur ad hanc Immunitatem?*
26 *Salomon in ædificatione Templi omnem gentem, quamuis Infidelem ad ibi orandum admisit.*
27 *Ecclesia omnes absque exceptione personarum ad deprecandum in locis Diuino cultui dicatis admittit.*
28 *Chananææ mulieris exemplum traditur ad corroborationem huius Quæstionis, quòd scilicet Infidelibus non sit deneganda Præsens Immunitas.*
29 *Exemplum quoddam D. Barbaræ ad roborationem Præsentis Quæstionis, An Infideles gaudere debeant, vel non?*
30 *Felini lapsus in cap. Iudæi. il 1. inf. de Iudæis.*
31 *Caroli V. Imperatoris Decisio in Infidelium gratiam.*

§. III.

ERTIA Conclusio præsentis Capitis erit de Illis, Qui omnino a gremio Ecclesiæ Sanctæ Dei sũt exclusi, vt sunt Infideles,
1 † de quibus inter Doctores multùm cõtenditur, Num gaudere debeant Hac Immunitate, si postquam deliquerint, ad Loca confugerint Sacra, vel Religiosa?

Et Abbas Panorm. *in Cap. Inter alia. num.6. & 23. inf. eo.* & post eum Nauar. *d. cap.25. num.19. in princ.* Item Clar. *d. quæst.30. versi. Præterea quæro,* quem sequitur Farin. *d. quæst.28. num.68.* (citra alios, quos allegat) tenent, quòd gaudere nõ debeant; Sed ea præsertim ratione Clarus mouetur, quia Infideles sua infidelitate se indignos faciunt Huiuscemodi Beneficio, nam nõ debemus (inquit) erga hos Iudæos, vel Infideles, perfidissimos Christiani nominis hostes, aliqua vti humanitate, & hãc candem

dem rationem affert Farinac. *loc. cit.* hãc
quoq; opinionem comprobat Couar.
d. cap. 20. *num.* 11. *vers. Decimotertio.*
quem allegat Clar. *eo. lo. cit.* & post eũ
Soar. *in sua Collect. comm. opinio. lit. I.*
205. *& seq.* sed præter supradictam ra-
tionem, allegant tex. l. 1. C. eo. tit. no-
stro, vbi Iudæi excluduntur: Sed Iudæi
sunt Infideles; Ergo. Et quos videre po-
tui, negatiuam partem affirmantes, mo-
uentur omnes ex præd. textu. & ita ser-
uari Auenioni, ait Rebuff. *in d. tractatu,*
Glos. 1. *num.* 22, qui etiam eundem tex.
l. 1. allegat: quod sanè iuxta dispositio-
nem illius textus nullo modo procede-
re potest, cum in Hac Re Canonico
Iuri standum sit, prout diximus *sup. in*
Proæmio, num. 2. ex eisdem Couar. Re-
buffo, & alijs. Vnde si procederet ille
textu: sequela esset, quòd omnes alij,
quos Lex Ciuilis excludit, nos quoque
excludere deberemus, vt sunt illi casus
supra relati *in Initio Cap. præced. num.*
76. & nihilominus omnes affirmant, illa
iura cedere Pontificalibus Cõstitutio-
nibus, quæ illos non excludunt, quod
Farin. post innumeros refert, *d. quæst.*
28. *num.* 18. *& seqq. vsque ad num.* 23. *&*
num. 30. *cum aliquibus alijs seqq.* quibus
adde quoque Oldr. *cons.* 154. *nu.* 1. qua-
re si illa iura cessarunt; ergo & hic tex.
præd. l. 1. cessare debet. Vnde reijcien-
dus est vnà cum alijs Oldr. *in præced.*
cons. 54. *nu.* 3. qui contrarium tenet per
eundem tex. & per alium in auth. de
Mand. Princ. §. *Publicorum*. Ac etiam
Nauar. licèt sæpe sæpius dicat, dum de
delictis loquitur *in d. num.* 19. quòd hi
non excluduntur, quia iura Canonica
eos non excludunt.
Sed pro parte affirmatiua faciunt re-
lata per Couar. *d. vers. Decimotertio.* di-
centem hanc sententiam fortassis vide-
ri à frequentiori auctorum calculo re-
ceptam: pro qua tradit Glos. *in d. cap.*
Inter. alia. in fi. Hugu. Fel. Imo. Syl-
uest. & Hypol. quamuis quoad hoc Fel.
alibi (citra locum tit. a Couar.) in c. 2. *n.* 3.
sup. de Excep. sibimet de directo contra-
rietur: dum dicit, excommunicatum
non admittendum ad Hanc Immun.
quia non potest sepeliri in Ecclesia.
Ergo eadem ratione excludendus esset
Infidelis: vti etiam sup. *in* §. *præced. post*
num. 1. dictum est. Sed supradd. addi
possit Archid. *in d. c. Diffiniuit. n.* 1. 17.
q. 4. eadem ratione: quia etiã ait, quod
Canones indistinctè loquuntur: sicuti
etiam firmat Innoc. *in d. c. Inter alia.* li-
cet alibi Arch. *in d. c. Id constituimus. d.*
q. 4. contrarium dicere videatur, dum
distinguit inter liberos, & seruos. Sed
& alios refert etiam Ambros. *d. ca.* 8. *in*
prin. licèt *in vers. seq.* cum Claro tran-
seat. At quoniã hæc opinio magis pia,
imo verior est: ideo ab ea non recedam.
Non referam hic, quæ auctorum pars
præualeat, an. s. pro affirmatiua, vel ne-
gatiua sit: quia hoc vanum esset, cum
de Iure debeant Infideles gaudere,
reiectis contrarijs opinionibus.
Primùm facit, quod Hoc Priuilegiũ
non est personale, sed locale, quod tolli
nequit. Vnde aufugiens ad aliquem
Locorum Immunitatem tribuentium,
quisquis ille sit, omnino gaudere de-
bet, iuxta sup. relata *in* §. 1. *nu.* 2. *circa fi.*
post Tusc. & licèt aliqui excludantur: il-
lud tamen euenit ratione criminis, non
loci. Quapropter claudicat ratio dicẽ-
tium, quòd Christiani gaudere debeãt,
Infideles verò non. Nonne omnes ab
1 vno stipite descendimus? Nonne omnes
iræ filij sumus? si gaudent Excommu-
nicati; non debent excludi Infideles:
2 Nam Excommunicati † peioris condi-
ctionis sunt eorumdẽ Infidelium; quia
cum Infidelibus licet loqui, & mandu-
care, *cap. Infideles.* 23. *quæst.* 4. *& proba-*
tur in c. Postulasti. inf. de Iudæis cuius
verba habentur inf. §. *seq. num.* 1. quod
cum excommunicatis prohibitum est:
quo verò ad reliqua similes sunt: quia
vterque, & excommunicatus, † & Infi-
3 delis separatus est a Sacramentis Ec-
clesiæ, & videtur esse membrum diabo-
li, *Abb. in c. Nouit. ille nu.* 5. *sup. de Iudic.*
ob id, quod dici solet, excommunicatũ
possideri a diabolo, *c. Audi, & c. Omnis.*
11. *quæst.* 3. & Glos. *in d. c. Audi.* dicit,
quòd

quòd diabolus vtitur illo, ficut mulio iumento. Hinc miror de ijs, qui contrarium tenent: & præfertim de illis, qui dixerunt hos excommunicatos ideo gaudere, quia Præfens Priuilegium eft Locale: quemadmodum voluit Couar. Fatio. & alij. Vnde ex hoc meritò reijci debent illorum opiniones.

Secundò moueor ex eo, quod fup. traditum eft *in Cap. praced. toto*, dum diximus Hanc Immunitatem quouis
4 Iure fubfiftere, etiā Diuino; Sed apud † Deum non eft diftinctio perfonarum, iuxta illud Apoft. *ad Rom.* 10. *poft n.* 11. his verbis.

„ *Non eft diftinctio Iudai, & Graci:*
„ *nam idem Dominus omnium, diues*
„ *in omnes, qui inuocant illum.*

Et Gratianus poft dicta verba Apoftoli, *qua refert in Summa*, 29. *quaf.* 2. fubdit *in ca.* 1. ex fententia Iulij Papæ, dicens;

„ *Omnibus nobis vnus eft Pater in cælis, & vnufquifque diues, & pauper: liber, & feruus aequaliter pro fe, & pro animabus eorum rationem reddituri funt. Quapropter om-*
5 „ *nes, † cuiufcunque conditionis fint,*
„ *vnam legem habere, non dubitamus, &c.*

Hoc idem habetur in Act. Apoftol. 10. *cuius verba inf. num.* 23. *legi poterunt.* Ergo non debent Infideles diftingui quoad Hanc Immunitatem a Chriftianis.

Nec agimus hic de Infidelibus, qui humanum fanguinem effundere procurant in difpendium Religionis Chriftianæ, vel alicuius odij caufa: quia ficut nos ipfi Chriftiani (quod abfit) gaudere non debemus: ita etiam, imo multò magis nec ipfi Infideles: (pro qua fententia facit quod dicetur inf. *n.* 25. *in fi.*) Sed loquor de alijs criminibus, in quibus cæteri fiunt Immunes: quia debemus his Infidelibus Ecclefiæ Sanctæ Dei clementiam oftendere: eifque vitæ Religionis Chriftianæ exemplum effe, vti nos docet Apoftol. *in illa ad Roman.* 15 *in princ.* dum ait.

„ *Vnufquifque veftrum placeat in bonū, ad adificationem. Et enim Chriftus non fibi placuit, &c.*

non vt aliqui noftri temporis, qui fecluſa humana mifericordia, eos abfq; caufa, vel faltem leuiffima, grauiffimis onerant contumelijs, & verberibus, porrò non fine graui Dei offenfa: cum & ipfimet Infideles nobis fimiles fint, vt dixi fed non folet Deus tantum immane facinus impunitum relinquere. Quare, ò Chriftiane, dum hoc falutari nomine gloriaris, ne tardare velis, Deo gratias agere, quia nō propter te, fed ob ipfiufmet clementiam tale confecutus es nomen: cum & inter ipfofmet Infideles te conftituere poterat; Vnde dicas cum Pfalmifta, *Pfal.* 4. Gratias tibi ago Domine Deus, quia fignatum eft fuper me lumen vultus tui: dedifti lætitiam in corde meo. Itaq; fratres tuos Infideles noli defpicere: cum Deus ab initio (*vt nemo eft qui ignorat*) duos tantum creauerit homines: mafculum fcilicet, & fœminam creauit eos, *Gen.* 2. ex quibus tota gens, & nos Chriftiani, & ipfi Infi-
6 deles procreati fumus. Vnde non folū † eos qui fanguine nobis coniuncti funt, aut eandem profitentur fidem diligere
7 debemus, ficut & nos: fed † etiam Iudæos, Saracenos, & quoslibet alios Infideles: quia proximi noftri funt, *cap. Charitas.* 1. 2. *cum fua Glof. in verbo. Participes. de Pœnit. dift.* 2. *& alijs turibus ibi fubnexis.* Audi quæfo Malachiam idem dicentem *cap.* 2. *num.* 10. hifce verbis.

„ *Nunquid non Pater vnus omnium*
„ *noftrum? nunquid non Deus vnus*
„ *creauit nos? quare ergo defpicit vnuf-*
„ *quifq; fratrem fuū, violans pactum*
„ *patrum noftrorum?*

Cui fubnectamus illud D. Auguftini *fuper Pfal.* 54. *quod legitur in Breuiario Rom. in quinta lectione Feria V. Cœna Domini.* tenoris fequentis.

„ *Vtinam qui nos modo exercent, conuertantur, & nobifcum exerceātur:*
„ *tamen quandiu ita funt, vt exerceāt*
„ *nos, non eos oderimus, quia in eo,*
„ *quòd malus eft quis eorum, vtrum*
vfque

„ *vsque in finem perseueraturus sit,*
„ *ignoramus. & plerunq; cum tibi vi-*
„ *deris odisse inimicum, fratrem odi-*
„ *sti: & nescis.*

Quid enim plus altero vnus habet? an
putas quin errare possis sicut & quili-
8 bet alius Infidelis? imo deteriora † sunt
Fidelium, quàm Infideliũ peccata, iux-
ta illud Lucæ, 12. *num.* 47. *& seq.* quod
ad hoc propositum refert D. Thom. 1.
2. *quæst.* 73. *artic.* 10. *in Corp.* his verbis.

„ *Seruus sciens voluntatem domini*
„ *sui, & non faciens, plagis vapulabit*
„ *multis.*

* *Adde ẽt eundem Tho. par. 3. qu. 68. art.
3. qua. 68. ex Apost. ad Habr. cap. 10. ibi
Quanto magis putatis deteriora mereri
supplicia qui sanguinem testamenti pollu-
tum duxerit, &c. facit cap. penult. S. fi. &
cap. seq. 37. Distinct.**

Pro quo faciunt etiam quæ habentur
Inf. S. *seq. in fi.* quibus adde relata per
Abb. *in c. Quidam Iudæi. num. 2. inf. de
Apostatis.* Hinc Christiani maiorem su-
bire tenerentur pœnam, quàm ipsi In-
fideles; sed quia ob hoc Ecclesiæ Re-
fugium pœnas euadunt; ergo & ipsi
9 quoque Infideles: cum Dei † miseri-
cordia absque mensura sit, & tempore,
26. *quæst. 6. cap. Is qui. cap. Multiplex.
dist. 2. de Pænit.* Vnde & Ecclesia San-
cta Dei non dedignatur eosdẽ in suam
suscipere tutelam, quia quotidie non
cessat pro illis orare, licèt priuatim: pu-
blicè tamen illud demonstrat in die
Parasceuen, hoc est in die Veneris San-
cta: quod omnibus puto notum esse, li-
cèt illud referat Glos. *in c. Si enim inquit.
in verbo, Totius mundi. de Pænit. dist.* 2.
10 Imo † nec ab Ecclesiæ localis ingressu
penitus repelluntur, vt patet in c. Epi-
scopus. *il. 2. de Consecr. dist.* 1. cuius ver-
ba sunt huiuscemodi.

„ *Episcopus nullum prohibeat ingredi*
„ *Ecclesiam, & audire verbum Dei,*
„ *siue Gentilem, siue Hæreticum, siue*
„ *Iudæum, vsq; ad missam cathecumi-*
„ *norum, &c.*

Idem refert ex eo. tex. D. Tho. *par.* 3.
quæst. 83. *art.* 4. *ad* 4. Imo omni tempo-
re, præterquàm dum Diuina celebran-
tur Officia semper admittuntur ad Ec-
clesiæ ingressum, *Glos. in c. Qui studet.
verbo, Dimisit. 1. qu. 1. in fi. per c. Nuper.
inf. de Sent. excom. & Butr. in c. Responso.
per eundem tex. d. tit. de Sent. excom.* Fe-
lin. *in d. cap. 2. sup. de Excep. num.* 3. qui
Abbatem in contrarium allegat, cui &
ipse breuiter respondet. * *Idem Abbas
in Cap. Responsio. num. 2. de sent. excomm.
Allegat Bart. Brix. in d. c. Qui studet. 1. q.
1. tenẽtẽ posse omnitempore præter quam
dũ diuina celebrantur excõmunicatos in-
gredi Ecclesiã licet ipse solũ illud permit-
tat ad audiendum verbum Dei, & hunc
casum esse ait specialem: Sed in cap. 1.
num. 11. super de vita, & honest. Cler. tenet
semper quod omni tẽpore præterquamdiu
celebrantur diuina per Glo. prædict. 1. qu.
1. Studet. vide etiam Rochum de Curte in
tract. de Iu. patr. Verbo Competens alicui,
num. 21. sed Addit. ibi posita per Sebast. S.
P. cum Ant. & Io. de Imo. Bart. Brix. tenet
Henr. Boich. tamen in d. c. Nuper de Sent.
Excomm. n. 10. 13. & 14. tenet tãtũ quod
ad audiendum verbum Dei excommun.
possit intrare Ecclesiam.* * Refert autem
11 Decian. † *d. lib. cap. 26. num. 3 post med.*
ex Archid. quòd iura tribuentia Hanc
Immunitatem non excipiunt personas,
sed tantùm crimina, pro quibus aufu-
giunt: & alibi idem tenere Archid. *vt
in c. vlt. ea. quæst. 4. & in ca. 1. de. Homic.
in 6.* refert: ex quo patet error Archi-
diaconi, cum alibi distinguat cum illo
tex. l. 1. C. eo. vtĩ sup. *num. 1. in vers. Et
pro hac parte.* traditum est: vbi eundem
sibimet contrarium *in d. c. Diffiniuit. &
in d. cap. Id constituimus. 17. quæst.* 4. ad-
duximus. * Eadẽ ratione reijcitur *Frãc.
Marcus in Decisio: Delphin.* 818. *num. 2.
Dum inquit quod Iudæus non gaudet, &
postea refert quod in excommunicato non
attenditur delictum eius sed potius fauor
Dei, cui competit ille honor.* Quare per-
peram secutus est eum Decianus, *lo. su.
cit.* quia ex hoc etiam sibimet contra-
dicit. Imo non solum in his sibi con-
trarius videtur, sed alibi *in d. cap. 26. nu.*
9. dum de seruis tractat, qui ob domi-
norum

norum seruitiam confugiunt ad Ecclesias: quos debere gaudere cōfirmat: inter quos etiam expressis verbis Iudæos connumerat; si ergo Iudæi gaudent, multò fortius & alij Infideles gaudere debent: cum omnes, qui contra nos tenent, moueantur per d. tex. l. 1. C. eo. vbi solùm de Iudæis agitur: nam de alijs loquitur tex. l. Si seruus. *C. d. tit.* imo etiam nec d. l. 1. tractat de Iudæis seruis, sicuti voluit Decian. *d. lib. 6. cap.* 28. *num.* 34. motus Azonis Sententia *in sua Summa C. eo.* quod, credo, nunquā Azon. Somniasse, quia in *d. Summa* simpliciter tantùm de Iudæis tractat, referens quod dicitur in d. tex. l. 1. vbi nulla fit mentio seruorum, sed potius de liberis tractatur, vti probatur per illa verba, ibi;

„ *Nec ante suscipiantur, quàm debita*
„ *vniuersa reddiderint, &c.*

Ergo si cum alijs contrahunt, liberi omnino esse debent: & in his considerabit curiosus Lector.

Tertiò (inqnam) moueor quadam alia efficacissima, ac æquissima, ratione, qua non esse recedendum ab hac affirmatiua, putarem, Conclusione: quia si hos Infideles ad mortis supplicium cōdemnemus, vita æterna penitus eos priuamus; vnde pronior essem ad hos liberandum, quàm pro quovis crimine condemnādum: quia forsitan ob vitæ incrementum Christiani fieri possent, & vitam consequi æternam. Hinc in his puniendis, & condemnandis deberet se intromittere, & pro eis intercedere Sā-
12 cta Mater Ecclesia: cum Dei † misericordia nō perditionem, sed conuersionem, & salutem velit, *Luc. 9. num. 6.* Et hoc idem tradit D. Ioannes Chrysost. *in quadam Homilia*, dum quendam defendere volebat, qui ad Ecclesiam confugerat, de quo infra dicemus, *in fine huius Libri, vbi eandem Homiliam tradem.* Illud etiam Iustinianus insinuauit *in Auth. Vt non luxur. contra naturam. in princ.* Vnde D. August. *ad Maced. Epist.* 52. relatus a Gratiano *in capit. penult.* 23. *quæst.* 4. ait.

„ *Debet homo diligere proximum, tan-*
„ *quam seipsum: vt quem potuerit bo-*
„ *minem, vel beneficientia consolatio-*
„ *ne, vel informatione doctrinæ, vel di-*
„ *sciplinæ correctione adducat ad co-*
„ *lendum Deum.*

13 Vbi Glos. dicit, quòd possumus † cum pecunia Infideles allicere ad Fidem: & sub tali conditione possumus aliquam ducere in vxorē, vt fiat Christiana. * *Vide Franc. Suar. in opere de Relig. p. 1. lib. 4. desi. cap. 16.* *

Quod non est verisimile in Christianis, cum possent semper saluari, etiam si per Iudicem ad vltimuū supplicium
14 condemnentur: quia non † sunt eis Ecclesiæ Sacramenta deneganda, vt est Sacramentum Pænitentiæ, & Sacrosāctæ Eucharistiæ, *Clement. 1. de Pænit. & remiss. & ibi Glos. verbo, Pænitentia. Latè Gomez. Var. resol. lib. 3. cap. 14. nu. 6. & Clar. d. §. fi. quæst. 99. versic. Sed quæro.* & ita seruatur in hac Vrbe Felici, quia Dānati ad mortem per triduum ante supplicium traduntur Cappellano, & quibusdam confratribus, sub titulo, deli Bianchi, vt illos ad mortem benè disponāt, *per Prag. huius Regni, tomo 1. tit. 52. Prag. vnica.* quamuis quoad Sacramētum Eucharistiæ contrarium seruetur in quibusdam regionibus, & malè quidem, vt dicit Ludouicus Carbonius *in suo tract. de Præceptis Ecclesiæ. par. 3. de Præcepto Communionis. cap. 4. versic. penult.* & Alphonsus de Madrigal. *in quodam tract. de Episcopis, Parochis, & alijs. tit. de Parochis. sub rub. de Parocho administr. Sacram. prope fi.* quæ consuetudo olim vigebat in partibus Hispaniæ: * *Vt testatur Gomez. Variarum Resol. lib. 3. capit. & num. 6.* * sed postmodum sublata est motu proprio Pij V. 1569. cui lex regia accessit, vt ex Suar. *in 3. part. D. Thom.* refert Andreas Victorellus *in Addit. ad Eman. Sà, in Aphor. Confes. verbo Eucharistia. num. 2. in fi.* Accedat etiam Emanuel Sà *in princ. d. num.* 2. qui, posse, dicit,

H vna

vna hora ante mortem dari etiam non ieiunis: est enim viaticum. *& ibi plura de his habes*. Vnde pietas Sanctæ Matris Ecclesiæ ea est, vt neminem ad se venientem reijciat, & quoquomodo ad se vocare potest homines. non finit.

15 Quartò adducam † exemplum cuiusdam visionis D. Petri Apostoli, quæ legitur in actibus Apost. *cap.* 10. *post num.* 10. ibi;

,, *Cum esuriret*, hoc est, *Diuus Petrus,*
,, *cecidit super eum mentis excessus; &*
,, *vidit cælum apertum, & descendens*
,, *vas quoddam, velut linteū magnum:*
,, *quatuor initijs submitti de cælo in*
,, *terra; in quo erant omnia quadrupe-*
,, *dia, & serpentia terræ, & volatilia*
,, *cæli. Et facta est vox ad eum; Surge*
,, *Petre: occide, & manduca. Ait autem*
,, *Petrus: absit Domine, quia nunquam*
,, *manducaui omne commune & im-*
,, *mundum. Et vox iterum secundò ad*
,, *eum; quod Deus purificauit, tu com-*
,, *mune ne dixeris. Hoc autem factum*
,, *est per ter. Et statim receptum est*
,, *vas in cælum. Et dum intra se hæsita-*
,, *ret Petrus quidnā esset visio, quam*
,, *vidisset: ecce viri, qui missi erant a*
,, *Cornelio, &c.*

Et rursus.

,, *Factum est, cum introisset Petrus,*
,, *obuius venit ei Cornelius. & procidēs*
,, *ad pedes eius, adorauit eum Petrus*
,, *verò eleuauit eum, dicens; Surge, &*
,, *ego ipse homo sum: Et loquens cum*
,, *illo, intrauit, & inuenit multos, qui*
,, *conuenerant; dixitq; ad illos; Vos*
,, *scitis quomodo abominatum sit viro*
,, *Iudæo cōiungi, aut accedere ad alie-*
,, *nigenam: sed mihi ostendit Deus, ne-*
,, *minem communem, aut immundum*
,, *dicere hominem. Propter quod sine*
,, *dubitatione veni accersitus.*

Et rursus post pauca.

,, *Aperiens Petrus os suum, dixit: In*
,, *veritate comperi, quia non est perso-*
,, *narū acceptor Deus: sed in omni gen-*
,, *te, qui timet eum, & operatur iusti-*
,, *tiam, acceptus est illi.*

His ergo rationibus patet benignitas Dei, quòd neminem à suis beneficijs
16 excludit. Vnde cum † omnes æquales simus quoad Ius Naturale, *l. Quod attinet. ff. de Reg. iur.* quæ maior ratio viget in Christianis quantum ad Hanc Immunitatem, quæ non militet in Infidelibus? puto nullam.

Porro ea Clari ratio supra tradita, quam quidam sunt secuti, vt est Farin. & post eum Ambros. *hic d. cap.* 8. *num.* 8. *vers. Non enim debemus erga Iudæos.* (quam Clari rationem a Farin. traditā, dixit esse Azonis *in Sūma, eo. tit. nostro, num.* 2. cum quo & ipse transit quem, puto, nunquā legisse, aut Azonis scripta vidisse, cum nulla huiusmodi rei, ex eis, quæ legerim, eiusdem Azonis scriptis, fiat mentio, sed solùm eius, quod supra, *in num.* 11. *in fi. ante versic. Tertiò, inquam.* dictum est) non omnino mihi satisfacit; quia non facit ad rem no-
17 stram. Si enim huiusmodi Infideles † dicuntur Christiani nominis hostes, *vt diximus ex Claro: quod etiam habetur in cap. Gaudemus. §. quia vero. inf. de Diuort.* illud procedit solummodo quoad participationem Sacramentorum, aliarum vererum spiritualium, & communium inter nos Christianos: quod probatur ex illo Apostoli dicto; 2. *Corinth.* 6. quod exponens D. Hieronymus *relatus in cap. Si enim. de Pœnit. dist.* 2. inquit, non solùm pro Infidelibus hoc intelligendum: verùm etiam pro cuiusvis peccatoris conuersatione, a qua nobis cauendum est. His accedunt ea, quæ tradit Couar. *in capit. Alma mater. par.* 1. §. 1. *num.* 1. *vers. Hinc deducitur.* qui post D. Thom. *in Addit. ad*
18 3. *par. quæst.* 23. *art.* 3. ait, quòd Lex † Euangelica prohibens communionem cum excommunicatis, intelligitur de his, quæ ad Diuina pertinent: quia illa communicatio verè, & propriè Christianorum est, quæ spiritualia respicit: non autem de alijs, quia lege humana prohibentur: pro quibus non abs re erit addere ea, quæ tradit Abb. *in cap. Quod super. a num.* 10. *vsque ad vlt. sup. de Voto, & voti redempt.* & alia

alia plura, quæ post eundem Abb. & alios innumeros refert Io. Brunel. *in Repet.cap.1.inf.de Homic.par.4.a nu.10. vsque ad 13. & in num.28.* Vnde infertur ex his, quod si excommunicati, qui eadem lege humana peioris conditionis redduntur, prout dictum est, gaudēt Hac Immunitate, *vt apparet in S. præced. vbi eiusdem Couar. auctoritas traditur*: quantò fortiùs debent Infideles gaudere: cum Hæc Immunitas non sit de huiusmodi rebus spiritualibus, inter nos Christianos communibus, sed penitus ad Ius Naturale pertineat? Nec Ecclesiæ ingressus formaliter spectat tātùm ad spiritualia, vt qui eam ingreditur, præcisè habeat orandi intentionem: quia potest quis adhuc illam ingredi alia ex causa, vt patet in casu nostro quia Delinquentes eam habent intentionem, dum ad eam confugiunt, vt ab eadem liberentur a pœnis corporalibus; Quod omnino ad temporalia pertinet, estque Ius peculiarissimum: eòquod alijs nulla sit communicatio: vnde si alijs communicari posset, & ad spiritualia pertineret, verum esset Clari dictum: neque etiam excommunicatis concederetur; & per cōsequens omnia, quæ sup, *d.S.præced.* diximus, corruerent. Si igitur excommunicatis conceditur, negari non debet Infidelibus: quia quoad hunc Ecclesiæ ingressum omnes pariter ambulant. Et hanc eandem rationem (teste Deo) post hæc scripta reperi tactam a Syluestro *in d. Summa.eodem loc.cit. a Couar.* qui hæc ait;

„ *Sed ego dico cum prima opinione*
„ *indistinctè, quod gaudet: quia gra-*
„ *tiosam Constitutionem non excipien-*
„ *tem, eam nos restringere non debe-*
„ *mus: maximè quia motiuū aliorum*
„ *est friuolum: quia Malefactores ad*
„ *Ecclesiam confugientes iure defendi*
„ *pro maiori parte confugiunt, timore*
„ *pœnarum, quàm Zelo Fidei vel reli-*
„ *gionis.** pro hac sententia videtur esse Romanus Consil. 234.

Ecce igitur quomodo claudicat illa Clari ratio, cum sit aliena ab hac re: & sic diuerso iure censeri debet: nam Immunitas Hæc pertinet ad Ius Naturale, vt sup. *Cap. proximo* latè dictum est: non ad communionem spiritualium

19 inter nos Christianos: sed quæ † Iuris sunt Naturalis in vtroque testamento Deus præcepisse fertur etiam Infidelibus subministrari: ergo & Hæc Immunitas; quæ omnia expresè mandauit, vt statim inf. videbitur.

Ex testamento veteri, *Deutor.14. n. 21.* hæc colligitur sententia.

„ *Peregrino, qui intra portas tuas est,*
„ *da, vt comedat, aut vende ei: quia tu*
„ *Populus sanctus Dei tui es, &c.*

20 Sed Peregrinus † tunc temporis idem erat, qui apud nos est Infidelis: quia is Peregrinus vocabatur, qui non erat de populo electo Israel, iuxta illud *Exod. 12.in fi.ibi.*

„ *Si quis Peregrinorum in vestram*
„ *voluerit transire coloniam, & face-*
„ *re Phase Domini, circūcidetur prius*
„ *omne masculinum eius, &c.*

Ergo. Sed quamuis nos Christiani fideles propter Fidem, quam in Dominum Iesum Christū habemus, dicamur: nihilominus, quemadmodū a nobis, qui baptismate nō sūt signati, differūt: ita ēt Aduenæ, & Peregrini ab ipsomet populo Hebræo differebāt. * Quā plura atq; diuersa exempla possē afferre ex Sacra Scriptura de his qui nō erāt de Populo Israel, & simul habitabāt cū Iudæis: attamen breuiter videre lectorē remitto ad *lib.2.Reg.c.21.& ca.24. quo loci de Gabaoritis, & Iebusais, & præcipua tex. in c.9.li.3.Reg. vbi plures quos Salomō deuisit, inter eosdē Iudæos permisit habitare, solū eos ibi factis tributarijs. Adde.Iudith*

21 *cap.14. vbi de Achior.* vterque † enim populus, & Christianorum, & Hebræorum fidelis dicitur, ac Dei populus est: & sicuti nos Christiani vitam speramus eternam per Fidem, quam habemus in Iesum Christū passum; ita & gens illa per Fidem sperabat salutem in Christum venturum: nam antiqui Patres seruando legalia Sa-

cramenta ferebantur in Christum per Fidem, & dilectionem eandem, qua, & nos in ipsum ferimur, *prout diximus sup. in initio Cap. praced. num. 87. adde etiam D. Tho. 2. 2. quaest. 174. art. 6.* vnde Fi-
22 des † antiquorum, & modernorum est eadem specie, quamvis differat numero in diuersis, *idem D. Tho. 1. 2. quaest. 107. art. 1. toto. & in multis alijs locis*; Quare quod de Peregrinis tunc temporis dicebatur, nunc de ipsismet Infidelibus dicitur: Quod nota pro his, quæ dicentur inf. *in seqq.*

23 Hoc autem quod † dictum est de ijs, quæ Naturalis Iuris sunt; Infidelibus in veteri lege ministrari, Deum præcepisse: dicitur, & præcipitur adhuc in noua lege, vt ostenditur per illud Apost. *ad Rom. 12. in fi. ibi.*

„ *Prouidentes nō tantùm coram Deo,*
„ *sed etiam coram omnibus hominibus*
„ *pacem habentes.*

Et rursus.

„ *Si esurierit inimicus tuus, ciba il-*
„ *lum: si sitit, potum da illi.*

24 Et Dominus † Iesus præcipuit etiam inimicos nostros diligere, vt habetur in Matth. *cap. 5. post num. 43. ibi;*

„ *Benefacite his, qui oderunt vos: &*
„ *orate pro persequentibus, & calum-*
„ *niantibus vos: vt sitis filij Patris*
„ *vestri, qui in cœlis est, qui Solem*
„ *suum oriri facit super bonos, & ma-*
„ *los: & pluit super iustos, & iniustos.*
„ *Si enim diligitis eos, qui vos diligūt,*
„ *quam mercedem habebitis? nonne*
„ *& publicani hoc faciunt? & si salu-*
„ *taueritis fratres vestros tantùm,*
„ *quid amplius facitis? nonne & ethni-*
„ *ci hoc faciunt? estote ergo vos per-*
„ *fecti, sicut & Pater vester Cœlestis*
„ *perfectus est.*

Idem annuit Lu. 6.

* Adde Cap. & Doctores. infra de Infantibus, & languidis expositis, vbi optime Henr. Boich. decidit quibus potius sint alimenta præstanda an parentibus infidelib⁹ vel alijs fidelib⁹, equalis indigentia? & ibi per parentibus, respondeas ad omnia contraria. *

Quib⁹ instructionibus apparet, quòd non ita debemus esse acres aduersus hos Infideles, sicuti Clarus voluit: Sed quoniam Hoc Priuilegium est Locale, omissis his supradictis, alijsque infinitis rationibus, quæ tradi possent, ab ipsomet Loco argumentari licebit, hoc modo.

Ecclesiæ; siue Templa illius populi Hebræi eadem sunt, quæ apud nos, *per ea, quæ diximus sup. in Init. Ca. praced. n. 85.* Sed infideles tunc temporis fugiētes ad Ecclesiā eadē gaudebant Immunitate, qua & ipsimet Fideles, *vt inf. statim videbitur*; Ergo eadem Immunitate gaudere debent Infideles nostri temporis: imo maiori ratione, cum si-
25 mus in statu gratiæ: Nam quando † Deus Hanc confirmauit Immunitatem in lege Moysis, neminem exclusit, sed omnes admisit. Sed Hoc Priuilegīum idem est, quod apud Hebræos fuit; ergo omnes admitti debent: Et hoc est illud, quod legitur in lib. Nume. *cap. 35. sub n. 13.* cuius verba sunt.

„ *De ipsis autem Vrbibus, quæ ad Fu-*
„ *gitiuorum subsidia separantur, tres*
„ *erunt trās Iordanem, & tres in ter-*
„ *ra Chanaam: tam filijs Israel, quàm*
„ *Aduenis, & Peregrinis: vt confugiāt*
„ *ad eas, &c.*

Et repetitur etiam Iosue, *d. cap. 20. num. 9.* vbi *sup. num. 7. & seq.* nominatim traduntur Loca, seu illæ sex Vrbes, quæ filijs Israel pro Hac Re Constituiæ fuerant, sicuti dictū est *supra, in Initio Cap. praced. sub num. 83. & sigillatim de eis quoq; tractabitur infra, Cap. Vlt. §. 2.* ex præd. Hierony. Rom. *part. 1. de las Republl. Republ. Hebrea d. cap. 19. supra cit.*

Sed Iosue verba suffragari videntur ei, quod supradiximus, *post n. 5. in versic. Nec agimus.* Nam de illis tantum Infidelibus intelligimus, qui nobiscum morantur: & sicut cæteri Fideles delictis inuoluuntur; Quod probatur in illis verbis Iosue, tenoris sequentis.

„ *Hæ Ciuitates constitutæ sunt cunctis*
„ *filijs Israel, & Aduenis, qui habita-*

bant

,, *bant inter eos : vt fugeret ad eas,*
,, *&c.*

Quare quantum ad id, quod ad Templorum pertinet reuerentiam, & decorem, non videntur Iura nostra noua a
26 veteribus differri; nam Salomon † post Templi ædificationem, in eius dedicatione omnem gentem, cuiusuis generis fuissent, ad id deprecandum, vel orandũ admisit, & neminem excludi voluit: in cuius rei testimonium eiusdem Salomonis verba huc transferre volui, quæ leguntur 3. Reg. *cap.* 8. *post num.* 41. *cum aliqq. seqq.* tenoris sequentis.

,, *Insuper & Alienigena, qui non est*
,, *de populo tuo Israel, cum venerit de*
,, *terra longinqua propter nomen*
,, *tuum (audietur enim nomen tuum*
,, *magnum, & manus tua fortis, &*
,, *brachium tuum extentum vbique)*
,, *cum venerit ergo, & orauerit in hoc*
,, *Loco : tu exaudies in cœlo, in firma-*
,, *mento habitaculi tui, & facies om-*
,, *nia pro quibus inuocauerit te Alie-*
,, *nigena : vt discant vniuersi populi*
,, *terrarum nomen tuum timere, sicut*
,, *populus tuus Israel: & probent, quia*
,, *nomen tuum inuocatũ est super Do-*
,, *mum hanc, quam ædificaui.*

Idem legitur Paralip. 2. *ca.* 6. *post n.* 32.
27 Quod † a Sãcta Matre Ecclesia approbatum est; nam in Solemnitatibus dedicationum Ecclesiarum eandem cantat Orationem, dum ait.

,, *Quisquis hoc Templum beneficia*
,, *petiturus ingreditur, cuncta se impe-*
,, *trasse lætetur.*

Sed quoniam eadem Ecclesia hos Infideles a Templorum ingressu non arcet, imo expresse admittit, *vt satis diximus*: consequenter ad eam fugientes omnino saluari debent, iuxta eiusdemmet sententiam: quia huiusmodi Infideles nunc Templum ingrediuntur ad beneficium suæ Immunitatis petendũ; ergo se impetrasse lætari velint. Sufficit enim, quod Infideles fugientes ad Ecclesiam, credant ab ea saluari posse: vnde inuocando nomen eius saluandi omnino sunt, iuxta illud Ioelis, *c.* 2. *in fine.*

,, *Omnis qui inuocauerit nomen Domi-*
,, *ni Saluus erit.*

Quod etiam tradit Apost. *ad Rom. d. c.* 10. *post illud, quod diximus sup. in nu.* 4. Et iuxta illud Psalmi, 73. *sup. Cap. II. in princ. vers. Hinc ergo cum Papa. sub n.* 78. *citati.* vbi etiam de Refugio agitur: & in fine hæc habentur verba.

,, *Quoniam in me sperauit, liberabo*
,, *eum; protegam eum, quoniam cogno-*
,, *uit nomen meum. Clamauit ad me,*
,, *& ego exaudiam eum, &c.*

Hinc ad imitationem illius exempli
28 traditi ab Hostiense, † quem infinitus doctorum numerus secutus est, *vt dicemus inf. Cap. seq. §.* 10. *vers. Hostiensis autem. post num.* 2. *in fi.* transcribere volui illius mulieris Chananæ exemplum, insinuatum in sacris Euangeliorum libris, *Matth. cap.* 15. *post nu.* 22. *& Mar.* 7. *post num.* 25. quæ mulier, sicut differunt a nobis Infideles : ita etiam illa differebat a populo Hebræo: eius igitur historia sic fertur.

,, *Iesus secessit in partes Tyri, & Si-*
,, *donis. Et ecce mulier Chananæ a fi-*
,, *nibus illius egressa, clamauit, dicens*
,, *ei: Miserere mei Domine fili Dauid:*
,, *filia mea male a dæmonio vexatur.*
,, *Qui non respondit ei verbum. Et ac-*
,, *cedentes discipuli eius, rogabant eum*
,, *dicentes: Dimitte eam: quia clamat*
,, *post nos. Ipse autem respondens, ait :*
,, *Non sum missus nisi ad oues, quæ*
,, *perierũt domus Israel. At illa venit,*
,, *& adorauit eum, dicens: Domine*
,, *adiuua me. Qui respondens, ait: Non*
,, *est bonum sumere panem filiorum,*
,, *& mittere canibus. At illa dixit:*
,, *Etiam Domine: nam & catelli edũt*
,, *de micis, quæ cadũt de mensa domi-*
,, *norum suorum. Tunc respondens Ie-*
,, *sus, ait illi : O Mulier magna est fi-*
,, *des tua : fiat tibi sicut vis. Et sanata*
,, *est filia eius ex illa hora.*

Habemus quoque plura exempla
29 diuersorum Sanctorum, præfertim † illud D. Barbaræ, relatum ab Alfonso Villegas *in eiusdem Barbaræ vita*, dicẽte, quod omnes ij, qui quouis morbo te-

neban-

nebantur, ingrediebanturq; quoddam balneum, signo Crucis a B. Barbara signatum, per deuotam respectionem eiusdem sanctæ Crucis, & inuocationē nominis eiusdem Virginis, curabantur, quamuis essent Infideles. Quid ergo amplius insistimus, cum non solum verbis, sed etiam exemplis probatum sit, hos Infideles admittendos esse ad huiusmodi Immunitatem? vnde dixit optimè Felin. † *in d.c. Iudæi. inf. de Iudæis.* quod Ecclesia ideo cōcedit hoc Beneficium etiā pessimis viris, vt cognoscāt ingratitudinem suam: & maxime quia lex vult, quod ipsæ Synagogæ Iudæorum permittantur, & non turbentur: sed hoc, præter alios, quos allegat, comprobat auctoritate Dom. Abb. *in d. cap. Inter alia.* cuius scripta quo ad hanc rem puto nunquam vidisse, aut legisse, sed ab alio illud mēdacium sumpsisse, cum Abbas *ibi* exprelse contrarium dixerit, quem omnes, qui negatiuam partem substinent, pro se allegant, vti etiam & eundem *sup. in princ. huius* S. contra nos ipsos allegauimus: sed quāuis non deficiant opiniones pro vtraq; parte, communiorem tamen esse hanc affirmatiuam, ait Cæuallos *in suo Spec. Comm. contra commun. quæst.* 269. Et † tandem hæc nostra præualuit coram Cæsarea, Regiaque Maiestate Caroli V. Imperatoris, qui ad petitionē quorūdam Episcoporū in partibus Indiarum Occidentalium pro hac decreuit: Nam postquam Hispani regnum illud potiti fuere, profanis Idolorum templis destructis, nouisque Sacris Deo Opt. Max. & Sanctis suis AEdibus constructis, ijdem Indi spe Refugij amissa, cuius priuilegium antea non sine maximo rigore inter eosdem seruabatur, & custodiebatur, ne fugientes ad Statuas, vel Idolorum templa caperentur, aut eis aliqua inferretur molestia, ad Christianorū Ecclesias se conferebant; quod ab Hispanis incaute molestè ferebatur. Vnde coadunati simul in vnum omnes illi⁹ regionis Episcopi petierūt a præd. Cæsarea Maiestate, vt illi rei cōsulere vellet: nam sicut in toto terrarū Orbe, vbi viget Fides, hoc Priuilegio Christiani vtuntur: ita etiam & Indos Ecclesiæ eorundem Christianorum protegerent. Hæc refert prædictus Fr. Hierony. Rom. *in d. tract. de las Republicas del mundo. par. 3. lib. 1. de las Republicas de las Indias Occidentales. c. 9. in fi. vers. Tenian los del Reyno de nueua España. fol.* 137.

Nec obstat quod supra in Procemio, *num.* 2. traditum est: quia illud intelligitur, quādo in præiudicium huius Immunitatis a temporalibus Principibus aliqnid fuerit constitutum, vt inde forte colligi potest.

Hinc ergo cauendum, ne recedatur ab hac pia Decisione: quia iuxta relata non est tutum ab ea recedere, reiecta quavis alia in contrarium opinione: quia ipsum Dominum Iesum Christum sequi debemus, qui dum in ara Crucis pendebat, suis Crucifixoribus parcens, pro eis orabat, dicens.

„ *Pater ignosce illis.*

Vnde D. Augustinus *super Psalm.* 54. *longe post princ. in exposit. illius versic. Quoniam vidi iniquitatem, & contradictionem in ciuitate, &c.* ait.

„ *Quod ergo hic ait iniquitatem per-*
„ *fidiam intellige. Videbat ergo Domi-*
„ *nus in ciuitate iniquitatem, & con-*
„ *tradictionem, & extendebat manus*
„ *suas ad populum non credentem, &*
„ *contradicentem: & tamen & ipsos*
„ *expectans, dicebat.*
„ Pater ignosce illis, quia nesciunt
„ quid faciunt.

Si ergo ipsemet Christus eis pepercit: cur nos eius gratijs eos priuare volumus? possemus quidem illud dicere vulgare Diuerbium.

„ *Dominus largus, seruus autem*
„ *auarus.*

De quo melius inf. Cap. VI. S. vlt. circa fi. dicemus. Sed vltra hæc supradicta (vt mea fert sententia) idem pluribus iuribus caueri videtur, *vt colligitur ex cap. Nullus Clericorum. & ex d. cap. Si quis contumax. d. 17. q. 4.* quæ loquuntur de serui,

feruis, qui apud Iuristas indifferenter sumuntur, tam scilicet pro Fidelibus, quam etiam pro Infidelibus: imo potius pro Infidelibus. Sed quicquid sit, quia tamen ibi nulla dari videtur distinctio, nec nos distinguemus, *vt sup. in Præfatione ad Lectorem traditum est.*

SVMMARIA.

1 *Infideles percutientes vel iniuriam inferentes personis Ecclesiasticis quomodo puniendi?*

Excommunicari an possint? num. 2.

2 *Ecclesia non iudicat de ijs, qui foris sunt, quomodo sumatur.*

§. IV.

SVPRA quæstione proxima visum est de Infidelibus, qui ad huius Immunitatis beneficiũ admitti debent. Quoniã

1 autem accidere † potest, quod huiusmodi Infideles aduersus Ecclesiasticas personas manus iniiciant violẽtas: ideo in hac præsenti Quæstione videndum est, quomodo in tali casu puniri debeãt, alias eorum cõditio videretur melior, quam Christianorum: quia Christiani, cum in excõmunicationem incidant, absolui debent; ad cuius absolutionem impetrandam, aliquam luere tenentur pœnam, *vt sup. §. 2. diximus, circa fi.* illi vero cum non possint excommunicari, remanerent impuniti.

Itaq; præsens Quæstio cum sit iure decisa, non eget tot discussionibus; nam Innocentius III. *vt habetur in cap. Postulasti. inf. de Iudæis.* consultus super quodam Iudæo, qui manus violentas in quendam Clericum iniecerat, his respondit verbis.

„ *Si dictus Iudæus tuæ iurisdictionis „ existat, ipsum pœna pecuniaria pu„ nias, vel alia (secundum quod con„ uenit) temporali, faciens læso satis„ factionem congruã exiberi: alioquin „ eius dominum moneas, & inducas, „ vt passo iniuriam, & Ecclesiæ ab eo „ satisfieri faciat competenter: quod si „ dominus eius neglexerit adimplere, „ tu Christianis omnibus per censurã „ Ecclesiasticam interdicas, ne cum ip„ so Iudæo antequam satisfaciat, præ„ sumant commercia exercere.*

2 Vnde ex † hoc textu, quamuis Infideles excommunicari nequeant, colligitur tamen, quod indirectè excommunicari possint: hoc ibidem not. Abb. *nu. 4. vers. Item nota modum.* vbi etiam dicit, quod vnus ex effectibus excommunicationis est priuatio hominũ: ex quo vere probatur, quod Christianus excõmunicatus peioris est conditionis ipsismet Infidelibus, sicuti sup. §. *praced.* diximus.

Neq; ex hoc sequitur, quod semper licitum sit cum Infidelibus conuersare, cibum sumere, & alia huiusmodi facere: quia periculosum est; ideo a nimia cõuersatione abstinendi sumus, *c. Nullus. & omnibus ce. seqq. cum sua Glos. 28. q. 1.*

3 Et licet † excommunicari non possint, quia foris sunt, de quibus non iudicat Ecclesia: non tamen impuniti euadẽt; quia illud, FORIS SVNT, intelligitur quoad participationem spiritualium; vnde cum non habeant nobiscum hanc communionem Spiritualium, ea minime priuari poterunt: quia priuatio, *secundum Philos.* præsupponit habitum; ergo hos Ecclesia eadem spirituali pœna priuare non potest, *Glos. d. c. Postulasti. & Glos. fi. in c. Constituit. 17. qu. 4. & facit tex. in c. Audiuimus. §. vnde Apostolus. cum §. seq. 24. q. 1. & vide quæ tradit Io. Brunellus in d. Repet. cap. 1. inf. de Homic. d par. 4. num. 11. præsertim in versic. Nec obstant prædictis, vbi respondet super quodam simili.* Vnde si Infidelis fugiat ad Ecclesiam postquam manus iniecerit violẽtas in personas Ecclesiasticas, quamuis securus sit quoad pœnam à Iudice temporali imponendam: non tamen omnino liber euadet: quia Iudex Ecclesiasticus modo supradicto illum punire poterit.

Puto tamen in hoc Casu huiusmodi

In-

Infideles non debere ita acriter puniri, sicut & Christianos: cum non sint, vel militent sub vexillo Ecclesiæ, argum. Iurium, quæ subsunt titt. de Re militari. & de Desertoribus. ff. & C. quibus in locis habetur, quòd milites pro modica re, quæ ad suum spectat officium: vel pro minima iniuria illata in suum Magistrum, vel Ducem, arduis pœnis, & aliquando capite, vel vltimo supplicio afficiuntur. Vnde nisi essent milites, leuissime puniendi essent; ita a simili, quia Christiani milites Christi, & Ecclesiæ dicuntur, vnde & hæc Ecclesia militans dicitur, *prout habetur inf. Cap. seq. S. 1*, acrius puniri debent, cum aduersus Magistros, & Duces suos se conuertunt, vt sunt prædictæ personæ Ecclesiasticæ. *His addi quoq; possunt ea, quæ habentur sup. in S. praeced. num.* 8.

DE LOCIS EX QVIBVS PROVENIT Præsens Immunitas.

SVMMARIA.

1 *Loca Religiosa, seu Ecclesiastica, quæ antiquitus Hanc Immunitatem concedebāt quomodo vocabantur?*
Et an eadem sint, qua nunc apud nos? nu. 2. *&* 3.
3 *Diaconi cur sic dicti? & quale antiquitus illorum fuerit officium?*

Cap. IV.

HACTENVS de Personis, quę Huius Immunitatis beneficio perfrui possunt. At quoniam Hæc Immunitas prouenit ratione LOCORVM, Deo, & Sanctis suis dicatorum, quæ diuersimode a nostratibus considerata sunt; ideo in hoc præsenti Capite de iisdem tractari libuit. Quare in hac materia præmitto primo, quod omnibus notum est, præcipuum huiusce rei fundamentum esse LOCVM illum, quem vocamus ECCLESIAM, sicuti Rubrica nostri præsentis Tractatus clarissime loquitur; & Constitutio nostra, qua vtimur; vbi non solum Ecclesiæ mentio habetur, sed quorundam aliorum Locorum, more veterum Iurium, quæ de diuersis tractant Locis, Hanc Immunitatem reis criminum tribuentibus. Vnde hanc eandem Constitutionem eisdem Locis in dd. veteribus Iuribus cōtentis applicare poterimus, nihilo ex illis penitus deficiente.

Primum ergo, vt res melius pateat, eiusdem Constitutionis verba (quamquam integram eandem supra tradidimus) hic iterum referamus, quæ sunt tenoris sequentis.

„ *Vel extrahendis Ab* ECCLESIIS,
„ *MONASTERIIS, SACELLIS,*
„ *DOMIBVS REGVLARIBVS, ET*
„ *SECVLARIBVS, LOCISVE SA-*
„ *CRIS, AVT RELIGIOSIS, aliasque in casibus, &c.*

Et rursus, postquam de Criminibus inibi fit mentio.
„ *Delinquentes ad eorum Ecclesias,*
„ *Monasteria, Domos, & alia Loca*
„ *supradicta Sacra, seu Religiosa re-*
„ *spectiue confugientes, & in eisse re-*
„ *cipientes, atque morantes.*

Hæc siquidem verba cum eadem demonstrent Loca, quæ de iure antea fuerant constituta: idcirco quantum ad Hanc Rem non est aliud noui addendum, sed illorum dumtaxat, quæ ex veterum Iurisconsultorum scriptis hinc inde vagari videntur, veritatem his nostris in Scriptis tradere indagabimus.

Ne

Ne mireris,si prolixior,quam par sit forsitan tibi videor: quia sicco pede deambulare nolui. Nam quæ ad eam Ecclesiæ,partem, quam Localem appellamus,attinet,hic referre destinaui, ea ratione quia cum hic præsens Liber basis sit,ac fundamentum totius nostri Tractatus Ecclesiæ statū Concernētis, hoc est Secundi, & Tertij sequentium Librorum, quos (Deo propitio) quam citius post hunc Primum Librum edere curabimus,ideo ne Res minuta vtrobique habeatur,plenam,integram ve primo loco referre volui. Scito etiā quod præsens lectio,quæ desuper Locis Ecclesiasticis erit,vel Diuinis,curioso non displicebit lectori: cum soleant vaga delectum animo promere. Quoniam igitur hac in nostra Constitutione, & in veteribus Iuribus plura,& diuersa sunt Loca comprehensa,ad quæ si quis criminosus fugeret, Immunitatem criminum consequi poterit: & Scribentes super his varie, & confuse loquuntur; ideo in hoc præsenti Capite passim, secundū subiectam materiam,aliqua cum distinctione de his Locis agam.Hoc tamen Initio de eisdem in genere tractabimus, quæque illa sint, vel quomodo antiquitus vocabantur: nam apud nos quædam immutata vidētur,sed tamen eadem sunt,quæ apud veteres fuerunt.

1 Loca † ergo,de quibus agemus,preter Ecclesiam,quæ pluribus vocari potest nominibus, *vt suo dicemus loco*, alia multa Deo dicata inueniuntur,vt sunt Diaconia,Xenodochium, Monasteriū, Cameta,Heremitorium,Claustrum,& Cœmiterium,quæ omnia refert idem Fr.Hierony. Rom. *lib.4. de la Republica Christ.cap. 2. præter Cœmiterium, de quo late eod. lib.4.cap.4.* estque alius Locus, qui Atrium dicitur,*vt in cap. Si quis in Atrio.17 quæst.4.* de quo etiam tractat idem Hierony. *d.par.1.in Repub. Hebr. lib.1.cap.7.vers.Auia otra parte.fol.* 14. *col.3.*

2 Porro † hæc supradicta Loca eadem omnino sunt, quæ confusim a Doctoribus traduntur: nam Diaconia, & Xenodochium non differūt, quia pro Hospitalibus sumuntur, quamvis in Directorio ciuili *sub titul. de Sacrosanctis Eccless.& tit.de Episcopis,& Clericis. in lib. Codicis Iustiniani*, diuersis nominibus Hospitalia nuncupentur, inter quæ & Monasterium,siue marium, siue fœminarum comprehenditur: *pro qua rexiat optimus tex.in ca. De Xenodochijs. sup.de Relig. domibus.* Hoc autem nomen, Diaconia,dictū est a verbo Græco, διακονέω, idest ministro: vnde Diaconia dicitur ministerium, quasi Domus ministerij,vbi hospitabantur pau-

3 peres. Hinc † dicti sunt Diaconi, qui Altaris ministerio intersunt, & proximiores Sacerdotibus assistunt: quia successerunt in eorum locum, qui antiquitus Hospitalibus ministrabāt,eleemosynas erogando pauperibus. De his loquitur Damasus,& alij,vt traditur in Breuiario Rom. *in Lectione, quæ dicitur in die S.Fabiani Papæ*, 20. *Ianuarij.* his verbis.

„ *Fabianus Romanus a Maximo vsque ad Decium regens Ecclesiam,*
„ *septem Diaconis regione diuisit, qui*
„ *pauperum curam haberent.Totidem*
„ *subdiaconos creauit, qui res gestas*
„ *Martyrum,a septē notarijs scriptas,*
„ *colligerent,&c.*

Et de his legito d. F.Hierony.Rom. *d.Repub.Christ.lib.3.ca.9.col.5.vers. La orden del Diacono. fol.* 199. Cameta idem est, quod Sacristia, quam Gregorius in nostra Constitut. Sacellum appellat. Heremitorium se habebat instar Domorum monachorum, vel aliorum religiosorum nostri temporis; vnde & Claustra orta sunt: sed postquam religiosi insimul infra hæc Claustra viuere cœperunt, recesserunt ab aula huiusmodi Heremitoria. Cæmiteria vero locum obtinent post Ecclesiam: quia eodem modo, quo & Ecclesiæ, ita & Cœmiteria interdicto supponuntur,ac polluuntur, *vt suo loco melius apparebit*, & ideo in hac Constitutione, *cuius verba desumpta videntur ex cap. fin.inf. eod.* idem disponitur

de eis, qui deliquerint in Ecclesijs, sicuti de illis, qui in Cœmeterijs delinquunt.

Sub his prædictis nominibus Locorum reliqua omnia comprehenduntur, de quibus Iura & Doctores tractant, vt sunt Oratoria, seu Cappellæ: Illi quadraginta, vel triginta Passus circumcirca ipsas Ecclesias: Palatia Episcoporũ, cœteraque Loca Religiosa; nam Ecclesia non hoc solo nomine contenta est, sed & sub Oratorij, pluribusue alijs nominibus comprehenditur, *de quibus in Quæstione, seu §. seq. & etiam infra, §. VI. plenè tractabitur.* Illi autem prædicti Passus sub nomine Claustri, & Domorum religiosorum continentur: inter quæ etiã Episcoporum Palatia numerabis, *ratione inf. dicenda cum de eisdem Episcoporum Palatijs agemus.* Addunt insuper Doctores, citra hæc, alium Locum quãdo aliquis aufugerit ad Sacerdotem Sacrosanctam Eucharistiam gestãtem; *de quo dicetur infra §. penult.* De His ergo Locis hoc præsenti Capite tractare destinauimus.

SVMMARIA.

1 *Ecclesia duplex.*
Simpliciter prolata pro qua intelligitur, num. 2.
Militans quot modis sumitur, num. 3.
Et quot nominibus vocetur, num. 4.
5 *Ministeriorum distributio in Ecclesia.*

§. I.

RAECIPVVM Locum esse diximus, ex quo prouenit Præsens Immunitas, Ecclesiam, † quæ duplex est: Altera triumphans: Altera vero militans; *Glos. in c. Quodcunque. verbo, Facit. 34. quæst. 1. & D. Thom. 3. par. quæst. 68. art. 9.* de illa hic non est agendum: de ista vero sic. 1

2 Cum igitur profertur Ecclesia † simpliciter pro militanti sumitur, quæ vnica est, *cap. 1. §. vna vero. & c. 2. sup. de Sum. Trin. & fide Cathol. cum alijs similibus.*

3 Hæc † autem Ecclesia diuersimode sumi potest; primo enim large: secundo stricte: tertio autem strictissime. Large sumitur pro cœtu Christianorum, qui alias dicitur Fidelium collectio, *c. Ecclesia de Cõsecr. dist. 1. D. Thom. d. par. 3. quæst. 8. art. 4.*

Secundo dicitur regularium, vel secularium Clericorum collectio ad seruiendũ Deo. Tertio denique significat Locum illum, in quo Diuina celebrantur. *Hæc ex Roffr. refert Addit. ad Specul. hoc eod. tit. nostro: & vide Bald. & Salic. in l. 1. C. de Sacrosſ. Eccleſ. quos in eadem l. 1. refert. Iaſ. in. num. 1.* Sed quamuis secundo Simancam *in tract. Catholl. Instit. tit. 24. nu. 2.* alijs significationibus circumscribatur Ecclesia, de illis parum curamus: quia omnia ad has tres prædictas reducuntur; sicuti etiam non curamus de illis alijs expositionibus, quas refert Nebris. *in Lexic. Iuris. verbo, Ecclesia.*

Sed quia illæ duæ priores Ecclesiæ significationes non omnino pertinent ad hunc locum (licet supra, *Cap. præced. §. I.* aliquid de eis dictum sit: & infra *hoc eo. Cap. §. V. & VI.* dicemus) idcirco omittendum duxi: nã illas suis reseruo locis, in seqq. Libb. Itaque hoc in loco perscrutabimur tantum de Ecclesia strictissime sumpta, quæ (vt dictum est) pro illo sumitur Loco parietibus circũscripto. Dum ergo his Scriptis dicimus Immunitatẽ Ecclesiasticam, pro Locali, vt supra diximus, intelligendum est.

4 Solet † hic Locus parietibus cinctus, qui Ecclesia dicitur, pluribus, diuersisq; nominibus vocari; quandoque enim vocatur Domus orationis, cũ enim secundum Euangelicam veritatẽ Ecclesia domus esse debeat orationis, *c. Cum Ecclesia inf. eo. c. Et hoc diximus. 16. q. 7. & in Auth. Quib. mo. nat. effic. sui. § Quoniam autem.* merito igitur a profanis vsibus conuenit esse alienam: & ideo ex hoc dici solet Oratorium, *c. Lator. d. 16. q. 5. & Præpol. in c. In oratorio in. 2. Dist. 42.* simpliciter tenet, quod Oratorium 5

suma.

sumatur pro Ecclesia: quod non sine aliqua cõtrouersia trãsire potest. Nam si verum est, quod omnis Ecclesia dici possit Oratorium, non tamen e cõuerso: quia Ecclesiæ ab Oratorijs in aliquo differunt; ideo infra diuisim de ijsdem Oratorijs tractari oportuit. Quãdoque dicitur Domus Domini, *vt in Psal. 92. 3. Reg. 1. & alibi per totam sacrã Scripturam c. Decet. eo. tit. nostro in 6. & c. Non solum. 1. q. 3.* Quandoque etiam dicitur Altare, *Glo. 1. in c. Altare d. quæst. 3. sed melius facere videtur tex. in alio c. praeced. incip. Quæsitum. ead. quæst. 3. in fi. & ibi Glos. cum alia Glos. primo loco posita.* Et licet Archid. in c. Si quis in atrio. 17. q. 4. in verbo, Altari. idem dicat: vbi prædictum verbum pro Ecclesia sumit (nam Altare, & Altarium eandem habẽt significationem, prout optime tradit Guarinus Veron. *in quodam suo Vocabul. quod inscribitur Vocabul. Breuiloq. in verbo, eo.* * *Adde c. 1. §. ad præsbiterum, Dist. 25. & cap. cum secundum. 16. de Præben. vbi Abb. sic intelligit ibi verbum Altare idest Ecclesiam, vt est videre in fi. n. 2.* *) nihilominus alienum illud est a dicto text. cũ verba adaptari nequeãt. Nam ibi dicitur, quod Altari Ecclesiæ debet solui quod emendandum est pro Immunitate, seu Emunitate violata. ergo non potest solui Ecclesiæ Ecclesiæ. quod per temet ipse poteris videre sufficit tamen nobis, quod ipse nobiscum transeat. Dicitur etiam Parochia, vel Parœchia, a præbendo dicta: deriuatur enim a verbo Græco, [illegible] idest præbeo: sed licet d. Fr. Hierony. Rom. *eod. lib. 4. de la Republ. Christ. c. 2. col. 2. versic. Llaman tambien. cuius rei meminissemus inf. §. III.* dicat, quod idem est quasi Locus Sanctus, vel Domus Sacra: non tamen dissentit a supradicta interpretatione. Sed de hoc melius inf. *in d. §. III. post num.* 3. dicetur. Et tandem aliquoties Basilica nuncupari solet, *de quo quidẽ nomine plene dicemus inf. Cap. seq. §. 3. versic. Quoniam supra, &c. post num.* Et de his, & similibus nominibus tractant Iura, cum de Ecclesijs loquũtur. Quare, præter Oratorium, omnia simul prædicta nomina quæstione vnica comprehenduntur: quia de his inter Doctores nulla videtur esse controuersia, nam quod de vno dicitur, de alio quoque intelligitur. ideo & nos etiam nihil aliud addemus, sed tantum hisce scriptis, quæ de Ecclesijs tractabunt, idem de alijs prædictis nominibus intelligemus, sicuti de ipsismet Ecclesijs.

Loca, inquam, quæ vocamus Ecclesias, antiquitus Naues appellari solebant: quod traxit originem ab Apostolis, ad similitudinem illius nauis,
quam Dominus Iesus ingressus est:
vbi, postquam Petrum piscari iussit,
1 dixit: Venite post me, faciam vos
fieri piscatores hominum. *Matth. 4.*
num. 18. & 19. Mar. 1. num. 16. & 17.
Luc. 5. in princ. Hinc Sanctissimi Apo-
stoli Templa, & Ecclesias typicæ na-
ui, in qua Christus Dominus stetit,
adæquarunt: hoc probatur ex eo, quod
legitur in Traditt. Apostt. *lib. 2. cap.*
6. prout refert d. Fr. Hierony. infra proxi-
5 *me citandus.* vbi Apostoli † disponunt
circa ministerium Ecclesiæ, & instar
nauis quodlibet officium distribuunt:
Nam Episcopum Nauarcum vocant,
qui alias dominus, seu nauis præfe-
ctus dicitur: Sacerdotes vero Nau-
tas: Diaconos autem Proretas: quo-
rum trium nominum meminit Pau-
lus Iurisconsf. *relatus in leg. Cotem. §. do-*
minus nauis. ff. de Publicanis, & vecti-
galibus. Et Sanctus Clemens, *Epist.*
1. ad D. Iacobum, vt habetur Tom.
1. concill. fol. 139. Idem dicit: quia
Fidelium congregationem in mari de-
pingit, & cuique suum distribuit of-
ficium, sicuti inter eos, qui nauigant
officia distribuuntur. Eiusdem quoque
similitudinis Ecclesiam depingunt illi
præsbiteri, & Diaconi in quadam epi-
stola ad D. Cyprianum, *d. tom. 1. Conc.*
fol. 218. Et denique Cyrillus *super*
Esa. cap. 24. clarissime ostendit Ec- 1
clesias sicut naues esse debere, & vsque
ad suam ætatem Ecclesias Naues voca-

tas fuisse. Hinc hodie est, quod illa Ecclesiæ pars, quæ in medio est eiusdem Ecclesiæ, nauis appellatur: & in quibusdam Ecclesijs plures huiusmodi naues esse solent; estque proprie nauis ille locus, qui diuidit vtrũque Ecclesiæ latus, cuius postremæ partes Alæ vulgo dicuntur. Alij autem hãc Ecclesiæ partem Gremium vocant; vt est illud Bibliothecarij, Gremium Ecclesiæ, quod refert d. Fr. Hierony. Rom. *in d. lib. 4. de la Republ. Christ. Cap. 2. fol. 215. versic. Ay becha memoria.* Nimirum igitur si Ecclesiam huius mundi, Militantem appellamus: cum omnis nauis, fluctuãte mari, militare videatur: quod D. Ambrosius, *lib. 4. in Luca d. cap. 5. prope fi. §. Vesper incubuit. versic. Et ideo.* describere videtur, dum ait:

„ *Et ideo ascẽdit in Petri Nauim. Hæc*
„ *est illa Nauis, quæ secundum Mat-*
„ *thæum adhuc fluctuat, &c.*

Sed de his similibus Ecclesiæ significationibus videri potest d. Fr. Hierony. Rom. *d. lib. 4. cap. 4. cum aliqq. seqq. fol. 212.*

Hæc dicta sint quoad Ecclesiam in genere sumptam: vnde sequeretur dicendum quædam speciali a earundem Ecclesiarum, quãdo delinquentes, & criminum rei securi esse possint, si ad eas confugerent; & quæ sint huiusmodi Ecclesiæ. Sed quoniam a nostratibus quædam alia traditur quæstio, quæ est super illis prædictis 40. vel 30. Passibus circumcirca ipsasmet Ecclesias; ideo antequam de ipsis specialibus Ecclesiæ Locis agamus, prius quædam referre volui de ijsdem Passibus: nam clara res est quod nemo ad Ecclesiam fugere poterit, nisi prius ad prædictos Passus accedat: vnde videndum est, num intelligantur omnino pro quibusvis passibus circum ipsasmet Ecclesias?

SVMMARIVM.

1 *Iulij Clari opinio super illis quadraginta, vel triginta Passibus a sacris Canonibus concessis Huic Immunitati refellitur, vna cum alijs relatis a Farinatio, & sequacibus.*

§. II.

INTELLIGENTIA præsentis Quæstionis pẽdet ab illis, quæ dicentur infra §. VI. quia ibi suus est præcipuus locus. At quoniam Doctores aliter sentire vidẽtur de illis Passibus circumcirca Ecclesias, quã a sacris Canonibus definitum est præponẽdo ipsosmet Passus ijsdem Ecclesijs; ideo antequam de Ecclesijs plene tractemus, hanc eandem Quæstionem tangere oportuit. Quare sciendum est, quod illud † Iulij Clari *d. qu. 30. versic. Scias autem. cum verf. seq. Hinc est*, qui sequitur Igneum, Remigium, & alios, non ita simpliciter intelligendum est, vt scilicet, Delinquentes capi nõ possint intra quoslibet quadraginta, vel triginta Passus ab Ecclesijs, sicuti quædam Iura disponunt, de quibus nos infra, d. §. VI. dicemus: quod Clarus dixit consuetudine his nostris temporibus coarctatum ob ingentem numerum Ecclesiarũ, & frequentiam Delinquentium: alias quilibet de facili euaderet manus satellitum, cum nulla fere sit via, in qua non reperiatur vna, vel plures Ecclesiæ, ita vt priusquam caperentur, facile possent in aliquam earum se recipere; quod tamen esset præter mentem eorum, qui prædictam Immunitatem concesserunt. Vnde apparet, quod ipse intellexerit pro prædictis Passibus, etiam quamlibet viam publicam, vt scilicet dum Criminosi fugerent, de iure capi non possint intra illos Passus: quod melius ostendit Farin. *d. quæst. 28. num. 12.* eandem secutus Clari, aliorumque opinionem. Hoc sane si verum esset, nulla ratio suadet, vt Ecclesia maior habere debeat quadraginta Passus, aliæ vero Ecclesiæ minores triginta: quia quantum ad hoc omnes Ecclesiæ æquales esse deberent. Ideo non est ita intelligendum, vt circum-

cōnſtitutum circa quaslibet Eccleſias, intra dictos Paſſus Criminoſi capi nequeant; ſed illi Paſſus ſumuntur pro Ambitu, ſiue Clauſtro ipſiuſmet Eccleſiæ: & quoniam maior Eccleſia maiorem Ambitum deberet habere; minorem verò aliæ Eccleſiæ, *rationibus infra dicendis, d.§.VI.* Ideo amplius priuilegium habent maiores Eccleſiæ, quam aliæ.

Illud autem, quod dixit Clarus, & alij ante ſiue poſt eum, hoc eſt, quod ob ingentem numerum Eccleſiarum ſint huiuſmodi Paſſus conſuetudine ſublati, ſi de iure ita ſimpliciter, vt ipſe ſentire videtur, procederet, non poſſet vlla cōſuetudo contrarium diſponere: quia eſſet contra illud, quod conſtituit Deus, dum dixit Moyſi.

„ *Tres ciuitates ſeparabis tibi in me-*
„ *dio terræ, VT HABEAT E VI-*
„ *CINO QVI PROPTER HOMI-*
„ *CIDIVM PROFVGVS EST,*
„ *QVO POSSIT EVADERE, ne*
„ *forſitan proximus eius, cuius effuſus*
„ *eſt ſanguis, dolore ſtimulatus, per-*
„ *ſequatur, & apprehendat eum, SI*
„ *LONGIOR VIA FVERIT.*

Deutor.d.cap.19.à num.2.vſque ad n.7. Vnde corruerēt ea omnia, quæ diximus *ſup. Cap. III.* Imo propter hoc Clarus increpandus eſſet, cum ſummæ religioſitatis ſit, plures ædificare Eccleſias, vt optime dixit D. Hieronym. Roman. *in ſua Republ. Chriſt. lib. 4. cap. 1. longe poſt princ. in verſic. En Roma. circa fin.* Hinc conſuetudo hæc ædificandi Eccleſias potius eſt laudanda, dummodo eo conſtruantur modo, vt dicetur inf. *hoc Cap. d.§.VI.* Sed vellem ſcitari ab his, qui huiuſmodi ſubſtinent opinionem: quanam mouentur ratione, quod propter Eccleſiarum numerum ſit coarctata hæc Immunitas, & quoad hos Paſſus ſublata, ſi ſic ſimpliciter, prout ſentire videntur, huiuſmodi Quæſtio ſe haberet? Nonne eadem militaret ratio in eo, qui delinqueret prope vnam Eccleſiarum, quæ hanc tribuit: ſecundum illos, Immunitatem, quam in eo, qui longe, & poſtea ad eandem ſe reciperet? Quapropter quemadmodum is, qui modo prædicto, hoc eſt prope vnam illarum delinquerit, & poſtea infra illos triginta Paſſus ſe cōſtrret, gaudere deberet, ſi res ita ſe haberet, eadem ratione, quis non conſideret, admittendum quoque ad hanc immunitatem, ſi prope alias Eccleſias, quas auctas dicunt, aliquis delinqueret? Nam nedum Clarus hāc prædictam ſubſtinet opinionem, ideſt, quoad illos Paſſus, verum etiam quoad quaſdam Eccleſias, vt in ſeq; §. videbitur. Vnde aut hæc Immunitas iure cōſtituta repetitur, aut in rerum natura eſſe deſijt: ſi adhuc extat, quod nemo negabit, nulla ratione ſubſtineri poſſet Clari, & ſequacium opinio.

Hinc puto male iudicatum fuiſſe Papiæ, dum reſtitutus fuit quidam Pitius imputatus de vxoricidio (de quo tractat Clar. *in d. verſic. Hinc eſt*) qui captus fuerat in cubiculo cuiuſdam domus, ſitæ intra ſexdecim paſſus ab Eccleſia maiori, quamuis illa domus fuerit eiuſdem Eccleſiæ: nam intentio Legis noſtræ ea eſt, vt Delinquentes, capi nequeant in domibus ipſius Eccleſiæ intra Clauſtrum eiuſdem Eccleſiæ conſtructis, non autem intra illos Paſſus: quia licet aliquæ domus ſitæ, ſeu conſtructæ ſint prope, vel ſecus ipſas Eccleſias, ita vt ijſdem cohæreāt, quodq; ſint ipſarummet Eccleſiarum, non tamen differunt ab alijs domibus profanis; quæ non fuerit earundem Eccleſiarum nec ab ipſis diſtantes: cum ſæpe ſæpius prope, vel ſecus ipſas Eccleſias meretrices, aliæue perſonæ viles, & infames commorari ſoleāt, licet prædictæ domus ſint, vt dictum eſt, earundem Eccleſiarū. Quare ceſſat illa ratio, qua Delinquentes hoc Priuilegio gaudere debent: eo quod ille Locus non poteſt dici Religioſus, nec vlla debetur illi reuerentia, iuxta illud;

„ *Domum tuam Domine decet San-*
„ *ctitudo.*

Vnde ceſſare debet priuilegium, *vt patet ex eis, quæ dicemus inf.* §. *IX.* & *d.* §.*VI.* & ſic non bene dicit Martie. *in*

conſil.

consil.60.nu.14. quem Gigas *in Tract. crim. Lesa Maiest.lib.1.quest.10.in fin.* refutat, & primam opinionem veriorem esse ait: quia hoc Priuilegium datum est domibus duntaxat Clericorũ, & aliarum Ecclesiasticarum personarum: de quibus melius, fusiusq; suo loco, *hoc est d.S.VI.* tractabimus.

Quoniam vero huiusmodi Ambitus, seu Claustrum debet esse alicuius Ecclesiæ; ideo prius videndum est de ipsa Ecclesia. Hæc autem, quæ supradicta sunt, non abs re hoc in loco tradere volui: quia si illud Clari, & aliorũ verum esset, necesse foret, quod antequam Reus caperetur, intra illos Passus se reciperet: quare cum hi prædicti Passus Ecclesias præcedant, (vt diximus) præcedere oportuit illorum Quæstionem, quæ breuiter suum inuenit finem. Deueniamus ergo ad Ecclesiam.

S V M M A R I A.

1 *Couarruuia, & Clari ac etiam aliorum opinio confutatur, dum voluerunt, quod fugientes ad Ecclesias, in quibus continuo non seruatur Sacrosancta Eucharistia, securitatem minime cõsequi possent: & aliqq. numm. seqq.*
2 *Parochiales Ecclesię de iure quid habere debeant, & construatę?*
Et quare huiusmodi Ecclesiæ ita nuncupentur? num.5.
3 *Parochia unde dicitur: Item, & Parochi.*
4 *Parochi olim qui fuerunt?*
6 *Ecclesiæ Localis descriptio.*
7 *Ecclesia interdicta, seu polluta num Delinquentes tueatur? & nu.seq.vers. Quibus addo.*
Quare reconciliatur? num. 9.
Reconciliatione quando egeat? num. 10.
Num dicatur noua consecratio huiusmodi reconciliatio? num. 11.
Si non fuerit consecrata quomodo reconcilianda? nu.12.
An destructa Reos defendat? nu.13.
Et quid si non dum fuerint in ea diuina officia celebrata? num.14.
Quomodo construenda? numer. 18. & num.20.
8 *Clericus interdictus, depositus, vel suspensus cuius fori sit: & an sua retineat priuilegia?*
15 *Locus destinatus ad ædificationem Ecclesiæ quando Delinquentes defendat? & in numm. seqq.*
16 *AEdificare qui cœpit, consummare tenetur infra tempus a iure terminatum; & nu. vlt. Item.*
Quid agendum antequam ædificare incæperit? d.num.vlt.
17 *Hospitalia publica cuius auctoritate, construi debent?*
19 *Lapis primarius in fundatione sacrorum Locorum per quem poni debet?*
20 *Fundari quomodo debeant Ecclesiæ & quomodo Gentilũ fundabantur? n.23.*
21 *Episcopus in fundatione Ecclesiæ, & in ordinatione Clericorum ad quid tenetur? & num.seq.*
22 *Ordinatio secularium Clericorum ad sacros ordines de eis fieri debet, qui habeant unde viuãt, alias Episcopus, eiusque successor eis prouidebit.*

S. III.

ECVNDVM Couarr. d. *cap.vlt.num.4.lib.2.Var. Resolut.* quem secutus est Clarus *d.quæst.30.versic. Huiusmodi autem.* EC-
1 CLESIA † ea esse debet, in qua seruatur continuo Sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum, vt possint Delinquentes, si ad eam fugerint, hac Immunitate gaudere: Sed hæc opinio si vera esset, porro sibimet ipsi cõtrarij viderentur, ob id, quod ijdem *prædictis in locis* tradunt: nempe quod fugientes ad Ecclesiam destructam Immunes fiant, *vt inferius dicetur*: Sed in huiusmodi Ecclesia Eucharistia seruari nequit. ergo secundum eosdem fugiens ad aliquam Ecclesiarum, in qua continuo nõ seruatur Eucharistia, Immunis erit.

Præterea, si verum esset, quod præsẽs Immunitas ob ingentem Ecclesiarum nume-

numerum coarctata esset quo ad illos
quadraginta vel triginta passus; ergo
nihil refert, an in Ecclesijs, de quibus
est sermo, continuo seruetur Sacrosā-
cta Eucharistia, necne: cum experien-
tia rerũ omnium magistra nos doceat,
non in omnibus Ecclesijs, sed in mini-
ma illarum parte prædictam Euchari-
stiam continuo seruari? vt sunt Eccle-
2 siæ † Parochiales, & aliæ similes, in qui-
bus, iure cauetur, quod non solum illud,
sed etiam oleum Sanctum Chrismatis
seruandum est, & infirmorum, *vt in Rub.
& Nigro. sup. de Custodia Eucharistiæ.* &
ratio est, vt possint a plebanis populo
sibi commisso dispensari: nam illud in
3 nomine demonstrant: cum ideo † Pa-
rochiæ dicantur a verbo Græco, *παρέχω*,
idest, præbeo: vnde parochus a præbē-
4 do dicitur. Erant † enim olim Parochi,
qui legatis publice Romam missis, sa-
lem, & ligna præbebant, vt annotauit
Acron. *in illud Horatij, ex lib. 1. Ser. Sat.
5.* Hi latine dicuntur Copiarij; *teste
Prophirione*, quod omnium rerum neces-
sariarum copiam regum, populorumq;
legatis suppeditabãt: nam licet Horat.
loc. cit. salis tantum, & lignorum memi-
nerit, tamen, *vt ibidem annotauit Heron.*
sub illarum specierum appellatione
omnia hospitibus necessaria intelligi
voluit: in hac significatione hoc nomi-
ne vsus est Cic. *lib. 13. Epist. ad Att.*
„ *Ariarathem Sextius noster parochis*
„ *publicis occupauit.*
*De his etiam tract. Alciat. lib. 1. Prater-
missorum. longe post med. versic. Parochos
pensionarium, & cat.*
Vnde apud nos Siculos est quoddam
simile Adagium: quia quando aliquis
alij necessaria ministrat, dicere sole-
mus
„ *Ci detti dall'acqua fin a lo sale.*
5 Et quoniam † nullus melior cibus,
nisi cibus animæ: hinc factum est, quod
Ecclesiæ, in quibus Sacramenta tractā-
tur, Parochiales appellentur; Parochi
vero eorumdem Sacramentorum di-
stributores, seu administratores. Nam
sicuti Parochi illi dicebantur, qui cor-
pori necessaria suppeditabant; ita etiam
apud nos Parochi dicuntur, qui animæ
necessaria præparant: *de his plura refert
d. Fr. Hieronym. in d. Republ. Christ. eod.
lib. 4. ca. 2. col. 2. versic. Llaman tambien.
vbi quis literas scit hispanas, legere potest.*
Quare ex his concludendum est,
quod aut fugientes ad Ecclesias, in qui-
bus Eucharistia non seruatur, securi es-
se non debent, & sic illa consuetudo, de
qua Clarus, & alij loquuntur non po-
terit huic Immunitati derogare, cum
prædictæ Ecclesiæ haberentur tãquam
non essent: vel si prædicta consuetudo
vera esset, *vt melius dicetur*, non est ne-
cesse, vt Ecclesia, concedens hanc Im-
munitatem Criminosis, esse debeat de
illis, in quibus Sacrosancta Eucharistia
continuo seruetur: quia, *vt dixi*, non
in omnibus Ecclesijs illa continuo ser-
uatur. Vnde concluditur, quod siue in
ea Sacrosancta fuerit Eucharistia, siue
non, huic Immunitati nullum præiudi-
cium infertur: & hanc opinionem com-
munem esse dicit Bonacossa *in suis Cō-
mun. opinn. crim. part. 1. sub vers. Ecclesia
habet Immunitatem. fol. 56. col.* 2. quem
refert, & sequitur Farin. *d. quæst.* 28. *nu.*
34. dicens ab hac opinione non esse re-
cedendum.
Ad cognoscendum autem huiusmo-
di Ecclesias, sciendum est, quod Eccle-
6 sia † hoc in loco sic definitur scilicet
quod sit locus deputatus, vel constitu-
tus ad celebrandum, & orandum: & cō-
stituitur illi dos pro ministris & cultu
Diuino, & etiam consecratur, *Abb. in
cap. fin. num. 3. sup. de Censibus.* sed hæc
consecratio non est omnino necessaria,
vt in cap. Ecclesiæ. inf. eod. Rebus igitur
sic stantibus.
7 Amplia † primo ad Ecclesiam in-
terdictam, quia si ad eam Delinquẽtes
se reciperint, bene tuti erunt, licet De-
cretalis *in d. cap. Ecclesiæ. inf. eod.* repu-
gnare forsitan videatur, dum dicit: In
qua Diuina officia celebrantur: Sed in
Ecclesia interdicta non possunt officia
celebrari: ergo, &c. Respon. tamen cũ
Goffredo *in Summa, hoc eod. tit. nu.* 17. &
Abb.

Abb.ex eo. Goffr. & alijs infra dicẽdis, quod nihil obstant prædicta Decretalis
8 verba, hac ratione: quia sicut Cleric⁹ † interdictus, suspensus, vel verbaliter depositus retinet priuilegium suæ Immunitatis, ita etiam Ecclesia interdicta: quam opinionem omnes secuti sunt: *nam post Abb. in d. cap. Ecclesia. num. 8. sunt ibi optima Additiones : & Clarus communem hanc eandem ait, d. quæst. 30. versic. Idem etiam dicendum. Decianus d. lib. 6. cap. 24. num. 26. Farin. d. quæst. 28. num. 34. & vbique omnes alij, sicut dictum est.*

Quare text. prædictæ Decretalis, *Ecclesia*, ita interpretatur, vt scilicet in Ecclesia Diuina celebrentur officia, nõ actu, prout verba sonãt, sed sufficit esse locum ad illud destinatum, ita vt non possit ad vsus humanos conuerti: ita ex Host. Abb. Felin. & alij concludit Gabr. Rom. *Comm. concl. lib. 1. de Præsumpt. Conclus. 12. num. 17.* Sed melius de hac re dicemus inf. *Ampl. vlt.* Et dixit Clarus, quod honos, qui debetur Ecclesijs, ob Dei reuerentiam præstatur, ideo propter hominum culpam cessare nõ debet. Vnde licet in Ecclesia quantumcumq; grauia crimina perpetrentur,
9 non tamen potest pollui: sed si † reconciliatur, illa reconciliatio fit ad terrorem populi, vt homines videant, quod ex facto atroci sancta quasi polluatur, *Abb. in cap. Proposuisti, num. 5. supr. de*
10 *Consecr. Eccles.* Quapropter si † crimen in ea commissum fuerit occultum, non est opus, nec fieri debet prædicta recõciliatio, *idem Abb. loc. cit. & post eum alij.* Et sic patet, quod quãuis Ecclesia fuerit interdicta, illud euenit nõ ex sui culpa, sed ob hominum peccata: vnde iura sua illibata semper retinet, *idem Abb. in cap. fin. num. 5. d. tit. de Consecr. Eccles. sed ante eum dixit Glos. multũ notabilis in c. vnico d. tit. in 6. & plene Turrecrem. & alij in c. Ecclesijs. de Consecr. dist. 1.*

Sed de hoc nõ est dubitandum: quia
11 prædicta † reconciliatio non est noua consecratio, *d. cap. Proposuisti. iuncta ibi Glos. fin. ibiq; etiam Abb. num. 5.* quia Ecclesia semel consecrata non debet iterũ consecrari, *vt patet in omnibus iuribus subnixis d. tit. de Consecr. Ecclesiæ.* Et ita intelligitur text. in cap. Ecclesijs. de Consecrat. *d. dist. 1.* & alij text. in cap. Ecclesijs Dist. 68. cuius verba eadem sunt: vbi dicitur.

„ *Ecclesijs semel consecratis Deo, non*
„ *iterum debet consecratio adhiberi;*
„ *nisi aut ab igne exustæ, aut sãguinis*
„ *effusione, aut cuiuscunque seminis*
„ *fuerint pollutæ.*

Quod intellige pro semine, vel sanguine humano, *Glos. in verbo Sanguinis, d. cap. vnico. in 6.* Vnde in his duobus casibus illa consecratio sumitur pro reconciliatione; vide tamen pro hoc Nauarr. *in d. Manu. cap. 27. nu. 256. & 258.* & Graff. *Decis. aurr. cass. conscien. d. part. 1. lib. 2. cap. 47. num. 7. & vsque in fin.*

Hoc autem videtur procedere in Ecclesijs consecratis dũtaxat: sed si Ecclesia non fuerit consecrata (quia adhuc Immunitatem Delinquentibus tribuet, si ad eam fugerint, sicut dictum est) si
12 polluatur, simplex † Sacerdos absque aliqua solemnitate, aqua tantum exorcizata, seu benedicta illam rebenedicere potest, *cap. vlt. d. tit. de Consecr.* Hãc Ecclesiam non consecratam quidã vocant Basilicam, quod tamen negamus: sed de hoc tractabimus inf. *Cap. seq. S. 111.* Vnde concludamus, quod siue fuerit interdicta, siue polluta, vel non consecrata, semper criminum Rei ad illam fugientes Immunitatem consequentur.

13 Amplia † secundo prædictam conclusionem ad Ecclesiam destructam: Nã si quis ad eam fugerit, securus erit, hac tamen cum distinctione, quam refert Clar. *d. quæst. 30. versic. Maius est dubium.* qui voluit, quod si Ecclesia fuerit cum auctoritate Episcopi destructa, vel abfuerit spes reædificationis, hoc Priuilegium cessat: sin autem cum auctoritate Episcopi, vel subest spes reædificandi, vtiq; Delinquẽtes in ea se recipiẽtes præsenti Priuilegio gaudebũt: & hãc opinionem cõmunẽ esse affirmat

firmat ex Remig. *in tract. hoc eod. tit. Ampl.* 20. quos, & alios eandem tenentes secutus est Farinac. *dict. q.* 28. *n.* 70.

14 Amplia Tertio, etiam † si in Ecclesia, recens constructa, non dum fuerint Diuina officia celebrata, vt voluit Clar. *dict. quaest.* 30. *versic. Quaro si constructa.* & Couarr. *d. cap. vlt. num.* 4. *in princ.* qui plures pro hac opinione refert, licet aliter ipse sentire videatur. Quod tamen procedit, quando cum auctoritate Episcopi fuerit constructa, vt ait Clar. *d. versic. sup. cit.* quod a frequentiori interpetrum consensu, & cōsuetudine receptum affirmat; a qua opinione non est recedendum. Sed de hoc dicetur melius in sequenti Ampliatione.

Amplia quarto denique, etiam si Ec-
15 clesia † non dum fuerit perfecte cōstructa: quia sufficit quod sit locus destinatus ad aedificationem alicuius Ecclesiae, & ibi fuerit primarius lapis per Episcopum impositus, vti voluisse Hostien. Io. Andr. Anchar. Card. Abb. Henric. Boic. & Felin. refert Gabr. Rom. *d. conclus.* 52. *de Praesumpp. num.* 17. & ratio huius decisionis videri potest apud dominum Abb. *in dict. cap. Ecclesiae. num.* 5. vbi melius, quam alibi declaratur.

Sed hoc non ita simpliciter intelligerem: nam ob euitandas controuersias ita distinguerem, quod si Ecclesia continuo construatur, tecte poterit ad eam fugiens Immunitatem cōsequi: Si vero construi desinat, secus erit, vt hic Panormi quidam extat similis locus secus Maiorem Ecclesiam, in Contrata, quae dicitur, de lo Piperito: vbi primarius lapis per Reuerendissim. Archiepiscopum fuit impositus, & nihilominus plusquam decem annos construi cœpit, necdum pauimentum erectum videtur: qui locus potius desertus, quam Domus orationis videtur.

Dicamus ergo cum Goffredo *in Summa, sup. de Consecr. Eccles. num.* 5. *&* 21. *sup. tit. proximo, etiam in Sūma de AEdif.*
16 *Eccles. num.* 6. quod si quis † cœperit Ecclesiam aedificare, cōsummare teneatur, & perficere: quam opinionem secutus est Hostiensis *in Summa, supr. dict. titul. prox.* S. *Cuius auctoritate, num.* 3. *circa fin.* qui ambo mouentur ex Authent. de Ecclesi. titt. S. *si quis autem voluerit. &* S. *Si quis aedificationem.* vbi dicitur, quod ex quo quis cœpit aedificare, tenetur consummate intra quinquennium, si sit Oratorium: sin autem fuerit Hospitale dochium, vel Xenodochium, intra annum compelli debet; quod etiam vna cum reliquis infra dicendis tangit Glos. *in cap. Nemo. il* 1. *de Consecr. distinct.* 1. * *Vide pro hoc Paulum de Citadinis in tract. de Iure patron.* 3. *par. tit. Ex quibus causis acquiritur Ius patron. in princ. fere per tot. Quaest. sed praesertim. post num.* 46. * Hoc autem, quod dicitur in dd. iuribus de Oratorio, intelligo proculdubio pro Ecclesia, in qua publice ad orandum admittitur: vel pro Oratorio publico, *vt loquitur textus in cap. De locorum. in fin. & text. in cap. Certum est. in princ. de Consecr. dist.* 1. *comprobat etiam textus in l. Pateant. in princ. C. hoc tit. cuius verba ponuntur inf.* S. *VI. sub versic. Hinc laudanda. in fin. post. nu.* 16. sed de his Oratorijs agemus inf. S. *seq.* Ideo Host. *loc. sup. cit.* dicit, quod nec
17 Hospitale † erigi poterit sine auctoritate Episcopi, quantum ad hoc, vt Ecclesiastica gaudeat Libertate, & Iuris sit Ecclesiastici: de quo etiam dicetur plenius infra, S. VIII. Vnde multum dili-
18 genter aduertendum † est in fundatione huiusmodi Ecclesiarū, Oratoriū, Hospitaliū, & cuiusuis alterius Loci Religiosi, vel Ecclesiastici: quia debet interuenire auctoritas Episcopi, qui pri-
19 matiū † lapidē imponat, vt tradit Host. *loco cit. post d. c. Nemo, de Consecr. dist.* 1. *& inf. de Priuilegijs. cap. Cum olim* 11. 2. S. *iudices autem. circa fin.* dicens, quod primo debet Episcopus per orationem locum Deo consecrare, figens in eo salutis nostrae signum (dicimus autem adorandam, & honorandam vere crucem) sicque inchoetur aedificium: *ex Authen. de Monachis.* S. *Illud igitur. coll.* 1. Et licet honestum sit, si Episcopus in pro-

pria persona hoc faciat, non tamen est necessarium: imo etiam per alium Sacerdotem de eius licentia fieri potest.

Sed antequam ad hæc particularia
20 deueniatur, debet † a fundatore dos assignari, quæ tanta debet esse, vt sufficere queat ad luminaria, & administro-
21 rum vitam. Si autem Episcopus † hoc omisit quando imposuit primum lapidem, tempore consecrationis restauretur: quia ad hoc tenetur fabricarius, eiusue hæres: quod si vtroque tempore omissum fuerit, tenebitur Episcopus de proprio eam dotare, ad similitudinem
22 eius, qui ordinatur absque titulo. *Hac, & alia refert Hostien. loc. sup. cit. quem sequitur Abb. in cap. Cum sicut num. 3. & seqq. sup. de Consecr. Eccles. vbi fusius: sed ante eos idem dixit Goffred. in Summ. aucl. tit. num. 4.* & pro hoc, quod diximus de Clerico ordinato absque titulo, *quia prædictis locis iura non traduntur*, extant plura iura, *vt est tex in ca. Nõ licet. cap. Episcopus. cap. Cum secundum. versic. non tamen benignius, &c. Dilectus.* sup. de Præbendis. quod etiam locum habet, si Episcopus, qui clericum ordinauerit, fuerit mortuus: nam successor eius ad idem tenetur, donec ei præbenda conferatur, *d. versic. Nos tamen. cũ sua Glos.* quod amplia etiam ad eos, de quibus inf. *§. V. num. vlt.*

Hoc autem deberet maximo cum rigore seruari, cum etiam apud Gentiles in suorum templorum ædificatione huiusmodi solemnitas celebrata fuerit, prout dict. Fr. Hieronym. Rom. *in dict. tractat. de Las Repp. part. 2. de la Repub. Gent. lib. 3. cap. 1. col. 4. in fin. versic. Hallamos que los lugares, &c. fol. mihi 63.* his verbis refert.

23 „ *No † era permitido hazer nadie*
„ *Templo, si primero no lo dotaua, y*
„ *enriquecia, de manera que pudiesse*
„ *conseruarse el edificio, y vuiesse con*
„ *que sustētar algunos ministros, que*
„ *lo siruiessen, y por esso aquellos que*
„ *eran edificados a costa comun, y por*
„ *voto del pueblo, y republica, eran*
„ *proueydos del fisco de la republica*:
„ *porque desta manera viendo como*
„ *eran tratados los Templos con mu-*
„ *cho cuydado, y diligēcia, fuessen esti-*
„ *mados, y reuerenciados.*

Quædam etiam his per similia legi poterunt infra, *§. VI. sub num. 5.*

Ne ergo eueniant hæc calamitates debent Episcopi animaduertere in huiusmodi Ecclesiarum fundatione, ne quis ædificare incipiat, & postea consummare non valeat, iuxta illud Lucæ, *14. nu. 28. & seqq.*

24 „ *Quis ex † vobis volēs turrim ædi-*
„ *ficare, non prius sedens computat*
„ *sumptus, qui necessarij sunt, si ha-*
„ *beat ad perficiendũ, ne postea quam*
„ *posuerit fundamentum, & non potue-*
„ *rit perficere, omnes qui vident, inci-*
„ *piant illudere ei, dicentes: quia hic*
„ *homo cœpit ædificare, & non potuit*
„ *consummare?*

Vnde dicendum est, quod si Ecclesia cœperit ædificari, & dum perficitur ædificium, adhuc iam non existente perfecto, dummodo auctoritate Episcopi (sicut dictum est) cœptum fuerit; in hoc casu debet procedere ampliatio nostra: sin autem cœptum fuerit ædificium, & postea derelictum, tunc Delinquentes ad illud se recipientes securi esse non debent. Quod autem dictum est de perfectione ipsius ædificij, vtrum adhuc actu perficiatur, nec ne (quod fortassis accidere potest ob aliquod impedimentum, vt per aliquos dies cesset ab eius constructione) relinquendum duxi arbitrio Episcopi, qui iudicare poterit, an illud impedimentum sit temporale, vel perpetuum: quia si perpetuum non est dubitandum, quod pars negatiua procedere debet, *iuxta ea, quæ diximus sup. Ampliat. 2.* Sin autem per aliquod tempus; secus dicendum erit, dummodo nõ retardetur, vt quasi spes nulla subesset amplius ædificandi, & perficiendi: vel per prædictum tempus quinquennij.

Ex quibus omnibus colligitur, quod relata per Clarum, & Couar. non bene

se

se habeant, eo quod voluerunt, vt in Ecclesijs ad quas Delinquentes confugiunt, vt securi esse possint, debeat continuo seruari Sãctissimum Eucharistiæ Sacramentum: nam ex supradictis satis liquet, quam sit alienum hoc a iure nostro, qua propter merito illorum, ac quorumuis similis opinio non est amplectenda.

Sed quia præter Ecclesiam, quædam alia sunt Loca, in quibus quamuis Diuina non celebrẽtur officia, quia tamen Deo sunt dicata, ad quæ si Delinquentes fugerint, hanc Immunitatem consequi possunt: ideo in sequẽtibus Quæstionibus, seu SS. de his dicendum est Locis. Sed quia quædam alia adhuc superesse videtur Quæstio, ad hanc eandem Ecclesiarum materiam pertinens, quæ super Oratorijs, vt dixi, extat: ita vt aliquãdo vnum pro altero sumatur: cui quoque non absimilis est illa quæstio quæ de Hospitalibus traditur: ideo, vt spopondimus, primum in seq; proximo S. de ipsis Oratorijs, postea vero in alijs subseqq. de reliquis agemus Locis, sed de Hospitalibus in S. VIII. dicetur.

S. V. M. M A R I A.

1 *Oratoria, regulariter non liberant Criminosos.*

Distingue, num. 2.

Publica, & priuata differunt, & quomodo cognoscuntur, num. 3.

S. IV.

SECVNDVM subiectam materiam sciri oportet, regulariter appellatione Ecclesiarum non comprehẽdi Oratoria: & ideo diuersum ius in his statui debet. Quare † in præsenti Quæstione, secundum communem doctrinam, dicemus, quod ad Oratoria fugientes Immunitatem consequi non poterunt, vt post Abb. & Remig. refert. Clar. *d. quæst. 30. versic. Sed quid dicendum.* Et ratio est, quia ad libitum domini quãdocunque possunt ad vsus humanos cõuerti. Sed aduerte, quod non ita simpliciter transibit hæc res, nisi aliqua distinctione patefiat: qua propter ita distinguendum duxi.

2 An Oratorium † est publicum, aut priuatum: quoad priuatum procedet opinio negatiua, quæ communis est, & de iure procedit, *Farinac. d. quæst. 28. limit. 8. nu. 79.* Si vero publicum fuerit, dicas cum Abb. *in cap. fin. num. 4. sup. de Censibus.* qui vult, quod si huiusmodi Oratoria fuerint auctoritate Episcopi constructa, vt amplius ad vsus profanos deputari nequeant, tunc vtique idem dicendum est, quod de ipsismet Ecclesijs, quod probari videtur ex illis verbis Gelasij Papæ, *relatis in cap. Certum est. de Consecrat. dist. 1.* tenoris sequentis.

» *Certum est quidem, & nostris præ-*
» *ceptionibus constitutum, ne quis in*
» *Ecclesia, aut in ORATORIO, quod*
» *sedis nostræ non legitur, permissione*
» *dedicatum, processionem publicam*
» *putaret impendi.*

Et probatur etiam in cap. Ecclesiæ. 16. quæst. 1. ibi;

» *Ita vt nouis Oratorijs tribuantur.*

3 Ad cognoscendum † igitur huiusmodi Oratoria, sint ne publica, an priuata, vide Abb. *in d. cap. fin. num. 3.* qui hanc tradit differentiam inter Ecclesiam, & Oratoria (dico Ecclesiam, quia Oratoria publica vicem gerunt Ecclesiæ) Ecclesia, inquã, est, de qua supra, locuti sumus *in S. præceden.* Oratorium vero non consecratur, nec dotatur, nec principaliter fit ad celebrandum, sed vt ibi Oretur, *per tex. in cap. Vnicuique. cum cap. seq. d. distinct. 1. de Consecr.* Nec licet eis habere campanas publicas, *cap. Patentibus. sup. de Priuil.* Ideo Oratoria debent diuerso iure censeri ab Ecclesia: sed hæc procedunt, vt dictum est, in Oratorijs priuatis, quia illa proprie Oratoria dicitur: publica vero quandoque Ecclesiæ, quandoque Oratoria vocantur, *prout diximus supr. in præcedentibus Quæstionibus.* Solẽt etiam

 quan-

quandoque huiusmodi Oratoria Capellæ appellari, prout ex infra dicendis *in princ. §. IX.* videbitur. Sed vt plurimum pro ipsismet Ecclesijs Capellæ sumuntur, vt probare videtur Titulus ille generalis sup. de Capellis Monachorum, &c. & inf. in VI. eodem tit. Vide etiam Abbatem *in suo Repertorio generali*; Fel. & alios, *verbo, Cappella.*

Hæc autem, quæ de Oratorijs publicis diximus, non debent intelligi de eis, quæ fuerint posita in Locis Religiosis: quia etiam si ab ijsdem Locis huiusmodi Oratoria abessent, ad ea fugiētes Immunitatem consequerentur. Sed quoniam Loca Religiosa pluribus possunt fieri modis: ideo de eisdem in sequenti Quæstione dicemus.

SVMMARIA.

1 *Religiosa loca quę sint?*
2 *Religiosi quotupliciter sumuntur?*
3 *Milites S. Io. Hierosolymitani an sint vere Religiosi, ita vt sicut cæteri Religiosi cum Monialibus alloqui prohibeantur?*
4 *Pœna aliquando extendenda.*
5 *Conuentus nouos a Religiosis approbata Religionis an vbilibet construi liceat?*
6 *Religionem, aut Congregationem nouam num quilibet erigere possit?*
7 *Domus Clericorum secularium an Reis Immunitatem præstent?*
8 *Ordinari ad Sacros Ordines Clerici seculares instar Regularium in communi degentes absque eo, quod habeant vnde viuant, an possint?*

§. V.

1
OCA Religiosa † duobus fieri possunt modis: vno modo secundum ius Canonicum: altero vero secundum ius ciuile. Locus Religiosus secundum Canones fieri debet cum auctoritate Episcopi, ac ad publicum vsum deputari, *Archid. in d. cap. Nemo. de Consecr. d. distin. 1. cap. Ad hac. sup. de Religiosis domibus. & ibi plene not. Felin. in cap. Quarto. num. 4. sup. de Iud.* Item Loca religiosa dicitur etiam Domus Religiosorum.

At Secundum ius Ciuile Locus Religiosus fit per mortui illationē: quod quisque facere posset, *Instit. de Rerum diuis. §. Religiosum.* Sed hoc a sacris Canonibus improbatur: quia prædictus locus vendi, & pignorari potest, *Felin. d. nu. 4.* & res Sacræ, seu Religiosæ non sunt ad profanos vsus redigendæ, *vulgatis iuribus in ca. Semel. de Reg. iur. in 6. ca. Ecclesia. & cap. Quod semel. 19. quæst. 2. item cap. Cōperimus. 14. quæst. 6. & ca. Inter quatuor. supra, de Religiosis domibus.*

Quod dixi de Domibus Religiosorum non ita simpliciter intelligendum

2 est: quia Religiosi † multifariam dici possunt. Nam aliquando hoc verbum (RELIGIO) largissime sumitur: quandoq; large: quandoque strictè: & tādem strictissime. * Quamquam hoc nomen Religio ab antiquis in malam partem accipiebatur, nimirum pro superstitione. *Lucretius Humana ante oculos fade 81. vide Alciat. in l. Inter claras. verbo Quam vera religio. C. de Sūma Trinit.* * Largissime Religiosorum appellatione quilibet Christianus continetur, *vt in cap. Gaudemus. sup. de Diuort. & Abb. in Rub. supra de Regull. & transeunt. ad relig. num. 3. in princ. Adde c. non liceat dist. 44.*

Secūdo large Religiosi dicuntur Doctores legum, *vt in princ. Proœm. Inst.* & etiam quælibet deuota persona, *cap. fin. sup. de Rebus Eccle. alie. & ibi Abb. Itē Goffr. in Sum. sup. de Regularibus. num. 2.* * *Pro quo facit illud in Actibus Apost. ca. 10. in princ. his verbis. Vir autem quidam erat in Cæsarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis quæ dicitur Italica, Religiosq; ac timens Deum.**

Tertio, quando sumitur strictè, competit solum Clericis secularibus, *Abb. lo cit. copiose Feln. in cap. Tua nos. num. 1. versic. In contrarium. sup. de Iure iurando.*

Quarto denique proprie, & strictissime appellatione Religiosorum illi dun-

duntaxat veniunt, qui Claustro clauduntur, vt Monachi, Moniales & aliæ similes personæ, quæ illa tria vota substantialia regulæ promittunt, *Abb. in cap. Non magnopere. nu. 2. sup. Ne clerici, vel Mona. & Additiones ad eundem. idem Abb. in cap. Dilecta. num. 4. sup. de Maior. & obed. & plene per aliam Addit. ad Abb. in Rub. de Regular. d. num. 3. Felin. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ. col. 1. sup. de Cōstit. late etiam in cap. Licet. sup. de Offic. ordin. quibus locis plenissime examinatur hæc materies nostra.* Inter hos Religiosos strictissime sumptos connumerantur
3 etiam Milites † S. Io. Hierosoly. *Abb. in cap. Quamuis sup. de Decimis. num. 3. late Villagut in suis Consulationibus decisiuis, 34. tota.* & expresse cauetur in hac nostra Constitutione, circa fin. Et in tantum hoc verum est, quod etiam prohibentur ad monalium Monasteria accedere, sicut & ipsimet Religiosi, qui illa tria substantialia promiserunt, vt tradit Genuensis *in Praxi Archiepisc. Cap. 32. num. 3.* & ita Sacram Congregationem censuisse, refert præd. Steph. Quaranta *in d. Summa Bull. tit. Monasteria monialium. sub. rub. Decretum, quo Religiosi ad monialium Monasteria, &c. in versic. Decretum hoc fol. mihi* 349. Vnde super hoc valde debent aduertere Ecclesiarum Prælati, ne contra fiat: quia sæpissime videmus hos Milites absq; vlla licentia ad dd. Monasteria accedere, & cum ipsimet monialibus confabulare; cuius rei nulla prorsus fit æstimatio. Sed quāuis prædicti Milites habeant ex priuilegio Pontificio, quod in odiosis non comprehendantur sub iure aliquo Religiosorum, *ex Petro. de Arag. 2. 2. quæst. 88. art. 11. ad vlt.* tamen quoad hoc *ex. d. Congreg.* sunt comprehensi, cum sit potius fauorabile, quam odiosum: nam
4 quando † agitur de vitando animarum periculo, etiam in odiosis fit extensio: *ita concludit præd. de Quaranta lo. cit. post Abb. Grauet. & Rot. Roman.* Et de his Locis similium Religiosorum strictissime sumptorum loquuntur regulariter iura nostra.

Hæc autem Loca Religiosa fiunt, vel fieri debent cum auctoritate Episcopi, ad hoc, vt dici possint vere, & proprie religiosa, aut in principio ipsius ædificij, aut ex postfacto, pro quā re vidēdus est Host. *in Summa, sup. de Relig. domibus. S. Quis dicatur. a num. 1. vsque ad S. Cui subest. num. 5.* Quod confirmatum adhuc nouiter extat expresse in quadam Extrauag. Cōstit. Opt. recor. Clementis VIII. *edita die 23. Iulij.* 1603. *incip. Quoniam ad instantiam.* quam refert ad verbum Quaranta *in dict. tract. Summa Bull. tit. Monasteria, & Conuentus. rub. Reuocatio Indultorum. vers. Sequitur eiusdē S.D.N. Clementis PP. VIII. fol.* 331. tenoris sequentis,

„ *Quoniā ad institutam Regularium*
„ *locorum, & personarum reformatio-*
„ *nem promouendam, & conseruandā*
„ *maxime pertinet, vt in quibusque*
„ *domibus, & Monasterijs is tantus*
„ *numerus Religiosorum, qui commode*
„ *ibidem ali possit, contineatur; ac eo*
„ *pariter spectat, vt in quibusque ciui-*
„ *tatibus, & locis nouæ domus, &*
„ *Monasteria, præsertim Mēdican-*
„ *tium, non erigantur, nisi in eisdem*
„ *ciuitatibus, & locis, aliorum domo-*
„ *rum, & Monasteriorum in eis exi-*
„ *stentium, habita ratione, commode*
„ *substentari posse, dignoscatur. Hac*
„ *igitur nos consideratione ducti, & in*
„ *præmissis pro nostro Pastorali mu-*
„ *nere opportune prouidere volentes,*
„ *Motu proprio, & ex certa nostra*
„ *scientia, ac matura deliberatione,*
„ *deque Apostolicæ potestatis plenitu-*
„ *dine; ex voto etiam Venerabilium*
„ *Fratrum nostrorum S. Rom. Eccles.*
„ *Cardinalium super cōsultationibus,*
„ *negocijs Episcoporū, & Regularium*
„ *Præpositorum, harum serie declara-*
5 „ *mus, locorum † Ordinarios non posse*
„ *licentiam ad nouos Conuentus cuius-*
„ *que, etiam Mendicantium Ordinis,*
„ *in ciuitatibus, & locis eorum Ordi-*
„ *nariæ Iurisdictioni subiectis, erigen-*
„ *dos impertiri, nisi vocatis, & auditis*
„ *aliorum in eisdem ciuitatibus, &*

locis

„ *locis existentium Conuentuum Prioribus, seu Procuratoribus, & alijs interesse habentibus, & causa seruatis seruandis cognita constiterit in eisdem ciuitatibus, & locis nouos huiusmodi erigendos Conuentus sine aliorum detrimento commode sustentari posse: Si vero ab eorum in huiusmodi causis, & sententijs ad nos, & Apostolicam Sedem prouocari, & appellari contigerit, ipsos ordinarios tandiu erectionem nouorum Conuentuũ suspẽdere debere, quousq; a prædicta Sede Apostolica in eadem causa pronunciatum extiterit, irritum nihilominus, & inane, si secus,*
„ *&c.*

Sed hoc, quod dictum est de non ædificandis nouis Ecclesijs, seu Monasterijs in aliorum præiudicium, non videtur esse nouum: eo quod idem probare videntur iura vetera *vt est tex. in c. Ecclesia. & in cap. Quicunque. seq. 16. quæst. 1. quos pro eodem refert Abb. in ca. Cum contingat. num. 8. circa med. sup. de Decimis.*

Vnde si quis Religiosorum prędictorum cuiusuis Religionis, vel Militiæ extra Claustra domum habuerit, ad eam fugiens, securus esse non debet: & ratio est in promptu: quia prædicta domus non est auctoritate Episcopi cõstructa, & approbata, sicuti aliæ domus Religiosorum in communi viuentium.

Solet etiam dubitari, vtrum appellatione huiusmodi Religiosorum contineantur illi, qui nouam aliquam Religionem, vel Cõgregationem erexerint? Et resolutiue Respond. quod non: quia
6 nemo † in consulto Rom. Pontifice Monasterium, seu nouam Religionem erigere potest, vel Congregationem, *ca. fin. sup. d. tit. de Relig. dom.* Imo huiusmodi Religiosi, si ita dici debent, essẽt puniendi, *text. in Extrauag. Ioan. 22. eodem tit. de Relig. dom. incip. Sancta Romana, atq. vniuersalis Ecclesia.* Et quamuis *per supradicta iura* similia fieri prohibeantur sub excommunicationis pœna, ipso facto incurrenda, & alijs pœnis arduis: hodie tamen non cessant gentes ab his abstinere; sed nihil faciendo illas pœnas, nonnulli fraticelli, * de his Fraticellis mentionem facit Abbas *in cap. At si clerici, post nu. 38. ad fi. 3. de Iudic. & Soar. in suo tract. de Statu Religionis, lib. 1. tit. de Diuino cultu necessario ex præcepto, cap. 11. num. 2. in princ. & de Eremitis latius idem Abb. in cap. Nullus de foro compet. sub nu. 10. vbi non gaudeant foro Eccles. & ibi de alijs personis.* * qui induti lupinis vestibus, oues videri cupientes, multas fallunt gentes sub sanctitatis nomine. Hi sunt illi Hipocritæ, qui exterminant facies suas, vt pareant hominibus ieiunantes, de quibus loquitur Dominus Iesus *in Matt. c. 6. num. 16.* dicens:

„ *Amen dico vobis, quia receperunt*
„ *mercedem suam.*

De his quoque multum quæritur Farin. *d. lib. 1. Pract. Quæst. crimin. quæst. 18. num. 72. in antiquis.* Vnde fugientes ad huiusmodi loca nullam Immunitatem cõsequi debent: de pœna hujus excõmunicationis tractat Nauar. *d. Manuali. cap. 27. num. 137.* tradens aliquas limitationes.

7 Hinc † rursus dubitari solet de Locis, seu Cellulis, Domibus, aut Claustris Clericorum secularium instar Religiosorum in communi viuentium, vt sunt Patres Cõgregationis Oratorij B. Philippi Neri, & alij Similes: cui dubitationi quantum ad hanc Immunitatem affirmatiue responderem, ea ratione: quia quodam modo dici possunt vere Religiosi: & ob illorum obseruantiam contrarium affirmare non auderem, eo quod publica auctoritate huiusmodi Cõgregatio confirmata est: & a tot sũmis Pontificibus amplissimis priuilegijs illustrata. Sec hæc quæstio vltra ea quę habentur inf. § seq. videtur mihi decisa in hac nostra Cõstit. ex illis verbis, quæ retulimus supra, *hoc eod. Cap. in Initio,* ibi:

„ *Domibus Regularibus, & Secularibus, &c.*

Quæ verba idem importare videntur,

tur, quasi dicerent, Domibus Regularium, & Secularium Clericorum in vnum viuentium instar Religiosorum, vel Regularium: & horum Clericorum mentio habetur in quadam Extrauag. Pij. V. *adita Romæ, Idibus Octob.* 1568. *quæ incip. Cum non deceat diuino mysterio.*
8 vbi agitur de Clericis † secularibus, qui ad sacros ordines promoueri volunt, vt non admittantur sine titulo beneficij, pensionis, aut patrimonij, iuxta Decretum Concil. Trid. *Sess.* 21. *de Reform. ca.* 2. quod Decretum extenditur per d. Extrauag. etiam ad hos Clericos instar Regularium in communi viuentes, non professos. Ex quo colligitur, quod non prohibentur Clerici Congregationem erigere: sed quod dictum est *per Extrauag. to.* 22. intelligitur de personis laicalis conditionis. *Hanc Extrauag. Pij V. refert ad verbum d. Petrus Mathai in d. suo tract.* 7. *Decretal. lib.* 1. *tit.* 5. *Rub. de Ætate, & qualit. ordin. c. vnico.*

Quapropter ex his relatis apparet, quod non solum prædictæ Domus Religiosorum hanc Immunitatem concedant: sed ipsamet Claustra Ecclesiæ: & hoc est illud, quod dicitur in d. cap. Sicut antiquitus. 17. quæst. 4. vbi habetur, q̃ Ecclesia Maior habet quadraginta Passus: & aliæ Ecclesiæ minores triginta, sicuti diximus *sup. Cap.* 1. & ita voluit Abb. *in cap. Cum pro causa. num.* 4. *inf. de Sent. excomm.* Ideo in hac sequenti Quæstione vna simul & semel de ipsis Claustris, & de prædictis Passibus agemus.

SVMMARIA.

1 *Intellectus ad Cap. Sicut antiquitus.* 17. *quæst.* 4. *super illis quadraginta, vel triginta Passibus, de quibus valde controuersum est inter Doctores.*

2 *Ecclesia constructa intra muros Castellorum nõ habet ambitum, seu circuitum: & ratio quæ?*

3 *Archidiaconi opinio in cap. Quisquis.* 17. *quæst.* 4. *dũ tractat de Ecclesijs cõstructis intra muros Castellorum, refellitur.*

4 *Domus Clericorũ aliorumue Religiosorum vbi deberent esse constructæ.*

5 *Gentilium Templa quomodo, & quibus in locis erant constructa?*

6 *Priuilegij causa cessante, cessat priuilegium.*

Decianus in suis Tract. lib. 6. *cap.* 25. *nu.* 16. *confutatur.*

8 *Panormitanus Archiepiscopus D. Cæsar Marulli' laudatur ob ordinationes suas factas in quadam Synodo Diœcesana, vbi de Ecclesiarum situ multum diligenter tractat.*

9 *Dormitorium Religiosorum, aliorumq; Clericorum, & Ecclesiasticarum personarum si fuerit, vel excesserit illos quadraginta, vel triginta Passus, de quibus agitur in Cap. Sicut antiquitus.* 17. *qu.* 4. *an liberet Delinquentes? & nu.* 16. *&* 17. *de quibus autem Clericis intelligatur, vide in num.* 11.

10 *Claustra Ecclesiarum si excedant quadraginta, vel triginta Passus ab ipsismet Ecclesijs, an liberent Reos a pœnis?*

11 *Clerici in primitiua Ecclesia quomodo viuebant?*

Sub certo numero constituti fecue autem his temporibus: & num. 14. 15. *&* 16.

12 *Ecclesiæ maiori cur quadraginta Passus, alijs vero Ecclesijs minoribus triginta a sacris Canonibus concedantur?*

13 *Nauarri opinio in Manuali, cap.* 25. *nu.* 18. *refellitur, dum voluit, quod fugitiues ad Domos Ecclesiarum, quæ pro habitatione Clericorum fuerint constructæ vltra quadraginta Passus, non possint hanc Immunitatem consequi: & num. seq.*

15 *Ordines sacros suscipere non potest Clericus, nisi habeat vnde viuat.*

16 *Episcopus an possit Clericis iterum vitam communem indicere, prout olim fuerat a Canonibus statutum?*

17 *Canonicorum Domus an liberent Reos? Et quo loci debeant esse constructa?*

18 *Legum dispositione cessante, cessant omnia, quæ sequuntur ex ea.*

19 *Porticus Ecclesiæ an præstet Reis hanc Immunitatem?*

Extende, vt inf. num. 21. *&* 22.

20 Sa-

20 *Sacellum an Delinquentes tueatur?*
21 *Limina prima scalarum Ecclesiæ, vel eius Portici Reis Immunitatem tribuunt.* *Amplia etiamsi manu tangantur Loca, ex quibus hæc Immunitas prouenit, num.22.*
23 *Anima est tota in toto, & tota in qualibet parte totius.*
24 *Passus, de quibus tractant Iura nostra, quomodo capiebantur?*

§. VI.

CONTROVERSIAS illorum quadraginta, vel triginta Passuum, quorũ mentionem fecimus *sup.* §. *II.* dissoluere aggre-
1 diar: nam illud clarum est, quod † dicitur in d.c. Sicut antiquitus.17.*quæst.* 4.quod Delinquentes fugientes,& residentes intra illos Passus longe ab ipsismet Ecclesijs capi nequeant, alias capientes, aut capi mandantes teneantur pœna violationis Immunitatis Ecclesiæ. Sed cum a Doctoribus res, hæc nõ secundum iuris decisionem, sed prout sibi melius placuerit, intellecta sit; quia vt colligitur ex his, quos legere potui, capiunt hos prædictos Passus pro quibusuis distantibus per circuitum Ecclesiarum, etiam si fuerint viæ publicæ, *vt diximus sup. hoc Cap. d.* §. *II.* Ideo nos melius dicamus, quod sumuntur pro Claustris, & Domibus Clericorum, & Monachorum, aliarumue Ecclesiasticarum personarum, secus ipsas Ecclesias viuentium: quæ loca nisi fuerint huiuscemodi, nullam Delinquentibus Immunitatẽ præstabunt: & per consequẽs omnium opiniones, quæ longe fuerint ab his, quæ infra dicentur, corruent, vt sunt relatorum a Farin. *d.quæst.* 28. *nu.* 12.& aliorum, de quibus plenius in sequentibus dicemus.

Sed primum antequam de iure agamus, quædam alia adminicula tradam, quibus, etiamsi lex clare non loquetur, veritas indagari posset. Incipiam ergo a cap. Quisquis inuentus. *d.* 17. *quæst.*4. vbi constitutum est, quod Ec-
2 clesia † constructa intra muros Castellorum non habeat hanc prærogatiuam, vt scilicet si Criminosi fugiant ad aliquam domorum constituarum intra eius triginta Passus, capi, vel extrahi ab illa non possint; quamuis sita esset, vel cohæreret ipsimet Ecclesiæ: Dico, quod ratio huiusmodi differentiæ est, quia Ecclesia intra muros Castellorum non habet ambitum, seu Claustrum: quia si illud haberet, sequela esset, quod totum Castellum ad id esset deputatum, cum vt plurimum ambitus illorum excedere non soleat prædictos triginta Passus: & hoc modo militum domus, & aliorum in eisdem Castellis habitantium essent refugium Delinquentium: Sed quoniã prædictæ domus non possunt dici Religiosæ, *vt supra* §. *praced. dictum est*, ideo ad illas fugientes, vel morantes securi esse non debent. Hinc reijcienda sunt relata a Farin. *d.quæst.* 28. *num.* 12. qui circuitum Ecclesiarum in locis communibus degentium, cum hoc circuitu Castellorum fascinauit: atque etiam
3 reijci † debet opinio Archid. *in d.cap. Quisquis.* qui somniasse visus est, dum dixit, quod Ecclesiæ constructæ intra muros ciuitatis non habent horum Passuum circuitum, sed extra muros: quod Couar. *d.cap.vlt.num.* 5. *in princ.* ad cõsuetudinem accedere dixit, quamuis ipse teneat hũc præd. Canonem, Quisquis, intelligi debere, pro vt & nos supradiximus: quod ibi absque difficultate paret. Vnde Io. Ingneus, *inst.* 1. *in princ. num.* 58. *ff. Ad Syllan.* inter has cõtrouersias, *relatas a Couar. lo. cit.* nescit quid dicat, dum refert, quod hoc spatium moribus non sit receptum: nec Couar. *d.loco* aliquid resoluit, quod iure sistere valeat, quamquam hæc Quæstio parui est momenti: quapropter, licet plures sint opiniones, vnica tamen decisione præsens negocium finietur.

Concludamus igitur, quod prædicti Passus sumuntur pro Claustro ipsius-
4 met Ecclesiæ, & Domibus † Clericorum, seu aliorum Religiosorum, quæ debe-

debetent esse sitæ, & positæ intra eosdem Passus, *pro vt iam diximus*, in quibus aliæ domus esse non debent: quod clare probatur in d. Cap. Quisquis. iuncta Glos. *in verbo Domos*. Vnde miror de Archid. qui *alibi, in d cap. Si quis contumax. d. Causa. 17. & quæst.* 4. dixit, hos Passus sumi pro Cœmiterio Ecclesiæ: (Sed melius dixit Alberic. *proxime citandus in versic. sequen. ante versic. Vnde si in dd. Passibus*. quē refert Menoch. *lib. 6. Præsump. 72. num. 20. in fin.*) Et nihilominus ex supra relatis sibi ipsi contrarius videtur. quare retineas hanc Conclusionem, quia nunquam errare poteris.

Quod sane ipsa naturalis ratio suadet, vt nō solum apud nos Christianos,
5 verum etiam apud † Gentiles scriptum adinuenies, vt refert idem Fr. Hierony. Rom. *lib. 3. de la Republ. Gentil. cap. 3. col. penult.* cuius verba sunt hæc:

„ *En lo que toca al asiento, y postura*
„ *de los Templos, los antiguos lotraçaron. principalmēte el Philosopho Aristoteles da mui buenas reglas en las Politicas, adonde despues de auer proporcionado las Ciudades, y dicho cada cosa adonde ha de estar, dize que los Templos adonde se han de recebir los Oraculos, y se exercita el culto de los diosés, deuen ser edificados en lugar decente, y mas honrado, que esten lexos de todas las cosas profanas, y de negocios: de manera que por la disposition del sitio se conozca que a quel lugar es el mas prebeminente por estar alli Dios. Deuen assi mesmo estar las Moradas de los Ministros junto y todos los lugares, que son necessarios para los sacrificios, y para las comidas Sacras han de estar mas arrimadas al Templo; de manera que todo aquello que es necessario ala Religion ha de estar en el mejor lugar de la ciudad; y todo junto: porque assi sea mas estimados, y no aya falta en nada.*

cætera verba, quæ sequuntur, vide inf. §. *seq. sub versic. Hoc etiam apud Gentiles. nu. 9.* locus autem citatus ex Philos. est in lib. 7. cap. 12. Polit.

Hinc iure patet, quod hi Passus sunt Domus, & Claustra prædictarum Ecclesiasticarum personarum: & si talia non fuerint, Delinquentes in vanum se defendent: quia quantuncunque viciniæ fuerint extraneorum domus ipsis Ecclesijs, nullam Immunitatem concedere valent: & hoc est illud quod dicitur in c. Diffiniuit. *d. quæ.* 4. cuius verba sunt;

„ *Diffiniuit Sanctum Concilium, vt nullus audeat Confugientes ad Ecclesiam, vel residentes inde abstrahere, aut quodcunq; nocibilitatis, vel damni, seu spolij residentibus in Loco sancto inferre: sed esse potius his ipsis, qui Ecclesias petunt per omnia licitum in Triginta Passus ab Ecclesię ianuis progredi, in quibus Triginta Passibus vniuscuiusque Ecclesiæ in toto circuitu reuerentia defendatur; sic tamen, vt hi, qui ad eam confugiunt, IN EXTRANEIS, vel LONGE SEPARATIS AB ECCLESIAE DOMIBVS NVLLO MODO ABSCEDANT; sed in hoc Triginta PASSVVM numero ABSQVE DOMORVM EXTRANEARVM RECEPTACVLO PROGREDIENDI ADITVM OBTINEBVNT, qualiter adrequisita natura vsum debitis exeant Locis, & nullo teneantur euentu necessitudinis qui Dominicis se defendendo commiserint CLAVSTRIS.*

Hinc non possum non mirari de Oldrado, qui *in quodā suo Cōsilio* 55. tenet, quod intra prædictos Passus in circuitu Ecclesiæ nulla domus esse debeat, etiā ipsiusmet Ecclesiæ, allegat pro hoc ca. In illa. 12. quæst. 1. quod puto corruptum: quia in toto volumine Decretorum non legitur similis textus, qui habeat illud initium: Vnde puto voluisse allegare text. in cap. Nulla ædificia. d. Causa, & quæst. vbi contrarium probatur, cuius verba sunt hæc;

L „ *Nulla*

„ *Nulla ædificia in Atrio Ecclesiæ*
„ *ponantur, nisi tantum Clericorum.*

Quod omnino intelligitur pro illis passibus circũcirca ipsammet Ecclesiam, per illud verbum, In Atrio, *vt in seq. §. plenius videbitur.* sed dum Oldrad. ibidem de prædictis Passibus tractat, allegat tex. in d. cap. Diffiniuit, atque etiam tex. in can. Quisquis. *d. 17. quæst. 4.* vbi expressius nostra firmatur sententia, *in illis verbis in princ. d. c.* dum dicitur:

„ *Sacrilegium committitur, si quis*
„ *infregerit Ecclesiam, vel Triginta*
„ *ta Passus Ecclesiasticos, qui in*
„ *circuitu Ecclesiæ sunt: vel DO-*
„ *MOS, QVÆ INTRA*
„ *PRAEDICTOS PASSVS*
„ *FVERINT.*

Quod etiam Albericus *in l. Fideli, num. 2.* per eosdem textus tenet, dicens, intra prædictos Passus esse non debere, nisi Domus Clericorum.

Vnde si in dd. Passibus non fuerint prædictæ Domus, vel Claustra, nullo modo Delinquentes gaudere poterũt. Et de hoc nemo vnquam dubitare debet, quod satis sit rationabile, & Religioni conueniens, vt in locis quaotuncunque vicinis eisdem Ecclesijs, licet domus fuerint ipsarum Ecclesiarum, Delinquẽtes non valeant se tueri, cum illa loca dici non possint Domus Sanctitudinis, vel Religiosa: verum erunt Religiosa quoad alienationem, non autem quoad habitationem, vt hic requiritur quia sequeretur, quod quælibet domus, aut fundus ab Ecclesia possessus, quamuis longissime distaret ab ea, hanc Immunitatem præstare Reis deberet; quod tamen nemo affirmabit, ergo idem dicendum est de alijs locis intra illos Passus: quia licet ab ipsis Ecclesijs possideantur, & non fuerit ad vsum Religiosorum deputata, sed penitus ad extraneorum idest Laicorum commodum destinata, cessabit quælibet aliorum ratio, & procedes illa dispositio præd. cap. Diffiniuit: nam postquam hæ domus erunt conducticiæ, non poterunt amplius dici Religiosæ eodem modo, qui requiritur, in prædictu tex. cum sæpe sæpius in ijs locis gentes malæ vitæ, & infames, *vt sup. in §. 11. diximus,* commorari soleant; & sic reuerentia ipsis debita cessat: vnde cessabit &

6 eius præeminẽtia: Quia cessante † causa priuilegij, cessat ipsũmet priuilegiũ, *l. Generaliter. la 2. C. de Epis. & Cler. l. Ne quidam. C. de Testam. milit. & l. Titia. §. vsuras. ff. de Leg. 2. His accedunt ea, quæ tradit Rebuff. d. Glos. 1. num. 7. & 8. in 2. tom. super Constit. hoc tit. nostro.*

Quare puto male iudicatum fuisse Papiæ tempore Clari, de eo, qui vxorem acciderat, *sicuti diximus sup. d. §. 11. in fin.* Nam is vxoricida quãuis captus fuerat in quadam domo, sita intra sexdecim passus ab Ecclesia maiori; quia tamen illa domus erat huiusmodi, hoc est, ad profanum vsum destinata (licet ab eadem Ecclesia possessa) male relaxatus fuit, & restitutus.

7 Hinc † etiam reijcitur opinio Deciani, *d. lib. 6. cap. 25. nu. 16.* cum omnibus ab eo allegatis, qui dixit, quod fugientes ad domos Laicorum, morantium intra illos Passus tuti esse possint; sed hoc forte posset habere locum in Domibus Laicorũ, qui Ecclesiæ inseruiũt, vti quoque ipsemet refert *in versic. Qua etiam eo magis. d. nu. 16.* Vnde melius dixit Angelus de Clauas *in Summa sua, verbo, Immunitas. §. 21.* quem ipse Decian. *lo. cit. in princ.* allegat: hic (inquã) Angelus voluit non esse tutos, qui ad Laicorum domus confugiunt intra illosmet Passus cõstitutas. Sed Decianus *in c. seq. 26. nu. 11. vbi quosdam allegat,* tenuit quod dispositio d. ca. Diffiniuit, loquatur de alijs domibus extra illos Passus ædificatis, in quo deceptus clare videtur, cum verba illius textus, quæ supra retulimus, pateant, *præsertim in versic. Sed in hoc Triginta Passuum.* Vnde omnes Ecclesiarum Prælati super hoc magnã deberent adhibere diligentiam, ne in locis profanis Ecclesiæ construãtur, & secus loca, quæ putamus stabula, & sterquilinia, ipsæ permaneant.

8 Qua-

8 Quapropter † non modica dignus esse debet laudatione felicis record. D. Cæsar Marullus, vere sanctæ Dei Ecclesiæ zelator, qui omnia ad cultum Diuinum pertinentia ita bene dispofuit, vt nullo vnquam tempore tota hæc Diœcesis eum valeat obliuisci: sed prælertim de hac re tractans in suis Synodalibus Constitt, *par.3.cap.*10 (quæ fuerunt recognitæ, correctæ, & confirmatæ a S. D. N. Sixti V. vt in earundem calce legitur) Decreuit, inquam, vt nouæ Ecclesiæ inconsulto Archiepiscopo, & ab eodem fine scriptis licentia impetrata, minime construantur, aut ædificentur: in quarum ædificatione situs honestus, ac decens, populi capax, ab ædibus disiunctus diligenter attendatur: insuper nulla in Ecclesia fenestra permittatur, e qua quis foris stans Missam spectare possit: & domus Ecclesiæ coniunctæ, quæ sordito vsui inseruiunt, siue Laicorum, siue Clericorum, omnino in honestiorem vsum conuertantur: & reliqua, quæ ibi videri, & legi poterunt.

9 Rebus ergo sic se habentibus, illi † quoque, qui ad Dormitorium earundem Ecclesiasticarum personarum fugerint, vel permanserint, hanc Immunitatem consequentur: quia illud etiam venit appellatione Claustri, *Decian.Consil.* 80. *num.*38. *vol.*3. *quod refert Baiard. in Clar. d. quæst.* 30. *num.* 1. *in fin. & alij, quos etiam allegat Rebuff. d. Glos.* 1. *num.* 9. licet inter supradicta de Domibus Ecclesiasticarum personarum contineatur etiam Dormitorium, cum hoc fine domibus esse non debeat.

10 Extende † etiam si prædicta Ecclesiæ Claustra illos Passus excesserint, sicuti hodie videmus: quia in his Passibus illud spatium amplius non seruatur, rationibus subsequentibus: Et hoc est illud, quod tradit Glos. *in verbo, Vel domo. in cap. Id constituimus. d. quæst.* 4. quod etiam post Alexan. *in Consil.* 184. *num.* 11. *versic. Circa secundum dubium. cum num. sequ. lib.* 7. tenet Illustriss. Tuscus *in suis Practt. Concll. lit. E. concl.* 9. *num.* 3. *& duobus sequentibus.*

Nec mireris si supra *in princ. huius Quæst.* mentionem fecerim de Clericorum Domibus, quas inter alia Loca Religiosa connumeraui: quia illorum

11 Domus in primitiua † Ecclesia instar nostri temporis Religiosorum professorum Claustris circũdabantur: ac simul habitabant, & viuebant: ideo prædicta Glos. *in d. cap. Quisquis. verbo, Vel domos.* intelligit pro Domibus Clericorum, dicens, quod ibi aliorum domus esse non debent: quod probatur in cap. Præter hoc. §. *præcipientes etiam. Dist.* 32. cuius verba sunt hæc.

„ *Præcipientes etiam statuimus, vt*
„ *hi prædictorum ordinum, quis eis-*
„ *dem Prædecessoribus nostris obedien-*
„ *tes castitatem seruauerint, iuxta*
„ *Ecclesias, quibus ordinati sunt (si-*
„ *cut oportet Religiosos Clericos) si-*
„ *mul manducent, & dormiant: &*
„ *quicquid eis ab Ecclesiis competit,*
„ *communiter habeant. Et rogantes*
„ *monemus, vt ad Apostolicam, com-*
„ *munem scilicet vitam summopere*
„ *peruenire studeant; &c.*

Facit etiam text. in capit. 1. *cum alij seqq.* 12. *quæst.* 1. *& de Consecr. dist.* 5. *capit. In omnibus. text. in cap. Presbiter. Dist.* 82. *& ea simul adde, quæ dicentur infr. in sequentibus numeris.*

12 Hinc est, quod Maior † Ecclesia quadraginta Passus habet, vel potius habebat, iuxta præcitata, & aliæ Minores Ecclesiæ triginta: nam intra illud spatium non solum Domus Clericorum esse debebant, verum & Episcoporum: quia Episcopus in qualibet Diœcesi secus ipsasmet Maiores Eccl esias vna cum aliorum Clericorum domibus habitationem habebat, quæ abesse ab Ecclesia Maiori extra illos quadraginta Passus non poterat, *Glos. in ea. Episcopus. de Consecr. dist.* 5. estque Textus expressus in d. cap. In omnibus, cuius verba

L 2 non

non abs re hic referre volui, quæ sunt tenoris sequentis.

» *In omnibus igitur (quantum humana permittit fragilitas) decreuimus, vt Canonici, Clerici canonice viuant, obseruantes Diuinæ Scripturæ doctrinam, & documenta sanctorum Patrum: & nihil sine licentia Episcopi sui, vel magistri eorum incomposite agere præsumant, IN VNO QVOQVE EPISCOPATV: VT SIMVL MANDVCENT, ET DORMIANT, vbi his facultas id faciendi suppetit: vel qui de rebus Ecclesiasticis stipendia accipiunt, in suo CLAVSTRO maneant: & singulis diebus mane primo ad lectionem veniant, & audiant, quid eis imperetur. Ad mensam vero similiter lectionem audiãt, & obedientiam secundam Canones suis ministris exhibeant.*

13 Itaque † ad nihilum reducitur opinio Nauarri *in præd. cap. 25. Manual. sub num.* 18. qui voluit, quod fugientes ad Domus Ecclesiæ ad habitationem Clericorum, intra illos Passus constructas duntaxat, securi esse possunt; alias nõ, nisi alicui Capellæ sint annexæ; quæ opinio hisce temporibus nullo modo procedere potest: quia si huiusmodi Domus non adhærerẽt Ecclesiæ modo prædicto, quamuis fuerint quantumcunque vicinæ ipsismet Ecclesijs, non præstabunt hanc Immunitatem Delinquẽtibus, nisi pateat earum aditus ad ipsas Ecclesias, ita vt quasi Claustro includi videantur: & hoc procedere potest etiam si fuerint constructæ citra prædictos Passus: vel quod nulli Capellæ fuerint annexæ, prout hac Constitutione dispositum est, & tenet etiam Archid. *in d. cap. Diffiniuit. 17. quæst. 4. post num.* 1. & probabimus etiam infra, *Cap. seq. §. VIII. ex quadam Epistola bonæ memor. Clementis VIII.* Cuius quidem rei ratio satis efficax est: quia Canones, decernentes hos Passus circum ipsas Ecclesias, moti sunt ex eo, quod habetur in
14 alijs iuribus, quibus sancitum † fuit, Ne Clerici vltra certum numerum ordinari, vel fieri possent; in quo vtraq; Iura, & Canonica, & Ciuilia conueniũt. *Et primum pro hac re allego Textus Ciuiles, vt patet in Rubr. Auth. Vt determinatus sit numerus Clericorum, &c. vbi totus ille Textus sub d. Rub. de hoc tractat. Estque alius Titulus generalis in d. Auth.*
11 *tit. De Mensura ordinandorum Clericorũ. Item in §. Sed neque effusas. Auth. Quomodo oporteat Episcopos. & in §. In omnibus. tit. de Sanctissimis Episcopis. * & in alio tex. incip. ibi l. In Ecclesijs. C. de Episc. & & Cler. * Sed ante Iustinianum illud idem constitutum inuenitur per Honorium, & Theodosium, vt legitur in l. Non plures. C. de Sacrosanctis Ecclesijs. Hoc idem a Sacris Canonibus sancitum fuit, quemadmodum colligi potest ex iuribus supra proxime relatis; sed expresse post hæc omnia iura, illud demonstrans, tex. in c. 1. sup. de Instit. & text. in cap. Auctoritate. d. tit. tex. in cap. Quoniam: sup. de Vita, & honest. Cler. Sed quidem hæc idem disponunt, quod antiqui Canones decreuere, cui nolo plurimum insistere: qui autem hoc melius scire cupit, legat Sacros Canones.* Cum itaque Clerici sub certo numero cõstituti fuissent, conditi fuerunt prædicti Canones, disponentes super illis Passibus: quod hodie temporibus nostris minime procedere posset, quãuis Clerici, sicut tunc, nunc in communi viuerent: quia nunc recessit ab aula dispositio supradictorum iurium, statuẽtium illum Clericorum numerum; cum ne-
15 mo † fieri Clericus prohibeatur, & ad Sacros Ordines promoueri, dummodo habeat vnde se alere possit, vt statutum est a Sacrosancto Concil. Trid. *Sess. 21. cap. 2. de Reformat.* Et adeo auctus est cœtus Clericorum, vt vix in qualibet mundi parte numerari possit, præsertim in hac Felici Vrbe Panormi. Quare si simul habitarent, vtique nec sufficerent (vt ita dicam) mille passus: Vnde Nauarri opinio non posset habere locũ. quapropter cum ita se habeat communis obseruantia, *vt supra diximus ex Illustriss. Tusco,* temerarium esset ab hac

disce-

discedere sententia ; Imo ex ipsamet nostra Constitutione colligitur, dum nullam adhibet distinctionem, sed simpliciter de Domibus Regularium tractat, *ut patet in illis verbis, relatis supra in Initio præsentis Capitis*.

His ergo traditis, ad nihilum reducuntur relata per Villagut *in tract. de Extens. Legum. sub tit. de Extens. Immun. Eccles. num. 32.* qui post quamplures affirmat huiusmodi Passus non esse concessos Ecclesijs constructis intra mœnia Ciuitatum, sed eis, quæ fuerint extra inædificatæ : Nam isthæc opinio potius fabulosa, seu ridiculosa videtur, quam aliqua colorata ratione substinēda (& idem dicimus de Archid. cuius supra mētionem fecimus, quem & ipse quoque pro hac prædicta sua sententia allegat) cum nullibi legatur, Matrices Ecclesias extra mœnia eo tempore constructas fuisse, quo fuit conditus ille Canon prædictus, Sicut antiquitus, vbi, diximus, de huiusmodi Passibus tractari : in quo adhibetur illa distinctio inter Ecclesias Maiores, & Minores, hoc est, quod illæ quadraginta, aliæ vero Minores triginta Passus per circuitum habeant. Quapropter si dictus Textus loquitur de Ecclesijs Maioribus ædificatis intra mœnia Vrbium: eodem modo debet intelligi pro alijs Minoribus; imo omnes Ecclesiæ, non solum Maiores, seu Matrices, sed etiam Minores semper intra Vrbium continentia fuerunt inædificatæ, vt apparet ex eis, quæ Habentur apud Hieronym. Rom. *in d. Repub. Christi lib. 4. c. 1.* Non tamen negare ausus fuerim, quod quædam Ecclesiæ extra muros etiam fuerint constructæ, licet d. Rom. nihil de hoc. Stante igitur illibata nostra supradicta Sententia, cum eodem Villagut, & alijs reijciēdus est Ambrosinus *hic, cap. 10. num. 4.* qui allegat, vltra alios, Ancharanum in d. cap. Quisquis. quem puto esse corruptum: & potius voluisse allegare Archid. *loco a Nobis citato*.

16 Sed quid dicendum, si omnes † Clerici, prout tunc, nunc in communi viuerent, an illorum Domus hos Delinquētes protegerent ? & absque controuersia respondendum est, quod sic; Imo huiusmodi cōsuetudo maxime laudanda esset, iuxta illud *Psalmi 132.*

„ *Ecce quam bonum, & quam iocun-*
„ *dum, habitare fratres in vnum,*

Et hoc Episcopus facere posse videtur, si vellet, secundum Abb. *in d. cap. Quoniam. nu. 2. & 6. supra de Vita, & honest. Cler.* Sed secundum Glossas *ibidem, in verbo, In vna domo. & alia seq.* aliter apparet, quarum lectio non mihi displicet, easque per te ipsum legito : quia non est locus noster hic plene de hoc agere: Abb. tamen *in d. num. 6.* dictis Glossis respondet distinguendo, quem videas.

Vnde fugientes ad Domus Clericorum Congregarionis B. Philippi Nerei, de qua supra *in § præced. num. 5.* mentionem fecimus, omnino, ac necessitate iuris liberi euadent : illud etiam affirmarem de alijs Ecclesijs Collegiatis, in quibus earum Ministri habitare solent, quæmadmodum in quibusdam extat hic Panormi Vnde optime dixit Barbat. *Consil. 33. vol. 4.* quem refert Rebuff *d. Glos. 1. num. 9.* dum hoc exten-
17 dit † etiam ad Dormitorium Canonicorum, si intra Ambitū, vel Claustrum existat Ecclesiæ, quamuis vltra hos Passus extendatur, per text. in l. Præsenti. *C. eo. tit. nostro.* ibi;

„ *Ex ipsis ergo Locis, eorumque Fini-*
„ *bus.*

Sed melius suffragari videtur Textus in l. Pateant. *in princ. C. eod.* cuius verba *non frustra inde abstraximus, quæ* sunt tenoris sequentis.

„ *Pateant Summi Dei Templa timē-*
„ *tibus; nec sola Altaria, & Oratorium*
„ *Templi circumiectum, qui Ecclesias*
„ *quadripartito parietum septu cōclu-*
„ *dit, ad tuitionem fugientium sanci-*
„ *mus esse proposita : sed vsque Ad*
„ *EXTREMAS FORES ECCLE-*
„ *SIAE, quas oratum gestiens popu-*
„ *lus primas ingreditur, confugienti-*

bus

„ *bus Aram salutis esse precipimus vt*
„ *inter Templum, quod parietum de-*
„ *scripsimus cinctum, & post Loca Pu-*
„ *blica, & Ianuas Primas Ecclesiæ,*
„ *quicquid fuerint interiacens, Siue*
„ *In CELLVLIS, Siue In DO-*
„ *MIBVS, HORTVLIS, BAL-*
„ *NEIS, atque PORTICIBVS,*
„ *Confugas interioris Templi vice*
„ *tueatur. Nec in extrahendos eos*
„ *conetur quisquam sacrilegas manus*
„ *immittere, ne qui hoc ausus sit, eum*
„ *discrimen suum videat, ad expeten-*
„ *dam opem ipsi quoque confugiant.*
reliqua verba huius Textus, quæ post hæc sequuntur, legi possunt infra, §. sequen. *in Versic. Quare si quis. sub n.* 12.

Hinc ergo procedit illa Consuetudo, qua præsens Immunitas dicitur fuisse coarctata, vt non extendatur amplius ad hos prædictos Passus: non autem vt dixit Clarus, ob ingentem Ecclesiarum numerum: quia cum omnes Clerici dispersim habitent, & quilibet per se viuat: ac etiam omnes Ecclesiæ secus profanas constructæ sint domos: ideo
18 cessarunt † illa iura, & per consequens omnia, quæ ex illis sequuntur: *pro quo faciunt tradita per Iaso. in l. Plerique. nu. 8. & 11. ff. de In ius voc. vbi in num. 16. de hac eadem re loquitur; Sed vide inf.* §. *IX. nu. 2. & 3.*

Sed licet hodie sublata sit, vt ita dicam, hæc Immunitas per illos Passus,
19 non tamen † erit sublata quoad Porticum ipsiusmet Ecclesiæ, *cap. Si quis contumax. d. 17. quæst. 4. Abb. in cap. Ecclesia. num. 10. circa med. inf. eo. & d. l. Pateant.*
20 Idem † dicendum de Sacellis earūdem Ecclesiarum, *vt sup. in Constitutione nostra patet.*
21 Amplio † quoque ad prima scalarum limina ipsius Ecclesiæ, vel eius Portici, si ea fuerint: quia illa dicuntur Ecclesiæ partes, *tex. in d. l. Pateant.* ibi;

„ *Sed vsque ad extremas fores Ec-*
„ *clesiæ.*

Pro quo faciunt iura in l. Continentes. §. 1. *in l. 2. in princ. in l. Alphenus. in l. AEdificia. in l. Qui in continentibus. & in l. Mille passus. ff. de Verbor. signif. Et in specie tenet Angel. de Malefic. verbo, Quod fama publica. num. 59. quod incip. Quarto quæro an vbilibet liceat. Accedāt ea, quæ tradit Couarr. d. cap. 20. num. 18. in princ. & Nauar. d. cap. 25. eod. nu. 18. circa med. ibi; (Graduum) Quamplures alios, citra hos, refert Farin. d. quæst. 28. num. 14. * & faciunt dicta per Caualca. in tract. Brachij Regij p. 4. post nu. 8. vbi. de insultante idomo loquitur, & ait, quod etiam insultus factus in scelis propriæ domus, dicitur in domo factus. ** Et Decianus *d. lib. 6. cap. 25. num.* 17. plus dicit,
22 quod si quis † manu tangat locum, ex quo prouenit hæc Immunitas, licet totum corpus sit extra illum locum, attamen tutus erit, dans rationem: quia
23 anima † est tota in toto, & tota in qualibet parte totius: *Io. Ign. in princ. l. 1. d. num. 58. ff. Ad Syllan.* Et ita seruatum fuit tempore eiusdem Deciani; Imo & ipse dum erat Assessor idem obseruauit. Quicquid autem dixerit Farinat. *sup. num.* 12. non facit ad rem nostram: quia, secundum hæc supra relata, omnino cessat. Alia Ampliatio habetur infra, *d.* §. *IX. num. penult. & vlt.* Sed aliqua super his videri possunt apud Decian. *d. lib. 6. cap.* 28.
24 Quomodo † autem huiusmodi Passus capiantur, quiue sint, refert Couarr. *d. cap. vlt. num. 5. ex Alciat. in lib. de Quinque pedum præscriptione. & in d. l. Mille passus. ff. de Verb. sign.* Sed quia his temporibus amplius nō sunt in vsu, rationibus supra relatis; ideo dicere omittam. Si vis autem illos scire, consule Alciatum *lo. cit.* Et hæc sufficiant quod ad hos Passus. At quoniam euenire solet aliquando, quod intra hosmet Passus, seu melius intra supradicta loca, Cœmiteria reperiantur, quæ vicem Ecclesiæ gerunt; Ideo de illis in sequenti Quæstione dicendum est.

SVMMARIA.

1 *Textus in cap. Si quis in Atrio. 17. quæ. 4. declaratur.*

2 *Atrium*

2 *Atrium quid significet in iure nostro?*
3 *Cœmiterium quid est:*
Et vnde dicitur? nu. 4. & 8.
Cur fuerint introducta Cœmiteria? nu. 9.
Apud Gentiles an fuerint? num. 10.
Pariter ambulant cum Ecclesijs, num. 15.
Loca Ecclesiarum prisćis temporibus constituta, num. 16.
Extra populorum habitationem constructa, num. 18.
Perpetrās crimina in eis Sacrilegus est, num. 26.
Delinquentes ad ea fugiendo an sint securi si ab fuerint, vel separata sint ab Ecclesijs? num. 28.
Si fuerint Ecclesijs connexa interdicto supponuntur, vel polluuntur, si Ecclesiæ fuerint interdicta, vel polluta, num. 29.
Locus, seu fundus prope Ecclesiam quando Cœmiterium præsumantur? num. 30.
In dubio non præsumitur, num. 31.
Stabitur tamen coniecturis, vt in nu. 32.
Quomodo construi, conseruarique debent secundum Constitutiones Synodales Domini Cæsaris Marulli, olim Archiepiscopi Panormitani? num. 33.
5 *Fideles cum moriuntur, salui iudicantur. Sancti vocati, num. 7.*
6 *Salui dormire dicuntur.*
9 *Sepeliri priscis temporibus in Ecclesijs an omnes poterant?*
11 *Delicta committens in alijs Religiosis Locis, præter Ecclesiam, vel Cœmiterium, an ad hanc Immunitatem admittatur?*
Modera prout infra, num. 12. in fin. & num. 14.
Quid si in Ostio eorundem deliqueris? num. 20.
12 *Loca præter Ecclesias, vel Cœmiteria in quandam consequentiam reos Delinquentes librant.*
13 *Moniales clausuram exeuntes quam incurrant pœnam? & ibi limita.*
14 *Delinquentes regulariter vbi puniendi?*
17 *Constantino Magno Imperium regente multa sunt Ecclesia constructa.*
19 *Odia restringenda.*
20 *Dictio, seu melius præpositio, IN, iuncta cum ablatiuo casu quomodo capiatur?*
Et quid importet? num. 22.
Iuncta cum accusatiuo casu pro, Vsque sumitur, num. 23.
24 *Textus in cap. Præcipiendum. S. Prohibendum est. 13. quæst. 2. in verbo. Exhedris, declaratur, vna cum Glos. ibi posita.*
25 *Claustra Monacharum violans quando sacrilegium committat, & Immunitate priuetur?*
26 *Sacrilegium committit, qui in Cœmiterijs deliquerit.*
27 *Graffij lapsus in prima parte Decisf. aur. cas. consc. lib. 2. cap. 47. nu. 7. in fi.*
29 *Interdicta Ecclesia seu polluta, eius quoque Cœmiterium contiguum erit interdictum, ac pollutum.*

§. VII.

1 TEXTVS † in Capitulo Si quis in Atrio. 17. qu. 4. in hac præsenti Quæstione perpendēdus est, cuius decisio pertinebit ad ea, quæ infra *Cap. seq §. III.* dicenda sunt: Vnde cognitis his, quæ hic dicentur, facilius cognoscentur ea, quæ ibi traduntur. * *Plura de Cœmiterijs tradit Baronius in Martirol. notationibus, die, 31. Ian. lit. E.* * Sciendum itaque in primis
2 est, quod Atrium † hoc in loco idem significat, quod Cœmiterium, ita exponit Glo. in cap. Nullam. 12. quæst. 1. & facit optimus textus in c. Præcipiendum. §. prohibendum est. 13. quæst. 2. ibi;

„ *Vt in Ecclesia nullatenus sepelliantur, sed in Atrio, aut in Portica: &c.*

3 Sed Cœmiterium † est locus vbi cadauera Fidelium conduntur; ergo Atrium, & Cœmiterium idem sunt.

Dixi, Fidelium, quia nisi fideles eo loci sepeliantur, non poterit Cœmite-
4 riū vocari: eo quod hoc † nomen, Cœmiterium, desumptum est a verbo Græco, κοιμάω, idest, Sopio, vel melius a verbo, κοιμάομαι, hoc est, Dormio: vnde, κοιμητήριον, Dormitorium significat: Fi-
5 deles † enim cum moriuntur, salui iudicantur, alias non possent in locis sacris

cris ſepeliri: vnde ſi ſunt ſalui, dormire
dicuntur, iuxta verbum Domini Ieſu
Chriſti, qui dum de Lazaro cum Apo-
ſtolis ſanctis ſuis loqueretur, dixit:
,, *Lazarus amicus noſter Dormit, ſed*
,, *vado, vt a ſomno excitem eum. Di-*
,, *xerunt ergo diſcipuli eius: Domine ſi*
6 ,, *dormit, † ſaluus erit. Dixerat autem*
,, *Ieſus de morte eius: illi autem pu-*
,, *tauerunt, quia de dormitione ſomni*
,, *diceret. Tunc ergo Ieſus dixit eis*
,, *manifeſte: Lazarus mortuus eſt.*
Ioan. cap. 11. poſt num. 21. Idem annuit
7 *Matth. cap. 27. num. 52.* Sed Fideles †
ſancti vocantur ab Apoſtolo, *ad Roma.*
cap. 16. num. 15. in fin. Item ad Ephеſ. 1.
in princ. & ad Philip. cap. 4. in fi. Item in
Act. Apoſt. cap. 9. nu. 13. in fi. Vnde idem
Apoſt. Scribens ad Theſſalonicenſes,
vt legitur in Epiſt. 1. cap. 4. num. 13. ait:
,, *Nolumus vos ignorare, fratres, de*
,, *Dormientibus, vt non contriſtemini,*
,, *ſicut & cæteri, qui ſpem non habent;*
,, *ſi enim credimus, quod Ieſus mor-*
,, *tuus eſt, & reſurrexit: ita & Deus*
,, *eos, qui dormierunt per Ieſum, ad-*
,, *ducet cum eo. &c.*
Hinc ergo rectiſſime factum eſt, vt, vbi
Fideles ſepeliuntur, Cœmiterium ap-
pelletur, quaſi Dormitorium. Sed Gloſ-
8 ſa † *in cap. Sacris. in verbo,* In Cœmiterio.
ſup. de Sepulturis. Cœmiterium dici vult
a Cemen, Græce, quod eſt aurum, &
Teron, quod eſt, Terra; Inde Cœmite-
rium, quaſi aurea terra: quia eſt cœteris
prætioſior.
9 Fuerunt † autem introducta huiuſ-
modi Cœmiteria, quia priſcis tempori-
bus extra Eccleſiam homines ſepelie-
bantur, *d. S. Prohibendum eſt.* nam in Ec-
cleſijs niſi eſſet Epiſcopi, Abbates, ſiue
alij digni præsbiteri, vel perſonæ in
aliqua dignitate conſtitutæ, veluti Re-
ges, Imperatores, & alij ſimiles non
poterant ſepeliri: *ita Hoſt. in ſua Sum-*
ma, hoc tit. noſtro. S. In quantum. ſub nu.
6. quod hodie ſeruari videmus in ali-
quibus partibus, præſertim in Cathe-
dralibus, vbi iſtius modi perſonæ tan-
tum exceptæ ſepeliuntur: vt magnifi-
centiſſime in hac Panormitana extant
plura cadauera Imperatorum, Impera-
tricum, & Regum, iacentia in quibuſ-
dam opulentiſſimis porphyreticis tu-
mulis, dignis quidem viſu; præter Car-
dinalium, Archiepiſcoporum, aliorum-
ue dignorum Prælatorum, & præsbite-
rorum.
10 Hoc † etiam apud Gentiles factita-
tum legitur, prout refert d. Fr. Hierony.
Rom. *d. Repub. Gentil. lib. 3. ca. 3. poſt illa*
verba, quæ ſup. S. præced. retulimus, ſub
verſic. Quod ſane. num. 5. cuius quoque
capitis verba hic referre volui, quæ
ſunt tenoris ſequentis.
,, *Dize mas el Philoſopho que es bien*
,, *que delante del Templo aya plaça,*
,, *que nos otros llamamos Cimenterio,*
,, *adonde ſe acojan los que huyeren*
,, *a los Templos, porque aſſi lo entiende*
,, *Sancto Thomas: y que en el no aya*
,, *coſas de vender, ni de trato, mas que*
,, *eſte muy limpio, porque aſſi no aya*
,, *ruydo en el lugar dedicado a Dios.*
11 Quare ſi quis † extra hæc Loca, Ec-
cleſiam ſcilicet, & Cœmiterium, aliquid
perpetrauerit, non erit inde inuitus ex-
trahendus: quod intellige cum eo mo-
deramine, de quo ſtatim inferius dice-
mus: & ratio huiuſmodi eſt in promptu.
12 Quia illa Loca † Religioſa, prout ſunt
Cellæ, ſiue Domus Monachorũ, Clau-
ſtra, & alia ſimilia quorum meminimus
in hoc Capite, non ſunt principaliter
Deo dicata, ſed in quandam conſequẽ-
tiam pro habitatione illarum perſona-
rum, quæ Diuino cultui inſeruire de-
bent: vnde ſi non eſſet Eccleſia, cui in-
ſeruiunt, non daretur eis illa prærroga-
tiua; quod colligitur ex ſupradictis *in*
S. præced. * *& hinc in hac eademmet Con-*
ſtit. ſtatim poſtquam de criminibus tra-
ctatur: ibi: Loca ſupradicta Sacra, ſeu Re-
ligioſa reſpectiue confugientes. &c. * Cœ-
miterium autem ſine Eccleſia eſſe po-
teſt, vt infra dicetur, & ſic perſemetipsũ
Reis indulget. Ratio autem cur hæc
Immunitas in alijs locis, citra Eccle-
ſiam, & Cœmiteria, ſuffragetur Delin-
quẽtibus, eſt, vt reuerẽtia debita eidem
Eccle-

Ecclesiæ præstetur, ne scilicet in ea cubare, vel pernoctare liceat, aliasque res necessarias peragere, cum in Domo Dei non doceat, nisi sanctitutdo, *vt habitum est sup. in Initio præf. Cap.* Hoc probatur in vtroque Iure tum Pontificio, tum etiam Cæsareo: in iure Pontificio patent verba text. d. cap. Diffiniuit. *cuius verba: sup. d. §. praeced. sub versic. Hinc iure pates. num. 5. retulimus*; In iure Cæsareo habemus textũ in d. l. Pateãt. *in princ. C. eo. post illa verba, quæ itidem in d. §. praeced. circa fi. sub versic. Sed quid dicendum. num. 16. tradita sunt: vbi sequitur textus* his verbis.

„ *Hanc autem spatij latitudinem ideo*
„ *indulgemus, ne in ipso Dei Templo,*
„ *& sacrosanctis Altaribus confugien-*
„ *tium quemquam mane, vel vespere*
„ *cubare, vel pernoctare liceat: ipsis*
„ *hoc Clericis Religiosis causa vetan-*
„ *tibus: ipsos qui confugiunt, pietatis*
„ *ratione seruantibus; &c.*

Quod autem diximus de illis, qui in dictis Locis deliquerint, non ita simpliciter intelligendum est, sed cum aliquo moderamine, ne forte contra fiat dispositioni d. cap. fi. *inf. eod.* vbi dicitur, quod in eo, in quo delinquit, quis puniri debeant. Hinc dicerem, quod ad hoc, vt quis possit hac Immunitate gaudere, debet, antequam capiatur, ad Ecclesiam, seu Cœmiterium cõfugere: & ex hoc facto eorum Immunitatem consequi poterit, quamuis postea ad eadem Loca, vbi delictum fuit commissum, se contulerit: quia post susceptam Immunitatẽ illorũ Locorũ, scilicet Ecclesiæ, vel Cœmiterij (ne teneatur aliquo necessitudinis euentu, & debita ijsdem Locis reuerentia præstetur) horum supradictorum iurium necessitate non poterit priuari illorum accessu; & hoc videtur voluisse Abb. *in præcit. cap. Inter alia. num. 9. in princ.* Et Siluester *in sua Summa. verbo, Immunitas. quæstione. seu. §. 4.* Item Io. de Visch. *in tract. de Immun. Eccles. nu. 54.* quem refert Decianus, *lib. 6. cap. 26. num. 11.* de quo melius dicemus inf. *Cap. VI. §. vlt.* & quomodo debet intelligi hoc Abbatis dictum, vel aliorum. Quod facit pro personis Religiosorum, & præsertim

13 Sãctimonialium, † quæ, præter aliquos casus, veluti ex causa magni incendij, vel infirmitatis lepræ, aut epidimiæ, clausuram egredi non possunt, sub excommunicationis pæna, a qua, præter quam a Rom. Pontifice, nisi in mortis articulo, absolui nequeunt, *Nauar. in Manu. cap. 27. num. 150. vers. Sexagesimaquinta.* ex Constit. Pij. V. quam refert ad verbum præd. de Quaranta. *sub tit. Monasteria Monialium. versic. Pius Episcopus, &c. incip. Decori, & honestati. fol. mihi. 346.* Et d. de Matthæi *in lib. 7. Decret. lib. 3. tit. 18. de Monialibus. ca. 3.* Hæ, inquam, personæ cum non possint hac Immunitate priuari, *vt sup. Cap. proximo. §. I. diximus*. Si delinquerent intra illa Loca, & confugerẽt ad Ecclesias, vel Cœmiteria, hanc eandem, sicut & reliqui, consequentur Immunitatem; & pro huiusce rei corroboratione adduco dictum Deciani *in d. lib. 6. cap. 26. num. 13. in fi.* cuius mentionem faciemus infra *Cap. seq. §. VI. versic. Decima sexta præsumptio. num. 120.* sed in hoc casu licet Rei capti, si ad dicta Loca non aufugerint, puniri debeant: non tamen poterit Iudex laicus se interponere; duplici ratione: Primo, quia ratione delicti Delinquens sortitur forum Ecclesiasticum, *vt diximus sup. d. Cap. praeced. §. II. num. 2.* * *vide pro hac re cap. fi. sup. de Foro compet. & ibi Doctores. sed præsertim Abb. in nu. 3. & ibi, Addit. Zac. qui allegat Corset. in Sign. 383. in fi. in ver. vagabundus.* * & facit illud, quod

14 Reus † regulariter ibi est accusandus, & puniendus, vbi crimen commissum est, *text. in cap. 1. inf. de Raptoribus. & text. in cap. Paulum. §. re vera. 2. quæst. 3. Item, 3. quæst. 6. in princ. cum cap. seq. vbi optima Glos. & in cap. vlt. & quæst. 9. cap. Nec extra. text. in cap. Placuit, & in cap. vlt. 6. quæst. 3. Item est textoin l. Solent. ff. de Custodia, & exhib. reo. l. Desertorem, in princ. ff. de Re milit. l. 1. C. Vbi de crimin. agi oporteat. l.*

Sicut. §. *idem Imper.* §. *fin. ff. de Accusat. l. Si dum in tuo. C. Ad l. Iul. de adult. & l. Capitalium.* §. *Famosos. ff. de Pœnis.* Secundo quia si Reus exire noluerit a dictis Locis, non poterit capi, aut carceri mancipari a Iudice tẽporali: quia in his Locis nullam partem habet, sed ad solos Episcopos extractio, & captura pertinet, *vt habetur in hac Constit.* quare nisi fuerit crimen, quod debet Curiæ tradi seculari, vt sunt ea, quæ a nobis infra sunt excepta, Episcopus nullo modo Reum poterit ab Ecclesiastica Tutela expellere, vt capiatur ab eadem Curia temporali. Vnde dum dicit nostra Constitutio, quod Qui in ipsis Ecclesijs, earumue Cœmiterijs, &c. intelligitur pro punitione, quæ pertinet ad secularem Curiam: quia tunc omnino tradendi sunt similes Delinquentes d. Curiæ, vt debita pœna iuxta legitimas sanctiones imposita puniantur. secus autem in alijs casibus: quia non sequitur; quod si non traduntur seculari Curiæ; ergo omnino non debent puniri. Nam citra sanguinis pœnam; puto (vt melius in sequentibus Quæstionibus, seu casibus per totum Lib. apparebit) puniri poterunt, & debent; vide tamen specifice infra d. Cap. seq. §. III. vbi pleniorem materiam habebis super hac re. Sed in his me saniori iudicio remitto.

Dixi quod fugiens ad Cœmiterium

15 securus erit: quia huiusmodi † Cœmiteria pari passu ambulant, & eiusdem iuris sunt, cuius ipsæmet Ecclesiæ; quod patet ex eo, quod dicitur in sacris Canonibus, tam antiquis, quam nouis: Nam si quis intra huiusmodi Cœmiteria deliquerit, ita priuandus est Immunitate, quemadmodum si deliquisset in Ecclesia *per text. in cap. fi. inf. eo. & habetur inf. Cap. seq.* §. 3. Cœmiteria enim benedicuntur, & perpetuo Deo consecrantur, ac in eis, tanquam in Ecclesijs, celebratur.

16 Imo etiam priscis † temporibus ipsamet Cœmiteria loco Ecclesiarum erant constituta: Nam Romæ loca, in quibus Papa, & alij Sacerdotes congregabantur vna cum populo, erant Cœmiteria, vbi martyrum cadauera quiescebant: ibi celebrabant: ibi prædicabãt: ibique concilia, congregationes ordinationes, & alia huiusmodi, in Ecclesijs fieri solita nostris temporibus, faciebant: quod vsque ad Constantinum Magnum perdurauit: nam regen-

17 te † Imperium Constantino, per vniuersum terrarum orbem plurime Ecclesiæ fuerunt inædificatæ, prout refert Fr. Hieronym. Rom. *d. par.* 1. *de las Republicas. lib. 4. cap. 1. de la Repub. Christ. sub versic. En Roma. &c. fol.* 213. Se de his Cœmiterijs alibi diffuse tractat *in d. lib. 4. Cap. 4. seq.* vbi quorundam illustrium mentionem facit, quæ ibi legi poterunt: Sed inter alia, quæ refert, ait, quod hu-

18 iusmodi Cœmiteria † erant constructa extra populi habitationem: Ecclesiæ vero in locis inhabitatis; postmodum introductũ fuit, vt ipsis Ecclesijs Cœmiteria coniungerentur. *Hac habentur in versic. Algunos han dicho. fol.* 219. *col.* 3. *in princ.* De his, & alijs similibus legito eundem Fr. Hieronym. *lo. cit.* quia satis videntur hæc in loco isto. Nec dicendum est, quod Constit. nostra non loquatur de huiusmodi Cœmiterijs (vti Ambrosinus *super eadem, ca.* 10. *nu.* 5. sensisse videtur, dum inquit: quod nõ solum Ecclesia, & Loca sacra in Bulla expressa habent hanc præeminentiam, ne confugiens, &c. Sed & Cœmiterium, &c.) Quia, vltra prædicta, de eo, qui deliquerit in Ecclesijs, earumue Cœmiterijs, &c. vbi expresse de eis fit mentio: idem colligitur ex alijs verbis eiusdem Constitutionis, quorum sup. in Initio præsentis Cap. meminimus, dum tractat de Locis sacris, aut Religiosis: Nam inter illa satis videntur comprehensa ipsamet Cœmiteria, cum ex prædictis pateat, ipsa quoq; inter sacra Loca annumerari.

Hinc ergo male senserunt illi, qui voluerunt, quod Delinquentes prope Eccle-

Ecclesiam, etiam si postea ad eandem confugiant, non debeant eius Immunitate gaudere: quia si quis citra Casus supradictos, quoquomodo deliquerit, non est hac Immunitate priuandus. Nec facit ad rem illa ratio, quam tradunt, dicentes: quod huiusmodi Delinquentes videntur deliquisse sub spe
19 Immunitatis, quia verba † legis sunt odiosa, ideo restrigenda, *c. Odia. de Reg. iur. in 6. & l. Interpretatione. ff. de Pœn. cum similibus*. Et de hoc melius dicemus infra, *Cap. seq. d. S. III. in princ.* Vnde cum per sacros Canones ij tantum sint excepti, qui in Ecclesijs, vel in Cœmiterijs deliquerint; ergo reliqui, præter alios casus exceptos, debent
20 admitti. Nam dictio, † seu melius illa præpositio præd. IN, iuncta cum ablatiuo casu eandem vim habet, quam, Intra; quare non sufficit, quod in Ostio Ecclesiæ, vel Cœmiterij quis delinquat; quia sicut Ecclesia non polluitur *Graff. d. par. 1. Deciss. aur. lib. 2. cap. 47. num. 9. post Nauar. in Manu. cap. 27. nu. 251. alias nu. 256.* Ita quoque nec priuari debet hac Immunitate; sed iuris necessitate intra Ecclesiam, vel Cœmiteria crimen perpetrandum est; & in his terminis fuit quondam decisum in hoc regno, vt refert Dominus de Ma-
21 stril. *in suis Decis. 22.* Nam neq; in † isto casu reconcilianda erit Ecclesia, quia crimen non potest dici commissum intra eam, si in eius Ostio fuit perperratũ, *per ea, quæ tradit Glos. in cap. vnico de Consecr. Ecclesia. lib. 6. & latius post eandem Glos. Nauar. in d. Manu. Cap. 27. d.*
22 *num. 256.* & de hac † dictione, IN, late tractat Tiraq. *de Retrac. lib. 1. S. 1. Glo. 11. num. 74. cum aliqq. seqq.* & videri quoque potest Menoch. *de Arbitr. Iud. Casu. 495. tota.* * *Vide tex. & Glo. in l. Si statua. ff. de Iniur. & ibi Bart. & eũdem Tiraq. ad l. Si vnquam C. de Reuocand. donat. verbo Reuertatur, num. 20. longe post. med. faciunt etiam relata per Sãchez de Matrim. lib. 9. disput. 15. post num. 23. cum aliqq. seqq. vbi plura refert de locis Sacris qua & quando polluantur: sed de Ecclesia hostio loquitur in nu. 28.* * Aliter
23 dicerem, si prædicta præpositio, † IN, cum accusatiuo casu iungeretur, quia forte posset habere locum, quod tradũt doctores de eo, qui prope Ecclesiam deliquerit, vt sunt relati per Menoch. *lib. 5. Præsump. 10.* & alios, de quibus inf. *Cap. seq. d. S. III.* Nam tunc idem significat quod, Vsque, *idem Tiraq. d. nu. 74. in fi.* Quapropter aduertant Delinquẽtes, si quando eis simile contigerit, ne velint inde exire: sed si in Ostio Ecclesiæ, vel Cœmiterij occiderint, vel vulnerauerint vsq; ad sãguinis effusionem, *vt d. S. III. plene dicemus*, statim intra Ecclesiam, seu Cœmiterium se recipiãt, & sic illorum Immunitatem consequẽtur. Sin autem statim in loco patrati criminis, hoc est, in Ostio capiantur, quod puto nunquam accidere posse cum Delinquentes capi nequeant sine expressa licẽtia Episcopi, & cum interuentu personæ Ecclesiasticæ, ab eo auctoritatem habentis, *vt inf. Cap. VI. plenius susiusque dicemus.* ab eodem Episcopo punientur, sicuti diximus supra de eis, qui in alijs Locis deliquerint Religiosis; sed hoc accidere potest, vt antequam ad Ecclesiam, vel Cœmiterium fugiant, non possent Delinquentes ingredi, puta si illorũ Ostia essent clausa: Vnde iuxta Episcopi arbitriũ, secundum criminis qualitatem, pœna metienda erit: quæ omnia absque eo, quod dixim⁹ ex Deciano, probãtur in d. c. Quisquis. & in aliqq. iuribus præcedentibus, & seqq. post d. c. Quisquis. 17. quæst. 4.

Concludendũ igitur, quod ij tantum sunt hac Immunitate priuãdi, Curiæue seculari tradendi, qui intra Ecclesias, vel Cœmiteria crimina perpetrauerint. Nec obstabit illa decisio, de qua loquitur. Farin. *d. quæst. 28. in nouis impressis, nu. 56.* quia debet intelligi iuxta eiusdem casus contingentiam, & criminis qualitatem. vt suo loco, *in d. S. III. Cap. seq.* melius videbitur.

24 Non obstat d. c. Præcipiendum. † *S. prohibendum est. 13. quæst. 2. in verbo, Exhedris.* vbi Glos. dicit quod Exhedræ

dicuntur quædam voltæ, quæ exterius adhærent parietibus Ecclesiæ; quas Exhedras Apostilla ad eandem Glos. ex Budæo in *Annott.prioribus ad l.Si vero.ff. de Iis, qui deiecer.* dicit, hodie esse Loca, quæ in peristyllis Canonicorum, aut Monachorum sunt idest Claustris, quæ vulgo Capitula dicuntur: in quo textu præcipitur, corpora prædictis in locis humari debere; ergo sequeretur
25 dicendum, quod vicem † Cœmiteriorum obtinent Monachorum Claustra, seu Capitula supradicta: vnde Delinquens in dictis locis non deberet hac Immunitate gaudere; Sed huic quæstioni, quæ parui est momenti, responderem cum eodem textu: quia si in huiusmodi locis mortui sepeliri solent, vt extat hic Panormi in quibusdam Monasterijs virorum, seu Conuentibus, vt in illo. S. Dominici. S. Mariæ de Monte Carmelo: S. Francisci, & alijs, vbi non solum Cadauera collocantur, verum, & Diuina celebrantur; tunc, & eo casu Delinquẽtes priuandi sunt huiusmodi Priuilegio: quia dd. loca polluuntur, sicut & ipsamet Cœmiteria, & Delinquen-
26 tes † ibi Sacrilegium committunt contra eundem locum: alias secus erit: Et ita se habent relata per Nauar. *d. Manua. cap. 16. num. 3. vers. Interrogatus autem.* qui tractãs de diuersis sacrilegij speciebus, dicit, in materia sacrilegij commissi respectu loci, quod peccatum carnis commissum in Monasterio, seu Dormitorio Religiosorum non dicitur sacrilegium, sicuti quando in Ecclesia, vel Cœmiterio perpetratum esset: quã-
27 uis † & male quoad Cœmiterium sibi parum constans dixerit Graff. *d. par. 1. Deciss. aurr. cass. consc. lib. 2. cap. 47. nu. 7. in fi.* licet statim postea *nu. 17. d. cap. in fi.* aliter sẽtetit, & allegat Nauar. *d. Manu. cap. 17. num. 91. in fin.* quem in præsenti casu haud legisse puto, sed aliunde illud sumpsisse; cum Nauar. eo loci, vbi ab eo citatur, nullam faciat huiusmodi sacrilegiorum mentionem; *Vnde potius dicerem, quod voluerit allegare Nauar. in eodem loco a nobis sup. cit.* De his Exhedris loquitur d. Fr. Hieronym. Rom. *par. 1. de las Republ. in Rep. Habr. lib. 1. ca. 7. sub versic. Quanto alo primero. circa med. fol. 13. col. 4.* Ac etiam *in seq. vers.* de Atrijs tractat.

Quapropter quoad Sacrilegiorum speciem distinguendum est cum Azor, *par. 1. Instit. mor. lib. 9. cap. 27. longe post princ. in versic. Quinto quæritur.* qui ait:

„ *Monasterium, in quo habitant Regulares: aut communem locum, in quo somnum capiunt, quod Dormitorium appellant; agros item, prædia, & domos, quas possidere, & locare ad habitandum Ecclesia solent, non haberi Loca sacra in omnibus, quoniam si in huiusmodi locis semen humanum ex proposito emittat quis, aut cum fœmina rem habeat, non committit Sacrilegium; quo Locus sacer pollutus, & violatus reputetur: indicãtur tamen Loca sacra, quatenus in alijs multis Immunitate, & Libertate Ecclesiastica gaudent, &c.*

Huc spectant quæ habetur inf. *d. Cap. seq.* S. III.

28 Redeo ergò ad Cœmiteria, † & firme concludo, quod fugiens ad ea, quæ parietibus circundantur, penitus, ac omni dubitatione remota securus erit, siue illa distent ab Ecclesijs, siue non: quod patet in Rubrica huius tituli quę inscribitur (vti diximus) de IMMVNITATE Ecclesiarum, Cœmiterij, &c. Et probatur in sequentibus: nam nulla iuris necessitas arctat, vt huiusmodi Cœmiteria debeant Ecclesijs coniungi, sed poterunt esse: discõtinua, vel seiuncta, *c. Si ciuitas. in fi. de Sent. excom. lib. 6. Item, c. vnico. de Cõsecr. Eccles. d. lib. 6.* Vnde si alibi forte scriptum ad-
29 inuenies, quod interdicta † Ecclesia, sit, vel censeatur interdictum eius Cœmiteriũ; illud quidem intelligitur pro Cœmiterio annexo, siue contiguo eidem Ecclesiæ, *d. cap. Si ciuitas.* quod intellige etiam quando fuerit polluta sanguinis, vel seminis effusione. *d. cap. Vnico de Cõsecr. Eccles. in 6.* Secus autem

si fuerit seiunctum ab Ecclesia, quod potest esse, *d.c. vnico. & ibi optima Glos. & alijs iuribus sup. allegatis*. Et ita intelligi debet quod tradit Menoch. in suo tract. de Arbitr. Iud. *casu 95. num. 4. & num. 10. seq.* Quando vero Ecclesiæ erit contiguum, vel coniunctum, eo interdicto, non erit interdicta Ecclesia, *vt patet in iuribus præallegatis, & tradit Glos. in cap. 1. in ver. verbo, Cœmiteri. de Sent. excomm. d.l. 6. & Abb. in c. Cum Ecclesia. n. 2. versic. Ad quod etiam. inf. eo. & vndique alij.*

Hæc sint dicta pro Cœmiterijs parietibus cincta: Sed quid dicendum de illis, quæ fuerint nuda, & dubitatur de locis, seu fundis, an fuerint Cœmiteria, nec ne? Et in hoc casu responderem cum Menoch. *lib. 6. Præsumpt. 72. nu. 15. cum. seqq. vsq. in fi.* qui aliquos casus recenset distinguendo, quos hic breuiter referam.

30 Primus † Casus est, quando clare constat locum, fundumue illum fuisse pro Cœmiterio solēniter benedictum ab Episcopo: in hoc casu nulla est dubitatio, quod illuc aufugiens securus esse debet, cum reuera pro Cœmiterio habeatur, *ca. Nemo. de Consecrat. dist. 1.* & alijs per Menoch. ibi allegatis, quorum auctoritas parum sit a nobis, cum procul dubio ita sit de Iure.

Secundus Casus est, quando constat, illum locum non fuisse pro Cœmiterio benedictum: & tunc secus erit dicendum.

31 Tertius † est Casus, quando sumus in dubio, an locus ille fuerit pro Cœmiterio benedictus, vel ne: & tunc, quia benedictio est quid facti, non præsumitur, nisi probetur.

Distinguit tamen in præsenti casu tribus coniecturis, quæ distinctio non parum mihi satisfacit; & ideo ab eius dictis non auderem recedere.

32 Prima est † Coniectura, quando locus ille, seu fundus est circumcirca ipsammet Ecclesiam, & in Maiori Ecclesia non excedit quadraginta passus, in Minori vero triginta: in hoc sane casu locū illum præsumi, ait Cœmiterium Ecclesiæ: *allegat ibi infinitum Doctorum numerum*. Tu autē distingue hāc Coniecturam cum præcedentibus, quæ dicta sunt de his quadraginta, vel triginta passibus.

Secunda Coniectura est, quando Ecclesia est antiqua, & locus apud ipsam Ecclesiam habitus, & reputatus est pro Ecclesiæ Cœmiterio: *hoc dicit in num. 21. vbi allegat Zabarel. in Clem. 1. de Sepult. sequitur postea in num. seq. 22.*

Tertia Coniectura est, quando in loco, seu fundo circum ipsam Ecclesiam reperta est ingens quantitas Cadauerum: ex hoc enim præsumitur, quod is locus sit Ecclesiæ Cœmiterium: & rationem esse, ait: quia sicut prohibitum est recondi cadauera fidelium in loco profano; ita etiam in loco sacro, vt in Ecclesia, vel Cœmiterio, vbi nō possunt Iudæi, vel alij infideles sepeliri: Vnde dicit, quod quoties in aliquo loco ante Ecclesiam reperiuntur plura cadauera fidelium, prædictus locus præsumēdus est Cœmiterium: sin autem vnum, aut duo corpora reperiuntur, Coniectura non procedit: quia posset dici fortuito casu eo loci sepulta fuisse. Concludit tandem ex Malcardo *de Probat. conclus. 289. num. 1.* quod Cœmiterium non præsumitur ex eo, quod aliqua ossa, vel cadauera alibi reperta sunt.

Ego tamen ad euitandas controuersias super dictis locis: (quia difficile erit omnia hæc probari, eo quod oporteret vbique locorum prope, vel ante ipsas Ecclesias illam loci, seu fundi partem

33 effodi) hoc trado consilium: Vt velint † omnes Ecclesiarum Prælati huiusmodi loca pro Cœmiterijs deputata reuerēter fieri custodiri, & ibi signū aliquod indubitatum ponere, ad differentiam cæterorum profanorum locorū: sicuti Recolendæ memoriæ præd. D. Cæsar Marullus, euigilantissimus in rebus suæ Ecclesiæ, in suis Synodalibus Constitutionibus decreuit; *quarum meminimus sup. S. præced. num. 7.* Qui *in 3. par. cap. 12. rub. de Sepulturis, & Cœmiterijs custo-*

custodiendis, plura disertissime super his constituit, quæ si quis custodiret, non modica dignus esset laudatione: pro cuius rei maiori dilucidatione eiusdem *capitis* verba huc tansferre volui, quorum tenor huiusmodi est.

„ *Honorifice condi, tumularique Fidelium corpora, & sepulchris, ijsq; magnificis operiri, Christianæ Religionis, & pietatis est: sed absq; Archiepiscopi auctoritate, scripto comprobata, in Templo locari, construiue ne ferant, nec construendis, ac locandis loci potestas in Ecclesia vllo modo fiat.*

„ *In Chorum, vel Capellam maiorem, nec in alios Ecclesiæ locos altaribus proprius admouenda; in Ecclesia iam extructa a parietibus prominētia marmorea, aut anea sint: Constitutione Pij V. Pontif. Ecclesiarum præfectis iubemus, vt quæ hactenus sublata non sunt, intra trium mēnsium spatium ab hac Synodo promulgata inde omnino auferātur, nec alia in futurum erigi, nec signa bellica in vlla Ecclesiæ parte collocari, permittant.*

„ *Quæ humi posita sunt, cum Ecclesiarum pauimentis æquentur, atque opere fornicato, aut aliter, ita aptentur, vt nullum fœtorem emittere possint. Occisorum corpora in sepulchris, vel Cœmiterijs condita a criminalium iudiciorum ministris nulla omnino de causa, vel in Locis sacris inspici permittāt, sed ex illis alio inspicienda transferantur.*

„ *Cœmiteria muro, vel alias tute vndique sæpiantur, ne bestijs ingressus pateat: in eorum medio Crux sit erecta firmissime. Et cum in eis ex antiquo Ecclesiæ ritu cadauera sepelienda sunt, munda, & a quibusuis impedimentis vacua cernantur. Ex his vites, arbores frugiferæ, & aliæ etiam infrugiferæ cuiusuis generis, aut arbusta stirpesue omnino connellantur, atque excidantur. Neue in posterum in his sacris Locis quæ-quam conseratur, nec vero feratur. Stabula item armentorum, & cuiusuis generis animalium inde procul sint. In ijsdem ne ligna congerantur, cœmentorum. lapidumue aceruus, nec denique quicquam loci illius decori, ac Religioni, Sanctitatiue repugnans.*

Hactenus verba prædictæ Synodi, quibus in hac præsenti quæstione concludere volui, quia quantum ad Cœmiteria pertinet satis, superque mihi dictum videtur. Constitutionis autem Pij V. superius allegatæ per d. Synodum, mentionem facit, eamque ad verbum refert Stephanus Quaranta *in d. Summa Bullarij, tit. Reuerentia Diuinorum.* Deueniamus ergo ad alia Loca Religiosa, vt sunt Hospitalia, Episcoporum Domus, & similia.

S V M M A R I A.

1 *Hospitalia num Delinquentes tueantur? Item.*

2 *Num quilibet erigere possit Hospitale?*

§. VIII.

LTRA ea, quæ supradicta sunt, quædam alia adhuc supersunt Loca, ad quæ Delinquentes confugiendo securi possunt esse, vt sunt Hospitalia, Episcoporum, Cardinaliumue Domus, siue, vt aiunt, Palatia, & similia. Quare in presenti Quæstione agendum est de ipsis Hospitalibus: in sequentibus vero de alijs Locis.

1 Quantum ad † Hospitalia spectat, communis affirmatiue regula traditur, quod ad illa fugientes, Immunes erūt: Hoc absque controuersia ab omnibus approbatur: videri tamen potest Feli. *in cap. De quarta, num. 3. sup. de Rescrip.* & Farin. *d. quæst. 28. num. 36.* qui plures referunt doctores: & rationem affert Farin. quia omnia priuilegia Ecclesijs con-

concessa, Hospitalibus competunt, & translata sunt, *per text. in l. Omnia. C. de Sacrosanc. Eccles.*

Sed licet regula sit affirmatiua, videlicet, quod ad ea fugientes securi erūt; quia tamen aliquando dubitari posset, de quibus Hospitalibus sentiendum sit, ob subsequentes rationes; Ideo in præsenti Quęstione distinguendum duxi eodem modo, quo dixi de Oratorijs *sup.* §. IIII. Nam si Hospitalia erunt ad vsum publicum destinata, vtique ad ea fugientes securi esse debent: secus autem erit si fuerint priuata.

Publica vero Hospitalia sunt ea, in quibus auctoritate Episcopi fuerit ædificatum altare ad celebrandum ibique sit rector perpetuus, cui dos aliqua cōstituta sit; is enim Locus cum sit Religiosus, consequens est, vt eiusdem sit iuris, cuius sunt cætera Religiosa Loca, *ita Fel. in d. cap. De quarta. num. 11. in fi. pro quo allego text. in cap. Ad hac sup. de Religiosis Domibus.*

Hospitalia autem priuata quia hodie possunt esse, cras vero non: sed ad libitum, & voluntatem dominorum, vt diximus de Oratorijs, possunt fieri cameræ, vel domus profanæ; ideo ad ea fugientes non debent hanc Immunitatem consequi, quamuis auctoritate Episcopi fuerit ibi positum altare, *Fel. lo. cit. & Abb. in d. cap. Ecclesia. nu. 7 inf. eod.* & vndique alij: quia ab hac sententia nemo discedit.

In dubio tamen quando ignoratur, sint ne publica, an priuata, resp. *Fel. in d. cap. De quarta. nu. 12. seq.* dicens, quod Hospitale præsumitur auctoritate Episcopi fundatum, quando in eo sæpe celebratur vocato populo per sonum cāpanæ. Sed dominus Abb. *in d. num. 7.* quem refert, & sequitur Couarr. *d. cap. vlt. num. 4. in fi.* ait, quod in hac dubitatione standū est consuetudini: quæ opinio mihi satis arridet. plura de his Hospitalibus refert Felin. *lo. cit. in seqq. numm.* qui inter alios, quos allegat, tradit auctoritatem Abb. *in suis quæst. 3. incip. Sempronius.*

Sunt quoque nonnulla Hospitalia, quæ aliquando, licet sint priuata, fieri tamen possunt Religiosa, siue Publica; quemadmodum sunt illa, quæ aliquis

2 dum viueret, erigere: nam cuilibet, † etiam priuato, permissum est Hospitalia erigere, & quandocunque sibi placuerit ad profanos vsus cōuertere: quæ si post eius mortem remanserint, ita vt amplius redigi non possint ad hos profanos vsus, tunc vt publica habenda sunt, *Abb. in cap. Ad hac. num. 4. sup. de Relig. domib.* Quapropter Delinquentes si ad illa se conferent, securi debent esse.

Vnicum adhuc insurgere videtur dubium: diximus enim quod huiusmodi Hospitalia pariter ambulant cum Oratorijs: sed sup. quādo de ipsis Oratorijs actum est, regula fuit ibi tradita negatiue, hoc est, quod regulariter Oratoria non tueantur Delinquentes; ergo idem dicendū esset de his Hospitalibus; Ratio nihilominus differentiæ ea esse videtur quia Oratoria quisque facilius construere potest, vt experiētia docet: cum fere in cunctis domibus, magnatorum præsertim, esse soleant: Hospitalia vero difficilius eriguntur, causam relinquo Lectori considerandam; & ideo cum eriguntur, semper regulariter solet Episcoporum auctoritas interuenire: quia, nisi aliqua magna ex deuotione, aut voto, non solent construi: Vnde qui talia agit, etiam post suam mortem, & in perpetuum solet relinquere. Si quis autem huic rationi nō adhæret, integritate mentis suæ præstet auxilium mihi, rogo: quia quomodocunque sit, siue affirmatiue, siue negatiue regula tradatur, sufficit distinctio tradita pro Vtrisque, hoc est, Oratorijs, & Hospitalibus, vt cognoscant ad ea fugientes, quando saluari possint. Hactenus de huiusmodi Hospitalibus: Deueniamus ergo ad Episcoporum, vel Cardinalium Palatia.

(∴*∴)

SVM-

SVMMARIA.

1 *Episcopatus, siue Episcopi Domus an semper indulgeat Reis hanc Immunitatem? & ibi aliquorum confutantur opiniones.*
Amplia, num. 4. & 13.
Limita, num. 5. 8. & 14.
2 *Cessante legis dispositione, cessat lex.*
3 *Causa, & substantia vbi remanet eadem, licet varietur aliquod accidens, non variatur dispositio.*
6 *Episcopus si a suis ciuibus occidatur, Sedes Episcopalis tollitur.*
Secum an habere possit mulieres? nu. 11.
Et an possit principalem Cathedram relinquere, & alibi residere? num. 15.
Tenetur suam visitare Diæcesim, nu. 16.
In qua maior est quocumque principi seculari, num. 18.
Ab Ecclesia sua, nisi magna ex causa, abesse nequit, num. 19.
Ecclesiam extra Diæcesim consecrare, vel Clericos non subditos an ordinare possit? num. 20.
Ex cõmissione Papæ duabus præesse potest Ecclesijs, eligendo tamen habitationem in vna tantum Diocesi, num. 21.
Colũna Ecclesiæ Episcopi nuncupati, n. 23.
7 *Sede traslata, omnia eius iura transferuntur.*
9 *Cathedra non facit Sacerdotem.*
10 *Locus non sanctificat hominem.*
12 *Consuetudini generali contraueniens peccat.*
14 *Diæcesis tota regulariter spectat ad ipsius Episcopum.*
17 *Delinquentes latitantes in domo alicuius potentis an birroarijs liceat requirere?*
20 *Ecclesiam extra suam Diæcesim non potest Episcopus propria auctoritate consecrare: vel Clericos ordinare: si tamen similia fecerit, an sint irrita?*
22 *Cardinalium Domus an liberent Reos? Item,*
Cardinales Ecclesiæ columna nuncupãtur; & num. 23.
24 *Tecta Locorum Religiosorum an inter eadem Loca Religiosa computentur, in quibus Delinquentes sunt securi?*
25 *Domus secundum Iurisperitos ex quibus constet: & ex quibus secundum Dialecticos?*

§. IX.

1 EIECTIS † quibusuis contrarijs opinionibus, resolutiue dico, quod fugientes ad Palatium, siue Domum Episcopi, vel ibi residẽtes, inde euelli non possunt. Textus est clarus in cap. Id cõstituimus. 17. quæst. 4. cuius verba pro maiori dilucidatione hic referre volui, quæ sunt tenoris sequentis.

„ *Id constituimus obseruandum esse,*
„ *quod Ecclesiastici Canones decreue-*
„ *runt, & Lex Romana constituit, vt*
„ *ab Ecclesia Atrijs, vel DOMO*
„ *EPICSOPI Reos abstrahere*
„ *omnino non liceat, &c.*

Qui Textus licet simpliciter loquatur, illum tamen controuertere aliqui sunt conati: Et primo referam opinionem Hugonis, qui voluit, vt in Domo, seu Palatio Episcopi debeat esse aliqua Capella, quam opin. refert Abb. in d. cap. Ecclesiæ. *num. 9. inf. eo.* Quidam referunt, ac tenent, quod prædicta Domus sita esse debeat intra quadraginta passus ab Ecclesia maiori, ad hoc, vt Delinquentes gaudere possint: quod etiam ibidem tradit Abb. & mouentur ea ratione: quia Palatium Episcopi nõ debet abesse ab Ecclesia maiori vltra prædictos quadraginta passus, prout traditur in Glos. d. cap. Id cõstituimus. *verbo vel, modo.* quæ mouetur per tex. in c. Episcopus. *Dist.* 41. & habetur in c. Episcopus. de Consecr. dist. 3. quam opinionem ex Oldrad. *Cons.* 55. *alias* 54. secutum fuisse Praxem Forensem omnium consensu, refert Couar. *d.* §. *vlt. num.* 5. *versic. vlt.* & sequitur Clar. *d. quæst.* 30. *vers. Scias etiam.* quasdam etiam referens opiniones. Tertia vero opinio fuit Illustrissimi Cardin. Host. qui absque tot distinctionibus primam (nempe iuxta verba textus in d. cap. Id constituimus.) simpliciter tenuit, & hanc etiam substinet Dominus Abb.

in

in d. num. 9.eadem ratione motus:quia ille textus indistinctè loquitur: Vnde cum simus in casu fauorabili, non debet restringi, sed potius ampliari, *prout diximus sup.S.VII.*Sed huiusce rei illa vera ratio est: quia priscis temporibus, quando illa iura fuerunt promulgata, Clerici simul habitabant vna cũ ipsomet Episcopo, *vt diximus sup.S.VI.* & ideo in illis Iuribus ex aduerso traditis præcipitur, quod Domus Episcopi non debet abesse ab Ecclesia maiori:sed quia nostris temporibus clerici dispersim habitant,quisque per seipsum;ideo nihil refert,an Domus Episcopi absit ab ipsa Ecclesia: & hoc tenet etiam præd. Glos. *d. cap. Id constituimus.* quam opinionem communem esse refert Couar. *d. Cap.* 20.*lib.* 2.*Var.Resol.num.*5.*versic.Quinto infertur.* quem secutus est Illustriss. Tuscus *in suis Practi. Conclus. lit.E.Conclus.* 10. *num.* 8. eandem tenet Genuensis *in Praxi Archiep.Cap.*22.*nu.* 10. de quo infra. Emanuel Sà *in dd. Aphoriss. Confess. verbo, Ecclesia ac Immunitas,in princ.* Nauar. *d. Manu.cap.* 25.*num.*18. *ex pracit.tex. cap. Id constituimus*. quam etiam communem dicit: idem que refert Farinat. *d. quæst.* 28. *n.* 38. dicens ab hac non esse recedendũ.Sed licet aliter postmodum in secũda editione dd.quæstionũ videatur tenete post Decianum, quem antea nondum legerat: nihilominus secundum superius relata, & inferius proxime dicenda, huiusmodi secunda opinio reijcienda est:& per consequens reijci quoque debet Ambrosinus *hic. i. super eadem Const. cap.* 10. *num.*7.qui *in fine* cum Farin.post.d.Deciani sententiam, transire videtur.

Sed Deciano, qui principaliter mouetur ea ratione: quia Domus, seu Palatium Episcopi non debet adesse ab Ecclesia, per tex. in cap. Episcopus vilem. *Dist.*41.& text. in c. Episcopus. *de Consec. dist.* 3. præter alias infradicendas rationes. Respondeo cum alio tex. in Ceremoniali Rom.nuper a S.fel. recond. Clem. 8. reformato, dum tractatur de Primo accessu Episcopi, vel Archiepiscopi. vbi, *Cap.* 2. *circa fi. versic.Deinde episcopus.lib.*1. post quam de benedicendo populo loquitur, statutum est, quod si Habitatio Episcopi contigua, vel vicina Ecclesiæ fuerit, Canonici eũ comitentur in habitu Canonicali: Si vero distantior, vsque ad portas ipsius Ecclesiæ. En ergo quomodo Episcopi Domus non tenetur de iure esse prope Ecclesiam, alias non facere mentionem distantiæ. Vnde cessante † legis dispositione, cessat lex: 2
quia dispositio facta ratione alicuius præsuppositi locum non habet, nisi præsuppositum illud verificetur, *Glos. & DD. in l. Mancipia. verbo, Aduocandum. C. de Seruis fugit. text. in l. Lucius Titius testamento. ff. de Fidei comm. Libert. & alijs allegatis per Ambrosinum hic, cap.* 17. *num.* 9. *Vide quoque sup. S. VI.num.* 17.Sed non ob hoc tollitur priuilegium concessum principaliter Domui Episcopi: nam quamuis Clerici non habitent simul, & communiter; non tamen Domus Episcopi desinit id esse,quod tunc temporis fuit: quia vbi † remanet eadẽ 3
causa, & substantia, licet aliquod accidens mutetur, non variatur dispositio, *cap. Inter corporalia. & ibi Abb. num.* 12. *sup. de Translat. Episcopp.* Quare concludamus, quod fugientes ad prædictas Episcoporum Domus omnino ac iuris necessitate gaudere debent, quamuis longissime ab Ecclesia maiori distent.

4 Quod † procedit, nedum si Episcopus ad sit in d. Palatio, verum etiam si morte, vel alia ex causa abesse contigerit: quia Domus Episcopi non desinit esse quod fuerat; nec eius nomen mutatur: & vbi remanet eadẽ causa, & substantia, &c. *prout sup. proxime diximus*: præsertim, quia nec Canones distinguunt.

5 Limita † tamen hanc conclusionem pluribus modis: Et primo, si Sedes Episcopalis alio translata fuerit: quod
6 accidere potest, si Ciues † (quod absit) suum interimerent Episcopum nam

nam ex hac causa perpetuo Episcopalis dignitas subtrahitur Ciuitati, *cap. vlt. 25. quæ. 2.* & sic definit esse domus
7 Episcopi: quapropter translata † Sede, transferunt etiam omnia iura eiusdem, *cap. Translato. sup. de Constit.*

8 Secundo limitabis † hanc prædictam Conclusionem, quando Domus Episcopi fuerit cōductitia, vt scio quondam euenisse in quadam Vrbe, vbi post adeptionem possessionis, dum expectabatur Episcopus, seu Archiepiscopus, quisquis fuerit, eius procurator cuidā seculari locauit eius Domum, ex quo non modicum scandalum ortum fuit: quia omnes murmurabant, sed nemo os suum ad loquendum metu aperiebat: Sed quia Deus omnia æquat, hoc sibi non placente, factum est: vt nō post multos dies eius conductor ab hac luce migraret: quod quasi prodigium non paucis visum est. scandalū enim quod ex hoc oriebatur non modici momenti quidem erat: quia dum considerabatur Loci Religiositas, veluti ludibrium reputabatur, fœminas in fenestris eius apparere sæpissime, imo tota die ibi videri cupidas, omnes censebant, tamquā si dicerent: Videte, quia licuit nobis aliquando esse episcopissas, vt ita dicā: & vbi loci sanctitas requiritur, ibi petulantia morabatur: Vnde si forte consuleret ab habentibus Reos facinorum condemnandi potestatē, responderem, quod Delinquentes illuc aufugientes (scio enim quod dum prædicti Seculares ibi manebant, quidam se contulerunt ad dictam Domum, seu Archiepiscopi Palatium) potuissent absque alicuius pœnæ huius Immunitatis incursu inde abstrahi, veluti si fuissent in cæteris profanis locis: Et rationem non inefficacem esse puto: nam cessante causa Religiositatis, cessat, & cessare debet iuris necessitate hoc priuilegiū; secundum eadem, quæ plene supra in præcedentibus quæstionibus tradita sunt; Sed vbi erat illa loci, saltem colorata Sanctitas, seu Religiositas, quæ a sacris requiritur Canonibus, & in hac sanctissima nostra Cōstitutione? nonne euanuerat? Ergo & eiusdem met priuilegium. En Beatus Io. Chrisostomus *in Matth. homil. 43. ad cap. 23.* (relatus a Gratiano *in cap. Multi Sacerdotes. Dist.*
9 40.) quomodo, inquit, quod non † cathedra facit Sacerdotē, sed Sacerdos
10 cathedram: Non locus † sanctificat hominem, sed homo locum. * *Vide tex in l. Vrbana prædicta ff. de Verb. Signif. distinguentem vrbana prædia a rusticis licet in ciuitate vel extra degeant. de quo plenè per Ias. in §. Item seruiam. num. 25. Instit. de Act. & ibi quoq; Gomez. & ego tetigi super Cap. Ritus, de Manus Iniectione. in verbo Satisfactum ad finem* * pro quo extat etiam illud 2. Machab. *cap. 5.* de quo sup. *in Initio Capitis præcedentis, ante nu. 1.* actum est. Si ergo huiusmodi Priuilegium illi datū est Loco propter Episcopi, seu Archiepiscopi personam, hoc est, in quantum ad eius habitationem destinatus est; cur cessante tali casu, nō debet hoc cessare Priuilegium? Sed quis negabit, quod illa Domus nō sit, nec vocari possit amplius Episcopi Domus, quamuis quoad possessionem, eius sit? quare dum Episcopus ibi moratur, vel si absuerit causa visitandi Diœcesim, vel alia ex causa, vt infra dicetur; aut saltem mortuo prædecessore, eius successor, & nouus Pastor expectetur: tunc profectu secus dicerem: quia adhuc habetur pro Religiosa. Sin autem hæc cessauerint: vtique omnia eius iura Ecclesiastica cessabunt: quia Episcopus sanctificat Locum, non Locus Episcopum: quapropter dum huiusmodi Domus erit conductitia, vel alia ex causa, ad Laicorum habitationem destinata fuerit, Delinquentes nō debent ibi se tueri: quia in vanum laborabunt.

Sed quidem valde indecorum est, videre mulieres in Episcoporum Domibus, simul cū ipsis Episcopis commorari, etiam si pro eorum seruitijs secum
11 essent: quia omnino † quamuis non suspectas, & quouis eis coniunctionis gradu coniunctas, Episcopi secum habere

bere in suis Domibus nõ possunt: quod rectissime sancitum est Iustiniano *in Authen. de Sanctiss. Episc. §. Praesbiteris. versic. Episcopum vero. cuius verba referuntur in Auth. Episcopo. alias, Nullam Episcopo. C. de Episcc. & cler.* quod approbat Glos. in ca. Legitur. *verbo. Mea. Dist. 81.* ex qua idem dicit Anto. *in ca. 1. sup. de Cohabit. clerr. & mull.* relatus a Domino Abb. *ibidem num. 3.* quamuis ipse contrarium *ibi* dixerit, referens, quod ille textus, cum sit Lex ciuilis, non potest Episcopus ligare: quia a sacris Canonibus non est prohibitum, imo expresse videtur permissum: sed honestius esse, ait, quod a Iustiniano statutum fuit, maxime propter alios Clericos, cum Episcopo morantes. Vnde Symmacus relatus a Gratiano in d. c. Legitur. inquit his verbis.

„ *Legitur quod B. Augustinus nec cum sorore habitare consenserit, dicens: quae cum sorore mea sunt, sorores mea non sunt. Dicti ergo viri cautela, magna nobis debet esse instructio.*

* & alibi dixisse fertur, & si propinquae mulieres suspectae non essent, tamen quae ad eas ventitarent, posse suspicionem efficere. faeminarum ergo, & in eis sororis, ac foris filias, contubernium familiaritatemq; vitauit. *

Quare hodie ob generalem Consuetudinem, putarem, quod si Episcopi contrarium facerent, peccarent: quia sic introductum est, & a communi omnium Episcoporum consensu approbatũ, quod a Iustiniano *in d. Authent.* sancitur. Quod peccarent, dixi: quia

12 contraueniens † generali Consuetudini, legi contradicere videtur: quia Cõsuetudo legis vim obtinet, *c. Consuetudo. Dist. 1.* dummodo concurrant illae qualitates, quarum sup. *Cap. praeced. S. I.* meminimus.

13 Extende † quoque regulam nostram affirmatiuam ad Domum Episcopi, dum per suam Dioecesim moratur, eã tatione: quia sicut Locus Religiosus fieri debet cum auctoritate Episcopi, ita etiam, imo multo fortius vbi ipse Episcopus moratur, Locus ille Refugiũ Delinquentium esse debet: quia si verum est, quod hoc Priuilegium datur Episcoporũ Domibus, extra illos passus constructis; sequitur quod vbicunque sit ipsius Episcopi Domus hãc eandem habeat prerogatiuam, dum per

14 suam Dioecesim moratur: nam tota † Dioecesis spectat regulariter ad ipsius Episcopum, Abb. *in cap. Graue. num. 2. sup. de Offic. Iud. Ord.*

Non obstat Textus in cap. Placuit.

15 7. *quaest.* 1. vbi dicitur, quod nullus † Episcopus, relicta principali Cathadra, ad aliquam Ecclesiarum in sua Dioecesi constitutarum se conferre debet: vel in re propria diutius, quam oporteat cõstitutus, curam, vel frequentationem propriae Cathedrae negligere: quia illud intelligitur pro perpetua mansione; nõ tamen prohiberur, quin suam Dioece-

16 sim visitare possit: imo de iure † eam visitare tenetur, *cap. Placuit. 10. quaest. 1. quem text. allegat Glos. penult. illius pracit. cap. Placuit. 7. quaest. 1.* Quare si-

17 cut † non licet Delinquentem in domo alicuius potentis domini latitantem perquirere, nisi seruientes cum auctoritate, & mandato Iudicis illud fecerint, *Boer. decis. 174. num. 4.* Ita a fortiori, non licet in domo Episcopi, etiam venia petita a secularibus potestatibus, Reos perquirere, vel extrahere: Nam

18 cum non † inueniatur aeque maior ipse Episcopo in tota sua Dioecesi, sed ipse solus maior est quocunque Principi secularì illius dioecesis, *vt bis dixit Abb. nempe in cap. Omnes. num. 1. & iterum in cap. Solitae. num. 7. sup. de Maior. & obedien.* Non poterit ab alio, nisi ab eodem Episcopo illa peti licentia, vel concedi.

Dixi de Domibus tantum Episcoporum dum suam Dioecesim visitauerint, vt ad eas fugiẽtes Immunes fiant

19 & non de alijs, quia Episcopi † non possunt abesse a sua Dioecesi, nisi magna ex causa, vt nouiter in Synodo Tridentina, *Sess. 23. Cap. 1. Decr. de Reform.*

form. & in Bulla Pij IIII, *ad d. Syonod.* statutum est: idque tempore limitato, ad summum per tres menses quolibet anno, siue continuos, siue interruptos: alias si contra fecerint, præter peccati mortalis reatum, alijs pœnis obnoxij erunt: quapropter fugientes ad eorum Domus non poterunt esse securi: Et ratio huiusmodi est efficacissima; quia

20 quemadmodum Episcopus † extra suam Diœcesim Ecclesiam, vel Altare consecrare non potest: vel Clericos ordinare, qui sibi non fuerint subiecti, (& si de facto præsumpserit sine licentia proprij Episcopi, quamuis Consecratio, vel Ordinatio illa valeat, ipse tamen Episcopus veniet puniendus, *c. Episcopus in diœcesim. 7. qua. 1. & c. Tuanos. sup. de Consecr. Eccles. & ibi Abb. nu. 2. iunctis textibus in cap. 1 & 2. de Tempor. ordin. lib. 6.*) Ita etiam non potest domum ad suum vsum deputatam eo loci, vbi nullum ius habet, Religiosam facere, cum nullam circa hoc habeat auctoritatem. Quapropter quod diximus de Loco Religioso, qui Episcopi auctoritate fieri debet, intelligitur pro eo, sub potestate Episcopi constituto, non alieno extra suam Diœcesim: nam quamuis Episcopus extra suam Diœcesim Ecclesiam ædificauerit, non tamē poterit eius consecrationem vindicare, *16. quæst. 5. tota.*

21 Nisi Episcopus † ex cōmissione domini Papæ duabus præsit Ecclesijs, quia tunc eadem iura competent ei in vna, quam in altera: bene verum est, quod tenetur sibi in vna tantum habitationem eligere, vbi commodius expedire videbitur: *hoc colligitur ex cap. Et temporis qualitas. d. 16. quæst. 1.* Quare dum Episcopus infra terminos suarum Diœcesum habuerit aliquam habitationem, fugientes ad eam; Immunitatem hanc consequi debent. Et Hæc satis quantum ad Episcoporum Domus. Deueniamus ergo ad Domus, seu Palatia Cardinalium.

22 Et Clarus † *d. quæst. 30 versic. Item adde* ex Manfredo, *de Cardinall. cap. 8. in 18. priuilegio.* tenet, quod fugiens ad Domus Cardinalium securus esse debet: & ita cōsuetudine fuisse receptum, tradit, quod Nauar. *d. cap. 25. num. 18. in fin.* confirmat: Sed Baiard. *in Clar. in versic. sup. cit.* hanc impugnat opinionē, dicens, quosdam Summos Pontifices, præsertim Sixtum V. hanc sustulisse Immunitatem ab illorum Domibus, vt ex Bullis, vel Cōstitutionibus apparet: & hoc idem refert Farin. *d. quæst. 28. n. 48.* quamuis postea *in fine* dixerit per hanc nostram Constitutionem illis fuisse derogatum, & ad pristinum hanc Immunitatē restitutam: Sed quicquid sit, Ego ita resoluerem rem istam, vt deberemus stare generali consuetudini: Et licet illud in Vrbe non seruetur; non valebit consequens, quod alibi extra Vrbem non debeat seruari: nā cum adsit ibi Summus Pontifex, qui Caput est totius mundi, quamuis Delinquentes aufugerint ad prædictas Domus pro quouis leuissimo crimine, posset eos ad libitum suum huiusmodi Beneficio priuare, secundum ea, quæ diximus *sup. in Initio Cap. II. num. 74.* Secus autem

23 putarem de Domibus Cardinalium, † extra Vrbem morantium, ob eorum tantam dignitatem, & excellentiam, ita vt colūnas Ecclesiæ dici meruerint: & post ipsum Summum Pontificem cæteros honore, ac dignitate præcesserint: ita legitur in quibusdam Extrauagg. Constitt. Leonis. X. *quarum vna incipit, Temerariorum. Altera vero incipit, Sancta Romana Ecclesia. hac proxima traditur a Petro Matthei in d. trac. 7. Decret. lib. 1. tit. de Cardinalibus. constit. 4. illa vero prima habetur in Bullar. cuius mentionem fecimus sup. Cap. II. §. vnico. Extat autem in fol. 118 r. Constit. 18.* Sed hoc idem dicitur de Episcopis: quia Columnæ quoque comprobantur Ecclesiæ, *vt legitur in Clem. 1. de Pœnis. §. nec super hac. versic. Episcopi enim. Item in cap. Qualiter, & quando. ins. de Accusat. quasi circa med. in versic. Et ideo ibi, (Ne, concussis Collinis, corruat ædificium) & in cap. Accusatio. il 2. 2. quæst. 7. Item*

in

in cap. Gloria Epiſcopi. 12.quæſt. 2.quæ Iura tradit Gloſ.in d.verſic. Ne concuſſis. cum alijs ſimilibus. Et hanc ſententiam poſt hæc manuſcripta, teſte Deo, perlegi apud Illuſtriſſ. Cardin. Tuſcum *in d. ſuis Practi.concluſſ. lit.E. concluſ. 10. nu.* 12. qui dicit, extra Vrbem tantum ſeruati quoad Cardinalium Palatia. De quodam alio eorundem Cardinalium priuilegio agemus inf. §. vlt. Quæ omnia ſint dicta quantum ad Loca firma, ex quibus prouenit hæc Immunitas.

24 Aduertēdum tamen, quod Si quis † ſupra Tectum eorundem Locorum fuerit, non erit inde inuite extrahendus, vt ſcilicet de foris cum ſcalis ex locis pro-
25 fanis capi poſſit, quia Domus † nedum ex ſolo, ſed & ex ſuperficie cōſtat, *l. Eum qui. in princ. ibi. (Vt puta cum ædes.) ff. de Vſucapio.* licet ſecundum Dialeticos conſtet ex tribus, *Gloſ. ibidem in d. l. Eum qui.* Itaque dum dicimus de domo extrahi non poſſe, de ſuperficie quoque intelligimus. Quibus ſic ſtantibus, deueniendum eſt ad quandā aliam quæſtionem, quam Doctores tradunt de illis Delinquentibus, qui aufugerint ad Sacroſanctam Euchariſtiam, dum per Ciuitatem ducitur: & cum hac quæſtione abſoluentur ea, quę ad huiuſmodi Religioſa Loca ſpectare dignoſcuntur.

S V M M A R I A.

1 *Fugiens ad Sacerdotem geſtātem Sanctiſſimam Euchariſtiam, Immunitate gaudet: & num. 8.*
Extende quoque ad eos, qui aufugerint ad aliquos Sanctos, vel Sanctorum Statuas, dum proceſſionaliter deferuntur, num. 4.
Limita, num. 5. & 7.
2 *Rebuffus, Viuius, Additionator Felini, Marius Muta, & alij qui Gloſſam in cap. Quæſitum. 13. quæſt. 2. affirmatiue intelligunt, dicentes quod d. Gloſ. tenet, quod fugientes ad Euchariſtiam liberentur a criminum pęnis, confutantur.*
3 *Veſtales Virgines, Delinquentes etiam ſi ad mortis ſupplicium ducebantur, liberabant.*
6 *Euchariſtia eſt cibus animæ.*
7 *Eccleſia eos tuetur qui liberi ad illam fugiunt: ſecus autem ſi capti per Eccleſiam ducantur.*

§. X.

1 QVAERVNT † poſtremo loco Doctores, Vtrum fugiens ad Sacerdotem ſanctiſſimam Euchariſtiam deferentem Immunitatē conſequi valeat? Et communis eorum fertur ſententia, quod ſic: ita Clar. *d. quæſt.* 30. *verſic. Vltimo quæro. & quæſt. 98. verſic. Sed pone.* Nauar. *d. cap. 25. num.* 18. poſt Hoſt. & alios: Gomez. *d. cap.* 10. *de Delictis. num. 1. circa med. verſ. Quod extende.* Decianus *d. lib. 6. cap. 29. alias* 30. *num.* 8. qui alios quamplures tradit: Et tandem poſt multos Farin. *d. quæſt.* 28. *num.* 11. & de magis communi tradit Cæuallos *in Spec. comm. contra comm. quæſt.* 169. Ab hac tamen ſententia diſſentit Couar. *d. c. 20. nu. 6. in fi.* ac etiam nonnulli relati a Ludouico Gomeſ. *in §. pœnales. num.* 50. *Inſtit. de Actionibus, quaſi circa med.* inter quos refert Gloſ. *in cap. Quæſitum. 13. q. 2.* quam reprobat Archid. *ibidem*: & idem Gomeſ. *lo. cit.* Sed primam ſententiam omnino tenendam contra Couar. & alios, dicit Emanuel Rodriq. *in ſua Summa Hiſpana, qui in 1. par. cap. 155. de hac Immunitate tractans, hoc ipſum in princ. d. capitis refert.*

2 Hinc male dicit Rebuff. qui † eādem Gloſſam pro ſe allegat, tenens cum ea parte affirmatiua *in d. to. 2. ſuper Conſtit. d. Gloſ. 1. num. 12. in fi.* cuius verba ſunt.

„ *Eadem Immunitate gaudere debet,*
„ *qui ad Sacrum Chriſti Corpus, dum*
„ *per ciuitatem portatur, confugit, vt*
„ *docet Gloſ. in c. Quæſitum, &c.*

Et pro hoc allegat etiam Felin. qui hāc Gloſ. (licet ipſe affirmatiuā teneat)

con-

numerum allegat; ideo amplectendã fore, tamquam fauorabilem, & magis piam, censeo; non obstante, quod de hoc nulla fiat expressa mentio in sacris Canonibus, vel in hac nostro Constitutione: quia, & si in ea de hoc non videtur actum, non tamen apparet fuisse derogatum huic pijssimæ Sententiæ: quia in illis tractatur de quibusdam firmis Locis, ac semper certis; Nos vero in hac præsenti Quæstione de quondã instabili agimus Loco, qui nunquam certus, & idem esse potest: vnde quid mirum, si ille Locus illo instanti, vel modico temporis spatio pro Ecclesiæ habeatur? Imo hoc expresse approbat Io. *in Apocal. cap. penul. nu. 22.* dicens:

,, *Et templum non vidi in ea: Dominus*
,, *enim Deus omnipotens Templum illius est, & Agnus.*

Quod ore eiusdem Domini nostri Saluatoris dictum fuisse, refert idem Io. *in suo Euang. cap. 2. post num. 19.* hisce verbis:

,, *Soluite Templum hoc, & in tribus*
,, *diebus excitabo illud.*

Et rursus;

,, *Ille autem dicebat de Templo Corpo-*
,, *ris sui.*

Sed Couar. bene respondet Decia. *lo. sup. cit. in princ. huius* §. cui nil aliud vltra addere curaui, quia sufficiunt nobis, quæ huc vsque dicta sunt.

Hostiensis autem, qui affirmatiuam substinet, ex quo omnes alij moueri videtur, *quod est in Sum. hoc eo. tit. §. Aquibus num. 12. circa med.* mouetur exemplo Mulieris, quæ sanguinis fluxum patiebatur: dum dixit:

,, *Si tetigero tantum vestimentum e-*
,, *ius, salua ero: & ait Iesus: confide*
,, *filia: fides tua te saluam fecit: &*
,, *salua facta est mulier ex illa hora.*

Matth. cap. 9. post num. 20. Sed tudi meo iudicio melius videtur, & magis proprium illud exemplum Adulteræ, supra dictum *Cap. II. in Initio, nu. 83. & seq.* Et ratio ea est: quia in hoc Tractatu agimus de illis, qui liberantur a pœnis criminum, siue delictorum; exemplum autem relatum ab Hostiensi est super langoribus corporis: vnde diuersum est quod dicitur in vno, quam in altero. * *Vide quæ dicit Henriq. Boich in cap. sane. de Celebrat. Missar. vbi pene omnia quæ hic discussa sunt, refert.**

Sed nec adeo mira res hæc videtur, vt tanta exhibeatur sacrosanctæ Eucharistiæ reuerentia, cum apud Infideles,
3 & Idolatras quibusdam Virginibus, † dictis Vestalibus, similis honor, & reuerentia tradita fuerint: nã dum per Vrbem Romam deambulabant, si alicui Delinquenti obuiabant, quamquam is ad vltimum ducebatur supplicium, earumdem Virginum iuramento, eo quod fortuito casu, non ex industria, vel proposito, sed insciæ illi obuiarant, liber, & Immunis efficiebatur: hoc refert idẽ Fr. Hieron. Rom. *in prad. par. 2. de las Repubb. quæ est Repub. Gentilica, vt dictũ est. qui in lib. 3. cap. 9.* diffuse de his Virginibus Vestalibus tractat.

4 Propterea, quod † dictum est de sanctissimo Eucharistiæ Sacramento, extenderem etiam, & ampliarem ad alios Sanctos, dum processionaliter per vicos, & Plateas deferunt: si enim modo prædicto apud Gentiles, ob honorem Duæ Vestis, Delinquentes, & Criminosi liberi, & Immunes fiebant; multo magis propter honorem Dei, & Domini nostri Iesu Christi suos Sanctos venerari debemus, cum Dij meruerint vocati, *Psal. 8. nu. 6. & Io. 10. nu. 35.* *hoc exemplum Alarici legi potest in Notationibus Baronij ad Martyrolog. Rom. die 18. Nouemb. lit. A circa med. in versic. Quanta autem.* *Quod nõ absque exemplo transibit, quia seruatum fuisse, adinueni, tempore Alarici regis Gothorum, qui cum ad terminos Vrbis Romæ veniret, eamque bello expugnaret, capta demũ, præcepit, vt fugientes ad Templa non molestatentur, vel maletractarentur: Et cum quædam Virgo vas quodam sacrum, & alias quasdam Sanctorum reliquias secum gestaret (eo quod tunc temporis Ecclesiæ, siue Templa a Virginibus custodiebantur) nullus Gotho-

rum eidem Virgini, & omnibus illis, qui eam associabant, vllam molestiam ausus est inferre. Vnde si a Barbaris, & Immanibus gentibus, prout erant Gothis (quia sic eos vocat Calep. *in suo Diction. latino, verbo Gothia.* de quibus etiam diffuse tractat d. Fr. Hierony. Rõ. *par. 3. de las Repubb. in Repub. Septentrio.* qui licet Christianorum nomen adepti fuerint, Arrij tamen impijssimi hæretici sectam sequebantur, *vt ait idem Rom. loco infra proxime citando*) tantus honor Sanctorum reliquijs deditus est; quid faciendum inter nos Christi fideles, qui eosdem Sanctos quotidie celebramus? Hoc Alarici exemplum tradit idem Fr. Hierony. Rom. *in d. Repub. par. 1. in Repub. Christiana, lib. 6. cap. 36. col. 1. in fi. fol. mihi 393. & iterum in d. Repub. Sept. cap. 3. fol. 5. col. 2. Sed quod dixi de Alarico, legi poterit inf. ijsdem verbis. d. Hieron. Rom. in fi. huius Libri, in illo capi extracto a Repub. Christia. in quo de hac Immunitate tractatur.*

Hoc autem limitabis duobus modis:
5 Primo, quando † alicui damnato ad mortem, vel aliqua ex deuotione, siuè morbo detento sanctissima Eucharistia conceditur: quia tunc, licet antequam illud sumat, amplexus fuerit Sacerdotem, illam gestantem, non erit Immunis: & in his terminis posse procedere Glos. *præd. cap. Quæsitum. per eandem*
6 *rationem: Quia tunc † est cibus animæ, & non corporis illud Sacramentum, de Consecr. dist. 2. cap. Non iste panis.* tradidit Ludouic. Gomes. *d. num.* 50. & quidam alij ab eo relati licet Cæuallos *d. lo. sup. cit. in princ. huius* §. dixit, prædictam Glos. ita esse intelligendam: cuius opinio non omnino mihi satisfacit; cum pateat Glos. intellectus, in illis præsertim verbis, quæ supra relata sunt: *ibi, (Vel dic, quod priuilegium, &c.)* ex quibus Couar. contrarium tenere, diximus Sed huic Cæual. sententiæ, quoad præd. Glo. intellectum, concordat Ambros. *hic, d. cap. 10. num. 9.* licet nobiscum affirmatiue teneat. Quare si secus esset, vt cum aliquis vellet sumere hoc Sacramentum, liber efficeretur, esset occasio priuandi se ipsum tanta gratia: quia Iudices temporales, ne Delinquentes hoc modo se liberarent, illud eis denegarent. Alia ratio patebit in sequenti limitatione.

7 Limita Secundo, nisi † captus, dum ad carceres ducitur, vel aliunde, obuiauerit Sacerdoti gestanti sacro sanctam Eucharistiam: quia neque in isto casu libertatem consequetur, ea ratione: quia Ecclesia eos tuetur, quos liberos adinuenit, vel qui liberi ad eam confugiunt, ita post Hostiensem *in Summa hoc eo. tit. in d. §. A quibus. d. num. 12. in princ.* concludunt omnes, vt videre est Couar. *d. cap. 20. num. 13.* Gomes. *Varr. Resol. d. lib. 3. eo. cap. 10. num. 2. versic. Quarto limita.* Decian. *d. lib. 6. cap. 27. num. 30.* qui plures alios, fere omnes antiquos allegant: de qua re plene tractat Farin. *d. quæst. 28. num. 69.* & quandam contrariam opinionem Iulij Clari, qui Remigium insecutus est, reijcit: licet alibi, *sup. in num. 45.* aliter, & cum eodem Claro dicere videatur, attestans de communi opinione: sed postmodum *in præcit. num. 69.* plenius materiam tangens, ex quampluribus alijs de magis communi confirmat quod huc vsque diximus. Illud autem, quod primo loco refert ex Claro *in d. num. 45.* non ita simpliciter intelligendum est, vt eo ipso, quod aliquis amplexus fuerit Sacerdotem, sacrosanctam Eucharistiam gestantem, liber efficiatur, prout ibi videtur dicere Farin. sed iuxta supradictam sententiam, quando. s. confugit ad Sacerdotem, &c. alias sibi ipse contrarius esset, dum eundem Clar. *in eod. versic. Vltimo quæro.* allegat in illo *præcedenti nu.* 1 t. quod nos sup. *in princ. huius* §. pro nobis tradidimus, & in his terminis loquitur Clarus vtrobique, allegatus a Farinat. *locis citatis.* Sed licet postmodum Clarus *in d. quæst. 30. versic. Scias autem.* dicat, quod si damnatus ducatur per Ecclesiam, non possit inde inuitus extrahi; illud tamen reijcitur ab eodem Farin. *lo. sup. cit. in num. 69.* Et

69. Et nos, vltra, eum duplici ratione reijciendum putamus: Altera est in §. VIII. Cap. seq. vbi de Condemnatis agemus: Altera vero tradetur inf. Cap. VI. §. II. *post num. 70. in versic. Amplia tandem. qua Ampliatio erit huius dicti limitatio.* Vnde hic omnino teneas illud, quod communiter ab alijs, per Farin. relatis, tenetur, iuxta prædictam sententiam Host. *in d. §. A quibus, nu.* 12. qui *in princ.* hoc ait:

„ *Vel dicat, quod Ecclesia confugientem ad se ideo seruat, & saluat; quia ex quo ad ipsam confugit, fugiendo factus est liber, & ad ipsam liber venit: & ideo bene est rationabile, quod Ecclesia ipsum tueatur in ea libertate, in qua ipsum inuenit. Corpus vero Christi datur iudicato ad mortem, & in captiuitate detento; ideo libertatem, quam non inuenit, tueri non potest: nec iustitia præsumitur velle præiudicare: quia iustus Dominus est: &c.*

Quibus verbis probatur, quod huc vsque dictum est. Vnde quemadmodum captus, si per Ecclesiam ducatur, non liberatur, ex quo non se receperit liber; ita etiam is, qui Sacerdoti sanctissimam Eucharistiam gestanti obuiauerit, dum captus ducitur, non poterit hac Immunitate gaudere: quod quidẽ rationabilissimum est: quia sequeretur, quod dum incarcerati aliquo morbo laborant, & ad Hospitalia curationis causa ducuntur, liberi efficerentur: quare, ne ad libertatem peruenirent, potestates temporales eos curatione priuarent.

8 Sed, vt quis † Immunitatem consequi valeat, dum se recipit ad sacrosanctã Eucharistiam, quidam aiunt, quod debeat Sacerdotem amplecti, vel eius vestem tenere: Ego autem hoc non ita restringendum puto; sed sufficere intendo, quod vexillum, vel lumen, vel hastam baldachini, vel quid aliud attingat, vel agat, veluti si inter populum & gentes illam associantes se conferat, ita vt vnus illorum videatur, & pars illius Ecclesiæ, quam tunc gens illa repræsentat, efficiatur, argum. l. Quisquis. *C. ad legem Iuliam Maiest.* ibi:

„ *Quia & ipsi PARS CORPORIS nostri sunt.*

SVMMARIVM.

1 *Damnatus ad mortem, dum ad supplicij locum ducitur, si ei obuiauerit aliquis Illustrissimorum Dominorum Cardinalium, & imposuerit pileum suum super caput eius, an ex hoc libertatem consequi possit?*

§. VLTIMVS.

ALIAM alij afferre solent Doctores quæstiunculam, scilicet, Quando aliquis Delinquentium ducitur ad vltimum supplicium, cui si obuiauerit vnus ex Cardinalibus, eique pileum suum imposuerit, an libertatem cõsequi debeat? Hanc quæstionem negatiue partim, affirmatiue vero partim concludunt: Sed quoniam non est locus noster hic de ea tractare; ideo omittendum duxi: videri tamen potest Ludouicus Gomez. *in d. §. Pœnales, d. nu. 50. in princ. Instit. de Actio.* qui plures allegat pro vtraque parte: Sed post eum alios in numeros refert Clar. *d. §. fi. quæst. 98. vers. Vlterius quæro.*

His itaque relatis, ac pro viribus meis declaratis, deueniendum est ad alia substantialia, quæ Rem hanc concernunt, sicuti supra *in Proœmio* dictum est: vt facilius delinquentes se tueri valeat aduersus Iudices, qui eos pœnis corporalibus submittere procurant: atque etiam vt ipsimet Iudices cognoscant, quando Delinquentes hanc conconsequi possint Immunitatem: ideo in hoc sequenti Capite dicendum est.

O DE

DE CRIMINIBVS, QVIBVS DELINQVENTES Priuantur Hac Immunitate.

SVMMARIA.

1 *Delictum, Crimen, Peccatum, Maleficium, Excessus, Facinus & Flagitium an differant? & numm. seqq. vsque ad n. 9.*
2 *Delictum quid: & vnde dictum?*
An sit genus omnium malorum? num. 13.
Potest etiam esse species Maleficij, n. 14. & 15.
3 *Crimen quid?*
Et propter quæ Delinquentes hac Immunitate priuentur? num. 16.
4 *Peccatum quid?*
5 *Maleficij definitio.*
6 *Excessus quid est?*
7 *Facinus quid, & vnde dicatur?*
8 *Flagitium quid?*
9 *Facere aduersus ea videtur, qui non facit quod facere debet.*
10 *Facti appellatione ciuiliter quod veniat: Et quid naturaliter? num. 11.*
12 *Verba in dubio quomodo intelligenda?*

Cap. V.

CTVRVS in hoc Quinto Capite de quibusdam Delictis, seu mauis Criminibus, quibus si quis inuolutus fuerit, hac nostra præsenti Immunitate se tueri non poterit, prius quædam ad præsentem Rubricam tradere curabo; pro cuius intelligentia
1 præmitto † differentiam inter Delictum, Crimen, & Peccatum, quæ vt diuersa traduntur a Glos. 1. *in reg. Peccatum. in 6.* his quoq; addo Maleficium, Excessus, Facinus, & Flagitium, de quibus infra proxime dicetur; sed illorum differentia hæc est, vt in præd. Glos.
2 habetur: quia Delictũ † est boni deser-
3 tio; & dicitur quasi derelictũ; Crimen † autẽ est peccatum graue, accusatione, & dãnatione dignissimũ *Adde c. Vnum.*
4 *Dist. 25.* Peccatũ † vero est idem, quod prauus actus: sed vltra Glos. addo etiã, quod Peccatũ est volũtas retinendi, vel consequendi quod iustitia vetat, *q. 1. in princ. §. fi.* Sed quid sit Peccatũ plenius videri potest aPud D. Tho. *quod require breuiter in Repertorio sua Summa, verbo, Peccatum.* qui plures tradit definitiones, quas hic, vt breuitate vtar, omitto. Quapropter Crimẽ videtur minus patere, quam Peccatũ, cũ sit eius species.
5 Maleficiũ † autẽ est, quod improbe admissum est: & dicitur quasi malefactũ: de quibus omnibus cõsule Bonifacium de Vitali *in suo Tract. de Malefic. sub*
6 *rub. Quid sit Maleficiũ, n. 1.* qui † refert etiam quid sit Excessus: Sed melius de his, atq; alijs similibus consulendus est Bart. & Additiones ad eũdem *in l. Aut facta. ff. de Pœn. vbi etiã Doctores: & in c. Aut facta, de Pœniten. dist. 1.* His quoq; addes Facinus, & Flagitium, de quibus Archid. *in c. Flagitia. 32. quæst. 7.* dicit,
7 quod quicquid † agitur, vt alteri noceat, Facinus est: & dicitur a facio; Sed quicquid † agit indomita cupiditas ad corrumpendum animum, & corpus suum, Flagitiũ est. Citra hæc, sunt alia plura, vt Scelus, & similia, quæ hic referre satis longum esset: sed quia nõ faciunt ad rem, ideo relinquendum duxi.

Horum autem omnium genus est Delictum, secundum Nebris. *in Lexi: Iuris. §. Delictum. vbi probissime.* Sed opponitur, quod potius sit Maleficium eorum genus, quam Delictũ: eo quod Delictũ est boni desertio,

9 vt diximus; sed qui † non facit, quod facere debet, videtur facere aduersus ea, quæ nō facit, *l. Qui nō facit. ff. de Reg. iu.* & *ibi* Dec. ait, q̄ nō facere; dicitur facere ergo Maleficium cōtinet sub se & Delictū: quia qui bonū deserit, dicitur malefacere. Sed huic oppositioni respondendum est cum Alciato *in l. 4. §. Cato. ff. de Verb. oblig. a num. 24. vsque ad n. 27. vbi de hac eadem re disputatur*: qui *in d. num. 24.* tres casus esse considerandos, dixit, quorum priores duos hic trademus.

10 Primus est, quando † capimus factum ciuiliter, idest, prout consideratur a iure, tanquam quid differens ab his, quæ sunt iuris: & tunc appellatione facti venit non factum, etiam proprie. Se-

11 cundus casus est, quando † consideramus significationem naturaliter: & in tali casu non videtur, quod non facere, proprie loquendo sit facere: Vnde statutum puniens aliquid facientem contra statutum Principis, non trahitur ad eum, qui nihil facit: & post quædam subdit in hæc verba:

„ *In proposito ergo capiendo factum*
„ *secundum suam propriam significa-*
„ *tionem, etiam naturalem, eius ap-*
„ *pellatione non venit non facere: &*
12 „ *in † dubio verba debent intelligi na-*
„ *turaliter, non ciuiliter, cap. Suscep-*
„ *tum. de Rescrip. in 6. Improprie ve-*
„ *ro, & large talis non faciens com-*
„ *prehendetur, l. 4. ff. Quæ in frau-*
„ *dem. & d. l. Qui non facit. ff. de Reg.*
„ *iur.*

Hæc, & alia multa refert Alciat. *quæ ibidem videri, & legi possunt.*

Vnde redeundo ad propositum nostrum (quia in definitionibus non ficte, sed proprie loqui debemus, vt idem Alciat. ait) Qui non facit, non dicitur facere: & hoc modo ille dumtaxat, qui facit, & malum facit, dicitur committere maleficium: & per consequens Maleficium non potest comprehendere Delictum, cum hoc sit boni desertio, quod est proprie non facere. At

13 quidem Delictum † ideo est omnium genus, quia malum facere, est bonum deserere: imo non tantum malum faciens, verum & qui bonum non facit, cum possit, licet malum nullum faciat, quia reuera non facit, vt dictum est, semper bonum deserit: Quare si ue malum faciat quis, siue non, cum occasionem benefaciendi deserat, eo ipso Delictum committere videtur: Et secundum hæc, iudicio rudi meo, intelligi posse, puto, quod volunt ij, qui Delictum omnium supradictorum genus esse dicunt.

Rursus obstare videtur, quod refert Nauar. *in d. cap. Aut facta. num. 3. de Pœ-*
14 *nit. dist. 1.* dum tradidit, Delictum † vocari quoque Maleficium, *per text. in l. Ex maleficijs. ff. de Actionibus, & oblig. & in §. 1. Instit. de Obligationibus. & per alia iura ibidem ab eo relata.* Sed
15 Resp. quod Delictum † ab eo ponitur *ibi* tanquam species, prout habet in se tantum boni desertionem, & tunc Maleficium eo modo sumptum, proprie scilicet, & improprie, idest, naturaliter, & ciuiliter, continet etiam illam Delicti speciem. Sed quicquid sit, modici momenti videtur res hæc: hoc tamen pro certo scio, quod communis loquendi vsus obtinuit, vt omnes illas species supra enumeratas, & alias, si quæ sint, Delicta placuerit nūcupari.

Sed quoniam in præsenti Capite nō de omnibus supradictis Delicti speciebus agendum est, sed de ea duntaxat, cuius accusatio, & coercitio per præsentem Immunitatem non aboletur, quæ Delicti species, Crimen vocatur, vt diximus *sup. num. 3.** *Cui adheret Archid. in cap. unico, num. vlt. de Cler. coniug. lib. 6.** Ideo hic malui dicere, DE CRIMINIBVS, quā de alijs speciebus, vel de Delictis in genere: quia non loquimur generice, sed specifice: vnde propriam Delicti speciem tradi oportuit, quę, dicitur, Crimen: quod videtur confirmatum in hac nostra Constitutione, in princ. ibi:

„ *Criminosi, & Delinquentes.*

Et plures in eius progressu leguntur, quan-

quamuis non solum de Delictis, verum & de Facinoribus ibidem mentio fiat, impropriè tamen: quia eius proprium est, quod diximus, nempe Crimen: & hoc nomine solemus vocare viros, qui horum causas dirimunt, nempe Iudices Criminales: extantque plures, & diuersi tractatus, sub eodem Criminis nomine editi: extant etiam Practicæ Criminales: Quæstiones, & alia huiusmodi. Sed quomodocunque sit, siue Delictum, siue Crimen, siue Facinus, siue Excessus, siue quid aliud, non me extendam amplius in his. Hoc namque dico quod caueat vnusquisq; ab his, quæ sic confunduntur: quia, si forte extra Ecclesiasticam Tutelam capiatur, eueniet ei, quod in alijs abhorret.

Illa vero Crimina, quibus hæc Immunitas non suffragatur, non solum sunt, quæ in nostra Constitutione continentur, verum etiam, & quædam alia exinde vagari videntur: quorum primo loco ea, quæ in hac Constitutione traduntur, referamus; postmodum vero de alijs agemus.

Quæ autem in Constitutione habentur, sunt quæ sequuntur.

Verba Constitutionis nostræ, qua vtimur.

16 Crimen I. SI FVERINT † PVBLICI LATRONES, VIARVMQVE GRASSATORES, QVI ITINERA FREQVENTATA, AVT PVBLICAS STRATAS OBSIDENT, AC VIATORES EX INSIDIIS AGGREDIVNTVR: *Aut*,

Crimen II. DEPOPVLATORES AGRORVM:

Crimen III. QVIVE HOMICIDIA, ET MVTILATIONES MEMBRORVM IN IPSIS ECCLESIIS, EARVMVE COEMITERIIS COMMITTERE NON VERENTVR: *Aut*,

Crimen IV. QVI PRODITORIE PROXIMVM SVVM OCCIDERINT: *Aut*,

Crimen V. ASSASSINI: *Vel*,

Crimen VI. HAERESIS: *Aut*;

Crimen VII. LAESAE MAIESTATIS IN PERSONAM IPSIVSMET PRINCIPIS REI, *IMMVNITAS ECCLESIASTICA non suffragetur*:

Quæ huc vsque tradita sunt, habentur in nostra Constitutione: quæ-

quædam tamen alia, vltra hæc, sunt excepta, quæ in sequentibus patebunt: Et primum referam ea, quæ traduntur in quadam Epistola recol. mem. Alex. Card. Flor. qui iussu fel. rec. Clementis VIII. (cui successit in Pontificatum, Anno 1605. fuitque vocatus Leo XI. vixitq; dies 27.) scribens ad Illustrissimum Neapolitanum, hæc ait:

„ Non piace a N.S. che le Chiese, ne gl'altri Luoghi Sacri seruano d'Asilo, e di Ricettacolo a tristi. Onde mi ha fatto comandare di scriuere a V. S. che faccia prohibire, & intimare per parte di Sua Beatitudine a i superiori de Monasterij de Regulari de tutti gl'ordini col mezo de gl'Ordinarij, o come meglio parerà a lei, che per l'auuenire non diano ricetto a Sorte alcuna de.

Crim. VIII. CONDENNATI: *Ne,*

Crim. IX. BANDITI LADRI: *O,*

Crim. X. ALTRE GENTI DI MALE AFFARE: *Ne a,*

Crim. XI. FALLITI E DEBITORI;

„ Sotto pena della priuatione d'officio, si hauerà notitia del ricetto, ancora che non siano trouati questi tali ne i Monasterij, & sotto altre pene anco maggiori ad arbitrio della Santità Sua: Et vuole in oltre, che si stia auuertito per punire quell', c'haueranno ardire di contrauenire à quell'ordine. Potrà dunque V. S. andar publicando la prohibitione per li luoghi, doue ne sarà maggior bisogno, e di mano in mano per tutto, che non se ne possa pretendere ignoranza. Il Signore l'assista con la sua santa gratia. Da Roma alli 11. d'Aprile, 1602.

Di V. S. Come Fratello amoreuolissimo.

Il Cardinal di Firenze.

Hanc Epistolam refert præd. de Quaranta in d. suo tractatu, Summa Bullarij. sub titulo, Bannitorum fautores. fol. mihi 89. cuius transumptus in has partes nostras missus fuit, existente Prorege,

bo.

bo. mem. D. Laurentio Xuarez, Duce Feriæ, &c. licet haud ignorem similes Epistolas prædictum Clementem Octauum ad alias mundi partes, ante nostram ætatem, mitti fecisse, vti mihi quendam transumptum ostendit Colendissimus Dominus meus, ac de iure optime meritus, admodumue Reuerendus Aloysius Brollini Forosemproniensis (ad præsens Generalis Auditor causarum Palatij Illustrissimi ac Reuerendissimi Domini Ioannettini Auriæ S. R. E. Cardinalis & huius Vrbis Felicis meritissimi Antistitis, totiusue Regni Præsidis, & Locumtenentis Generalis amplissimi: qui notam mihi fecit Decisionem illam in fauorem Clericorum, cuius mentionem fecimus supra, *Cap. praeced.* §. 1. *num.* 17. *in fi.*) cuius tenor quandam continebat Epistolam mandato Sanctitatis præd. Clementis Octaui ab Illustrissim. & Reuerendissim. Card. Alexandrino ad se missam, dum existeret Officialis, seu Generalis Vicarius Illustriss. & Reuerendiss. Cardinalis Palæoti Archiepiscopi Bononiensis, de qua inf. *suo lo.* §. *VIII.* dicemus.

Sed præter hæc supradicta, etiam quædam alia possunt addi, quæ nullibi excepta forsitan adinueniuntur, sed passim ex rationibus inibi dicendis colliguntur, quorum tenor talis est.

Crimen XII. QVI IN EPISCOPOS, VEL CARDINALES MANVS INIECERINT VIOLENTAS AVT EOS OBSEDERINT, VEL INSECVTI FVERINT:

Crim. XIII. QVIVE CRIMEN ILLVD NEFANDVM COMMISERINT, PROPTER QVOD IRA DEI VENIT IN FILIOS DIFFIDENTIÆ:

Crim. XIV. EI OMNES QVI IN ALIQVOD CRIMINVM INCIDERINT, PROPTER QVOD CLERICI, ET ALIÆ PERSONÆ ECCLESIASTICÆ DEGRADARI, AC CVRIÆ SECVLARI TRADI DEBERENT: *Aut*,

Crim. XV. QVI HANC EADEM VIOLARE PRÆSVMPSERINT *IMMVNITATEM*, ALIQVEM CAPIENDO, VEL EXTRAHENDO A LOCIS ILLAM TRIBVENTIBVS.

Qui-

Quibus Criminibus comprehendentur etiam

Crim. XVI. OMNES, QVI AVXILIVM, AVT FAVOREM, VEL CONSILIVM, VEL RECEPTACVLVM, AVT ALIVD QVID SIMILE, DVMMODO LEGIBVS, IN QVIBVS DE PRINCIPALIBVS, ET FACIENTIBVS AGITVR, COMPREHENDANTVR, PRÆSTITERINT, *vt suis quidem locis melius dicetur.*

Deueniamus ergo ad Primum, quod est de Publicis Latronibus, viarumque Grassatoribus, & videamus qui sint, & qui non gaudeant hac Immunitate, iuxta verba textus superius expressa.

SVMMARIA.

1 *Latrones publici qui? & late num.4.*
Quotuplicitter sumi possunt, num.42.
Differunt a simiplicibus, num. 5. & 8. Item,
Differunt a Furibus, nu.3. Item,
A Grassatoribus viarum, num. 6. & 35.
2 *Fures an gaudeant hac Immunitate?*
De quibus intelligitur? nu.3. & num.16.
Consueti furari quomodo vocantur, nu.4.
Qua pœna teneantur, eis auxilium, vel fauorem dantes ad furtum faciendum? num.59.
Vel qui scienter rem furto ablatam cœlauerit? num.60.
Aduersus eos qua pœna sit constituta? num. 63. & duobus numeris seqq.
Cur minus quam raptores puniantur? n. 66.
Consilium eis dantes ad furandum, an teneantur aliqua pœna? num. 67. Item,
Et quando? num.68.
Iactam rem capiens, furto tenetur, num. 137.
Limita, nisi domino redditurus, eam ceperit, num.138.
Vel res fuerit habita pro derelicto, num. 143.
5 *Textus in Authen. Sed nouo iure. C. de Seruis fugitiuis, examinatur.*
6 *Grassatura quid, & vnde dicta?*
7 *Gomez Variarum Resol. lib. 3. cap. 10. nu. 2. versic. Quod tamen intellige. declaratur. Itē & Clarus in §. Furtum. versic. Scias tamen.*
8 *Doctorum sententia, qui tenent, quod is, qui binam rapinam perpetratus fuerit, Publicus Latro censeatur, defenditur.*
9 *Menochius de Arbitr. Iud. lib. 2. centur. 2. casu 296. num. 17. reijcitur: & inibi Baldus in Auth. Sed nouo iure. C. de Seru. fugit.*
10 *Farin. Quæst. 28. num. 51. confutatur.*
11 *Balli opinio lib. 3. Var. tractr. cap. 9. reijcitur.*
12 *Abigei an hac Immunitate gaudeant? Et qui sint? num.13.*
Huius criminis pœna est arbitria, n.14.
15 *Monetarum tonsores fabricatores, & alij similes an hac Immunitate gaudeant?*
Moderate prout habetur in num.19.
Omnia bona amittunt: d. nu.19.
16 *Rapinæ, & Furti differentia.*
Quotuplex oriatur iniuria ex rapina? num.17.
Cætera, quæ ad rapinam spectāt, vide inf. Actio Vi bonorum rapti. nu.30.
18 *Pœna corporalis minima maior est quacunque pecuniaria.*
20 *Pragmatica huius regni in To. 1. tit. 47. de Furtis, & rapinis. Pragmatica 1. la-*

te

Quan-

Quo-

❦❦❦

§. I.

1 PRIMVM † in hoc Capite excipiuntur ab hac Immunitate Omnes ij, qui PVBLICI vocantur LATRONES; sed ne res ita simpliciter deambularet, sicut in Iure veteri dispositum fuerat, *hoc est in prae citato cap. Inter alia. inf. eo.* additum est per praesentem nostram Constitutionem illud aliud adminiculum (VIARVM QVE GRASSATORES, &c.) quibus verbis clarius traduntur, & demonstrantur qui sint huiusmodi Latrones ab hac excepti Immunitate, qui eodem modo a quampluribus veteribus Iurisconsultis (quamuis non expresse fuerit declaratum in d. Iure veteri) capti sunt, pro vt in discursu sermonis apparebit.

Haec autem Constitutionis verba si bene perpendantur, videntur esse desumpta ex Textu l. Capitalium. §. Grassatores. ff. de Poenis. & ex alio Tex. in l. 1. C. Quando liceat vnicuique sine iudice, &c. vbi fere eiusdem Constitutionis verba habentur: haec eadem iura allegant Doctores post Glos. *in d. ca. Inter alia.* ex quibus tradunt practicā congnoscendorum huiusmodi Latronum, praesertim Gomez *Varia. Resolut. d. lib. 3. cap.* 10. *num.* 2. qui eos esse, ait, Publicos Latrones, qui in itinere publico, vel Mari furtum committunt; sed nos melius infra dicemus: sequitur tamen Gomez. *eo. lo.* inquiens; quod ideo in his casibus poena aggrauatur; quia vt plurimum similia crimina non perpetrantur absque homicidio: vnde propter eorum grauitatem haec perpetrantes nostra Immunitate priuantur, alia plura refert Farinac. *d. Quaest.* 28. *nu.* 50. multos allegans, quos infra tradēmus, singulis respondendo.

Pro vera huiusce rei intelligentia aduertendum est, quod non omnis qui furatur in locis publicis, dicitur Publicus Latro; & per consequens nec Immu-

2 nitate priuandus est: quia Fures † regulariter gaudent huiusmodi Priuilegio nisi illi duntaxat, qui modo praedicto furtum comiserint, *Gomez. lo. cit. versic. Ex quo deducitur.* quod consuetudine approbatum refert. *Clar. d. quaest.* 30. *versic. Quaero an fures.* & Couar. *d. cap.* 20. *num.* 13. *versic. Decimonono. in fi.* Sed hic parum facit, sit ne consuetudine approbatum, nec ne; quia cum simus extra casum in hac Constitutione contentum, quae solum de Publicis loquitur Latronibus, expresse videtur, quod caeteri Fures gaudere debent: & hoc idem voluit Ambrosinus *hic cap.* 2. *post. num.* 3. licet Farinat. *d. quaest.* 28. *num. seq.* 51. aliter dixerit, motus plurium locorum consuetudinibus, quae per nostram Constitutionem adnihilū reducuntur. Nec mireris de eo, si hanc eandem Constit. allegauerit: quia illos omnes, quos ibi refert doctores, praecesserunt hanc Constit. At quoniam ipse, antequam eadem Constit. ederetur, illos Tractatus typis exposuerat; idcirco non obstabunt eidem. Sed licet in aliquibus post modū impressis, nempe, in secunda, & tertia editione huius Constitut. meminerit; attamen quia non fuit Ius de nouo emergens, quod ille dixit super hac eandem Constit. sed solūmodo quod prius scripserat, refert; ideo non debemus ei inhaerere. Vnde ex hoc de eo vehementer admiror, cum eiusdem Constitutionis fecerit mentionem, & nihilominus eidem contradixerit, de quo *sup. in Praefatione* satis quaestus sum. Sed aduerte, quod in hac postrema editione, quam tertiam puto *in fi. d. nu.* 51. post Decianum *lib.* 6. *cap.* 28. aliter sentit, & pro nobis est eius opinio, dicens illam consuetudinem esse prauam; ideo reijciendam. Vnde adhuc (petita prius venia ab eodem) non possum non admirari, eo quod apud eum Deciani scripta maioris fuerint efficaciae, quam haec sanctissima, qua vtimur, Constitutio: hinc considera. Quapropter stante hac Constitutione non est aliter ab ea recedendum:

dum: & sic Fures admitti debent omnino ad hanc Immunitatem; Quod colligitur etiam ex eorundem terminis, quia Fures a Latronibus differunt: tanto magis quod tractatur de Publicis: quia etiam Publici differunt a simplicibus. Vnde in hac præsenti Quæstione de his Publicis duntaxat Latronibus tractandum est: reliqui vero sub regula manent. Quare nos oportet pro maiori dilucidatione prius distinguere Latrones simplices a Furibus: postmodũ vero ad Publicorũ cognitionẽ deuenire.

3 Sunt † ergo Fures, qui occulte, & sine armis delinquunt, hoc est, furantur. Latrones autem qui violenter aggrediuntur, aut cum armis, aut sine vel in domibus, vel in itineribus, vel in mari: *pro qua re extat optimus, & elegans Textus in Au. ben. Sed nouo iure C. de Seruis fugit. & melius, & clarius in corpore, vnde sumitur.* Quapropter illi prímí in hac Constit. non comprehenduntur: cæteri vero subdistinguuntur eo modo, quo dicit Bart. *in d. Auth. num. 2.* qui allegat d. §. Grassatores. dicens illum textum intelligendum pro Publicis Latro-

4 nibus, non autem pro Furibus, † qui furari consueuerunt: quia huiusmodi dicuntur Fures Publici, non Publici Latrones: quia Latro est ille, qui per vim, &c. Sequitur postea dicens, quod qui non consueuit furari per vim, sed solummodo aliquibus vicibus, nempe semel, aut bis, nõ dicitur Publicus Latro, quamuis per vim, &c. Sed hæc distinctio Furum & Latronum probatur in l. Congruit. *ff. de Offic. præsidis*, ibi, (Nam & Sacrilegos, Latrones, Plagiarios, Fures conquirere debet, &c. Probatur etiam in cap. Fures, & Latrones, *infra de Furtis.* vbi ponuntur, vt diuersi: quod ibidem notat Abb. *in nu. 1. versic. Tertio nota*, adducens Bart. in præcit. Authen. Sed nouo iure. Illud autem quod dicit de Publicis Latronibus & simpli-

5 cibus probat *prad.* Tex. † in Authen. Sed nouo iure, quæ loquitur simpliciter de Latronibus, non de his Publicis per illa verba.

„ *Latrones vero sunt.*

Grassatores autem quia solent huiusmodi comparari Latronibus, *vt in d. §. Grassatores.* merito in hac Constitutione fit eorum mẽtio. Vnde dicit Nauar. *in cap. aut facta. num. 5. de Pœnit. dist. 1.*

6 quod Grassatura † est aggressio, quæ fit in vijs, & nemoribus a Latronibus: Nã verbum, Grassor, videtur esse frequentantiuum a verbo, Gradior: vnde grassari est cum impetu, vehementia, & frequentia inuadere: quod faciũt, qui vias, & nemora obsident ad expoliandum vestibus, pecunijs, & alijs rebus iter facientes: ideo frequenter illi vocantur Grassatores: & actus ille, quo aggrediuntur, & spoliant, aut iniuria afficiũt, dicitur Grassatura. Bart. autem postea *in d. Auth. Sed nouo iure. in fi.* subdit esse seruanda statuta locorum, quæ vigent in qualibet Italiæ parte, quod etiam refert Clarus, *vt inf. num. 8. dicetur*: pro qua re in hoc Fedelissimo Regno extat Statutũ quoddam, siue Sãctio Pragmaticalis, quæ aliquam cessare facit controuersiam: de qua latissime oportuit in hac præsenti quæstione pertractare, vt inferius apparebit.

7 Primo † tamen hic ea, quæ habẽtur apud Gomez. *lo. cit. hoc. est, in d. nu. 2. versic. Quod tamen intellige.* declarare oportuit, dum dixit, quod committens tria, vel plura furta non debeat hac Immunitate gaudere: quia per talem consuetudinem efficitur Famosus Latro, *arg. d. tex. in l. Capitalium. §. Famosos. & d. Auth. Sed nouo iure. iuncta Glos. ordinaria & ibi communiter Doctores*, quod necessario intelligendum est pro ijs, qui peruim furta committunt, cuius furti species dicitur Latrocinium: vnde Doctores ab eo traditos, non de simplicibus Furibus, qui absque illa vi furantur, locutos fuisse dicemus, sed de his Latronibus, ne illorum scripta ab his supradictis iuribus discrepent; tanto fortius, quia & ipsemet Gomez. ijsdem fulcitur iuribus: nam huiusmodi, qui sine vi illa pluries commiserint, Fures Publici, non Latrones, prout ex Bart.

tra-

traditum est, dicuntur; quod dictum satis defendit Sotus, vt statim infra videbitur: alias enim quilibet pro tribus, aut pluribus furtis, etiā minimis mortis supplicio puniendus esset, si simpliciter procederet prædicta Gomez. opinio: Et hoc etiam modo intelligitur, quod refert Clar. *in S. Furtum. versic. Scias tamen. in prin.* dicēs, quod Fur, qui furari cōsueuit, dicitur Famosus Latro: quapropter qui tria furta commiserit, quia plura dicuntur, de generali consuetudine laqueo suspendendus est; allegat plures auctores, qui omnes modo sup. dicto intelligendi sunt idest quādo per vim, & ita in terminis loquitur Emanuel Rodoriquez *loco infra proxime citando*, qui supradictos concordat auctores. Imo Clarus plus dicit, quod
8 secundum † quosdam ex duobus furtis quis Famosus Latro dicitur: quod etiā fatetur Rodoriquez *in sua Summa hispana* qui *in prima par. Cap. 155.* tractans de hac Immunitate, similes Latrones *in num. 4.* ab eadem excludit: quæ forte opinio potest iure substineri, per tex. in l. Seruos, *S. viles. C. ad Leg. Iul. de vi publ.* cuius verba sunt.

„ *Et hi, qui B I S, aut sæpius violentiam perpetrasse conuincentur, constitutionum Diualium pœna teneātur.*

Clarus autem *in d. versic. Scias tamen.* subdit his verbis:

„ *Ego puto in hoc seruanda esse statuta loquorum, quibus non extantibus, non crederem Furem, etiam propter multa furta, esse pœna mortis afficiendum; sed obseruari debet Ius commune, vt circa mortem puniatur.*

Hæc ille. Vnde quantum ad hoc non videtur dissentire a dicto Bart. *in d. Auth. sed nouo iure.* ex quo diximus, quod qui furari consueuit, non dicitur Publicus Latro, sed Publicus Fur: & per consequens si non est Publicus Latro, non debet hac Immunitate priuari.
9 Hinc reijci † debet opinio Menochij *in Tract. de Arbitr. Iud. lib. 2. cent. 2. casu* 295. *num. 17.* qui tenet ex Glos. & Baldo *in d. Authen. Sed nouo iure*, & alijs doctoribus, quos non refert, quod committens tria furta, * *Decianus consil. 24. num. 17. vol. 3. inquit quod quoties extaret statutū quod pro tertio furto quis furca suspendas, intelligendum est, dummodo pro duobus præcedentibus fuerit condēmatus: alias seq. quod probat ex Bal. in consil. 273. quod esse ait in nouit: sub num. 247. incip. Ad euidentiam præmittendum est.* * etiam leuia, capitis pœna feriendus: est quam opinionem communem dicit ex Cepolla Veron. *in d. Auth. nu. 92.* quamuis ipsemet Cepol. Contrarium tueri conetur: Sed ob hoc non debet reprehendi, imo iustissima ratione laudari; ac etiam ibi Menoch. Clarum refert, quē impudenter respuit, cum in hoc plus præualeat Clari auctoritas, quam quorumuis aliorum, eo quod legibus fulcitur. Imo Bald. *in d. Auth.* plus dicit, vt scilicet faciens ingens furtum, etiam si primum fuerit, furtis suspendi debet, cuius dicta sano cum intellectu reprobat Sotus *in Tract. de Iust. & Iur. lib. 5. quæst. 3. art. 3. in fine*, dicens:

„ *Resp. Baldi nulla est: Primum enim Latrones non sunt censendi ex actuū solum frequentia, sed ex modo, nempe, quia vim inferunt; & rapinis perturbant Rempublicam; atque illi duntaxat iure deputantur neci; Fur autem licet identidem peccet, si tamen id semper latenter, ita vt neque publicas vias obsideat, neq; irruptionem in ædes faciat, nec cædem afferat, non cēsetur Latro quare gaudere debet Priuilegio Ecclesiastico, si se in Sacrum recipit. Atque adeo multo minoris probabilitatis habet secundum assertum, quod quia ingens furtum æqui pollet tribus, dignum sit morte: Nam licet æquipolleat in quantitate, non tamen in modo, vt reputetur Latrocinium, quamuis propter insignem audaciam imaginem eius gerat.*

Hæc Sotus. Et sup. *in art. præced.* optime distinguit Furtum a Rapina, quæ

vt

-vel species diuersas differre, ait: de quo latius tractabimus, & nos alibi *in quodã tractatu de Furtis, cap.* 1. *Tractatus de furtis* * Sed hæc, quæ huc vsque dicta sunt, comprobantur a Deciano. *d. lib.* 6. *cap.* 28. *num.* 4. *Vide etiam Couarru. lib.* 2. *Var. resol. cap.* 9. *num.* 7. *vbi pro*
10 *& contra.* Cæterum quicquid † dicat Farin. *d. quæst.* 28. *num.* 51. nulla sub- stineri potest ratione, eo quod ibi refert huiusmet Constit. verba: & postmodum dicit aliter de consuetudine seruari, tradens pro hoc aliquorum veterum Doctorum auctorum auctoritatem, quorum scriptis parum, imo nihil huic Constitutioni obesse possũt, cum per eandem illis sit penitus derogatum: extat tamen nunc pro nobis eius sententia, vt diximus supra *post n.*
11 2. Hinc etiam † reijci debet opinio Domini de Ballis, *lib.* 3. *Var. tract. cap.* 9. dicentis, eos, qui violenter furtum committunt, etiam si pluries illud perpetrassent, non dici Publicos Latrones, sed simplices: quod ex supra relatis satis constat, sint ne simplices an publici, siue Famosi: & hæc sententia nostra comprobatur auctoritate domini de Muscatello *in Tract. Pract. crim. de Cognitt. seu probatt. delictt. tit. de Fur. & rap. sub rub. de Prædictis pœnis. a num.* 33. *vsque ad num.* 37. qui allegat Cepollam *in d. Authen. Sed nouo iure.* quem etiam allegauit pro se d. de Ballis: & cum his transit Decianus, *d. cap.* 28. *num.* 2. *post med. versic. Sed posset dubitari.* qui æquiparat Publicos & Famosos Latrones, dicens inter hos nullam esse differentiam, sed illi, qui Publici vocantur, ideo Famosi dicuntur, quia forsan de eis extat publica fama.
12 Quibus sic stantibus putarem † Abigeos non esse ab Ecclesia extrahendos vel ab alijs Locis Immunitatem hanc concedentibus, quamuis in nemoribus, aut vijs publicis agrorum oues, aut pecora, vel alia iumenta, brutaue contrectent, quia non possunt dici Publici Latrones, iuxta supradictorum iurium dispositionem, dummodo huiusmodi Abigei non vi pascua furentur: quia si vi, secus dicerem. Vi autem intelligitur tactum eo modo, quo statim inferius dicemus. Si quis forte quærat,
13 qui † sint hi Abigei? Resp. quod sunt ij, quibus est cura alienis insidiari animalibus, aut iumentis, & ea alibi transponere, *text. est in Authen. de Nupt. §. Cætera vero. versic. Si igitur. ibi (Aut vniuersorum, qui appellantur Abigei.)* Gomez. autem *d. lib.* 3. *Var. resol. cap.* 1. *num.* 13. *post d. tex.* plura tradit circa hanc materiam furtorum: sed præsertim quoad
14 hanc rem dicit, quod huius † criminis pœna est arbitraria, & vbi frequentius perpetratum fuerit, durissime puniri solet. Sed ad hoc, vt quis Abigeus pro vnica vice duntaxat dici possit, requiritur, vt furetur quendam numerum animalium: secus vero si frequentius, vel sæpius: quia tunc sufficit, quod vnicum tantum animal furatus sit: *ita sonant text. in l. fi. ff. eo ibi, (Qui sæpius abigerunt, licet semel vnum, vel alterum pecus surripuerint, tamen Abigei sunt, &c.) De his plura videri poterunt apud Gomez. loco sup. cit.* Sed hæc sane procedent, quoties quis extra Loca Immunitatem tribuentia capiatur; secus vero dicendum est, si in Sacrum se recipiat: quia quantum ad corporalem pœnam securus euadet.
15 Hinc etiam nec † ab huiusce Immunitatis beneficio Tonsores monetarum debent excludi; quia nemini vim faciunt: sed licet respectu rei sublatæ Publici dici possint, cum .n. ipsa moneta Publica res dicatur, non ob hoc sequitur, eos publicos dicendos esse Latrones, sed potius iuxta mentem Bart. *in d. Auth. Sed nouo iure.* Publicos Fures vocarem a furuo, quia clam faciunt, *argum. tex. in l. Sacrilegij. §. qui cum. ff. Ad L. Iul. pecula. ibi (Sed furtum publicæ monetæ fecisse, &c.) Concordat text. in l. Sacrilegi. §. Labeo ff. d. tit.* Nam multũ
16 † differunt inter se Furtum in specie sumptum, prout in hoc casu, & Rapina: quia in huiusmodi furtis vnica cõsideratur, vel fit iniuria, quæ tendit ad ipsam

ipsam rem furto subtractam : ex Rapi-
17 na † autem duplex oritur iniuria: alte-
ra tendit ad rem : altera vero ad per-
sonam, *D. Tho.2.2.quaest.66. art. 9. in Corp.& quaest.73.art.3.ad 2. Item quae. 116.art.2.ad 1.& quaest.144.art. 2. ad 4.* Vnde cōsiderata qualitate criminis,
aliter est dicendum de his, & aliter de
illis; quia, (vt bene recordor) dicere
18 solemus , quod pœna † corporalis mi-
nima maior est quacunque pecuniaria,
per text.in l.In seruorum.in fi ff.de Pœnis.
Quapropter cum huiusmodi Fures ne-
mini vim faciant, non debent hac Im-
19 munitate priuari . Sed quamuis † Im-
munes erunt quoad pœnas corporales,
putarem tamen in hoc casu , quod non
possent euadere pœnas pecuniarias,
quæ de iure est omnium bonorum pu-
blicatio, *teste Claro in §.fi.quaest.78.versic.Multa autem. ibi, (Item falsa moneta.) Et ibi se remittit ad §. Falsum. vbi verbum nullum. Vide tamen Menoch. de Arbitr.Iud.cent.4.casu 316. vbi plura de his refert: atq; etiam Couar.de Veterum collatio.numismatum.ca.*8. Sed ne super
hoc aliqua dubitatio contingat, extant
vtique terrarum Statuta particularia,
imponentia plures & diuersas pœnas,
præsertim hanc bonorum publicatio-
nem, prout habemus in hoc Regno *ex quadam Pragm. tom. 1.tit. 72.in princ. vsq.ad §. 6.* Et ratio non inefficax est :
quia sicuti fures res furto subtractas
restituere tenentur , remanentibus ta-
men ex hac Immunitate liberis quoad
alias pœnas ciuiles ; vel si non habent
rem restituendi facultatem , eius æsti-
mationem præstabunt , *iuxta regulam illam in libro.6.in cap. Peccatum. vbi copiose Couar.* Ita quoque qui grassatus
est in his furtis, omnia sua bona perde-
re debet : quia de iure præsumitur om-
nia illa bona ex hac industria quæsiuis-
se, quamuis aliunde illa habuisse appa-
reat : & ratio ea est : quia bona ire , &
redire solent *iuxta mentem tex. in §. In fraudem.versic.sæpe enim.Instit. Quibus ex causis manumit. non lic.* sed de hoc di-
cas, vt habetur infra, Cap.seq.§. III. Et
hæc erit illa satisfactio facienda ab hu-
iusmodi reis (de qua sup. *in definitione*
locuti sumus) quæ non modica erit.
Idem dicerem de monetarum fabrica-
toribus , & similibus : quia licet com-
mittant Lesæ Maiest.crimen. *vt plenissime tradit Decian. lib. 7.d. Tract.crim. * Et Guttierrez lib. 4. quaest. 4. Pract. Quaest. idem disputando affirmat de huiusmodi monetarum falsificatoribus quod grauius delictum est quam illud Tonsorū.**
in hac tamen nostra Constitutione hu-
iusmodi rei non comprehendūtur: quia
eos tantum excludit reos Læsæ Maie-
statis criminis , qui in personam ipsius-
met Principis aliquid moliti fuerint :
Vnde & reliqui gaudebunt. Sed de hoc
plenius dicemus inf.§. VII.

Redeo igitur ad rem nostram, &
capiendo hos Publicos Latrones, qui
hac Immunitate priuandi sunt, dico,
20 quod in hoc † quidem cessat in parte
illa controuersia, de qua locuti sumus,
ob quandam Pragmaticalem Consti-
tutionem *in d.To.1. Pragm. sub rubr. de Furtis , & Rapi. tit.47.Pragm.1.* vbi
dispositum est , quod committentes
furta in vijs publicis campaniæ , vel in
ipsamet campania, si violentia interfue-
rit, quamuis primum, vel minimum fit
furtum, pœna mortis naturalis afficiū-
tur : & hoc est id, quod dicit Bart. &
Clarus, quod in huiusmodi reseruanda
sunt Satuta locorum: hæc quidem Cō-
stitutio siue Pragmatica sanctissima di-
ci debet, cuius similis est etiam in Re-
gno Neapolis, & forte in pluribus mun-
di partibus , vt dixit quoque *ibidem*
Bart. Et ratio est ; quia aliquando hu-
iusmodi Latrones , imo sæpissime, no-
stris presertim temporibus, vt recordor,
etiam pro minima re viatores, aliosque
homines necare solent : Quare propter
illam violentiam in dictis locis aggra-
uatur pœna, quamuis semel tantum id
commissum fuerit : vnde nec valebunt
se tueri hac Immunitate : quod confir-
mat Dominus de Mastrillo *ad Commentaria Indulti huius Regni , cap. 33.*
quam rem latius examinare curabimus,

vt

vt infrà in versic. seq. & per totum restans apparebit. Vnum tamen hic Notabis, quod quoties locum obtinebit hæc Pragmatica, toties Reis claudetur ianua ad huiusmodi Beneficium.

At quoniam in d. Pragmatica agitur de violentia; videre oportet, quando Vi factum dicatur, & de qua violentia tractetur. Vnde sciendum est, quod
21 Vi † tunc factum dicitur, quã de re quis cum prohiberetur, fecit, *l. Vi factum ff. de Reg. iur. concordat textus in l. 1. §. quid sit. ff. Quod vi, aut clam.* Po-
22 test † autem Vis dupliciter considerari, vel fieri, Personæ scilicet, & Rebus.
23 Personæ † tunc fit, quando a nõ sponte dante, res aliqua ab eo actu detenta, aufertur, vel extorquetur: nec interest, an res in bonis eius sit, nec enim sufficit esse ex bonis. Quare siue locata, siue etiam pignorata, siue deposita sit res penes eum, cui Vis fit, sic vt intersit eius eam rem per Vim non auferri, (veluti si in deposita re culpam quoque promisit) siue bona fide possideat, siue vsumfructum quis habeat in ea, vel quid aliud iuris, vt intersit eius non rapi; dicendum est ei competere actionem Vi bonorum raptorum, non vt dominium accipiat, sed illud solum, quod ex bonis eius, qui rapinam passus est, idest, quod ex substantia eius ablatum esse proponatur. Et geraliter dicendum est, ex quibus causis furti actio competit in re clam facta, ex eisdem causis omnes habere actionem Vi bonorum raptorum: *Hæc sunt verba text. in §. Sane in hac. Instit. Vi bonor. rap. quæ sunt desumpta ex l. 2. §. & generaliter. ff. eod.* In his ergo casibus consequẽter locũ obtinebit præsens præd. Pragmatica, dummodo eo loci factum
24 fuerit, vt dictum est. Rebus † autem Vi factum dicitur, quando effringuntur ostia, fenestræ, vel muri alicuius domus ad distobandum, siue in Vrbibus, hoc est in locis inhabitatis, siue extra, *tex. est in l. Is qui. §. si quis de monumento. in ff. Quod vi, aut clam.* Nec interest, an domus sit lapidea, vel lignea: quia qualisqualis sit, dummodo solo cohæreat, Vi fieri dicendum est, *l. 1. §. plane si quis ff. de Vi, & vi armata.* Sed si
25 quis † seras clauibus aperuerit, siue eas surripuerit, aut extorserit, vel aliunde habuerit, iuxta Doctorum sententiam,
26 quam communem ait Nauar. † * *Nauarrum sequitur Soarez de Censur. disp. 22. Sectio. 2. sub num. 12. post med.* * *in Manua. cap. 27. num. 94. in fi.* non dicitur Vi fecisse, & idem dicit de Graff. *par. 1. Decis. aure. cass. consc. lib. 4. cap. 19. num. 5. in fi.* post Caiet. quem tradit etiam Nauar. *lo. cit.* & alios. Ego autem hoc non ita simpliciter intelligendum esse puto: quia qui clauem alicui extorserit, Vi personæ fecisse videtur; quo tamen modus extorsionis considerari debet, an blandulis verbis, vel alio modo, ita vt vis abfuerit; alias cauendum.
27 Violentia † vero, de qua tractatur, nõ debet intelligi pro quacunque, cum possit esse multiplex: Nam secundum Doctores quinque modis committi posse fertur, vel quintupliciter esse dicitur, Expulsiua scilicet Turbatiua, Inquietatiua: Ablatiua: & Compulsiua: *ita declarat Bart. in l. Extat ff. Quod metus causa. & post eum, & alios magis plene tradit Menoch. in præl. de Recuper. posses. num. 38. cum quinque seqq. Iason in l. Si quando. num. 1. & alijs quinque numm. seqq. C. Vnde vi. Gail. de Pace publ. lib. 1. cap. 3. nu. 4. & plures alij, quos refert Cumia super Ritu huius Regni, cap.*
28 *40. num. 2.* Sed in Regno † hæc Violentia restricta est ad quatuor tantum casus per Cap. Regis Ferdinandi, *inter cap. huius Regni eiusdem Regis ordine suo, 54.* cuius meminit Cumia *d. l. sup. cit.*
29 Hinc sciendum, quod in † casu præsentis nostræ Pragmaticæ locum habet Violeotia Ablatiua, quæ committitur in rebus mobilibus, vel se mouentibus, *tex. est in l. 1. C. Vi. bon. rapt. & ibi Azo in Summa. nu. 2. Menoch. vbi sup. num. 40. & plenius in Remed. 13. Recup. posses. nu. 20.* quod patet in illis verbis ipsiusmet Pragmaticæ, ibi:
„ *Con violentia committeranno Rob-*

„ *baria, o Furto di Dinari, di Robbe, di*
„ *Animali di qualsiuoglia valore, &c.*
Quæ sane verba important contrectationem.
30 Secus igitur erit in rebus † stabilibus, siue immobilibus: quia cum non detur actio Vi bonorum raptorum, sed Interdictum Vnde Vi, *prout in Iuribus subnixis.tit.ff. de Vi, & vi armata. & alij tit.C.Vnde vi.* per consequens, nec procedet dispositio prædi-
31 ctæ Pragm. Nisi in casu † quando quis expellitur de re immobili, in qua fuerint mobilia: quia tunc gratia mobilium, etiam Vi bonorum rapt. agi poterit, præter prædictum Interdictum, Vnde Vi, *vt ff.de Vi, & vi arm.d.l.1.§.si fundus.* Dummodo fiat illa Vis principaliter ad disrobandum, quod bonus Iudex ex qualitate personarum, causæ, & temporis arbitrabitur, in quo onero
32 eius conscientiam. Quia semper † id, quod principaliter agitur, inspicitur, *l.Si quis causam.ff.Si certum pet.* Ex his ergo collige, & tene menti, quod quo-
33 ties † contra eos, qui in locis campestribus deliquerint, habet locum actio Vi bonor.rap. toties procedet dispositio eiusdem Pragmaticæ, quæ locum habet etiam pro minima re, quemad-
34 modum & illa † actio, *vt in princ. Instit. eod. tit. ibi: (Quæ actio vtilis est, etiam si quis vnam rem, licet Minimam, rapuerit.) Est etiam tex. in l. 2. §. ait Prætor.ff.d.tit.* dum tamen eo loci fiat, vt in d. Pragmatica continetur.

Quare quantum ad id, quod principaliter requiritur in ipsa Pragmatica, est, quod furtum fiat violenter: Secundo in locis campestribus, vel desertis. Vnde, Si quis in alijs locis inhabitatis furtum, aut melius, rapinam commiserit, nisi frequentatis, & iteratis actibus illam perfecerit, non poterit dici Publicus Latro secundum ea, quæ relata sunt: & per consequens gaudere debet hac Immunitate: & in his terminis videtur loqui. Decianus *d. cap. 28. alias 29. eiusdem lib. 6. num. 2. post princ. in versic. Differre autem putarim;*
35 licet differentiam † ponat inter Publicos Latrones & viarum Grassatores, dicens, quod Grassator est qui viatores in vrbe obsidet: Latro autem qui foris, per præd. text. in l. Capitalium. §. Grassatores. dum ille textus inquit his verbis:

„ *Grassatores, qui prædæ causa id*
„ *faciunt, proximi Latronibus habentur: & si cum ferro aggredi,*
„ *& spoliare instituerunt, capite*
„ *puniuntur: vtique si sæpe sæpius,*
„ *atque in itineribus hoc admiserunt.*

Vnde ex hoc videtur casus distinctus ille de Publicis Latronibus, ab eo de Viarum Grassatoribus: sed quia ad idem tendunt, ideo vnicus, diuersis tamen, seu distinctus respectu locorum
36 esse dicitur, vt idem Decianus † *loc. cit. in seq. versi. Cum igitur.* Quamuis idem *ibidem* dixerit de ijsdem Publicis Latronibus, quod de Viarum Grassatoribus, qui vtrunque casum confundit, tenens eodem modo procedere: nam siue in vijs, siue in locis inhabitatis quis surripuerit, siue foris in Campis, oportet, vt quis pro tali habeatur, plures illud cõmisisse nec sufficere, vt Publicus Latro dicatur, q semel tantũ, aut bis, sed ter, aut pluries ille actus frequentetur, sicut dixerat de Viarũ Grassatoribus: quare directe sibi ipsi cõtrarius est. Sed nec textus præd. distinguit, an foris, vel in locis inhabitatis q̃s grassetur: imo potiꝰ Grassatores sũt qui foris aggrediũtur, iuxta ea, quæ diximus ex Nauar. *sup. n. 6.* & Muscarello *inf. nu. 45.* dicemꝰ. Et tenẽdo hãc primã opinionẽ, quæ de Iure verior est, illã satis examinare conabimur, prout vires poterunt nostræ, vt in sequentibus patebit.

37 Sed nec relata † a Domino de Mastrillo *super Indul. d. c. 33. n. 7.* prædictis obstabunt: quia illa procedunt iuxta dispositionem illius Indulti, vbi Latrones simpliciter exclusi fuerũt ab eius beneficio: quare si quis semel tantũ, & vbique locorum illud cõmiserat, omnino exclusus erat ab eo, cum nec de Publicis, nec de Grassatoribus loquatur prædictum Indultum, sed solum de Spo-
lia-

liatoribus viatorum, & Dirubatoribus ſtratarum: quæ nomina licet ſint verbalia, quæ videntur non debere verificari vnico actu; non tamen illa regula, quam tradunt Doctores, in his nominibus procedit, vt ſtatim infra dicetur. In caſu autem noſtræ prædictæ Pragmaticæ, ſecus erit dicendum. quoniam ij tantum in ea comprehenduntur, qui in Campis rapinam perpetrauerint.

38 Vnde præter caſum † ibi expreſſum, reliqua remanent iuxta diſpoſitionem Iuris communis, *vt notant communiter DD. per text. in l. Commodiſſime. ff. de Lib. & poſth. Abb. Conſil. 75. num. 2. lib. 1. Bart. in l. Si extraneus. num. 1. ff. de Condit. cauſa data.* quod non videtur diſtinguere, an in Campis, vel in locis inhabitatis ſimilia perpetrata fuerint.

39 Extende † quoque hanc Pragmaticam ad eos, qui in Mari furtum violenter committunt, *adde videant de Fräcb. deciſ. 142. per d. Auth. Sed nouo iure. C. de Seruis fugit. Gomez. d. nu. 2.* Et licet Dominus de Maſtrillo *in d. cap. 33. nu. 10. & ſeq.* plurium Doctorum auctoritates in terminis huius Pragmaticæ referat; illas tamen nec mihi neceſſarias, nec etiam probabiles hic reputo, cum ſatis liqueat Mare partem eſſe campaniæ: imo ea pars eſt omnium aliarum deſertiſſima, ita vt propter eius deſertionem pœnæ etiam de Iure communi aggrauentur, quamuis ad actum proximum deuentum non fuerit: quia in foro animæ arduis ligantur pœnis talia perpetrantes, prout melius inferius videbitur. Quapropter nec huiuſmodi gaudebunt Beneficio, *Maſtrill. d. cap. 33. nu. 11.* Et ſecundum hæc ſupradicta intelligi debet Textus in l. 18. tit. 14. 7. Partitt. quem allegat Gomez. *d. Var. reſol. eod. lib. 3. cap. 5. num. 10. in fi.* & illa Deciſio † Peguer. *num. ſuo* 40. quam refert d. de Maſtrillo. *eo. ca. 33. num. 7.* vbi poſt lõgam diſputationem concludit, quod qui ſemel graſſatus eſt in via publica, non poteſt nuncupari Publicus Latro, & per conſequens gaudere debere, ait, hac Immunitate: ſed illud poſſet procedere ſecundum diſpoſitionem Iuris communis, quod non diſtinguit, an in locis campeſtribus, vel inhabitatis huiuſmodi rapinæ fuerint commiſſæ, ſed tantum ſimpliciter loquitur, vt ſunt illi prædicti Textus in d. l. Capitalium. S. Graſſatores. & S. Famoſos. *ff. de Pœnis.* & in d. Auth. Sed nouo iure. Sed licet d. S. Famoſos, loqui videatur de illis qui pluries ſimilia perpetrati ſunt, & nos ſup. Publicos Latrones his Famoſis comparauerimus; Reſp. tamen, quod ille S. intelligi debet pro illis, qui in dictis locis habitatis rapinas commiſerint: quia ſi de alijs intelligeretur, abſurdum ſequeretur: Sed quoniam Maleficia loco, & tempore diſtinguũtur, ideo grauius delinquunt qui in Cãpis, quam qui in Vrbibus, & alijs habitatis locis rapinas faciunt: vnde grauius puniri debent, *text. eſt in l. Aut facta. S. locus. cum. S. ſeq. & S. euenit. ff. de Pœnis.* Igitur nil mirum ſi hoc Iure Sta-

41 tuario qui in dd. locis † campeſtribus rapinam, etiam minimam committunt, Publici cenſentur Latrones, cũ etiam nec diſſonum videatur hoc Statutum, ſeu Pragmatica ab eodem met communi Iure, ſi bene perpendantur verba Textus in l. 2. C. Quando lice. vnicuique, &c. qui Tex. expreſſam mentionem facit horum perpetrantium rapinas in iiſdem Campis, quos appellat Publicos Latrones, ibi;

„ *Cuncti etenim aduerſus Latrones*
„ *Publicos, &c.*

Et nihilominus ibi nulla ſit mentio eorum, qui multiplicatis vicibus rapinam commiſerint: imo eius contrarium colligitur ex cõbinatione vtriuſq; Textus, id eſt, d. l. 1. & eiuſdẽ ſequentis. Vnde Iuri communi per hanc præſentem Pragmaticam non videtur derogatum: Sed quicquid ſit, quia communiter a Iureconſultis aliter intellectũ eſt, ideo ſuper hoc non inſiſtã; Sed pro præſenti Quæſtione faciunt ea, quæ diximus ſup. *nu. 6. & nu. 36.* vbi tradidimus quãdã differentiam Publicorũ Latronum a Graſſatoribus: ſed in hoc videtur etiam

pro nobis esse idemmet Peguer. dum ait, quod qui semel grassatus est non dicitur Publicus Latro; ergo, si dicitur Grassator, verificatur dispositio Pragmaticæ cum dispositione Constitutionis nostræ, quæ requirit grassaturam; quod, intelligere debemus pro ijs, qui in locis campestribus, prout in eadem Pragmatica continetur, rapinam perpetrauerint; Ergo si, dum quis semel tantum rapinam commiserit in locis campestribus, Grassator dicitur, merito reijcienda est opinio dicentium, eos nõ esse priuandos hac Immunitate, qui tantum vnica vice rapinam perpetrauerint modo prædicto, quemadmodum tenet Ambrosinus *in suo pracit. tract. super Hac Constit.* qui *in cap.* 3. voluit minime locum habere Statuta particularia, quæ communiter vigent in diuersis mundi partibus; imo fere per totum Orbem terrarum huiuscemodi Statuta reperiuntur. Sed quoad hec plus alijs deceptus mihi videtur, cum vt casum diuersum distinxerit huiusmodi Grassatores a Publicis Latronibus, *vti tum videre est in pracedenti c. d. tract.* Quapropter si differunt, secundum eiusdemmet differentiam omnino sunt excludendi, non obstante, quod ipse cum Deciano teneat, hosce Grassatores illos esse, qui in ciuitatibus, alijsue locis inhabitatis rapinas commiserint: Vnde siue in Campis, secundum nos; siue in Ciuitatibus, vel in alijs inhabitatis locis, secundum Ambrosinum, & alios ab eo relatos, qui vnicam perpetrauerit rapinam, cum ex illo vnico actu Grassator dicatur, (cui sententiæ ipsemet esse ntiatur *in pracit. cap.* 3. *num.* 2. *toto, & numm.* dum Peguer. *in d. Decis.* 40. allegat) consequens esset, quod priuari deberet hac Immunitate, cum verificentur verba (vt diximus) Constitutionis nostræ. Sed hoc quod ex Deciano refert, absit: quia secundum nos illi solummodo excluduntur, qui in dictis locis cãpestribus rapinas cõmittunt, cum ij Grassatores dicantur, iuxta superius relata *in d. num.* 6. & inferius habetur *in num.* 45. & cum hæc sententia verissima sit, iure optimo quãlibet aliam huic Peguer. & Ambrosini similli reijci oportet, quorum meminit Dominus de Mastrillo *Decis.* 143. *nu.* 9. *in lib.* 2. *Decisionem, nouiter typis expositio:* licet idẽmet contrarium tenuerit, quem pro nobis supra, *num.* 20. *in fi.* tradidimus.

Censerem tamen Ambrosini sentẽtiam sortiri quendam posse effectum secundum ipsummet commune Ius, quo non puniuntur naturali morte similes facinorosi, sicuti in præcitata Pragmatica dispositum est. Quare cum fugient ad Immunitatis Loca, puniendi erũt iuxta d. S. Grassatores, qui text°, mitius: quã dictũ est, eos punit: & quandoque, præter dictum confugium ad Ecclesiam, ita iudicare vidi, vt inferius dicetur *in num.* 51. Vnde non erit eis inutilis huiusmodi Ecclesiastica Tutela: quia Episcopus Pro eis intercedere debet apud Iudicem temporalem, vt citra pœnam mortis eos puniat, *secundum ea, qua habentur infra* S. *I I I. post num.* 56. *quibus addi possunt etiam qua dicentur infra Cap. seq.* S. *I I I.* Quare se-

42 cundum hæc tripliciter † considerari possunt huiusmodi Publici Latrones: Primo quando rapinas perpetrauerint in locis inhabitatis: Et tunc, vt pro talibus habeantur, oportet pluries disrobasse: & cum hoc casu concordant omnes Doctores. Secundo, quando in locis campestribus, pro vt loquitur prædicta Pragmatica: & in hoc casu sufficit, quod semel, etiam in minima re, Latrocinium commissum fuerit; quia tales Publici censentur Latrones. Ter-

43 tio, quando in † Mari: & tunc non solum pro talibus habendi erunt, verum etiam si quis talia semel egerit, in excommunicationem incidet, a qua non potest, nisi a Sede Apostolica absolui, *per text. in cap.* 3. *Bulla Cœna.* Et hoc modo crederem cessare quaslibet controuersias: quia ob loci desertionem pœnæ augẽtur: *de quo Bulla capite fusius hic inferius tractabimus.* Vnde

44 id,

44 id, † quod refert ex quibusdam Dominus deMuscatello *in d.tract.crim.(cuius sup.num.11.meminimus) sub rub.de Furtis,& rapinis.num.penult. & vlt.*dicens, quod qui ex vnica rapina vnico contextu facta non debet dici Publicus Latro, intelligendum est, prout huc vsque dictum est, in locis.inhabitatis: secus autem in Campis, sicuti idemmet supra *in praecedentibus numm.* loquitur, *nempe in num. 39. cum aliqq. seqq.* vbi de similibus Pragmatici tractat; quae vigent in Regno Neapol.& peculiariter *in nu.*
45 41. dicit, quod turbate † in campania, Grassatio dicitur. Sed vide eundem *in numm.seqq.*

46 Aduertendum tamen, quod haec † Sanctio, siue Constitutio Pragmaticalis habet locum solummodo in illis, qui in ipsa rapina capiuntur; ad alios autẽ, velut, consulentes, aut fieri mandantes, vel eorundem receptores, aut fautores non extenditur, cum in ea similes personae non contineantur, sed tan-
47 tum facientes, quare cum sit lex † poenalis, minime ad alios extendenda est, *vulgatis iuribus in l. Interpretatione. ff. de Poenis. & in reg. Odia restringi. in 6. cum alijs similibus.* & in terminis Statutorum loquitur Grammati. *Decis.* 27. *num.* 7. post Aret. *de Malef.* Salic. Alex. & alios. *Item in Decis.seq.* 28.*num.* 28.29. *&* 30. Nisi expresse aut in illa lege, aut alibi dicatur: auctore Bart.*in l. Is qui opem.nu.*5.*in princ. ff. de Furtis.* & copiose Nauar.*in Manuali cõfess.cap.* 27.*n.*51.*& c.Periculose.n.*3.*Item in cap. Si quis non dicam. num.*17.*de Poenit. dist.*
48 1. tradens eam rationem:quia qui † per alium facit, non vere, sed ficte facere videtur: de quo etiam latissime tractat Bart. *in l.Sed & si vnius.S.* 1. *ff.de Iniurijs.* Et de Mandante,communiter tractant Doctores *in l.Si is,qui pro tempore. vbi Ias.in num.* 361. *ff.de Vsurp. Et Petr. Pla. Hisp. in Epit. delict. cap.* 15. quos refert Menoch. *de Recuper. poss. Remed.* 1, *num.* 408. Sed quamuis de Iure cõmuni aliquando similes personae comprehendantur, quia tamen sumus in actoribus, nempe, in iure Statuario, non vtique comprehendentur: quia illa Iura communia locuntur generaliter At quia sumus in poenis, vbi benigna interpretatio adhibenda est, debet restringi eorum dispositio, comprehendens tantum eos, qui secundum ipsummet commune Ius comprehenduntur. Et licet ipsum Ius commune per hoc Statutarium sit declaratum quia tamen non disponit de alijs, nisi solum de ipsis principalibus auctoribus, ideo caeteri nõ comprehenduntur: Nam neque ipsomet communi Iure comprehenderentur, si ab eodem de alijs non fuerit peculiariter dispositum: Et sic ipsi tantum principales auctores in quolibet delicto essent puniendi: sed de hoc plenius in seqq. dicetur. Et in terminis nostris secundum sup.relata tenet Mastrill. *in d. cap.*33.*nu. vlt.*dicens,hoc ita per fuisse leuatum:Et in his quoque terminis loqui videtur Menoch. *de Arbit.Iud. casu* 353.qui *in princ. sub num.*3.tradit praedictam regulam: qui per alium facit, fičte, &c.postmodum loquens de Statutis, plura doctissime *ibi* congerit, *praesertim in num.* 18.*vbi de hac eadem Pragmatica tractare videtur: & praeter alios, quos allegat, tradit Glos.in Clement.* 1. *de Vita & honest.Cler.in verbo,Publice. vbi etiam Abb. num.* 5. *quam Glos. notabilem reputat Io.Brunellus in d. Repet.cap.*1.*inf. de Homicid.par.*4.*nu.*42.*circa med. versic. Adde quod quando. qua Repetitio inuenitur secus Relectt. Couar. in impressis Lugdu.in fol.paruo.* Sed de his Auxiliatoribus, Receptoribus; & similibus idẽ Menoch. videri potest *in d. Tract. de Arbitrar. Iud. casu* 351. 352. *& d. casu* 353.

49 Obstare forte videtur quaedam † alia Pragmatica eo.Tom. 1. tit. seq. 48. Pragmat. 5. alias vlt. sub tit,de Poena Clericorum,&Laicorum receptantium bannitos. ex qua videretur dicendum, quod licet in illa praedicta Pragmatica superius expressa receptatores, fautores, & al j similes non exprimantur, & contineantur sub eius dispositione, In

hac

hac tamen comprehendi videntur, secundum supra proxime relata, quia hæc illā declarare videtur. Sed Respōd. quod hæc Pragmatica loquitur in alijs terminis idest de alijs Latrocinijs grauioribus, nō de supradictis: quapropter hos inibi contentos excluderem a beneficio Immunitatis nostræ: & ratio differentiæ inter vtrunque ea est: quia committentes rapinam iuxta formam præcedentis Pragmaticæ vulgus appellare solet, LADRONI MANSI quod idem sonat, quasi, Latrones occultos: dico occultos, idest, non denuntiatos, vel exbannitos per publicum proclama: quia solent occulte discedere ad disrobandum, & statim post ipsam rapinam ad suos iterum reuertunt: & velut lupi rapaces in medio agnorum vitam degunt. Hi quamuis differant ab alijs, poterunt tamen impune occidi, *vt dicit text. in l. 2. C. Quādo liceat vnicuique sine iudice.* Atque
50 etiam aduersus † eos competit accusatio publica, ita vt habens auctoritatem publicam aduersus alios facinorosos, poterit & aduersus hos ex abrupto procedere vsq; ad sententiam mortis naturalis diffinitiue, *vt in eadem Pragmatica continetur*: quamuis ex
51 gratia, † seu dispensatione Viceregis aliquando in mitiorem illa mortis pœna commutari soleat, vt his diebus præteritis, de Anno 1608. Mense Octobris Prorex tribus ciuibus Puliczanis indulsit ad remigandum perpetuo super regijs triremibus. Alios autem vulgus vocat, DISCORSORI, seu SCORRITORI DI CAMPAGNE, idest, Excursores Camporum: & hi sunt, quorum supra meminimus *in Initio huius Cap. num. vlt. Crim. 9.* ex literis directis Illustriss. Neapolitano, quos vocauit ibi, BANNITI LADRI: & in specie de his duabus Latronum differentijs tractat Muscatel. *in d. trac. sup. tit. de Cognit. seu probat. sub rubr. de Furtis. tit. de Priuil. dict. delicto. num. 19. & aliqq. seqq.* Vnde nil mirum si aliter dictum est de eorum fautoribus, receptoribus, & similibus: Nam aduersus hos receptores, ac fautores olim in statu Rom. Ecclesiæ, citra alias pœnas, excōmunicationis censura lata fuerat, quæ postmodum a Sixto V. anno primo sui Pontificatus fuit sublata, *vt habetur in quadam eius Extrauag. Constit. incip. Hoc nostri Pontificatus, quam extrauagantem vna cum alijs in eadem accitis refert d. de Matthæ in suo d. tract. Septimus Decretall. sub tit. de Homicidis, & Bannitis.* Quæ tamen censura ab eodem Sixto Anno V. Pontific. fuit renouata in Regno Neapol. petente Prorege eiusdem Regni: Sed non omnes comprehendit: quia tantum contra personas Ecclesiasticas locum obtinet, vt in eius tenore legitur. *Hæc Extrauag. legi poterit apud Quarantam. in d. tract. Sum. Bull. sub rub. Bannitorum fautores. in princ. incip. Exponi nobis fecisti, &c.* Super illa quædam vellem dicere, sed conticeo: hoc tamen non transibit sicco pede: quia in Secundo Libro, cum de censuris, quæ tantū aduersus has Ecclesiasticas personas sunt latæ, vel feruntur, dicetur, aliquid tangemus.

Scias autem pro huiusce rei conclusione, non inefficacem esse rationem differentiæ vtriusque; Nam huiusmodi Banniti, vel Latrones denuntiati non solum rapinas committunt, verū etiam & principaliter in homicidijs versantur, viatores interficiēdo: quapropter cum prædicti receptores, fautores, & similes videantur esse participes in dd. homicidijs, cæterisque grauibus, & arduis criminibus, non absque ratione eadem plecti deberent pœna, quæ aduersus ipsos reos principales constituta est: At quoniam diximus pœna legis aliquid prohibentis non teneri, nisi solum rei principales idest ipsimet facientes: vel tunc teneri mandantes, receptores, fautores, & similes supradicti, cum in aliqua alia lege, vel in eadem exprimuntur, & continētur: Sed quia in hoc Regno extat præd. Pragmatica, quæ illos includit, & speciali pœnæ obnoxios iudicat, vt inibi dicitur; Ergo

eadem

eadem plecti debent pœna, aduersus eos sancita. Et quoniam principales auctores idest facientes non possunt gaudere nostra Immunitate: nec etiam eorum sequaces gaudebunt. Alij vero contenti in prima Pragmatica, quia solum principaliter versantur in agendis prædis, & rapinis (quamuis aliquando ad occisionem vsque processerint) merito ipsi principales agentes priuantur hac Immunitate: quia nec secundũ Ius commune, nec etiam secundum ius nostrum Statuarium, præter illos, alij continentur: & licet in Iure communi complecti videantur, (*vt in l.1.ff.de Receptoribus. & in l.1.& 2.C.de his,qui latrones, vel alijs criminibus reos occultauerint*) Illud tamen intelligitur pro ijs, qui receptauerint illos, qui sæpe, sæpius hoc facere solent, vt diximus de ijs, qui pluribus vicibus rapinas perpetrauerint: Nam iura in benigniorem partem interpetrari debent, *vulgata l. Interpretatione legum. ff. de Pœnis. & faciunt quæ diximus sup. num.* 47. *& Cap. precedenti.* S. *VII num.*19. *Et ita intelligit prædictos textus Gail.de Pace publ.lib.2.cap.*10. Ergo remanet, quod pœna ordinaria aduersus eos cõstituta puniri debent: de qua re latius in seqq. versicc. dicemus.

52 Hoc † autem intellige cum distinctione; quia in illa Pragmatica sub tit. de Fur. & rap. tractatur de eis, qui pro vnica tantum vice capti, & puniti fuerint: nam inter hos non computantur eorum fautores, receptores, & similes: secus autem si pro pluribus vicibus: quia tunc remanet in dispositione Iuris communis; Sed hoc euenit, quia sic interpretati sunt d. Ius commune; licet nos supra, *in num.* 41, dixerimus, quod similes Latrones dici possint etiã Publici. Quapropter secundum hanc communem interpretationem illorum fautores, receptores, & similes non tenentur pœna receptorũ, & fautorum Publicorum Latronum, nisi, vt dictum est, illud pluribus commiserint vicibus: Et ita sonare videntur verba cuiusdam aliæ Pragmaticæ *in Tomo.* 2. *Pragmati, vlt. edita* 1578. vbi *in eius vltimo* S. de his Latrunculis tractatur, & eorum receptoribus, fautoribus, & similibus: Et dicit ibi textus.

" *O Tenitori di passi, o Ladri Publici, o Discorritori di campagna, &c.*

Quod verbum, TENITORI, idest, Detentores, denotat, quod non ex vnico actu verificatur eius dispositio aduersus illorum receptores, & fautores,

53 & si qui sint; cum illud † nomen sit verbale, quod vt verificetur, oportet plures actus concurrere, iuxta dictũ Bart. *in prima Constit. Digestorum nu.* 9. quem sequitur Christophorus Port. *in princ. Proœmij Instit. num.* 14. & alij, pro vt infra dicetur.

Sed aduertendum, quia Nomina Verbalia varijs capi possunt modis;

54 ideo dicas, quod ea nomina † verbalia, quæ tertiæ fuerint declinationis, significantia aliquod exercitium, quæ indifferenter, tam in bonam, quam in malam partem sumi possunt, ea quidem sunt, quæ non verificantur ex vnico actu, vt diximus de Detentoribus, Auxiliatoribus, & similibus: secus autem si semper in malam partem, vt dicitur de Raptore, Dirubatore, Spoliatore, & alijs similibus prout habetur etiam in nostra Constitutione, quæ excludit Depopulatores, *de quibus in seq.* S. *dicetur.* Nam Depopulator semper capitur in malam partem, quod nomen venit a verbo, Populor, aris: seu Depopulor, quod in mala significatione accipitur, quasi destruo, seu dispergo. Sed Populo populas accipitur in bonam partem, quasi congrego, seu colligo: de quo legito Host. *in Sum. hoc tit. nostro,* S. *In quantum, sub num.* 8. *quasi circa finem.* Hæc igitur nomina cum semper actum illicitum significent satis est, quod vnica tantum vice is perficiatur actus, vt quis pro tali habeatur. Illa vero, quæ indifferenter sumuntur, nec per semetipsa malum significant, sed adiuncta aliquibus positiuis; nisi pluribus vicibus committantur, non debet

debet quis pro tali haberi, sicuti diximus de Detentore, Fautore, Negocia-
55 tore, Mercatore, & alijs. Et hoc † modo intelliguntur ea, quæ tradit Bart. *in l. Mariti. § qui quæstum. ff. Ad L. Iul. de Adult. & in l. Legatis. ff. de Leg. 3. post eosdemmet textus:* quia ea non sunt omnino contraria, quamuis ita prima fa-
56 cie videantur. Ita † quoque se habent ea, quæ tradit Iacob. Graff. *d. par. 1. Decis. aurea. cons. lib. 2. cap. 89. num. 7. & 8.* qui eundem Bart. allegat. & per hoc apparet sibi contrarius: nam primo *in num. 7.* dum de crimine sodomiæ tractat, dicit, quod Præsbiteri, qui aliquoties cadunt in illud, & pœnitet cecidisse, non possunt dici exercitores; quia delicti frequentia requiritur. Postmodum *in subseq. num. 8.* reddens huiusmodi dicti rationem, inquit his verbis:

,, *Nam Nomina Verbalia significan-*
,, *tia aliquem actum illicitum, non ve-*
,, *rificantur in vnico actu: vnde non*
,, *dicitur Mercator, vel Negotiator*
,, *ex vnica negotiatione; vel Hospi-*
,, *tator ex vnica hospitatione, per text.*
,, *in l. 1. ff. de Tribut.*

Postea subiungit dicens.

,, *Secus si sint significantia delictum,*
,, *vt Adulter, vel Raptor, quia veri-*
,, *ficantur ex vnico actu. vt in l. Ma-*
,, *ritus, &c.*

Puto voluisse allegare d. l. Mariti,

Quapropter ne fallaris, dum ipse dicit: Secus si significent delictum, intellige modo supradicto, idest, per semetipsa absque illo positiuo, quemadmodum eius demonstrant exempla: alias committens crimen nefandi, vel sodomiæ, licet illud non exercuerit, sed semel tantum in illud inciderit, pro tali, idest pro Sodomita haberetur, veluti si pluries illud commisisset: & sic incideret in pœnam, de qua ipse loquitur, aduersus illius criminis exercitores, *vt melius inf. §. XIII. dicetur, cum de illo agemus.* Sed quia Exercitor est verbum indifferens, quod iuxta suum positiuũ, cui applicatur, intelligi debet, ideo requiritur frequentia illius rei, de qua tractatur. Imo exercitio per semetipsũ hanc habet significationem: quia nisi pluries illud, quod de agitur, fiat, non potest quis pro tali haberi, *vt in Tit. ff. de Exercitoria actione.* Vnde hoc procedit quoad alia nomina, præter hoc: quia ex semetipso exercitum rei significat: & ita, *vt in principio dictum est,* sumitur illud verbum, Grassatores, in nostra Constitutione: quia in malam partem capitur, quamuis aliquando capi soleat in bonam; sæpius tamen in malem, vt patet ex eis, quæ tradit Ambros. Calep. *in suo Dictionario linguæ lat. in verbo, Grassator. & in Verbo, Grassator, aris.* Inde cum leges adaptentur ad ea, quæ non raro, sed sæpe accidere solent, *vt habetur inf. hoc eo. Cap. S. III. num. 51.* Ideo illud verificatur ex vnico actu, *vt diximus sup. num. 41.*

57 Hinc igitur † est, quod illa verba Induiti generalis huius Regni, quæ refert Dominus de Mastril. *sup. eo. Indulto, d. cap. 33.* verificetur ex vnico actu, ita vt illi non meruerint eodem Indulto gaudere: nam ibi tractatur de Spoliatoribus viatorum, seu Durabatoribus stratarum, quæ nomina, quamuis non exerceantur illorum actus, semper per se malum habent sonum, & delictum significant. Sed quamquam istæc nomina, actum illicitum significantia, quandoque ex aliquo accidenti in bonam partem capi possunt, non tamen mutabunt suam naturam: quia accidentia † non sunt in consideratione,
58 *l. Naturalem. §. vpum. ff. de Acquir. rer. dom. l. Qui habet. in fi. ff. de Tutelis. l. Nam ad ea. ff. de Legibus. cum alijs similibus.*

Aduertendum velim in his supradi-
59 ctis, quod licet † prædicti fautores, mandantes, receptatores, & alij huiusmodi non teneantur pœna illius Pragmaticæ, de Furtis & rapinis, sicut & ipsimet principales, non tamen liberos illos facerem a pœna furti, si extra loca Refugij nostri capiantur, siue ciuiliter agatur siue criminaliter, ita

sonat

fonat verba textus in § *Interdum quoque. cum* §. *seq. Instit. de Obligati. quæ ex delicto nasc.* Imo etiam tenentur actione
Vi bonorum raptorum, vt tradit Azo. *in Summa, C. Vi bon. rapt. num. 5. in princ.*
post Tex. in l. Si vendidero. §. *cũ Raptor. ff. de Furtis. quod est in versic. Is autem.*
cuius verba sunt;

„ *Is autem, cuius dolo fuerit raptum,*
„ *furti quidem non tenebitur, sed Vi*
„ *bonorum raptorum, &c.*

60 Qua † actione tenebitur is quoque,
qui rem raptam scienter cœlauerit, *l.*
Crimen. C. Ad. L. Iul. de vi publ. & facit
etiam text. in l. Si furti. C. Ex quib. caus.
infam. irrog. ibi, (Apud te ignorantem.).
61 Sed illud, quod † dicitur in præcitatis
verbis d. l. Si vendidero, ibi;

„ *Furti non tenebitur.*

** Vide pro hac decis. omnia quæ tradit Vigellis in 7. par. suorum Horũ lib. 48. cap. 16. regula. 1. exc. 5. fol. 5924. vbi etiam in fine tradit tex. in l. 2. ff. de Priuatis deli. vbi traditur differentia inter verba Subripeo, & Rapio: nam illud ad furtum, alterum vero ad rapiam spectat.**

Nihil obstat, quin furti quoque actione
conueniri possit: quia intelligitur, quod
non solum furti tenebitur, sed aduersus
eum competit etiam Vi bonorum raptorum
actio, sicut & aduersus ipsosmet
reos principales vtraq; actio competit,
l. 2. §. rerum. ff. Vi bon. rapt. & facit l. 2.
in §. cæterum neq. ea. Item tex. in l. 1. ff. eo.
& Instit. d. tit. in princ. Alium intellectũ
tradit Bart. post Glos. in l. Si quis ex
domo. *ff. de Furtis.* qui textus videtur
similis prædd. verbis. d. l. Si vendidero.
per quem tex. dicebat Placentinus, illum
casum esse specialem in rapina,
quæ committitur sine violentia personæ.
Sed resp. Bart. dicens, illud non
placere Glos. sed quod ibi dicitur,
Actionem furti tolli, intelligit Glos.
per actionem, quæ est facta per exationem
Vi bon. rapt. quasi diceret, vnam
actionem per aliam tolli; quia proposita
actione Vi bon. rapt. non potest
deinde iterum agi furti actione: *Vide*
tamen eundem lo. cit. Sed pro hac opinione
est optimus text. in l. Si quis egerit. ff. d. tit.
Furtis, & alius tex. in l. Qui seruum. ff. de
Oblig. & actio.

62 Alio † modo decidit Bart. quod habetur
in prædd. verbis l. Si vendidero,
dicens, non tenetur furti idest manife-
63 sti, quod esse potest: quia ex † furto duplex
oritur pœna: quandoque enim
datur actio in quadruplum, quod est,
cum capitur fur cum ipsa re furtiua,
antequam eam trahat ad locum destinatum:
aliquando datur in duplum, &
dicitur furtum non manifestum, quod
est, quando pertulit rem ad locum destinatum,
tametsi cum ipsamet re furtiua
deprehendatur, *de quo tractant*
infinita Iura, vt est textus in §. Furtorum
autem. in §. Conceptum. & in §. Pœna. Instit.
de Oblig. quæ ex delic. nasc. tex. in
§. Pœnam tantum. & in §. Omnes autem
actiones. Instit. de Actio. l. Fur est manifestus.
cum quinque legibus seqq. ff. de Fur-
64 *tis.* Vnde pro solutione † istorum ca-
recta via mihi videtur eligenda, vt scilicet
si raptor deprehendatur cum ipsa
re, antequam ad locum destinatum
illam trahat, non tenebitur, nisi ipse
tantũ actione furti manifesti, cuius pœna
est in quadruplum: cæteri autem,
idest, opem ferentes, receptores & si-
65 miles tenebuntur solum Vi † bonorum
raptorũ, cuius pœna est in quadruplũ,
cum hac tamen differentia: quia in
furto manifesto non computabitur res
furtiua, sed eius æstimatio quadruplicatur:
quia furti actio, siue dupli, siue quadrupli
tantũ ad pœnæ persecutionem
pertinet: nam ipsius rei persecutionem
extrinsecus habet dominus, quam aut
vendicando, aut condicendo potest
auferre, *Instit. d. tit. de Oblig. quæ ex delicto*
nasc. §. fin. l. Qui vas. in princ. & l. Si
pignore. §. cum furti. ff. de Furtis. In actione
autem Vi bon. rapt. in quadruplo
etiam rei persecutio continetur, *Instit.*
66 *d. tit. de Oblig. quæ ex delic. §. Quadruplum
autem.* Nec mirum, si raptor † minus,
quam fur manifestus puniatur,
cum maius sit crimen raptoris, quam
furis, nam ratio est, quia raptor se ex-

R ponit

ponit periculo mortis, *vt habes infra in versic. Huiusmodi Latrunculi sub num.* 99. & ideo cum incurrat maius periculum in persona, leuius punitur in pœna pecuniaria: *ita post Angel. dicit Addit. vlt. Instit. d. tit. Vi bon. rap. in princ. vbi alia ratio traditur, quam ibi videas.* Et ex his accepimus, quod fauorem dantes, aut auxilium, seu rem ipsam occultantes possunt duplici actione conueniri, nempe, furti non manifesti, vel Vi bon. rap. Quia is tantum furti manifesti tenetur, qui deprehensus est cum re, quam ipsemet furatus est, *vt sup. dixi, & pro hoc est optimus text. in l. Is, qui opem. d. tit. de*
67 *Furtis.* Sed inter hos † supradictos fautores, & similes includendi sunt etiam consilium dantes ad furtum, vel rapinam facienda: At hæc in hoc differunt inter illos, quia tunc demum tenebuntur, cum raptor alias facturus, *de eo qui consilium præbet vide Abbatem in cap. Nuper. num. 7. de sent. excommun.* † *d. §. Ope, & consilio. Instit. de Oblig. quæ ex delic. nasc. & ibi in Sum. num. 2. & 3. vbi remittit se ad Sum. C. de Furtis, quod est in num. 23. & ad Sum. C. Mandati. quod est in num. 15. Alc. in l. Sæpe. de Verb. sign. versic. Non potest. lit. H. in princ. quæ opinio est communissima, & ab omnibus amplexa, vt videre est apud Alci. lo. cit. & Clar. in d. §. fi. quæst. 88. vbi infinitum Doctorum numerum tradit: Et eundem Clarum allegat Menoch. de Arbitr. d. casu 151. Est etiam optima Glo. in d. §. Ope. in verbo, Non tenetur. cum alijs seqq. Addit.* Modum autem congnoscendi, quando quis absque consilio facturus, est vel non, tradit Addicio *prima in d. §. Ope, & consilio. Instit. d. tit. de Oblig. quæ ex delicto, &c. in fi.* post Angel. & Alex. In
68 dubio tamen dicit Alcia. *lo. cit.* contra † consultorem præsumendum, eum, videlicet, causam delicto præstitisse; Neque enim postquam quis omnino furari constituit, solet consilium petere; sed cum adhuc dubius est. Quapropter qui consilium dedisse probetur, furti condemnabitur: nisi ipse ostenderit, etiam si non consuluisset, nihilominus furem facturum fuisse: prout Alcia. tradit.
69 Ergo hoc † modo debet intelligi Textus in d. l. Sæpe §. Item dubitatum. ff. de Verb. sign. vbi simpliciter dicitur, quod consiliũ nocet, si factum secutum fuerit: quem Text. *præd.* Glo. *in d. §. Ope.* ita intelligit, si alias non erat is factu-
70 rus, cui consilium præstitum fuit. An † autem, & quando quis teneatur ex suo consilio; & quis consilium præstare dicatur, latissime tradit Menoch. *de Arbitr. Iud. d. Ho casu* 351. Adde hic quod
71 consilium † duobus modis accipi potest, *vt per Aldobran. in d. Addit. §. Ope.* Vno modo pro animo, & dolosa adiuuãris intentione, *vt habetur in d. §.* Altero vero pro suasione: *quod etiam tradit Alciatus in d. §. Item dubitatum. in princ. li-*
72 *tera, E.* Consilium † ergo dare videtur, qui persuadet, & impellit, atque instruit
73 consilio ad furtum faciendum: Opem † fert, qui ministerium atque adiutorium ad surripiendas res præbet, *l. In furt. §. consilium. ff. de Fur. & ibi per Bart. & in d. l. Is qui opem. & ibi copiosa Addit 2. ad eundem d. tit. de Furtis. vbi plura exempla pro hac re traduntur: & facit etiam text. in cap. fi. iuncta ibi Glos. in verbo, Tulisti. inf. de Iniurijs, & damno dato.* Quæ omnia locum obtinent quoad forum temporale: quia si quis horum commiserit, etiam si fuerit auctor ipse, non erit hac Immunitate priuandus, si ad supradicta Loca, eandem tribuentia, confugerit: dummodo non fuerit, prout supra diximus, de auctoribus, qui in Campis rapinam commiserint: aut quod pluries in loci habitatis illũ perpetrauerit: quia in hoc casu omnes supradicti, absque exceptione, non erunt admittendi ad huiusmodi Beneficium.

74 Excipe † tamen ab his Piratarum receptores, aut eis auxilium, vel fauorem dantes, etiam si non fuerint actus frequentati: & huiusmodi ratio est: quia Piratæ vna cum omnibus fautoribus, receptoribus, & defensoribus de Iure communi eadem pœna tenentur, & sunt excommunicati, *vt in cap. 3. Bullæ Cœnæ Domini habetur.* de qua re late

tra-

tractat Nauar. *d. Manual. cap. 27. num.*
75 59. dicens, eos tantummodo † comprehendi in d. excommunicatione, qui
principaliter versantur in agendis prædis, percutiendis, aut interficiendis
in mari occurrentibus: quia hi Piratæ
dicuntur.
76 Hinc † cessante ea, quæ tradit Clar. *in §. fin. quæst. 77. versic. Spoliantes Christianos*, post Syluest. *verbo excommunicatio 8. excom. 30. in 2. dubio.* qui duplicem casum tradit: Primus est super Canone aduersus hos Piratas, seu Latrunculos maritimos: Secundus casus est de illis, qui bona naufragantium surripiunt: *qui casus continentur in cap. 3. & 4. d. Bullæ Cœnæ.* & dixit Clar. ex Innoc. & Sylue. quod illa excommunicatio non erat latæ sententiæ, sed ferendæ: Sed his temporibus omnino reijcitur hæc opinio, quamuis communissima fuerit: quia illa excommunicatio *contenta in præd. Bulla* est latæ sententiæ, *vt ibi videre licet.*
77 Addit etiam Nauar. † *lo. cit.* ex Sylu. & alijs, quod eorum tempore Bulla Cœnæ Domini speciatim includebat consulentes, quos licet nostris temporibus speciatim Bulla non includat, generatim tamen, ait, quod includere videtur, ex eo, quia includit prædictos auxiliatores, & fautores: Et negari non posse, inquit, quod qui consilium dat, auxiliari, vel fauere dicatur, tradens pro hoc *text. l. Quod fauore. C. de Legibus.* & Bart. in *præcit.* l. Sed & si vnius. §. 1. *ff. de Iniur.* quod tamen apud eum non legitur; sed ibi loquitur Bart. de eo, qui dicitur facere verè, vel fictè: de hoc autem verbum nullum, nec credo Bartolum iuris terminos excedere voluisse, cum hæc Nauarri opinio expresse contradicat textui in §. Item dubitatum. ex ea l. Sæpe. *ff. de Verb. sign.*
78 vbi contrarium dicitur: quia † opem ferens consulere videtur; non autem qui consulit, auxilium fert, vt ibidem declarat Alciatus. Sed fortè puto quod Nauar. voluerit allegare Bart. alibi in §. Ope. *ex d. l. In furti. ff. de Fur.* qui *in num. 6. & 7.* per vtrunque textum d. l. Sæpe. & ex d. §. Ope. videtur dicere,
79 quod qui † consilium dat, opem præstare videtur; est enim quoddam adiutorium, & quædam cōfortatio ista talis impulsio, & consilium; Sed ibi Bart. dicit hoc largè intelligendum: quia strictè loquendo, differt consilium ab ope; nisi præcedat consilium ante, puta, facias, quia adiuuabo te ad euadendum: tunc enim illa spes data est in auxilium ad maleficium committendum. Vnde si opem ferens, vel fieri mandans aliquod crimen, regulariter non tenetur ea lege prohibente illud fieri, nisi tantum qui fecerit, vt sup. eo. Bart. & Nauar. copiosè diximus: multo fortius non tenebitur, qui consilium dederit, nisi expressè exprimatur in aliqua lege. Quare licet in Bulla prædicta cōtineantur fautores, receptatores, & defensores; non tamen sub his cōtinebuntur consilium dantes: quia minus delinquunt præbentes consilium, quam fauorem: Vndè vnum non debet ad alterum extendi, cum simus in pœnalibus, vulgatis iuribus supra relatis, & ex eo. Nauar. dicemus inferius: Tum quia secundum omnes, vt ipsemet Nauarrus ait *in d. Man. eo. cap. 27. num. 51. in princ. versic. Tum quia.* Excommunicatio †
80 non est extendenda de vno casu ad alium, *secundum Glos. receptam in Clem. 1. de Sepult. & Glos. in Clem. 1. de Consāg. & affin. Villagut in Decis. seu Consult. 29. num. 40. Tolet. vbi inf. §. 111. seq. post num. 62.* ob eandem rationem: quia pœnæ sunt restringendæ; & per consequens dantes nudum consilium Piratis non erunt excommunicati, contra eundem Nauar. & Alphonsum Viual. *in suo Candel. Aureo. verbo, Explanatio Bullæ Cœnæ. n. 22.* qui simpliciter eūdem Nauar. secutus est. Nisi expressè in d. Bulla, vel alibi dicatur, quemadmodum tempore prædictorum Angel. & Syluestri, & aliorum quos ibi tradit Nauar. expressè excōmunicabātur. Nam si papa voluisset hos consultores in excommunicationē incidere, expressisset, sicu-

ti alibi in eadem Bulla exprimit, *vt in cap. 7.10.11.12.14.16.18.& 20. alias vlt.* * *In hanc sententiam contra Cait. Nauar. & alios inclinat Soarez in suo tract. de Censuris. Disp. 21. de Excommunic. Papæ reseruata, sect. 2. sub rub. Tertia Censura, in versic. Additur in eadem, &c. sub num. 22. Et ideo dicit Abbas in cap. si aduersus, num. 2. sup. de Hæreti. quod consilium dare, facere, & auxiliari, differunt. Nec obstat quod fortasis ex aduerso posset adduci, videlicet quod qui consilium dat videtur participare in crimine criminoso: vnde ex hoc videtur etiam ligari eadem constitutione, ea quæ refert Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 32. num. 3. vbi tradit ex aliquibus, quod consulentes aut mandantes atq; opemferentes ad contrahendum matrimonium probibitum sub pœna excõmunicationis sup. clemẽtina vnica, de Consang. & affinit. pari etiam excommunicationis pœna legentur, vt pote qui eiusdem criminis participes fiant. Quia eadem responsione, qua ipsa respondet prædictæ obiectioni illam negans respondeo hic: Nam illud intelligitur de participationibus cum excommunicato nominatim, & excommunicasse denuntiato, etiam si notorius clerici percussor sit: quia quamuis id sufficiat, vt vitandus sit: non tamen est verè nominatim excommunicatus, donec proprio nomine talis denuntientur.* *

81 Hæc † autem, quæ supradicta sunt de Receptoribus, Defensoribus, Fautoribus, & similibus, non erunt ita strictæ intelligenda, vt statim ac, quod quis aliquem Piratarum receptauerit, vel minimum præbuerit eis auxilium, aut fauorem, incidat in prædictam excommunicationis pœnam; nam in similibus casibus qualitas ipsius rei consideratur, quæ est vnum ex requisitis *in d. l.* Aut facta. *ff. de Pœn. supra in princ. huius Capitis relata*, vbi habetur, quod septem modis crimina committi possunt, quorum quilibet secundum eius proprietatem capietur. Vnde hic aduertere debemus in his nominibus, *vt diximus supra in vers. Sed aduertendum est. num. 54. & aliqq. seqq.* quia cum descendant ex verbis, non ita simpliciter intelligenda sunt, vt quis ex modico auxilio, vel breui temporis spatio, prout rei qualitas exposcit, pro tali habendus sit: quia cum hæc supradicta nomina idest Receptator, Defensor, Auxiliator, & similia indifferenter capi possint, non verificabuntur statim ac, quod quis talia facere cœperit, sed frequentatio requiritur; imo quando simpliciter proferuntur, de sui natura in bonam partem semper capiuntur:
82 quia Natura † cognationem constituit inter homines, & vnum ad alterius subsidium inducit, tex. in l. Vt vim. ff. de Iust. & iu. & post alios Gail. *lib. 2. de Pace publ. cap. 10. num. 6.*

Ergo qui per modicum tẽporis aliquem receptauerit, non poterit dici Receptator, quamuis reuera receptasse
83 videatur: quia is † proprie dicitur receptator, qui in illo actu frequentauerit, vel persiteterit per plurimum temporis, puta per cohabitationem, & & contubernium, vt dicit Gail. *d. cap. 10. num. 35. & 37.* tractans de Receptatoribus bannitorum: sed in proprijs nostris terminis loquitur Vualdus *in præcit. Candel. Aur. d. tit. Explic. Bullæ Cœnæ. rub. de Hæreti. Receptoribus.* qui primo loco ex Didaco Perez ait, illum dici receptorem hæreticorum, qui frequenter hæreticum recipit. Secundo ex Syl. & Ang. qui scienter occultat hæreticum, ne a iudice capiatur: secus si illum etiam agnitum admisit vt hospitem; quia amicus est, allegat pro hoc Caietanum, Nauarrum, *d. c. 27. num. 11.* Syl. & Sot. Et ratio est: quia
84 illa modica † mora regulariter non dicitur noxa, *l. Sed. & si post tres. ff. Si quis cauti.* Et Gail. *d. num. 37.* modicam moram, inquit, recipienti nocumento non esse, sed obstinatam contumaciam, & continuatam receptationem crimen esse. Idem dicendum est de alijs, hoc est, de Auxiliatoribus, & similibus, quia nec etiam pro modico auxilio, aut pro modica defensione quis Auxiliator,

aut

85 aut Defensor dici debet: Nisi † in lege dicatur, Receptantes, Auxilium dantes, & similiter: quia in his casibus puto cauendum etiam a modico, vt expresse in præd. Bulla Cœnæ pluries continetur, incipiendo a primo capite, vbi dicitur:

„ *Credentes in hæreticos receptatores,*
„ *&c.*

Et rursus:

„ *Ac eorundem libros hæresim conti-*
„ *nentes, vel de Religione tractantes*
„ *sine auctoritate Nostra, & Sedis*
„ *Apostolicæ scienter Legentes, Reti-*
„ *nentes, imprimentes, seu quomodoli-*
„ *bet Defendentes, ex quauis causa,*
„ *&c.*

In his quidem casibus quamuis non fuerit frequentatum, sed saltem minimum errorem quis paululum defenderit, vel crediderit; non euadet pœnas ipsius Bullæ: Et in tantum verum est, quod Graff. *d. par.* 1. *Deciss. aurr. cass. consc. lib.* 4. *d. cap.* 18. *num.* 34. non ausus sit firmare, quod legentes dd. libb. hæresim continentes, per modicum temporis, hoc est, per tres, aut quatuor lineas, non incidant in Bullam: quia dicit, antefactum cauendum, quia pe-

86 riculosum. Legere † autem non solum is dicitur, qui ore exprimit, sed is quoque, qui oculis percurrit, Textus est apertus in l. 1. in princ. ff. de ijs, quæ in test. delen. tenoris seq.

„ *Legi autem sic accipiendum non in-*
„ *telligi: sed oculis perspici quæ scripta*
„ *sunt, &c.*

Cuius textus verba cum sint clara, vanum est alios Doctores referre, vt facit Graff. *dicto lo. cit.* qui allegauit Bart. *in l. Qui Romæ. §. duo fratres. quæst. 4. quod est sub num.* 17. *in fi. ff. de Verb. oblig. qui eundem text. d.d. 1. allegat.* tradit etiã Graff. Bald. Ang. & alios, quorum auctoritatibus parum egemus. Item qui memoriter pronuntiat ea, quæ prius sciebat. Neq; obstat quod *ibidem* refert Graff. dum ait, quod is, qui consilio suo aliquem inducit ad legendum dd. libros, eandem incurrat pœnam, cum nec in eadem Bulla aliquid de his dicatur: quia illud intelligitur, pro vt etiam ipsemet Graffius ait idest præstito consilio, ipse consultor audiat legere. Vnde si in Bulla prædicta illa verba essent in nomina translata, videlicet, si diceretur, Lector, &c. tunc vtique aliter dicerem: quia ex illa modica lectione nemo lector dici debet: & sic de similibus.

87 Inter † hos autem Receptatores, seu Receptores, putarem non comprehendi filios, & Parentes adinuicem se receptantes: vel vxor maritum, quemadmodum voluit Gail. *d. cap.* 10. *lib.* 2. *de Pace pub. sub num.* 16. 17. 18. *&* 19. *vbi plene* (*sicut diximus*) *de his Receptori-*

88 *bus tractat.* quod † extendit etiam ad filium spiritualem, vel ad naturalem tantum, Et quamuis loquatur in materia bannitorum, nõ tamen diuersum erit quoad alia crimina, vt in illo pessi-

89 mo hæresis, quod etiam ad fratres † se inuicem receptantes extendit Simancas *in Catholl. Instit. tit.* 15. *in fi.* relatus a Menoch. *de Arbitr. casu.* 348. *num.* 7. qui in quibusdam casibus contradicere videtur: sed *in num.* 13. quod de paren-

90 tibus † diximus, extendit etiam ad soceros, qui locum parentum obtinent. Sed licet quoad fratres contradicat, dicit tamen, quod mitius puniti debent: & idem ait de alijs consanguineis. Addit etiam, & amicos Gail. *d. cap.* 10. *nu.* 27. *& aliquibus seqq.* Sed quod de fratribus diximus, discutiendo tenet Ludouicus de Beia *in tract. Respon. casuum consci. casu* 1. *habito in Congreg.* 2. *fer.* 3. *die* 24. *Ian.* 1581. *coram Illustriss. Card. Palæoto.*

91 Ego † autem hanc controuersiam ita concordarem, videlicet, si fratres separatim habitarent, tunc procedet opinio Menoch. Sin autem in vna eademq; domo, secus dicerem, & procedet opinio Gail, & Beiæ. Vide tamen supra relatos, quia ibi satis plenam habes materiam.

Hæc sint dicta de his fautoribus, receptoribus, & defensoribus Piratarum;

92 quod † autem dicitur de defensoribus, subau-

subaudi pro his, qui eos defendere vellint tempore ipsius capturæ, vt euadere possint manus officialium, vel satellitum: aut postquam fuerint capti, eripiant eos de manibus eorum: vel fugæ occasionē eis præbuerint: & huiusmodi defensores possent alio modo dici fautores, secundum sup. relatam intentionem Bart. *in d.§. Ops. d.l. In furti, ff. de Furtis.* Qui vero vellet eos defendere in iudicio, non debet inter illos defensores comprehendi: Et pro hoc faciunt relata per Graff. *dicto cap. 18. rub. Defensores.* qui latè Bullam præd. examinat: Sed quia maior pars illorum, quæ ab eo traduntur, ex Nauar. *d. co. tit. d. cap. 27.* congeritur; ideo cum eodem Nauar. quædam, quæ ad rem nostram faciunt, trademus. Refert ergo Nauar. *in num. 59. declarans præd. cap. 3. Bulla Cœnæ.*

93 quod qui † gerunt negocia sua, vel mercimonia cum amicis, aut bella iusta, vel iniusta cum inimicis, & deprædantur aliquando incidentes, non includuntur in Bulla; iuxta omnium sententiam.

94 Nec etiam † illi, qui in solis fluminibus illud cōmittunt, post Syluest. & Armil. quos secutus est Graff. *d. cap. 18. num. 52.* Adde etiam, secundum eūdem Graff. *in num. praced. 51. versic. Quod secus.*

95 nec † eos includi, qui ex inimicitia contracta id faciunt: quia & si peccant mortaliter, non tamen incidunt in Bullam: & ratio secūdum eū est quia

96 quod † principaliter agitur inspicitur, *text. in l. Si quis nec causam. ff. Si cert. pet. Syluest. in verbo, Excommunicatio. 7. num. 56.* Sed hic casus suum obtinebit locum tantummodo in animæ iudicio, non autem in foro, cum difficilis sit eius probatio, vt scilicet, non eo animo deprædati sint, sed inimicitiæ causa.

97 Ad incurrendum † autem hanc censuram non est opus, vt quis velit deprædari quoscunque Christianos, sed sufficit discurrere Mare prædandi studio: quia in eis rectè verificantur verba Bullæ, quæ comprehendunt Discurrentes, prout optimè dicit Nauar. *d. num. 59. versic. Quarta, quod sufficit.* Quamuis contrarium sentire videatur Vinal. *in pract. Candel. aur. d. tit. Explanatio Bulla Cœna. num. 20.* qui voluit non ligari excommunicatione, qui Mare tantum discurrit: nisi cum effectu deprædatio sequatur. Sed hoc fortè procedebat tēpore Caiet. & Armil. quos ipse tradit: non autem his nostris temporibus, (licet *ibidem* alios recentiores, quos nona llegat, ita tenere dixerit.) Nam post fel. recor. Sixti. V. vsque ad Sanctitatem D. N. D. Pauli V. Bullæ verba aliter se habent: quia vbi dicebatur, Deprædantur, Mutilant, Interficiunt, &c. prout etiam refert *ibi* Viual. *num. 21.* Nunc simpliciter dicitur, Discurrentes Mare, &c. Vnde sufficit, ad hoc, vt Bullæ verba verificentur, Mare tantum discurrere, quamuis cum effectu deprædatio nulla sequatur: & Ita quoque sentit de Graff. *lo. cit. num. 53. in fi.* Sed hic casus intelligitur in foro animæ: Vnde diuersus erit a supradicto: huiusmodi autem ratio quæ sit, videri potest apud Graff. *d. num. 53.*

98 Sunt † autem huiusmodi Piratæ dicti a verbo Græco, πέρω, vel περάω, quod idem est, quod pertransco, quasi semper Mare permeo: Vnde postmodum dictus est, πειρατης, quod latinè, Prædo, ionat a nomine primi latronis, qui prius mare infestauit, à quo omnes maritimi prædones Piratæ dicti sunt. Hi vulgo, Cursales nuncupantur scilicet, qui sine bello indifferenter, & principaliter in agēdis prædis maritimis versantur, *Syluest. in verbo, Excommunicatio. 7. num. 56. & post eum Graff. d. cap. 18. num. 49.*

99 Huiusmodi † Latrunculi maritimi impunè occidi possūt: & in Regno capti quicunque sint illorum bona, cum quibus reperiuntur, etiam si fuerint triremes, absq; restitutionis spe, capiētium efficiuntur, non obstante quouis guidatico, etiam à Sacra Regia Maiestate eis concesso, quod intelligatur amissum ipso facto, statim ac, quod offenderint bona,

bona, vel personas Siculorum, prout disponunt quædam Iura statuaria, *vt legitur in quodam Capitulo Regis. Alphõsi, inter sua Capp. ord. 396. Et in Cap. 23. Regis Ioannis. Et in alio Cap. 8. inter. Cap. Regis Ferdinandi.* quæ Iura non videntur differre a Iure communi, quod Latrunculos impune offendi permittit, *textus sunt in l. 1. & 2. C. Quando liceat vnicuique sine iudice. & idem dicitur in d. cap. Regis Ioannis.* Vnde per hæc Iura Regni illud tantum additum est, quod bona cum quibus reperiuntur, acquiruntur capientibus.

Adde hic, quod ea, quæ dicta sunt de Receptatoribus, Fautoribus, Defensoribus, & similibus, Immunitate priuan-
100 dis, intelligitur, quoties † scienter quis receptauerit, vel alia huiusmodi fecerit; alias secus erit *vt habetur in primo capite eiusdem Bullæ, & plene de omnibus Receptoribus loquitur Menoch. d. casu 348.*
101 *nu. 15.* Quæ scientia † non præsumitur, nisi probetur, *c. Præsumitur. de Reg. iuris. lib. 6. pro quare faciunt relata a Turzan. in suis Comm. Opinn. opin. 145. Gail. lib. 2. Obser. 48. nu. 14. & 22. versic. Probatur autem Item Obser. 48. num. 8. idem de Pace publ. lib. 2. cap. 10. num. 9. & num. 13. Conar. in cap. Filius noster, num. 5. insi. de Testam. Gomez. Var. Resolu. lib. 2. cap. 12. num. 13. vers. Quod intellige. Menoch. de Præsumpp. lib. 4. præsump. 116. num. 37. cum tribus numm. seqq. & num. 40. Item, lib. 6. præs. 23. num. 1. & num. 51. cum septem numm. seqq. item num. 86. in fi. Maranta in l. 1 s potestas. nu. 283.* Quare semper præsumitur ignorantia: Et dicit Maran. *loc. cit. in num. seq.* 285. ideo præsumendum ignorantiam, quia ignoran-
102 tia † est actus priuatiuus, habens negatiuam annexam, quæ negatiua est de iure improbabilis, *l. Actor. C. de Probat.* Sed scientia, quæ ponit, & affirmat merita, probari debet, *allegat tex. in l. Si, qui dicit. ff. de Probatt. Sed puto voluisse allegare text. in l. Ei incumbit. d. tit. de Prob. Et faciunt fere omnia Iura sub d. tit.*
103 Quomodo † autem scientia sit probanda, tradit idem Maranta *in d. l. 1 s potest.* *in subsequentibus num. 319. & 320.* quomodo vero, & quando præsumatur, vide Gail. *d. lib. 2. de Pace publ. eo. cap. 10. post d. num. 9. in aliqq. seqq. numm.* Hæc autem, quæ huc vsque dicta sunt de similibus nominibus, non incongrue relata sunt, sed eisdem vtemur *inf. §. VI.* cum de Hæresis crimine agemus, quamquam in toto hoc Tractatu illis egemus. Quæ vero de huiusmodi scientia diximus, procedent tantummodo in foro contentioso: quia si quis sciemer aliquod horum fecerit, licet probari non possit, non tamen intrinsecus pœnam excommunicationis euadet.

104 Dicet † forsan aliquis, quod hæc, quæ de receptatoribus Piratarum, fautoribus, & similibus dicta sunt; imo quoad pœnam excõmunicationis aduersus eosdem Piratas, superflua videntur in omnibus mundi partibus: sed ibi tantum esse necessaria, vbi locum habet præd. Bullæ dispositio *in d. cap. 3.* quæ eos comprehendere videtur, qui Mare Ecclesiasticum discurrit, hoc est, Mare Regni Ecclesiæ in temporalibus subiectum, non aliorum Regnorum, per illa verba, MARE NOSTRVM: cum in temporalibus alterius regni Papa non sit Dominus, prout supra *In Initio Cap. II. nu. 75. cum aliqq. numm. seqq.*
105 dictum est. Sed illud pro nomen, † NOSTRVM, denotat dominium, *vt dicitur in text. l. Si ita. & ibi Bart. & alij, ff. de Auro & arg. leg.* quia pronomina Meus, Tuus, Suus, &c. sunt possessiua, *vt late refert Menoch. Præsumpt. 127. nu. 36. lib. 4. & latius ipse dicam in Commentarijs Capp. Regis Alfonsi, in cap. 192. Tractatus super Capp. Regni inter sua Capp. Ritus ordine, 97. super Glos. 3. in verbo, Suas.* Ergo comprehendere videtur solum Discurrentes Mare, cuius Papa dominus est. Sed hoc non obstan-
106 te, Resp. quod præd. pronomen, † NOSTRVM, & alia similia non semper habent significare dominium absolutum, quamuis regulariter & stricte ita sumatur, *vt dicit Bart. in Rubr. ff. de Oper. noui nunt. num. 5. in fi.* Sed quandam

com-

cõmunitatem ; prout vulgo dici solet, Le galere nostre: la nostra Città: hoc est, Triremes Nostræ, Ciuitas nostra, & similiter: Non tamen sequitur, quod hæc supradicta sint vere, & omnino nostra, sed omnibus nobis communia, nempe nostra Panormitanorum, vel Siculorum: sicuti etiam dicimus, Pater Vester: Frater Tuus: Proximus Noster, &c. Non tamen hos possidemus: Atque etiam aliquando significant quandam reuerentiam, vt Deus Noster: Dominus Noster, &c. *vt in princ, Digestorum. & in princ. Instit. In Nomine Domini Nostri Iesu Christi, & cat. & in Oratione Dominicali, Pater Noster, qui es in cælis, &c.* Et dicit Bart. *d. num.* 5. quod antiqui Grammatici dicebant, quod genitiuus regitur, quandoque ex natura possessionis. Vn-
107 de illud † pronomen, NOSTRVM, debet intelligi pro Mare Christianorum: quia quoad Mare nobis Christianis commune est. Quid mirum ergo si Summus Pontifex non fecerit mentionem aliorum Regnorum, sed locutus est in communi: nam tempore Nauarri illud simpliciter constitutum fuit: quia in Bulla dicebatur, Anathematizamus omnes Piratas Latrunculos marinos, & illos præcipue, qui in Mari nostro a Monte Argentario vsque ad Terracinam, &c. Sed postmodum ab alijs Summis Pontificibus fuit mutatum, vt apparet in Bullis ab ipsismet editis, in ea præsertim S. D. N. D. Pauli V. vbi prædictum pronomen præponitur aduerbio, PRAECIPVE, his verbis:

*„ Discurrentes *. Sed nunquid remiges*
„ super galeis infidelium incidant in
„ excommunicationem quando con-
„ tra Christianos remigant: Vide
„ Sanch. de Matrim. lib. 9. disp. 3.
„ num. 6. qui reprobat Nauar. & Pe-
„ drazam, dicentes peccare mortali-
„ ter, non tamen incidere in excom-
„ municationem; quia si peccant
„ pœna, etiam excommunicationis
„ teneri debent; nullo metu excusati,
„ quod est etiam contra, id quod ait
„ Beia in respons. casu cons. coram
„ Illustris Pal. par. 3. casu. 23. qui so-
„ lum peccare ait, attamen quod nec
„ peccent ait post multos, & de commu-
„ ni resol. idem Sanch. lo. cit. nisi solum
„ in casu de quo per Molinam de Iust.
„ & Iu. to. 1. disp. 115. ad quem
*„ se remittit. * Mare Nostrum,*
„ PRAECIPVE a Monte Argen-
„ tario, &c.

Hinc clarius apparet, quod præd. pronomen, NOSTRVM, comprehendat totum Mare Christianorum, per illa verba restrictiua, Præcipue a Monte, &c. Ergo reliquum sumitur pro Mare aliorum Regnorum: Sin aliter secus esset, sufficeret dicere, Excommunicamus Piratas, seu Latrunculos marinos discurrentes Mare nostrum a Monte Argentario vsque ad Terracinam. Vnde illud additamentū, PRAECIPVE, ** De hoc aduerbio Præcipue videre potes tex. Clarum in cap. vlt. sup. de Ferijs, vbi præcipitur fieri quasdam ferias inter quas vult comprehendi illas ad honorem singulorum Apostolorum postea subiungit textus, Et præcipue Petri, & Pauli, &c. Ergo nihil videtur addere vel mutare qualitatem, sed tantum maiorem commendationem eius ostendit, vnde remanet ceterarum dispositio sine alteratione* distinguit Mare Ecclesiæ a Mare aliorum Regnorum idest Christianorum, Graff. *d. cap. 18. num. 53. eadem Rubr. Mare nostrum.* Quapropter ex hoc habes vnā limitationem notabilem, quia Discurrentes Mare Saracenorum, & aliorum Infidelium, etiam prædandi causa Christianos, non incurrunt in pœnam Bullæ. Et hæc sufficiant quoad hāc tem *super d. cap. 3. Bullæ.* Deueniamus ergo iterum ad rem nostram.

Adde pro maiori dilucidatione huius rei, in eo, quod diximus supra in *versic. Aduertendum tamen est. num. 46.* vt scilicet in illa † præd. Pragmatica
108 sub tit. de Furtis, & rapinis, non comprehendi alios, nisi tantum facientes, quod non intelligitur pro illis, qui as-

socia-

sociauerint Latrones, vt habetur in eademmet Pragmatica, ibi,

„ *Che soli, ò in Compagnia d'altri in la strada publica de la campagna,*
„ *&c.*

Quia etiam ad hos extendetur: similem quoq; Textum habemus in l. Vnica. §. *Pœnas*. C. de Raptu Virg. qui concordat cum alio textu in l. Raptores. §. *Pœnas*. C. de Episc. & Cler. vbi hoc habetur:

109 „ *Pœnas † autem, quas prædiximus, ideſt, mortis, & bonorum amiſſionis: non tantum aduerſus raptores, ſed etiam contra eos, qui hos comitati in ipſa inuaſione, & rapina*
110 *fuerint, cõſtituimus. Cæteros † autem omnes, qui conſcij, & miniſtri huiuſmodi criminis reperti, & conuicti fuerint; vel qui eos ſuſceperint; vel quicunque opem eis tulerint, ſiue maſculi ſiue fœminæ ſint, cuiuſcunq; conditionis, vel gradus, vel dignitatis, pœna tantummodo capitali ſubijcimus: &c.*

De his Raptoribus vide Anton. Gomez. *ſuper ll. Tau. 80. vbi ſatis plenam materiam habet*: & poſt eum, & quamplures alios videri poteſt Menoch. *de Arbitr. Iud. caſu 291. toto.* Sed pro hoc faciunt relata à Guid. Pap. *quæſt. 423. poſt num. 2. verſic. Sed an in aliquo. & num. 4. in princ.* qui reſpondet ad quæ-
111 dam contraria, quando † quis dicatur ferre auxilium, vel fauorem, qui diſtinguitur ab eo, qui aſſiſtit tanquam ſocius in ipſo delicto: *Vide Maſcar. de Probat. lib. 3. concluſ. 1139. vbi plene.* * quem omnino vide. Ergo huiuſmodi ſocij non gaudebunt hac Immunitate, inſtat eorundem auctorum. In hoc autem caſu oportet conſtare, quod huiuſmodi comites aſtiterint in ipſis rapinis ad effectum furandi, ad hoc, vt eadem pœna puniri poſſint: & merito eadem pœna puniũtur; quia ex eorum aſſiſtentia redduntur audaciores ipſi Latrones: & ſpoliatus infirmior fit: * *Imo & maioris ſunt digni pœna, vt poſt Cap. Qui conſentit. 11. qu. 3. & c. Qui aliorum.* *23. quæſt. 3. tradit Paulus Comitus, Rap. Moral. lib. 5. cap. 8. nu. 4. in verſic. memoria. Sed illud cap. Qui aliorum eſt ſub 24. qu. 3. vti etiam nos infra §. 5. num. 147. tradidimus, quod etiã poſſet his contingi.* * Vide Clar. *in §. fi. quæſt. 90. verſic. Quæro nunquid ille.* qui tradit, quando quis dicatur opem ferre: Item quomodo, & quando puniendi ſunt, latiſſime Menoch. *d. caſu.* 350. ad quos breuitatis cauſa me refero. Vnde ea, quæ ſupra diximus de fautoribus, ſeu auxiliatoribus intelligi debent pro ſimplici fauore, ſecundum Glos. *in ca. fi. §. Illud. in verbo, Simplici fauore. de Pœnis. lib. 6.* dicentem, quod ſimplex fauor intelligitur illius, qui nihil adijcit ad maleficium facien-
112 dum non vt † voluit Guido Papa *d. nu. 4. poſt. verſic. Imo quod plus eſt.* qui prædictam Gloſſam capit pro eis, qui aſſiſtunt in delicto, aſſociando ipſos Delinquentes, dicens, hos ſimplicem præſtare fauorem; ideo, *iuxta diſpoſitionem d. §. Illud autem.* pœna arbitraria puniri debent: quod omnino reijciendum eſt: Nam quis negabit, quod huiuſmodi aſſiſtentes non augeant delictum, reddentes ipſos Latrones audaciores, & ſpoliatos infirmiores, prout ex Claro ſup. dictum eſt? Vnde non poſſunt dici præſtare ſimplicem fauorem: quare eadem pœna omnino plecti debent, qua & ipſi facientes: & ita dicit alia Glos. *præcedens in d. cap. fi. in princ. verbo. Socius.*

Non obeſt hic addere, quod quam-
113 uis † alij fautores, receptatores, & ſimiles, (de quibus ſupra egimus) non teneantur pœna prædictæ Pragmaticæ, ſi tamen ex illa rapina ſequatur homicidium, non eximerem illos ab homicidij pœna: Nam aliud eſt crimen homicidij, & aliud rapinæ: ſed in præd. Pragmatica agitur de rapinis; ergo ad alios terminos non extenditur, niſi inibi cõtentos. Quando enim interuenit homicidium, tunc non vi præd. Pragmaticæ fautores, mandantes, & alij tenentur, ſed commu-
114 nis Iuris: quia mandantes, † vel auxiliũ dantes ad occidendum, homicidij pœ-

S næ

næ sunt obnoxij,tanquam si fuerint ip-
simet principales interfectores : *patet*
*per ea,quæ tradit Clarus d.S.fi.Quæst.*89.
quæ conclusio est apud omnes notissi-
115 ma. Nec † valebunt se tueri , eo quod
forsan protestati fuerint,ne raptor spo-
liatum occidat: quia huiusmodi prote-
statio pœnam non alleuiabit ; sed sibi
imputari debet,*iuxta textum in cap. Is,*
qui mandat. de Homic. lib.6.& faciunt
tradita per Clarum, d.quæst. 89. versic.
Pone aliquis.in fi. Sed an in tali casu de-
beat immunitate gaudere , dicetur inf.
loco suo,*in S.IIII.*huiusmet Capitis. *&*
ibi addidi.

116 Solet etiam dubitari,an † huiusmodi
Raptores,seu Latrones teneantur pœ-
na d.Pragm.si non perfecerint crimen,
sed attentauerint ? Resp. resolutiue,
quod non:quia eadem Pragmatica lo-
quitur de delicto consummato , non
attentato,per illa verba:

,, *Con Violentia commetteranno rob-*
,, *baria, &c.*

Idest,

,, *Violenter furtum committent.*

Quæ verba indicant delicti , seu cri-
minis consummationem : imo Statu-
117 ta † edita contra criminosos semper in-
telliguntur pro criminibus cōsummatis,
*Boer.Decis.*316.*num.*2.*Nauar.in cap.Si*
quis non dicam.num 17.*de Pænit.dist.*1.
*post Bal.in l.*1.*ff Ad L.Cornel. de sicarijs.*
& Imol.in cap. 1.*de Præsumpt. Et facit*
*optimus Text.in l.*1.*ff. de Extraor. crim.*
*qui Text.est canonizatus in d. Dist.*1. *in-*
cip. Sollicitatores alienarum nuptiarum.
118 ob illam rationem: quia verba † in Sta-
tutis proprie debent intelligi,*l.*3.*S. hæc*
verba. ff. Nego. gest. & latius dicam
in Rub. d.ce.Ritus huius Regni. At cona-
119 tus † non est vere delictum , seu illud
crimen in quod intenditur, sed fictè,
Nauar.d.o.cit. Sed licet huc vsque locuti
120 simus de Statutis ; hæc † tamen vendi-
cant sibi locum etiam in omnibus Le-
gibus communibus, *Viu.in suis Comm.*
opinn. Statutum puniens delicta. circa
med. Gabr. Rom. in suis Comm. concluss.
*lib.*7.*Concl.*12.*num.*19.*Clar.in S.Homi-*
cidium.versic.vlt. & d.S fin.quæst. 91.*in*
princ. vbi infinitum Doctorum numerum
*tradit:& in versic.seq.Boer.d.Decis.*316.
*nu.*3.*seq.Gail lib.*1.*de Pace publ.cap.* 14.
*n.*3.*versic.Et licet.Mynsing.Obser.*9.*Cēt.*
3.*Grāmat.Decis.*2.*nu.* 6.*cum* 13.*numm.*
*seqq.& num.*32.*cum quinque seqq. Item*
*Decis.*74.*fere tota.*

121 Nota † ergo perpetuo,quod ad hoc,
vt præsens Pragmatica d. tit. de Furt.
& rap.locū habeat,oportet constare de
disrobatione,vt scilicet actus sit perfe-
ctus,& consummatus;alias puniri non
poterunt huiusmodi Delinquētes pro
sola violentia illata eadē pœna,quæ in
ea statuta est:& in his terminis post Af-
fl. *Et in c.*1.*S.Publici Latrones.n.*9 *de Pa-*
*ce ten.*loquitur Catal.*de Indult.Casu* 35.
*limit.*8.*nu.*9.Et in cōsequentiā neq; eos
hac Immunitate priuādo esse,cē serem.

122 Ad probandum † autem hanc disro-
bationem, non sufficiet semiplena pro-
batio, sed oportet plene probari, vt di-
citur in eademmet Pragmatica : imo
nisi; diceretur, ita de Iure communi In-
telligi debet, *vt post Bald. dicit Ias.in l.*
Si *quando . num.*12. C. *de Viper eundem*
123 *text.* Nam vbicunque † Lex,vel Statu-
tum aliquid disponit , vel inducit con-
tra Delinquentem , vt dispositio illius
Legis , vel Statuti locum habeat , o-
portet illud crimen plene probari , ita
vt neque ex præsumptionibus,seu con-
iecturis eius violentia probari possit :
124 quia sicut metus † non præsumitur, ni-
si probetur, *l. Metum. C. de his , quæ vi,*
metusue causa . Decius , Consil. 219. *nu.*
16. *Paris.Consil.* 10. *num.* 36. *lib.* 1. *&*
*Cons.*5. *num.* 168. *lib.*4. *& post hos Me-*
noch.in Respon. 2.*Causa Finariensis.art.*
125 4. *num.* 90. Sic etiam nec † Vis præsu-
mitur illata :vnde clare propari debet,
l. Non est.ff. Quod metus causa. Alciat.
*Resp.*54.*num.* 7. *Menoch.vbi supra, nu.*
126 5.quæ † Vis nec poterit per iuramentū
actoris , seu spoliati probari, Text.*in d.*
l. Si quando in illo verbo , ibi , (Pate-
facta.) quod Glos. exponit .i. liquide
probata. Ideo Ias. *ibidem.num.*8.*& seq.*
117 dicit , quod si requiritur † liquida pro-
batio

batio, non sufficit probatio per iuramentum: quia illa probatio sufficit quã tum ad probandum damnum, & interesse: sed Violentia debet plene probari, quod etiam Viu. *in dd. suis Comm. opinu. verbo, Statutum disponens quod de damno dato*. extendit hanc limitationẽ
128 ad Statuta † disponentia de damno dato vt stetur iuramento damnum passi: Nam in hoc casu, si alicui sit commissum furtum, non stabitur eius iuramento, cum furtum, non stabitur eius iuramento, cum furtum sit mere criminale, licet in furto insit damnum: quod multis comprobat auctoribus. Aduerte, quod id, quod dicit Plotus. *in d. l. Si quando*. §. 4. *num*. 2. non obstat; quamuis videatur dicere, quod damnum ex rapina, vel violentia datum possit iuramento probari: nam alibi idem Plotus, *inf. ea l*. §. 49. *num*. 4. optime se declarat, dicens, constito prius de furto, vel ipso danno dato, poterit postmodum eius æstimatio probari: *hoc in antiquis est sub num*. 823. *vt refert idem Viu. lo. cit*. Vide tamen eundem Plotum, qui ponit aliquas limitationes: * *Quandam limitationem tradit Mynsingerus obser.* 58. *cent*. 3. *dicens Hoc intelligi uerum, quando ille, qui vult. Iurare, non antea periurauit, nec sit periurus. nam qui semel periurus fuit, etiam in causam uel negotio diuerso, vtcumque panitentiam egerit, ad. iurãdum amplius nõ cõmittit ad debent, per tex in cap. Nullus* 22. *quæst*. 5. *c. Non potest* 2. *quæst*. 7. *c. quicumque* 23. *qu*. 1. *&c. Paruuli* 22. *quæst*. 5. *quia talis amisit omnem facultatem probandi per Iuramentum, vt per dd. in l. Admonendi, ff. de Iuretur. presertim Roman. & Ias. ibi n.* 117. *versic*. 2. *Spec. Ripa num*. 56. *vers. retenta*. Vnde etiam si statutum dictet de damno dato standum esse damnum passi, tamen si damnum datum sit alicui, qui alias iurauit falsum, & sic præiuro, eius iuramenti non stabitur, sed necesse habet aliter probare damnum non obstante prædicto statuto prout sing. docet. *Io: And. in addit. ad specul. de teste*. §. 1. *& & Barb. c. per tuas*,
Glos. ibi de Simort. de quo vide Hippol. de Marsil. singul. 74. *Tu habes regulam. & Sing*. 273. *Notissimum, & sing*. 458. *libet eundem latissime in rub. de Fide istor. num*. 167. *vsq. ad num*. 179. *& in cons*. 178. *salus omnium. quibus adde Alciat. d. præsump. in reg. præsump*. 11. *& Io. Bapte Plot. in repet. L. si quando. nu*. 794. *vbi plura Congerit. C. vnde vi*. * *Sed de hac concordantia supradicta vide eundem in nouis, d*. §. 4. *num*. 6. *&* 7. Hinc Salicetus *in d. l. Si quando. per illam prad.*
129 *Glos*. 1. ait, quod iuramentum † non est liquida probatio: & sic vbi a Lege, vel Statuto in aliquo casu requiritur liquida probatio, iuramentum non sufficeret: hoc refert idem Ias. *d. num*. 8. *in num. seq*. dicens, quod iuramentum non venit appllatione legitimæ probationis, tradens ad hoc Glos. reputatam singularem *in l. Cum in debito. in princ. verbo, Legitimis. ff. de Probati*. & alia Iura, quæ apud eum videri possunt. Quæ autem dicatur legitima probatio, traditur a Glos. ordin. *in l. Proprietates. verbo, Legitima. C. d. tit. de Probati*. Et plene, ac copiose refert Gabr. Rom. *in practatis Comm. Conclusi. lib*. 1. *eo. tit*. Vnde in præsenti casu concludendum est cum Ias. *in d. l. Si quando. in subseq. nu*. 10. qui tenet, & con-
130 cludit, quod iuramentum † non est nec liquida, nec legitima probatio: imo nec species probationis, sed releuatio ab onere probandi, *& ibi infinitum LL. & Doctorum numerum tradit*: & tandẽ ait, pro hoc esse optimum text. in c. Forus. inf. de Verb. sig. *Et ibi Abb. in num*. 2. *in fi*. traditus ab eodem Ias. *loc. cit*. tenet *per eundem textum*, quod illa
131 † dicitur propria probatio, quæ fit per testes, vel instrumentum: ea vero, quę fit per iuramentum, non dicitur propria probatio. Sed de huiusmodi probationis speciebus copiose dicam in Tractatu meo, De Officio Iudicis. Regula 6.
132 **Collige ergo ex his, quod in † casu præd. Prag. non valebit probari furtum violenter commissum: eo quod aliquis**

videns homines armatos, vel quos ſuſ-
pectos putauit ad ſe venire, illorum ti-
more perterritus, aufugit: & veſtes, vel
quid aliud ſimile geſtans, proijcit, etiã
ſi illi bona proiecta capiunt, cum fortaſ
ſis alio tendere poſſent, & non ad eum
finem: quare non eſt præſumendum
contra illos: quia Pragmaticæ diſpoſi-
tio ea eſt, vt ſcilicet furtum Vi perpe-
tratum fuerit: niſi in caſu, qui dicetur
inf. *num.* 146. Quare niſi conſtiterit de
hac violentia, iuxta ea, quæ diximus
in verſ. præced. non poterit eius diſpoſi-
tio procedere: quia præſumptionibus
non eſt iudicandum, ſed claris, & li-
quidis probationibus: Vnde in hoc ca-
133 ſu † dubio benigniorem interpretatio-
nem ſequi, non minus iuſtus eſt, quam
tutius, *l. Semper in dubijs.* & *Ea quæ. in
fi. ff. de Reg. iur. l. Si fuerit.* §. *fi. ff. de
134 Rebus dubijs. cum ſimilibus.* Et Reis † po-
tius fauendum eſt, quam actoribus, *vul-
gata illa regula in l. Fauor. abiliores. ff.
de Reg. iur.* Sed ne prædicti homines
impunes omnino euadant; quia dicere
135 ſolemus, in obſcuris † minimum eſſe
ſequendum, *c. In obſcuris. de Reg. iur. lib.
6.* & *ibi Doctores, præſertim Dyn. num.
17. vbi quoddam ſimile exemplum refert:*
136 ideo licet † impunes euadent quoad
Vim; non tamen a furti pœna liberabũ-
tur, hac potiſſimum ratione: Nam qui
137 † alienum quid iacens, ſibi gratia lu-
crifaciendi ſubſtulit, furti obſtringitur,
ſiue ſciat cuius ſit, ſiue ignoret: ni-
hil enim ad furtum minuendum facit,
quod cuius ſit ignoret, *l. Falſus.* §. *qui
138 alienum. ff. de Furtis.* Niſi † mihi dicas,
quod illud iacens ſubſtulit, non vt ſibi
lucretur, ſed redditurus ei, cuius fuit:
quia neque in hoc caſu furti tenebitur,
d. § *Qui alienum.* & §. *Si iactum. eiuſdem
legis.* Nec obſtabit Textus in l. 1. §. Idẽ
Labeo. & Text. in l. 3. § Quod qui-
dem. ff. de Vi, & vi armata, Item &
Text. in l. Metum. §. 1. ff. Quod metus
cauſa. Nec etiam ea, quæ tradit Gall. *de
Pace publica. lib. 1. cap. 7. num. 14.* poſt
hæc, & alia iura, quibus in locis dici-
139 tur, quod Si quis † viſis armatis, qui
alio tendebant: metu hoc deterritus,
fugerit, Vi deiectus videtur, ſi prædi-
cti homines poſſeſſionem occupent, ſiue
verum, ſiue falſum ille putaſſet; Vnde
ſpoliato dabitur Interdictum Vnde Vi.
nam Reſp. quod illud in ſuis tantum
terminis procedit, hoc eſt, in rebus ſo-
140 li, quamuis illud Interdictum † Vnde
Vi quandoque detur in rebus mobili-
bus, ſi ſtabilibus, vel ſolo cohæreant,
d. l. 1. § *illud vtique. verſic. proinde.* &
§ *ſi fundus. verſic. plane, Item, d. l. 3.* §.
conſequenter. & *l. Sed ſi. ff. d. tit.* Quare
141 ſi quis † loci vacantis, vel alicuius ab-
ſentis poſſeſſionem occupet, licet nul-
lam Vim faciat, ſemper tenebitur illo-
met Interdicto, *text. in l. fi. C. Vnde
Vi.* Quod euenit in caſu noſtro: quia
lienum quid iacens, capiens, niſi
domino reſtituere vellet, vt dictum
eſt, furti actione tenebitur, ſciat, aut
ignoret cuius ſit: vnde præter hos ter-
minos, non eſt excedendum in ſupra-
dictis caſibus: & hoc modo non obſta-
bunt ſupradicta iura. Sed vtriuſque ca-
142 ſus eſt ratio: quia omnes † ſcire tene-
mur quod noſtrum non eſt, hoc ad alios
modis omnibus pertinere, *d. l. fi. C. Vn-
de Vi.* Qua de re prædd. caſus ſuis am-
bulant terminis: vnde ſiue illi armati,
ſiue alij poſſeſſionem occupent, ſem-
per eius detentores, vel occupatores il-
lo tenebuntur Interdicto: ſic etiam in
primo caſu, ſiue illi, ſiue alij rem pro-
iectam capiant, non diminuetur pœna
143 furti: Niſi † pro derelicto res fuerit ha-
bita; quia tunc nec furti actio compe-
tit, § *penult. Inſtit. de Rerum diuiſ. vide
etiam Abb. in cap. Ex litteris. num. 4. inf.
de Furtis. D. Thom. 2. 2. quæſt. 66. art.
5. ad 2.* & *Couar. in regula, Peccatum.
par. 3.* §. *1. de Regulis iur. lib. 6.* Vel puta-
uerint eã pro derelicto haberi, *d. l. Fal-
ſus.* §. *qui alienũ. ibi, (Sed etſi nõ ſit,)* §. *ſi qs
ſponte.* & *d.* §. *ſi iactũ in fi. ff. de Furtis.* &
*faciũt illa Iura ſub illo tit. generali in li.
41. florũ. ti. 7. q. inſcribitur, Pro derelicto.*

Non obſtabit ex aduerſo firmare,
quod ideo aufugit, qui bona ferebat,
illis bonis proiectis, quia timuit præ-
dictos

dictos homines ad se venientes, qui solebant similia facere: vnde ne in eorum manus incideret, aufugit, proiectis dictis bonis: Quia Resp. hoc modo: Nam si prædicti homines similia perpetrare solebant, non ex hoc, quod in huiusmodi casu bona occuparunt, condemnandi sunt, sed ex eis, quæ antea commiserunt: si vero nulla alia rapina antea commissa probari possit, furti pœnæ tantum obnoxij erunt, iuxta superius
144 relata. Nam in similibus † criminibus, nisi constet per testes, aut per confessionem de aliqua dilobatione, seu aggressura in particulari, non potest procedi contra aliquem, & puniri, *Paris. de Sind. in versic. Latro. cap. Quia. & cap. Si latro. versic. An si fiat inquisitio. & in versic. Tortus. cap. 10. incip. Quidam Latro. post Iser. in tit. de Pace ten. §. Publici Latrones. & Ang. in Consil. 304. incip. Ex*
145 *forma statuti*. Sed laborante † fama publica de hac famositate contra eum per generalem, & specialem inquisitionem ex mero officio procedi potest, & torqueri, vt iure optimo tenet Muscat. *in d. Tract. de Cognit. seu probat. d. tit. de Furtis, & rapinis. &c. in princ. num. 51. & 52. post Paris. supra cit.* & rationem reddit, dicens, ideo in hoc casu credo inquisitionem valere, & esse ad torturam procedendum, quia illa fama quæ laborabat de famositate, succedit loco probationis delicti in genere: ad condemnationem autem deueniri non potest, nisi in specie esset confessus, &c.

Aduerte tamen, quod ea quæ diximus vsque huc, a num. scilicet 132. non
146 ita simpliciter se habent: quia si † probari poterit, quod exportantes: vel rapientes bona iuissent cũ armis, seu alio modo parati vim facere, si resistentem inuenissent, tales habendi sunt per inde, ac si vim intulissent: & tenentur actione Vi bonor. rap. *Io. Andr. in Addit. ad Specul. tit. de Rapt. & incend. &c. §. 1. in princ. versic. Sed opponitur. Alex. Consil. 103. num. 9. vol. 1. Corf. & alij, quos refert Plotus, d. §. 4. num. 2. in d. l. Si quando. C. Vnde vi. Et vide eundem in num. seq.* Inde ex his probatur, quod teneantur etiam pœna præd. Pragmaticæ.

147 Limita † quoque eandem Pragmaticam quoad res comestibiles, vt sunt fructus, nempe cerasa, pera, vua, & similia. & ratio quidem efficax est: quia nemo præsumi debet, quod alium interimere velit pro tam parua, & modica re: quia sæpissime accidere solet, vt homines recreationis causa campos deambulent, & obuiam sibi eat aliquis gestans vuas, vel alios fructus; & cum prædicti vellent illos emere, aut forsan gratiose aliquid, vel partem illorum peterent: ille vero renitenter negaret: vnde violenter ab eo auferrent; quis enim hos mortis pœna dignos iudicabit? sane nemo. Vnde cogita optime iudex, & bene conscientiam discute; postea vero iudicium da: quia non ea est Legislatoris intentio, vt pro tam modica re, quæ pro nihilo reputatur, velit homines mortis pœna afficere. Nec d. Pragmatica imposita est ad destruendum, sed potius ad ædificandum:
148 cum † nulla iuris ratio, aut æquitatis benignitas patiatur, vt quæ salubriter pro hominum vtilitate introducuntur, ea nos duriore interpretatione contra ipsorum commodum producamus ad seueritatem, *l. Nulla. ff. de Legibus.* Hinc igitur restringenda sunt illa verba eiusdem Pragmaticæ, vbi dicitur:

„ *Commetteranno robbaria, ò furto di*
„ *denari, di robbe, di animali di qualsiuoglia valore, etiam minimo che*
„ *fosse, &c.*

149 Nam licet appellatione † bonorum regulariter veniant mobilia, stabilia, iura, & actiones, *sicuti volunt plura Iura, vt est vterque text. in ll. Bonorum appellatio. ff. de Verb. sign. & ibi Doctores, cum alijs similibus ibi subnixis*: tamen in præ-
150 senti † casu præd. Prag. restringitur tãtum ad quædã bona specialia, per illam distinctionem, quæ fit in ea, ex illo verbo, DI ROBBE, quod, quia separatur ab alijs, non vt genus ponitur, sed vt species, & ad quædam bona specialia

lia se restringit:Nam genus per enumerationem precedentium specierum restringitur, *l.vlt.§.fi.ff.de Tritico, vi. & ol.leg. & ibi Bart. & plene per eundem Bart.in l.Quæsitum.§.si quis fundum.tit.seq.de Instr.leg.* Vnde cũ simus in materia Statuorum, quorum verba secundum cõmunem loquendi vsum debent intelligi,*vt dicetur infra §.III.num.26. in versic. Et primo facit.* Illud prædictũ verbũ,Di ROBBE,nihil aliud denotat, nisi tantũ vestimenta, & similia, vt sunt panni, lana, linum ,& alia huiusmodi: quãuis aliquando veniãt etiam alia bona,vt sunt funes,casci,mella, & similia. Sed quicquid sit,hoc vnũ scio, quia dũ dicimus aliquẽ fuisse spoliatũ pluribus, vel quibusdã bonis, vel rebus, quæ vulgo n. s Siculi,R O B B E, vocamus,(vt dictum est) nunquam intelligitur pro dictis fructibus , vt nemo est,qui ignoret: & hic communis vsus loquendi tam in pœnalibus,quam in fauorabilibus seruari debet. Nec me latet , quod

151 licet † verba aliquando aliter , quam Legislatoris intentio sonare videãtur, potius intentione, quam verbis vti debemus,*l.Cõtra legem.ff.de Legibus. l.Labeo.ff.de Supell.leg.& l. Cum de lanionis. §. optimum.ff. de Inst.leg.* Quapropter quis esset ille fatuus Legislator,qui pro tam vili remortis pœnam infligere vel-

152 let, cũ legibus † nil aliud,præter æquitatem conueniat, *l. 1.§.1.ff. de Iust. &*

153 *Iu.*,Eisque † simplicitas amica sit, *Inst. de Legit agn.succeß.§. Cæterum. & copiose tradit Alex.Turam.in lib.2.cap. 7. ad ad Rub.de Legibus.* Vnde in præsenti casu,quamuis iudicanti aliter forte, quam supradiximus verba videantur, non erubescet ab illis recedere : quia licet, etiam quandoque verba legis offendere,nempe cum offendendo menti deser-

154 uimus:verba † enim potiora sensu existere non debent,*Turam.d. tract.de Legibus, in l.Fraus.num.2.post Accurs.& alios: accedant ea, quæ tradit Vasq. Illustr.contro. lib. 1. cap. 30.num. 4. cum seqq.& cap.31.toto.Item cap.34.num.4. cum seq. & cap. 46. num. 2. cum septem seqq.numm.Guido Pa. Quæst.373. versic. Quicquid sit.* & plenius dicemus inf. §. IIII. * *Vide Couar.lib.1.Var.resol.cap.3. nu.12.qui ait pro minima re,nõ dari furti actionem,licet quoad Deum restitutio sit facienda.*

*Vide quoq; pro hoc quod dicitur Etiam minimo cb: fosse tex.in l.St oleum. §.fi. & l.seq.ff. de Dolo.vbi habetur quod in modicis,non datur actio furti pœnalisq; summa debet excedere duos aureos.de hac re tractat Iacobus Boulenc in l. Capitalium. §.famosos.ff. de Pœnis. cuius lectura habetur inter Repet. Ciuil.to.6.**

155 Limitatur † postremo præd.Prag.in eo,qui rem suam rapuerit,credens sibi licere,quia sicuti non tenetur illa actione, Vi bon.rapt.ita nec per consequens pœnæ Prag. præd. obnoxius erit , sed aliter mulctabitur, scilicet ex Constit. l. Siquis in tantam. *C.Vnde vi.* Qua de re diffuse tractat Menoch. *de Recuper. possess.Remed.9.*& ita tenet Azo *in Summa,C.d tit.Vi bon.rapt.num.3.versic. Si quis igitur rem. & habemus textum rotundum in l.2.§. hac actione.ff.eo. tit.Vi bon.rapt.* Sed puto , quod d. Constitutio,Si quis in tantam, locum non habet, quando quis rem suam capiat, vel extorqueat ab alio in dictis locis idest in Campis, vel in eorundem vijs, vbi non potest iudicis copia haberi : nam in similibus casibus omnibus licitum erit rem suam ab eo auferre, qui vere dominus non est: *Vide quæ tradit Couar.lib.1.Varr.Resol.cap.2.num. 15. & in Reg.Possessor.par. 3.§.2. nu.3. versic. Quinto subdeducitur. vbi plenam huiusce rei materiam habere poteris.*

156 Quæ † Limitatio ampliatur quoque ad eum,qui aliquo errore ductus rem suam esse existimans, & imprudens iuris, eo animo rapuerit,quasi domino liceat etiam per vim rem suam auferre a possessoribus: nam absolui debet. Cui scilicet cõueniens est, nec furti teneri eum , qui eodem hoc animo rapuit, §. *Ita tamen. Inst.eo.qui Textus Notabilis est pro hac re, & deberet scribi literis aureis:exẽplũ haberi potest in l.Si qs ex bonis.ff.de Furtis.*

Pro

Pro supplemento huiusce rei videndum est, an † hæc præd. Pragmaticalis
157 Constitutio, de Furtis, & rapinis locum habeat in fœminis? Et resolutiue dicas, quod sic, per ea, quæ tradit Menoch. *de Retuper. possess. Remed. 9. num. 9. cum aliqq. seqq.* nam & mulieres vim quoque facere possunt, *Castren. in l Si constante. §. si bona. num. 3. ff. Sol. matr. Et plenisse per Ias. in l. Si id quod. ff. de Iuris. omn. Iud.* Et dicit, quod Constitu-
158 tio † *d. l. Si quis in tantam. C. Vnde Vi,* locum obtinet etiam contra mulieres,
159 parum curans de ea regula † masculinum genus in odiosis non complecti
160 fœmininum: quia vbi † odium est rationabile, masculinum, inquit, concipit etiam fœmininum, *per d. l. Si id quod. vbi Ias. num. 1. & 2.* Sed *post hos, & alios plu-*
161 *res,* quando † masculinum fœmininum cōcipiat, latissime tradit Tiraq. *de Retr. lib. 1. §. 1. Glo. 9. num. 213. & alijs. seqq.* Et plus dicit Menoch. *in subseq. num. 11.*
162 quod ratio † comprimendæ audaciæ tam fœminas, quam mares afficere debet, cum nemini liceat sua manu sibi ius dicere. Vnde si præd. l. Si quis in tantam, procedit contra mulieres, quæ forte possent prætendere dominium, vel aliquod ius ad illam rem; multo fortius procedere debent supradicta aduersus eas, quæ rapinas committunt, vbi nullum ius habent: & quamuis illud frequentius accidat inter viros, non tamen casus minus frequens censeri debet exclusus, vt optime dicit Menoch. *lo. cit. num. 12. post Glos. notab. in l. vnica. C. de Raptu virginum. verbo, Sponsam. & alia Iura, & Doctores.* addens etiam *in*
163 *num. 13.* quod mulier † non poterit se excusare ob ignorantiam iuris: quia solum in casibus a iure expressis excusatur, *text. in l. fi. C. de Iu. & facti ignor. Adde modernos in l. Iuris. C. d. tit. Bart. & alios in l. 1. §. nuntiatio. ff. de Oper. no. nuntiat. Bal. in l. fi. in princ. quæst. 3. C. de Iure deliber.* Et sicuti Menoch. *ibi ex* quodam Statuto Papiæ 31. de Pœna illius, qui vim alicui fecerit in eius possessione. *quod refert in dict. Rem. 9. num.* 16. dicit, quod per illa verba d. Statuti, vbi dicitur, quod Si aliqua persona, &c. comprehenditur vterq; sexus multo magis in hoc nostro Statuto, seu Pragmatica comprehendi debent non tantum viri, sed etiam fœminæ: nam ibi dicitur:

„ *Tutte, & qualsiuoglia persona.*

Quæ verba sunt generalissima, & neminem excipiunt.

Sed, his omissis, patet, & firmatur sētentia nostra ipsomet Iure communi, quod de vtroq; sexu loquitur in casibus latrociniorum, dum Text. *in l 1. C. de Iis qui latrones, vel alijs crimin. reos occult. in princ.* dicit:

„ *Reos occultando, EVM, EAMVE fo-*
„ *ciarunt.*

Quæ relatiua referuntur ad ipsos Latrones. Nec mirum, si hæc ita se habeāt:
164 quia scio aliquas † mulieres ex bānitas, & campanias dicurrentes, secum prohibita ferentes arma, ab alijs bannitis, & Camporum discursoribus apportari solita, quæ plures, & diuersas cōmisisse rapinas feruntur; Sed tandem captis, misericorditer aduersus eas processum fuit: quarum vna pœnitentia ducta, nunc ad præsens eleemosinas pro miseris incarceratis elargiri rogat. De quadam vero alia retulit mihi admodum Sp. Dominus Marius Giutba I. C. Messanensis, ad præsens Regius Cons. & in Tribun. Consistorij S. R. C. Iudex integerrimus, quæ, cum is Messanæ Iudicis Straticotialis officio fungeretur, capta fuit cum duobus Scopettonibus, discutrens campaniam: quam non secundum eiusdem Pragmaticæ rigorem puniuit, sed tantum ab eadem vrbe exulalare iussit.

Vltimo loco videre est, an omnes admittantur in testes ad huiusmodi rapinas, præsertim mulieres, quarum attestatio vacillat in iure? Et quantum ad hanc rem attinet, prima facie videretur, dicendum, quod quamuis supradicta locum obtineant in mulieribus, nō tamen illarum testimonium admittendum esset, per ea quæ tradit Gandinus

nus *in tract. Malef. sub Rubr. de Fur. & latro. num.* 8. dum dicit, quod nec atte-
165 statio † trium mulierum de scientia, & de visu admittenda est in casibus latrociniorum. Sed Plotus *in d. l. Si quando. C. Vnde vi. in nouis*, §. 4. *nu.* 22. *& aliqq. seqq.* contrarium probare videtur, di-
166 cens, quod quando † veritas aliter haberi non potest ex natura negocij, puta, si agitur de probando factum de nocte, vel in nemore, vel in ludo grammaticæ, etiam minores admittuntur, & inter alios quos allegat, tradit Ias. *in l. fi. C. de His quibus, vt indig. col. fi. quod est sub num.* 6. *vsque in fi.* qui dicit, quod quando veritas alter haberi non potest in subsidium testes inhabiles admittũtur; & subdit *in num.* 7. post Io. And. *in Add. ad Specul. in tit. de Teste* §. 1. *versic. Item ex capitur.* quem etiam allegat Plotus *loc. cit.* dicens, quod licet fœmina in criminalibus non admittatur in testem, *c. Forus. cum sua Glos. inf. de Verb. sign.* tamen si aliæ probationes haberi non possunt, duæ fœminæ in criminalibus plene probabunt delictum; quod sequitur Alex. *Consil.* 24. *vol.* 2. Et plus in subsequenti *num.* 8. dicit, quod quãdo ex natura illius actus, vel negocij alij testes actu, nec habitu verisimiliter haberi possunt, tunc minus idonei reputantur omnino idonei: sed quando potentia potuissent plures interuenisse, licet actu, nisi isti inhabiles interuenerint, non procedẽt limitatio, *allegat ibi D. Ant. & Abb. & vltra hos, plures alios tradit Plotus. d.* §. 4. *num,* 32. Vnde pro concordantia istius quæstionis dicendum est, quod illud Gandini non procedet in casu præsentis Pragmaticæ, cuius difficilis est probatio, vt in rapinis perpetratis in Campis, vel nemoribus: & ita videtur tenere in subsequẽtibus verbis, dum dicit:

„ *Nisi in casibus, in quibus in famet*
„ *admittuntur.*

Sed licet Iason *ibi* dicat, quod fœminæ in his casibus faciant plenam probationem, hoc tamen non ita simpliciter transit; quia Plotus *in d.* §. *num.* 29. tenet, quod quãdo similes personæ inhabiles ad testificandum admittuntur, non aliter eis fides adhibenda erit, nisi suum dictum subtineant in tortura, *ibique plures pro hoc allegat.* Sed aduertendum, quod in hoc Regno huiusmodi practica non seruatur quantum ad fœminas, quia eis absque tortura creditur. De his autem testibus in habilibus plenissime tractat Farin. *in suis Quæst. Criminn. quæst.* 43.

167 Vnum tandem Nota, † quid in casibus huiusce Pragmaticæ, vel alijs latrocinijs non datur Appellationis remedium, quia a sententia latrociniorũ reis denegatur appellatio: nec supersedetur executio, *Maran. in suo Spec. par.* 6. *rub. Et quandoque appellatur. nu.* 296. *vbi sunt etiam Addit. Folerij.* Et his scriptis concludint, in hoc præsenti Paragragho. §.

SVMMARIA.

1 *Depopulatores agrorum excluduntur ab hac Immunitate.*
Qui sint? num. 3.
An differant a Latronibus? n. 4. *& seqq.*
Criminis huius actio quæ? num. 7.
Aliter videntur exclusi in Iure nouo, quã in veteri, num. 8.
2 *Furtum quid?*
5 *Raptor quibus actionibus cõueniri potest?*
6 *Restitui debet ablatum, vt dimittatur peccatum.*

§. II.

1 SECVNDO a regula † sũt excepti DEPOPVLATORES AGRORVM, qui licet includi videantur inter supradictos Latrones, in aliquo tamen differunt, ideo, & nos Casum hunc distinctum ab illo supradicto ponimus: quod ratione quidem factum est: nam potest quis esse agrorum Depopulator, & furtum, siue latrocinium nullum cõmittere: loquor autem de furto in specie,

cie, iuxta definitionem Iurisconsulti, *relatam in l. 1. S. fi. ff. de Furt.* quam secutus est Iustinianus *in S. 1. Institt. de*
2 *Oblig. quæ ex delic. nasc.* dicens: Furtum † est contrectatio rei fraudolosa, lucrifaciendi gratia vel ipsius rei, vel etiam vsus eius, possessionisue, quod lege naturali prohibitum est admittere: Et sic fur, siue latro dicitur contrectator rei, &c. & inter furem, & latronem illa est differentia, quam posuimus supra S. *præced. num. 4.* quia fures absque vi furantur: latrones autem violenter. Sed
3 Depopulatores † agrorum sunt, qui segetes, aut messes, vel alios fructus deuastant, aut comburunt, vt tradit Gomez. *d. cap. 10. num. 2. versic. Secundus casus.* Nauar. *d. cap. 25. num. 20. versic. Non item Gaudet.* & communiter omnes scribentes *in d. c. Inter alia. inf. eo.* qui licet non contineantur sub illa furti definitione; non tamen differunt a definitione generali a me tradita *in præ*-
4 *cen. Tract. de Furtis.* Nam dum † Iurisconsultus in d. definitione tractat de contrectatione, & lucro, dicens, furtum esse contrectationem rei faudolosam lucrifaciendi gratia, &c. non intendit includere eum, qui rem nullam contrectat: nec eum, qui sibi rem non lucrifacit, vt est in casu præsentis Quæstionis: quia dum Depopulator segetes, aut messes deuastat, vel comburit, aut quid simile facit, puta eijcit, nullum quidem ex hoc sibi quærit lucrum: Vnde in præd. definitione furti illi duntaxat continentur, qui rem mobilem contrectauerint, & tenentur speciali actione furti, vt apparet etiam in præcedenti S. Imo & latrones alia quoque speciali actione conueniri possunt, vt d. S. diximus: & tamen quis negabit raptorem dici furem? imo improbriorem eum vocat Iustinianus *in princ. Institt. Vi bon. rap.* dicens:

„ *Qui res alienas rapit, tenetur qui-*
„ *dem etiam furti: (quis enim magis*
„ *alienam rem inuito domino contre-*
„ *ctat, quam qui vi rapit? ideoque re-*
„ *cte dictum est, eum improbum furem*
„ *esse) sed tamen propriam actionem*
„ *eius delicti nomine Prætor introdu-*
„ *xit, quæ appellatur, Vi bonorum*
„ *raptorum: &c.*

Et alibi Vlpinianus *in l. 2. S. rerum. ff. d.*
5 *tit. Vi bon. rap.* rerum, inquit, raptarum † nomine etiam furti, vel damni, iniuriæ, vel condictione agi potest. Et etiam alibi sæpe sæpius legitur, vt plene ipse *in d. meo Tract.* dixi. Hinc ergo cognosci potest differentia Depopulatorum, & Latronum: quia sicuti specie distinguuntur fures ab ipsismet Latronibus; ita etiam, & Latrones differunt a Depopulatoribus, quamuis omnes quoad furtum generice sumptum sub eodem
6 contineantur: quia omnes † restitutionis pœnę sunt obnoxij, alias peccatum eis non dimittetur, *c. Peccatum. de Reg. iu. in 6.* Quo vero ad furti speciem in foro iudiciali omnino distinguuntur;
7 quia hoc † crimen pertinere videtur ad actionem Legis Aquiliæ: Casus vero supradictus continetur sub d. actione Vi bonor. raptt. Quapropter dum Doctores hos Casus, & alios similes sub illa speciali furti definitione adaptare conantur, malefaciunt, sicuti diximus in illa nostra definitione eiusdem Tractatus. Hinc bene hic præsens vt Casus distinctus a supradicto fertur, ob eorundem specialem actionem: & ita à nostraribus vt distinctus traditur, vt videre est Gomez. *d. versic. Secundus. casus.* Rebuff. *in d. Glos. 1. num. 14.* Innoc. Abb. & alios *in d. c. Inter alia inf. eo.*
8 Differre † tamen videtur præsens Casus Constitutionis nostræ iure veteri, ex eo, quia ibi Nocturni agrorum Depopulatores excludebātur; hic autem nulla fit mentio noctis, sed simpliciter absque illa adiectione; vnde omnes tam diurni, quam nocturni, seu quomodolibet fuerint, sunt exclusi; Et hoc etiam tenet Decianus *d. lib. 6. cap. 28. alias 29. nu. 3. in fine.* quamuis moueatur ex iure antiquo, a fortiori ratione: sed quia in hac nostra Cōstitutione nulla fit distinctio; ideo nos simpliciter omnes excludemus. Plura ad hūc Casū pertinē-

tia tradentur in §. sequenti, quæ his addi possunt, ideo quæ hic desunt, iisdem supple.

SVMMARIA.

1 *Homicidia, membrorumue mutilationes committentes in Ecclesijs, vel in Cœmiterijs non gaudent hac Immunitate: & num. 26. cum aliqq. seqq.*
Moderare tamen Constitutionem nostram in verbo (Mutilare) prout habetur in num. 18.
Limita, num. 23.
Amplia; num. 47. cum duobus numm. seqq.
Secus si prope Ecclesiam, reiecta contraria opinione: & num. 4.
Pœna cõtrauenientium de iure Regni quæ? num. 24.
Et quæ de Iure communi? num. 45.

2 *Abbas Panormita sibi contrarius: & n. 14.*
Confutatur dum dixit, quod Statuta punientia delicta in Ecclesia, non habent locum in ea, quæ non fuerit consecrata. num. 28. in fi. & num. 29. seq. Item num. 35. & 40.

3 *Intellectus, seu moderatio Textus in Cap. Regis Alfonsi huius Regni: & aliqq. numm. seqq.*

5 *Villagut in Consultatione decisiua, post nu. 102. confutatur.*

6 *Peccans spe consequendæ indulgentiæ, & absolutionis virtute literarum Apostolicarum an possit vi illaturo absolui?*

7 *Marius Muta super Ca. 71. Regis Alfonsi, in Verbo (Prope) num. 36. cõfutatur; & ibi Hostiensis.*

8 *Membrum quid? Item,*
Mutilans membrum inutile an teneatur pœna Statutorum punientium mutilantes membra? num. 17. & ibi remissiue.

9 *Digitus, Dens, Auricula, Mammilla & similia an sint membra? & num. 38.*

10 *Mammilla in fœminis an sit proprie membrum?*

11 *Mulieres an proprijs lactare filios teneantur? & num. seq.*

12 *Præpositus Cardinalis Alexandrinus, & alij relati a Conar. de Matrimonio, cap. 8. §. 6. num. 13. dum delictã dicunt sanitibus matres in quodam casu excusant, reijciuntur.*

13 *Irregularitatem an incurrant, qui alicui pollicem abscinderit, ex quo abscissus irregularis remanserit? Vel,*
Si aliquem mancum percussione effecerit? & ibi vnde quid significet, Mutilare, num. 14. 15. & 16. vel,
Mancum efficere.

16 *Debilitans membrum, reddens illud inutile, an teneatur pœna mutilantis?*

18 *Leuia committens crimina in Ecclesijs, vel Cœmiterijs an priuetur hac Immunitate?*

19 *Sanguinis effusione Ecclesia, & Cœmiteria polluuntur: & num. sequenti.*

20 *Iterdicta causam tribuens, vel Immunitatem violans eo in casu hac Immunitate priuatur.*

21 *Delinquens in vna Ecclesiarum, vel Cœmiteriorum priuatur omnium aliarum Ecclesiarum, vel Cœmiteriorum Immunitate.*

22 *Ecclesiarum alicui cum infertur iniuria, omnibus vniuersaliter illata videtur.*
Appellatione Ecclesiæ an etiam non consecrata veniant? num. 36. cum aliqq. seqq.
Maiores quomodo appellata? num. 33.
Earundem consecrationis ritum olei sancti vnctione quis primus instituerit? num. 3.
Vnde desumptus? num. 43. & seq.

24 *Pragmatica vnica in fi. lib. 1. Pragmati. huius Regni, tit. 42. siue Statutum illud, de quo loquitur Dominus de Mastrillo in Decis. 22. Limitatur per hanc Immunitatem.*
Pœna in ea contenta in ea parte, cui non est derogatum per hanc Immunitatem, consonat cum Iure communi, num. 45. vbi etiam ampliatur.
An locum habeat in Ecclesijs non consecratis? num. 25. & aliqq. seqq.

26 *Statuta quomodo intelligenda?*
Non debent esse elusoria, sed aliquid operari,

74 *Caietanus 2.2. quaest. 99. versic. Ad septimum dubium declaratur.*

75 *Sacras res furans an gaudeat hac Immunitate?*

76 *Inclusio vnius, alterius exclusio.*

77 *Illatio non fit ex diuersis.*

78 *Effectus dummodo sequatur, non consideratur quomodo ad illum deuentum sit.*

§. III.

1 TERTIO ab † huiusmodi Immunitatis beneficio sunt exclusi omnes; „ *QVI HOMICIDIA, ET MVTILATIONES MEMBRORVM IN IPSIS ECCLESIIS, EARVMVE COEMITERIIS COMMITTERE NON VERENTVR.*

Ita se habent verba Texus nostri, quæ desumpta videntur ex textu in c. fi. inf. eo. Vnde Hunc præsentem Casum secundum interpretum eiusdem Iuris veteris sententias examinari oportebit.

Itaque sciendum, quod Doctorum opiniones hinc inde claudicare videntur: quidam n. dicunt, quod Delinquẽtes in Ecclesia sub spe eiusdem Immunitatis, non debent gaudere: secus autem si sine spe; aliqui tenent quod qui prope Ecclesiam deliquerit, quia sub eiusdem spe Immunitatis delinquere videtur, eadem priuari debet; quidam vero indistincte loquuntur, dicẽtes qui deliquerit in Ecclesia, seu Cœmiterio, etiam sine huiusmodi spe, gaudere minime debet: qui vero extra Ecclesiam, vel Cœmiteria, quamuis prope illa deliquerit, non erit hac Immunitate priuandus: qui tres casus vnica decisione patebunt.

Quantum ad primum attinet, de eo qui sub spe Immunitatis consequẽdæ in Ecclesijs, vel Cœmiterijs deli-
2 querit, reperio Dominum † Abbatem in d. c. Inter alia *num.* 13. *circa fi. ibi: (Præterea, & vltimo, &c.) & in num.* 17. *& 18. in princ. & num. 21. itidem in princ. (quod tradit Villagut in d. Tract. de Extens. Immun. Eccles. post num. 40.) & in num. 25. circa fi. ibi, (Hæc enim, &c.)* dicentem per argumenta, quæ ibi facit *ex c. fi. inf. eo.* quod tunc gaudere non debet delinquens, cum sub huiusmodi Immunitatis spe deliquerit: secus autem si non ex proposito. Sed alibi *in d. cap. fi. nu.* 8. indistincte tenet, quod delinquens in Ecclesia, omni spe remota, etiam si non ex proposito, penitus gaudere non debet; ex quo sibimet contrarius apparet. Sed hæc controuersia in sequentibus melius patebit. *Vide in Addit. infra sub *num.* 5. *ante versic. Quibus omnibus ante desensis.*

Quod ad secundum attinet, quando s. aliquis prope Ecclesiam deliquerit, videretur dicendum, quod nullo modo debeat gaudere, cum approbata sit
3 hæc opinio per quodam † Capitulum Regni inter Capitula regis Alfonsi, ordine suo 71. vbi tum de hoc præsenti, cum etiam de alijs duobus supradictis casibus in præcedentibus §§. traditis, agitur: & secundum eius dispositionem refert fuisse decisum Rebuff. *in d. Glos.* 1. *num.* 2. & ita tenent aliqui, prout diximus, quos omnes, præter rationes infra proxime dicendas, sententia nostræ Constitutionis reijciemus.

4 Clara † res est, quod tam de iure veteri, quam nouo ij, qui deliquerint, idest, occiderint, vel mutilauerint aliquem in Ecclesijs, vel Cæmiterijs eorundem Beneficio priuari debent, vt sonant verba ipsorummet iurium; ergo qui extra Ecclesias, vel Cæmiteria similia commiserint, hac Immunitate gaudere debent, cum non dicantur in Ecclesijs, vel Cœmiterijs deliquere, quantumuis prope, etiam si in eorum ostijs delinquant: quia non potest dici delictum commissum in Ecclesia, vel Cæmiterio aduersus Delinquentem, cum simus in pœnalibus, & exosis, quæ secundum suos proprios terminos intelligenda sunt, prout diximus sup. Cap. præced. §. VII. vbi hæc eadem materia tangitur: nam per illam præpositionem,

tionem, IN, restringitur præsens Casus solum ad eos, qui intra Ecclesias, & Cœmiteria deliquerint, vti etiam dictum est in præcit. §. VII. Et hanc esse veram, & propriam Iuris decisionem, tenuit Nauar. *d. cap. 25. num. 22. versic. Neque qui prope Ecclesiam.* dicens, non esse textum distinguentem, an quis prope, vel in ipsa Ecclesia sub spe Immunitatis deliquerit: & in hanc sententiam inclinatur Couar. *d. cap. 20. num. 15. versic. Vicesimosecundo.* Hinc reijcienda est prima opinio Abb. altera vero, quam secuti sunt Nauar. & Couar. firma remanente: qui etiam Aufr. *in Decis. Cappellæ Tholos. decis. 422. alias 423.* allegat: atque Aufr. post eundem Abb. *in d. cap. fi.* quod ita seruatur. idem seruari tradit Clarus *in d. quæst. 30. versic. Item quæro. in fi.* quem secutus est Farinat. *d. quæst. 28. nu. 54.* & hanc eandem post Alciat. & Decia. tenet Ambros. *hic Cap. 5. num. 2. & num. 4 præsertim in versic. Præterea in d. cap. fi. vbi prædictorum, Alciati. s. & Deciani meminit.*

Cui quidem sententiæ astipulari videtur decisio Textus in c. Frater, & coepiscopus. 17. quæst. 4 in illis verbis.

„ *Nec enim ad supplicandum debet*
„ *admitti, qui admittere Sacrilegium*
„ *non dubitauit. Nullus enim intra*
„ *limina tanta venerationi deputata*
„ *vtrumque sibi licere existimet pro*
„ *sua voluntatis arbitrio, vt & hu-*
„ *manitatem sibi vendicet, & furo-*
„ *rem.*

Suffragatur etiam huic sententiæ alius Textus in §. His quoque. Auth. Vt lic. ma. & auiæ. cuius verba traduntur infra, *in fine num. 51.* * *eandem opinionem tenet Glo. fi. d. c. fi. quam eo per eadem Iura.* *

5 Hinc †(saluo saniori iudicio) reijcienda mihi videtur opinio Domini Alfonsi Villagunt in suis Consultationibus decisiuis, (vulgo dictis Decisionibus) qui *in Consult. 29. in versic. Octauum, & vltimam. num. 102. per totum restans, ad finem vsque*, contrarium substinet post Host. quem Io And. And. Ant. de But. & Henric. Boich. *in d. c. fi.* fuisse secutos, refert: quam opinionem apud Abb. communem esse testatur: eandemque communem etiam dicit Remig. relatus a Claro, & post eum a Farin. *locis citt.* Sed dum idem Villagunt *post num. 70. & aliqq. seqq.* inquit, huiusmodi homicidas Ecclesiasticæ fieri Immunitatis Violatores, contra eundem retorquet decisio præd. Text. in c. Frater. Nam si quis modo prædicto Ecclesias violauerit, sacrilegus est, vt patet fere omnibus in Iuribus subnixis d. quæst. 4. præd. Causæ. 17. & in terminis videri potest Dominus Abb. *in d. c. fi. num. 5. post. med. ac etiam in d. c. Inter alia. inf. eo post num. 29. ibi, (Commisit enim iste Sacrilegium, &c.* Quod etiam patet ex definitione eiusdem Sacrilegij infra *in num. 53.* tradit. Sed qui sacrilegium commiserit, ad supplicandum, &c. vti habitum est *in præcitt. verbis d. c. Frater.* Ergo.

Nec ad rem facit quod d. Villagut tradit *in seq. num. 105. circa med.* dicens Abbatis sententiam sibi suffragari, in illis verbis, quæ refert *in d. c. fi. num. 8. circa fi.* ibi:

„ *Quia præterea potest esse, quod non*
„ *suberat vetus inimicitia, & nihilo-*
„ *minus non commisisset delictum,*
„ *si sciuisset ab Ecclesia non defendi.*

Ex quibus probari intendit, quod si quis calore iracundiæ deliquerit in aliqua Ecclesiarum, & postea ex ea ad aliam aufugerit, debeat hac Immunitate gaudere: quia illa præsumptio, quæ colligi posset, sub spe huius Immunitatis deliquisse, eo in casu cessare videtur: Nam si bene Abbatis verba ponderentur, vel (vt eiusdem Villagut verbis vtar) si recta statera librabuntur, omnino aliena apparebunt ab hac sententia: quia Dominus Abb. in præcedd. verbis audacter contrarium defendit; reddens pro se duplicem decisionem eiusdem Textus *d. c. fi. inf. eo* quarum prima hæc est:

„ *In eo, in quo delinquit, puniri quis*
de-

„ *debet.*

Altera vero:

„ *Frustra legis auxilium inuocat, qui*
„ *committit in legem.*

Quarum alteram tantum sufficere voluit ad excludendum similes Delinquẽtes ab hac Ecclesiastica Immunitate, absque eo, quod sub eiusdem spe deliquerint: sed sufficit, quod delictum fuerit in Ecclesia commissum: quas decisiones finales appellat, vti eum videre est *lo. cit.* & sic illum simpliciter allegat Aufr. *Capp. Thol.* 423. & post eum Couar. & alij supra relati. Vnde postea ex illis verbis subseqq. supra proxime traditis non est censendum, contrariũ voluisse: sed illa potius ob quendam loquendi modum (sicuti & quilibet nostrum aliquoties solet loqui) tradidisse.

Praeterea, neque ex eo, quod postea *in subseq. num.* 9. refert, priori sententiae contrarius censeri debet: quia licet dicat, praedictas rationes *illius Textus* nõ esse extendendas ad alia inferiora delicta, cum sit odiosa, & sic restringendae, & non amplianda, *vulgatis Iuribus in c. Odia. de Reg. iuris. in 6. & alijs suo relatis hoc eo. Cap. §. I. num.* 47. Non tamen colligitur, quod si probari posset, aliquem deliquisse in Ecclesia, vel Coemiterio absque huiusmodi spe, eadem gaudere debeat Immunitate: imo potius (vt mea fert opinio) pristinam sententiam confirmat, dum tenet, quod praeter illa crimina excepta duntaxat, ad alia non fore extendendae, quemadmodum Curiosus Lector eundem videre potest.

Sed licet alibi *in d. c. Inter alia. locis supracit. in princ. huius §.* hanc Villagut sententiam confirmare videatur, per illa argumenta, quae facit ad quaedam contraria; nihilominus non me extendam amplius, sed illud tantummodo dico, quod ibi non est proprius locus materiae nostrae, sed suus locus congruentior ibi est, vbi de eadem re plenius agitur: cum Textus ab eo declaratus, vbi hoc confirmat, de hac re pertractet.

Et tandem, licet per supradicta, ea, quae infra proxime dicenda sunt, conculcari videantur; attamen vt specifice cuilibet oppositioni respondeamus, dico, quod nec suaderi potuit, sententiam Constitutionis nostrae praedictis in aliquo aduersari, & opinioni Villagut fauere, prout ipsemet *in fi. dictae Consultationis* 29. tradit, dicens, ex illis verbis eiusdem Constitutionis relatis in princ. praesentis §. colligi, solummodo illum priuandum fore hac Immunitate, qui ex temeritate praesumpserit aliquem occidere, vel mutilare in dictis Locis. Primo, quia dum nostra Constitutio vtitur illis verbis Textus Iuris veteris *in praed. c. inf. eo.* ita quoque debet intelligi eadem Constitutio, quemadmodum communiter illud Ius interpraetatur: cum ex relatis aliquo appareat, communiorem, & magis iuridicam contrariam persistere sententiam. Secundo, quia ponderando illud verbum, VERENTVR, dum vterque Textus inquit:

„ *Committere non VERENTVR.*

Satis colligitur nostram communem sententiam veritati consonam esse, cum idipsum verbum nil aliud denotet, nisi vt debitus honor, & reuerẽtia Ecclesijs, vel Coemiterijs deferatur: quapropter qui ipsa violant, merito ab eorum beneficijs excludi debent. ** & in hac specie per Abb. & d.c. Frater, & eo Episcopus. argumentatur Bott. Decis.* 110. *num.* 8. *in fi. Et hoc idem tenet Ludou. de Bria in Respons. Cas. Consc. Vulgo il Palliotto. lib.* 2. *seu parte* 2. *Casu* 6. *Feria* 4. *die* 23. *Nouembris. vers. Ad quartum negant. sed melius licet videre in Repert. verbo Ecclesiastica Immunitate. per eundem Abb. Concordare videtur Suar. in suo tract. de Religione to. seu p.* 1. *tract.* 20. *lib.* 3. *cap.* 2. *versic.* 1. *Circa primum vbi de homicidio Casuali seu voluntario tractat, & quando ex eo violetur. Ecclesia.* *

Quibus omnibus a me discussis, & in scriptis redactis, cum postea, (vt ipsum testor Deum) peruenisset ad manus meas Tractatus ille, (cuius supra saepe me-

mihi) dictus, De Extensione Legũ, editus ab eodem Domino Alfonso Villagut, reperi fere easdem rationes, ac eosdem Textus ab eo inducta in pœnam eorum, qui hanc eandem violant Immunitatem: dicente, ea gaudere non debere, cum illa Loca polluant, vel violent: quæ, vt breuitate gaudeamus, huc transcribere omisi: si quis autem illa videre cupit, legat d. Tractatum sub tit. de Extensione pœnarum inflictarum a iure Violantibus Immunitatem Ecclesiæ, *post num.* 59. qui eundem Nauar. & Clarum, *locis a me citt.* tradit. *Ac etiam idem dicere videtur in num.* 50. *circa medi: ibi, ¶ Nam pater, quod ii, &c.*) quamuis ibidem, *antea id num.* 47. eandem conetur defendere sententiam.

Illud autem, quod nostrates tradunt de eo, qui deliquerit prope Ecclesiam, intelligendum est, in casu vel data opera: quia si data opera, nedum si prope, sed etiam si longissime quis alium occiderit, hac Immunitate priuandus est: quod voluit Nauar. *loc. sup. citt. in d. vers. fin. Neque qui prope.* multis quoque comprobat auctoritatibus Couar. *in d. num.* 15. *vers. Vicesimosexto.* dicens pec-

6 cantem † spe consequendæ veniæ, vel absolutionis virtute, & ratione indulgentiarum, & Apostolicarum literarum non posse ex vi ipsarum absolui: quod etiam confirmat Dominus Abbas *in d. cap. fi. num.* 2. qui dicit, fortius eos delinquere, qui sub spe veniæ peccant, per illud:

„ *Maledictus homo, qui peccat in spe. Et faciunt ea, quæ tradit Farinat. d. quæst.* 28. *num.* 56. *circa fi. quæ videas.* Sed de hoc vide D. Tho. 2. 2. *quæst.* 21. *art.* 2. *ad* 3. & ibi Caiet. *vbi melius, quam alibi:* quia non omnino sic simpliciter se habet hæc sententia: *quod etiam tradit in* 3. *Sentent. dist.* 22. *quæst.* 1. *art.* 3. *ad.* 5. *Vide Beta loco supra cit. in Addit. p. his posita sub lit. A.*

Dic tamen, quod quando extra Ecclesiam, vel Cœmiterium homicidium fuerit commissum, debet probari an data opera, vel casu factum fuerit; alias non est præsumendum contra Delinquentem, sicuti supra relati Doctores tradunt, vltra quos plures refert Ludouicus Gomez *in d. §. Panales* 20. *num.* 50. *Instit. de Actio.* & tradit Anton. Gomez. *d. cap.* 10. *eo. num.* 2. & ita reducuntur ad concordiam opiniones contrariæ, quarum plures refert Ad lit. ad Abb. *in d. cap. Ecclesiæ num. vlt. inf. ea.*

Quod autem dicitur in præcitato Cap. regis Alfonsi, nihil obstare potest, cum sit Ius ciuile, quod huic Immunitati minime derogare potest: nam solo Iure Pontificio nostrus in scriptis vtimur, quod Casus declarantur, in quibus Delinquentes gaudere debent, vel non, prout diximus *sup. in Proæmio, num.*

7 Nec † ad rem facit illud Domini Marij Mutæ super eo. Cap. regis Alfonsi, *num.* 36. qui dictionem illam, seu præpositionem, Prope, restringit, & intelligit pro Cœmiterio: quia sine eius dicto, secundum Ius nostrum, patet; vnde verba d. Cap. omnino sumi debent pro eis, qui extra Ecclesiam, non in Cœmiterio, sed prope illam deliquerint: quod puto desumptum ex eo, quod tradunt antiqui Doctores. Sed si forte intelligendum aliqui putant pro Cœmiterio, vt voluit d. de Muta, sequitur magnum absurdum: quia necesse esset, vt in qualibet Ecclesia deberet esse suum Cœmiterium: ac etiam eidem met contiguum; sed hoc negamus expresse per ea, quæ sunt dicta *supra præced. d. §. VII.* Vnde illud Mutæ omnino reijcimus: imo ex eo colligitur quod fugientes ad Cœmiteria, non sint securi per illa verba ab eo ibi relata, quæ sunt:

„ *V. g. quia esset iuxta eam scilicet*
„ *Ecclesiam, vt in Cœmiterio, & in*
„ *continenti ingressus est eam, intendens per Ecclesiam liberari, &c.*

Quod puto sumpsisse ex Hostiensi *in Sum. hoc tit. §. In quantum, sub num.* 8. *in versic. Si vero maleficium. vbi eadẽ verba habentur,* quamuis de eo nullam faciat mentionem. Sed miror etiam de Host. tanto viro, qui non cogitauerit

quod

quod absque hac declaratione Iura aperte loquuntur, quod delinquentes intra Cœmiterium, veluti si intra eandem Ecclesiam deliquissent, omnino seclusi sunt ab huiusmodi Beneficio, prout patet in vtroque, tum veteri, tum nouo Iure. Qua propter cum non sit congruens eius expositio, penitus reijcienda est: In hoc tamen casu refert Farin. *d. quæst. 28. num. 56.* quod in quadam nostra Panormitana Immunitatis Ecclesiæ bo. mem. Clemens VIII. contrarium resoluit, vt scilicet non debeat is ad hoc admitti Beneficium, quia sub spe Immunitatis deliquisse videtur, qui prope Ecclesiam delinquit. **Sed hoc reijcit Franc. Suaraz. in tract. de virtute, & statu religionis. to. 1. pa. 1. trac. 2. lib. 3. cap. 11. num. 9. in versiculo Praeterea Couar. qui confutat Couar. dicentem post aliquos quod delinquens prope Ecclesiam spe eiusdem Immunitatis consequendæ, non gaudet,** Sed hoc nõ puto verum, vt inferius apparebit. Imo dicit idem Farin. *in fine eiusdem num. 56.* quod hoc tunc procedet, cum quis studiose, & malis artibus inducit suum inimicum prope Ecclesiam, & ibi eum occidit: Qui sane casus potius pertinere videtur ad eam quæstionem de eo, qui proditorie aliquem occiderit, de quo melius infra dicemus in *§. seq.* vbi etiam tradetur casus, qui successit hic Panormide quo loquitur Dominus Farin. super quo consultus respõdit. Vnde firme dicas, quod illi duntaxat a iure sunt exclusi, qui intra Ecclesias, vel Cœmiteria mutilauerint, vel occiderint, siue casu, siue data opera. His quoque possunt addi quæ diximus supra d. Cap. præced. §. VII.

Hinc suboritur alia quæstio super illis verbis Constitutionis nostræ, quæ tractant de Mutilationibus Membrorum in ipsis Ecclesijs, seu Cœmiterijs perpetratis, qua de causa Delinquẽtes priuantur hac Immunitate: nam cum inter Doctores valde sit controuersum, quid nam veniat appellatione membri, vel quomodo capiendũ sit in hac præsenti Quæst. cum de homicidijs nulla sit dubitatio, quia qualitercunque sit, semper idem iuris est, prout supra diximus; Ideo videamus, & inquiramus quid dicatur Membrũ: & postmodum examinemus quomodo sumenda sunt huiusmodi verba in hoc præsenti casu nostro.

Siendum itaque est, secundum Bart. *in l. Publicorum. num. 13. ff. de Publ. iud.*
8 *vbi Imola*, & Doctores illa † proprie membra esse, quibus diuerso, & proprio officio corpus mouetur, aut iuuatur: vt Oculo, ad visum: Pedibus, ad progressum: Auribus, ad auditum: Naribus, ad odoratum: Manibus, ad palpatum: Lingua, ad sermonem: & alia huiusmodi: *idem asserit Bald. in cap. 1. de Noua for. fidel. num. 5. & constat Aristot. auctoritate in lib. 1. de Partibus animalium. ca. 5. & lib. 4. Meteor. cap. vlt. & apud ICC. sunt textus optimi in l. Non sunt liberi. ff. de Statu hom. & in l. Idem Offilius. ff. de Ædil. edi.* Mẽbrum enim corporis particula est, quæ nec omnino circumscriptionem habet propriam, nec omnino alijs coniuncta est, secundum Galenum, quem citat Ludouic. Cœl. *lib. Lect. antiq. cap. 21.* Idem tradit Apost. *ad Rom. cap. 12. post num. 4.* dum ait, quod omnia membra non eundem actum habent: & alibi, *1. ad Corinth. cap. 12.* refert, dicens, mẽbra in corpore distinctam operationem habere: *& ibi plura de membrorũ officijs tradit.* Quod autem huc vsq; dictũ est, omnes fatentur: attamen dicunt † quidam, quasdam alias
9 esse corporis partes, quæ membra dicuntur, vt sunt digiti, dentes, auriculæ, barba, mammillæ, & si quæ sint alia huiusmodi: sed hæc largo modo membra dicuntur, *Bart. d. num. 13.* Quod dicitur de mammillis, intellige cum aliqua distinctione, *vt inf. vers. seq.* Vnde illud Cicer. *lib. 3. de Fin.* qui quamlibet partem corporis, etiam quæ corpori peculiare, & distinctum non præstat obsequium, membrum vocat, (cuius verba refert Couar. *in Clement. Si furiosus. in Initio. 3. par. post num. 8.*) largo modo intel-

intelligitur. Hinc Couar.*d. num.8.versic.Primum non esse.* ait, Non esse membri abscissionem,* *Hinc nota, quod male interpretatur illius Petri Apost. per Fel. in cap. Ad audientiam. num. 2. in princ. inf. de Homic. qui, tractans de irregularitate ex homicidio voluntario perueniente, autē sit de Iu. diuino, dicens quod non; inducit illud Petri, abscidit auriculam seruo Pontificis; & (inquit) non ob hoc actus fuit irregularis: imo caput Ecclesiæ. Vnde quoad Petrum non est hoc considerandum: quia ipse non occidit vere, s. opere Item, nec etiam poterat dici irregularis ex abscissione membri, quia dicta auricula non est membrum si constitutio illa de abscissione membri Iuris esset diuini,** cum auricula abscinditur, & am putatur: si quidem auris membrum est proprie, illa cartilago, quæ circa aurem est, & auricula dicitur, potius ad ornatum auris, & membri tutelam, quam ad peculiare corporis obsequium pertinet, & ideo membrum non est, nec eius abscissio efficeret quem irregularem: & pro hoc allegat Bald. *in l. Serui fugitiui. ad fi. C. de Seruis fugit.* cui adde relatos in Addit. ad Abb. *in ca. 1. inf.* Qui Clerici, vel vouen. in verbo, Membrum.

10 Diximus sup. quod Mammilla † non est proprie membrum: obstat tamen auctoritas eiusdem Bal. *in l. Data opera. num. 75. C. Qui accus. non poss.* quem secutus est simpliciter Fel. *in cap. Cum illorum. num. 11. inf. de Sent. excomm.* qui voluit in fœminis mammillam membrum esse: cui tamen se opponit Couar. *in seq. versic. Secundo. d. num.* 8. dicens, illam opinionem verā esse quoad significationem latam, non autem quoad strictam, & propriam. Sed putarem, quod in hoc Baldi auctoritas preualere deberet, quia si verum est, quod vnum quodque membrum peculiare, & distinctū habet officium, vt ij semet Couar. *d. num.* 8. fatetur: non videntur quoad hoc differre mulierum mammillæ ab his, cum proprium, & distinctum habeant officium; qua ratione mouetur Baldus, atque eum sequitur August. *ad Angel. de Malefic. sub rub. Membrum praedictum. post num.* 8. Nec interest dicere, mammillam non esse membrū, ea ratione, quia ex eius abscissione non generatur deformitas in corpore; vel quod infantes possent alijs tradi fœminis ad lactandum; vti abusus, & parentum impietas in filios obtinuit, quia idem possemus dicere de genitalibus virorum, præcipue si alicui viro Religioso, vel ei, qui castitatē vouerit, amputata fuerint, cum nec deformitatem, aut minus vtilem reddāt illum: imo si quis hoc faceret, tolleret ei peccandi occasionem: quod non posset esse in fœminis, cum Natura † mammillas non ornandi pectoris causa, sed alendorum liberorum eis dederit, & Iure Naturæ mater pietatis officio tenetur lactare filium, *Glos. & Abb. in c. Cum haberet. inf. de Eo, qui duxit in matr. quam pollu. per adult. Glos. in l. Nec filium. C. de Patr. potest. & in c. fi. inf. de Conuer. infid. allegatis ab eo. Couar. de Matr. ca. 8. §. 6. nu. 13. in princ.* Nec benefaciūt illæ fœminæ, quæ, cōtra hui⁹ naturalis officij pietatē, alijs vt diximus, alēdos filios tradūt, de quo valde queritur D. Gregorius *in Respōsionibus ad August. Anglorū Episc. c. 10. resp.* 4. cuius verba refert Gratianus *in ca. ad eius verbo. Dist.* 5. tenoris sequentis:

» *Praua consuetudo in coniugatorum*
» *moribus irrepsit, vt filios suos, quos*
» *genuit, nutrire mulieres contemnāt:*
» *eosque ad nutriendū alijs mulieribus*
» *tradāt. Quod videlicet ex sola carnis*
» *incōtinentia videtur fuisse inuentū;*
» *quia dū se continere nolūt, despiciūt*
» *lactare quos gignūt. Hae autē sciāt,*
» *quæ filios suos ex praua cōsuetudine*
» *alijs ad nutriendū tradūt, nisi purga-*
» *tionis tēpus prius trāsierit, viris suis*
» *non debent admisceri: quippe, &c.*

Et Præpositus Alexandrinus *in d. cap. nu.* 1. adducit causam, quia nihil magis nutriat infantem recens natum, quam maternum lac, ex Philosophorum sententijs, quos non refert: expresse tamen id fatetur Plinius, *Naturalis histori. auctor. lib. 28. cap. 9.* Sed elegantius,

imo omnium elegantissimum de hac re extat illud Fauorini philosophi rescriptum, pœnes Aulum Gell. *lib. 12. cap. 1. Noct. Att.* insinuatumqui solertiã Naturæ admirantur, quæ postquam sanguine illo opifice penetralibus suis totum corpus hominis effinxit, aduenrante iam partus tempore, in superas partes sanguinem illum profert, qui ad fouenda vitæ, atque lucis rudimenta præsto est: & recens natis notum, & familiarem victũ sese offeret; quãobrem non frustra creditum putat, sicut valet ad fingendas animi, & corporis similitudines vis, & natura seminis: nõ secus ad eandem rem lactis ingenia valere: nec in hominibus id solum, sed in pecudibus, ait, animaduersum: nam si ouium, (inquit) lacte hœdi, aut caprarum agni alerentur, constat ferme; in his lanam duriorem, in illis pilos gigni teneriores. Hæc & alia plura tradit Gell. *d. cap. 1.* ex Fauorino. Sed & de hac eadem re tractat etiam Macrob. *lib. 5. Saturn. cap. 11.* Plutar. *in lib. de Lib. educ.* Tiraqu. & alij, quos recenset Couar. *d. num. 13.* & post eum Ioan. Grasia *in tract. de Expensis, & meliorat. cap. 3. num. 30.* * *Huc pertinet quoq; illud Esdre lib. 4. cap. 8. num. 10. ibi: Imperasti ex ipsis membris, hoc est mammillis, præbere lac fructus mammillarum, vt nutriatur id quod plasmatum est &c. vnde inter membra connumerantur ab Esdra fœminarum mammillas: plura de huiuscemodi re scribit Tiraq. de Nobilit. cap. 30. à num. 18. & per aliqq. seqq.* *

12 Sed quamuis † aliqui in quibusdam casibus matres ab hoc excusent munere, vt est Præpos. *d. cap. Ad eius. co. nu. 1.* & alij traditi à Couar. *loco cit.* qui dixerunt, tribus in casibus excusari posse; nempe, Si sit ita pauper, vt lactando filio minime vacare possit: Vel in casu, quo mater nobilis esset, cui iuxta morem patriæ dedecus foret ei proprium lactare filium: Vel si careret lacte: his enim casibus infantem tradi posse alijs nutricibus, dixerunt; illum tamen prædictum casum de nobilibus, quem defendit Præpositus, nec auctoritatẽ, nec rationem habet, vt idem Garsia, *dicto c. 3. n. 31. seq.* tradit, dicens, neq; ipsam Reginam Hispaniæ, qua nihil maius videt Oriens, & Occidens sol ab alendis, seu nutriendis filijs suis excusandam fore: idque obseruata ratione Naturæ, quæ Reginis, & reliquis communis est, omnibus penitus nõ licere: quod & Couar. *d. n. 13. versic. Verum ego.* tenet, dicẽs, ob quãlibet nobilitatem minime excusandas esse mulieres à lactandis proprijs filijs: nec Reginis id esse deducus opinatur: atque etiam fœminis proprios lactare filios detrectantes, mortalis criminis reas, iudicat: nisi in eligenda nutrice, atque alendo filio, curam conuenientem impenderent.

Quapropter si res hæc ita se habet, vt ex relatis apparet, quis negabit fœminarum mammillas peculiare ab ipsamet Natura præstitum fuisse officium? porro nemo; Vnde vellem ab ipsomet Couar. scitari, Num voluisset à propria matre lac sugisse? tacite colligitur eius responsio ex eiusdem relatis. Hinc omnino mihi videtur reijcienda eius opinio, cum Iuri naturali contraria sit: & pro nobis assistit Sayrus *de Censuris, lib. 6. cap. 15. num. 18.* qui plures refert: ac etiam Plaça *lib. 1. Epit. delict. cap. 25. n. 11. in fi.* posset tamen locũ obtinere in viris, prout idem Baldus dixit; & ratio eadem est: quia nullũ simile peculiare officium, vt in fœminis, habent. Cõcludendũ igitur, quod si quis in Ecclesijs, vel Cœmiterijs mammillã aliquã absciderit, nõ erit hac Immunitate iuuãdus: & Statuta loquẽtia de abscisione mẽbrorum ad hos etiam extendi debent.

13 Diximus etiam, quod digiti † stricto modo sumpti non sunt membra, quod omnes cõmuniter tenẽt, vt videre licet Angel. *de Malef. in d. rubr. Membrũ prędictum.* & August. eius *Additionat.* Viu. *in suis Comm. opini. verbo, Constitut. §. homicidium. num. 5. cum tribus numm. seqq.* Bart. *Consil. 201. & seq. quorum primum incipit, Quæritur an digitus. alterum vero, Sed quæritur. vol. 1.* & copiose Additio-

ditiones ad eundem. *cuius Bart. consilia omnes, qui de hac re tractant, allegant.* Clarus *in d. §. fi. quaest. 69. versic. Item quaero.* & alios omnes, quos allegat Couar. *d. num 8. versic. Tertio. & versic. Quarto. seq.* qui contra Caiet. *2. 2. quaest. 65. art. 1.* & alios indistincte tener, quod etiam si quis abscinderet alij pollicem, non efficeretur irregularis, cum is digitus sit, non proprie membrum, quāuis abscissus irregularis fiat. Angelus autem *lo. cit. post num.* 8. dicit, quod si adeo debilitetur manus ob illius pollicis abscissionem, vt suum officium praestare nequear, tunc de membri debilitatione vult reum teneri: sed quia ibi loquitur de Statuto puniente debilitantem membrum, & nos loquimur de membri mutilatione, ideo considera. August. autem *eius Additionator in Additione, quam ibi facit,* videtur se inclinasse in aliam partem, quamuis ibi plura congesserit & fascinauerit, nulla certa tradita resolutione: sed melius in seq. versic. dicetur.

Notandum esset hac in re ex illo verbo, MVTILATIONES, quod mutila-
14 re † idem est quod abscindere: nam mutilus est, cui mēbrum est abscissum, sicuti linguae latinae auctores tradunt, & probat Glos. *in c. Accusasti. sup. de Accusat. verbo, Debilitatus.* & *ibi* Abb. quos refert Couarr. *d. Initio Clem. si. Furiosus. num. 9. seq.* quamuis idem Abb. parum sibi constans alibi contrarium dixerit *in d. c. Cum illorum. inf. de Sent. excom. n.* 8. qui vt diuersa tradit mutilationem & detruncationem: nam mutilationem, ait, pertinere ad vulnus, quod efficit membrum debile; obtruncationem vero ad percussionem, quae omnino membrum abscindit: quod Felin. *in d. cap. num. 12.* non admittit, dicens, quod Abbas ex hoc dicto sibi contrariatur; & eundem Fel. sequitur Couar. *d. num.* 8.
15 dicens, hunc † qui membrum aridum, siue debilem habet, mancum vocari apud latinae linguae auctores: mutilum vero, qui membrum habet abscissum; atque ideo, ait, si frequentiori Doctorum sententia obtentum esse, non fieri irregularem eum, qui alterum mancū percussione effecerit, adducens pro hoc eundem Abb. Calder. Cardin. Praeposit. Gonsal. a Villad. Steph. Aufr. in Cappel. Tholos. quae est 208. alias, secundum eum, 207. Vnde ex his dicendum esset, quod quemadmodum is, qui membrū debilitat, nec omnino abscindit, non fit irregularis, ita etiam in Casu nostro non deberet is Immunitate priuari, si membrum non abscindat, vel obtruncet in ipsis Ecclesijs, seu Coemiterijs: nam relata per Couar. *in d. Clem.* conueniunt cum Iure nostro: quia ibi *in d. Clement.* agitur etiam de homicidio, & membrorum mutilatione: *ibi, (Hominem mutilet. vel occidat)* sicut in hac nostra Constitutione: quapropter idem iuris esse deberet: sed haec res melius videbitur in alio versic. sequ. Considerandum tamen, post hunc versic. proximum.

Adde tamen, quod Aufr. *in d. Decis.* non ita simpliciter loquitur, (licet *ibi* dicat, quod quamuis inutile sit membrum quoad operationem, valet tamen quoad decorem: & in poenis mitior sit interpretatio facienda.) quia quando ex toto debilitatur, ita vt nihil facere possit, tunc debilitans fit irregularis, ex Anton. de Clau. *in Summa, tit. de Homicid. versic.* 8. Et sic, ait, debere intelligi Flor. in l. Binas. *ff. de Seruit. vrb. praed.* qui vo-
16 luit, quod debilitans † membrum alicuius puniri debet poena Statuti de obtruncante, quia id posset esse verum, quando ex toto debilitatur, & ita tenet Ias. *in l. De quibus. num.* 37. post Glos. *ff. de Leg.* & etiam Probus *in Addit. ad Monac. in cap. Si tibi. num. 24. de Praeb. in 6.* & alij allegati a Dambauderio Brugen. *in Encherid. parium. verbo, Manum mutilare.* quod esse potest, quia paria sunt, Non habere, & inutile habere, *Abb. in cap. 1. num. 9. sup. Qui Cler. vel vouen. & facitūt relata per Dāband. d. Encherid. parr. verbo, Maritus inutilis.* Aufer. tandem

 vide-

videtur esse pro Couar. quia tenet cum
Siculo *in d. cap. 1. Qui Cler. vel vouen.*
qui in mitiorem partem inclinatur;
cum quo transit etiam Abb. *d. num. 9.*
reiecta Cyni opinione *in Auth. Sed nouo*
iure. C. de Seruis fugit. Ego vero inter
tot controuersias inuolutus, quædam
breuiter tradam pro huiusmodi rei de-
cisione in seq. versic. Sed hic incidenter
videndum esset: Num abscidens, seu
mutilans alicui membrum inutile, de-
beat hac Immunitate gaudere, vel non
17 quod facit in materia † Statutorum,
quibus cauetur super mutilatione
membrorum, an locum habeant in
mutilante membrum inutile? & Ias. *in*
d. l. De quibus. eod. num. 37. post med. ver-
sic. No. tamen quod statutum. respondet
cum Baldo, dicens, quod non: Quod
ego tamen non auderem affirmare ita
simpliciter, sed boni viri arbitrio relin-
quendum putarem: nihilominus pro
hac re vide relatos, vt est Clar. *d. quæst.*
96. Angel. & eius Addit. *in d. versic.*
Membrum prædictum. Couar. *in dict.*
Clemen. si furiosus. Farin. *Quæst. trim. 19.*
& alij ab eis relati, ad quos me remitto,
cum parum, aut nihil huic rei prodesse,
vel obesse possint.
18 Considerandum tamen duxi in hac †
Quæstione crimen, seu vulnus illatum
in Ecclesijs, vel Cœmiterijs, an scilicet
leue, vel graue sit, iuxta relata per Co-
uar. *dicto cap. 20. post num. 15. versic.*
Vicesimoquinto. Host. Abb. & DD. *in d.*
cap. fi. inf. eo. vbi dixerunt eadem verba
haberi, quæ in hac nostra sunt Constitutio-
ne posita: Henr. Boich. & alios, quos
refert Farin. *d. Quæst. 28. Ampliat. 8. su-*
blimit. 1. num. 67. Nam si quis graue
commiserit crimen in dd. Locis, omni-
no priuandus est hac Immunitate; alias
si leue fuerit, gaudere debere hanc opinio-
nem ex Paulo Castr. communem dicit
Couar. & Farin. *locis citt.* Vnde non est
adeo verbis inhærendum, licet simus in
odiosis, vt Legislatoris omittatur in-
tentio, quæ ea est, vt quando ex illa
19 percussione † seu vulnere Ecclesia, vel
Cœmiterium polluatur, tunc vtique
vulnerans, vel percutiens excludi de-
beat ab huiusmodi Immunitate, & hoc
procedit quoties ex vulnere multum
sanguinis effundatur, quo Ecclesia, vel
Cœmiterium polluta censeantur: pro
qua re videndus est Dominus Abb. *in*
cap. Proposuisti. a princ. vsque ad num. 5.
sup. de Consecr. Eccles. & Fel. *in d. ca. Cum*
20 *illorum. num. 3.* Hoc autem † colligitur
expresse ex Textu in c. ad Episcopos
17. quæst. 4. vbi Gelasius scribens Epi-
scopo Epiphanio, ait:
„ *Ad Episcopos cunctos direximus ius-*
„ *sionem, vt eos, qui Ecclesias violasse*
„ *perhibentur, accessu earum iudicent*
„ *esse indignos.* * *Vide Bart. in Au-*
„ *thent. vt liceat Matri, & aui. §. fi.*
„ *incip. Hos quoq; num. 4. & ibi re-*
„ *missiue ad scripsu in Auth. de Man-*
„ *datis Princip. §. neq; autem.* *
Sed forte non erit improbanda decisio
præced. Text. in d. cap. Frater, & coepi-
scopus. cuius supra, *in num. 5.* mentio
facta est: ac etiam ea omnia, quæ ibi-
dem *sub d. num.* 5. tradita sunt. & facit
alius textus optimus in c. Alma mater.
de Sent. excomm. in 6. vbi permittitur tē-
pore Interdicti, vt certis anni tempori-
bus in quibusdam festiuitatibus, quas
declarat ibi Couar. *in §. Festiuitatibus.*
omnes ad audiendas Missas, a iaue
diuina officia admittantur, præter eos,
qui causam dederint d. Interdicto: &
cum hoc concordat Decia. *in d. lib. 6.*
cap. 25. num. 20. & num. vlt. qui moue-
tur ex Fel. *in cap. A nobis. sup. de Except.*
num. 5. de quo sup. *Cap. III. §. II. num.*
1. post med. mentionem fecimus: quod
procedere debet in hoc tantum casu,
quando scilicet is, qui fugit ad Eccle-
siam, vel alia Loca, causam dederit in-
terdicto, & in illo crimine vult Immu-
nitatem consequi: quia si in hoc casu est
ei Ecclesiæ ingressus interdictus, mini-
me gaudere poterit: in reliquis autem
casibus dic prout sup. *in d. §. II.* dictum
est. Et hoc idem dicendum est de Cœ-
miterijs, quia parimodo per sanguinis
effusionem, vel per homicidium in eis
perpetratum polluuntur, vt diximus *sup.*
Cap.

Cap. praeced. S. *VII.* Vnde si huiusmodi Delinquentes non solum ad Ecclesias, vel Coemiteria confugerint, sed etiam ad alia Loca supradicta, non debent hac Immunitate gaudere: & ratio est in promptu: quia si priuantur principali, priuantur etiam accessorio, cum illa Loca in quandam consequentiam, non principaliter Reis indulgeant, *vt d.* S. *VII. dictum est.* Quomodo autem procedat huiusmodi sententia, *vide inf. post num.* 52.

21 Nunc † autem Limitationem ampliabis ad eos, qui non ad loca delicti, seu patrati criminis, sed alio aufugerint; quia cuiuscunque Ecclesiae Immunitate priuandi sunt ob illud crimen in aliqua Ecclesiarum patratum, seu Coemiteriorum, *Henric. in d. cap. Ecclesia. & post eum Couar. d. cap. vlt. co. num.* 15. *versic. Vicesimotertio.* Et ratio ea est,

22 quia iniuria, † quae infertur vni Ecclesiarum, vniuersaliter omnibus videtur illata, *Clar. dict. quaest.* 30. *versic. Sed quid si.* (*vbi quoque plures refert contrarium inepte tenētes.*) *& Villagut in dict. Tract. de Extens. Immun. Eccles. num.* 60.* *Adde cap. cum Apostolica, de His quae fiunt a Praelati, sine consensu capit. & c. Loquitur.* 24. *qu.* 1. *Abb. in c. Extirpande.* S. *qui, vero, num.* 28. *versic. Licet enim omnes. sup. de Praebem.**

23 Restringe † tamen quod supradictum est ad alia crimina, nam licet delinquentes intra praedicta Loca eorundem Immunitate priuari debeant, illud tamen procedit quoad illa crimina perpetrata in ijsdem Locis; pro reliquis autem gaudere debent, *Couar. d. num.* 15. *versic. Vicesimoquarto per Boer. d. Decis.* 110. *num. vlt.* quamuis non verisi sint aliqui contarium tenere, quos *ibidem* Couar. citat: quod est expresse contra Ius nostrum *in d. cap. fi. inf. eo.* quia in eo, in quo quis delinquit, puniri debet.

24 Hinc † limitandum est illud Statutum, seu Pragmatica, cuius supra mentionem fecimus *in d. Cap. praeced. d.* S. *VII.* qua cauetur, quod percutiens aliquem cum armis in Ecclesia absque sanguinis effusione, puniri debet poena obtruncationis manus, vel deportationis: cum sanguinis autem effusione, poena mortis naturalis. Quare quantum ad primam partem attinet, aduertendum, quod qui fine sanguinis effusione aliquem in Ecclesia vulnerauerit, ex quo vulnere Ecclesia non redditur, nec censetur polluta, (sicut diximus) non debet hac Immunitate priuari, si noluerit ab eadem Ecclesia exire: quod omnibus aduertendum: & sic exemptus erit ab illa poena obtruncationis manus, vel deportationibus: Vnde quoad hoc derogatum est illi Pragmaticae; quia is duntaxat priuandus erit, qui cum effusione sanguinis in Ecclesijs, vel Coemiterijs deliquerit, prout diximus *sup. num.* 19. & 20. Nec distinguendum est, an cum armis, vel sine, quemadmodum in praedicta Pragmatica dicitur; quia Iura nostra non distinguunt; ergo nec nos distinguemus: sed forte illud ibi dicitur, quia difficile est absque armis aliquem vulnerare vsque ad effusionem sanguinis. Quicquid autem sit, quamuis Statutum praedictum, seu Pragmatica de eo, qui cum armis, &c. loquatur; nos tamen, eiusdem Pragmaticae decisione omissa, ad Ius commune redibimus, vt statim inf. patebit.

25 Dicet mihi forsan aliquis, an † praedictum Statutum locum habeat in eo, qui deliquerit in Ecclesia, quae non fuerit cōsecrata? & videtur dicendum, quod non, per doctrinam Abb. *in Rub. sup. de Consecr. Eccles. num.* 3. *in princ.* dicentis, quod si Statuto caueatur super punitione Delinquentium in Ecclesia, non vendicat sibi locum in crimine cōmisso in Basilica, cum simus in materia poenali, quae stricte, & proprie intelligi debet, & interpretari: sed proprie loquendo (secundum eum) Basilica non dicitur Ecclesia: ea dicitur, quae fuerit consecrata, quae vero non est consecrata debet dici Basilica: *quod etiam tradit Glo. in cap. vnico. d. tit. de Consecr. Eccles.* *lib.*

lib.6.& idem Abb. in cap. Ecclesia. num.
2.inf.eo.& in cap.fi.num.2.d.tit. de Con-
secr.Eccles. ergo pœna prædictæ Prag-
maticæ, vel Statuti cessare deberet: quia
loquitur de Ecclesia, non autem de Ba-
silica. Sed hoc, atque alijs non obstanti-
bus, contrarium in Casu nostro est di-
cendum; imo etiam in quibusuis alijs
Statutis, quamuis pœnalibus: Nam si
verum est, quod Abb. *in d.Rub.eo.num.*
3. dicit, vt scilicet sæpe vnum pro alio
sumatur, quamuis impropriè; in casu
tamen prædicti Statuti Legislatoris in-
tentio consideranda esset, an voluerit
eos comprehendere, qui etiam in Ec-
clesijs non consecratis delicta perpetra-
uerint: & rationibus infra dicendis, ea
probabitur intentio fuisse, non obstan-
te prædicta Abbatis sententia, quia in
pœnalibus, &c.

Et primo facit illud, quod in inter-
26 pretandis † Statutis semper attendi
debet communi vsui loquendi, vt in
pluribus Iuribus habetur, *nempe, in l.*
In vulgari.ff.de Verb.sig.ibi, (Sed tamen
vulgari sermone.) & alijs Iuribus tradi-
tis a Gail.in tract.de Arrestis, cap. 1.nu.
6. copiose Couar. de Matrim. cap.4. §.1.
num.2.& 3.& Variarr. Resoll.lib.3.cap.
5.num.1. Guido Papa, Quæst.548. Turz.
in suis Comm. opinn.opin.29. Fichard. in
Addit.ad Villal. in Collect. comm. opinn.
lit.C.18.50. & 170. & plene vbique per
alios, vt sunt relati in Add.ad Bart. ff. de
Oper. noui nunt. in Rub.num.6. Sed quia
in hoc Regno, imo puto, quod in toto
terrarum orbe, dum de Ecclesia tracta-
tur, indifferenter pro vtraque sumitur,
tam pro consecrata, quam non, cum
nunquam Ecclesia non consecrata vo-
cari Basilica consueuerit; imo hoc no-
men pœnes homines est adeo incogni-
tum, vt si, quis interrogetur, quid sibi
velit hoc nomen Basilica? porro respō-
sio interrogationi cederet: ergo Le-
gislatoris intentio ea esse debuit, vt
comprehendere eos quoque voluerit,
qui in quibusuis Ecclesijs, siue conse-
cratis, siue non, absque distinctione, de-
liquerint.

Secundo probatur ex eo, quia Le-
27 ges, † & Statuta tam generalia, quam
particularia non debent esse elusoria,
sed aliquid operari, quamuis exorbi-
tarēt: quia extenduntur etiam ad alios
casus, ad quos si non extenderentur,
vana, & elusoria redderentur, *cap. Sici-*
uitas. de Sent.excom.in 6. & tradit Me-
noch.de Arbitr.Iud.lib.2.cent.5.casu 436.
28 *num.6.* Nam verba † Legis cum effectu
sunt accipienda, *l. Si per alium. §. docere.*
ff. Ne quis eum, qui in ius vocatus, &c. &
l.1.§.fi.ff. Quod quisque iuris in alter. stat.
Boer. Decis.23. num.24. & Decis. 214.
num.2. circa fi. ibi, (alias verba, &c. Sed
si prædictum Statum, seu Pragmatica
non haberet locum, nisi in Ecclesijs cō-
secratis, redderetur frustratoria, cum
non solum in hoc Regno paucissimus
sit consecratarum numerus, (præsertim
in hac Vrbe Panormi, quæ totius Re-
gni Caput est, vbi non supersunt nu-
mero digitorum vnius manus) verum
etiam in toto mundo; quia huiusmodi
ritus consecrandi Ecclesias quasi in
desuetudinem abijt: quod mihi nūquam
placuit; ergo, vt prædicta Pragmatica
suum sortiatur effectum, pro quauis
Ecclesia debet intelligi, siue cōsecrata,
siue non: & ita accipitur in Iure nostro
hoc nomen, Ecclesia: quia eodem mo-
do, quo polluitur Ecclesia consecrata,
polluitur etiam non consecrata, *cap. fi.*
sup.de Consecr. Eccles. vtraque enim ve-
nit Ecclesiæ appellatione, *vt habetur in*
cap. Ecclesia. eod.tit.nostro. quæ sententia
absque cōtrouersia ab omnibus appro-
batur, vt melius *in versic.seq.* videbitur.
Quapropter valde miror de Domino
Abb. & alijs, qui aliter de Statutis sen-
29 tierunt, cum non † debeat hoc Ius
statuarium a Iure communi differre,
quantum ad hanc Rem: nam Iura sta-
tuaria à Iure communi interpretatio-
nem recipiunt, præsertim si consona
sint cum eodem Iure communi, vt in
casu nostræ Pragmaticæ, quæ consonat
cum cap.fi.inf.eo, quod habet locum in
qualibet Ecclesia, sublata penitus om-
ni differentia: & nemo ab hac senten-

tia

tia discedit. Hinc iure optime Caldericus cõtra hanc doctrinam Abb. tenuit *in cap. Inter alia inf. eo.* quem sequitur Gemin. *in ca. 1. sen. verfic. si. de Sent. excom. lib.* 6. quos refert Sebast. Sap. *in Addit. ad eundem Abb. d. num.* 3. *eiusdem Rub. de Consecr. Eccles. lit.* C. qui, inter alia, hanc reddit rationem, quod is, † cui interdictus est Ecclesię ingressus, non potest celebrare in Ecclesia nondum consecrata, adeo vt si audeat celebrare, irregularitatē incurret: quamuis quoad hanc irregularitatis pœnam contrarium tenuerit Spec. *in tit. de Dispensat. S.* 4. *num.* 36. *versic. Quid si quis suspēditur.* sed quidem male: Vnde eius Additionator merito contrarium tenuit, *vt videre est in verbo, Concedimus.* Itaq; non valet illa ratio Domini Abbatis: quia sumus in pœnis, ergo iuta restringi debent.

30

Sed quia dominus Abbas ponit vt diuersa Ecclesiam consecratam a non consecrata hanc vocãs Basilicam, illam vero proprie Ecclesiam: ideo in hac Re aliquid dicere proposui super eodem nomine Basilica, vt melius pateat possit error talia dicentium.

Quoniam supra *Cap. praced. S. 1.* actum est de Ecclesia, quæ pluribus potest vocari nominibus, (vt ibi diximus) inter quæ etiam Basilica connumeratur; Ideo hic, cum nihil de hoc ibi dictum sit, veluti congruentiori loco ad indagandam veritatem, an doctrina Abb. & aliorum, qui eandem tenent opinionem, de iure vera sit, quædam dicere proposui, quibus satisfacere curabo legentium opinionibus.

31 Scire itaque conuenit, hoc nomen, † Basilica, olim ita commune fuisse inter Gentiles, sicuti postmodum etiam inter Christianos, quamuis diuerso respectu. Principio enim dicta fuit Domus ampla, & spatiosa, caussarum cognitioni destinata, ab eo dicta, quod Principes eo ad Ius dicendum conuenirent, vti Vitruuius refert *lib.* 5. *cap.* 3. Et alibi Alciatus *lib.* 1. *Praterniſſorum. lit. C. verbo, Basilica.* ex eo. Vitr. ait, Basilicam locum esse publicum, in quo iudicia exercentur, venaliaq; proponuntur: idem fere quod Latini forum appellant: Ita vt in superiori parte iudicia, in inferiori negocia exerceri possint: quod confirmari videtur cum iure ciuili *in l. Pediculus. S. item cum. ff. de Auro, & arg. leg. in l. Inter stipulantem. S. Sacram. ff. de Verb. oblig. & melius in l. Basilicam. C. de Oper. publ.* quod etiam Plin. *lib.* 5. *epist.* 21. ostendit, dicens, Basilicam fuisse locum, in quo accusationum, defensionumue causæ agebantur: quia in Basilica iudices sedere consueuere. & Sen. *de Ira, cap.* 33. Basilicam vocat vociferationem, & acclamationem iudicium.

Romæ plures reperimus fuisse Basilicas, quæ dubio procul ita nuncupabātur, quia erant Audientiæ: ita legitur apud Tull. *ad Att. lib* 4. Plin. *lib.* 3. & Plutar. *lib.* 4. Basilicam Pauli. & alibi idem Tull. *lib.* 2. *ad Att.*

„ *Basilicam, inquit, habeo, non villam*
„ *frequentia Formianum.*

Quædam Basilica fuerat, vbi Senatores, vel Seniores conueniebant: quæ Basilica concordiæ dicebatur, de qua Mar. Var. *de Lingua lat. ca.* 37. Quædam alia Iulia nuncupata fuerat, cuius meminere Tranquillus *in vita Caligula, & Quintiliani.* & Plin. *Epist.*

„ *Descenderam*, inquit, *in Basilicam*
„ *Iuliam auditurus, &c.*

Quædam dicta fuit Percia, quam magnifice Cato Censorinus ædificauit, cuius mentionem facit Plinius *in suis Varr. Illustr. cap.* 47. & Plutar. *in Vita eiusdem Catonis:* ac etiam Titus Liuius, quos refert Fr. Hieronym. Rom. *d. par.* 1. *de las Republicas. lib.* 4. *cap.* 3. *col.* 1. *de la Rep. Christ. fol.* 217. late de his scribens, inter quas, alias plures refert.

Hinc Ambrosius Calep. *in suo Dictionario lingua latina, verbo, Basilica,* eandem describens, ait, quod tunc temporis Basilica templo persimilis erat, ambulationibus amplissimis instructa, ad quam multi tota ex Vrbe, alij caussas

fas agendi, alij consultandi, alij aliud agendi gratia confluebant. Refert etiam Calep. *eo. lo.* ex Vitr. quod Basilicæ etiam ædificatæ fuerunt in vsum negociosū in locis foro proximis: quod tradit etiam idem de Rom. licet nullam Vitruuij faciat mentionem.

Inuenitur adhuc nomen hoc, Basili-
32 ca, † attributum quibusdam Vijs, quas Consulares, vel Prætorias vocant, vt loquitur Textus in l. 2. §. viarum. ff. Ne quid in loco publ. super quo Alciatus *lib. 2. Prætermissorum sub eadem Rub. Ne quid in loco publ. &c.* notat, quod hoc nomen apud antiquos non solum regium, sed & quicquid magnum, & præsens ita nuncupabatur. Præsens ibi intelligit Alciat idest præstans, vel excellens, à verbo, Præsum, præes, quasi multum præcellens.

33 Hoc † autem nomen postmodum Templis, siue Ecclesijs attributum fuit sicuti ante Christi aduentum legitur in illo 2. Paralipp. 4. *post num.* 9. his verbis:

„ *Fuit etiam Atrium Sacerdotum, &*
„ *Basilicam grandem: & ostia Basili-*
„ *ca quæ texit are.*

Et rursus *cap. 6. num. 13.*

„ *Si quidem fecerat Salomon basim*
„ *aneam, & posuerat eam in medio*
„ *Basilica, babētem, &c.* * *Vide Mar-*
„ *tyrolog. Rom. in notatt. Boronij, die*
„ *V. Augusti, lit. B. ex quo puto om-*
„ *nia fra splātasse Fr. Hieron. Rom. in*
„ *loco hic allegato.*

*Vide etiam idem Martirolog. die 9. Nouemb. & die 18. vbi plene tradit de his Boronius in princ.**

Vnde Ilydorus *in suis Ethimologijs*, ait, Basilicas antea fuisse domus & Palatia regia: postea vero Ecclesiæ eodem ceperunt nomine vocari: nā in eis Deus, qui Rex Regnum est, habitat, ibique ei subministratur: cuius sententia confirmat Amularius *in tract. Offic. Eccles. lib. 3. cap. 2.* & Vualfridus *cap. 6.* relati ab eodem Fr. Hierony. Rom. *d. cap. 3.* dicens quoque, hoc non solum inter Hebræos, alia sue gentes, & nationes, sed & inter Christianos constitutum fuisse: nam Idolorum Templa, cæteraue spatiosa Palatia, Basilicæ nuncupata, in Ecclesias conuersa, eodem nomine vocabantur; & refert optimum testimonium Antonij Poetæ, qui scribens ad Imperatorem Gratianum propter cōsulatum, ad quem illum erexerat, scias, inquit, Basilicas, quæ quondam negocijs plenæ fuerant, mox Deo, vt pro tua rogetur salute, dicatas esse. Quare dicit ipse Fr. Hierony. Rom. ex his inferri, Basilicas fuisse Templa maiora: ideo Cathedralibus Ecclesijs, alijsue magnificis Templis hoc nomen Basilica conueniens est: quod etiam refert Decianus *d. lib. 6. cap. 24. nu. 29* & probatur in illo, quod legitur ex Pontificali, & in vita S. Leonis Papæ, vbi de tribus Basilicis Petri, & Pauli, & Constantiniana tractatur. reliqua vero Loca Diuino cultui dicata Ecclesiæ ibi vocantur. Hoc poterit legi in Breuiario Rom. *lect. 3. secundi nocturni, quæ est 6.* in die festiuitatis eiusdem S. Leonis, *die 2. Aprilis.* Vnde reliquæ Ecclesiæ minores non poterunt Basilicæ appellari: & idem tradit Præpositus Mediol. *in ca. Non oportet. il 2. num. 2. Dist. 42.* dicens, ideo Ecclesias Cathedrales nuncupatas fuisse Basilicas, quia huiusmodi Reges fundare ac dotare consueuerunt: huius testis est Sancta Rom. Ecclesia, quæ in vita B. Syluestri Papæ, (cuius festum colitur die vlt. Mensis Decembris,) affert exemplum Constantini Magni Imperatoris, *vt legitur in Lectionibus 4. 5. & 6. (quas vocant) secundi nocturni eiusdem S. Syluest. offi. in Breuiario Rom. sed præcipue in quinta lectione, in princ.* his verbis:

„ *Itaque auctores Syluestro multas Basilicas ædificauit, (supple Constantinus) quas sacris imaginibus denisq; ac muneribus magnificentissimis exornauit, &c.*

Et præpositus *in d. cap. Non oportet.* di-
34 cit, Basilicam † esse fundamentum aliarum Ecclesiarum, secundum Lau. à Basio, basis, idest fundo. De his, atque simi-

similibus videas eundem, quia satis longum esset omnia referre.

35 Ex his ergo † parum, imo nihil facimus doctrinam Domini Abbatis Panor.& aliorum eius sequacium, vt est Villagut *in d.Tract.de Exteus. Immuni Ecclesi.num.21.& aliqq.seqq.* asserentis, Basilicas esse Ecclesias non dum consecratas, cum potius conueniat hoc nomen consecratis, vti dictum est de Cathedralibus, quæ in qualibet mundi parte de consecratarum numero esse solent: Vnde Canones ab eo traditos, tractantes de consecratione Basilicarum, putarem intelligendos pro Ecclesijs maioribus, quæ postquam fuerunt consecratæ, eodem nomine Basilicarum vocabantur, in cuius rei testimonium trado easdemmet Pontificales Constitutiones, quæ quotidiè promulgari solent a Summis Pontificibus, in quarum calce similis quædam verba apponuntur, quæ habentur in eadem hac nostra Constitutione, tenoris sequentis:

„ *Vt autem præsentes literæ ad om-*
„ *nium notitiam, &c. mandamus il-*
„ *las in Valuis S.Ioannis Lateran-*
„ *si,& Principis Apostolorum, BASI-*
„ *LICARVM de Vrbe, &c.*

Quæ Ecclesia, vel melius, Basilica S.Io. Lateran.est consecrata: estque Pr. ex illis Septem Principalibus eiusdem Vrbis Romanæ.

Hinc etiam illa opinio Io. Andr. *in cap. A nobis.sup.de Iure patron.* quam refert Nebris. *in Lex. Iuris.verbo, Basilica.* & aliorum reijci debent opiniones, cum Ecclesiæ essentia non sit illa consecratio, vt patet in præcit.cap. Ecclesiæ. *inf.eo.* & melius legi potest in illis matutinalibus lectionibus, quas tradit S.Mater Ecclesia in solennitatibus Basilicarum Sanctissimi Saluatoris, & SS. Apostolorum Petri & Pauli: (quarum vna celebratur die 9. Mensis Nouembris: altera verè idest Apostolorum, die 18. eiusdem Mensis: *Nam in illis tribus lectionibus secundi nocturni eiusdem festi Sanctissimi Saluatoris plura de his referuntur: præsertim in 1. lect. eiusdem nocturni quæ est. 4. eiusdem officij matutinalis, in Breuiario Rom.*) vbi Loca † Deo dicata a quibusdam Oratoria, ab alijs autem Ecclesiæ appellata fuerant. Vnde prius dicta fuerunt Ecclesię prædicta Loca, & postmodũ consecrata fuerũt, vt ibidẽ dicitur, quamuis antea ex multis iuribus contrarium forsan videatur, vt legitur in illis Canonibus positis sub Dist. 1. de Consecrat. quæ condita fuerunt à prædecessoribus B. Syluestri, quasi ab initio Ecclesiæ Christianæ, vbi de consecratione Ecclesiarum haberur mentio. Sed aliter apparebit ex subsequentibus: nam huiusmodi ritus consecrandi Ecclesias ipsemet S. Syluester instituit, vt patet *in d. lectione* 4. his verbis:

36

37 „ *Ritus, † quos in consecrandis Eccle-*
„ *sijs, & Altaribus Romana seruat*
„ *Ecclesia B. Syluester Papa primus*
„ *Instituit. Nam etsi ab Apostolorum*
„ *tempore Loca fuerant Deo dicata,*
„ *quæ à quibusdam Oratoria, ab alijs*
„ *Ecclesia dicebantur, vbi collecta fie-*
„ *bant per vnam sabbathi, & Chri-*
„ *stianus populus orare, Dei verbum*
„ *audire, & Eucharistiam sumere so-*
„ *litus erat; non tamen illa Chrismate*
„ *vngebantur, nec in eis in titulum*
„ *erectum erat Altare, quod Chrisma-*
„ *te delibutum figuram Domini nostri*
„ *Iesu Christi, qui Altare, Hostia, &*
„ *Sacerdos noster est, significat.*

Et rursus *in subsequenti lectione legitur*,
38 quod Constantinus † præceperit per totum Orbem terrarum Ecclesias ædificari: quod & ipsemet exẽplo ad sacrã ædificationem est cohortatus: nam & in suo Lateranẽsi Palatio Ecclesiã Saluatoris dedicauit, & ei continentẽ Basilicã, nomine S.Ioannis Baptistæ cõdidit in balneo caloris sui, eo loco, qui ipse Baptizatus à Sãcto Syluestro, à lepra mũdatus est: quã ibidẽ Põtifex cõsecrauit V.Idus Nouẽbris. Hæc & alia legũtur ibi, quæ per te ipsum videre poteris.

39 At in alio festo † dedicationis Basilicæ SS. Apostolorum Petri, & Pauli

X hoc

hoc indifferenter legitur: nam quandoque pro Ecclesia consecrata, quandoque vero pro nõ consecrata sumitur, *vti etiam in Lectionibus secundi nocturni matutinalis officij eiusdem festiuitatis traditur*. Et hoc quoque in sacris Canonibus, & in Iuribus prædictis d. Dist. 1. de Consecrat. & Causæ, 16. quest. 7. & alibi, vt in cap. 1. sup. de Relig. domib. cum similibus inuenies. sed pro nobis, his omnibus omissis, est Textus apertus in cap. 1. in Extrauag. comm. tit. de Poenit. & remissio. vbi Ecclesia sancti Petri de Vrbe Bonifacius VIII. pluries Basilicam appellat, incipiens a principio eiusdem Textus, vsque in fi. cuius initium tale est:

„ *Antiquorum habet fida relatio, quod*
„ *accidentibus ad honorabilem Basilicam Principis Apostolorum de Vrbe*
„ *concessæ sunt magnæ remissiones, &*
„ *indulgentiæ peccatorum, &c.*

40 Hinc † rursus vna cum alijs supra relatis reijcienda est Glos. *in d. cap. 1. de Relig. domibus* quæ idem quod dixerat Abbas, (quem puto ex ea illud sumpsisse) refert. * *reijcienda quoq; est additio Cappellæ Tholosiquæst. 57. in princ. vbi per abb. Sicul. & alios opinionem contrariam habebis.* *

Sed valde miror de tantis viris, qui inter Ecclesiam, & Basilicam tot discrimina posuerint, cum vtrumque nomen à Græcis literis desumptum sit: nam Ecclesia, latine, Fidelium collectio dicitur, siue locus ille, vbi Fideles cõgregantur ad venerandum Deũ, *vt d. Cap. præced. dictum est*. quod Apost. *ad Corinth. 1. cap. 4. & cap. 14.* & Io. *Epist. 3.* pluries tradunt. Vnde si apud hos SS. Apostolos Locus ille Deo dicatus, ad quem Fideles conueniebant, seq; congregabant ad orandum, aliaue diuina perficienda, Ecclesia dicitur, quid hæsitare volumus in tot controuersijs? imo sæpe sæpius confundi solent, vt vnum pro altero sumatur, sicuti tradit etiam Decian. *d. lib. 6. cap. 24. num. 1. in fi.* Neque illud nomen, Ecclesiæ, apud Apostolos potest intelligi pro Ecclesijs consecratis, quis repugnaret supradictis; & quamuis pluries legatur, quod ante præd. S. Syluest. Ecclesiæ consecratæ fuerint, vt apparet in quibusdam Canonibus sub d. Dist. 1. de Consecrat. qui fuerunt conditi a Summis Pontificibus prædecessoribus eiusdem Syluestri; vt est ille secundus, incip. Omnes Basilicæ, conditus ab Iginio, & alij sub eadem Dist. ab eodem conditi; Alius incip. Ecclesias, conditus à Clemente, quorum primus, idest Iginius præcessit B. Syluest. fere 173. annos, Clemens autem 253. qui statim post Sanctum Petrum fuit Pontifex: qui non solum illum, sed & alios plures condidit Canones de hoc tractantes *sub eadem Dist. positi*. Ac etiam alij Summi Pontifices, qui post eundem Clementem floruerunt, idem constituerunt, *vt d. Dist. legi potest*. At-

41 tamen hæc, † & omnia alia Iura, si quæ fuerint, condita ante D. Syluestrum, non sunt intelligenda pro vt verba sonant, secundum proprietatem eandem, quam nunc gentes intelligunt, pro ea, scilicet consecratione, quæ traditur a D. Syluestro fuisse instituta, sed largo modo: nam licet ibi in dd. Iuribus fiat mentio de Ecclesijs consecratis, illud sumitur pro illa consecratione, qua communiter consecrari solent Ecclesiæ, quæ consecratio proprie dicitur Benedictio: Sed quia non poterant amplius ad vsus profanos redigi, quemadmodum sunt Ecclesiæ nostri temporibus, quæ nondum fuerint consecratæ, quas etiam alienari, & ad alios vsus conuerti, prohibitum est; ideo dicebantur, imo dici debent consecratæ, sed large, prout diximus. Vnde verbum illud, Consecratum, in dd. Canonibus, intelligitur, Dicatum Deo: quæ cõsecratio forte fieri poterat aquæ exorcizatæ aspersione, sicuti benedicuntur Ecclesiæ, quæ non fuerint illo modo, seu solemnitate consecratæ, quæ etiam large dici possunt consecratæ, sicut & illæ. Itaq; rebus

42 sic stantibus reijci † debet opinio illa præd.

præ. Fr. Hierony. Rom. *in d. lib. 4. de la Rep. Chrift. c. 1. verfic. Luego que vuo T glefias*, dum tenet, quod Ecclefiarum consecrandarum ritus, pro vt nunc feruat Ecclefia, ftatim poft D. Petrum inftitutus fuerit: tradens auctoritatem prædd. Iurium fub d. Dift. 1. de Confecr. dicens huiufmodi † ritũ defumptũ
43 esse ex Hebræis, quibus oleo liniri Tabernaculum Deus præcepit, *vt legitur Exod. cap. 26. num. 30. & cap. 31. num. 7. & feqq.* quod poftea Moyfes opere compleuit, *Leuit. 8. num. 10. & 11. item, num. 7. in princ.* Et hoc traditur in cap. 12. alias, 1. d. Dift. 1. de Confecr. Sed quod dicitur in d. Dift. 1. defumptum eft ex quadam epiftola Felicis IV. qui fuit Papa poft D. Syluestrum, *vt legi poteft ex illis, quos fup. Cap. II. S. vnico, citauimus.* Vnde non obftabunt eius auctoritates: quia fi verum effet, quod ftatim poft D. Petrum Ecclefiæ fuerint confecratæ olei vnctione, menriti videretur Sancta Romana Ecclefia, quod abfit omnino quia quantum ad hoc is recte mentitus eft.

Nec obftat, quod in Breuiatijs noniter reformatis per recol. mem. S. D. Clementis VIII. in illa lectione præd. fefti S. Saluatoris, cuius meotio facta eft *fup. nu. 36.* aliter quædam verba legantur, vt funt ea, ibi:

„ *Non tamen illa Chrifmate vngebantur.*

quod in nouis legitur:

„ *Non tamen adeo folemni ritu confecrabantur.*

Quia huiufmodi verba idem fignificãt, licet Chrifmatis mentio deleta fuerit: nam illud factum eft, ne bis idem repliceetur, quia fatis liquet in fequentibus verbis, dum de Altari loquitur: quæ verba non funt mutata. Sed quamuis in d. Dift. 1. Felicis IV. tradatur auctoritas, vt fcilicet ex Tabernaculo Hebræorum Ecclefiarum confecratio per olei vnctionem origioẽ traxerit: attamen ob id, quod in huiufmodi folemnitatibus cantat S. Mater Ecclefia, longiffime ante populum Hebræum de-

44 fumpta videtur: nam, vt Iacob † filius Ifac egreffus eft de Berfabee, pergẽfq; Haran, venit ad locum quendam, & volens in eo requiefcere poft folis occubitum, tulit de lapidibus, qui iacebat, & fupponens capiti fuo, dormiuit in eodem loco. Viditque in fomnis fcalam fuper terram; & cacumen illius tangens cœlum: Angelos quoque Dei afcendentes, & defcendentes per eam, & Dominum innixum fcalæ, quædam ei dicentem, *vt legitur in textu Genefis cap. 28. num. 11. vfque in fi.* Cumque euigilaffet de fomno Iacob, ait: Vere Dominus eft in loco ifto, & ego nefciebam. Pauenfque, Quam terribilis eft, inquit, locus ifte? non eft hic aliud, nifi Domus Dei, & Porta cœli. Surgens ergo Iacob mane, tulit lapidem, quem impofuerat capiti fuo, & erexit in titulum, fundens oleũ defuper: Appelauitque nomen Vrbis Bethel, quæ prius Luza vocabatur: & poftmodum ait: Lapis ifte, quem erexi in titulum, vocabitur Domus Dei, &c.

Quæ omnia fatis fint quantũ ad cõfecrationẽ Ecclefiarũ attinet: quibus cõcludendũ eft quod Locus Deo dicatus, fiue confecratus fuerit, fiue non, recte vtroq; modo vocari poterit, Bafilica, fiue vel Ecclefia, fublata penitus quauis differentia.

45 Itaq; ne quis † in pœnã prædicti Statuti, feu Pragmaticæ incidat, caucre debet a rixis, & cõtumelijs, nõ folũ in Ecclefijs, verum etiã, & in alijs Locis vt in Cœmiterijs, & Bafilicis, vt cauetur in hac noftra Cõftitutione: eifq; debitum reddere velit honorẽ: quia fi adeo grauiter deliquerit, vt veniat priuãdus hac Immunitate, patienter eiufdẽ Pragmaticæ pœnam fubftinere oportebit; quãuis illa loquatur folum de Ecclefijs, nõ de Cœmiterijs, quia recurrimus ad Ius commune, quod confonum eft cum eadem Pragmat. prout legitur in Textu l. Denunciamus C. eo. his verbis;

„ *Denuntiamus vobis omnibus: vt in*
„ *facrofanctis Ecclefijs, & alijs quidẽ*
„ *venerabilibus Locis, in quibus cum*

„ *pace, & quiete vota competit ce-*
„ *lebrari, abstineatis ab omni sedi-*
„ *tione: nemo conclamationibus uta-*
„ *tur: nemo moueat tumultum, aut*
„ *impetum committat, vel conuenticu-*
„ *la, &c.*

Et rursus:

„ *Sciant sane omnes, quod si quis cō-*
„ *tra huius edicti normam agere ali-*
„ *quid, aut seditionem mouere ten-*
46 „ *tauerit, vltimo † supplicio subia-*
„ *cebit.*

Quod supplicium nemo est, qui debet ignorare, vt pro morte naturali capiatur, *textus est in l. Vltimum. text. in l. Qui vltimo. ff. de Pœnis. cum similibus.* Et hoc pertinet ad vnam partem d. Pragmaticæ; quo vero ad aliam partem, quando scilicet aliquis sine sanguinis effusione deliquerit in Ecclesia, vel Cœmiterio, (præter homicidium, quod semper est exceptum) quia non poterit hac Immunitate priuari, caueat ne exeat a Locis sup. traditis *Cap. praeced.* Nisi prius præstita cautione de eo non offendendo, prout infra dicetur *Cap. VI.*

47 Quod † autem huc vsque dictum est, extenditur etiam ad eum, qui ex loco profano existentem in Ecclesia, vel Cœmiterio mutilauerit, vel occiderit, puta, sagitta, sclopo, ense, lapide, vel quouis alios genere armorum: quia negari non potest d. crimen in Ecclesia, vel Cœmiterio commissum, quamuis principium habuerit extra illa Loca: nam executionem & perfectionem habuit in Locis sacris; ideo ibidem dicitur commissum, & non extra: & sic tanquam iniuria illata Ecclesiæ, Delinquens eius priuatur Immunitate, veluti si à principio in ipsamet Ecclesia, vel Cœmiterio deliquisset: & per consequens Statuta, & Leges contra illos edita, qui in Ecclesijs deliquerint, locum obtinent etiam in hoc casu; vide pro hac re Farin. *dicta quaest. 28. limit. 2. ampliat. 7. num.* .. & etiam Couar. *d. n. 25. versic. 27.* relatū ab eodē Farin. *loc. cit.* qui ambo plures referūt.

48 Amplia † etiam, quæ supradicta sunt, ad eum, qui existens in Ecclesia alium extra Ecclesiam occiderit: quia nec is gaudere debet hac Immunitate: huius opinionis fuit Abb. *in d. cap. si ansi. .. num.* 11. ea ratione motus, quia delictum habuit initium in Ecclesia, licet alibi consumatum fuerit, *per cap. 1. & ibi idem Abb. sup. de Præsumpt. & per not. Io. Andr. in regula, Inspicimus. in 6.* & hanc opinionem sequitur Io. de Visch. *in Tract. hoc eodem tit. de Immun. Eccles. num. 62.* quos refert, & sequitur Decianus *dic. lib. 6. cap. 28. alias, 29. num. 6.* Et quoniam non videtur aduersari Constitutionis nostræ, ideo eam amplectendam fore cogitaui. * *in his casibus ait Abb. in cap. si. licet. de Foro competenti post num. 25. & ibi additiones, quod in vtroque foro conueniri potest.* * Quare non solum si quis occiderit, verum & si mutilauerit, priuari debet nostra præsenti Immunitate: quibus astipulatur etiam Alfonsus Villagut *in dd. suis Decisi. seu Consultationibus decisiuis. 33. num. 19.* Et quamuis non ignorem, aliquos illud fortassis mihi obijcere velle, me hunc casum sumpsisse a præd. Domino Alex. Ambrosino *in præcit. suo Tract. cap. 5. num. 8.* qui eadem loquendi forma vsus est, dum dixit, hunc casum subsistere posse, eo quod nostra Constit. non resistit: Et ego hic dixi: Quoniam non videtur aduersari Cōst. nostræ. Attamen sciendum (teste mihi ipsomet Deo) quod nunquam talis auctoris scripta legi, vel fuisse impressa audiui, nisi postquam hæc, quasi vellem in lucem edere, præmanibus habui, sicuti sæpe sæpius supra dictum est.

49 Quod † etiam extendendum esse, ait Nauar. *d. cap. 25. num. 21. versic. Neque qui existens,* ad eum, qui intra Ecclesiam, seu Cœmiterium existens, extra crimen fieri iussit; nam quoad illud crimen, quod iubendo committit, quia in Sacro patratum fuit, ibidem commissum dicitur, *ex Remigio ibi allegato.* Sed aduerte, quod in hoc casu inuenio Decianum contrarium tenentem

in

in d. cap. 28. num. 7. in princ. Ideo nec secundum Decianum, nec etiam iuxta Nauarri rationem res hæc decidenda est, quamuis pro eo tenendum sit. nam Decianus omnino reijcitur per id, quod ait *in d. cap. 28. num. 12. & aliqq. seqq.* quod qui ex industria, vel insidijs aliquem occiderit Immunitate priuatur, secundum ea, quæ dicentur inf. S. *seq.* hic, inquam, siue in Ecclesia, siue extra homicidum commiserit, hac Immunitate gaudere non potest. Ergo mandans aliquem interfici siue intra, siue extra Ecclesiam, omnino priuari debet hac Immunitate, cũ ratio dictet, neminem magis appensare, vel ex industria facere, quam qui per alium occidi mandant: vnde in consequentiam eundem Ambrosinum *in d. cap. 5. num. 9.* reijciemus, qui præd. Deciani sententiam secutus est. Et hæc est ratio, quare guaudere non debet, non vt dixit Nauar. quia delictum patratum fuit in Ecclesia. Ideo secundum hanc rationem, si casus occurrat, recurre ad ea, quæ inf. *d. S. sequenti* habentur: & iuxta ibi relata te conformes. reijce tamen dominus Abb. qui *in d. num. 12.* duos casus fascinauit, nec tandem aliquid resoluit.

Hæc autem quæ huc vsque dicta sunt de his, qui in Ecclesijs, vel Cœmiterijs similia crimina perpetrauerint, hoc est, homicidia, & alia grauia vulnera, ad illos † quoque extenderem, qui in ijsdem Locis alia enormia committere non verentur, vt sunt impudici actus carnales: sicuti enim absque Dei timore talia in dd. Locis perpetrare non erubescunt; equidem nec nos erubescemus affirmare nostram hanc pœnalem legem eosdem ex mente Legislatoris complecti: & rationes quidem sunt adeo efficaces, vt non putarem eundem Gregorium nostræ præsentis Cõstitutionis auctorem, & ad præsens S. D. N. D. Pauli V. ac quemlibet alium Rom. Pontificem aliter respondere velle, sed omni cum rigore aduersus hos auertere: cum satis Religioni Christianæ conueniens sit, similia perpetrantes in dictis Locis a quouis gratia & fauore excludi. Nam si priuantur hac Immunitate, qui calore iracundiæ in Ecclesijs, & Cœmiterijs delinquunt; multo fortius qui malitia repleti, semoto Dei timore, similes venereos & impudicos actus ijsdem in Locis auderent cõmittere: Illi enim Sacra violant præter propriam voluntatem, (licet quidam data opera illud faciant) quia ira conciti in conspectu etiam omnis populi non vident, nec cogitant quid faciant: isti vero velut canes in medio itineris publici, Diuinum paruifacientes honorem, sed tota mente post tergum suum cœlestem vltionem proijcientes, ac propriæ salutis immemores, abutuntur Locis, in quibus Deum, & Sanctos suos duntaxat venerari decet, contra illud:

„ *Domum tuam Domine decet San-*
„ *ctitudo.*

Psal. 92. sæpissimæ a nobis *Cap. preced.* traditum. Vnde dicebat D. Augustinus, *vt habetur in quadam Homilia. 4. Trac. 10. in Io. longe post initium*, his verbis:

„ *Nostis, quia legistis Non ergo ma-*
„ *gnum peccatum, si hoc vendebant*
„ *in Templo, quod emebatur, vt of-*
„ *ferretur in Templo; & tamen eie-*
„ *cit inde illos. Quid si ibi ebriosos*
„ *inueniret? quid faceret Dominus;*
„ *si vendentes ea, quæ licita sunt, &*
„ *contra iustitiam non sunt, (quæ*
„ *enim honeste emuntur, non illicite*
„ *venduntur) expulit tamen, & non*
„ *est passus Domum orationis fieri do-*
„ *mum negotiationis. Si negotiationis*
„ *domus non debet fieri Domus Dei,*
„ *potationis debet fieri? Nos autem*
„ *quando ista dicimus, Strident den-*
„ *tibus suis aduersus nos. Et consola-*
„ *tur nos Psalmus, quem audistis,*
„ *Striderunt super me dentibus suis,*
„ *&c.*

Hæc D. Augustini verba leguntur in Breuiario Rom. feria 2. inf. Hebdo. 4. Quadrag. in lectionibus matutinalibus, Lectione.

ctione.2.& 3. Vnde si propter homici-
dia,& alia grauia vulnera in Ecclesijs,
& Cœmiterijs perpetrata Delinquen-
tes eorundem Immunitate priuantur;
quātò magis in hoc proximo casu? nam
sicuti in primu casu Loca prædicta pol-
luuntur;vnde Delinquentes, qui causa
fuerunt illius pollutionis,excluduntur:
ita etiam in his casibus: quia per semi-
nis effusionem Ecclesiæ, & Cœmiteria
polluuntur, *cap.fi.sup.de Consecr. Eccles.
cap.Ecclesijs.de Consecr.dist.1.quod est
idem cum cap.Ecclesijs.dist.68.& facit
ea,quæ tradidimus supra Cap. praced. S.
III.num.9.& duobus seqq.*

Nec mirum sit, quod de huiusmodi
criminibus à nemine Summorum Pon-
tificium mentio facta fuerit:quia natu-
ralis vrget ratio, talia non fieri palam;
quemadmodum fiunt rixæ, & conten-
tiones; vnde neq; in hoc casu sacra Lo-
ca reconciliatione indigent, *vt d.S.III.
num.12.dicitur:* Sed si casus (quod ab-
sit) accideret, quis tam inuerecundus
esset, vt Ecclesiasticam petere voluerit
Tutelam? Si illi, de quibus prius actū
est,frustra legis implorant auxilium,
quia in legem committunt,*d.cap.fi.inf.
eo.*eadem;imo maiori ratione non de-
bet eis Ecclesia fauere, qui inuerecun-
de contra eandem committunt: & hac
de causa, & alijs proxime dicendis
nulla eorum mentio facta est: tum quia
ratio in ipsa Constitutione expressa
conuenit huic casui, imo multo ma-
gis, vt dictum est: tum quia nostra
Constitutio loquitur de his, quæ com-
51 muniter accidunt: Iura † enim adap-
tantur ad ea, quæ non raro, sed sæpis-
sime solent accidere.*l.Ex ijs.& l. Nam
ad ea.cum alijs simil.ff.de Legibus.* non
ob hoc alia, quæ raro cōtingunt,exclu-
di debent: sed forte illud honestatis
causa tacitum fuit: quia esset valde
molestum auribus pijs audire, huiusce-
modi crimina in Locis, vbi Dominus
noster immolatur,patrata fuisse. Nec
valet vulgaris illa regula: In odiosis,&
pœnalibus strictam esse interpretatio-
nem faciendam: quia negamus ex hoc
fieri extensionem ,sed potiùs inclusio-
nem, *iuxta notabilem Glo. in cap. 1. in
verbo,Helia.de Temp. ordin. lib.6. * quæ
aut̄ ratione frequētioris vsus exprimitur
nō restringūtur dispositiones vt late Tract;
de Retr.legis.S.20.Gl.n.4.& seqq.* *Quare
sufficit Legislatori apponere casum ma-
gis frequentem, in quo etiam alius non
adeo frequēs includitur. Accedat etiā,
52 quod vbi † agitur de salute animarum,
ad euitanda maiora peccata, tunc in
pœnis facienda est extensio de casu ad
casum, ex communi Doctorum consen-
su,ex allegatis per Ias. *in Authen. Quas
Actiones.num.25.C.de Sacros. Eccles.* qui
tradit Io. And. Ant. Abb. Gemin. Bart.
& alios: sed in specie cum hac senten-
tia nostra concordat Hostiensis *in Sum-
ma hoc eod.tit.S. In quantum.post num.8.*
reprehendens Doctores,qui dicunt Iu-
ra ciuilia punientia quædam crimina,
(quorum sup.meminimus *Cap.II. in
Initio.post versic.Quantum ergo tenuerit.
num.76.*) sublata esse per Ius Canoni-
cum, quia illa intelligunt grosso modo.
Sed parcat mihi quæso tantus humo,
quia in hoc non Doctores, sed ipse de-
ceptus est: nam legis verba clare lo-
quuntur:quia excludunt omnes homi-
cidas, virginum raptores, & alios quā-
uis extra Ecclesiam similia perpetrata
fuerint. Quicquid autem sit, firme
tenendum esse, puto, quod qui similia
crimina in Ecclesijs, vel Cœmiterijs
commiserit, illorum Immunitate om-
nino priuari debet: & hanc eandem
opinionem post Host. secutus est etiam
Abb. *in dicto cap.fi. num.9.versic. Exten-
de tamen.* qui voluit dispositionem d.c.
fi. habere locum ad omnia enormia
delicta, propter identitatem rationis:
& hoc etiam comprobat Petrus Alago-
na *in Compendio Manualis Nauar.d.cap.
25.num.20. in fi.* Emanuel Sà *d. Aphor.
confes.S.Ecclesia Immunitas.num.2. ver-
sic.Non gaudent.* Sed in his nostris ter-
minis post eundem Abb.*lo.cit.* & Io. de
Visc. *in dic. tract.de Immunitate Eccles.
num.32.*loquitur Decianus *d.lib.6.cap.
28.post num. 5.circa med.versic. Decisio*

ergo

ergo illa ibi, quod & ego verum puto. & facit etiam Tex. in §. His quoque. Auth. Vt lic. ma. & auiæ. *ex quo desumpta est Auth. Si quis ei. C. de Adult.* vbi optima ratione dicitur, quod huiusmodi personæ ex venerando Loco impunitatem obtinere non debent, quem ipsi proprio scelere habuerant despicatui. Sed
53 his † casibus censerem non debere iudicem secularem se ingerere, nisi solus Episcopus: cum in iure non extet decisum, vt similes personæ curiæ seculari tradi debeant; licet in d. Auth. contrarium dicatur: sed illud reijcitur simul cum alijs, quæ sup. dicta sunt *in d. Initio Cap. II. num. 76.* & cum iniuria facta sit Ecclesiæ, ab eadem vindicari, vel puniri debet, *vt patet ex his, quæ diximus sup. Cap. præced. d. § VII. num. 13. & est optimus textus in cap. Significasti. inf. de Adulter. & stup. vbi quidam casus similis traditur quem ibi videas.* Sed de hoc nemo dubitare debet, quia locorum Ordinarijs præcipitur per quandam extrauag. Const. Pij. V. quam refert Quaranta *indicta Summa. Bull. tit. Reuerētia Diuinorum, incip. Cum primum, &c.* vt eos, qui in Ecclesijs obscenis, & inhonestis verbis, aut signis vsi fuerint, aut alia fœda colloquia cum personis quibuscunque habuerint, decem aureorum pœna multent, aut alias corporaliter puniant. Ac inibi etiam de pœnis hoc non seruari facientes tractatur. Et licet præd. Const. Pij. V. nostram præsentem præcedat Constitutionem: non ob hoc illi derogatum esse, censendum est, rationibus, de quibus inf. §. *XIII. & seq.*

Nec obstabit hic in nostra Cōst. hæresis mentionem fuisse factam, quæ ad Ecclesiasticum forum pertinet; vnde forte quis dicere posset, per exclusionem istius, cætera videri admissa: quia huic duplici resp. ratione, quarum vnica extat inf. hoc eo. Cap. §. XIV. statim post princ. Altera vero est hæc subsequens, videlicet: quia aliquoties hæretici, vt sunt relapsi, brachio traduntur seculari, vt puniantur: alias secus putarem, si nunquam tradendi essent, sed pœnarum executio ad Ecclesiasticum semper spectaret iudicem, quemadmodum diximus in hoc præcedenti casu. Hinc aliam abijcimus obiectionem, quæ statim ab aliquo facienda esset, dicente, quod Papa hic voluit tantum excludere hoc sacrilegij genus, seu potius speciem, quādo scilicet polluitur Locus Sacer sanguinis, non seminis effusione. Quare rursus eadem, supradicta ratione resp. quia dum polluuntur Sacra Loca eo modo scilicet per effusionem sanguinis, criminis vindicta iudici seruatur seculari; & ideo Dominus Papa iubet illos eidem tradi curiæ, quāuis respectu Loci, in quo fuit commissum crimen ad Ecclesiasticam specta re videatur vindictam; sed quia sanguinis Reos Ecclesia mauult defendere; ideo illos scilicet Reos, qui sanguinem in Sacratis effundunt humanū, merito seculari relinquit iudici puniēdos: vt in eo, in quo deliquerint, pœnas luant, assistente ratione præd. c. fi. *inf. eo.* Sed quando polluitur Ecclesia, seu quilibet alius Sacer Locus eo modo scilicet per carnis copulam, tunc sane, quia huiusmodi criminum punitio ad vtrumque spectat forum, per ea, quæ tradit Clarus *in §. fi. quæst. 37. tota. & alibi ibidem remissiue*: præoccupantis erit iudicium. Vnde intra Ecclesiam capti, ab eodem Iudici Ecclesiastico puniendi sunt, cum ibi animę, præter eum, possint cognosci, & extra hi, vt patebit infra, *Cap. VI. §. I.* Hæc asserere mihi visa sunt: si quis aliter sentiat, viribus parcat meis debilioribus. Aliæ plures rationes sparsim per totum hoc Caput in sequentibus §§. videri poterunt: ac etiam aliunde per totum præsentem Librum.

At quoniam hæc ad sacrilegij crimen spectant, *iuxta ea, quæ tradidimus sup. d. § VII. post num. 15.* ideo conueniēs est, vt de alijs sacrilegij speciebus hoc in loco tractemus, quæ ad hanc eandem rem pertinere possunt. Et primo tradendum est, quid sit ipsum Sacrilegium:

gium: postmodum ad eius species perueniamus. 54 Est † itaque Sacrilegium violatio rei sacræ, secundum D. Tho. 2.2. *quæst. 99. art. 1. in princ.* qui illud nomen, Rei, late sumi, refert, idest, pro personis, locis, & rebus in specie, secundum facti qualitatem, *vt videre est D. Tho. d. quæst. 99. to.* sed quia in præcedentibus actum est de Sacrilegio aduersus Locum commisso; consequens est, vt eandem materiam prosequamur. Quapropter, tum ob rationes supra in præcedenti casu relatas; tum etiam ob alias infra dicendas, non † absimile iu- 55 dicium illius esse debet, qui Ecclesiam, aut alia Religiosa Loca igne combusserit, vel deiecerit, iuxta Nauarri voluntatem *in d. cap. 25. num. 22. in fi.* qui mouetur ex dispositione d. cap. fi *inf. eo.* Sed quis erit ille adeo reprobus, & inuerecundus, qui post talis immanissimi, & detestabilis criminis perpetrationem, eiusdem Ecclesiæ præsidium audebit impetrare? nisi fatuus fuerit, aut casu illud acciderit, quia tunc vtique etiam si ad Ecclesiam non fugerit, erit ei parcendum, *l. S. quis. S. quod dicitur & l. Qui occidit. S. in hac actione. ibi, (Requiramus, num imprudentia eius, aut neghgentia, &c.) ff. Ad L. Aquil. text. etiam expressus in l. Si fortuito. ff. de Incend. rui. & naufr.* tenebitur tamen, si negligentia illud acciderit, damnum resarcire: sed si non poterit, quia minus idoneus, leuius castigabitur, *l. Qui ædes. ff. d. tit. de Incendio.* & hæc negligentia etiam si minima, vel leuissima fuerit, imputabitur ei, *d. S. in hac actione.* sed hoc casu Ecclesiæ Refugium ei non nocebit, si sub illud se contulerit, quia debet ei prodesse.

Sed hæc præsens quæstio est, vt dicitur, de lana caprina, cum non solum 56 † Ecclesiarum, vel aliorum Religiosorum Locorum incendiarij Ecclesiastica debent esse Tutela destituti; verum & quilibet alius, cum moderamine tamen infra dicendo: nam hæc quæstio secundum suos terminos congruentior fortè videtur S. præcedenti, vbi de Depopulatoribus actum est, quam huic loco; quia sic eos vocat Innocentius Secundus hos Incendiarios, nempe, Depopulatores, vt refert Gratianus in cap. Pessimam. 23. *quæst. 8. alias vlt.* cuius textus verba sunt tenoris sequentis:

„ *Pessimam quidem, & Depopulatricem, & horrendam Incendiariorum malitiam authoritate Dei, & beatorum Apostolorum Petri, & Pauli omnino detestamur, & interdicimus, &c.*

Sed quia grauius est, Ecclesiæ incendium mittere, quam cæteris profanis locis; ideo ratione Sacrilegij sicuit magis hic de his peragere, quam ibi in d. S. præced. Vnde per consequens vna simul, & semel de alijs dicendum erit.

Itaque sciendum, quod si Depopulatores agrorum in præcedenti quæstione ab huiusmodi Beneficio exclusimus multo magis, nedum Ecclesiarum, sed etiam aliorum profanorum locorum, in vrbibus, seu oppidis constitutorum, Depopulatores excludi debent, cum grauius sit in Ciuitatibus, aut oppidis incendium mittere, quam in agris, *textus sunt aperti in l. fi. S fi. ff. de Incend. rui. & naufr. & in l. Capitalium. S. incendiarij ff. de Pœnis.* Et de his Incendiarijs post alium Clarum, & alios copiosè tractat d. Muscatello *in d. tract. relato sup. S. 1. num. 11. sub rub. eo. tit.* qui de Pragmaticis, ac alijs constitutionibus Regni Neapolis mentionem facit. Sed quamuis in hac nostra Constitutione tractetur de Agrorum Depopulatoribus; illud tamen est, quia huiusmodi crimen vt plurimum perpetrari solet in agris, & rarissimè in locis inhabitatis; vnde militat illa met ratio, quam sup. tradidimus *in versic. Nec mirum fit. sub num. 50. &* in hanc partem inclinatur Decia. *d. lib. 6 cap. 28. num. 24.* cui sententiæ non est hæsitandum, sed omnino dicendum est, huiusmodi incendiarios priuandos esse præsentis Immunitatis beneficio; quod magis expresse

presse probatur in d.c. Pessimam. in fi. his verbis:

„ *Sane regibus, & principibus facien-*
„ *da iustitia facultatem, consultis Epi-*
„ *scopis, & Archiepiscopis non ne-*
„ *gamus.*

Cuius textus verba supponunt, quãdo huiusmodi incendiarij ad Locum Ecclesiastici Refugij confugerint: ideo Innocentius vertit se ad Reges & Principes seculares, dicens, eos puniendos esse consultis Episcopis, vel Archiepiscopis: alias, nisi ad Refugij Loca confugerint, frustra daretur facultas administrandæ iustitiæ dd. Principibus secularibus. Sed quod tradit ibi Glos. quæ dicit: ideo Episcopi, & Archiepiscopi consulendi sunt, quia non secundum Iuris ciuilis rigorem, sed alia clementiori pœna puniri debent; puto, tunc procedere debere, cum non in Locis Religiosis incendium immissum fuerit, sed in profanis, & postmodum sub Ecclesiæ præsidium confugerint: & secundum hanc Glo. moderanda sunt relata per Menoch. *de Arbitr. Iud. casu* 390. qui etiam de pluribus Statutis loquitur: secus autem si in dd. Locis Religiosis quia tunc omni iuris rigore puniri debent: nec in his amplius se debẽt intromittere Episcopi, postquam eos seculari tradiderint potestati; quia frustra legis implorat auxilium, qui committit in legem, *d. cap. fi. cum alijs similibus.*

57 Et inter † hos Incendiarios non verebimur includere mandantes ignem apponere, vel apponentibus consilium, vel auxilium, aut fauorem scienter dantes, iuxta dispositionem d. tex. in cap. Pessimam, & in cap. Omnes Ecclesiæ. 17. quæst. 4.

58 Sed obstare videtur Textus † in c. Si quis Ecclesiam. d. quæst. 4. vbi dicitur, quod qui Ecclesiam igne combusserit, quindecim annis debet pœnitere, & eã sedulo restituere, & pretium suum pauperibus distribuere: ex quo Textu dicendum esset, quod huiusmodi Incẽdiarij, etiam Ecclesiarũ nõ deberẽt excludi ab hac Immunitate, cũ potuissent excludi sub illis verbis præd. Canonis: Vnde deberent remanere sub regula: quia nõ exclusi, videntur admissi. Sed huic obiectioni Resp. pluribus modis.

Primo enim cõsideremus auctorem, seu mauis illius Canonis conditorem, qui fuisse fertur Iginius, *vt in Rubr. eiusdem Canonis legitur*: hic fuit Pontifex anno salutari, 130. vt referunt sup. allegati *Cap. I I. S. vnico, n.* 2. cuius tẽpus (ni fallor) Ecclesiæ potestas non vigebat:

59 Nam a S. † Petro vsque ad S. Syluestrũ, propter persecutiones, Pontifices certo loco consistere non poterant, *vt legitur in sexta lectione, quæ est tertia secundi Nocturni eiusdem festiuitatis Dedicationis Basilicæ Sancti Saluatoris, cuius mentionem fecimus sup. num.* 35. quod tẽpus a Christi Natiuitate vsq; ad D. Syluestrum plusquam tercentos annos excessit; Vnde necesse cõcludendũ est, præd. Canonem non procedere in foro contentioso, sed potius in animæ iudicio, iuxta alium textũ in c. Si quis domum. inf. de Iniurijs.

Secundo Resp. quod licet hæc ratio proxime sup. dicta subsistere nequiret; non tamen hæc subsequens friuola videbitur: nam licet præd. Canon loqueretur etiam in foro contentioso, hodie tamen aliter dicendum est; cum per præsentem nostram Constitutionẽ, ac etiam per d. c. Inter alia. expresse derogatum sit illi: imo Iura noua non solum publicos latrones excludunt, sed & plures alios, quos Iura vetera non excludunt, vt videri potest per totam d. Quæst. 4. vbi iacet idem c. Sicut antiquitus, excludens dd. publicos latrones cœteri vero videntur admissi: & expresse de ijs, quos tradidimus sup. in principio istius S. loquitur textus in d. cap. Si quis in atrio. ea. quæst. 4. & tamen ab illo Canone vlt. inf. eo. & a nostra Constitutione excluduntur. Idẽ etiam dicendum erit de his Depopulatoribus: quia cum tantum publici latrones, vt dictum est, fuissent exclusi, cæteri sub regula manebant. postmodum

dum factum est, quod, aduenientibus aliorum Summorum Pontificium Cōstitutionibus, quidam alij fuerunt exclusi, inter quos numerantur huiusmodi Depopulatores. Non obstat Constitutio nostra, quæ videtur illos tātum casus excludi voluisse; quia sup. *post num.* 53. *& ibidem remissiue*, responsum est. Vndè, militantibus ijsdem rationibus, excluderem quoque omnes alios, qui in ipsismet Sacris Locis deliquerint, quamuis leuiter, vel aduersus easdem Ecclesias. Quomodo sacra Loca pro nobis assistere videtur opinio Abbatis, & aliorum, quorum sup. meminimus *in num.* 52. *præced.* Sed eorum mens colligitur fuisse, quod penitus gaudere non debent, sed curiæ tradi seculari: Quod nos vigore præsentis Constitutionis omnino reijcimus, præter Casus hic contentos. Dicemus tamen, quod poterunt ab Episcopo puniri, iuxta qualitatem excessus, præter pœnam sanguinis: quia reos sanguinis, &c. *cap. Reos. d.* 23. *quæst.* 5. proqua decisione faciunt rationes sup. traditæ, & inf. dicendæ.

Sed hæc satis sint quo ad sacrilegij speciem aduersus Locum admissi: sed antequam ad alias sacrilegij species transgrediamur, quandam aliam quæstiunculam, ad eosdem Incendiarios pertinentem, reassumere putaui. Est enim maxima inter Doctores alterca-
60 tio, an † huiusmodi Incendiarij sint ipso iure excōmunicati, necne? Vnde aliqui simpliciter tenēt, quod omnes sunt excommunicati: quidā autem distinguūt Incendiarios Ecclesiarum, vel aliorum Religiosorum Locorum ab Incēdiarijs profanorum: nam hos aiunt minimè in excommunicationem incidere, illos autē sic. Moderni vero tradunt neminem esse excōmunicatum. Primam opinionem tenuit Ioan. relatus ab Hostiensi *in Summa eo. tit. de Incēd. §. Et qua pœna. in fi.* hac ratione: quia ex quo sunt publicati, sunt excōmunicati: credo quod
61 mouetur per textum † in c. Tua. inf. de Sent. excōm. & alijs Iuribus concordantibus. Hostiensis autē fretus sententia Goffredi *in Summa d. tit.* tenet, Incendiarios Ecclesiarum, vel prędictorū Religiosorū Locorū excōmunicationis sētentia innodatos esse: quā opinionē sequitur Abb. *in d. c. Tua. n.* 2. & alij, vt sūt Steph. *in Clem.* 1. *de Off. ordin. n.* 68. & S. Anton. 3. *par. tit.* 24. *cap.* 11. quos refert Nauar. *in d. Manuali, ca.* 27. *n.* 94. dicēs, hanc cōmunem esse opinionem, quāuis ipse contradicat: comm. etiam dicit Clar. *d. §. fi. q.* 77. *vers. Incendiarij. post Sylu. in verbo Excōmunicatio* 7. *in Septima excōmunicatione. vers. Secundo vtrum omnes. quod est in nu.* 14. Hanc etiā videtur tenere Glo. in c. Canonica, 11. *qu.* 3. & alia Glo. in c. Cum dæuotissimam. *verbo, Incendium. in fi.* 12. *qu.* 2. quæ primo loco refert prædictā opinionē Io. ab Host. relatā. Hinc non benè dicit Azor. *in d. par.* 1. *Inst. mor. lib.* 9. *c.* 27. *vers. Vndecimo.* dum proparte negatiua tradit Sylu. *lo. cit.* quia expressè cōtrarium per Abb. & Glos. ab eodē Azor. allegatos, dicit, prout etiā Clarus à nobis relatus eundē citauit: Sed quod postea Azor. in subseqq. dicit, de eo non est nobis bis agendum, cum, quid de iure sententiā, duntaxat scribere proposuerim. Vndè ex his, quæ dicentur, quæ forsitan haud Lectori displicebunt, propositæ quæstioni imponam finem.

Aduertēdum, quod Syluester in verbis præcedentibus, *sub num.* 13. *in fi. ibi (Nec obstat)* non est sibi contrarius, quia ibi respondet ad propositā quæstionē dicentiū omnes Incēdiarios incidere ipso facto in excommunicationem, omissa illa distinctione inter loca profana, & Ecclesiastica. Nam, cum d. cap. Tua nos, loquatur indistinctè, videbatur, quod omnes comprehenderet. Sed ipse respōdens, ait, in d. c. Tua nos, non ferri sentētiam excommunicationis, sed prohiberi absolutionem post denuntiationem sententiæ: vndè dum dicit, quod alicubi per Synodales constitutiones excōmunicantur, intelligit per eis tantum qui loca nō sacra incenderint: quod postea in alijs sequentibus

bus verbis *sub d. num.* 14. *ibi* (*Si vero fuit non facer, &c.*) demonstrat: vnde postmodum cōcludit dicens post Host. Summam Pis.Panor.& Glos. *inc. Conquesti*, quod si locus fuit sacer ipso facto incidit:si vero non sacer, est excommunicādus:& ita etiam alibi *in d. Sūma, verbo, Incēdiaro, nu.*2.expressè tenet: ac se remittit ad ea quæ vsq;huc dicta sūt.

Sed, præter Glossas, & Doctores supra allegatos, quædam alia Glos. in d. cap.Tua nos,hæsitare videtur,dicens,in illo textu non probari huiusmodi Incendiarios ipso iure incidere in excommunicationē,sed illis ātea ab Episcopo excommunicationis, subsecuta publicatione, Papa reseruat sibi absolutionē: quod colligi videtur ex d.tex.&hoc tenet alia Glos.quæ est prima in ca. Omnes Ecclesiæ,*d.Causa* 17.*co.q.*4. bene verū est,quod hæc prima Glo.dicit,Nisi id haberet consuetudo, quod tales sint excōmunicati,quia tollerata,& approbata à Prælatis,vim legis obtinet:quod sequitur Nauar.*lo.cit.* quāuis Caiet. *in Sum.verbo,Excommunicatio,cap.*22. indistinctè teneat, hos nullam incurrere excommunicationem.

Idē puto dicendū de alijs Ecclesiarū violatoribus,de quibus agitur in c.Cō-
62 questi,† *inf.d.tit.de Sēt excom.* qui cōditus fuit etiā ab eodē Clemēte III cōditore d.c.Tua nos. Quare ponderatis verbis d.c.Conquesti, apparet, ꝙ propter criminis immanitatē Clemēs prædictus pœnā exaggerauerit: vnde perpēsa vtriusq;criminis qualitate,quis dubitabit Incēdiarios grauius delinquere quā qui Ecclesiā fregerit & spoliauerit? Imo in incēdio recuperationis spes rerū de perditarū amittitur,præsertim si fuerint aliq; preciosæ: in alio aūt crimine sepissime adinueniuntur.quare suaderi nequeo,quod solū in d.c.Tua nos,Clemēs pͤsupposuerit illos prius à suis Epis excōmunicatos,& postea denuntiatos, absolui nō posse nisi à Sede Apost.& in d.c.Conquesti præsupponat latā fuisse sententia vt verū voluisse Caiet, *in d. Sū.verbo,Excōmun. c.*21. dicēs hoc colligi ex c. Omnes Ecclesiæ,*qu.*4. Vnde si in hoc c.illud probatur,nō solum hi,de quibus agimus,sed omnes Ecclesiarum violatores,inter quos ijdem incendiarij includūtur,cōprehēdi debēt,teste Goff. & Host. (de quibus statim *in n.* 64.) ac etiā Syluest.qui *lo.cit.* loquēs de ipus Incēdiarijs,adducit præd. tex.in c. Omnes.Sed vt veritati hæreamus, cum, re vera, Incēdiarij etiā Ecclesiarū nō sint ipso facto excommunicati, vt expresse probatur in vtroq;iure;Primo in Extrauag.1.inter cōes,tit.de Priuilegijs,*in S. Incendiarios*,ibi,

„ *Quod ea rationabilis cōsuetudo præ-*
„ *scripta canonice in Episcopatibus ali*
„ *quibus reseruauit Episcopis, &c.* Et
„ rursus. *Quod liberati, se suis Episco-*
„ *pis,& excōmunicatoribus præsenta-*
„ *bunt:excōmunicantium super his pro*
„ *quibus ab eis excommunicati erant,*
„ *& Episcopos ū pro peccato huiusmodi*
„ *pariturі mandatis.*

De iure autem ciuili inferius dicemus *post d.n.*64.Ergo neq;erunt excōmunicati huiusmodi Ecclesiarum effractores & spoliatores ob rationes superius relatas *in Initio Cap. I.* Hinc dicēdum est, quod d.c.Conquesti non fuerit vniuersalis,sed tantum particularis illius Ecclesiæ. Regiū. vbi forsan extabat aliquod peculiare statutum illos excommunicans:quæ ratio consonat cum illa tradita a Caiet. *in d. cap.*22. super alio præcit.c.Tua nos licet ipse dicat in hoc casu,quod illa denuntiatio præsupponat prius excommunicationem latam: sed hoc nos modo prædicto intellige-
63 mus:cum denuntiatio † non faciat, nec reddat quem excommunicatum,*Glos. in c.Licet.verbo,Denuntiari,de Sent. Exc. in* 6.Quare d.c.Conquesti intelligi debet secundum d.cap.Omnes, de quo Goff. & Host. inferius *in d.num.* 64. citandi. * *Hoc etiam probat Sot. in* 4. *sentent. distinct.* 22.*quæst.*2.*art.* 3. *concl.* 4. *in versic.Tertius casus est vbi ait quod in d. cap.conquesti nō fertur sententia ipso Iure sed debet excommunicari.**

Sed,generaliter de omnibus Ecclesia-

rum violatoribus loquendo, (ni fallor) expresse nostra sententia confirmata videtur in c. Conquestus, sup. de Foro competenti, vbi agitur de omnibus rerum Ecclesiarum violatoribus: & ibi Glos. dicit, quod sunt excommunicandi quousque satisfacerint tam de iniurijs, quam de damnis.

At fortassis quis dicet prædictum Canonem non loqui in his terminis, eo quod vtitur illo verbo, Inuasores, & non explicitè de effractoribus mentionem faciat. Sed huic resp. quod præd. verbum, seu potius verbale nomen generice loquitur de omnibus qui spoliãt Ecclesias absque tot distinctionibus. Vnde inter alios comprehendit etiam prædictos Effractores, cum verbum, Inuado, potius ad violentiam tendat, quam ad simplex furtum, iuxta illud Virg. Aene. 2.

,, *Inuadunt Vrbem somno, vinoque*
,, *sepultam*.

De quo consule Grammaticos. Et secundum prædicta se habere videntur, quæ refert Villagut *in dicta Decis. 29. num. 28. & seq.* de quo amplius non esse dubitandum, omnibus notum esse, puto: tum ob rationes supradictas: tum etiam quia præd. cap. Conquestus, posterius est illo tex. in cap. Conquesti. *de Sent. excomm.* com hic proximus *sub titulo de Foro compet.* conditus fuerit a cõpilatore Decretalium Gregorio IX. ille vero alius a Clemente III. qui prædictum Gregorium præcessit fere 26. annos, vt ex Chronicis apparet, & videri potest apud eos, quos sup. *Cap. II. §. Vnico*, cõmemorauimus. **bis cõsentit Suarez to. 5. seu de Censuris. disp. 22. sect. 2. post. n. 4. vbi disputat ad proprie banc: & in fi. num. 10. concludit per banc partem. licet post & dicat: Quia vero communis opin. est in contrarium, ab ea non, est discedendum.*

64 Nec obstat d. c. † Omnes Ecclesiæ. vbi raptores, & facultatum Ecclesiæ alienatores videntur ipso iure excommunicati, prout tradit Decianus *d. lib. 6. cap. 30. nu. 14.* ex huiusmodi textu dispositione motos: Quia respondit Goffredus *in d. Summa. post med. d. num. 11.* dicens, quod Lucius conditor illius Canonis excommunicauit Incendiarios sui temporis: & post eum supplet Host. *in d. Sum. in fi.* dicẽs, quod ex eo Goffr. intendit, quod Lucio mortuo, ille Canon cessauit, quia nec vltra tempus suum extendebatur, * *& idem Goffred. expressius in tit. de sent. excomm. num. 9. aut de Incendiario, quod eum episcopus excommunicare potest, sed absoluere non potest. vnde intendit semper quod non sit ipso Iure excommunicatus.* * sed nos hanc opinionem secuti, illam auctoritatem d.c. Pessimam, confirmabimus: Nam Incendiarij si essent ipso iure excommunicati, Innocentius Secundus non iussisset eos excommunicari, nec opus esset noua eius auctoritate; imo nec ibi eos excommunicat ipso facto, sed dicit quod debent excommunicari, vt patet in illo verbo, Excommunicetur, quod non est latæ sententiæ, sed ferendæ, vt super quodam simili notat Abb. *in cap. contingit. num. 7. inf. de. Sent. excom.* ex quo sequitur, quod cum prædictus Canon, pessimam, conditus sit ab Innocẽtio secundo, pro vt diximus, qui fuit Papa in anno 1130. & ille alius Canon scilicet. Omnes Ecclesiæ, à præd. Lucio, qui fuit Pontifex Anno 253. necessario concludendum est, quod cessauerit eius dispositio, siue eiusdem Lucij morte, siue alio immemorabili temporis interuallo. Quare cum nullus alius tex. præter præd. c. Omnes Ecclesiæ, Ecclesiarum affractores excommunicet, non erunt excommunicati: quia excommunicatio vbi non est à iure imposita, non est extendenda, vt diximus sup. *§. I. num.* 80. Et cum his videtur cõcordare quidam Text. ciuilis (*in Auth. post Constit. Feudor. in tit. Alia Constitutio Friderici Imperat. De Incendiarijs, & pacis violatoribus.*) conditus à Friderico, anno 1187. III. Kal. Iun. vt in fine eiusdem Textus legitur: vbi *in §. Proscriptum vero.* licet nulla adhibeatur distinctio inter Locorum Religiosorum,

rum, & profanorum Incendiarios; nihilominus non excommunicatos, sed excommunicari, præcipitur, si ad satisfactionem inobedientes extiterint. Et licet in c. In literis. *inf. de Raptoribus*, *& Incendiarijs*. dicatur, quod quidam in ægritudine cōstitutus petebat absolutionis beneficium ab excommunicatione, qua fuerat excommunicatus ob incendium Ecclesiarum; ibi tamen non fertur sententia excommunicationis in Incendiarios, sed præsupponitur lata, quod potuit esse secundum ea, quæ dicta sunt, videlicet, quod in diæcesi Claremontensi extaret Statutum, quod excommunicaret hos Incendiarios. Sed nec obstat Text. in cap. Parochiano. *sup. de Sepulturis*. vbi videntur ipso iure in ex communicationem incidere huiusmodi Incendiarij: quia eodem modo intelligi debet, sicut dictum est de alijs supradictis, alias sequeretur, quod omnes, quorum d. Textus mentionem facit, vt sunt Homicidæ, & Incestuosi essent quoque ipso facto ipso iure excōmunicati; quod tamen negamus, licet possint excommunicari, vt colligi potest ex eodem Textu, & ibi etiam Abb. Et de Homicidis loquitur expresse text. in cap. Itaque 24. quæst. 3. Quapropter, dum Glos. se remitit ad d. cap. Tua nos. secundum aliam Glos. ibi positam intelligēdus est.

65 Hinc † reijcitur illa opinio Iulij Clari *d. quæst. 77. versic. Effractores Ecclesiarum*. & consequenter quæuis aliæ opiniones in contrarium reijci debent, vt sunt relatæ a Deciano *d. lib. 6. cap. 24. num. 5. & 6. & cap. 33. num. 22.*

Sed rursus obstare videtur quædam Regula Cancellariæ Apostolicæ, quam refert Boer. *Decis. 290. post num. 3.* & traditur a Stephano Quaranta *in d. tr. Summa Bull. tit. Regula Cancellaria apost. cap. 65. rub. de Insurdescentibus*. quæ loquitur de rescriptis, siue litteris emanatis a S. Sede Apost. continentibus generalem absolutionem: vbi vult Papa, non posse illarum virtute quasdam personas absolui ab excommunicatione, inter quas comprehendit expresse ipsosmet Incendiarios; Vnde videretur dicendum, quod dum ibi Papa suspendit absolutionem, voluerit illos haberi excommunicatos, ea saltem ratione: quia qui vult consequens, necessario velle videtur & antecedens, sine quo illud consequens haberi nequit, *vt sup.* §. 5. *num. 57. dicemus*. Resp. tamen eodem modo, quo dictum est sup. videlicet, quod Papa intellexit illam Regulam procedere iuxta terminos iuris, vt in præcitatis cc. habetur: idest, quod Papa hos præsupponit excōmunicatos a suis Episcopis, & postea denuntiatos: & tunc vult non posse lætari literis prædictis, de quibus loquitur illa Regula: alias sequeretur absurdum: nam huiusmodi Incendiarij aliquo tempore excommunicationem incurrerent, aliquo vero non, cum illæ Regulæ sint mutabiles: imo tandiu durant, quādiu ille Papa, qui eas promulgare fecit, vixerit: Vnde mortuo illo Papa, expirāt, *vt patet in earundē Proœmio, ibi: (Quas etiam ex tunc suo tempore duraturas obseruari voluit, &c.) & ibi notant omnes scribentes.*

66 Hinc † etiam reijcienda est illa opinio Menochij *d. casu. 390. nu. vlt.* dum voluit, hos Incendiarios esse excommunicatos per text. in d. cap. Si quis Ecclesiā. 17. quæst. 4. Sed in hoc deceptus quidem est, quia ibi nulla excommunicationis fit mentio, vt videri potest sup. *in num 58. in princ.* vbi quicquid dicitur in d. c. retulimus. Sed nec subsistere posset illa prædicta opinio Menochij, si huiusmodi Incendiarij essent ipso iure excommunicati, quia non solum de Ecclesijs consecratis, vt ipse voluit, intelligi deberet; sed pro quouis Religioso Loco, vt satis patet in alio cap. subnixo in d. q. 4. incip. Quisquis inuētus. vbi quod dicitur de Ecclesia, extenditur etiam ad alia Loca Religiosa. Sed quamuis Menoch. fulciatur doctrina Abb. *in d. Rub. sup. de Cōsecr. Eccles.* quod in odiosis appellatione Ecclesiæ illa duntaxat, quæ fuerit consecrata, venit; huic tamen quæstioni satis superque sup. responsum est.

Quod

Quod autem diximus de consuetudine approbante supradictam opinionem, vt scilicet huiusmodi Incendiarij incidant in excommunicationem, illud vtique a vulgo receptum videtur, quia solet hos excommunicatos vocare: sed quia habentis potestatem excommunicandi non accedit intentio, ideo tutius, magisque pium est dicere, hos non esse excommunicatos: deberent tamen Episcopi, vel Archiepiscopi in suis synodalibus constitutionibus illos excommunicare, cum valde sit vtilitati publicæ conueniens; & sic omnes controuersiæ cessarent. Et hæc sufficiant quoad sacrilegij speciem aduersus Sacra Loca commissi. Deueniamus ergo ad alias species, quæ peculiariter rebus sacris

67 contingunt: quod † Sacrilegium tribus modis cõmitti potest, nempe: Quoties aufertur sacrum de sacro: vel sacrum de non sacro: vel non sacrum de sacro, *cap. Si quis contumax. S. sacrilegium. 17. quæst. 4. & d. cap. Quisquis. seq.* Vnde Azor. *d. par. 1. Institu. mor. lib. 9. cap. 27. col. 2. in versic. seu S. Sexto quæritur.* non bene aduertisse probatur, dum inquit, hoc, quod dictum est de huiusmodi sacrilegijs, tradi à Glos. in cap. Quisquis. 17. quæst. 4. quam communi consensu approbatam refert: quia in d. c. nulla exstat Glos. similis, quæ talem rem commemoret, sed idem Tex. illas sacrilegij species tradit, *sicuti ex eodem & nos retulimus.* Sed secundum ius Cæsareum duo requiruntur, vt scilicet res sacra furto sit ablata, & de Loco Sacro, *text. in l. Sacrilegi. ff. Ad l. Iul. pecul. & in l. Diui Seuerus. ff. d. tit. sed in specie tradit Clar. in S. Sacrilegium. in princ. Farin. & vndique alij tradunt.*

Principalis igitur quæstio, quæ ad hanc rem pertinere videtur, erit super

68 illo, qui † Pixidem, seu Vas, in quo de facto Sacrosancta seruatur Eucharistia, surripuit; vellem dicere, quod absit, sed adeo frequenter hoc enormissimum crimen committitur absque Dei timore, vt illud non ausus sim proferre: ideo in consulendo, & iudicando non recederem ab opinione Iulij Clari *in d. S. Sacrilegium. versic. Sed quæro.* qui ex Follerio refert de quodam simili sacrilego, qui fuit trassinatus: & deinde, amputatis prius manibus, fuit furca suspẽsus: quod quidem quauis laudatione dignum cẽsendum est; cum valde conueniens sit statui reipubl. ac Religionis, Christianæ, hos similes sacrilegos eximi, ac indignos fieri ab omnibus, & quibusuis indultis, gratijs, priuilegijs, & Immunitatibus, cum nedum sacrilegium in sua perfecta specie committant, verum & de hæresi suspectos se reddant: imo inter publicos latrones hos connumerarem. Ac denique si lędentes personam Principis terrestris ab hac sunt seclusi Immunitate, *pro vt dicetur inf. S. VII.* quid mirum, si huiusmodi nefarios sacrilegos, qui tanto ausu temerario in offensam Cœlestis Principis manus conijciũt

69 adhuc excludamus? Nonne longe † grauius est æternam quam temporalem lædere Maiestatem? *Auth. Gatharos. C. de Haret. cap. Vrgentis. circa fi. inf. de Haret.* Quod enim in Diuinam Religionem committitur, in omnium fertur iniuriam, & publicum crimen dicitur, *Glos. in d. c. Vrgentis. in verbo, Longe. quæ allegat l. Manichaos. C. d. tit. de Haret.* Quapropter quemadmodum is, qui Principem sedentem euerteret a propria sede, turpissima morte dignus iudicaretur, & hoc præsenti se tueri Beneficio non potest; multo magis eum, qui Regem Regum, & Principem principum a sua domo, siue cubiculo eijciat, & sordidissimis trãctet manibus, huiusmodi Beneficio priuandum iudicio.

70 Nam si ipsemet † Deus veteris testamenti tempore, quando ipse vere non immolabatur, sed illa sacrificia in figuram huius noui sacrificij fiebant, quendam, Ozam nomine, maximo cum rigore puniuit, eo quod manum ad Arcam Dei tenuerit: quoniam, dum portabatur, boues calcitrabant, & declinauerunt eam. Iratusque est indignatione Dominus contra Ozam, & percussit eũ super temeritate: qui mortuus est ibi

iuxta

iuxta Arcam Dei, 2. *Reg.* 6. *num.* 6. quanto magis similes sacrilegi grauioribus debent plecti pœnis, cum verum Deum nefariè tractare præsumat? Quare Iudices moneo, semper hos seuerè puniant: considerantes, quod in hoc
71 præsenti casu quatuor † specialia, sicut diximus, concurrunt: Primum speciale est, sacrilegium: Secundum est, illa suspicio hæresis; Tertium, publicum latrocinium: Quartum denique, offensa Maiestatis Diuinæ. Hinc Caietanus, 2.2. *quæst.* 99. *versic. Ad sextum dubiū.* dicit, procul dubio sacrilegium commissum contra Eucharistiam esse grauissimum omnium sacrilegiorum, quoniam est directè contra ipsam humanitatem Christi contentam in illo sacramento: vndè grauius sacrilegium est iniuria afficere Eucharistiam, quam occidere Papam, loquendo tamen de grauitate peccati ex sua specie iuxta D. Tho. *in* 3. *quæst.* 80. *art.* 5. quem ipse citat. porro hic casus propter tot specialitates nō tantum hoc in loco conueniens est, sed inter illos sup. §. I. enumeratos includi deberet: atque etiam inf. §. VI. & VII. At quoniam hoc semper in Ecclesijs, alijsue Deo dicatis Locis accidere solet, cum alibi Eucharistia seruari non possit; ideo magis conueniens fuit in hoc præsenti §. de illo pertrattare. Huius-
72 modi † Sacrilegi in Germania igne cōburuntur ex Constitutione Caroli V. §. 172. cuius meminit Decianus *d. lib.* 6. *cap.* 33. *n.* 17. tractans etiam de alijs sacrilegij speciebus ad furtum pertinentibus: sed quæ *ibi* ab eo traduntur, tunc, puto, locum habere, cum Delinquens curiæ seculari tradendus est: & quod nō sit sub foro Ecclesiastico. Sed quamuis
73 † Caiet. *d. quæst.* 99. *in seq. versic. Ad septimum.* teneat, quod huiusmodi sacrilegi etiam si Sacrosanctam (quod absit) percuterent Eucharistiam, non essent excommunicati, rationem reddens: quia hoc sacrilegium non est contra sanctitatem personæ, sed contra sanctitatem rei; idque probat ex D. Tho. *ibidem*, dicens, distingui speciē sacrilegium contra sanctitatem personæ, a sacrilegio contra sanctitatem rei: ea ratione, quia corpus Christi non est in Eucharistia per modum corporis: *&* *se remittit ad* 3. *par.* nihilominus contrarium fortè accidere posset, remanente
74 tamen firma † Caietani ratione. In hoc enim casu dupliciter capi potest illa excommunicationis pœna: Vno modo in quantum respicit iniuriam illatam personæ Ecclesiasticæ; & tunc verum est, quod Can. Si quis suadente. 17. quæst. 4. non habet locum in eo qui percurit Eucharistiam; secus autem quantum tendit ad offensam diuinā: quia ex hoc impijssimo, ac nefandissimo actu cum suspectissimus de hæresi (prout diximus) reddatur, si postmodum per illam suspicionē verè hæreticus derectus fuerit, (quia negari nequit, quin materialiter pro hæretico habendus sit) non euadet pœnam aliorum Iurium contra hæreticos editorum, *vt est text. in cap. Ad abolendam. inf. de Hæreticis. cum alijs similibus, præsertim in cap.* 1. *Bulla Cœnæ Domini*. Quare nisi Iura specialiter hæreticos communicarent, iuxta Caiet. rationem, percutiens Eucharistiam nullo modo esset excommunicatus.

His obstare videtur Text. in cap. De viro nephando. 12. quest. 2. vbi dicitur, quod quidam vir quandam Ecclesiam inuaserat, ac surripuit omnes eius res sacras, inter quas pred. vas Sacrosanctæ Eucharistiæ substulit: & nihilominus ibi Nicolaus non præcepit illum curiæ tradi seculari: imo mitissima pœna eum puniri, iubet. Sed resp. quod illud ideo tolerauit Ecclesia, quia aliter eum punire non poterat, cum ex eo, quod in d. cap. legitur, Vir ille fortis, & potens videatur: Vndè imposuit ei pœnam solummodo in animæ iudicio, vt Deo meliori, quo posset modo, satisfaceret: & ita resp. D. August. relatus a Gratiano *in cap. Quisquis.* 24. *quæst.* 1. dum dicit.

„ *Nonnullos toleramus, quia eos corrigere vel punire non possumus, &c.*

Qua

Quapropter si poterat a iudicibus temporalibus puniri, puto quod non eua debat pœnas, aducrsos alios eius similes a legibus impositas: quia post iniunctam illam pœnitentiam, Ecclesiæ ingressus ei fuit interdictus: & per consequens capi poterat extra Ecclesiam, secundum ea, quæ sup. diximus *in num. 19. & 20. & alibi sup. ibidem remissiue.*

75 Quid si † Calicem quis surripiat? Et quidem idem dicendum videtur, quod minime gaudere debeat, cum aduersus Ecclesiam crimen illud sit commissum; sed qui committit in legem, eius beneficio sit indignus, *vulgato d. c. si. inf. eo cum alijs similibus*; ergo non solum qui calicem subtraxerit, verum etiam quiuis sacrilegus priuari deberet: quod plures Doctores tenent, sicuti est Rebuff. *in d. Glos. 1. num. 25.* post Turrecrem. *in c. Sacrilegium. d. 17. quaest. 4.* per eãdem rationem: quia frustra legis implorat auxilium, &c. *ex c. Quia frustra. inf. de Vsuris. & ex alijs Iuribus ibi ab eo allegatis.* Idem etiam dicunt aliqui, vt est Decianus, Farin. & alij, quos breuitatis causa omitto. Verum in his sacrilegij speciebus non est ita simpliciter tenendum, sed aliquo modo distinguerem, considerata criminum qualitate. Sed priusquam de illis aliqua tradamus supradictæ respondebimus obiectioni, quæ nullius est momenti quoad hanc rem. Primo quia sumus in odiosis, quæ non sunt extendenda, sed restrigenda, vulgato illo axioma a nobis sæpissime tradito: nisi eadem militet ratio, vel lex elusoria reddatur, vt sup. dictum est. Secundo quia textus nostræ Constitutionis expresse eos tantum excludit & Cœmiterijs crimina commiserint; nõ autem qui contra Ecclesiam. ergo vltra illos Casus, alij non debent excipi: nam si Papa voluisset, vtique expressisset: sed quia diuersa est ratio illius sacrilegij, de quo loquitur d. cap. si. ab his

76 supradictis: ideo per † eius exclusionẽ alios sacrilegos includere videtur, *l. Cũ Prætor. in princ. ff. de Iudic. & cap. Nonne. sup. de Præsumpti.* Qua propter non valet illatio: Quia sacrilegus; ergo excludi debet: cum licet sacrilegium vnũ sit in genere, diuersæ tamen sint eius

77 species; sed ex † diuersis non fit illatio, *l. Papinianus. ff. de Minor.* ergo nec vnũ ad aliud extenditur. Sed nec obstat quod nos sup. diximus de eo, qui inuerecunde actus carnales in eisdem Locis committit: quia licet differat modo vtrunque sacrilegium: non tamen differt specie, ex eo, quia eundem parit effectum. Vnde cum ex vtroq; sacrilegio violetur Ecclesia, seu Cœmiterium, non

78 † consideratur modus, dummodo fuerit secutus effectus, *l. 3. C. d. Instit. & substit. Abb. in c. Vniuersitatis. num. 10. inf. de Sent. excom.* Sed de hoc casu dic, vt sup. suo loco diximus.

Neque obstat, quod secundo loco tradidimus, de eo qui Sacrosanctæ Eucharistiæ vas surripiat, quia illud non omnimodo ad hunc locum pertinet, sed tantum ratione sacrilegij, vti etiam ibidem diximus. Vnde concludendum

79 est, in huiusmodi sacrilegijs, † vt .l. siue sacrum de sacro, vel non sacrum de sacro, aut sacrum de non sacro quis surripuerit; quia ratione delicti sortitur forum Ecclesiasticum, dummodo in Sacrum se recipiat, secundum eadem Iura Canonica puniri debet, non obstante quauis in contrarium opinione dicentium, in similibus criminibus præuentioni locum fore: quia postquam in Sacrum se receperit, certum est nõ esse locum præuentioni. Et de his similibus Casibus late disputat Menoch. *de Arbitr. iud. casu 389.*

Hinc firma regulam, quam sup. tradidimus, quod qui non sunt excepti, includuntur. Quare siue calicem, siue crucem, siue quamlibet aliam rem quis ab Ecclesia subtrahat, vt sunt exempla a Claro tradita *in d. S. Sacrilegium.* dummodo quod non sint de genere prohibitorum, non debet hac Immunitate priuari, sed iuxta Canonicas Sanctiones puniendi sunt: nam habemus *inf. in tit. de Furtis.* quendam Canonem, *vltimo loco positum,* de hac eadem te-

tra-

tractantem. vnde restat quod quantum respicit ad pœna temporalem hac Immunitate sacrilegi gaudebunt: quantum vero ad spirtualem, ab Episcopo leuiter puniendi sunt, doctis Iesu Christi Domini præcepto, insinuato apud Matth. *cap.* 5. *nu.* 40. & apud Lucam, 6. *num.* 29. *&* 30. vbi dicitur, quod si quis auferre vult à te pallium, noli etiam tunicam prohibere; omni autem petenti te, tribue: & qui aufert, quæ tua sunt: ne repetas. Vnde cum Sancta Mater Ecclesia sponsa eiusdem Iesu Christi sit, hos fures non ita seuere punire debet, sicut & alios supra relatos: & in his omnibus me semper saniori iudicio submitto.

Videntur etiam excludendi ab huiuscemodi Immunitatis Beneficio omnes sacrilegi, qui in personas Ecclesiasticas commiserint, vel deliquerint, ob rationem delatam à Berberio *in Viat. Iur.* quem allegat Rebuff. & Farin. *relati sup. Cap. III. S. II. num.* 7. ea ratione, quia sacrilegium commissum aduersus personas maius est eo, quod aduersus Locum Sacrum cõmittitur; quod etiam tradit, & melius declarat D. Tho. *d. 2. 2. quæst. 99. art. 3.* dicens, quod inter
80 omnes sacrilegij species maximum est, quod in personas committitur: ergo ex sententia Berberij sequeretur dicendum quod si sacrilegi, qui in Locum committunt, hoc priuantur Beneficio: multo magis qui in personas; Sed tamẽ contrarium sup. *d. Cap. III. lo. cit.* affirmauimus: Et ratio ea est; quia sacrilegium aduersus personas cum sacrilegio aduersus Locum specie differunt: & licet verum sit, quod vnum altero sit grauius, non tamen inferendum est, ergo seclusi ab hac Immunitate ob sacrilegium locale, multo magis excludi debent ob personale: quia hæc præsens nostra Immunitas non respectu personarum, sed Loci prouenit. Quapropter dum quis contra, vel aduersus eundem Locum facit, abutitur priuilegio ab eodem Loco illi præstito, & ideo non est conueniens, quod eius auxilium imploret, iuxta d. cap. fi. inf. eo. & cum hac distinctione concordare videtur illud Ambrosini *cap. 8. num. vlt. versic. Et minus obstat.* dum dicit, quod illud, quod habetur in d. c. fi. vt scilicet Frustra legis imploret auxilium, qui cõtra legem facit, intelligitur in eodem facto & merito quidem per supradictas rationes *in fine num. 4. & in nu.* 50. quia non iure ad supplicãdum debet admitti, vbi sacrilegium committere non expauit, 17. *quæst. 4. cap. Frater & coepiscopus. versic. Nec enim iure. cum cap. seq.* Nec debet inuenire munimen in Loco, quem per scelus proprium despexit, *Auth. Vt liceat matri & auiæ S. fi. collat.* 8. Et cum hac sententia post eundem Nauar. *lo. a nobis supracit. in d. S. II. Cap. III. num.* 7. concordat etiam Villagut *in d. Trac. de Extens. legis. d. tit. de Extẽs. Immun. Eccles. num* 43. Quæ omnia satis sint quantum ad hanc Quæstionem: transeamus ergo ad alia.

SUMMARIA.

1 *Proditorij Homicidæ excluduntur ab hac Immunitate.*
Qui sint de iure Pontificio? nu. 3.
2 *Bartoli opinio, & aliquorum sequacium, tractantium de Proditoribus homicidis, reijcitur: & num.* 13.
4 *Veneno occidens, secundum quosdam Proditor dicitur.*
5 *Decisio Pontificia de quodam homicidio in Vrbe Panormi ex industria, & dolo commissum.*
6 *Marius Giurba laudatur.*
7 *Constitutionis nostræ verba loquentia de Homicidis Proditorijs adaptantur ad ea, quæ de viarum Grassatoribus habentur.*
Consonant etiam cum ca. 1. de Homicidiis lib. 6. num. 8. seq.
9 *Homicida ex industria aliquando plus delinquit, quam qui veneno aliquem extinguit.*
10 *Gladio feriens, gladio perire debet.*
11 *Occidens occidendus.*

OCCIDERIT, *verbum in hac Con-*

Glos.) ad hanc proximam speciem, quæ ex Bart. trademus, reducuntur.

2 Vnde breuiter dico, quod Bartoli † opinio ea fuit, vt is scilicet. Proditorius homicidia dicendus sit, qui vnum in actibus ostendit, & aliud in mente gerit: vt puta, si vadit quisquam cum alio tanquam socius itineris, nulla interueniente rixa eum percusserit. Vel si sedens cum eo in mensa, seu cum nullus esset rancor inter eos, percusserit de retro; secus autem si esset ei inimicus, ita vt esset rancor inter ipsos, interemptum scilicet, & interemptorem, quia quod in actibus fit, in mente geritur, ideo hic secundum Bart. proditor minime censeri debet: *quod tradit in l. Respiciendum. §. delinquunt. num. 1. toto. ff. de Pœnis.* Et hæc opinionem communit er receptam ex quamplutibus tradit Couar. *d. cap. 20. num. 7.* Plaza *lib. 1. Epitt. delict. cap. 21. num. 1.* Menoch. & alij: & tandem post hos Farin. *Quæst. 18. num. 74.*

3 Sed † secundum Canonistas aliter obtentum est: Quia occidens aliquem per insidiosam industriam, Proditorius dicitur homicidia, iuxta disposit. Text. in c. 1. in sde Homicidio, ibi,

„ *Per industriam, & per insidias,*

Idest.

„ *Per insidiosam industriam:*

Quod ex græca dictione, qua septuaginta Interpretes vsi fuere in cap. 21. Exodi, ex quo desumptum est d. cap. 1. constat, vt refert Couarr. *d. nu. 7. versic. Tandem his. post med.* & post eum Plaza *d. num. 2.* qui dicit, quod illud Bart. omnino falsum est, quia sufficit, quod quis etiam inimicum per insidiosam industriam ociderit: quod est, quando offensus præcauere non poterit. Vnde quod tradit Bart. dicens; cum qui proprium inimicum etiam à tergo, & incaute occiderit, nõ esse Proditorium homicidiam refutat Couar. *in d. versic. Tandem bis. in fi.* quia in hoc casu etiam si fuerit inimicus interfectoris, Proditor dici debet, cum satis liqueat per insidiosam industriam perpetratum homicidium: sufficit enim, quod iuxta dispositionem præd. cap. 1. de Homic. committatur homicidium: & huius opinionis fuit Boer. *Decis. 109. num. 5. ibi, Tertio in eo.* & alij, quos refert Couar. *lo. cit.* & post eum Plaza: quos sequitur Menoch. *de Arbitr. Iud. casu 361. nu. 26.* quam tandem opinionem communem ait Farin. *d. Quæst. 18. num. 76.* qui postquam de eis, qui Bart. sunt secuti opinionem, tractat, hæc verba refert.

„ *Quorum tandem opinio nullatenus*
„ *tenenda est: tum quia videtur con-*
„ *tra Textum in d. cap. 1. de Homic.*
„ *quo probatur, solam insidiosam in-*
„ *dustriam efficere crimen proditoriũ,*
„ *cum talem homicidiam ab altari di-*
„ *uelli permittat: tum etiam quia con-*
„ *tra aliam cõmunem, de qua sup. per*
„ *Couar. Plaz. Menoch. & alios, volen-*
„ *tes, quod qui per insidias alium occi-*
„ *dunt, Proditores dicuntur: & propte-*
„ *rea eam expresse reprobant Couar.*
„ *& Pla. in lo. supracit. & videtur de*
„ *mente Gigant. in tractatu de Crim.*
„ *Læsæ Maiest. d. rubr. de Prodit. qu.*
„ *1. num. 16. post Afflict. quem allegat*
„ *in Decis. 265. num. 64. dicit illud*
„ *Proditorium homicidium, quod sine*
„ *diffida, vel diffidatione factum*
„ *est; ergo multo magis erit illud,*
„ *quod est commissum per insidias,*
„ *&c.*

Hæc illæ. quod etiam vulgo, cum quis inimicum proprium, seu quemuis aliũ, cum quo recens præcesserit rixa, percutiat à tergo, vel incaute, dici solet:

„ *L'hà fatto traditorescamente, & non*
„ *de valente huomo.*

Cui cõmuni loquendi vsui maxime attendi debet, vt diximus *supra §. præced. nu. 26.* Et pro hac parte facit, quod tradit de Franch. *Decis. 713. num. 7. & aliqq.* quamuis alibi *in alijs postremis seqq. numm.* aliter concludere videatur: quæ, rationibus inferius dicendis, nostris his Scriptis minime obstare poterũt. Sed quis negabit interempto naturalẽ illam defensionẽ, de qua loquuntur nostrates, præcitatis in casibus a Bart.

relatis, ad huc & in præsenti Casu sublatam? Vnde eadem militante ratione, idem procedere ius debet Et quemadmodum is, † qui veneno aliquē occiderit, Proditorius, secundum Bal. *in l. Nemo.C.de Sum.Trin.* dicitur, quem cōmuniter Doctores sequuntur, vti videre est Feli. *in d.cap.1.de Homic.num.1. in princ.* Couar. *d.versic. Tandem his.in princ.* & alios, quos refert Farin. *d.quæst.* 18.*num.*74. non distinguentes, an inimicum, vel alium quemlibet occidat; sed ea solummodo mouentur ratione, quia plus est hominem extinguere veneno, quam gladio, ex Text. in l. 1.C. de Malef. vbi nulla distinctio adhibetur inter inimicorū interfectores, vel aliorum; Ita etiam in hoc præsenti Casu Proditorius dicendus est homicida, qui alium secure interficit, cum Is præcauere minime valeat. Qua de causa, ad tollendas huiusmodi, & tot controuersias fuit olim apud Hispanos ita per plures leges declaratum, quas refert Pla.& Couar. *lo.citt.* & melius Anton. Gomez. *lib.3.Varr.resoll.cap.3.num.* 5. *versic. Aduertendum.* Sed licet primum *in princ. d.num.* 5. opinionem Bart. & sequacium referat, postmodum tamen *in fi. eiusdem num.* concludit cum hac nostra opin. *dum se remittit ad ea, quæ dixit inf.cap.* 10.*num.*2.*versic. Quinto limita.* Sed plene super hoc legi potest Farinat. *d.quæst.* 28.*num.*24. Et pro † hac etiam opinione fuit olim decisum per S. D. N. D. Clement. VIII. de Anno 1597. ob quendam casum, qui successerat hic Panormi, tunc existente me in teneris annis. Quod cum audiui, quamuis non somniarem, nec meorū fratrum aliorumue consanguineorum precibus vellem acquiescere ad hanc legalem scienciam (si ita dici debet) capessendum, pro certo tamen habui illos interfectores, de quibus hic proxime dicetur, fore priuandos hac nostra Immunitate. Casus autem prædictus ita se habuit.

4

5

Afferebatur, quod quidam nobiles D. Carolus de Gregorio, & D. Octauius Buglio, aliique consortes quibusdam scopettarum, seu scloporum, vel archibusorum ictibus ex quadam domo, qua claudebantur, occiderant quēdam alium virum nobilem, D. Carolum de Amato nuncupatum; qui, patrato præd. crimine, statim ad quandam Ecclesiam prope eandem domum se contulerunt; Indeque ab Archiepiscopo extracti, & ad Ecclesiasticos redacti carceres, petebantur ad forum secularis Curiæ remitti, ea de causa: quia præd. homicidium proditorie, prout loquitur Constitutio nostra, fuerat commissum. Ex parte vero Reorum prætendebatur, verba Constitutionis præsentis non sortiri effectum in illo casu, quia satis liquebat, & omnibus nota erat capitalis eorū inimicitia ob grauissimas causas, quarum tenor hic breuitatis causa omittitur: Vnde non poterant proditorij homicidiæ appellari, quia non concurrebant requisita per Bart. *lo.sup.cit. in princ. præsentis Quæstionis.* Quæ causa cum delata, ac a Doctissimis viris esset ventilata coram Rom. Pontifice, inter quos fuit etiam consultus Dominus de Farin. teste eod. Ambrosino *hic cap.6.in fi.* qui refert eiusdē Farin. opin. *ex quodam consil.*76.*nu.* 7. ac † etiam celeberrimus, & famosissimus aduocatus Domino Marius Giurba, I.C. Messanēsis, cuius supra *in S.I. huiusmet Cap. post nu.* 164. meminimus: qui subtilissime pro Reorum parte causam defendisse demonstratur in suis allegationibus, quas præmanibus habui: causæ dignas fore edendas reputaui: ac in his meis lucubrationibus illud iam adimpleuissem. Sed quia viri prudentis non est, alienos sibi applicare labores, vti quamplures, tacito nomine auctoris, perficere videtur: quamuis hic illud propalare potuissem; atque etiam semper meum fuit, & erit, pauca potius, & meis digesta viribus alijs communicare; hac ex causa eas huc transcribere distuli. Sed quicquid sit, postquam relatis a Farin. *d.Quæst.*18.*in numm.seqq.* superius traditis respondebatur, illud tandem asserebatur,

6

rebatur, quod huiusmodi homicidiæ omnino ad hoc Beneficium admitti debeant, eo quod ad inuicem, & Interemptus, & Interemptores erant inimici: qua de causa inimicus bene poterat futuram præuidere vindicã, & sibi præcauere iuxta mentem Bart. sup. traditã. Sed hac, & alijs rationibus nõ obstantib⁹ cõtrariũ fuit a prædict. Clem. VIII. responsũ: & iure quidẽ optimo factũ est;
7 quia huiuscemodi † casus non videtur differre si bene verba perpendamur, ab illo supradicto *in princ. hoc est, in S. 1. huius præsentis Cap.* vbi de viarum Grassatoribus egimus, qui adhuc & ipsi hac destituti sunt Immunitate. Illi etenim quia ex insidijs agunt, viatores aggrediendo, ideo priuantur hac præsenti Immunitate. Quid igitur mirũ, si homicidæ prædicti eadem sint exclusi, cum ex insidijs occidant? Vnde vnũ casum cum altero concordare dixit Innocentius *in præcit. cap. 1. de Homic.* pro quo extat illud Prouerb. *cap. 23. num. 28.*

Insidiatur in via quasi Latro: & quos INCAVTOS viderit, interficiet.

Quapropter ab hac sanctissima decisione non est recedendum, cum non modici momenti sit hæc Innocentij auctoritas. Vnde dicit Faber *in S. pupillus. Instit. de Inutil. stip. in princ.* quod si pro te habueris opinionem Innocentij in foro Ecclesiastico, coronaberis: cuius quanta sit auctoritas Io. Brunellus refert *in Repet. d. cap. 1. de Homic. par. 4. nu. 9. ad fi.*

Sed licet Farin. alibi *in d. Quæst. 28. primo loco à nobis citata*, aliam afferat rationem, cur prædicti asserti interfectores ab hac immunitate fuerint exclusi, *vt legitur in fi. num. 56.* tradens, quod tum homicidium prædictum patratum fuisset prope Ecclesiam, idcirco Summus Pontifex ita contra Reos respondit; attamen hoc vnum scio, ex quo fuit insidiose commissum, ideo Dominus Papa pro interempto respondisse fertur, sicuti quoq; refert de Ballis *in tract. suo. S. I. num. 11. hoc eo. Cap. relato*, qui *in lib. 5. tit. Pragm. vnica rubr. De insultu in Ecclesia. num. 10. in fi.* dicit, quod, attenta qualitate delicti, & aliquibus circunstantijs, fuit sancitum, quod duo ex illis, qui commiserãt prædictum homicdium, vnus annorum decem, & septem, & alter annorum decẽ, & octo gauderent hac Immunitate: cæteri vero non. Nec vllam huiusmodi rei facit *inibi* mentionem, quando scilicet prope Ecclesiam, &c. imo expresse contrarium fatetur *in subseq. nu. 11.* dum reijcit omnes ita tenentes. Vnde si in illo Rescripto aliquid de hoc diceretur, vtique referret ipse. Nec suaderi possum, quod d. de Ballis contrarium voluisset, cum clarum sit in Iure, 8
quod quicquid Princeps per Epistolã constituit, vel edicto decreuit, (vt plenius infra *S. VIII. in princip.* dicemus) pro lege seruari debet, quapropter cũ in illo Rescripto similis mentio non facta sit, & d. homicidium commissum fuerit prope Ecclesiam, merito contrarium dicentes reijcit, & negatiuam sustinet partem.

Nec obstat si dictus de Ballis *in præcit. num. 10.* reijciat Couar. *loc. à nobis sup. cit.* dicens doctrinam Bart. esse verissimam, & Couar. loqui secundum leges Hispaniæ, quia satis de hoc supra tractatum est: vnde superfluum esset hic eadem adijcere; quæ bonus Lector pro huiuscemodi responsione capiet. Itaque pro hac sententia penitus tenendum est, iuxta prædictum Summi Pontif. Clem. viij. Rescriptum: coram quo prædicta causa Panormitana fuit delata, in qua ex parte D. Caroli de Amato interfecti illud eiusdem Farin. *in illa Quæst. 18.* adducebatur, quod sup. traditum est *post num. 3.* aduersus quod ipsemet postea rescripsit *in præcit. suo Consilio.* Sed nil mirum, quia ibi ceu aduocatus suas interposuit partes. Quare dum ait, ideo illos fuisse seclusos ab hac immunitate, quia prope Ecclesiam patrarant homicidium; idquidem affert ob quandam colora-

tam

tam excusationem: quod cognosci potest ex seqq. verbis *eiusdem num. 56. in fin.* quæ etiam supra tradita sunt *in S. præcid. post num. 7. ante versic. Hinc suboritur.* Vnde aut prope Ecclesiam, vt ipse ait, concurrentibus tamen ab eo requisitis, aut prout dictum est: omnino similes homicidæ priuandi sunt hac immunitate; & ita fuit responsum à præd. Clem. viij. in quo expertis credendum est, cum animus meus nulla iactetur cura: nam in eo casu neque pro Reis, neque aduersus consuleus respondeo, quemadmodum Dominus Farin. qui aduersus suamet scripta calamum direxit.

Sed quid mirum si hac in re fuerit ita
8 responsum, cum hæc † decisio non differat ab illa tradita in cap. 1. incip. Pro humani de Homic. lib. 6. ex quo omnes Scribentes Assassinorum lucubrationes tradunt, *vti dicetur inf. S. seq.* Nam quemadmodum illi, de quibus ibi tractatur, priuandi sunt hac Immunitate: ita quoq; in præsenti casu dicendum est, huiusmodi Delinquentes non esse ad eãdem admittendos, cum militet eadem ratio, qua motus fuit Innocentius IV. *in præcit. cap. 1.* quamuis ex Doctorum cõmuni opinione aliter intelligatur d. textus. Sed vera eius est decisio, quia mandantes interfici per Assassinos, secure occidebant: vnde interemptis non solum defensio illa naturalis, de qua sup. sumus locuti, verum, & spiritualis auferebatur: quia ex quo statim moriebantur absq; Sacramentis Ecclesiæ, poterant facillime damnari. Qua de causa præd. Innoc. cõdidit illum Canonem: quod apparet expresse in illis verbis *, longe post princ. in versic. seu S. Cum igitur.* tenoris sequentis:

„ *Cum igitur illi, qui sic horrenda in-*
„ *humanitate, detestandaque sæuitia*
„ *mortem sitiunt aliorum, vt ipsos fa-*
„ *ciant per Assassinos occidi. NON*
„ *SOLVM CORPORVM, SED*
„ *MORTEM PROCVRANT*
„ *ETIAM ANIMARVM, &c.*

Quod, vt hæc scripseram, & in lucem mittenda Typographo exposueram; perspexi legens Boerium ab eodẽ confirmatum *in decis. 109. num. 7. circa med.* dum inquit:

„ *Ita sentit Felin. in d. cap. 1. de Ho-*
„ *micid. dicens de mente Canonis esse*
„ *Ecclesiam tales non fouere, c. 1. de*
„ *Homic. lib. 6.*

Sed cum hæc sint eiusdem Felini verba *in d. cap. 1. inf. de Homicid. ad fi.* merito eundem quoq; nobis abscribemus.

At forte dicet quis, Felinum in alijs terminis fuisse locutũ, hoc est, quando aliquis amicitiæ prætextu alium interficit: & sic non æquiparari d. c. huic casui, de quo noster est sermo, cum illud grauius hoc sit, prout & nos *inf. in princ. num. 21.* dicemus. Imo & Fel. pro nobis est, licet d. c. 1. aliter, quam nos hic, intelligere videatur, vti etiam *inf. post num. 14. in versic. vnde illud.* dicetur. Nam ibi non solum de homicidio Proditorio, quando scilicet aliquis amicitię prætextu, vel iuxta exempla Bart. sup. relata alium occiderit, loquitur verum etiam in alijs probrosis homicidijs, dum dicit:

„ *Nec mirum, secundum eos, si non*
„ *expectata incorrigibilitate, &c.*
„ Et infra. *Quia loquitur ille tex-*
„ *tus in homicidio simplici non qualifi-*
„ *cato, puta Proditorio, vel VALDE*
„ *SCANDALOSO: quia omni iustitiæ*
„ *repugnat.*

Postea inferius refert quod sup. ex Boerio diximus. Itaque de Boerio nulla erit dubitatio, quin nobiscum sit, cum pro se alleget Guid. Papæ in Decis. seu Quæst. 121. qui plene super hoc scribit. Sed quod hæc sit Felini voluntas, cito apparebit.

9 Vnde, ex hoc cognoscitur grauius † deliquere huiusmodi industriosos, homicidas, quã eos, qui veneno malo, *iuxta textus in l. Eiusdem. ff. ad L. Cornel. de Sicarijs. & in l. Qui venenum. ff. de Verb. sign.* alios extinguunt. Nam, qui potionem venenatam biberit, præuidere sibi

fibi futuram mortem poterit : & per consequens omnia, quæ sibi ad salutem fuerint necessaria, peragere. Sed qui incaute & repente occiduntur, sæpe sæpius poterunt damnari, cum vt plurimum qui in has incidunt calamitates & miserias multis sint peccatis inuoluti ; & huius mundi illecebris detenti. Quapropter cuique relinquo excogitandum, an mallet veneno, quam repẽtina gladij, vel aliorum armorum opprimi morte? Verum haud ignoro, quædam alia esse venena non lethifera, sed longos morbos, & tabem lentam inferentia: vnde idem ius statuendum, non dubito, prout in ijsdem terminis loquitur Philo 2. *tom. de Specialibus legibus, quæ referuntur ad duo Decalogi capita. prope med. in versic. Eadem pœna.* Nam, inquit, sæpe satius est emori, quam ægrotare, præsertim diuturno morbo non habituro felicem exitum.

Hinc non incongruens est, quod supra diximus *in Initio Cap. II. versic. Volens ergo Deus. sub num. 62.* nam ipsamet naturali lege mori debet, qui modo prædicto ferit, iuxta verbum Domini Nostri Iesu Christi dicentis Petro:

„ *Conuerte gladium tuum in locum*
10 „ *suum: omnes enim, qui acceperint*
„ *gladium, gladio peribunt.*

Matth. 26. num. 12. & faciunt etiam quæ tradita sunt sup. d. num. 62. & aliqq. seqq. Vnde Propheta in terminis nostris alloqui videtur dum *Psal. 5. post num. 8.* inquit.

„ *Virum sanguinum, & dolosum abo-*
„ *minabitur Dominus. Ego autem in*
„ *multitudine misericordiæ tuæ introi-*
„ *bo in Domum tuam: adorabo ad Tẽ-*
„ *plum Sanctum tuum in timore tuo.*

Ex quo habemus, quod & lege naturali, & Diuina huiusmodi homicidæ mori debent, vt *d. versic. Volens ergo Deus* dictum est. Quapropter illud Felini, supra traditum, de huiusmodi homicidio intelligi debet, quia omni iustitiæ repugnat; prout ipsemet quoque sentire videtur *in Rub. in f. d. tit. de Homic. statim post princ. in versic. Verum autem valeat.* dicens cum Host. quod non potest fieri Statutum, quod pro homicidio non imponatur pœna mortis, sed pecuniaria, quia præbet audaciam delinquendi: Et quia repugnat Legi Diuinæ, allegat pro hoc 22. quæst. 4. §. 1. & Exod. cap. 21. sed puto voluisse allegare 23. q. 4. c. Et iniusta. vbi in princ. de huiusmodi retractatur, dum D. Ambrosius (ex cuius scriptis desumptus est d. textus) ait:

„ *Denique in lege scriptum est de quo-*
„ *dam; Non misereberis illius.*

Quæ verba traduntur in lib. Deutoronomij, *cap. 19. num. 13.* vbi de eo, qui per insidias aliquem occiderit, agitur: cuius Deus misereri prohibet: & a loco Refugij extrahi præcipit. Idem dicitur in illo Exodi, ex quo desumptus est d. textus in c. 1. inf. de Homic. quamuis Fel. aliter illum, vt dictum est, intellexerit. Sed quidem parcant mihi qui talia ausi fuerint affirmare, cum ille textus loquatur de eo, qui voluntariè occiderit, etiam si fuerit eius inimicus, vt patet in eis, quæ infra *post num. 22. & in num. seq. 23.* traduntur vnde Farin. *Quæst. 6. num. 15. & aliqq. numm. seqq.* ijsdem sup. traditis Iuribus motus, (sed a me post hæc scripta, teste Deo, visus) ait, quod hæc pœna per supremum Principem impune tolli non potest, aut mutari, nisi in aliquibus casibus, *vt ibi per eum.* Quapropter non est affirmãdum, Pontificem Maximum per hanc sanctissimam Costitutionem generaliter omnibus indulgere voluisse, cum, nisi (vt dictum est) ex vrgentissima causa illud in quibusdam casibus impune sibi liceat: eo magis, quod huiusmodi nostra Immunitas ab ipsomet Diuino Iure procedat, vti plene traditum est *sup. in Initio Cap. II.*

His itaque satis liquet, num prædicti homicidæ sint admittendi ad hoc Beneficium, cum omni, & quouis Iure occidi, & mori debeant? Ac ex prædictis verbis illius Psal. expresse videntur omnes exclusi, qui fuerint in dolo ad sanguinem effundendum humanũ;

cos-

esset abominabitur Deus: Nec eius Domum ad expetendam opem ingredi licebit. Atque hos Homicidas veros Assassinos vocarem iuxta rationem superius expressam: quos, & vulgus ita solet appellare. Vnde dicit Paulus Castrensis *in l. Nemo. dicit dictus textus homicida qui fecit semper expectet. Vnde & alius est. Hoc crimen esse pastorum aiunt Dioclet. & Maximin. in l. si quis homicidij crimen. C. de Accusa. vbi Glo. dicit de Caim qui occidit Abel. num. 5. C. de Episcop. aud.* quod semper illud dictum Baldi solet allegari, videlicet:

11 „ *Qui † occidit, occidatur sine redemptione, dummodo dolus interueniat: non sic si culpa.*

Quare Clarus interrogatus à Catholico Rege Nostro Philippo II. Quæ † dicantur atrocia crimina? inter cætera, quæ respondit ei, connumerauit etiam huiusmodi homicidium proposito cõmissum, *vti eum videre est in sua Praxi Crim. §. 1. versic. Sunt etiam.* eundemq; pro eadem re tradit Farin. *d. Quæst. 18. num. 90.*

Sed quamuis dixerim, quod hæc opinio nostra procedat de Iure Canonico, † & illa Bart. & sequacium de Iure Cæsareo procedere videatur, prout refert Pla. *d. cap. 2. num. 2. post med. in E. pit. delict.* Nihilominus illud mihi suadere non possum, eo quod neq; in toto corpore d. Iuris similis inuenitur decisio expresse: imò potius eius contrarium (vt verum fatear) probatur, præsertim in illo textu, d. §. Delinquunt, cuius decisione Bart. ibi mouetur, tradens prædicta exempla in princip. præsentis §. relata. Nam d. textus nullam huiusmodi rei facit mentionem, sed tantummodo hæc dicit:

Delinquunt autem aut Proposito: aut Impetu: aut Casu. Proposito delinquunt latrones, qui factionem habent, &c.

Quare opinio Bartoli in d. textu nõ probatur: nec iuribus ab eo traditis comprobari potest: quod etiam dicit Io. Brunellus *in d. Repet. c. 1. de Homic. parte 3.* licet afferat prædicta exempla, Bar. quæ potius, per id quod postmodum ait, ob quendam loquendi modum, quam vt ea confirmet, refert: nam *in num. 1. circa med.* inquit, quod Iura, quibus Doctores mouentur in illis casibus, non multum vrgent.

14 Hinc equidem non possum non admirari de Domino † Ambrosino, qui maluit Bart. quam aliam assequi sententiam, cum & ipse quoq; hanc eandem Constitutionem, quæ ad Sacros Canones spectat, fuerit interpretatus, & fortiter super illis Bartoli exemplis institerit, *vti videri potest in capite 6.* Sed vt Iuri consona nostra opinio demonstretur, præter supradicta, ab eodem Ambros. argumentari volo: nam dum *in suo tract. super hac eadem Constit. cap. 2. num. 4.* de publicis tractat latronibus, hoc dicit:

„ *Sicuti non potest de Iure communi furca suspendi; ita non priuatur hac Immunitate.*

Et rursus idem annuere videtur *in seqq. cap. 3. num. 6. & inferius cap. 8. num. 12. in versic. Et propterea.* dum tradit exẽplum blasphemantium, arguens hoc modo.

„ *Et propterea ex impositione pœnæ apparet, quod blasphemi nõ puniuntur morte: & ob id crederem non esse priuandos hac immunitate.*

Quibus verbis colligi videtur, quod quoties ex aliquo crimine de Iure cõmuni pœna mortis infligitur, tunc Delinquens excludi debet ab huiuscemodi Immunitate. Sed occidens aliquem modo prædicto, idest, proposito, quamuis eius inimicum, mortis pœnæ subiacet, vt iam ex supradictis liquet, quod nemini est ignotum. Ergo (remotis controuersijs) omnino excludendus est.

Secundo non ex his tantummodo probabitur sententia prædicta, verum etiam ex eo, quod tradit *cap. 4.* dum de agrorum Depopulatoribus agit: vbi *in num. 5.* volens rationem reddere, cur ipsi Depopulatores ab hac exclusi sint Immunitate, ait per Glos. *vlt.*

vlt. in fi.cap.fi.inf. eo. (quam ab omnibus approbatam refert) & per d.cap. Inter alia.*etiam inf.eo.* Quia isti pluribus per insidias exitium excogitant, & ex proposito insidiantur : & ob id cum diurnus, sicuti nocturnus ex proposito possit delinquere, hinc Summus Pontifex illam nocturni qualitatem ademit. *Hæc ille tradit : sicuti etiam nos ibidem, idest, sup. S. I I. diximus.* Vnde considera, an ex huiusmodi ratione plus nostris, quam suis adhæreat scriptis?

Tertio approbata, seu confirmata apparet nostra sententia in eo, quod ipsemet dicit, dum de Assassinis loquitur *cap. 7.* vbi *in princ.* a maioritate rationis argumentari videtur his verbis:

,, *Cum plus sit occidere hominem per*
,, *Assassinum, quam ex proposito, &*
,, *deliberate.*

Vnde apparet, quasi dicere voluisset: Sed qui ex proposito, & deliberate hominem occiderit, non debet hac Immunitate gaudere; ergo multo magis qui per Assassinium, &c. Sed forte in hoc casu posset sic saluari, videlicet: Nil mirum si Assassini non gaudeat; qui vero deliberate occidunt, sic: quia grauius est Assassinium quam homicidium prædicto modo commissum.

Concludendum igitur, quod siue Iure Cæsareo, siue ex communi Doctorum consensu procedat illa opinio Barr. non refragabitur his nostris scriptis, cum alijs perambulemus ventis: quia si nostrates, qui Ius Canonicum sunt interpretati, ita colligunt ex illo præd.text.cap.1.inf.de Homicid. dubio procul huic sententiæ acquiescere debemus, quæ itidem communis est, sicuti quoque est illa Bart. Sed nostræ adderem etiam ea, quæ refert Clarus *in d. S. Homicidium. versic. Ex proposito. cum versic. seq. Ex insidijs.*

Sed tandem quis de hoc amplius dubitare præsumpserit, cum hæc fuerit Legislatoris intentio? nonne patet expresse? Nam huius Constitutionis verba (quæ ad hanc rem faciunt) desumpta sunt ex præcit. cap. 1. mutatis tantum illis prædictis verbis, PER INDVSTRIAM, ET PER INSIDIAS, in illam particulam, PRODITORIE, residuo firmo manente: vnde quod dicitur in d. c. illis verbis:

,, *Si quis per industriam occiderit Pro*
,, *ximum suum, & per insidias.*

idem esse videtur, quasi dicere vellet Legislator, quod occidens per insidiosam industriam Proditor dici debeat: & ita post hæc scripta reperi apud Illustr. Tuscum *in suis Pract. Conclus. to. 3. lit. E. concl. 11. num. 46.* & clarius loquitur Dominus Villagut *in dd. suis Consult. decisiuis, 32. num. 20.* qui voluit per hanc Constitutionem excludi omnes Voluntarios Homicidas, dum his verbis inquit:

,, *Necnon & Constitutione Gregorij*
,, *Quartidecimi excludentis Omnes*
,, *Voluntarios Homicidas in sua spe-*
,, *ciali Constitutione sub tit. de Im-*
,, *munitate Ecclesiæ, anno 1591.*
,, *incipi Cum alias nonnulli.*

Quamuis alibi aliter dixerit, *vt patet in d. Tract. de Extens. Legum. sub illo præcit. tit. de Extens. Immun. Eccl. d. num. 53. præallegato. in versic. His ergo præmissis. vsque ad num. 54. & in num. præced. 16.* Sed dum *in d. versic. His ergo.* allegat Nauar. Clar. Boer. Giud. Papæ, & alios, pro prima opinione videtur esse, cum prædicti (vti diximus) manifeste de homicidio voluntarie tantum commisso (vt suis est videre locis) loquantur. Vnde illud, quod quidem sunt opinati, dicentes præd. cap. 1. verba e conuerso sumenda esse, videlicet, quod tunc procedat eius dispositio, quando quis proditorie illo modo, quem refert Bart. *loc. cit.* aliquem occiderit, (quod fortassis, vti etiam dixi, confirmare videtur Fel. *eo. loc.* quem aliqui, quibus ego me subscribo, ita intelligunt) omnino reijciendum est: Nam cum

d. Textus sit desumptus ex lib. Exodi, *cap.* 21. iuxta eiusdem sententiam in loco vnde sumitur, intelligi debet; sed ibi procul dubio pro homicidio voluntarie tantum commisso tractatur, vt patet in præcedentibus verbis dicti textus Exodi, & in eis quæ infra *post num.* 22. tradentur; Ergo eodem modo intelligi debet.

His ergo satisfactum videtur illi prędictæ Decisioni Domini de Franchis, 713. quoad illud, quod nostris Scriptis poterat opponi, de qua supra *ad fi. num.* 3. dictum est.

Sed contra eandemmet Decisionem in causa appellationis ex aduerso responderi poterat, quod non debebat suspendi, nec reuocari executio sententiæ latæ in prima instantia, siue in primo iudicio, cum verba illius Indulti in terminis eiusdem Decisionis, vel sententiæ debuissent intelligi, diuersis
35 rationibus. Nam quoties † de Legislatoris intentione constat, ea vtique seruari debet, etiam omissis verbis, *l. Contra legem. cum l. seq. ff. de Ll. l. Non dubium. C. d. tit. accedat tex. in c. Certum est. de Regulis Iuris. lib. 6. & ibi communiter DD.* * *vide B. Hieron. lib. 2. seu par. 2. Ep. in epist. ad Pammadium, de Optimo genere interpretandi, qui plura & in finita tradit super hare differens, quando scilicet verbis vel sensui sit inhærendum.* * Sed patet, quod ea fuerit Legislatoris mens iuxta primam sententiam, eo quod in eodem Hispaniæ Regno ita seruatur, vt supradictum est, *in num.* 4. per eiusdem leges expressas: Ergo prima sententia retractari non debuisset. Et pro hoc extat illa optima Dyni distinctio, *in Regula vlt. num* 12. *d. tit. de Regulis Iu. in lib.* 6. quam magistralem appellat, dicens, quod si appareat aliam fuisse mentem, estq; in scriptis redacta, tunc licet offendere verba, sententia seruata: Si vero non appareat, tunc non licet: & hanc distinctionem omnes vnanimiter sequuntur, prout apparet apud Francum *in d. cap. seu Regula vlt.* & apud Additionem ad eundem Dyn. *in num. vlt. eiusdem cap.* quæ inter alios eundem Francum allegat. Imo nedum lege patente in d. Hispaniæ Regno prædicta sententia confirmanda erat, verum etiam si nulla specialis lex ibi fuisset, quæ de similibus homicidijs proditorie commissis oqueretur, tum ex supradictis, tum etiam ex infra proxime dicendis.

Verum, & adhuc aliquis dicere posset, Principem per illud speciale priuilegium, aut indultum derogare voluisse legibus communibus suis Re-
16 gni, cum Principum † beneficia quam plenissime sint interpretanda, *cap. Olim. & c. Abbate. inf. de Verb. sign. cap. Cum delicti. in fi. inf. de Donatt. & l. Beneficium. ff. de Constitt. Principum. l. Si quando. C. de Bonis vacantibus. lib.* 10. *accedat Benedictus de Capra in suis Communn. opinn. ordine alphab. collectis, lit. B.* 19. *& lit. P.* 30. *Grammat. Decis.* 59. *num.* 46. *quos refert Nicolaus Vigellius in sua Methodo Iuris Contr. lib.* 1. *cap.* 1. *quæst.* 1. *reg.* 23. Et
17 præsertim, quia verba † generalia, quæ Princeps in suis ponit priuilegijs, non debent tenaciter, & stricte interpretari, concurrente maxime, quia Principis liberalitas fræno non subest, nec coerceri debet, *Grammat. num.* 48. *& 49. d. Decis. per text. in l. penult. C. de Donatt. inter vir. & vxo. & per alia iura ab eo allegata.* Sed Resp. cum Nicolao Vigellio *in d. Reg.* 23. *except.*
18 1. quod hæc † non procedunt, quando aduersus Ius (prout in casu præd. Decis. de Franch.) fuerint concessa, *ex Capra in dd. Comm. opinn. lit. B.* 21. *& P.* 35. *in princ. & ex Erasmi Musculi comm. opinn. lit. D.* 2. *Adde quoque Dynum in Reg. Quæ a Iure communi. num.* 3. *d. tit. de Regulis Iuris. lib.* 6. Neque in iniuriam tertij debent interpretari, nisi in concessione contrarium exprimatur, *plene Dynus lo. cit. & ibi optima Additio.* Quapropter regula procedit quoad latam interpretationẽ aduersus ipsummet concedentem, *Gram. d. n.* 46.

per

per text. in l. Nec auus. & ibi Bal. C. de Emancip. liberorum. & per notata in l. Cum filius. ff. de Milit. test. Innoc. in dict. cap. Cum delictis. tuf. de Donatt. & in d. cap. Cum olim. inf. de Verborum sign. Iaf. in d. l. Beneficium. ff. de Constitt. Principum. Bald. in cap. 1. S. fin. Quid sit inuest. & tandem per Bart. in l. Gallus. S. ex quid si tantum. ff. de Libertis, & post. in quibus terminis loquitur d. l. Si quando. C. de Bonis vacantibus. lib. 10.

Secundo poterat, vel opponi potest d. Decisioni de Franchis, quod etiam supra dictum est *in num. 9. & seq.* hoc est, quod similes homicidæ ipsomet Diuino, naturalique Iure dictantibus occidi debent. Vnde non est censendum, quod Princeps prædictis Iuribus voluerit derogare, cum non possit generaliter, nisi magna ex causa dispensare cum dictis homicidis: * *vt sup. num eo. post Farinat. dictum est* * quæ vtique, dispensatio non est proprie derogatio sed potius dicitur quædam interpretatio: eo quod Ius Diuinum, vel naturale tolli, vel mutari nequeat, prout etiam supra diximus *in Initio Capit. II. numer. 2. & 66.*

Nec ad rem facit illa obiectio: In
19 odiosis † facienda est stricta interpretatio, & benignior pars amplectenda: quia huiusmodi regula, seu vulgatissimum axioma intelligitur, ac procedit, quando nulla lex certa reperitur, quæ talem decideret casum: tunc enim interpretatione legum pœnæ non sunt exasperandæ, sed potius molliendæ, *iuxta text. in l. Præses. & in l. Interpretatione. ff. de Pœnis. & in vulgata illa Regula in lib. 6. Odia restringi, &c. Item in l. In pœnalibus. ff. d. tit. de Regulis Iuris.* Sed quando constat ex lege, tunc secus est dicendum: quod forte patet per superius relata in prima responsione ad d. Decis. specifice tamen allegari potest Textus in l. Benignius. *ff. de Legibus.* cuius verba sunt:

„ *Benignius leges interpretandæ sunt,*
„ *quo voluntas earum seruetur.*

Cui suffragatur alius Textus in l. seq. *incip. In ambigua.* ibi,

„ *Præsertim cum etiam voluntas legis*
„ *ex hoc colligi possit.*

Vnde non abs re hic illud Proculi (*quod legitur in l. Sed licet. ff. de Off. præsidis.*) adaptari poterit, dum inquit:

„ *Non est spectandum quid Romæ fa-*
„ *ctum est, sed quid fieri debeat.*

Itaque concludendum, quod cum illa indulgentia fuerit cõcessa à Catholica regia Maiestate nostri Regis Philippi III. qui in eodem Hispaniarum Regno mansionem habet, non solum ibi, (vbi lex exstat specifice de similibus homicidijs tractãs, quæ proditoria appellat) illud seruari debeat, quod in primo iudicio fuerat pronuntiatum, vt ex præd. Decis. dictum est, sed etiam vbique terrarum suæ ditioni sobiectarum. * *Sed quod dicendum de eo qui videns amicum, affinem vel consanguineum rixantem cum aliquo, statim occurrit, & a tergo occidit illum? vide Gutier Pract. quæst. ciuil. lib. 1. quæst. 2. tota qui concludit quod debeat gaudere: & optime quidem, licet ampliationes siue argumenta faciant cotra superius relata: quibus dictis suffragans Lessius de Iust. & Iure. dum tractat de aggresso, qui potest per quemcumq; defendi etiam occidendo aggressorem.*

Dubitatum etenim fuit in hac Vrbe; An quis patricidium committens, & postea in Ecclesia confugiens illius Immunitate gaudere possit: Et in casu Occurrente cum Sanctissimo consultum, de illius mandato fuit responsum tale Patricidium beneficio Immunitatis potiri non posse.

Litterarum tenor hic est

(:†:)

(:†:)

ILLVSTRISS. ET REVERENDISS. MIO OSS.^mo

E Stato raprefentato à N.S. l'atrociffimo delitto commeffo cofti da Girolamo Burro il quale ha crudelméte vccifa la propria madre con pugnalate;Saluandofi poi in Chiefa per fuggir dalla Giuftitia:non parẽdo però à Sua Santità, che vn paricidio cosi barbaro, poffa hauere alcuna Caufa che lo fcufi;affirmandofi maffimamente, che l'vccifa Madre del Reo era già in età,e donna honorata Sua Beatitudine, per l'atrocità del cafo s'è contentata di conceder licenza à V. S. Illuftriffima. In virtù della prefente, che faccia eftrahere detto Gerolamo delinquente, e cofegnare alla Corte feculare non douendo la Chiefa effere ricetto di fimili malfattori tanto n'hà commandato la Sua Santità di fcriuere à V. S. Illuftriffima. Il che efequendo bacciò à lei humilmente le man'è le priego Ottima Salute Roma 27. di Aprile 1623.

Di V. S. Illuftriff. e Reuerendiff.

Humiliffimo,& Offeruandiffimo Seruitore.

Il Cardinal Lodouifi.

Signor Cardinal Doria.

Ex quo apparet id conceffum ab delicti atrocitatum. * Quibus patefactis, reaffumo rem noftram, & deuenio ad fecundam partem præfentis Queftionis, feu §. quæ eft fuper illis verbis, Proximum fuum.

Secundo Principaliter videndum eft, quid fibi velint illa verba, PROXI-
20 MVM † SVVM? Ita legendum eft in illis verbis relatis fup. in princ. præfentis § quemadmodum dicitur in noftra Conftit. nam ibi Typographi incuria, expurgatoris ue inaduertentia omiffum eft illud pronomen, Suum, licet ftatim in diuifione literæ fuerit appofitum, vt ibidem legitur.) Et omiffis alijs expofitionibus,) de quibus plures videri poterunt apud Tiraq. *in lib. 2. Retr. §. 1. Glo. 9. nu. 15. & aliqq. feqq. & alibi etiam in Repert. d. tract. de Retractu.*) illud tantum adducam, quod huc fpectat. Quapropter quoad hanc Rem videretur dicendum, quod Proximi appellatione ille tantum continetur, qui noftram profitetur fidem: cæteri vero excludantur, per id quod tradit Lyranus *in loco, vnde fumitur d. ca. 1. inf. de Homic. hoc eft, in lib. Exod. ca.* 21. poft Rab. Sa. relatus a Io. Brunello *in d. Repet. cap. 1. de Homic. par. 3. num.* 2. dum ait, quod fi Iudæus occidiffet Gẽtilem, non procedebat d. legis difpofitio, quæ etiam de Proximo loquitur, (*cuius verba fup. retulimus in num. 14. poft verfic.*

Con-

Concludendum igitur.) cui suffragari videtur illud Exodi, *cap. 2. num.* 13. vbi dicitur:

„ *Egressus die altera*, hoc est, Moy-
„ ses, *conspexit duos Hebræos rixan-*
„ *tes: dixitque ei, qui faciebat iniu-*
„ *riam: Quare percutis Proximum*
„ *tuum?*

Sed huic, (cui tamen statim inferius respondebitur) & alijs non obstantibus contrarium dicendum est. Hic enim appellatione Proximi comprehenduntur omnes homines cuiuscunque; fuerint conditionis, vel cultus, seu religionis: Et illud pronomen, SVVM, nil aliud significat, nisi illam charitatem & dilectionem, qua alter alteri subuenire tenetur, iuxta id quod habetur in illo Canone, Charitas, *allegato sup. Ca. III.* S. 3. *num.* 7. idque etiam tradit Abb. *in cap. Nouit. nu. 3. sup. de Iudicijs.* per eundem text. ac eius Glos. Sunt autem hæc illius verba:

„ *Proximos autem tunc diligimus si-*
„ *cut nos, si non propter aliquas vtili-*
„ *tates nostras; non propter sperata*
„ *beneficia, vel accepta; non*
„ *propter affinitates, vel consanguini-*
„ *tates, sed propter hoc tantum, quod*
„ *sunt natura nostra participes dili-*
„ *gamus.*

Itemq; sequitur d. Canon:

„ *Non illi tantum Proximi nostri cre-*
„ *dendi sunt, quos nobis gradus san-*
„ *guinis iungit: sed Proximi nostri*
„ *credendi sunt omnes homines natu-*
„ *ra nostra, sicut dixi, participes.*

Huic Canoni suffragari videtur, quod tradit Ecclesiasticus, *cap.* 28. *in princ.* dum ait:

„ *Relinque Proximo tuo nocenti te: &*
„ *tunc deprecanti tibi peccata soluen-*
„ *tur. Homo homini reseruat iram: &*
„ *a Deo quærit medelam? In homi-*
„ *nem similem sibi non habet mise-*
„ *ricordiam: & de peccatis suis depre-*
„ *catur?*

Et rursus idem annuere videtur *sup. ca.* 13. *num.* 19. illis verbis:

„ *Omne animal diligit simile sibi: sic*
„ *omnis homo Proximum sibi.*

Itaque miror de Decio, qui *in l. Si bonorum in princ. C. Qui admitti ad bonorum possess.* tenet per illum præd. Canonem, Charitas, quod largo modo Proximo appellatione venit quilibet Christianus, non aduertentes, quod d. tex loquitur etiam de quolibet homine: vnde merito reijci debet.

21 Hinc etiam reijciendus † est Dominus Ambrosinus, *d. cap. 7. num.* 12. *versic. Ex hac vltima*. qui voluit, quod si quis proditorie occiderit Infidelem, non debet hac Immunitate priuari quia forte (salua pace tanti viri) non aduertit in hoc prædicto verbo, Proximum. Vnde illatio, quam *loc. cit.* ponit ab Assassinis ad Infidelium occisores, nullius est momenti, prout infra, S. *seq. num.* 135. eandem confutamus. Sed in hoc, quod dicit de Assassino, dum alterum altero grauius reddit, parcat mihi quæso reuerentia sua: quia homicidium proditorie commissum eo modo, quem ipse tradit, grauius procul dubio videtur Assassinio: illa enim proditionis species est grauissima, imo inter omnes homicidij maxima hæc autem, quæ ad Assassinium pertinet, videtur media. Quapropter homicidium commissum sum per insidiosam industriam ab eo, qui fuerit occisi inimicus, minimum horum videtur: considerantur enim in huiusmodi homicidijs plures & diuersæ qualitates: minima videtur hæc proxima: media vero, quando aliquis ab alio suscipit mandatum de occidendo; quæ potest esse, vel considerari dupliciter, hoc est, vel simpliciter, vt amico mandanti complaceat, vel media pecunia, quemadmodum hodie impropriè Assassinium desumptum est, de quo plene in S. sed. Deo duce dicemus: maxima erit illa qualitas, quando amicus amicum amicitiæ prætextu interficiet: (quod vtinam non regnaret) a quo neminem dissensurum, dubio: & in his terminis loqui videtur Fel. *in d. cap.* 1. *de Homic. prope fi. in versic. Nec mirum.* in illis verbis, quæ sup. *num.* 9. *versic.*

At

At dicet quis, tradiderunt. Concludendum ergo est, quod siue Fidelis, siue Infidelis modo prædicto occidatur, non debet occisor hac Immunitate frui, cum satis aperte probatum sit, neminem excludi sub hoc nomine Proximi: quia illud Proximi dilectionis præceptum de quolibet homine intelligitur, *vt patet in d. c. Charitas. & plenius percipi poterit ex eis, quæ diximus sup. Cap. III. S. 3. toto* Sed quis forsitan de hoc dubitabit, cum tota Lex Diuina in illis prioribus Decalogi præceptis pendeat? hoc est, in dilectione Dei, & Proximi, iuxta illud Domini nostri Seruatoris, dum interrogabatur a quodam legis Doctore, qui respondens ait:

„ *Diliges Dominum Deum tuum ex*
„ *toto corde tuo, & in tota anima tua,*
„ *& in tota mente tua. Hoc est maxi-*
„ *mum, & primum mandatum. Se-*
„ *cundum autem simile est huic: Dili-*
„ *ges Proximum tuum, sicut teipsum*
„ *In his duobus mãdatis vniuersa Lex*
„ *pendet, & Prophetæ.*

Math. cap. 22. post num. 34. Mar. cap. 12. post num. 28. Lu. cap. 10. post num. 25. Quapropter si vniuersa Lex pendet in his duobus præceptis, consequens est, quod violans cætera præcepta Decalogi, contra huiusmodi duo facere dicetur. Vnde dum in Decalogo dicitur: Non adulterabis, Non occides, Non furaberis, &cæt. cum isthæc intelligantur pro omnibus hominibus; quia nemo negabit esse peccatum occidere Infidelem, vel cum eius vxore coire; illud enim homicidium, hoc vero adulterium esse constat; ergo qui violat hæc, frangit legem dilectionis Proximi. Ergo Infidelis est Proximus. Et hoc docuit Beatus Paulus Apostolus, dum scribens ad Romanos, *cap. 13. post num. 8.* dixit.

„ *Qui diligit Proximum, legem im-*
„ *pleuit. Nam: Non adulterabis, Non*
„ *occides, Non furaberis, Non fal-*
„ *sum testimonium dices, Non concu-*
„ *pisces, & si quod est aliud manda-*
„ *tum: in hoc verbo instauratur, Dili-*
„ *ges Proximum tuum sicut teipsum.*
„ *Dilectio Proximi malum non opera-*
„ *tur. Plenitudo ergo legis est dilectio.*

Et diuus Iacobus Apost. *in sua Cathol. cap. 2. post num. 8.* clarius loqui videtur, dum nullius personam excipiendam voluit, his inquiens verbis:

„ *Si legem perficitis regalem secũdum*
„ *Scripturas, Diliges Proximum tuum*
„ *sicut teipsum: bene facitis: Si autem*
„ *personas accipitis, peccatum opera-*
„ *mini: redarguti a lege, quasi trasgres-*
„ *sores, &c.*

Vnde semper à mundi initio Proximus omnis homo dicebatur, licet, diuersæ fuerint religionis: quod probatur ex illo Genesis, *cap. 11. num. 3.* dum Babilonis turrem ædificare volebat gens vniuersa: nam Moyses Proximum vocat vnumquemq; se ad inuicem loquẽtem, his verbis:

„ *Dixitque alter ad Proximum suum.*

Quod diuinæ vocis Oraculo iuxta nostram sententiam ibi *paulo post, num. 7.* confirmatur his verbis:

„ *Venite, &c. Vt non audiat vnusquis-*
„ *que vocem Proximi sui.*

Et tamen ibi intelligitur de bonis & malis: quia omnis gens simul habitabat, & filij Sem, ex quo boni siue fideles prognati fuerunt: & aliorum, hoc est, Cham, & Iapher.

Probatur denique auctoritate, expressione ore Domini nostri Iesu Christi, in illo, quod sup. diximus de Legis Doctore illum interrogante, quis esset Proximus? Ille autem cuiusdam viri exemplo soluit argumentum, alloquẽs de quodã Samaritano, quem Proximũ significauit, de quo consule Lucam, *d. cap. 10. ad fi.* & cum hac sententia concordat de Graffijs, *d. par. 1. Decis. aurr. cas. consc. lib. 2. cap. 4. num. 1.*

Superest, vt respondeamus sententiæ Exodi, *cap. 2.* supra traditæ in fauorem Lyrani: quod paucis absoluam. Illud enim quod ibi Moyses dixit, non arctatur illis tantum verbis, vt solum Iudæi inter se Proximi dici debuissent, sed in illo, quia omnes fuerant geniti

ab

ab vno parente: & sic nedum Proximi, sed fratres dicebantur: & hoc modo relatum, seu declaratum adinuenitur per B. Stephanum *in Act. Apost. cap. 7. num. 26. & 27.* his verbis

„ *Sequenti vero die apparuit illis litigantibus*, hoc est, Moyses: *& reconciliabat eos in pace, dicens: Viri,* „ *FRATRES estis, vt quid nocetis alterutrum? Qui autem iniuriam faciebat Proximo, repulit eum, dicens, &c.* *Adde hic cap. Ad mensam, 11. q. 3. vbi maiore fuerit quilibet Christianus intelligitur. ita Gloss. fi. in c. Si Papa dist. 40. vide quoq; Cassianum in Collat. Patrum, collat. ibi cap. 17. in fi. Adde quoque sola Instruc. Sacerd. lib. 4. cap. 10. num. 2. vbi omnes honores, & Infideles proximum vocat. Sed qui fratres dicantur qui eãdem fidem profitentur, probatur etiam Deutor. 23. post num. 19. ibi: Non fœnerabaris fratri tuo, &c. & rursus cap. seq. sub num. 7. & nu. 14. vbi de filijs Israel, & de aduenis habetur. Sed quod dicitur ex Act. Apost. colligitur etiam ex eodem Contextu Exo. 2. post num. 11. ibi, Egressus est ad fratres suos, viditq; afflictionem, & c. ibi de Hebreis fratribus suis.*

Hoc idem pluries legitur in sacra Biblia, in eo præsertim, quod habetur in lib. Iud. *cap.* 20. de quo inf. §. XIII. dicetur.

Tertio quoque præcipue deueniendum est ad illud postremum verbum, †
22 OCCIDERIT, quod aliqui sunt opinati dicentes, sufficere solum animum occidendi præcessisse, si vulnus fuerit illatum, licet mors non sequatur, vt patet ex eis, quæ refert Farin. *d. quæst. 28. nu. 25.* illud cõprobans ex illis verbis Exodi *præd. cap. 21.* ex quo sumptum est, vt diximus, illud cap. 1. de Homic. vbi etiam hæc traduntur verba.

„ *Qui percusserit hominem, volens occidere, morte moriatur.*

23 Vnde dixit † Farin. & alij ab eo relati, quod sufficit voluntas occidendi præcessisse, quamuis effectus non fuerit sequutus: Quod etiam doctissimus ille Philo Iudæus, *To. 1. tit. de Confusione linguarum. longe post med. in versic. Si quis, inquit, conatus, & in practi. To. 2. tit. de Specialibus legibus, quæ referuntur ad duo Decalogi capita, &c. fere prope med. in versic. Si quis gladio petit. fol.* mihi 1068. *in fi.* ausus est affirmare: Sed hoc communiter reprobatur, vti Baiar. ait *in Clar. d. quæ. 30. num. 17.* ex Deciano, & Rebuff. qui optima ratione, & meritissime contrarium illius Farin. tenuerunt, eiusdem legis veteris auctoritate: Et ego priusquam illos aspexissem, eadem ratione idem scripseram. Nam in lib. Deutoron. *d. cap. 19.* dum tractatur de eo, qui per industriam aliquem occiderit, sicuti dicitur in illo *cap. 21.* Exodi, liquido probatur eius contrarium *in n. 11.* his seqq. verbis.

„ *Si quis autem odio habẽs proximum suum, insidiatus fuerit vitæ eius, surgensque percusserit illum, & MORTVVS FVERIT, &c.*

Quæ verba non solum vulnera, sed & vt mors sequatur, requirunt. Nec illa prædicta Exodi verba sup. proxime relata obstabunt, quia simpliciter Moysi à Deo fuerunt dicta: sed vt illam ipse accepit legem, eandem declarauit, deditque populo Hebræorum: idcirco
24 præd. liber dicitur, Deutorononium, † quasi Secũda Lex: nam Græce, δεύτερος Secundus, latine sonat: Inde dictum est Deutoromium, quod proprie legis explanatio dicitur: & hoc patet expresse in princ. eiusdem libri, *num. 5.* ibi:

„ *Cæpitque Moyses explanare legem, & dicere, &c.* *Adde cap. Per venerabilem. S. Rationibus, vers. Sane cum inf. Qui filij sint lege. vbi quoq; dicitur, vt quod ibi decernitur in nouo testamento debeat obseruari.*

Sed nostra sententia probatur etiam in præced. lib. qui inscribitur Numeri, vbi, *in cap. 35. a nobis supra Ca. III. allegato,* hoc habetur:

„ *Si per odium quis impulerit, vel iecerit quippiam in eum per insidias; aut*

cum

cum esset inimicus manu percusserit, & ille MORTVVS FVERIT, &c.

Vnde cum hæc verba sint clara, quid adhuc egemus testibus? * *Vide Gail lib. 1. de Pace publ. cap. 16. post num. 18. qui eisdem auctoritatibus hanc defendit sententiam.* * Mihi tamen multum displicet de tanto viro, quemadmodum fuit Philo, quod in hoc lapsus est. Sed quid dicendum de Domino Farin. qui alibi præd. text. intelligit pro eo, qui percussus mortuus, fuerit, *vt videre est sup. post num. 9. vbi locus, in quo illud affert, traditur.* Sed ad huc nō possum, de Domino Farin. non admiret, viro tantæ doctrinæ, qui, omissa decis. præd. c. 1. de Homic. & aliter respondēs *in pract. suo Consil. 76. allegato ab Ambrosino.* non veritus est eiusdem textus, (ex quo desumptum est præd. cap. 1. de Homic.) in præsenti casu vti verbis, cum non debuisset illum tex. allegare: eo quod, si decisio illius euanuit, euanescere quoque debēt omnia, quæ ex eo emanant. Nos autem, quia illo vtimur, nolumus ab eius dispositione recedere, sed iuxta illiusmet decisionem, vt melius postea declarauit, exposuitq; Moyses, tibi Lectori tradidimus. Vide tamen eundem Pla. *d. cap. 21.* qui *post num. 6. in versic. Rursus regis constitutionem.* late hanc

25 rem tractat, dicens, quod quoties † lex loquitur de occiso, minime de vulnerato debet intelligi: quia quæ de occiso loquuntur, actum exigunt perfectum, *ex l. 1. §. hac autem verba. ff. Quod quisque iuris. & ex l. 1. ff. de Extraordin. crim. atque ex Bald. in l. Damni infecti. §. Sabinus. ff. de Dāno infecto.* aitq; quod si Sta-

26 tuto † cauetur, quod quicunque occiderit morte moriatur, tam etsi quispiam aliquem vulnerauerit lethali vulnere, & a vita non discesserit, huius criminis reus de occiso minime tenebitur *ex l. 3 §. hac verba. ff. de Neg. gest. & ex l. vnica §. hoc interdictum. ff. de. Fonte. & ibi Bart. & plerique alij.* ita Pla. *lo. cit.* quibus illud etiam addo, quod dum hęc nostra Constitutio loquitur de homicidio commisso in Ecclesijs seu Cœmiterijs, se extēdit ad mutilationes membrorū: quare si Papa hic aliter voluisset, illud expressisset, sicuti expressit ibidem, *argum. c. 2. post. med. sup. de Transl. Episc.* sed quia non expressit; ergo restat quod omnino pro vero homicidio idest secuta morte, intellexerit: quam sententiam post infinitum Doctorum numerum doctissime, cōtrarijs respondendo, defendit Villagut *in d. Trac. de Extens. Legum. sub hoc eo. tit. nostro, hoc est, de Extens. Immun. Eccles. post nu. 54. in aliqq. seqq. præsertim in num. 58.* dicēs, ita in facti contingentia decisum fuisse. Et hoc annuere videtur quidam Textus *in c. Si quis membrorum.* cū sua Glos. *in verbo, Legaliter. 23. qua. 8.* vbi habe-

27 tur, quod huiusmodi vulneratores † teneantur ad expensas medicorum, & operas, quas vulneratus amiserit, quia inutilis factus est: non autem ratione cicatricium, vel deformitatis, quia liberum corpus est. ex quo probatur qualis esse debeat illa satisfactio, quam requirūt sacri Canones ab huiuscemodi malefactoribus, si sub Ecclesiasticam confugerint Tutelam.

Secus autem dicendum est de eo,

28 qui † aliquem vulnerare voluerit, vel mandauerit, ex quo vulnere mors secuta fuerit; nam licet expresse inhibuerit, ne occidat; ad huc homicidij, (prout superius diximus) reus erit, *argum. ca. Is qui mandat. de Homic. lib. 6.* Sed quāuis

29 Iacobus † Nouellus *in suo tract. ad Defensam reorum. tit. de Excusat. a reo faciendis. num. 17.* dicat, quod mandans vulnerari, sed non occidi, non tenetur pœna l. Corneliæ de Sicar. ex quo non est in dolo, licet in quali culpa, tradens auctoritatem Corn. *in cons. 57. num. 5. vol. 4.* cumque tātum pœna vltimi supplicij obnoxium esse velit, qui animum occidendi habuerit, tradens pro hoc Glos. *in l. 1. §. diuus. ff. d. tit. Ad l. Cornel. de sic.* & Archid. *in cap. Homicidiorum. cum Glos. de Pœnit. dist. 1.* & Bart. *in l. Diuus. num. 3. ff. Ad. l. Corn. de Sicar.* Attamen si Nouellus bene Bartolum inspexisset, puto quod contrarium tenuisset.

Nam

Nam *ibi* Bart.in tota lectura,vbi ab eo allegatur, pro nobis assistit, & praecipue in num.7. alias vit.dicens aduertē-
30 dum esse, quod si † delictum, quod principaliter facere proposuit, tendit ad illum finem,qui secutus est, tunc inspiciendus erit euentus, *& tradit text. in l si.ff.de Crim.expil.hered.vbi dicit esse casum notabilem: & mouetur etiam ex prad.tex.in ca.l si qui mandat. & ex tex. in l. Quoniam multa.C. Ad l. Iul. de Vi.* Sed praeter hoc, clarius, loquitur in princ.praed.lecturae.*in versic.Tertio.* vbi facit quandam notabilem distinctionem, quam ibi videas, & per omnes numm.seqq. * *Idem videndus erit in suo tractatu de Percussionibus qui reperitur in suos tractatus addendus est quoq; Alex. in l. si quis mihi bona fide. §. sed quid §. mandauit num.15. vbi optime: ad hoc faciunt relata per Gail.lib.2. obser. 22. nu. 7.adde quoq; Beroum quaest. 5.& Angel. in Tr. de Maleficijs. rub. Ex interuallo. num. 12. & Zuccardus de Corrig. super Rub.ff. Si cert.pet. post num. 6.in 2. vol. Rep.vbi optime de dolo,lata culpa & similibus.* * Quod autem tradit Nouellus,
31 dum ait, in † delictis requiri dolum, vt locum habeat ordinaria poena,non negamus: sed in hoc casu sufficit dolus ad inferenda vulnera, & imputet sibi, si sequatur mors. Posset tamen illud obtineri in animae iudicio: vt quoad
32 Deum † non reperiatur homicidij reus: quia scrutator est cordium Deus:& de hoc in specie tractat ibi Bart. *in practic. num. 3 d.l.Diuus.*quem allegat Nouellus, vbi dicit, quod in † spiritualibus
33 animus, & cogitatio magis inspicitur; sed in poena temporali inspicitur euentus. Hoc igitur dictum Bart.quis non videt contra Nouellum esse? Vnde & illud Archid. *in d.cap Homicidiorum,* allegatum ab eod.Nouello,debet intelligi penitus secundum hanc Bartoli sententiam sup. proxime relatam: quia ille tex.in quo illud Archid. refert, loquitur de poenis spiritualibus; Sed in isto casu firmissime tenendum est contra Nouellum, cum eius opinio oppo-natur *praedicta* l.Quoniam. *C.Ad l. Iul. de vi publ. quam allegat ibi Bart. ac pro nobis eundem Bart. allegat Couar. infra proxime citandus.* * *Adde Cagnoli relata in l.omnis hereditas, §.nunquam ex post*
34 *facto.nu.3.* * Sed in † eundem errorem lapsus est Plaça *in d.Epit.delict.cap.15. num.1.post med.*quidum de hac eadem re pertractat, applicat sibi quae dixerat Couar.*in Clementia.si furiosus.de Homicidio.par.2.*§.1.(licet copiosius Doctorum opinionibus fulciatur)de illo vero nullam faciens mentionem; sed nil mirum, quia suus hic mors est: Nam quae diximus sup.§.*praeced.*de membrorum mutilationes, vbi eiusdem Couar. meminimus, illud ipsum, quod Couar. retulit,sibi applicuit *in d.Epit.delict.cap.* 25.eandēque opinionem Couar.quam nos confutauimus de mammillis mulierum,ipse (quia contrariam eius habuit opinionem,sicuti quoq; sup. *d.* §. *praeced.*eundem pro nobis tradidimus) simpliciter, nullam adducēs rationem, reiecit, *vt legi potest in d. cap. 25.num.* 11. Atque etiam quae sup. *hoc eodem* §. diximus de eo,qui per insidiosam industriam aliquem occiderit,vt Proditorius homicidia dici debeat,ipse ijsdem verbis eadem refert,quae & Couar. & alibi saepe saepius hoc idem ab eo factitatum videtur. At in hoc postremo non est acriter increpandus, quia saltem eiusdem meminit Couar.praedictis autem in locis sup. citatis nullam fecit eius mentionem. * *Morem Plaça transplantandi dicta Couar.refert Farin. Quaest. 123.Insp.2.nu.11.circa finem,his verbis:*

„ *Petrus Plaça in Epit.delict.cap.19.*
„ *lib. 1. vbi more suo transplantando*
„ *dicta per Couar. lo.* Pallegato,*&c.*

Idem alibi quaest. 28.nu. 24.propterte med. nit,Pet.Pla. reddit relata per Couarr. * Vnde ex hoc eū,aliosq;maxima dignos reprehensione censerem. Quin etiam vereor, an ignei coloris, dum illa scribunt, facies eorum resplendeat? Quare de causa Ioachymus Mynsingerus *in Epist. dedicatoria,quam composuit in suis sex libris Obseruationum.in versic.Cum*

autem non multo post. aduersus hos multum exclamat, vti etiam sup. diximus *in Præfatione ad Lectorem.* Sed tedeamus
35 ad Couar. † qui *in d.* §. 1. *part.* 2. *d. Clement. Si furiosus à princ. vsque ad num.* 4. exactissime de hac pertractat re: & cũ eodem distinguamus iuxta modum percutiendi, puta: Si mandauerit quis percuti baculo nodoso, vel ense vulnerari, aut alijs armis, quibus faciliter mors sequi posset; eo in casu de homicidio pœna ordinaria tenetur vterque, mandans .s. & percussor: in quo casu Immunitate nostra censerem eos priuandos, secundum ea, quæ proposuimus: & de hac distinctione melius legi poterit idem Couar. & Pla. *locis citt. & idem Pla. cap.* 10. *num.* 7. *cum aliqq. seqq.*

Diximus sup. quod qui veneno alios occidũt, Proditorij dicuntur homicidæ:
36 inter quos computabis eos, qui † malo medicamine fœtus animati fecerint abortum: & hi nedum pœnæ à legibus
37 inflictæ sunt obnoxij, sed in † excommunicationem quoque incidunt: & si
38 personæ † fuerint Ecclesiasticæ, deponi, ac degradari debent, curiæque tradi secularis, laicorumue instar puniri, per quã-
39 dam Extrauagantem † Constit. recol. mem. Sixti V. *incip. Effrenatam. editam Anno Dominicæ salutis* 1588. *die* 16. *Nouemb.* quæ licet de eis loquatur, qui sterilitatis quoque venena, vel alia medicamina biberint, vel propinauerint: aut etiam fœtus inanimati fecerint abortum, fuit nihilominus præd. Constit. quoad hoc ab eodem Gregorio nostræ præsentis Constit. auctore ad Iuris cõmunis terminos redacta, vt videri potest apud Quarantam *in d. Sum. Bull. verbo, Abortus* * *Adde Menoch. lib.* 6. *præsumpt.* 52. * & ibi eius additionator Prosperus de August. qui satis doctè
40 refert, quando † fœtus sit animatus, & quando non. Addit etiam ibi quasdam quæstiunculas, an .s. dictæ pœnæ locum habeant in eo, qui procurauerit abortum fœtus animati ad præseruandam ipsam prægnantem, quam medici non posse mortem aliter euadere, dixerint nixi existens in vtero occidatur? & se remittit ad Sylu. *verbo, Medicus.* §. 4. & Bug. *in tract. de Irreg. par.* 6. *tit. de Physicis, & Chirurgis. fol.* 269. Vide tamen eundem, qui dat aliquas limitationes.

41 His quoque addendi sunt qui † verum occultant, dum in testimonium adducuntur, quo aliquis ad mortis supplicium sit damnatus: vel dum Iudices iustitiam eodem subuertunt modo, falsam proferentes sententiam: Hi etenim Proditores appellantur, vt legitur in quamplurimis sacris Canonibus, *à cap. Non solum. cũ aliquibus alijs subseqq.* 11. *qu.* 3. *vbi multa de his traduntur*, Sed melius hãc rẽ dicemus inf. *in* §. *sequẽti.*

Restat adhuc, vt videamus, & aliquid
42 perscrutemur de eis, Qui † duellum, (vti vulgo dicitur) ineunt: In quo casu reperi Nauar. *in suo Manuali, d. cap.* 25. *num.* 21. *in princ. versic. Sed iuxta leges Lusitaniæ.* tenentem, quod minime admitti debent ad huiusmodi Beneficium; Sed quia hic casus videtur forte exterus ab his homicidis Proditorijs; nec Nauarrus aliquam affert rationem, sed simpliciter sic tenet: ideo videretur dicendum, quod gaudere debent: cuius tamen contrarium puto verius: estque huiuscemodi ratio illa, quam supradiximus *in* §. *præced. num.* 20. vbi dictum est, quod dantes causam interdicto, eo in casu gaudere non debent: sed propter hunc casum loca & terræ, si permittantur talia, vel de eis iustitia non fiat, interdicto supponuntur, *vt in quadam Extrauag. Constitut. inf. proxime citanda patet*. Ergo hac Immun.
43 &c. Ac inter † hos Duellantes, seu prælium, vel singulare certamen inientes, non solũ ipsimet principales, sed etiam & Mittentes, Scribentes, aut Diuulgantes chartulas prouocationis, aut scripta, quæ dicũtur manifesta, eorumque Fautores, & Complices comprehenduntur, vt late legitur in quadam Extrauag. Constitutione felicis recordationis Clementis VIII. post omnia Iura de his agẽtia, edita: cuius tenor, si

quis

quis forsan illum videre cupit, traditur a d. Stephano Quaranta, *in verbo Duellum*.

SVMMARIA.

Illorum bona confiscanda, num. 84.

14 Incorrigibilitas. vide sup. in verbo Clerici, num. 9.

16 Textus in Cap. Ad falsariorum. sub tit. de Crimine falsi, quando locum habeat?

18 Textus in cap. Nouimus. sub tit. de Verb. sign. in §. fi. an sit specialis in eo tantum casu, de quo loquitur?

19 Textus in Cap. Peruenit. de Sent. excom. quando locum habet?

20 Excommunicati pro leui manuum iniectione in personas Ecclesiasticas a quo absoluuntur.

Et quid cum grauiter deliquerint? num. 21.

Cui aequiparentur excommunicati? num. 108.

An sint in gremio Ecclesiae? num. 109.

22 Textus in Canone, Si quis suadente. 17. quaest. 4. declaratur.

25 Abbas Panormitanus in cap. At si clerici. num. 41. dum de Assassinis loquitur, dicens eos posse impune offendi, confutatur: & per aliquos numm. seqq. praesertim in num. 39.

26 Depositionis, verbum in hoc Cap. 1. de Homic. lib. 6. quomodo capiendum? & nu. 79. & 81.

Quandoque sumi potest pro degradatione, num. 32.

Quandoque vero contra vnum pro altero sumitur, num. 42. & 55.

Sed simpliciter pro qua degradatione sumitur? num. 33. item,

Depositio quid? num. 45.

Quando, Depositionis, verbum significet actualem, seu solemnem degradationem? num. 56.

Alio modo quomodo dici potest? num. 64.

Tempore legis veteris Depositionis effectus, nu. 67.

Eiusque forma num. 74.

27 Degradationis efficacia.

Quandoque dicta depositio, num. 28.

Simpliciter eius mentio a lege facta quomodo capitur? num. 34. & 46. in fi. item num. 58.

Degradatio, & officij priuatio quomodo differant? num. 38.

Verbalis degradationis forma, num. 40.

Vnde dicta? num. 43. Item,

Propria quae sit? num. 47.

Eius definitio, num. 46.

Eiusque forma, num. 48. & 49.

30 Textus in Cap. 1. sub tit. Qui clerici, vel vouentes, &c. in verbo, Degradari, quomodo sumitur?

36 Secularis curiae auxilio implorato, an ob idipsimet curiae negocium commissum censeatur?

Sed quando poterit implorari? num. seq.

37 Ordinarij locorum quando poterunt auxilium secularis curiae petere?

44 Gradus pro ordinibus Ecclesiasticis.

57 Consequens qui vult, antecedens necessario velle debet, sine quo illud consequens haberi nequit.

60 Textus in Canone, Clericus. il 2. Dist. 46. in verbo, Degradari, declaratur: & num. 61.

62 Suspensio quandoque sub verbo Degradari continetur.

68 Ordines, quos nunc seruat, & confert Ecclesia, an fuerint tempore legis veteris, & quomodo ad Sacerdotale munus tunc perueniebatur?

Quis nunc illos instituerit? num. 69.

71 Regum & Imperatorum tempore legis veteris potestas.

72 Samuel loco Heli constitutus populum regebat.

73 Saul, Dauid, Salomon, Reges atque sacerdotes.

75 Sacramenta nouae legis a quo sint instituta? & de eius effectu.

78 Ciuile Ius sacros Canones imitatur.

80 Legislator omnia Iura scire praesumitur.

82 Diffidati, qui? & ibi Geminianus confutatur per aliqq. numm. subseqq.

Cui comparandi? num. 100.

An impune possint occidi? num. 106.

Quae sit eorum poena in hoc Cap. 1. contenta? num. 113. & 125.

Proprij vocabuli vis quae sit? num. 117.

Quae sit eius generalis poena? num. 118. & 127.

Quaeque illorum, qui capite sint diffidati? num. 119.

83 Transfugarum poena.

Eiusque ratio, num. 105.

86 *Canonica lex misericordiam sequitur.*

87 *Priuatus an aliquem impune offendere possit lege permittente?*

88 *Offendere aliquem lege permittente an liceat?*

Verbum, Offendere, quomodo sumatur? num. 98.

Qui potest impune offendi, an bonis spoliari valeat? num. 99.

89 *Adulteri an possint impune occidi de Iure communi? vel de iure Regni? & num. 93.*

Cui pœna erant obnoxij in lege veteris testamenti, num. 91.

Et cui nunc de iure ciuili? num. 92.

90 *Legem pœnalem confringens an peccet?*

94 *Subrogatum cuius sortiatur naturam?*

95 *Pœna peccati quando euitatur in casu homicidij.*

96 *Bannitis an impune occidantur in anima iudicio?*

Sed an de Iure communi possint occidi? num. 104.

Quibus priuentur? num. 107.

Imperij membra desinunt esse, num. 109.

An bonis spoliari possint? num. 112. & 114.

97 *Iudex secularis an possit aliquem interficere absque ordine iudiciario?*

Quid seruare debet in iudicando? nu. 123. 145. 146. & 148.

Si pecunia corruptus iudicauerit, qua tenetur pœna? num. 143. & aliqq. seqq.

Prohibetur omnino contra personas Ecclesiasticas, & præsertim Milites S. Ioan. Hierosolymitanos se intromittere, num. 154.

101 *Adam diffidentiæ filius vna cum omnibus hominibus vocatus: ac etiam Dei inimicus.*

102 *Hostium species quotuplex?*

An impune occidantur? num. 103.

115 *Vsurpantes, aut inuadentes bona Ecclesiastica qua pœna teneantur de Iure ciuili?*

120 *Capitis pœna quæ?*

121 *Læsæ Maiestatis rei quandoque relegantur.*

Quæ probationes requiruntur in dicto crimine, num. 138.

Inter cætera crimina immanissimum, nu. 139.

130 *At quid?*

In quot partes diuiditur? num. 131.

Quid veniat eius appellatione? num. 132.

133 *Pecuniæ appellatione quid continetur?*

Si ea media aliquis alium occiderit, vide sup. in verbo, Assassini; & passim per totam Quæstionem, præsertim in subsequ. numm.

134 *Mandatarij Christiani aliquos occidentes media pecunia an comprehendantur inter eos, quos nunc Assassinos vocamus?*

140 *Alexander Ambrosinus hic, Cap. 7. nu. 4. confutatur.*

141 *Occidentes media pecunia, & occidi mandantes quibus nominibus vocentur a iure ciuili?*

142 *Innocentius IV. quo tempore floruit.*

144 *Lex Iulia Repetundarum ad quæ pertinet?*

146 *Fides iustitiæ fundamentum.*

147 *Defendere alios an semper liceat?*

148 *Respublicæ inseruientium munus, ex Cic. lib. 1. Offic.*

149 *Testis falsum deponens qua pœna afficiendus?*

150 *Ratio vbi eadem, idem ius.*

154 *Milites Hospitalis S. Ioannis Hierosolymitani in crimine Assassinij quo modo puniendi?*

155 *Caroli Borrhomæi S. R. E. Cardinalis, & Archiepiscopi Mediolanensis successus.*

S. V.

VINTO in hoc præsenti Capite tractari liber de Assassinis, quorum mentio habetur in Capitulo primo, sub tit. de Homicidio, in Sexto lib. Decretalium, vbi casus in suis proprijs terminis est. At quoniam hodie Doctores aliter sumunt, & intelligunt prædicti Cap. verba, sensum, & decisionem; Ideo prius nobis expedit scire de eius intentione, ac verborum proprietate: postmodum quomodo his nostris temporibus sit de-

desumptũ, qui duo sentiãt Doctores de huiusmodi Assassinis. Vnde, relatis primo loco ipsiusmet Capituli verba (quibus facilius hæc nostra scripta possint intelligi) conabor illorum sensum declarare. Quibus patefactis, breuiter quid, & quomodo nunc practicetur, dicemus. Sunt autem ipsius Capit. verba hæc, quæ sequuntur.

VERBA TEXTVS CAP. I.
Sub tit. de Homicidio.
Lib. VI.

1 „ *PRO † humani redemptione generis, de summis cœlorum ad ima mundi descendens, & mortem tandem subiens temporalem Dei filius Iesus Christus, ne gregem sui pretio sanguinis gloriosi redemptum, ascensurus post resurrectionem ad patrem, absq; pastore desereret, ipsius curam B. Petro Apostolo (vt sua stabilitate fidei cæteros in Christiana religione firmaret, eorumque mentes ad salutis opera sua accenderet deuotionis ardore) commisit: Vnde nos eiusdem Apostoli effecti (disponente Domino, licet immeriti) successores, & ipsius Redemptoris locum in terris, quanquam indigne tenentes, circa gregis eiusdem custodiam solicitis excitatis vigilijs, & animarum saluti iugis attentione cogitationis intendere, summouendo noxia, & agendo profutura debemus: vt excusso a nobis negligentiæ somno, nostrique cordis oculis diligentia sedula vigilantibus, animas Deo lucrifacere sua nobis cooperante gratia valeamus. Cum igitur illi, qui sic horrenda inhumanitate, detestandaque sæuitia mortem sitiunt aliorum, vt ipsos faciant per Assassinos occidi, non solum corporum, sed mortem procurent etiam animarum (nisi eos exuberans gratia diuina præueniat), vt sint armis spiritualibus præmuniti, ac omnis potestas tribuatur à Domino ad iustitiam rectumque iudicium exercendum.) Nos tanto periculo volentes occurrere animarum, & tam nefarias præsumptiones ecclesiasticæ animaduersionis mucrone ferire, vt metus pœnæ, meta huiusmodi præsumptionis existat: præsertim cum nonnulli magnates taliter perimi formidantes, coacti fuerint securitatem ab eorundem Assassinorum domino impetrare, sicque ab eo nõ absque Christianæ dignitatis opprobrio redimere quodammodo vitam suam; Sacri approbatione Concilij statuimus, vt Quicunque Princeps, Prælatus, seu qualibet alia Ecclesiastica, secularisue persona quempiam Christianorum per prædictos Assassinos interfici fecerit, vel etiam mandauerit, (quanquam mors ex hoc forsitan non sequatur) aut eos receptauerit, vel defenderit, seu occultauerit, excommunicationis, & depositionis a dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio incurrat ipso facto: & illa libere alijs per illos, ad quos eorum collatio pertinet, conferantur. Sit etiam cum suis bonis mundanis omnibus, tanquam Christianæ religionis æmulus, à toto Christiano populo perpetuo diffidatus. Et postquam probabilibus constiterit argumentis aliquem scelus tam execrabile commisisse, nullatenus alia excommunicationis, vel depositionis, seu diffidationis aduersus eum sententia requiratur.*

Hactenus Innocentius IIII. Hic Canon cum firparum intellectus à Doctoribus, vt inf. apparebit, satis expeditam videtur habere materiam, & ho-
2 die † sumitur impropriè pro eis, qui aliquem mandauerint occidi pecunia mediante: Hos dici volunt Assassinos, vti videre est Clar. in §. eo. *hoc est, assassinium.* & alios Scribentes. Propterea secundum hanc communem opinionem hoc dicit.

3 Mandans † aliquem occidi per hominem pecunia conductum, vel occultans, seu defendens, aut consentiens alicui istorum, & si mors non sequatur,

si

si clericus est, idest, (quod melius mihi videtur) si persona est Ecclesiastica, priuatur officio, seu beneficio, quæ habuerit, & diffidatus a toto populo Christiano, impune offendi potest. Quæ
4 pœna † etiam ad Episcopos extenditur, vt voluit Clar. *in d. S. Assassinium. versic. Quæro nunquid.* post Glos. *in eod. cap.* per illa verba:

„ *Vt quicumque Princeps, Prælatus,* „ *&c.*

Et cum his transit Abbas *in cap. At si clerici. num.* 41. *sup. de Iudicijs.* Voluissē tamen ab eo scitari, num si aliquid horum commisisset, prædictis astringi voluisset pœnis? puto quidem, nullum respondisset verbum. Hinc fit, vt ego ex fuismet lecturis per diuersa loca collexerim prædictam pœnam adeo dissonam esse, ac diuersam ab intentione prædicti Innocentij præsentis Canonis auctor is, vt facillime destrui possit communis, vulgi potius, iuxa Caiet. *in Sum. verbo, Assassinus.* quam Doctorum opinio: quia in eo, in quo quis non recte ambulat, viam docendo veritatis, potius destructor, quam doctor dici debet. Vnde vt melius præsens negocium intelligatus, capio primum ver-
5 bum illud, ASSASSINOS, † qui, secundum veram & propriam significationem, dicuntur esse quidam infideles, qui subsunt, sed melius suberant principi infideli, a quo ita edocti & instructi erant, vt quos ille occidi iussisset, facillime occidebant[: ita refert Couar. *d. cap.* 20. *nu.* 9. *lib.* 2. *Varr. resol.*
6 & alij omnes. Dicti † autem agente Assassinorum, vt docet Duar. *lib.* 2. *disp. anniuer. cap.* 12. *versic. de Assassinis.* & tradit Clar. *in præd.* S. *in princ. ibi, (Et sciat, &c.* licet ipse cum cæteris transeat.
7 Dixit melius suberant, quia hodie † tale genus hominum recessit ab aula, prout bene refert Nauar. *in d. Man. cap.* 27. *num.* 138. & alij; sed nouiter Menoch. *de Arbitr. Iud. casu* 360. *num.* 39. Quo verbo declarato, sciendum est, quod hoc dicit in Summa.
8 Mandans † aliquem Christianorum occidi per Assassinos, aut eos occultans, vel defendens, (licet mors non sequatur) quicunque sit, siue Princeps, siue Prælatus, vel cuiusuis fori ab omnibus diffidatus, sit ipso facto excommunicatus, & ab officio seu beneficio depositus.

Primum igitur ne Iuris terminos abscindamus, deuenio ad illa verba,

„ *Depositionis adignitate, honore, or-* „ *dine, &c.*

Et inhærendo menti, & verbis Couar. *in num.* 10. *circa. fi. eo. cap.* 20. *vbi se remittit ad ea, quæ supra dixerat in num.* 7. qui (breuiter suam intentionem refe-
9 rendo) non † posse, inquit, clericum pro aliquo crimine quantumcunque graui affici morte, nisi expresse Iure ca-
10 ueatur; Sed huiusmodi † casus tres tantum dicuntur esse, *secundum Glo. fi. in c. Cum non ab homine. d. tit. de Iudic. & aliam Glo. in c. Ad abolendam.* S. 1. *in verbo, Relinquatur. inf. de Haret. quod sequitur Clarus in* S. *fi. quæst.* 36. *versic. Scias etiam. & alij, vt melius inf. apparebit.* Primus est, crimen hæresis, *vt in cap. Excommunicamus. & in d.* S. 1. *d. cap. Ad abolendam. inf. de Haret. cum alijs similibus.* Secundus casus est, in crimine falsitatis literarum Apostolicarum, *vt in cap. Ad falsariorum. eo. tit. inf. de Falsis.* Tertius demum est, crimen conspirationis, seu contumeliæ in Episcopum, *per tex. in cap. Si quis sacerdotum.* 11. *q.* 1. quamuis alij plures, vltra hos, adinueniantur casus in Iure expressi, *vt trademus inf. in Libro seq.* quorum quosdam dicemus in seqq. SS. seu Quæstionibus. Sed dicunt quidam, quod in hoc vltimo casu requiritur, quod clericus sit incorrigibilis, per tex. in præcitato cap. Cum non ab homine. *sup. de Iudic.* vbi primo loco dicitur, quod suspendi debet: postmodum crescente contumacia excommunicari: deinde deponi: & vltimo tradendus est curiæ seculari: vnde tunc ammittit forū suum, fitque de foro seculi, vt tradit ibi Glo. *fi. d. cap. Cum non ab homine.* cum qua transit Specul. *in* S. 1. *num.* 2. *de*

11 *de Comp. iud. adit.* Imo † etiam si bene aduerreret præd. Glos. omnesq; illi, qui eam sunt secuti, in omnibus his supradictis casibus requiritur incorrigibilitas, prout inferius parebit. Vnde Fel.
12 *in pracit. cap. At si clerici. nu. vlt.* duo † copulatiue requiri vult, vt possit illa fieri traditio, videlicet, quod Clericus sit incorrigibilis: secundo, quod Ecclesia non habeat vltra quid faciat: quæ reuera colliguntur ex alio præd. cap. Cum non ab homine. quibus etiam addo, quod debet prius degradari, vt etiam voluit alia *præd.* Glos. in cap. Ad abolendam. in quo cap. expresse de hæreticis prius degradandis, antequam curiæ tradantur seculari, agitur.
13 Nec speciale est in crimine † hæresis, vt aliquis semel tantum lapsus tradatur curiæ seculari: quia si non vult resipere, sed permanere in sua contumacia, statim videtur incorrigibilis: vnde velut incorrigibilis curiæ prædictæ traditur, *cap. Super eo. in princ. inf. d. tit. de Hæret. in 6. ibi, (Qui post abiurationem erroris) sed melius facit d. c. Ad Abolendam. §. præsenti nihilominus; & §. seq. Laicus autem. Abb. in d. c. At si clerici. num. 37. Pro cuius meliori intellectu vide Menoch. de Arbit. Iud. casu 373. Eymer. in Direct. Inquisit. part. 3. quæst. 98. Siman. in Catho. Instit. tit. 47. de Pœnit. & Conuer. quia non est locus noster.*
14 Requiritur † etiam incorrigibilitas in crimine illatæ contumeliæ Episcopo, *ita præd. Glos. in cap. Cum non ab homine.* quam sententiam tanquam mitiorem amplectendam tradit Clar. *in præcit. quæst. 36. versic. Hinc infertur.* allegans Abb. *post d. num. 37.* Sum. Syluest. *in verbo, Degradatio. quæst. 2.* & communem ex August. *in Addit. ad Ang. de Malef.* refert, atque ex alijs quos allegat. Dicit tamen Abbas quod specia-
15 le est tantum in crimine † falsi, vt statim tradatur curiæ seculari, non expectata incorrigibilitate: quam sententiā communem dicit *in d. num. 37. versic. Secundus casus.* Sed hoc reprobat Auan.

Alios plures refert & sequitur Henr. Boich. in d. cap. Ad falsariorum. nu. 5. fi. vbi aequiatur cum eo quod dixi heresis, quod si adest spes correctionis non traditur curiæ seculari in Rub. eo tit. de Falsis. circa fi* quem refert Clarus *in d. quæst. 36. in versic. seq. Videmus etiam.* quibus ambobus casibus suffragari videntur quædam iura. nam pro primo assistit textus in Clementina 1. de Pœnis. quoad hunc secundum proximum facit te-
16 xt. in præcit. cap. † Ad falsariorum. in illis verbis:

„ *Qui per se, vel per alios vitium fal-*
„ *sitatis exercent.*

Quod per semet paret; Nam non solum vnica vice, sed quod illud exerceatur requiritur, dum dicit, Exerceant: quod verbum non solum vnicum, aut duos actus requirit, sed alios plures, vti bene respondit Gregorius XIII. su-
17 per illa Constit. † Pij V. aduersus clericos, alia sue personas Ecclesiasticas, quæ sodomiæ crimen commiserint: ibi enim in præd. Constit. adsunt quædam similia verba, quæ sunt huiusmodi:

„ *Tam dirum nefas exercentes.*

De quo cum esset interrogatus præd. Gregorius, respondisse fertur, non sufficere vnicum lapsum, sed quod ex iteratis actibus id frequentetur, ita refert Prosperus de August. *in Addit. ad Quaran. in d. Summa Bull. verbo, Sodomia. Limit. 4.* de quo crimine inf. dicemus §. *XIII. toto.* Comprobatur etiam hæc
18 sententia in cap. † Nouimus. §. *fi. inf. de Verb. sig.* vbi Papa quendam falsarium in perpetuum carcerem ad agendum pœnitentiam mandauit includi. Sed licet aliqui dixerint illud speciali fuisse in eo tantum casu: hoc tamen omnino reijcimus: nam sequeretur, quod omnes Canones essent speciales in suis casibus: & regulas tantum generales fore sequendas oporteret; sed quis non videt huius cōtrarium verius esse, cum paucissimi sint sacrorum Canonum, qui generaliter loquatur? Nonne Summorum Pontificium responsiones exstant, quibus interrogationibus ab alijs fa-

ctis

ctis responsum est? & tamen in similibus casibus ad eos recurrimus, quemadmodum in specie (quamuis de alijs
19 idem probari possit) adduco textum † in cap. Peruenit. *inf. de Sent. excomm.* vbi Clemens Tertius respondet cuidam Episcopo, dicens:

„ *De absoluendis illis, qui clericis non enormem, sed modicam, & leuem iniuriam irrogarunt, tuæ fraternitatis arbitrio duximus committendum.*

Per quem textum communiter Doctores volunt, ac vnanimiter consentiunt,
20 quod excommunicati † pro leui manuum iniectione in clericos possunt absolui ab Ordinarijs locorum; & ita ab vniuersali tenetur Ecclesia, de qua re consule Clar. *in S. fi. quæst.* 77. *versic. Scias tamen.* Decis. Tolos. 232. alias. 231. *& communiter DD.* ibidem in d. cap. *Peruenit.* & plenius dicemus inf. *in lib.*
21 *seq.* Et nihilominus antea Iure † cautum erat in cap. Si quis suadente. 17. q. 4. quod inijciens manus violentas in clericum, vel monachum, anathematis vinculo ligatus, à nullo Episcoporum poterat absolui, nisi mortis vrgente periculo, sed ad Sedem Apost. accedere debebat pro eius absolutione expetenda: qui Canon regulariter loquitur,
22 ac generaliter: sed postea per illud † aliud præd. cap. Peruenit, fuit interpetratum solummodo locum habere in enormi, & graui iniuria: cui communi sententiæ adstipulatur. Romani Pontificis auctoritas, vt legitur in quadam Extrauag. Io. 22. quam ad verbum refert Quaranta *in d. Summa Bull. verbo, Excommunicatio. in Rub. Excommunicatorum absolutio.* vbi dicitur, quando fiat leuis, vel grauis iniuria: quam Constitutionem, Deo propitio, trademus inf. *in præcit. Lib. seq.* cum de personarum Ecclesiasticarum priuilegio, ob iniurias eis illatas, agemus. Propterea, his adductis, Abbatis sententiam quam communem dixit, sistere non potest, cum satis refragetur S. fin. in præcit. cap. Nouimus. Sed huic suffragatur Textus in c. Si Episcopus. *Dist.* 50. vbi dicitur his verbis:

23 „ *Si Episcopus, † aut præsbiter, aut diaconus capitale crimen commiserit, AVT CHARTAM FALSAVERIT, aut falsum testimonium dixerit, ab offi. ij honore depositus in monasterium detrudatur, & ibi quandiu vixerit laicam tantummodo communionem accipiat,*

Et facit alius Textus in cap. In memoriam. *Dist.* 19. quem allegat Glos. in præd. c. Si Episcopus. *in verbo, Chartam.* & ibi Præpositus *in n.* 14. qui allegat Innocentiũ *in d. c. Nouimus*, sic tenentem. * *Idest si adest spes correctionis. & subdit ibidem Præpos. in num.* 15. *a quo sit puniendus num ab Ep. Vel ad Sedẽ Apostolicam sit mittendus? quem videt. Videndus est quoq; Archidia. in d. ca. rem memoriam. Ac etiam quando dicatur committi vitium falsitatis, tradit idem Præpos. d. num.* 15. *vbi etiam ad eum qui vnicum pũtum correxerit vel addiderit se restringit. Sed de præsumptione falsitatis quędam dicenda sunt. Vnde circa hoc Quædam distinctio, est adhibenda: nam aut falsitas commissa est in literis gratiæ, aut vero. Iustitiæ: si in literis gratiæ dicitur habere locum quod supra dictum est de illa pœna falsarij, vt tradit Abb. in ca. Accedens. nu.* 5. *& vlt. eo. tit. & tũc præsumitur falsitas, & non admittitur ignorantia. in alio vero casu admittit ignorantia, & Iuramento purgatur suspicio. idem Abb. & ibi optima additio in num.* 3. *præced. & d. num.* 5. *vn, de in literis Iustitiæ præsumitur ignorantia si vsus sit falsitate in literis vero gratię scientia.* * Nil mirum igitur si Papa in d. S. ita responderit. quia prædictorum Canonum militabat sententia. Et licet
24 eiusdem † cap. Ad falsariorum, sanctentia huiusmodi falsarij simplicis excommunicatis feriebantur mucrone: hodie tamẽ eius absolutio Summo reseruatur Pontifici, ex Bulla, quæ legitur in die Cœne Domini, *c. 6.* vbi quoq; excommunicantur qui falsitatem committunt in literis Vicecancellarij S. R. E. aut

eius vicem gerentem: ita legitur in
Bulla S. D. N. D. Pauli V. itaque
quicquid sit, restat firmissima supra-
dicta regula, videlicet, quod, nisi
fuerit incorrigibilis, non poterit cle-
ricus seculari curiæ tradi: Vnde liqui-
do apparet, quod opinio † domini
25 Abb. *in d. cap. At si clerici. post. num.* 41.
nulla ratione probari potest. dũ vult,
quod præsens Textus permittat hos
Assasinos posse impune offendi, per illa
verba, ibi:

„ *Sit etiam cum suis bonis mundanis*
„ *omnibus tanquam Christiana reli-*
„ *gionis æmulus à toto Christiano popu*
„ *lo perpetuo diffidatus, &c.*

Quæ verba mihi parum eius, & se-
quaciũ opinionibus suffragari videtur.

Et primum antequam ad hæc supra
proxime relata perueniamus verba,
videamus aliquid de antecedentibus:
& capio verbum illud, DEPOSI-
26 TIONIS, † quod intelligitur pro
suspensione ordinis, vel beneficij, prout
ibi sonare videntur verba, & multis
comprobatum est Canonibus, præcipue
in Tit. generali, de Clerico excommu-
nicato, deposito, vel interdicto admi-
nistrante. *& ibi cap.* 1. 3. *&* 4. Imo in
cap. 2. agitur de degradatione: & ta-
men non dicitur, quod clericus degra-
datus seculari curiæ mancipari debet:
sed quod Episcop⁹ inuocare debet eius
auxilium, si opus fuerit: illumue cleri-
cum in exilium mittere, qui degrada-
tus, vel suspensus ab officio pro quibus-
dam criminibus, &c. vt in eodem text.
continetur. Et nihilominus Degrada-
27 tio † maioris est efficacie, quam Depo-
sitio, vt legitur in cap. Degradatio. *de*
Pœnis lib. 6. vbi agitur de duplici degra-
datione, verbali, scilicet, & actuali: quæ
28 verbalis † degradatio quadoque dici-
tur depositio, vt in d. cap. Degradatio.
in princ. versic. Super quo. hisce verbis
legitur:

„ *Super quo taliter respondemus, quod*
„ *verbalis Degradatio seu Depositio ab*
„ *ordinibus vel gradibus Ecclesiasti-*
„ *cis, &c.*

Vnde idem Abb. in d. cap. At si cle-
rici, debebat verba eiusdem textus di-
metiri: nam ibi *in princ. Versic. si vero.*
dicitur:

„ *Si vero coram Episcopo de crimini-*
„ *bus in iure confessi sunt, seu legitima*
„ *probatione conuicti, dummodo sint*
„ *talia crimina, propter quæ suspen-*
„ *di debeant, vel deponi, non imme-*
„ *rito suspendi sunt à suis ordinibus,*
„ *vel ab altaris ministerio perpetuo*
„ *remouendi.*

Postmodum sequitur infra.

29 „ *Non † debet quemlibet depositum*
„ *pro suis excesibus (cum suo sit fun-*
„ *ctus officio, nec duplici debeat ipsum*
„ *contritione conterere) iudici tradere*
„ *seculari.*

Quo iure cauetur, quod clerici depo-
siti, seu degradati pro quolibet grauis-
simo crimine non debent curiæ seculari
macipari, nisi eodem iure præcipiatur.
Hinc Abbas hunc præsentem Textum
non ita actiter debebat sumere, cum nõ
solum nullam faciat mentionem degra-
dationis, sed expresse de sola depositio-
ne tractet. Imo ipsemet Abb. in cap. 1.
Qui clerici, vel vouen. *num.* 1. inquit,
30 quod illud verbum, † Degradari, con-
tentum in eodem textu, melius debet
dici, Deponi: & hoc modo illud intel-
lexisse Doctores, refert, dicens, quod
31 clericus † propter homicidium non
degradatur, sed deponitur, per sup. di-
ctum tex. in cap. Cum non ab homi-
ne, *sup. de Iudic.* & in cap. Clerici. *il* 2.
sup. de Vita & hon. cleric. num. 9. vbi
Glos. 1. dicit, quod si clerici contrafe-
cerint dicto cap. idest, si exerceant offi-
cia secularia, debent degradari. propter
quod dicit ibi Abb. quod non debet ita
amare, sicut Glos. videtur loqui, intelli-
gi, quia esset directo contra mentem
cap. seq. vnde illud intelligit, quod de-
bent degradari, idest suspẽdi, vel etiam
deponi, quando essent incorrigibiles:
sed debent primo moneri, vt in d. cap.
seq. d. tit. de Vita, & honest. cler. At idẽ-
met postea alibi *in c. Tug. de Pœnis* . tenet
32 quod depositio † potest etiam appellari
de-

degradatio, licet non sit actualis: vnde
aliquando sumitur vnum pro altero per
33 sup. dicta: & hoc modo depositio † cũ
sumitur pro degradatione, intelligitur
pro verbali, non actuali.
34 Hinc infertur, quod dum † in aliquo
textu sit simplex mentio degradationis,
sumi debet pro verbali, cum magis sit
exosa actualis: & odia restringi debent,
vt in reg. Odia. lib. 6. & in specie ijsdem
verbis idem dicentem reperi Abbatem
*in d. cap. At si clerici. d. nu. 37. versic. Vnde
cum materia sit odiosa.* quæ omnia colliguntur
ex sup. dicto textu cap. 2. de
Cler. excom. depo, &c. vbi; quamuis sit
expressum verbum, Degradatus, non
tamen ibi præcipitur, quod clericus fiat
35 de foro seculi: sed si † fuerit fugitiuus,
vt capi nequeat, debet Episcopus curiæ
secularis brachium implorare: ac etiam
si opus fuerit, per eandem curiam capi
facere, vt dicemus plenius inf. *in seq.
Lib. sup. cit. cum de præd. priuilegio ecclesiasticarum
lib. 2. citatur. personarum
tractabimus; Ampliat. XI. Limit. 2.* Correctio
autem ad ipsummet spectat Episcopum,
vt in d. cap. 2. continetur. Imo
36 in omnibus † iuribus, quibus cauetur
posse brachium secularis curiæ vocari,
non committitur illi eius rei coercitio,
sed tantum in auxilium petitur, vt ex
quampluribus constat Constitutionibus,
præsertim in Nouellis (veteribus
omissis) pluries hoc legitur, vt in illis,
quas refert Laertius *in Bullario, vt est illa
Pauli IV. edita Anno Domini, 1542. incip.
Cupientes Iudæos. § cõtēptores autē. & alia
eiusdem, incip. Nouit ille. § quocirca. Item
quædam alia Iulij III. incip. Romanus
Pontifex quasi circa med. in versic. nec nõ
per se edita anno salutifero 1557. & alia
ibi relata, inter quas reponendum est sacrosanctum
Concil. Trid. sess. 24. Decreta,
de Refor. matrim. cap. 8. & alibi.* Ac nedum
vbi iure expressum exstat, verum,
37 & quandocunque † opus fuerit, poterit
Episcopus, seu loci Ordinarius eius vti
auxilio, *vt habetur in cap. 1. sup. de
Offic. ord. & in Extrauag. comm. de
Relig. dom. Item in alia. Extrauag. extra
corpus Iuris, quæ est Innocentij. IV.
incip. Tunc potissime, in præcit. Bullario,
inter Constit. eiusdem Innoc. constit. 4.
plene per Gail. lib. 1. obser. 115. in princ.
cum nouem numm. seqq. Idem de Pace
publ. lib. 2. cap. 17. num. 34. & tandem
tradit Glos. fi. eiusdem c. 2. de Cler. excom.
deposita, &c.*

Et idem Abbas *in cap. Inquisitionis.
post. num. 6. sup. de Accusatt.* dicit, non
38 † esse differentiam realem inter degradationem,
& priuationem officij, seu
beneficij: nam perpetuo priuatus beneficio,
& officio, satis dicitur degradatus.
Vnde ex his colligo, eum
male sensisse de huiusmodi Ecclesia-
39 sticis † personis imputatis de Assassinio,
dicens, eos à quouis impune
offendi posse: quia in hoc præsenti
Textu ipso iure deponuntur clerici; nec
adest illa solemnitas requisita in actuali
degradatione, de qua statim inferius
dicemus. Imo quod plus est, non
dicit Textus noster, quod debent degradari,
sed deponi: Vnde in mitiorem
partem, imo (si non exstarent
alia sequentia verba) in mitissimam
sumi deberet; quapropter ex his sibi
contrarius videtur.

Sed nec valet illa ratio, quam *ibi in
d. num. 41.* refert, dicens hoc procedere
propter criminis atrocitatem;
quia in præcit. cap. Cum non ab homine.
de atrocissimis quoque tractatur:
pro cuius rei elucidatione eiusdem cap.
verba referre hic volui, quæ sunt tenoris
sequentis:

„ *Consultationi tuæ taliter respon-
„ demus, quod si clericus in quo-
„ cunque ordine constitutus, in fur-
„ to, vel homicidio, vel periurio,
„ seu alio crimine fuerit deprehensus
„ legitime, atque conuictus, ab Ec-
„ clesiastico Iudice deponendus est.
„ Qui si depositus incorrigibilis fue-
„ rit, excommunicari debet: deinde,
„ contumacia crescente, anathematis
„ mucrone feriri. Postmodum vero,
„ si in profundum malorum veniens,
„ contempserit, cum Ecclesia non ha-*

„ *beat vltra quid faciat, ne possit esse*
„ *vltra perditio plurimorum, per secu-*
„ *larem comprimendus est potestatem,*
„ *ita quod ei deputetur exilium, vel*
„ *alia legitima pœna inferatur.*

Ecce ergo quomodo clerici in tot &
tantis excessibus siue maleficijs depre-
hensi, etiam si fuerint incorrigibiles, nõ
tamen puniuntur morte. ex quo appa-
ret quod intentio huius præsentis Capitu-
li ea sit, vt clericus, seu quælibet alia ec-
clesiastica persona intelligatur eo ipso
priuata & deposita, vel (secundum hæc
superius relata) verbaliter degradata
ipsiusmet textus sententia: Nam cum
40 hæc verbalis degradatio fiat simpliciter
non adhibitis tot solemnitatibus, quot
requiruntur in actuali; sed alia qua-
dam speciali forma, quam refert Spe-
culator *in tit. de Accusatio.* §. 2. *num.* 7. his
verbis:

„ *Quia nobis euidenter, & legitime*
„ *constat, te tale crimen commisisse,*
„ *seu flagitium, quod non solum graue,*
„ *sed etiam damnabile est, & damno-*
„ *sum: idcirco te sententialiter ab om-*
„ *ni priuilegio, & ordine clericali du-*
„ *ximus deponendum.*

(*Hoc dicit ex tex. in d. cap. Nouimus. inf. de Verb. sign. & ex textu in cap. Dictum. Dist.* 81. *Item tex. in cap. Accedens. Dist.* 50.) Ideo Dominus Papa) quia hæc so-
lis consistit verbis) voluit, quod omissa
hac degradationis forma, ipso facto
pœna in eo cõtenta incurratur. Si enim
potuissent à quolibet offendi; superua-
cua foret illa solennitas de iure tradita
in actuali degradatione, quæ habetur
in d. cap. Degradatio. vbi dicitur, quod
debet fieri præsenti clerico. Ac insuper
dum Abb. in cap. Tuæ. de Pœnis. (vbi
41 habetur, quod clerici † in latrocinijs,
vel alijs magnis sceleribus deprehensi,
debent a suis ordinibus degradari, & in
arctis monasterijs detrudi ad peragen-
dum pœnitentiam) ait *in num.* 2. quod
42 verbum † illud, Degradari, sumitur pro
depositione: ex quo notat *in num.* 3. *seq.*
quod Degradatio quandoque sumitur
pro verbali depositione: & sic mitigat
illud verbum Degradari, inferendo (vt
dictum est) maioris efficaciæ esse De-
gradationem, quam depositionem: &
quod ipsummet sonat verbum: quia
43 degradatus † dicitur quasi à gradibus
abdictus, vel extra gradus, quasi à gra-
dibus delectus, seu ablatus, vel deie-
44 ctus: qui gradus † sumuntur pro ordini-
bus ecclesiasticis, *vt in d. ca. Degradatio. in illis verbis, quæ sup. retulimus in num.* 28. Sed Deponere † est extra ponere,
idest deorsum ponere: estque Depositio
extra ministerium sui officij positio; vel
dic secundum Abb. *in d. cap. At si clerici. nu.* 7. est ab altaris ministerio perpetua
46 remotio. Sed Degradatio, † secundum
Gemin. *hoc eo. Cap. nostro, in* §. *Sacri. in fi.*
est spoliatio omnium priuilegiorum
clericalium, *per præd. cap. Degradatio.* At
secundum Bertach. *de Episc. in* 8. *parte, lib.* 4. *in princ.* quem refert Dominus
Ambrosinus *in Constit. nostra cap.* 17. *n.* 31. aliter describitur: quamuis, & ipse
ibidem cum illa sup. dicta Gemin. con-
cordet. * *Facit tex. in Auth. Vt Cler. apud proprios Episcopos col.* 6. §. 3. *vers. Illud Palam est. ibi: Prius hunc spoliari à Deo amabili Episcopo Sacerdotali dignitate, & ita sub legum fieri manu.* *

Vnde ex his definitionibus, seu de-
scriptionibus colligitur, quod proprie
in degradatione actuali, quæ alio modo
dicitur solemnis, quando quis morti
vel seculari Curiæ tradendus est, debet
omnino ab ecclesiastico Iudice ordini-
bus spoliari: eo modo, qui dicitur in d.
cap. Degradatio. & *in d. can. Episcopus. 11. quæst.* 3. Quare si nõ potest fieri vel
nec Iura illam fieri ostendant, tunc non
debet tradi curiæ seculari. Vnde Ca-
nones loquentes de simplici degrada-
tione, seu depositione semper intelligẽ-
di sunt pro depositione a ministerio or-
dinis, vel officij: & hoc modo illa degra-
datio æquabitur depositioni, prout di-
ximus ex d. tex. in cap. Degradatio *in princ.* Clar. autem *in* §. *fi. quæst.* 94. *in*
47 *princ.* dicit, quod proprie † Degradatio
est illa actualis; illa vero, quã vocalem
appellamus, dicitur depositio: vnde di-

xit

xit in versic. Caterum seq. quod Clerici non sunt degradandi, nisi propter illa tria prædicta crimina, quorum sup. mẽtionem fecimus in prime. præsentis Quæst. & se refert ad illam praecit. quæ. 36. quam ibidem nos tetigimus.

48 Solemnitas † autem, quæ requiritur in actuali degradatione est maxima, cuius forma traditur in præd. cap. Degradatio, his verbis:

» *Actualis siue solemnis cœlestis mili-*
» *tiæ militie, idest Clerici degradatio*
» *(cum ad eam fuerit procedendum)*
» *fiet, vt exauctorizatio eius, qui mili-*
» *tia deseruit armata, cui militaria*
» *detrahuntur insignia, sicque a mili-*
» *tia remotus, castris reijcitur, priua-*
» *tus consortio, & priuilegio militari.*
49 » *Clericus † igitur degradandus, ve-*
» *stibus sacris indutus, in manibus ha-*
» *bens librum, vas, vel aliud instru-*
» *mentum, seu ornamentũ ad ordinem*
» *suum spectans, ac si deberes in officio*
» *suo solemniter ministrare, ad Episco-*
» *pi præsentiam adducatur: sut Episco-*
» *pus publice singula, siue sint vestes,*
» *calix, liber, seu quauis alia, quæ illi*
» *iuxta morem ordinandorum clerico-*
» *rum in sua ordinatione ab Episcopo*
» *fuerint tradita seu collata, singulari-*
» *ter auferat, ab illo vestimento, seu*
» *ornamento, quod datum, vel tradi-*
» *tum fuerat vltimum, inchoando, &*
» *descendendo gradatim, degradatio-*
» *nem contineut vsque ad primam*
» *vestem quæ datur in collatione ton-*
» *suræ, tuncque radatur caput illius, seu*
» *tondeatur, ne tonsura, vel clericatus*
» *vestigium remaneat in eodem. Pote-*
» *rit autem Episcopus in degradatione*
» *huiusmodi vti verbis aliquibus ad*
» *terrorem illis oppositis, quæ in colla-*
» *tione ordinum sunt prolata, dicendo,*
» *&c.*

Sed licet hic textus loqui videatur de eis, qui in sacris fuerint ordinibus con-
50 stitutis, idem † tamen erit dicedum de alijs in minoribus existentibus, vt tradit Abb. *in cap. Clericus. el 2. num. 2. sup. de Vita & hon. Cler.** *Vide Couar. in cap. Quia nos. num. 4. inf. de Testam. hoc idem dicentem, atq; eundem Abb. lo. cit. & alios allegantem: Sed tandem ait hanc degradationem actualem in minimè moribus recepta esse in his, qui minoribus ordinibus sunt insigniti.** Ergo cum hæc degradatio fieri debeat ipsomet clerico præsenti, patet expresse, quod hoc Capitulum intelligitur pro mera depositione, eo quod ipso iure priuat eos, qui in illum
51 inciderint; & per consequens si quis † manus violentas in eos inijciat, incidet in excommunicationem, per ea, quæ tradit Clarus *in d. quæst. 77. versic. Quæro etiam. & d. quæst. 36. versic. Sciat au-*
52 *tem.* dicens, quod clericus † in sacris constitutus non potest etiam propter quodcunque enormissimum crimen a iudice seculari puniri, nisi prius fuerit ab Episcopo degradatus, & traditus curiæ
53 seculari: quod † etiam pro clericis in minoribus intelligendum est, per ea, quæ sup. proxime diximus, & per relata ab eodem Claro *in d. quæst. 74.* Hanc autem actualem, siue solemnem Degradationem, Regradationem appellat D. Hieronymus *in Epist. ad Pammachium;* quasi, quod ex altiori gradu; suo vitio ad inferiorem deuoluatur, *prout refert Lopez ad Diaz in Prac. crim. cap. 142. num. 2. & post eum Ambrosinus in suo trac. hoc eo. tit. cap. 17. num. 36.* Cui non absimile erit, quod dici solet de Bannitis, quando in ciuitatem ob principis seu alterius eius vicegerentis indulgentiam reuertuntur; Nam quemadmodum illi ex altiori gradu ad inferiorem, quem naturaliter nacti fuerant, deuoluuntur; ita etiam huiusmodi Banniti ex infimo gradu vel statu in quo propter sua scelera repositi fuerant, ad pristinum statum reuersi, Rebanniti nuncupantur.

Nec obstat, si Clarus alibi *in d. quæst. 36. versic. Dixi etiam. & alibi* loquitur de ijs, qui in sacris ordinibus fuerint constituti: Nam fortassis *ibi* illorum tantum meminit, quia ab eis aliter non potest tolli suum priuilegium: sed illi, qui sunt in minoribus, faciliter possunt amittere, *vt patet ex eis, quæ sup. in Proæ-*

mia

mio relata sunt, & melius inf. dicemus in
seq. Libro. vbi suus locus est. Quare dum
54 vult duo † præmittenda esse ad hoc, vt
quis puniri valeat a seculari iudice:
vnum est, quod prius degradetur: alte-
rum vero, quod tradatur curiæ seculari:
illud regulariter procedit quoad eos,
qui fuerint in sacris constituti: secus
autem quoad alios, vt eundem Clarum
videre est, qui ita intelligi debet *in*
eodem versic. Scias autem. d. quæst. 36. ibi,
(sed si sit actualiter degradatus, &c.) &
in alio præd. versic. seq. Dixi etiam. dum
epilogat, quæ superius diximus. Dicit
tamen *in fi.* quod si fuerint incorrigi-
biles, poterunt absq; alia degradatione
a iudice seculari puniri: quod an verũ
sit, inferius melius videbitur, *& in d.*
Lib. seq.

55 Sed licet aliquando † Depositio so-
leatè contra accipi pro solemni, siue
actuali degradatione, vt in Canone, Si
quæ causæ. 11. *quæst.* 1. *in §. cum ergo.* ibi.

„ *Nisi prius depositi, vel nudati fue-*
rint, curiæ non sunt repræsentandi.

& in c. Si quis sacerdotum. *d. quæst.* 1.
ibi.

„ *Mox depositus curiæ tradatur.*

& alibi forte si adinueniatur: Nihilo-
56 minus in toto † Iuris corpore non inue-
niri censeo verbum hoc, Deponere, sic
simpliciter, quin aliqua circumscriba-
tur circunstantia, vel signo demonstre-
tur, quibus huiusmodi personæ eccle-
siasticæ degradari debeant actuali de-
gradatione, & curiæ seculari consigna-
ri, vt in sup. dictis Iuribus apparet ex-
presse: quia præcipitur fieri illa tradi-
tio. Imo in præcit. Can. Si quis sa-
cerdotum. in quibusdam libris ab ori-
ginali, & Iuo. abest illud verbum, De-
positus, vt notat ibidem Glossolla *in*
lit. ff. Sed quia verba dirigebantur ad
Prælatum, dum dicit, Curiæ tradatur,
necesse erit quod præcedat d. degrada-
57 tio: nam qui † vult consequens, ne-
cessario velle videtur antecedens, sine
quo illud consequens nequit haberi,
no. Io. Fab. in Institu. Quib. ex cau. ma-
numit. non lic. in princ. num. 4. & Ang.
Aret. in §. Idemque Iuris est. Institt. eo.
tit. & hæc est communis, & naturalis theo-
rica: pro qua extat textus notabilis in
cap. Præterea. sup. de Off. & pot. iud. de-
leg. quem allegat Abb. *in cap. Ex parte.*
post num. 3. inf. de Sponsall. vbi alia quo-
que iura refere, & quædam alia tradit
Cumia super Ritu. cap. 78. *Item si fuerit.*
num. 9. Et hanc regulam tradere voluit
Innocentias *in d. c. Si quæ causa.* dum
dixit.

„ *Nisi prius nudati fuerint, &c.*

ex quo ostendit actualem degradatio-
nem, vt. §. Episcopus degradandum
induet vestimentis: & postmodum eũ
denudet iuxta formam sup. traditam
per d. c. Degradatio.

Firma igitur regulam illam supra-
dictam *in vers. Hinc infertur. num. 34.*
58 quod verbum † Degradare, simpliciter
prolatam sumitur pro depositione, seu
verbali degradatione: quia in dubio
pro mitiori parte intelligitur, vt dixi-
mus *ibidem* per eundem Abb. *in d. cap.*
At si clerici. num. 37. Sed præter eum
probant expressius plura iura, vt est
text. in c. Clericus. *il* 1. *Dist.* 46. vbi
59 dicitur, quod clericus, † qui adulatio-
nibus, & proditionibus vacare depre-
henditur, degradandus est ab officio.
60 Item est tex. † in alio c. Clericus. *il* 2.
61 *d. Dist.* vbi dicitur, quod si clericus †
maledicus non vult postulare veniam,
degradari debet, nec vnquam ad offi-
cium absque satisfactione reuocetur.
vbi Præpositus Mediol. post Glo. *in*
62 *num. 2.* dicit, quod verbum † illud,
Degradari sumitur pro suspendere: nã
63 si esset † solemniter degradatus, solus
Papa posset illum reuocare, hoc est, cũ
illo dispensare, *quod not. Glos. fi. in fi. in*
cap. Contumaces. Dist. 50. & alia Glo. in
c. Ideo. il 1. in verbo, At restitutionibus.
2. quæst. 6. quas videto. Facit etiam alius
textus in c. Si quis clericorum. *Dist.* 47.
64 vbi dicitur, quod, Si quis † clericorum
detectus fuerit vsuras accipere, placuit
degradari, & abstinere. ex quo Glo. *fin.*
dicit, Abstinere a sacramentis quousq;
pœniteat. & nihilominus in d. textu fit
men-

mentio Degradationis, quam Præpos. voluit intelligi pro sola depositione ab officio, *vt tradit in 2. not. eiusdem text.* atque in fi. d. tex. quod ista abstinentia intelligitur pro officio, & beneficio ecclesiastico, quia ex quo est depositus, †
65 debet postea abstinere ab vtroque secundum Hug. & Archid. *His quoque adstipulatur tex. in cap. Nullus presbyter. de Consecr. Dist. 1. in fi. & ibi Glos* Sed
66 & hęc † Depositio alio modo dicitur, Cadere à proprio gradu, *vt in d. cap. Coniurationum, & conspirationum. 11. quæst. 1. in fi. & in cap. seq. circa med. cum duobus ce. seqq. & si qua alia sint iura similia.*
67 At secus erat in lege † veteris testamenti, quia cum aliquis deponebatur, desinebat esse de numero sacerdotum, vt legitur Esd. 2. cap. 7. num. 60. ibi;

„ *Hi quæsierunt scripturam suam in*
„ *censu, genelogię suæ vbi dicitur, &*
„ *non inuenerunt: & eiecti sunt de*
„ *Sacerdotio.* * *Et alibi Esd* 1. *cap.* 2.
„ *num.* 61. *idem dicitur: & loco census,*
„ *dicitur Genealogia sua.* *

Item 3. Reg. cap. 2. num. 27. ibi:

„ *Eiecit ergo Salomon Abiatar, vt non*
„ *esset Sacerdos Domini.*

68 Et illud erat, quia tunc † temporis non erant ordines sacri, prout nunc, sed per stirpes diuisum erat sacerdotium, & per successionem ad illud veniebant, *vt patet in Sacris literis, & tradit in specie D. Tho.* 1. 2. *quæ.* 105. *art.* 1. *ad* 4. Sed post-
69 modum in lege † noua à Christo Domino fuit huiusmodi ritus ordinum celebratus, *vt per Magis. sent. lib.* 4. *dist.* 24. *& per Concil. Trid. Sess.* 7. *cap.* 1. Vnde
70 nil mirum si sacerdotes † ab Imperatoribus, vel Regibus sacerdotio fuerint
71 spoliati, cum & ipsimet † Reges, & Imperatores essent Summi Sacerdotes; iuxta illud Psalmi 98.

„ *Moyses, & Aaron in Sacerdotibus*
„ *eius: & Samuel inter eos, qui inuo-*
„ *cant nomen eius.*

72 Samuel † enim (omissis illis, quæ de Moysi dici possent, *vt videre est in Libb. Exodi, Leuitici, Numeri, & Deuteronomij*) fuit iudex Hebræorum, atque sacerdos, vt dictum est, quem constituit Deus in locum Heli, *vt legitur in lib.* 1. *Reg. cap.* 3. eo quod nouerat Dominus inique agere filios eius, & non corripuerat eos. Vnde etiam Heli ante eum iudicabat populum Israel, eratque sacerdos, *d. lib.* 1. *Reg. Cap.* 1. *&* 2. postea successit ei Samuel, qui etiam populum iudicabat, *d. lib.* 1. *cap.* 7. *&* 8. item
73 Saul † fuit Rex, atque sacerdos, *vt in cap.* 10. *&* 14. *d. lib.* 1. *Reg.* his traditur verbis:

„ *AEdificauit autem Saul altare Do-*
„ *mino: &c.*

Quod etiam traditur de Dauide, qui regnauit post Saulem: & denique de omnibus, vt de Salomone, iuxta exemplum superius relatum de Abiatar: & de alijs, vt in Sacra Pagina legi poterit, & apud Isid. *lib.* 7. *Ethymol. c.* 12. relatum à Gratiano *in cap.* 1. *Dist.* 21. *§. Pontifex. vers. Antea autem Pontifices.* * *Sed aduertendum in hoc quia videtur contradici veritati, vt legitur apud Matth. ca.* 12. *num.* 3. *&* 4. *ibi: Non legistis quid fecerit Dauid quomodo esuriit, & qui cum erat: quomodo intrauit in Domum Dei, & panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus? casus est in lib.* 1. *Regum ca.* 21. *num.* 4.

Et diuus Tho. in 3. *par. quæ.* 22. *art.* 1. *ad* 2. *ait: Christus noluit nasci de Sacerdotibus, ne videretur idem sacerdotium eius, & vetus.*

Idem habetur apud Marc. cap. 2. *num.* 25. *Sed obstat id quod dicitur in lib.* 2. *Reg. cap.* 8. *in vltimis verbis, ibi: Filij autem Dauid, Sacerdotes erant.* * Et hoc modo eiecti de sacerdotio inter cæteros laicos
74 connumerabantur: Neque † aliqua degradationis solemnitas requirebatur, diuersis de causis: Primum, quia veteris legis sacramenta nullum imprimebant characterem, * *Adde Præpositum Alex. in princ. Dist.* 15. *sub num.* 28. *longe post initium. in versic. Vel aliter.* * sed solummodo figurabant sacramenta nostræ nouæ legis. Secundo, quia non erant huiusmodi

modi gradus ordinum distincti, *vt d. lib.4. Magis. sent. dist.1. & d. Dist. 24.*

75 Vnde Sacramenta † nouæ legis, non veteris, conferunt gratiam, & omnia à Domino nostro Iesu Christo instituta fuisse dicuntur, *Concil. Trid. d. cap. 1. sess. 7. cum aliqq. cc. seqq.*

Quapropter non absona illa iuris re-
76 gula est, qua cauetur, quod clerici, † vel aliæ personæ Ecclesiasticæ non actualiter degradatæ, non possunt curiæ temporali tradi, vt d. c. Si quæ causæ. §. *cum ergo.* in illis verbis:

» *Cum ergo his omnibus auctoritatibus clerici ante ciuilem iudicem denegentur perducendi: cum (NISI PRIVS DEPOSITI, VEL NVDATI FVERINT) curiæ nō sint repræsentandi, patet, quod ad secularia iudicia clerici non sunt protrahendi.*

Et pro eadem sententia facit textus in c. Clericum nullus. il 2. & tex in cap. Si quis cum. §. non autem. ea. causa 11. & quæst. 1. Quod nedum pontificia lege cautum exstat, sed & imperiali, vt in Authen.

77 Vt clerici † apud proprios Episcopos prius conueniantur. *in §. Illud palam est.* vbi Iustinianus his verbis inquit:

» *Illud palam est, si reum esse putaueris eum, qui conuenitur, prouinciæ præses, & pœna iudicauerit dignū: prius hunc spoliari à Deo amabili Episcopo sacerdotali dignitate, & ita sub legum fieri manu.*

78 Vnde Ius † ciuile sacros Canones non dedignatur imitari, *d. Auth. §. Si vero. c. Clerici. sup. de Iudicijs. cap. 1. inf. de Nous ope. nunt. & c. fi. inf. de Secundis nupt.* Quod videtur omnino diuersum ab eo, quod voluerunt Doctores, vt. s. huiusmodi Assassini, nulla præcedenti degradatione, à quouis inuenti offendi possunt. Et Farin. hos excusare volens, ait *in Quæst. 8. num. 108. versic. Ampliat.* quod ex quo Iudices ecclesiastici vt plurimum recusant clericos degradare, & tradere curiæ seculari, idcirco solent seculares iudices ipsos punire etiam corporaliter, nulla præcedente degradatione, secundum Bart. Anch. & alios quos accumulat Plaça *Epit. delict. cap. 35. num. 4. versic. Tertia conclusio.* Igne. *in l. Fideicommissum. post num. 266. ff. ad Syllan.* & Clar. *in §. fi. d. quæst. 36. vers. sæpe numero.* Inquit tamen ipse Far. quod Iudices male faciunt, clericum absque degradatione corporaliter, & mortis pœna afficere: Vnde ipse si iudex esset, illud nō facere. & licet antea ibidem *in num. 47. & 57.* aliter videatur dicere; nihilominus per hanc posteriorem sententiam illud est omnino reijciendum. *& forte in præd. num. 57. idem sentire videtur. sed in seq. num.* 74. Pro communi opinione eundem Couar. allegat, quam expresse confirmat; Et postea *in aliqq. subseqq. numm.* tradit illos tres casus supradictos, pro quibus clericus degradatur, & curiæ seculari traditur.

79 Itaque illa sane verba † præsentis Capituli, nempe,

» *Depositionis a dignitate, bonore, ordine, &c.*

Non sunt accipienda pro actuali, seu solemni degradatione: quia non solum expresse, verum etiam nec tacite colligi potest hanc fuisse Papæ intentionem. Imo si hoc voluisset, vtiq; expressisset. Nam huius præsentis Textus conditor Innocentius IV. exstitit Pontifex anno Domini 1242. qui necessario fuit post Innocentium III. illius præcit. cap. Nouimus. *de Verb. sig.* auctorem: quod patet ex librorum ordine, cum ille sit in antiquis; hic autem præsens in Sexto

80 Volumine: & quoniam Legislator † omnia iura in scrinio pectoris sui dicitur habere, *tex. est in c. 1. de Cōstit. lib. 6. & in l. Omniū. C. de Testam. in prin. Bellam. Cōclus. 745. n. 8. de Probatt.* Idcirco prædicti iuris veteris, ex quo diximus, quod dictæ personæ Ecclesiasticæ antequam curiæ assignētur seculari, degradandæ sunt, scientiam præsumitur habuisse: ex quo apparet, quod huius præsentis † Capituli verba potius ad

81 depositionem tendant, (quæ alias verbalis degradatio dicitur) quam ad solem-

lemnem degradationem, eo quod ipſo
iure infligitur: illa autem fieri debet
ſupradictis (vt diximus) ſolemni-
tatibus. Neque hic dicitur, quod
vt conſtiterit, clericum ſimile com-
miſiſſe facinus, cum ſit ipſo iure, ip-
ſoque facto depoſitus, brachio tradi
debet ſeculari, ſed ſolummodo de ſim-
plici depoſitione agitur, vt patet in illis
verbis:

„ *Et poſtquam probabilibus conſtiterit*
„ *argumẽtis, aliquem ſcelus tam exe-*
„ *crabile commiſiſſe, nullatenus alia*
„ *excommunicationis, vel depoſitio-*
„ *nis ſeu diffidationis aduerſus eum*
„ *ſententia requiratur.*

Sed quod tradit Gemin. *in hoc Tex-*
tu, in §. Sacri. num. 11. dicens per illa
verba:

„ *Diffidatus à toto Chriſtiano po-*
„ *pulo.*

82 Quod diffidati † à Papa. vel Imperato-
re, &c. ſunt extra ipſorum diffidantium
beneficium poſiti; quoniam per diffi-
dantes, & bannientes publice, & noto-
rie bellum eis indicitur, tradẽs pro hoc
quædam Iura, (quæ declarare cum
non ſit locus noſter, parum curaui: ea
enim ſolummodo trademus, quæ ad
hanc pertinent rem, licet nõ deſint, qui
eum ſequantur) nullius, inquam, erit
momenti. Nam ſi verum eſt, quod hu-
iuſmodi ſententia nullibi adinueniatur,
niſi in *præc.* Aut. Gazaros. C. *de Heret.*
& in cap. Felicis. *de Pœnis. lib.6.* patet,
quod aliter hæc verba debent intelligi:
quia ibi agitur de quibuſdam pœnis,
quibus haud ſemper mortis infligitur
flagitium, ſed aliquando, prout ſtatim
inf. videbitur. Quapropter peperam
illos textus cum hoc conati ſunt con-
cordare: quia ſi bene conſideraſſent il-
la Iura, puto, mea quidem ſententia,
neque hunc Tex. neq; illos eo modo
fuiſſent interpretati. Nam ſi huiuſmo-
di Delinquentes transfugis comparare
volunt, nulla tergiuerſatione cœlari
poteſt, vnum ab altero penitus differ-
83 re. Transfugæ † enim ipſomet iure,
claris, expreſſiſque verbis permitten-
te, vbicũque fuerint inuenti, occidi
poſſunt: quod legitur in tex. l. Eiuſ-
dem. §. *fi. ff. Ad L. Corn. de Sicar.* cuius
verba ad maiorem declarationem, &
aliorum confuſionem hic referre volui,
quæ ſunt hæc: * *L. Poſtliminum* 19. §.
Transfugæ nullum, & aliqq. §§. ſeqq. ff.
*de Cap. & poſtl. reuerſis.**

„ *Transfugas licet, vbicunque in-*
„ *uenti fuerint, quaſi hoſtes interfi-*
„ *cere.*

Sed text. in d. Auth. Gazaros, non
loquitur, nec in eo ſimilia legũtur ver-
ba, vt ſcilicet hęretici, eorũue recepto-
res, fautores, & ſimiles, de quibus ſup.
in §. I. hoc eo. Cap. actum eſt, poſſint a
quouis impune offendi. Vnde cum
differant ſententiæ vtriuſque textus,
omnino & pœnæ differre debent: Qua-
re communis hæc opinio falſa omnino
demonſtrabitur. Nam ſi verba præd.
Auth. legentur, aliter ac ab illis alie-
num deciſum & ſtatutum fuiſſe appa-
rebit, quia ibi huiuſmodi traduntur
verba:

„ *Gazaros, Patarenos, Leoniſtas,*
„ *Speroniſtas, Arnoldiſtas, Circum-*
„ *ciſos, & omnes hæreticos vtriuſque*
„ *ſexus quocunque nomine cenſeãtur,*
„ *perpetua damnamus infamia, DIF-*
„ *FIDAMVS, atque BANNIMVS:*
„ *cenſentes, vt omnia † bona talium*
84 „ *confiſcentur, nec ad eos vlterius re-*
„ *uertantur: ita quod filij eorum ad*
„ *ſucceſſionem eorũ peruenire nõ poſſit:*
„ *cũ longe grauis ſit AEternam quam*
„ *temporalem offendere Maieſtatem.*

Quibus verbis ſatis liquet, illud flagi-
tium longe grauius eſſe hoc Aſſaſſinij
crimine: Imo omnia alia præcedere
oſtenditur, *tex. in c. Primum.* 22. *quæſt.* 2.
tex. in cap. Quid autem. 24. *quæſt.* 3. *tex. in*
c. Quod in omnibus. 32. *quæſt.* 7. & pro
hoc, quod dicitur in d. Auth. quod lon-
ge grauius ſit æternam, &c. facit tex. in
cap. Vrgentis. *inf. de Hæret.* vbi illud
idem dixit Innocentius III. & nihilo-
minus clericus, vel aliæ perſonæ eccle-
ſiaſticæ relapſæ cũ fuerint, ac curiæ tra-
dendæ ſeculari, debent prius degrada-

ri, vt sup. dictum est in fi. num. 12. ergo
85 multo fortius huiusmodi Assassini, † qui
temporaliter, licet mediatim æternali-
ter delinquant, de quo non disputo: vi-
de tamē D. Thom. 22. quæst. 154. art. 3.
in contr. qui ait, quod peccata carnalia
minoris sunt culpæ, quam spiritualia:
sed hoc quidem cognoscitur expresse
in præceptis Decalogi: Nam Deus su-
per omnia prius nomen sanctum suum
venerari iubet: postea in quinto præ-
cepto prohibet homicidium, & D. Ber-
nardus, sermone 64. super Cant. multum
exclamat aduersus hæreticos, & sacri
Canones, Scripturaque sacra vbique, &
semper detestantur. Quare superfluum
videtur de hoc amplius disputare, cum
res ipsa per se pateat.

Sed præter hæc non possum non mi-
rari de tantis viris, qui cum fuerint in-
terpretati Ius Canonicum, idem non
solum confundunt, sed etiam inaduer-
tenter eius proijciunt sententias: Quis
enim ignorat inter Christi fideles San-
86 ctam Dei Matrem Ecclesiam, cuius †
leges ipsime: sunt sacri Canones, ma-
gis ad misericordiam, quam ad vindi-
ctam inclinari? legatur quæso tota
Causa 23. præsertim ea, quæ habentur
in quinta quæstione, vbi inter alia, in c.
Reos. hæc leguntur.

„ *Reos sanguinis defendat Eccle-*
„ *sia, ne effusione sanguinis particeps*
„ *fiat.*

Quod etiam cognosci potest ex hac im-
munitate. Imo omissa hac ratione, si
procederet Doctorum opinio, expresse
retorqueretur contra eundem Textum,
quod non animaduerterunt. Nam si
Papa virtute huius Cap. vult vnum pro-
hibere malum, non est vtique creden-
dum aliud peius permittere voluisse. Si
enim ex illis verbis vnicuique potestas
tribueretur huiusmodi Assassinos offen-
dēdi, eorumque defensores, receptores,
& similes, (quia quod de principalibus,
idem de his ibidem dicitur) Papa pec-
87 candi daret occasionem: cum non † pos-
sit vllus priuatus alios offendere, licet
lex permittat, quin in mortalis peccati
reatum incidat: Vnde in foro pœni-
88 tentiali debet imponi pœnitentia. Et †
quando lex permittit aliquem impune
offendi, illud procedit quoad pœnam
temporalem, sicut dixit Abb. in cap. 1. In-
terfecisti num. 2. versic. & aduerte inf. de
Homic. Fel. in cap. Quæ in Ecclesiarum.
sup. de Constit. à num. 3. vsque ad 15. &
optime Caiet. in Summa verbo Homici-
dium per se Imo idem Fel. in cap. 1. num.
2. sup. de Præscriptio. tradit exempla qua-
rundam legum, quæ permittunt qui-
89 busdā personis, videlicet patri, † & ma-
rito adulteros occidere, vt sunt text. in
l. Patri. text. in l. Nihil interest. text. in l.
Marito. in l. Quod ait. & alij similes. ff. Ad
L. Iul. de adult. quæ tamen non liberant
omnino reos a qualibet pœna: nam si
humiliori loco maritus positus est, in
exilium perpetuo dari iubent: si in ali-
qua dignitate fuerit constitutus, rele-
gandus est, textus sunt clari in l. 1. §. fi. ff.
Ad L. Corn. de sic. & in l. Graccus. C. d. tit.
Ad L. Iul. de adult. Quamuis ex Consti-
tutione regni, Si maritus, lib. 3. tit. 81.
de Pœna vxoris in adult. depreh. mari-
tus impune à tota pœna in vxoris ne-
cem animaduertere possit: cuius tamen
rei consule Apontem in Consil. 98. vbi de
eadem agit Constitutione. Vnde licet lex
communis in aliam mitiorem homici-
dij pœnam commutauerit, non tamen
ideo minus peccati pęna euitatur. * Ad.
de Sanch. in tract. de Mutam. late hoc di-
centem lib. 10. d. q. 8. num. 37. & aliqq.
90 seqq. * Quoties † enim lex aliquid
prohibet sub aliqua pœna, incidens in
eam ob eius contemptum peccat, præ-
cipue si pœna sit grauis culpæ, vt me-
reat transgressor pati magnam pœnam,
late Couar. in Reg. Peccatum. par. 2. §. 5.
num. 2. cum duobus numm. seqq. & ante
eum Fel. in cap. 1. num. 47. sup. de Con-
stit. Turam. de Legibus. in l. Nam &
Demosthenes. a princ. vsq; ad num. 9. in
versic. Cum propter. Et maxime quando
lex humana nititur Diuino Iure. Fel. lo.
cit. sicuti est in præsenti casu, quia ipso-
met Iure Diuino prohibetur homici-
diū. Sed quāuis in lege † Moysis Deus
adul-

adulteros & adulteras occidi præcepe-
rit, *vt Leuit.20. legitur*: (quod postea
mutatum fuit, vt diximus *sup. in initio
Cap.II.num.83.*) illud tamen intelligi-
tur pro potestatem habente publicam,
non vt cuilibet fuisset permissum pro-
priam alicui iniuriam. Vnde Gratianus
in d.c.Reos.in fine, tractando de eadem
re, inquit:

„ *Prohibetur ergo illo præcepto quis-*
„ *que sua auctoritate in necem alicu-*
„ *ius armari, non legis imperio reos*
„ *morti tradere. Qui enim publica*
„ *potestate functus ipsius legis impe-*
„ *rio malos perimit, nec illius trans-*
„ *gressor, nec cœlesti patria alienus*
„ *habetur.*

*Idem legitur in quibusdam cc. subseqq. ex-
tractis a libris D. August.* Quare licet
92 lex † ciuilis, prout & lex Moysis, vlti-
mo supplicio puniat adulteros, vt ha-
betur in tex.l. Quamuis. S. *fi.C.d.tit. Ad
l.Iul.de adult.* ibi:

„ *Sacrilegos nuptiarum gladio puniri*
„ *oportet.*

Quæ pœna est mortis naturalis, *l. Aut
damnum. S.1.ff.de Pœnis. & facit text. in
l.Transigere.C.de Transact. text. in l. Ca-
stitati. C.d.tit.de Adult. & tex. in S. Item
93 lex Iulia. Instit.de Publ.iud.* Nō † tamen
poterit quilibet adulteros impune oc-
cidere, nisi solum is, cui iudex potesta-
tem tribuerit: alias homicidij pœnam
nō euadet, iuxta D. August. sententiam
relatam à Gratiano *in c. Cum minister.
23.quæst.5.* his verbis:

„ *Cum minister iudicis occidit eum,*
„ *quem iudex iussit occidi, profecto si id*
„ *sponte facit, homicida est; etiam si*
„ *eum occidat, quem scit à iudice de-*
„ *buisse occidi.*

Concordat c. Miles, eâd. causa, & quæst. Et
hoc est illud, quod voluit Fel. *in d. cap.
Quæ in Ecclesiarum. num. 14. post princ.
sup. de Constit. versic. Ex quo sequitur.* &
ideo imponitur huic grauis pœna, *vt in
cap. Admonere. 33. quæst. 2. & vide Abb.
in d.cap. Inter fecisti. inf. de Homic. in
princ. n. num. 2.* * *Videndus est quoq; D.Tho.
in suppl. 3. par. quæst. 60. art. 1. vbi to-
tam rem hanc attingit.* *

Sed rursus obstare videtur hoc: quia
si Legislator mandare, vel tradere po-
tetit Iudici potestatem, vt pro tali cri-
mine mortis pœnam irroget: ita etiam
videtur hanc eandem facultatem cui-
cunque volet concedere posse, cum is
sit subrogatus à lege loco illius mini-
stri, quem iudex, cui lex illam tribuit
potestatem, aliquem occidere iusserit: &
94 subrogatus † naturam subroganris sor-
tiatur, *clem. 1. de Supplen. negl. prael. plene
Gabriel Rom. Comm. conclus. lib. 6. de Reg.
iu. conclus. 2. Capyc. Decis. 194. num. 16. &
duobus seqq. Tolos. Decis. 90. Boer. Decis.
212. & Decis. 284 num. 17. versic. conse-
quens probatur Gramm. Decis. 105. num.
25. versic. Subrogatum.* quam inductio-
nem seu oppositionem adducit Fel. *in
d.c. Quæ in Ecclesiar. in seqq. verbis post d.
nu. 14.* Sed attende, quia huic resp. cum
Abb. *in prac. c. Interfecisti. d. n. 1.* & AEn.
de Fal. *eius additionator in verbo, A pec-
cato homicidij*: qui post quasdam Docto-
rū cōtrarietates cōcludit *in versic. Veri-
95 tas.* per eūdem Abb. quod si † accidatur
ille, qui de Iure naturali vel diuino po-
terat occidi, puta ad suā propriā defen-
sionē, tunc equidem peccati pœna cui-
tatur, *ex Abb. in cap. Olim. el. 1. num. 17.
sup. de Restit. spol.* Aut ille poterat occidi
96 de iure positiuo, vt banniti, † & similes:
& tunc occidens tenetur in animæ iu-
dicio. Sed nec satis dictum videtur ex
hac responsione, quia forte similis est
supra proxime traditis. Vnde diceremus,
quod ideo aliter hic in huiusmodi casu
subrogationis dicendum est, quia iudi-
97 ci † illa facultas nō cōceditur veluti per-
sonæ priuatæ, sed vt ordine iudiciario
possit, ac procedere valeat, vt apparet
ex eis, quæ *in præcedenti versic. propè fi-
nem. post n. 91.* tradidimus: Quod nō so-
lū pro pedaneis. i. inferioribus iudicib⁹:
sed & de supremis quibuscūque ipsomet
naturalis Iuris dictamine assistēte, intel-
ligitur. Quędā alia possēt addi, his simi-
lia, quæ post hæc manu scripta Deo te-
ste. apud Azor, *Insti. mor. lib. 5. c. 20. cir-
ca fi. in versic. Sūt & leges. per totū restās,*

perlegi:quæ cum satis longa essent huc transcribere,ideo omisi:vide etiam Caiet,*in d.Summa, lo.sup.cit.in verbo, Homicidium per se.*

Hinc infertur,quod dum hic Textus consulere volebat animarum saluti,per illa verba,ibi:

„ *Nostrique cordis oculis diligentia*
„ *sedula vigilantibus, animas Deo lucrifacere,sua nobis cooperante gratia valeamus.*

Prebuisset occasionem peccãdi aliasq; animas perdendi : Nam cum aliquis horum,quorum hoc Cap.meminit,ita impune offendebatur, quia erat excõmunicatus, illoue grauissimo peccato innodatus , si illo articulo, siue instanti mortuus esset, damnatus fuisset ad gehennam ignis æterni: & occisor committẽs homicidium, grauiter peccauisset: Vnde consulens vnius saluti, fuisset plurium perditio. Imo hoc ned umin præcitatis verbis habetur , sed pluries repetitur.*vt in S. Cum igitur* ibi:

„ *Non solum corporum,sed mortem procurent etiam animarum.*

Et iterum post pauca :

„ *Nos tanto periculo volentes occurrere animarum.*

Adde hic, quod dum dicunt Doctores, quod huiusmodi Assassini possunt

98 impune † offendi,vt apparet in his(pręter alios,qui adduci possent)quos refert Gabr. Rom. *Comm. concl. lib.7. concl. 1. num.31.* vsque ad peremptionem infra intelligitur, quemadmodũ de Statuto loquente,seu permittente,quod bannitus possit offendi impune, qui etiam occidi poterit *tradit Iason l.Omnes populi. num.49.post med.ff.de Iust.& iu.vbi allegat Bart. Io. And. in Addit. ad Specul. Paul.de Cast.& Ang.sed his addi possunt omnes ij, quos tradit Additio ad Bart. in consil.188.vol.1.incip. Statuto castri.quod consil.allegat etiam Iason.lo.cit.& ibi plures pro hoc traduntur.* Atque ideo diximus, quod dum Papa saluti vnius consuleret,plurimorum esset perditio. Sed Fel. plus dicit *in d cap. Quia in Ecclesiarum, co.num.14.post med.in versic.No.secũdo.*

99 qui voluit, quod dum † aliquis impune offendi peteft, possunt etiam bona sibi impune auferri, iuxta sententiam Bal.*in cap.Literis.sup.de Restit.spol.& in l.fi.circa med.C.Si contra ius,vel vtil.publ.* & per tex.in l.1. S. quod pretor.ff. de Aleat. per quem ait melius , quam alibi probari,quod illa verba:

„ *Impune offendi.*

Intelligitur in ære , & in persona : sed hoc non dicit d. textus : imo ille incipit, Quod autem prætor. sed in S. præced. prope finem,vbi solum hoc dicitur, idest,

„ *Quicquid eorum fecerit, Impune fit.*

Allegat insuper ibi Iason Bart. Paul. Castr. & alibi eundem Bal. quibus addendi sunt ij,quos refert Additio *ibidem in verbo, AEre.* Ex quo ergo apparet dicendum, quod si huiusmodi Assassini potuissent impune offendi, poterant etiam bonis spoliari: Et forsitan secundum relata procedere videretur huiusmodi sententia per illa verba;

„ *Sit etiam cum suis bonis mundanis*
„ *omnibus tanquam Christiana reli-*
„ *gionis æmulus a toto Christiano po-*
„ *pulo perpetuo diffidatus.*

Sed quomodo hæc intelligantur verba, inf.statim melius dicetur.

Venio igitur ad illa verba proxime relata,videlicet,

„ *A toto Christiano populo perpetuo diffidatus.*

100 Et dico,quod licet Diffidati † apud Interpretes hostibus æquiparentur , attamen non illis hostibus æquiparandi, sunt, de quibus ipsi loquuntur, vt.s.a quouis inuenit possint impune offendi.

101 Nam primus † parens Adam & ipse cum e paradiso voluptatis fuit eiectus, diffidentiæ filius appellatus est , ac per eum nos quoque omnes, vt Apost. *ad Ephes.cap.2.in princ.*tradit:& habetur in cap. Clerici.inf. de Excessibus prælat. Vnde & inimici Dei dicti sumus, *idem Apost. ad Rom. cap.5.num.* & nihilominus Deus non statim illud perdidit,sed veluti exulem expulit,vti cantat S.Mater

ter Ecclesia *in illa Antiphona ad B. Vig. quæ incipit, Salue Regina mater misericordia, ibi, (Ad te clamamus Exules filij Heuæ.)* Itaque pro huiuscemodi intelli-
102 gentia sciendum est, quod hostes † in triplicem capiuntur differentiam, licet Gail. *lib. 2. de Pace publ. cap. 1. num. 22.* in duplicem tantum diuiserit speciem: Nam primo loco constituuntur ij, quibus populus Romanus bellum publice decreuerit, vel ipsi populo Rom. *textus est in l. Hostes. ff. de Capt. & post lim. reuer. & in l. Hostes. ff. de Verb. sign.* Secūdo, illos hostes capiemus, qui ad ipsosmet transfugerint hostes, *iuxta prad. tex. in l. 3. S. transfugas. ff. Ad l. Cornel. de Sic.* Tertio tandem, pro bannitis ciuitatis sumuntur, *vti videre licet apud Clar. in S. Homicidium. versic. Plerūque etiam.*
103 *in princ.* Vnde licet hostes † impune occidi possint, vt voluerunt Doctores in hoc eodem Textu, & patet per superius expressa; diuersa tamen inter hos militat ratio: quia etsi hostes, quibus populus Rom. bellum decreuerit, impune possunt occidi, ac etiam transfugæ, ipsomet iure permittente; nō tamen idem dicendum est de bannitis, †
104 quia contrarium disponit Ius commune, nam non possunt impune offendi, teste Io. Brunello *in Repet. cap. 1. de Homic. part. 4. num. 70.* Ac ita post Batt. *in l. Vt vim. num. 1. ff. de Iust. & iu.* determinare communiter Doctores per Claud. *in d. l. Vt vim. num. 8. in Lectura. & in Repet. num. 17.* tradit Clar. *lo. cit.* Idemque se vidisse communiter obseruari, ait Alber. *in 4. part. Statt. quæst. 16. circa fi.* quem etiam refert Clar. *lo. sup. cit.* dicens, quod hæc conclusio habet maximam æquitatem, ne homines ea ex causa inter seipsos sæuiant. Vnde id,
105 quod dicitur in d. S. Transfugas, † speciale est, vt etiam *ibidem* dicit Clarus per eundem Bart. *lo. præallegato*, vt. s. possint impune offendi propter periculum reuelationis secretorum: quod cōmuniter amplexum ex eo Claud. *in d. l. Vt vim. num. 9. ibidem.* Clarus refert. Cæteri vero hostes, vt sunt banniti, non secundum Iuris communis dispositionem, sed Satutorum impune, offenduntur, *Clar. lo. cit. vbi plene hanc tradit rem. *Vide quoq; eundem Bart. in quæst. p. lib. 1. quæstionum. post lib. 1. consiliorum.* *

Dū igitur hic præsens Textus vult, quod huiusmodi Assassini sint ab om-
106 nibus diffidati, † non debet intelligi, quod ab omnibus impune offendi possunt: quia si verum est, quod illud speciale est in transfugis ad hostes, porro huiusmodi Assassinos non iure comparabimus ijsdem transfugis, queadmodum nostrates tradidere: quia reuera non sunt transfugæ, neque illorum vllam habent qualitatem. Atque etiam nec ipsismet hostibus erunt comparandi, quia proprie non sunt hostes: Ergo remanet quod solum bannitis coæquetur, qui (vt diximus) secundum communis Iuris dispositionem non possunt impune offendi, nisi specialiter aliquo Statuto fuerit permissum. Sed hic præsens Textus Ius commune est: Ergo. Illud autem, quod dicitur in illis verbis:

„ *A toto Christiano populo perpetuo* „ *diffidatus, &c.*

Idem mea sententia demonstrat, ac eiusdem iuris est, cuius est bannum, ob excommunicationis pœnam, quæ lata est aduersus hos Assassinos. Nam
107 quemadmodum banniti † non tantum ciuitatem Romanam, (quæ communis patria est totius orbis, *l. Rom. ff. Ad municip.*) sed etiam omnia humanitatis, iura, officiorumque vicissitudines, & commercia amittunt: ita quoque huiusmo-
108 di Assassini, cum sint excommunicati, † eandem, præter alias, incurrunt pœnam, quam ipsi banniti, ideo merito comparari solent, *Gail. d. cap. 1. num. 26. de Pa. pub. Brunel. d. Par. 4. num. 39. in d. Rep. cap. 1. de Homic. Gabr. Rom. Comm. concll. lib. 5. de Restit. spol. concl. 1. nu. 104. *Decis. Delfinal. Franc. Marci. 818. nu.*
109 *fi. 4.* * ea ratione, quia sicuti banniti † membra non sunt imperij, sed pro mortuis habentur: ita quoque excommunicati membra desinunt esse Ecclesiæ,

text.

text. in c. Decernimus. de Sent. excom. lib. 6. & plene Gail, lo. cit. vbi plura de huiusmodi conferentiis refert.

Hinc aduerte quomodo pariter hæc
110 ambulant, nam clericus † ex bannitus beneficiarius perpetuo beneficium, quod habet, priuatur, cum non possit in eo seruire, vt tradit Clar. *§. fi. quæst. 73. versic. Pariter. tusi.* ex Rebuff. *in Prax. benef.* qui dicit, ita fuisse iudicatum per Parlamentum Tholos. quod cum Iure nostro, hoc est, cum hoc præsenti Cap. consonare videtur, ex illis verbis:

„ *Excommunicationis, & depositionis*
„ *à dignitate, ordine, officio, & benefi*
„ *cio incurrant sententias ipso facto:*
„ *& illa libere alijs, &c.*

Postea subdit:

„ *Sit etiam cum suis bonis mundanis*
„ *omnibus tanquam Christianæ reli-*
„ *gionis æmulus a toto Christiano po-*
„ *pulo perpetuo diffidatus.*

Vnde Innocentius in his verbis, præter depositionis pœnam superaddidit excommunicationem: idcirco inquit: Sit etiam cum suis bonis, &c. Quia regula-
111 riter † clericus homicida non excommunicatur, sed solum deponitur, vt patet per superius expressa, ex illo præd. cap. Cum non ab homine. *sup. de Iud.* & traditur in Canone Apostolorum 64. qui vult laicos arceri à communione, clericos vero deponi; sed speciale est in hoc præsenti casu, quia ex sola receptione, vel defensione quis iisdem pœnis, quibus, & ipsemet principalis auctor obnoxius est, ligatur.

† Adæquari adhuc bannitis huiusmodi personæ in hoc Capitulo contentæ videntur, quoad bonorum amissionem:
112 nam sicuti bannitorum † bona possunt impune ab eis auferri, prout quidam dicunt, vt sunt relati per Brunel. *d. par. 4. in cap. 1. de Homic. num. 71. circa med. ibi, Tu tamen* qui multos refert, quos etiam cum alijs tradit Gabr. Rom. *d. Cōsil. 1. num. 163. de Restit. spoliat.* (quod intellige iuxta inferius relata *in versic. fi. nu. 114.*) ita quoq; ab huiusmodi personis, de quibus hic Textus loquitur, apparet bona posse impune capi, per illa prædicta verba:

„ *Sit etiam cum suis bonis mundanis*
„ *omnibus, &c.*

Vnde idem Brunel. *in d. Repet. cap. 1. parte 5. num. 2. circa med.* inquit, quod
113 huiusmodi † Diffidationis pœna sumitur pro bonorum diffidatione: quasi voluisset dicere, quod à quocunque bona istorum, de quibus hic fit mentio, impune occupari, capique potuissent; Quare si non extarent prædicta verba, aliter hoc intelligerem: quia etsi bannitorum bona possunt occupari impune ex cõmuni Doctorū sententia, (quam nec credo veram, vt melius infrà statim patebit:) quoad hoc tamen non æquipararem diffidatos cum bannitis, sùpta occasione ab illis verbis quæ traduntur in præd. Auth. Gazaros, *C. de Haret.* vbi non solum de Diffidationis pœna tractatur, verum etiam & banniti: quia ibi dicitur.

„ *Diffidamus, atque Bannimus.*

Cuius textus verba similia sunt illis, quæ de traduntur in d. cap. Felicis. *de Pœnis. lib. 6.* vbi in princ. dicitur:

„ *Sicut reus criminis Lesæ Maiesta-*
„ *tis perpetuo sit infamis, Diffidatus,*
„ *nihilominus & Bannitus.*

De quo textu melius inferius agemus. Ex his ergo apparet aliquam esse differentiam inter diffidare, & bannire: Nam ex huiusmodi adiectione maiorem vim videtur habere pœna banni, quam Diffidationis. Propterea si verum est quod ex Iulio, Claro diximus, vt scilicet de Iure communi banniti non possint impune offendi, nisi per Statuta specialia fuerit ita inductum: multo magis in hoc præsenti casu illud procedere debet, cum minor sit Diffidationis pœna, quã banni, præsertim quia sumus in puris terminis Iuris communis.

114 Sed nec quidem sententia nec † vera videtur afferentium opinio, quod banniti bonis impune spoliari possint, eo quod in legibus Friderici, *in Auth. collat. 10. de Statutis, & consuetud. contra liber,*

liber. Eccl. editis. §. Item nulla potestas reperi, quod vsurpantes † seu inuadentes bona Ecclesiastica triplum refundere coguntur: & nihilominus banno Imperiali obnoxij permanent: quod patet his sequentibus verbis.

115

,, *Item nulla potestas, vel persona*
,, *publica, vel priuata collectas, siue*
,, *exactiones, angarias, vel perangarias Ecclesijs, vel alijs pijs Locis, aut*
,, *Ecclesiasticis personis imponere, aut*
,, *inuadere bona Ecclesiastica præsumant: quod si fecerint, & requisiti*
,, *ab Ecclesia, vel ab Imperio emendare contempserint, triplum refundat:*
,, *& nihilominus BANNO IMPERIALI subiaceant: quod absque*
,, *satisfactione debita nullatenus remittatur.*

Quę Auth. pars eadem est cum Auth. Item nulla communitas. C. de Episc. & Cler. atque ex eod. contextu desumpta est illa prud. Auth. Gazaros. C. de Haret. Quare si bannitorum bona possent impune occupari, frustratoria redderentur illa prædicta verba,

,, *Triplum refundant.*

116 Doctores † autem, qui voluerunt bannitos impune bonis spoliari posse, sunt intelligendi, seu potius loqui videntur de ijs, qui ex specialium Statutorum permissione impune offendi possunt, *vti diximus sup. post num. 99.* Itaque ne res adhuc in suspenso persi-

117 stat, dicendum est, quod illud † verbum, Diffidare, cum non sit latinum, sed potius barbarum, nullā veram, propriāue

118 significationem habet, sed iuxta † criminis, verborumue, quibus est coniunctum, qualitatem sumendum est: nam aliquando maiorem, quandoque vero solet vim habere minorem, prout facti contingentia exposcerit, vt, præter hunc, & alios supracitatos textus, in quampluribus alijs scriptum adinuenitur.

Sed primum cognoscitur in præd. cap. Felicis. *de Pœnis lib. 6.* vbi *quasi circa fi. in §. Præmissis, &c.* pœnas inibi contentas secundum excessus qualitatem moderari præcipitur: cuius textus verba sunt hæc:

,, *Præmissis etiam dignum censemus*
,, *annectendum, vt si quisquam aliquo*
,, *prædictorum excessuum quemquam*
,, *de clericis, vel religiosis nostræ familia, vel Cardinalium affi. re forte præsumpserit, proportionetur pœna*
,, *delicto: ita quod vindicta ex æquo*
,, *excessui respondente, ab offensis nostrorum cohibeantur deinceps manus*
,, *temerariæ formidinis vltionis, quasi,*
,, *&c.*

Et nihilominus huiusmodi personæ Diffidationis pœna tenetur, *vt in princ. eiusdem cap. apparet.* prout legitur in illis verbis superius expressis *post num. 113.*

Idem habetur in quadam Extrauag. Constit. Pauli IV. *in Bul. fol. 575. in Constit. eiusdem Pauli, constit. 5. incip. Cum nimis absurdum. edita Anno Domini,* 1555. vbi hæc leguntur verba:

,, *Et si circa præmissa in aliquo quomodolibet defecerint, iuxta qualitatem*
,, *delicti in Vrbe per nos, seu Vicarium*
,, *nostrum, aut alios à nobis deputandos; ac in ciuitatibus, terris, & locis*
,, *prædictis per eosdem magistratus,*
,, *etiam tanquam rebelles, & criminis Læsæ Maiestatis rei, A TOTO*
,, *POPVLO CRISTIANO DIFFIDATI, nostri, & ipsorum vicarij,*
,, *ac deputandorum & Magistratuū*
,, *arbitrio puniri possint: non obstante,*
,, *&c.*

Sed ante hanc supradictam Constitutionem, quandam aliam reperi *in eodem Bullario fol.* 88. inter Cōstit. Pauli II. *Constit. 3. incip. Munera excecare.* vbi inter alia, quæ ibi leguntur, hæc habentur:

,, *Insuper ne aliquos reos capitalium,*
,, *aut exules, Bannitos & DIFFIDATOS sub pœna Capitis absoluere, restituere, aut pœna liberare audeant*
,, *sine Rom. Pontificis speciali licentia.*

Ecce ergo quomodo Diffidationis pœna quandoque potest non esse capitalis, quia dicit Papa:

,, *Dif-*

„ *Diffidatos sub pœna Capitis*.
Ergo quidam sunt Diffidati præter pœnam capitis.

119 Præterea nec † quidem Diffidatos sub pœna capitis vbique, & à quouis inuentos impune putarem offendi posse: quia huiusce modi pęna non semper mortem indicat naturalem, sed & ciuilem quandoque. Vnde cum in pœnis benigna sit adhibenda interpretatio, iuxta vulgatum illud axioma sæpissime

120 à nobis in hoc Libro traditum; Sed cũ † iura simpliciter prædictam capitis pœnam ingeruot, etiam pro exilio sumitur, *Glo. in l. 1. C. Ne mancip. Christ. & Glo. in l. Hos accusare. §. omnibus. verbo, Capitis. ff. de accusat. & in l. Cum patronum. ff. de iure patron. cum alijs accitis per Iacob. de Bellou. in tract. crim. tit. de Pœna cap.* Ergo in dubio intelligendum pro mitiori, *l. Præses. ff. de Pœnis. est. quæ alius bonus textus in l. Præsenti. in princ. C. hoc eo. tit. nostro de His qui ad Ecclesias, &c. & quædam alia refert Boerius in Decis 254. num. 10. sed facit textus in l. 1. ff. de Pubb. Iud. & text. in §. Publicorũ. Instit. d. tit. de Pubb. iud.* Et super omnia iura est optimus textus *in l. Rei capituli. ff. de* Pœnis. vbi Vulpinianus.

„ *Res capitalis damnatum* (ait) *sic accipere debemus, ex qua causa damnato vel mors, vel etiam ciuitatis amissio, vel seruitus contingat.*

Quapropter in prædictis Iuribus, vbi de his similibus Diffidatis agitur, non omnino pro naturalis mortis pœna, sed aliquando pro ciuilis intelligendum est, prout criminis qualitas exposcit.

Non obstat, quod in quibusdam prædictorum Iurium tractetur etiam de Læsæ Maiestatis crimine, ita vt in illa incidentes illius pœnæ rei sint iudi-

121 candi: quia adhuc Læsæ † Maiest. crimen non semper naturalis mortis pœnam infligit, sed & quandoque relegationis, vt ostendit Bart. *in Extrauag. Ad reprimendum. in Gl. verbo, Legitime. nu. 2. versic. Non obstat hac littera. iuncta alia Glos. eo. tit. in verbo, Tangat. quæ Glos. est in princ. nu. 22. quarum meminit Cap. pyc. Decis. 130. num. 20. in princ.* Sed hoc non est adinuentio noua Bartoli, licet pro hoc nul. um alleget textum, quia forte non est recordatus illius in l. Eorum. *ff. de Pœnis.* vbi expresse hoc idem habetur, his verbis:

„ *Eorum, qui RELEGATI, VEL DEPORTATI, sunt ex causa Maiestatis, &c.*

Hinc ergo concludendum, quod cum in hoc Textu de quibusdam specialibus pœnis tractetur, nempe excommuni-

122 cationis, † & depositionis à dignitate, honore, ordine, officio, & beneficio, si personæ fuerint ecclesiasticæ; in has tantum similes Rei tunc incidebant, cum amplius, vt dictum est, similes personæ non adinueniantur. Nam si in illis criminibus superius expressis, quæ

123 his grauiora sunt pœnæ † iudicis arbitrio relinquuntur, qui tamen in iudicando modum excedere non debet, *cap. Prodest. 23. quæst 5. tex. in l. Hodie. versic. ita tamen. & text. in l. Respiciendum. ff. de Pœnis. cum similibus alijs allegatis per Gomez. lib. 3. Var. resol. cap. 6. num. 7. versic. Ex quibus resultat. Maranta, Disput. 3. num. 10. 11. & 12. & Clar. §. fi. quæst. 83. Scias etiam.* Nam aliquando grauis, aliquando vero leuius puniri permittitur, vt dictis locis apparet) multo fortius hic, cum sit pæna verbis expressis imposita, quia iudex illa grauiorem imponere nō debet, ea potissimum

124 ratione: quia in toto † corpore Iuris antiqui nō legitur, quod clericus, seu quælibet alia Ecclesiastica persona committens homicidium, vel dans causam mortis, vltimi supplicij pænam sustinere debeat, sed tantum deponi, vti satis aperte legitur in præcit. cap. Cum non ab homine. *sup. de Iudicijs.* & in pluribus alijs, *vt in c. De cætero. inf. de Homic. & in multis cc. subnixis Dist. 50. vt in cap. Miror. in c. Clericum. & in c. Si quis viduam. cum prædicto c. 64. Apost.* præterquam in illa Extrauaganti Cōstitutione Sixti V. quæ extra corpus Iuris est, & nouiter edita anno Dominico. 1588.

die

die 16. Nouemb. *incip. Effrenatam.* cuius
tenorẽ refert Quaranta *in d. tract. Sũma
Bulla. verbo, Abortus.* vbi tractatur de
his ecclesiasticis personis, quæ abor-
tum fecerint, de qua alibi latius: qui
casus est specialiter exceptus per præd.
Ius nouum, quia secus erat de Iure ve-
teri, quia non tradebantur Curiæ secu-
lari. Imo etiam in illo cap. Felicis. *de
Pœnis. lib. 6.* excommunicationis abso-
lutio reseruatur Papæ: in hoc autem
Capit. minime, teste Glo. *penult.* ea ra-
tione, quia Papa hic non sibi, prout ibi,
& alibi reseruare solet, reseruauit: & ta-
men ibi Diffidationis pœna iudicis ar-
bitrio committitur. Redeamus ergo
125 iterum ad illa prædicta † verba.

„ *A toto Christiano populo perpetuo*
„ *diffidatus.*

Quæ licet obstare videantur, breuiter
tamen respondebimus, quia nihil aliud
demonstrant, vel significant, nisi quan-
dam facultatem omnibus Iudicibus
concessam, tum ecclesiasticis aduersus
personas ecclesiasticas: tum laicis ad-
uersus temporales, vt vbicunque Rei si-
miles fuerint inuenti, puniri valeant a
quouis eorum, quamuis nec domici-
lij, nec originis, aut loci, in quo sit cõ-
missum delictum, Iudices fuerint: quod
est præter illam regulam sup. traditam
Cap. præced. §. VII. num. 14. qua caue-
tur, quod reus eo loci puniri debet in
quo deliquit: & hoc expressius apparet
in illis verbis superius relatis ex illa
Extrauag. Constit. Pauli IV.

Atque etiam illa verba præcedentia,
„ *Sit etiam cum suis bonis mundanis*
„ *omnibus, &c.*

Hoc habent indicare, quod si iudici ali-
ter videbitur, vt non obstantibus pœnis
prædictis, etiam pecuniariter, seu in bo-
nis eos punire posse, iuxta qualitatem
excessus: quia in hoc Textu non solum
126 de principalibus † auctoribus tracta-
tur, sed etiam de eorum receptoribus,
defensoribus, & similibus, qui licet illis
prædictis pœnis sint obnoxij, non tamẽ
eodem modo, quo & ipsi auctores, pu-
127 niri debent, sed iudicis † arbitrio relin-
quitur: quod tangit hoc in Textu Io.
And. dicens, pœnas huius Canonis esse
arbitrarias. Vnde huiusmodi Diffida-
tionis pæna iudicis arbitrio relinquitur,
prout satis sup. dictum est. Et hæc mihi
de Iure verior sententia videtur, non ea
communis Doctorum, quæ penitus a
vero deuiat. Nam Papa si voluisset
prouidere in casu, quo aliquis manda-
uerit interfici ære mediante, vtique ex-
pressisset, *argum. cap. 2. post med. sup. de
Transl. Episc.* prout pluries extat ex-
pressum in iure ciuili, vt in fine huius
Quæstionis plene apparebit. Sed qui-
dem Innocentius hic noluit prouidere
in prædicto casu iuris ciuilis, quia satis
ab eodem iure ciuili prouisum fuerat &
exstat, sed in proprio casu, & in suis ter-
minis, vti satis superq; a nobis hucusq;
traditum est.

At quoniam hodie nostris tempori-
bus hoc genus hominum non reperi-
tur: ideo hæc omnia supradicta eua-
nuisse ac cessasse dicendum est, prout est
excõmunicationis pœna, depositionis,
& aliorum, de quibus hic agitur; *Caiet.
in Sũma, verbo Assassinus. Nauar. in d.
Manuali, c. 27. n. 136. Cou. d. c. 20. n. 9. &
10. Graff. d. par. 1. Decis. aur. cas. cõsc. lib.
4. c. 33. n. 10. versic. Mãdãtes interficere.*

Verum nostri Doctores arrepta oc-
casione ab hoc textu, illum conati sunt
128 ad eos extendere, qui † pecunia, aliaue
mercede conducti aliquem occiderint;
imo etiam ad ipsomet conductores, vti
tradit Decianus *lib. 6. cap. 28. alias, 29.
n. 18. in fi. Vnde summant hunc Canonem
prout diximus sup. in princ. huius Quæ-*
129 *stionis.* Quapropter aliqui † Hos dici
volunt ab As, assis, quod sumitur prin-
cipaliter pro pecunia, idest, Asse me-
130 diante: vel melius As † sumitur pro
131 omnibus bonis hæreditarijs, quæ † diui-
dũtur in duodecim vncias; *§. Hæreditas.
& Glos. in verbo, Sextans. & ibi Addi-
tiones. Instit. de Hæred. instit.* Et quæ-
libet pars dicitur As. Vnde quicquid
132 † datur, As dicitur, quia adhuc As
sumitur pro vno obolo, vel pro qua-
libet re; teste Nembris. *in suo vocab.*

V.I.S.As.in fi. Vnde dum Doctores dicunt in hoc Textu, quod Assassinium committitur quando fit aliquod homi-
133 cidium pecunia mediante, intelligitur † pro pecunia quælibet res, *ita Capyc. Decis. 155. num. 22. post text. in l. Pecuniæ cum l. seq. ff. de Verb. sign. sed illa lex sequens allegata ab eo, minime de ea tractat: Quare puto melius voluisse allegare textum in l. Pecuniæ. la 2. ff. d. tit. de verb. sign. quibus assimulatur text. in l. Propemodum. & text. in l. Non potest. ff. d. tit. de verb. sign.* Sed hoc omnino reijciendum est; quia omne, quod Asse fit mediante, Assassinium esset dicendum.

Sed ad propositum redeamus. So-
134 lent † quidam differentiam quandam constituere inter mandatorios Christianos, & infideles: Nam hos volũt dici Assassinos, qui ministerio infidelium homines perimerint, iuxta præsentis Textus dispositionem, qui loquitur de quodam genere infidelium, qui superãt quidam principi itidem infideli, cuius præcepto Christianos occidebant: secus autem si mandatarijs Christianis vterẽtur; sed hoc communiter reijci, dixit Farin. *d. quæst. 8. num. 83.* licet *in præcedenti & subsequenti num.* referat plures tenentes, quod in crimine Assassinij absque degradatione clericus poterit à iudice seculari puniri, vbi iure optimo Placam in contrarium adducit.

Secundum volunt Doctores, quod is Assassinus dicitur, qui mandante infideli Christianum occiderit; quod etiam desumptum videtur ex hoc Textu: eo quod ille princeps siue dominus, cui suberant prædicti Assassini, erat (prout diximus) infidelis: sed hoc etiam reprobatur, vt tradit Ambrosinus *hic in nostra Constit. cap. 7. num. 2. in princ.* & cõmuniter Scribentes, qui de hoc crimine tractant.

Quidam autem, & forte communis opinio, vt videre est etiam Ambros. *d. cap. 7 num. 12. & seq.* qui multum insi-
135 stit, quod ad hoc, vt quis † Assassinus dicatur, oporter Christianum occidi: & ibi post multos hanc defendere conatur opinionem, tradens etiam quando præsumendũ sit aliquem esse Christianum. Sed arguendo à casu præcedentis §. quemadmodũ & ipse facit, ita respõdendum duxi; quod si quis proditorie occiderit infidelem, hac Immunitate destitutus est, *vt videre est in d. §. num. 14. & 15. vbi eundem Ambros. lo. sup. cit. reprobando confutauimus*: multo fortius si per Assassinium quis aliquem infidelium occiderit, hac Immunitate priuandus est, cum maius sit Assassinium (vt eius verbis vtar) proditione.

Sed hoc, quod tradit Ambros. huiusmet Textus auctoritate firmare præsumunt, qui de Christianis occisis, vel occidendis tractat. Sed valde miror de tãtis viris, qui post tergum proijciẽtes veram & propriam Textus decisionem, eius partem sibi improprie, & indirecte vsurpando, vel quædam in eo contenta ad suum commodum trahendo, approbant; quædam autem reijciũt, vt infusius in seqq. apparebit. Vnde aut res tota pendere debet ab hoc Textu, aut penitus aliunde: quare bene considera.

Approbant, inquam, hunc Textum quoad eam partem, vbi dicitur, quod
136 pœnis † etiam erunt obnoxij, quãquam mors non fuerit secuta ibi,

„ *Nos tanto periculo volentes occurre-*
„ *re animarum, &c.*

Ex quo volunt inter hos improprie sumptos comprehendi etiam, eum, qui mandauerit occidi, licet mors nõ fuerit secuta: *& hoc tangit Clarus in §. eo. hoc est Assassinium. vers. Scias etiam.*

Atque etiam, præter alia plura specialia & infinita, quæ huic crimini adscribuntur, desumunt ex hoc Textu,
337 quod in casu † prædicto sufficiunt indicia probabilia, & nõ requiritur plena & perfecta probatio: & hoc per illa verba:

„ *Et postquam probabilibus constite-*
„ *rit argumentis, &c.*

Quod post multos tradit Gabr. Rom. *Comm. concl. lib. 7. concl. 1. num. 20. in quarta ampliatione: sed per totam concl. plura dicit,* quibus ego, & alijs

alijs vltra illos renuntio, cum non parum distet vnus ab altero casu, ita vt nulla valeat admitti comparatio; sed vnica tantum ratione probare conabor hoc in præsenti casu procedere minime

138 posse, cum sit, quod in crimine † Læsæ Maiestatis cautissime sit agendum: nam non proceditur ad cōdemnationem, nisi ad fuerint probationes luce meridiana clariores, vt optime tradit Gigas *de crim. Læsa Maiest. tit. Quomodo & per quos. quæst.* 29. *num.* 3. qui ex eo mo-

139 uetur, quod hoc † crimen cum sit omnium immanissimum, tanto cautius est agendum. Ergo multo magis in hoc præsumpto casu, cum sit eo miror. Multo plura super hoc mihi dicenda essent sed conticeo: hoc tamen affirmo, quod omnes quoad hanc rem scipione subniti deberent, cum non habeant, vbi quiescant.

Ecce enim quid ait Ambrosinus *d. c.*

140 7. *nu.* 4. quod hoc † nomen Assassinij de iure communi erat incognitum, quia fieri mandans conductor dicebatur, faciens vero locator. postmodum autem Iure canonico adinuentum fuit, vt huiusmodi personæ Assassini nuncupentur, allegās pro hoc Mascar. *de Probatt. concl.* 38. *nu.* 1. *par.* 1. Baiar. Burs. Gabr. & alios. Sed miror equidem de tanto viro, qui cum non semel, sed pluries repetat *in d. cap.* 7. quod hic Textus loquitur de quodam hominum genere, non autem de his, qui pecunia, vel alia ducti mercede homines perimunt, illud ausus sit affirmare. Sed nonne ius ci-

141 uile huiusmodi criminosos, qui † mercede cōducti alios interimunt, suo proprio vocauit nomine, nempe, Locatores, vt dictum est: & eos, qui pecunias vel alias dederint mercedes, Cōductores dici voluit? Quæ nomina verisimilia sunt cæteris casibus: quemadmodū enim quis dici potest locator operum suorum ad aliquod opus moliendum; ita quoq; diximus locare operas suas ad maleficium committendum, vt puta homicidium, vel aliud simile; & hoc ab initio ipsius iuris semper vim suam re-

tinuit, cum non inueniatur mutatum: vnde eodem ciuili Iure punirio satis ostendebatur. Deinde, interueniente tempore, factum est, vt quidam Principes (si ita dici meruerunt) tyrāni nullo auulsi timore, quosdam seruos nutrirēt, qui sua industria, quem eorum domini occidi præcepissent, interimebant: quo resultante in religionis Christianæ dispendium, superuenit hoc nouum reme-

142 dium: & postmodum a Domini † nata-li 1241. quo tēpore floruisse fertur Romæ Innocētius IV. huius nominis, existens loco Diui Petri Apostoli Pontifex conditus est ab eo hic præsens Textus, qui a Bonifacio VIII. inter cæteras Constitutiones Pontificias ab eo collectas in illo Volumine, quod inscribitur, Sextus Decretalium, fuit insertus, sub titulo de Homicidio. Itaque Pontifex prædictus Innocentius noluit prouidere in casibus à communi Iure licet ciuili, decisis: sed speciatim tantū de prædictorū hominū genere, cum satis superq; ab eodē ciuili iure super hoc, quod tradunt Doctores, fuerat prouisum: quod expressissime patet in pluribus legibus, quarum tenorem hic referre volui: & primum est tex. in l. Lex Iulia. §. *fi ff. Ad l. Iul. repetund.* cuius verba sunt hæc:

„ *Hodie ex lege repetundarum extra*
„ *ordinem puniuntur, & plerunque*
„ *vel exilio puniuntur, vel etiā durius,*
„ *prout admiserint. Quid enim SI OB*
„ *HOMINEM NECANDVM*
„ *PECVNIAM ACCEPERINT, vel*
„ *licet non acceperint, calore tamen*
„ *inducti interfecerint, vel innocentem, vel quem punire non debuerāt?*
„ *capite plecti debent, vel certe in*
„ *insulam deportari, vt plerique puniti sunt.*

Cui a stipulatur textus in l. Nō solum. §. *si mandato ff. de iniur.* ex quo voluit Ambrosinus *d. c.* 7. *nu.* 4. quod iure ciuili similes personæ vocātur Cōductores, & Locatores: & facit alius textus in l. Cicero. *ff. de Pæn.* quem ad hoc propositū allegat Gomez. *lib.* 3. *Varr. Resol. cap.* 3. *num.* 10. *in princ.* vbi etiam tradit tan-

dam l. Non solum. allegatam ab Ambros.
Sed ille tex. d. l. Lex Iulia, *in d. §. fi.* a
me relatus videtur potius pertinere ad
143 iudices † aliosue magistratus, qui pe-
cunia corrupti aliquem innocentem
condemnauerint, cum sit sub tit. ad
eandem rem pertinente, vt cauetur in l.
144 1. eod. tit. vbi dicitur quod Lex † Iulia
repetundarum pertinet ad eas pecunias,
quas quis in magistratu, potestate, cu-
ratione, legatione, vel quo alio officio,
munere, ministeriove publico cepit, &c.
& tex. in l. fi. ibidem concordat. Sed supra
occasione ab eodem textu, omissis alijs
iuribus, quæ possent adduci contra eos,
qui nulla potestate præditi pecunia
corrumpuntur, vel alios conducunt ad
homicidia perficiẽda, alios textus huic
persimiles tradam, quorum argumen-
tis facillime communis & inueterata
hæc consuetudo (si ita dici debet, cum
sit expresse contra ius scriptum: quod
potius abusus & corruptela dicendum
est, iuxta sup. relata *Cap.* III. §. I. *num.* 3.
& aliqq. seqq.) claudicare, imo destrui
apparebit: Vnde post præd. textum
exstant complures *sub eod. tit. ff. Ad l. Iul.
repet.* nẽpe, tex. in l. Lege Iulia, vbi hu-
iusmodi traduntur verba:

„ *Lege Iulia repetundarum tenetur,*
„ *qui cum aliquam potestatem habe-*
„ *ret,* PECVNIAM OB IVDICAN-
„ *DVM DECERNENDVMVE AC-*
„ CEPERINT.

Textus in l. Eandem lege. §. *lege Iulia*,
ibi;

„ *NEVE QVIS OB SENTEN-*
„ *TIAM IN SENATV CON-*
„ *SILIOVE PVBLICO DICEN-*
„ *DAM PECVNIAM ACCI-*
„ *PIANT.*

Atq; exstat *sub præd. tit.* d. l. Lex Iulia
(cuius §. fi. superius allegauimus) vbi in
princ. de his agitur, hisce verbis:

„ *Neue ob hominem in vincula publi-*
„ *ca coniiciendum, vinciendum, vinci-*
„ *riue iubendum, exue vinculis dimit-*
„ *tendum. NEVE QVIS OB HO-*
„ *MINEM CONDEMNAN-*
„ *DVM, ABSOLVENDVMVE*

„ *NEVE OB LITEM AESTI-*
„ *MANDAM, IVDICIVMVE*
„ *CAPITIS, PECVNIAEVE FA-*
„ *CIENDVM, VEL NON FA-*
„ *CIENDVM ALIQVID ACCE-*
„ *PERINT, &c.*

Quibus iuribus non inconcinne asti-
pulatur tex. in l. 1. §. 1. ff. Ad l. Corn. de
Sicar. qui textus præ cæteris clarius lo-
quitur, his verbis:

„ *QVIVE MAGISTRATVS IV-*
„ *DEXVE quæstioni sub capitalem*
„ *causam PECVNIAM ACCE-*
„ *PERVNT, ut publica lege reus fie-*
„ *ret.*

Ex his ergo Iuribus patebit communis
error, cum satis liqueat Iudices aliosue
Magistratus plus delinquere, quam cæ-
145 teri priuati homines. Iudex † enim ex
munere sibi iniuncto Rempublicam
malis, & improbis hominibus purgare
debet, & in disceptandis controuersijs
neutri parti, præter ius & fas addictus
est: Iustitiam obseruare, innocenter vi-
uere, reis sontibus secundum leges ir-
rogare supplicium tenetur, *Authen.
Iusiur. quod præst. ab his, &c.* Ideo illis
magistratum conferendum, qui & bo-
na existimatione noti sunt, & in exer-
cenda iustitia plurimum reposuerũt so-
licitudinis, lex præcipit, *Auth. de Pro-
uinc. præs. collat.* 9. *in Edit. Haloandri*, §.
Nos autem. Vnde Cic. *lib.* 2. *Offic. tit.
Auaritia vacare debent, qui munera pu-
blica funguntur.* de eadem tractans re,
vt patet in princ. (qui Lucio Pisoni Le-
gis Repetundarum tribuit honorem,
nam antea nulla fuerat, sed tantum fe-
re centum, & decem annos præcessisse
præd. lib. 2. Offic. inscriptionem, demon-
strat) circa finem inquit:

„ *Nec vlla res vehementius Rempu-*
„ *blicam continet, quam fides.*

Et post pauca, iterum ait;

„ *Ab hoc igitur genere largitionis, vt*
„ *alijs detur alijs auferatur aberunt*
„ *ij, qui Rempublicam tuebuntur.*

Hæc ille. Huius autem rei ea est ra-
tio, quia vbi fides seruatur Respubl.
146 labefactari non potest: quia fides † est
iu-

iustitiæ fundamentum. *Cic. lib. 1. Offic. tit. de Fide fundamento iustitiæ.* esse autem sine iustitia respubl. non potest. Et alibi *sup. tit. de adolescentis officio ad comparandam. circa fi. d. lib. 2. Offic.* vt priuatum a publico discernatur, hæc ait:

„ *Quid est tam inhumanum, quam eloquentiam a natura ad salutem hominum, & ad conseruationem datam, ad bonorum pestem, perniciemque conuertere? Nec tamen vt hoc fugiendum est, ita habendum est religioni contrarium: nocentem aliquando, & nefarium impium defendere. Vult hoc multitudo, patitur consuetudo, fert etiam humanitas. iudicis est semper in causis verum sequi: patroni nonnunquam verisimile, etiam si minus sit verum, defendere, &c.*

Hinc Gregorius a Gratiano relatus *in c. Quicunque. 11. q. 3.* in hos recte inuehitur dicens:

„ *Quicunque aut consanguinitate, aut amicitia, & econtrario, vel hostili odio, vel inimicitijs in iudicando ducitur, peruetit iudicium Christi, qui est iustitia, & fructum illius vertit in amaritudinem.*

Et Vrbanus Papa itidem a Gratiano relatus *in cap. Qui aliorum 24. qu. 3.* non solum aduersus hos Iudices, qui nec pecunia, nec alia mercede corrupti innocentes condemnauerint: verum etiã contra eos, qui velut aduocati alienos defendunt errores, insurgit, dicens.

147 „ *Qui † aliorum defendit errorem, multo amplius damnabilior est illis, qui errant: quia non solum errat, sed etiam alijs offendicula erroris præperat, & confirmat.*

Quantum igitur perniciosum sit hominibus his inuolui calamitatibus, nedum his apparet dictis, sed & ipsamet ratio omnes alligat. absurdum enim fuerit eos in culpa hærere, qui iura præscribunt alijs, quandoquidem ab his potissimum exemplum vitæ petendum est. Sicut enim ignis, quæcunque admouentur, calefaciens ipse primum innata sibi vi calet: nix contra, suapte natura frigida, infrigidat & alia: sic Iudex ipse debet esse plenus iustitia, si alijs ius administraturus est, a quo velut fonte promanant fluenta dulcia legum, & potabilia sitientibus iustitiã. Id ita demum fiet; si is qui ad iudicãdum ascendit tribunal, iudicari se non minus, quam iudicare cogitet, iuxta illud Apost. *ad Rom. 2. in princ. ibi;*

„ *In quo enim iudicas alterum, te ipsum condemnas: eadem enim agis, quæ iudicas? &c.*

Sed nihilominus, his non obstantibus, non veritus est Clarus affirmare *in §. Homicidium. vers. itatem iudex.* simplici pœna tantum homicidij reos esse Iudices, qui pecunia media aliquem innocentem condemnauerint, *motus ex præcit. tex. in l. Lex Iulia. d. §. fi. ff. ad l. Iul. repetund. ex ne alio tex. in l. 1. in princ. & in d. l. 3. §. qui falsa ff. ad l. Corn. de Sicar.* Et nihilominus antea *in d. §. Assassinium*, multo plura de his, qui pecunia conducti alios perimunt, refert: & super illo casu plura quoque congerit specialia: imo adhuc a nostratibus laute, & opipare absque ratione volumina typis exponuntur. Quare melius deberent aduertere Doctores: ac inter publicum, & priuatum longe aliud discrimen, & contrarium ab hoc relatum ex Claro, interponere: sicuti non parum discriminis est inter furtum priuatum, & publicum, nam istud maiorem trahit ad se pœnam, vt apparet in his, quæ sup. dicta sunt *hoc eo. Cap. §. 1.* Vnde sicuti etiam simplicis furti pœna longe magis differt a pœna tutoris, siue curatoris, qui in administranda tutela male versatus est, vt videri potest in Libris Iuris Ciuilis: ita quoque grauius puniri debet Iudex, cui fides in administranda Republica commissa est, & contra proprium munus venire non pudet. Sed hoc non meæ ascribas sententiæ, cum & idipsum referat *Cic. lib. 1. Offic. tit. Officia illorum, qui Rempublicam gerunt*, dicens.

Qui

148 *Qui † Republicæ pro futura sunt, duo Platonis præcepta teneant, vt quicquid agunt, ad eam referant, obliti commodorum suorum: alterũ vt totum corpus Reipublicæ curent, ne dum partem aliquam tuentur, reliquas deserant. Vt enim tutela, sic procuratio Reipublicæ, ad vtilitatem eorum, qui commissi sunt, nõ ad eorum, quibus commissa est, gerenda est. Qui autem parti ciuiũ consulunt, partem negligunt, rem perniciosissimam in ciuitatem inducunt, seditionem atque discordiã. Ex quo euenit, vt alij populares, alij studiosi optimi cuiusque videãtur, pauci vniuersorum. Hinc apud Athenienses magnæ discordiæ ortæ sunt in nostra Republ. non solum seditiones, sed pestifera etiam bella ciuilia. Quæ grauis, & fortis ciuis in Repub. dignus principatu fugiet, atque oderit, tradetque se totum Reipubl. Neq; opes aut potentiam consectabitur: totamq; eam sic tuebitur, vt omnibus consulat. Nec vero criminibus falsis in odium, aut inuidiam quemquam vocabit omnino. Itaque iustitiæ, honestatique adhærescat: vt dum eam conseruet, quamuis grauiter offendat, mortem appetat potius, quam deserat illa, quæ dixi.*

Hactenus Cic. Vnde videtur dicendũ, quod si priuati homines, qui aliqua ducti mercede alios interficiunt, tot grauibus pœnis inuolui Doctores tradiderunt: melioris conditionis non debent esse hi, qui contra id, quod sibi iniunctum est, veniunt, vt sunt prædicti, de quibus hic proxime dictum est, cum grauius delinquant, vnde grauius puniri debent, secundum ea quæ refert D.Thom.1.2.*quæst*.73. *art*. 10. *in Corpore*. Hinc eos quoque Assassinos iuxta hanc communem, ac vulgatissimam (licet erroneam, vt ita semper dicam) cum alijs vocarem, quod apud Capyc. *Decis*.155. *num*. 13. fortassis comprobarũ leges.

Inter hos etiam nec longe possunt esse falsi testes, cum in rei veritate secundo loco post ipsos magistratus ponendi sunt; infimo vero huiusmodi
149 priuari. Testes † enim grauius delinquere dicuntur, cum falsum proferunt testimonium, quia tres offendunt; Deum .s. Iudicem, & partem, *cap*. 1. *inf. de Crim. falsi*. Vnde triplici pœna puniri debent. *vt tradit Glos. d. cap*. 1. *in verbo. Lædit*. Primo quia Deum ostẽdunt, septemnis pœnitentia debet iniungi pro periurio, 6. *quæst*. 1. *c. Quisquis conuictus*. Secundo, quia iudicem deludunt, infamabuntur, 22. *q*. 5. *c. Quisquis conuictus*. Et verberibus castigabuntur, 5. *q*. 5. *c. illi qui*. Vel extra ordinem punientur: nam durante causa, extraordinarie Iudex eos punire potest, *vt ait Glos. præced. d. cap*. 1. *per tex. in l. Nullum. C. de Testibus*. Sed causa finita possunt accusari Lege Cornelia de Sicarijs, *per text. in l*. 1. *ff. eo. tit. ad l. Cornel. de Sicar. resp*. 1. & §. 1. Punitur quoq; falsus testis etsi conatus non habuit effectum. Tertio, quia proximũ lædunt, iuxta modum læsionis sunt puniendi, *ita præd. Glos.*

Concludẽdum igitur hinc est, quod si prædicta communis Doctorum opinio super his, quos Assassinos vocant, procedit, prout expresse hic *in hac nostra* Constitutione ab *Auctore*, nempe Gregorio XIV. firmata videtur, qui de ijsdem improprie sumptis intellexisse necessario apparet: Nam si aliter voluisset, frustra de similibus tractaret, cum gentes prædictæ ab hac aula, vt diximus, recesserint, quod posthæc manuscripta reperi apud Ambros. *d. cap*.7. *num*. 6. *in fi*.) multo magis alios sup. dictos, nempe testes falsum deponentes, ac Iudices iniqua judicantes inter eosdem complecti debent, rationibus iam enarratis: ac præsertim quia his tẽporibus videmus, quod homines sæpissime periurant, & plures in interitum modica ducti mercede trahunt. Vnde licet de Iure cõmuni huiusmodi Assassini mandatores, seu locatores, &

con-

conductores appellentur, attamen quia
prædicta mercede interueniente gra-
uius delinquere videntur, vt commu-
niter suis tradunt locis Scribentes, si-
cuti videre est Clarum *in d. S. Assassiniũ*
vers. Scias in fi. Idcirco factum est, vt
etiam affectus, quamuis effectus non
fuerit secutus, puniatur, *Clar. ibidem*
in princ. quod est contra id quod sup.
diximus *hoc eo. Cap. d. S. I. post nu.* 116.
150 *per aliqq. seqq.* Itaque militante † hac
eadem ratione in illis duobus supradi-
ctis casibus de Iudicibus, & Testibus,
seu alijs complicibus, idem ius statuẽ-
dum putarem, *l. Illud ff. ad l. Aquil. & l.*
2. S. hoc interdictum. ff. de Fonte.

Vnum tandem addas hic, quod li-
151 cet effectus† effectu non secuto punia-
tur, non tamen eadem pœna, quasi is
secutus esset, huius criminis rei tene-
buntur, sed iuxta facti qualitatem, &
personarum iudicis arbitrio relinquen-
dum putat Clarus *d. S. Assassinium. eo.*
versic. Scias etiam. iuncto alio versic.
Scias etiam. in S. fi. quæst. 92. quem ipse-
met ibidem allegat. dicens etiam, quod
in mitiorem partem debet Iudex incli-
nare: vide tamen Capyc. *d. Decis.* 155.
num. 21. & alios Scribentes suis locis.

Est denique hic discutiendum, An
152 † huiusmodi pœnæ personas afficiant
Ecclesiasticas, ita vt absq; degradatio-
ne actuali possit Iudex secularis in
illas animaduertere, & velut eosdem
laicos propria auctoritate punire? Et
breuiter, & resolutiue dico quod non.
Primo quia satis constat ex præceden-
tibus quæ tradita sunt pro declaratio-
ne præsentis Cap. I. de Homicidio lib.
VI. & præter supradicta in hac eadem
Gregoriana nostra Constitutione ex-
presse confirmatur, quæ post crimina
excepta ab hac Immunitate, tractans
de personis Ecclesiasticis omnem ab-
stulit facultatem a iudicibus, & alijs se-
cularibus potestatis officium gerẽtibus,
se intromittendi etiam pro illis crimi-
nibus exceptis aduersus dictas perso-
nas Ecclesiasticas: quod legitur *sub S.*
De crimine vero hæresis. in versic. Sicut
etiam. hisce verbis.

„ *Sicut etiam prohibemus, NE CON-*
„ *TRA ECCLESIASTICAS PER-*
„ *SONAS SECVLARES, AVT*
„ *CVIVSVIS ORDINIS, VEL*
„ *MILITIAE, ETIAM S. IOAN-*
„ *NIS HIEROSOLYMITANI,*
„ *REGVLARES quoquomodo, etiam*
„ *vigore prædictorum priuilegiorum,*
„ *indultorum, aut concessionum, quæ*
„ *omnia ad terminos Iuris per præsen-*
„ *tes reducimus, procedant, aut se*
„ *intromittant, illasue ab Ecclesijs,*
„ *Monasterijs, Domibus, Locisq; sa-*
„ *cris, aut religiosis. ETIAM IN*
„ *CASIBVS IN HAC CONSTI-*
„ *TVTIONE EXPRESSIS, ex-*
„ *trahere, abducere, capere, carcerare,*
„ *aut cognoscere de criminibus ad Fo-*
„ *rum Ecclesiasticum pertinentibus,*
„ *alias quam de Iure, & per priuile-*
„ *gia eisdem Ordinibus, aut Militijs*
„ *concessa, permittitur, quomodolibet*
„ *præsumant, &c.*

Hinc miror de Domino Ambrosino,
qui nullam huiusmodi rei fecerit men-
tionem: Imo dum hanc rem discutit
in pracit. suo Trac. cap. 17. post num. 5. in
aliqq. seqq. numm. ad duodecimũ. vsque,
illud solummodo cõcludit, quod debet
ferri sententia declaratoria ab Episco-
po, vel alijs superioribus Ecclesiasticis
ad hoc, vt huiusmodi personæ Eccle-
siasticę condemnari possint a iudicibus
temporalibus absque solemni degrada-
tione, licet hoc ibidem non sine aliqua
controuersia pertranseat. Sed quic-
quid sit, pro eius decisione videtur ex-
stare quædam Extrauagans Constitu-
tio fel. recordat. Clementis VIII. *edita*
die 18. *Decembr.* 1595. (quam ad ver-
bum refert Quaranta *in d. trac. Summa*
Bull. sub rub. Forum Competens. Constit.
vlt.) in fauorem prædictarum Eccle-
siasticarum personarum, & præsertim
153 Militam † Hospitalis S. Ioannis Hie-
rosolymitani: vbi inhibetur expresse
ne secularis Curia prætextu præsentis
criminis Assassinij sententiam aliquam
declaratoriam ferre, quod Assassinium
com-

commiſerint; neque ad pœnarum exſecutionem deuenire audeat, niſi prius per eorum ſuperiores, adiuncto ſibi loci Epiſcopo, declaratum fuerit, illos tale Aſſaſſinium commiſiſſe, non obſtãte quauis etiam antiquiſſima, & immemorabili conſuetudine in contrarium forſan quomodolibet vrgente: Quod voluit etiam extẽdi non ſolum ad Fratres dicti Hoſpitalis, ſeu Milites, vel Religioſos, ſed etiam ad Familiares, Seruitores, ac Præsbiteros ſeculares eorum Eccleſijs inſeruientes, dum eis inſeruiunt: ac etiam ad quaſuis alias perſonas dicti Hoſpitalis: & omnino ita fieri præcipitur, vt hiſce patet verbis.

,, *AEqua, & circumſpecta Rom. Pon-*
,, *tificis prouidentia, inter cætera, quæ*
,, *ei diuinitus incumbunt, illud etiam*
,, *ſollicite proſpicere, & cauere*
154 ,, *debet, Ne Iudices † ſeculares in*
,, *Perſonas Eccleſiaſticas, & præſertim*
,, *Hoſpitalis S. Ioannis Hieroſolymi-*
,, *tani, pro fidei Catholicæ aduerſus*
,, *Chriſtiani nominis hoſtes defenſione*
,, *aſſidue laborantes, ſub prætextu cri-*
,, *minis Aſſaſſinij vltra quam deceat,*
,, *manus extendant. Propterea nos*
,, *pro Paſtoralis officij noſtri munere*
,, *bis malis atque incommodis, quæ de*
,, *cætero euenire poſſent, opportuna*
,, *ratione obuiare volentes, & vt Mi-*
,, *lites religioſi prædicti in ſuis Immu-*
,, *nitatibus, & priuilegijs, vt par eſt,*
,, *conſeruentur illæſi: Motu proprio,*
,, *non ad ipſius Religionis, aut alicu-*
,, *ius pro eâ nobis ſuper hoc oblatæ pe-*
,, *titionis inſtantiam, ſed ex certa*
,, *ſcientia, & de Apoſtolicæ poteſtatis*
,, *plenitudine, ac noſtra perpetuis tem-*
,, *poribus valitura Conſtitutione,*
,, *Decernimus declarationem criminis*
,, *Aſſaſſinij ad Iudicem Eccleſiaſticũ*
,, *omnino pertinere. Ideoq; omnibus,*
,, *& ſingulis quarumcunque Ciuita-*
,, *tum, Prouinciarum, Terrarum, Re-*
,, *gnorum, & Dominorum Curijs, Tri-*
,, *bunalibus, & Miniſtris, cæteriſque*
,, *perſonis, quacunque etiam Regali,*
,, *Imperiali, & alia auctoritate, &*
,, *poteſtate fungentibus, & functuris,*
,, *auctoritate Apoſtolica tenore præ-*
,, *ſentium diſtricte prohibemus, atque*
,, *interdicimus, ne, ſub excõmunica-*
,, *tionis maioris latæ ſententiæ, a qua*
,, *non, niſi a Romano Pontifice, præ-*
,, *terquam in mortis articulo conſtitu-*
,, *ti abſolui queant: alijſque pœnis no-*
,, *ſtro, & ſucceſſorum noſtrorum pro*
,, *tempore exiſtentium arbitrio infli-*
,, *gendis, & per quemcumque eorum*
,, *ipſo facto, & ipſo iure ſine aliqua*
,, *declaratione incurrendis, audeant,*
,, *vel quoquomodo præſumant ex nunc*
,, *de cætero in perpetuum contra ali-*
,, *quos dicti Hoſpitalis Fratres, Mili-*
,, *tes, ac Religioſos, Donatos, Familia-*
,, *res, Seruitores, necnon Præſbiteros*
,, *ſeculares eorum Eccleſijs inſeruien-*
,, *tes, dum eis inſeruiunt, & alias*
,, *quaſuis perſonas dicti Hoſpitalis*
,, *Declaratoriam aliquam ſententiam*
,, *ferre, quod Aſſaſſinij crimen commi-*
,, *ſerint: neq; ad pœnarum exſecutio-*
,, *nem deuenire, niſi prius per ſupe-*
,, *riores eorum adiuncto ſibi loci Epi-*
,, *ſcopo declaratum fuerit, eos tale*
,, *Aſſaſſinium commiſiſſe, non obſtãte,*
,, *&c.*

Qua Conſtitutione ſic ſtante, id ſolum probari videtur, quod tradidit Ambroſinus, vt .ſ. poſt prædictam ſententiam declaratoriam abſque alia degradatione iudex ſecularis eos punire poſſit. Sed hoc abſit, quia ſi Epiſcopis commiſſa eſt huiuſmodi declaratoria. vt ibi patet: idem dicendum eſt de prædicta degradatione: nam vt conſtiterit ipſi Iudici Eccleſiaſtico, talem perſonam ſimile commiſiſſe crimen, antequam eam Curiæ conſignet ſeculari puniendam, debet ſolemniter illam perſonam degradare, & poſtmodum Curiæ prædictæ tradere, iuxta regulam ſæpe ſæpius ſup. in hac eadem Quæſtione relatam, *præſertim per ea, quæ diximus poſt num. 76.* Sed dicas melius, quod per huiuſmodi Clementinam non apparet derogatum Iuri communi, quo, vt diximus, cauetur, quod antequam per-

personæ ecclesiasticæ tradantur Curiæ seculari pro quouis enormissimo crimine, prius degradari debeant: sed illud solum videtur nouiter Sancitum, quod illæ personæ quarum eadem Constitutio mentionem facit, non possint condemnari a quouis Iudice spirituali, sicuti dicemus in fine huius §. idest, quod vbicunque capti, &c. neque etiam a suis superioribus solis, nisi adiuncto loci Episcopo (quibus prius hoc cognito) declaratum fuerit, aliquam earundem personarum tale commisisse Assassinium: & hoc statutum est propter earum fauorem, vt in principio ipsiusmet Constitutionis habetur: alias sequeretur maximum incoueniens quia, cum vellet eis fauere, in earundem dispendium retorqueretur. Itaque gratiosam illam Constitutionem præcitatam non debemus in damnum earum retorquere, *iuxta c. Quod ob gratiam. de Reg. iuris. lib. 6. & per allegata sup. Cap. III. §. I. num. 15: quibus forte non extra propositum adderem ea, quæ in seq. num. 16. d. §. habentur.* Igitur postquam declaratum fuerit, hanc personam tale (vt dictum est) commisisse Assassinium, poterit eius superior, si expedire videbitur, eam brachio tradere seculari, iuxta facti qualitatem: nam si non habuerit effectum, hoc est, quod non sit per fectum homicidium, sed tantum sint illata vulnera, ex quibus mors non sit secuta, non erit honestum affirmare, quod huiusmodi personæ debeant a iudice temporali puniri, quia repugnat quod sup. diximus *in num* 151. nam si illæ personæ, quæ penitus seculari subsunt iurisdictioni, non debent ordinaria plecti, pœna quando non fuerit ad huiusmodi asserti criminis perfectionem deuentum, sed iudicis arbitrio, mitiori pœna (vt *d. num.* 151. diximus) puniendæ relinquuntur: quanto magis de personis ecclesiasticis, & præsertim de eis, quas d. Clementina Constitutio commemorat illud est affirmandum? Vnde si cætere personæ, præter has, non traduntur morti: neque prædictæ ecclesiasticæ secularis iudicis potestati post huiuscemodi criminis declaratoriam censeri debent relictæ: nam quando hæc personæ ecclesiasticæ seculari Curiæ puniendæ traduntur; semper tacite intelligitur, quod secularis iudex pæna mortis illas punire debeat, prout velle videtur textus in d. cap. Degradatio. *de Pœnis. lib. 6.* & alius text. in cap. Nouimus. *infra de Verb. sign.* Et licet ibi Abb. *in num. 3. & vlt.* dicat; quod Ecclesia debet pro eis efficaciter intercedere, vt citra mortis pœnam iudex secularis illas punire velit; illud tamen intelligitur ex parte iudicis tradentis, ne sanguinis particeps fiat: sed postquam sunt de foro seculi, poterit secularis iudex iuxta legum ciuilium dispositionem illas punire: & hoc alibi videtur sentire idem Abbas *in d. cap. Cum non ab homine. sup. de Iudicijs*, dicens *in num.* 9. quod postquam clericus suis demeritis efficitur de foro seculi, pœna non est imponenda ad voluntatem Ecclesiæ, sed prout videbitur iudici seculari: sufficit enim, quod legitimam pœnam imponat, quantumcunque Ecclesia aliter intercedat, *& allegat d. ca. Nouimus. & d. cap. Degradatio.* Et ratio est, quia Ecclesia non potest eum commode castigare, quia non infert pœnam mortis: ideo relinquit eum iudici seculari, *idem Abb. in d. cap. Cum non ab homine, num.* 25. *in fine.* Et hoc de consuetudine seruatur, quod postquam fuerit facta illa traditio, semper intelligitur, quod pœna mortis naturalis puniri debet, *Clarus in d. §. fi. quæst. 36. versic. Sed an Iudex. vbi allegat Chass. super Cõsuet. Burg. & alij vbicumque Scribentes* * *Et de hoc plures scripsisse refert Farin. Quæst.* 123. *insp.* 3. *nu.* 62. *& aliqq. seqq. dicentes, quod antequam à iudice seculari puniantur, degradari debent: in eo solum deficientes, quia posse dicunt absque Ecclesiastici iudicis declaratoria per secularem curiam declarari. Quapropter huiusmodi opinio per prælaudatam Clementinam omnino conculcatur, remanente Prima sententia nostra.* *

Sed tandem, præter has supradictas rationes, alia quoque maiori hoc probandum puto, nempe ex eo, quod refert Petrus Matthæi *in suo Sept. Decretall. lib. 1. tit. 4. de Cardinalibus. in Additione post Constit. 3.* qui quędam casum
155 in personam Beatissimi Cardinalis Caroli Borrhomæi optimi præsulis, & integerrimi pastoris, vere D. Ambrosij in Mediolanensis Ecclesiæ regimine successoris enarrat, qui nouissime in numero Sanctorum a S.D.N. D. Pauli V. ascriptus est: in quem Anno salutis 1569. tres facinorosi pseudomonachi ex ordine Humiliatorum coniurationem perfidissimam trucidationis fecerant, & cuidam (non quidem sacris initiato, sed tamen eiusdem ordinis professo) apostatæ negocium id efficiendi dederant: qui Mediolani commoratus, captata occasione, in domo Archiepiscopali in Cardinalem flexis genibus in Oratorio precantem, sclopeto glandem coniecit; sed Diuina manu Antistitem protegente, globus non penetrauit. Qui coniecerat, post aliquos dies captus, ac Mediolanum ductus, coniurationem detexit; & manu truncatus, candentibusque forcipibus laceratus; extremo tandem mortis suplicio affectus est. Coniurati etiam comprehensi, & mitæ inter se coniurationis scelus fassi, Summo Pontifice consentiente Degradati, capite plectuntur. Hæc præd. de Matthæi *loco citato* refert. Vnde si in huiusmodi impio, ac detestabili, nefandissimoque scelere Degradatio pœnam præcessit, quanto magis in hoc Assassinij crimine, cum satis superque liqueat ex ipsismet sacris Canonibus quantum distet vnius ab altero immanitas? quod ex pœnarum impositione facile cognosci potest in illo præcitato textu in cap. Felicis, de Pœnis lib. 6. & in illamet Extrauaganti. Constit. 3. d. lib. 7. Decretr. vbi d. de Matth. prædictũ casũ refert. Itaque amplius non insistam.

Adueniente tamen casu, quo vis imputatus, fuerit de Assassinio, & receptis informationibus, constitoque apud Episcopum, vel quemlibet alium loci Ordinarium, qui non possit imputatum punire, non idcirco Curia secularis illum capere, & propria auctoritate punire debet, licet ab Ordinario declaratum sit, talem personam aliquod commisisse Assassinium: sed procedere debet, quod diximus *sup. num. 125.* super illis verbis; *A toto Christiano populo perpetuo diffidatus*: nempe, vt vbique locorum, vbi huiusmodi asserti Assassini fuerint adinuenti, ab eorumdem locorum Ordinarijs capi, puniriue, seu degradari, curiæue postea seculari tradi poterunt, ambulantibus terminis supradictis. Quæ omnia sufficiant quoad hanc præsentem Quæstionem. Deueniamus ad alios casus in hac Constitutione comprehensos.

S V M M A R I A.

1 *Hæretici ab hac Immunitate per hanc Cõstitutionem excluduntur.*
Quod Iure Diuino sancitum est: vide in num. 139.
Qui sint? num. 2. & num. 11.
An pro quouis alio crimine propter Hæresim excludantur? num. 7.
Qui comprehendantur eorum appellatione? num. 140.
3 *Hæresis vnde dicta, secundum vnam sententiam? Item,*
Altera opinio, secundum Hostiensem, num. 4. Item,
Est & tertia opinio, num. 6.
Grauissimum crimen est, ideo in dubio non præsumendum, num. 16.
5 *Hæremita cur sic dictus?*
8 *Ambrosinus super hac Constitutione, cap. 8. num. 9. confutatur.*
9 *Infideles an incidant in hæresim?*
Et an aliquando pro hoc crimine possint puniri? num. 10.
10 *Suspectus de hæresi an tanquam hæreticus damnari possit? & num. 15.*
Qui sint huiusmodi suspecti in Hoc Libro contenti: & An gaudeant Hac Immunitate? num. 18. 21. 22. 32. 38. 39. 40.

40.41.43.46.48.51.52.56.58.62.63.64.70.75.82.91.92.98.103.105.115 116.117.118.121.129.130.132.133.135.137.& 138.

An gaudentes liberentur omnino a tota pœna? num.141.& 142.

13 *Coniecturæ an sint sufficientes ad procedendum ad condemnationem vsque?*

14 *Delicta quando probari non possunt, quid agendum?*

17 *Crimina non præsumenda?*

18 *Carimonias prauas obseruans fit de heresi suspectus.*

19 *Pseudoprophetas adorantes an sint vere hæretici, vel tantum de hæresi suspecti, vti voluit Menoch. lib.5. Præsump. 6.num.16.*

Quis sit Pseudopropheta? num. 20.

21 *Communicans cum hæreticis suspectus est de hæresi.*

Eorundem libros legens, hæresim continentes, aut eos penes se habens, de hæresi tantum suspectus est, confutata Archidiaconi sententia: Vide in num. seq. 22. & num. 30.

Quam pœnam incurrunt? n.23.& 27.

Quid de legentibus alios hæreticorum libros de alia re, præter hæresim, tractantes? num.24.& num.31.

Doctis etiam viris prohibita illorum lectio de hæresi tractantium; & qua ratione? num. 25.

Extende quoque ad eos, qui vellent illis vti ad conuincendos eorundem hæreticorum errores, etiam si fuerint ipsimet Inquisitores, num.26.

Pœna quos comprehendat? num. 27.

Limita supradicta, vt in num.29.

28 *Caroli Molinai Opera omnia, etiam quanis Additiones legi prohibitum est, cum reuocatione literarum illa retinendi.*

30 *Archidiaconus in cap. Sane. il 2. post num. 3. Causa, 24. quæst.2. quem secutus est Romanus in suis Singularibus. 322. cōfutatur.*

32 *Hæreticorum receptores de hæresi suspecti sunt, ideo excommunicantur.*

Limita tamen prout in num. 36.& 37.

33 *Salomon Rex licet sapientissimus, Idolatra.*

34 *Matrimonium initum inter hæreticos & fideles an teneat?*

Vel cum excommunicato tantum? nu.35.

37 *Egenis quibuscunque an subueniendum?*

38 *Dæmones inuocans ad tentandam alicuius pudicitiam de hæresi suspectus est.*

Quod spectat ad apostasiam, num.39.

Alias dicitur superstitionis species, nu.40.

Huiusmodi inuocatio facta ad exercendū opera eius, naturaliter impossibilia, quid sapiat? num 41.

Limita, vt in num.42.

Quādo possint cōtra huiusmodi reū Inquisitores hæreticę prauitatis procedere? num.43.

Expresse dæmones inuocare quando quis censeatur? num.44.

In dubio an contra similes præsumendum? num.45.

Eorundem expectare responsa, hæreticum esse dicitur in quadam Extrauaganti Constitutione Pij V. nu. 57.

45 *Delinquētiū ob frequentiā exasperandum.*

46 *Diuinans ea, quæ sunt hominū cognitu impossibilia, ex inspectione syderum, & natalium dierum, suspectus est de hæresi.*

Distingue secundum D. Thomam, nu.47.

Diuini vnde dicti? num.49.

Diuinatio quid? num. 50.

Species est superstitionis, num. 51.

In vtroq; Testamento reprobata, nu. 52.

De iure huius Regni qua pœna puniri debēt huiusmodi diuinatores: & an sit vsu recepta eius pœna? num.53.

48 *Futura prædicens, præter diuinam reuelationem, semper increpandus.*

53 *Statutum, siue Regni Capitulum inter Capp. Regis Federici, ordine suo 76. editum contra incantatores, diuinatores, & similes, an sit in viridi obseruantia?*

54 *Astrologia iudiciaria vtentes an sint punibiles: & a quibus puniendi?*

55 *Extrauagans Constitutio Pij V. contra exercentes astrologiam iudiciariam, vel diuinationis speciem, qua datur facultas Inquisitoribus hæreticæ prauitatis aduersus eos procedi posse, an reuocet vel tollat ab alijs illam facultatem, quibus de iure competit illorum punitio?*

56 Sortilegus suspectus est de heresi.

58 Incantatores, seu Magij suspectissimi sunt de heresi: ac etiam aliquãdo inter ipsosmet hereticos computantur.

Laici regulariter excommunicantur: Clerici vero, prater excommunicationem, alijs pœnis plectuntur, ex quadam Extrauag. Constit. Leonis X. num. 59.

Limita iuxta Nauar. & alios, vt in num. 60.

Quandoque Curia seculari traduntur, nu. 61.

62 Hostiam non consecratam sibi dari petens quando vult communicare, an hereticus censendus sit?

63 Chismaticus, vel talium partes sequens de sheresi suspectus est: Et qui dicuntur chismatici? & num. 65.

Declara, vt in num. 66.

An gaudeant hac Immunitate? num. 67.

64 Schisma quid: Et vnde dicta?

68 Eucharistiam Sacrosanctam non sumens saltem semel in anno, vt dispositum est in Cap. Omnis. sup. de Pœnit. & remiss. an sit de heresi suspectus, iuxta sententiam Menochij? vide etiam in subseqq. numm. & præsertim in num 80.

Qua pœna sit puniendus? num. 72. & 73.

Negans teneri Christianos, aut ligari posse d. cap. Omnis, qua pœna feriatur? num. 75.

Tempus sumendi Sacrosanctam Eucharistiam in Paschate, vt dicitur in d. textu, Omnis, quomodo generaliter sumatur? num. 76.

Et an longe nimis post Pascha differri possit? num. 79.

Mediolani mos pro satisfaciendo d. cap. Omnis, num. 77.

Quomodo seruetur in Regno Hispaniarum? nu. 78.

An sub censuris ecclesiasticis compelli possint Christiani ad satisfaciendum d. cap. Omnis? num. 80. & seq.

Et quid in meretricibus? num. 81.

69 Felinus in Rubrica, sup. de Haret. circa med. vers. Et nota quod. quẽ refert Menoch. lib. 5. Presũp. 6. n. 27. recõciliatur.

70 Excommunicatus persistens per annum in excommunicatione, supectus est de heresi.

71 Carrerius à Menoch. relatus, quem & ipse secutus est in pracit. prasump. 6. d. lib. 5. qui illum voluisse refert, quod non communicans in Paschate, iuxta cap. Omnis vtriusque sexus. sup. de Pœnit. & remiss. incidat in excommunicationem, confutatur: & inibi de intellectu d. cap. Omnis: quibus adde ea, quæ dicta sunt in praced. num. 66.

73 Viuo cui communicamus, regulariter debemus & mortuo communicare.

74 Papa an ligetur d. cap. Omnis. ita vt peccet non adimplens, quæ ibi statuta sunt.

An simoniam committere possit? nu. 101.

Propter heresim deponitur, num. 102.

82 Blasphemare assidue solitus, de heresi suspectus est.

Pœna varia aduersus blasphemus, nu. 83.

An pœna iuris communis aduersus eos sit in vsu? num. 85.

Deum & B. Virginem blasphemantium pœna de iure huius Regni, num. 86.

Quæ an sit vsu recepta, vide in num. 88.

Quid si ad Ecclesiam confugiant, an tueantur? num. 89. cum num. seq.

Inquisitores hæretica prauitatis contra quos blasphemos procedere possunt? nu. 90.

Quid de blasphemantibus alios Sanctos, prater ipsum Deum? num. 92. & seq.

Virginem Dei genitricem blasphemãs quomodo punitur in regno Hispaniarum? num. 93.

Miracula quadam aduersus quosdam pessimos lusores B. Virginem blasphemantes, num. 94.

Quæ pœna fuerat in lege Moysis constituta aduersus blasphemos? num. 95.

84 Blasphemia quid?

Quot committi potest modis? per omnes subseqq. numm. vsque ad num. 97.

Deo multum exosa, etiam in dæmonem prolata, num. 97.

87 Dæmonis nomen sanctum inuocans qua pœna sit puniendus ex vi Pragmaticæ Regni?

98 Si-

*dum ad Sacerdotium promotus mini-
strare ausus fuerit, qua pœna feriendus?*
137 *Inquisitionis Officij carceres infringens,
vel impendiens, aut offendens personas
eiusdem; vel eorum bona diripiens, qui-
bus sit pœnis obnoxius? & de eiusdem
criminosi filijs, & complicibus.*
*Veniam petere, vel pro similibus intercede-
re quis prohibetur, num.* 138.
142 *Peccantes publice palam corripiendi.*
143 *Pœnitentia publica an in aliam secretam
commutari possit; & a quo?*

§. VI.

1 SEXTO exclusi † sunt
ab hac Immunitate Om
nes illi, qui in HAE-
RESIS Crimen in-
ciderint. Pro cuius rei
declaratione prius sciendum est, quis
sit Hæreticus, ne, dum de Hæresi tracta-
mus, eius principia ignoremus.
Sciendum igitur, secundum Iulium
Clarum *in §. eodem, hoc est, Hæresis, in*
2 *princ.* illum † ille Hæreticum, qui de
Fidei articulis aliter sentit, quam San-
cta Romana Ecclesia; & hanc esse
communem ex Boss. *in tit. de Hæret.
num.* 1. asserit opinionem. At secundum
aliam sententiam, quam refert idem-
met Clarus *loco cit. ex Glos. penult. in
Clement. vnica de Vsuris*, non modo Is
vere Hæreticus dicitur, qui male sentit
(vt dictum est) de articulis Fidei, vel de
Sacramentis Ecclesiæ, sed etiam ille,
qui habet peruersum dogma, vel nouas
gignit opiniones falsas, aut veteres fal-
sas, & ab Ecclesia damnatas, ample-
ctitur: quam sententiam fuisse Docto-
res secutos, tradit Franciscus Squilla-
censis *in Tract. de Fide Cathol. cap.* 14.
quem *ibidem* allegat Clarus, & appro-
bari videtur a D. Tho. 2. 2. *quæst.* 11. *art.*
1. *ad contr.* quod desumptum puto ex
textu in Canone, Hæreticus est. 24. *qu.*
3 3. Et dicitur † Hæresis, quasi Electio,
a verbo Græco, *αιρεσις*, quod, Electionē,
latine sonat, *c. Hæresis. d. q.* 3. hoc est,
quam vnusquisque eligit disciplinam,
putans eam esse meliorem: *& tradit D.
Tho. d. art.* 1. Sed secundum Hostiensem
4 † *in Sum. eo. tit. de Hæret.* §. 1. *in fi.* aliter
apparet: quia Hæreticum dici mauult
a verbo, Erciscor. i. Diuido: exemplo
familiæ erciscundæ. i. judicium substā-
5 tiæ diuidundæ: Inde & Hæremita, †
quasi diuisus ab alijs: ita & Hæresis
dicitur diuisio. i. separatio a fide Ca-
tholica, secundum Azonem. Sed hoc
apud nos pro nihilo habendum est, eo
quod vnum longe differt ab altero. Nā
Hæresis nomen inscribitur cum aspira-
tione, ac etiam cum diphthongo: quæ
non reperiuntur in d. verbo, Erciscor,
vti videri potest in toto tit. Familiæ
Erciscundæ, *in libb. ff. & Cod.* Vnde po-
6 tius † mihi videretur dicendum a ver-
bo, Hæreo, quasi sibi hærens. i. opinio-
ni suæ, quam quisque habet. Sed quic-
quid sit, non est tamen discedendum
a præd. verbo Græco *αιρεσις*, quod idem
est cum latino: vnde dicas, Hæresis. i.
Electio, siue Secta: vnde, *αιρουμαι*. i. Eli-
go: quod etiam tradit Franciscus Ma-
turantius *in Comment. Parodox. Cic. in
princ.* & Calep. *in Dict. Lat. S. eo. i. Hæ-
resis.* Si quis autem aliter sentit, eligat
quod sibi melius expedire videbitur,
quia in his amplius non insistam, sed
aliquos speciales casus referam, qui
necessarij videntur pro præsentis Quæ-
stionis dilucidatione: cum soleat ali-
quando contra hos Hæreticos ex præ-
sumptionibus, & coniecturis procedi.
Sed quia sumus in pœnis, vbi benigna
facienda est interpretatio, & nostra
præsens Immunitas fauorabilissima
est; idcirco ad diruendas has præsump-
tiones, nonnullos casus excludere, ac
etiam aliquos declarare proposui in hac
præsenti Quæstione.

Sciendum itaque, quod plures, ac
diuersi casus quandoque ex præsump-
tione ad Hæresis crimen pertinere vi-
dentur, qui licet intrinsecus aliter sa-
piant, extrinsecus tamen penitus pro
Hæreticalibus habentur, Quidam ve-
ro quāuis præsumptionibus tales æsti-
mentur, contrarijs tamen indicijs, &
pro-

& probationibus elidi possunt. Idcirco pro hac re ad Menoch. recurrēdum duxi *in suis Præsumptionibus, lib. 5. Præsump.6.* qui doctissime quoddā collexit casus, quibus quis Hæreticus præsumendus est, si in aliquem illorum incidat. Sed quoniam inter eosdem quidam ponuntur, quibus si quis purgetur, ab illorum pœnis exsuitur: ideo hic, ab eo non recedendo, eos pro viribus meis declarare conabor.

Sed priusquam ad eos descendamus

7 casus, aduertendum est, quod licet † Hæretici per hanc Cōstitutionem præsenti priuandi sint Immunitate, non tamen debent pro alijs criminibus, quæ alias hic non sunt excepta, ab eadem excludi, sicuti sup. diximus *hoc eo. Cap. §. III.* de eo, qui commisit aliquod crimen in ipsismet Locis Immunitatis. Quod probatur verbis expressis ipsiusmet Constitutionis, dum excipit tantū crimen Hæresis, dicens, VEL HAERESIS, non autem Hæreticos: Vnde si excludere voluisset Hæreticos, fortasse dubitari posset, an pro cæteris criminibus admitti deberent: sed quia expresse in ea cautum est alia auctoritate minime egemus: quod ante hanc Cōstit. reperi dixisse etiam Syluest. *verbo Immunitas.3. quæst. 3. §. Secundum.* "*Silvestrum sequitur Franc. Suarez in tract. de Relig. to. 1. tract. 2. lib. 3. cap. 10. in § fi. seu num. 13. sub versic. sed quid de Hæreticis?*"

8 Hinc reijce † dicta Ambrosini *hic cap. 8. num. 9.* qui simpliciter Hæreticū pro quibusuis delictis post Hæresim commissis hac Immunitate priuādum esse affirmat, vna cum d. crimine Hæresis, adhibita Deciani distinctione *lib. 6. cap. 28. alias 29. num. 6.* quæ sane distinctio per hanc Constit. omnino fallit: & forte Decianus excusari posset cum huius Constit. nullam habuerit notitiam, eo quod non facit eius mentionem: vnde excludere voluit Hæreticos. Sed neq; probatur apud Boer. Couar. & alios, id quod *in princ. d. num. 9.* refert Ambros. quia prædd. simpliciter loquuntur, dicentes, hæreticos nō esse tutos in Ecclesia, nullam faciendo mentionem reliquorum criminū. Quare dum indifferenter loquuntur, & Ius nostrum non refragatur eisdem, pro nobis eos allegare non verebimur.

Aduerte tamen hic, quod licet secūdum supradictas definitiones, seu descriptiones Infideles quoque comprehendi videantur inter ipsosmet Hæreticos, nihilominus contrarium dicendū

9 erit: quia si infideles † prædicti in aliquem fidei errorem inciderint, non poterunt ab Inquisitoribus hæreticæ prauitatis puniri: quod omnibus puto notum esse, quamuis Ambros. *d. cap. 8. num. 4.* pro hoc alleget Io. de Ligna. & Calder. *inter Consil. Bal. cons. 316. in fi. lib. 1.* quod comprobasse Bald. *in Cōsil. praced. eiusdem lib.* refert, & tradit Nauar. *in Manual. d. cap. 27. num. 13.* quibus adde Clarum *in d. §. Hæresis. versic. Ad hoc autem.* quamuis quando

10 que † possint ad huc & ipsi infideles pro hæresi puniri, puta quando erunt infesti fidei Christianę, docendo, vel prædicando contra eandem fidem, vt bene docet Abb. *in c. Gaudemus nu. 12. inf. de Diuortijs. qui allegat. tot. tit. inf. de Iudæis.* Et dicit illud Apostoli.

" *Quid ad nos de his, qui foris sunt.* Intelligendum esse de excommunicatione, quoad fidem, & quoad spiritualia: quod etiam tetigimus & nos *sup. Cap. III. §. 3. in versic. Porro ea Clari ratio post num. 16. & seqq sed melius in §. 4. seq. num. vlt.* Sed de hoc tractat idē Nauar. *in suis Consilijs, parte 2. lib. 5. tit. de Hæret. cons. 4.* Qua de causa quidā non abs re alier hæresim † definire

11 volunt, dicentes, esse errorem intellectus Catholicæ fidei manifeste contrarium ab homine Christiano pertinaciter assertum. Hinc illa diffinitio sup. *in princip.* relata intelligi debet pro præpositione hæreticali in abstracto sumpta, v. g. Si quis dixerit, vel negauerit aliquem articulum fidei; dicens, Deum non esse hominem factum: Hæc si quidem præpositio a quouis prænū-

tia-

ciata, siue Catholico, siue Infideli, hæreticalis est. & ita sumitur illud Couar. *lib.* 3. *Varr. Resoll. cap.* 1. *num.* 2. *vbi plura de his habere poteris: sed hoc annuere videtur in versic. Hinc. sane.*

Deueniamus ergo ad Menoch. *in d. Præsump.* 6. *lib.* 5. Et omissis illis casibus, primo loco ab eo traditis, quibus, si quis fuerit inuolutus pro vero Hæretico reputandus est, illos solummodo tradam, de quibus sermo noster fuit, hoc est, qui præsumptionibus pro talibus haberi videntur: quorum quosdam etiam ex Genuensi, *in Praxi Archiep. Neapol. cap.* 23. *post num.* 11. *per aliquos seqq.* dicemus.

Sed quoniam de præsumptionibus
aduersus hos Hæreticos agere volu-
12 mus ideo videamus, an † ex præsump-
tionibus quis damnari possit? Ac etiam
an damnara; vel purgata d. præsump-
tione quis absolui debeat? Qua propter
cum eodem Menoch. respondere cura-
bo, qui *in lib.* 2. *de Arbitr. Iud. casu*
374. *num.* 8. ait quod nemo suspectus
de Hæresi pro Hæretico damnandus
est. Et Ias. *in l. Ait prætor. lo.* 2. *ff. de*
13 *Iureiur.* dicit, quod in pœnalibus † ex
coniecturis procedendum non est: :
quod videtur ex mente texus in l. Absentem. *ff. de Pœnis*. vbi *in princ.* idem
dicitur, nempe, vt in delictis, & criminibus nemo debet damnari ex suspicionibus, & præsumptionibus, nisi adesset præsumptio legis, hoc est, iuris & de iure, vti declarat Bart. *ibidem*, qui hoc modo respondet ad contraria: cum quo concordat eius Addit. quæ allegat Bal. Salic. & alios, qui dicunt, quod ex indicijs indubitatis quis damnari
potest. Et ratio huius decisionis ea
14 est, quæ tradirur quod satius † est, im-
punitum facinus nocentis relinqui, quã innocentem damnare. Vnde quantum ad Hæresis crimen pertinet, facit quod habetur in cap. Excommunicamus. *il* 1. §. *Qui autem. & ibi optima Glos. inf. d. tit. de Hæret.* vbi super hoc sano cum intellectu prouisum exstat his verbis:

15 „ *Qui autem † inuenti fuerint sola su-*
„ *spicione notabiles; nisi iuxta consi-*
„ *derationem suspicionis, qualitatemque*
„ *personæ propriam innocentiam con-*
„ *grua purgatione monstrauerint,*
„ *anathematis gladio feriantur: &*
„ *vsque ad satisfactionem condignam*
„ *ab omnibus euitentur: ita quod si*
„ *per annum in excommunicatione*
„ *perstiterint, ex tunc velut Hæretici*
„ *condemnentur.*

Quem text. *vt prædixi*, optime examinat ibi Glos. ad ad quam me remit-
16 tó. Sed cum † hæc res sit grauissima,
vt apparet in ijs, quæ retulimus *in* §. *præced. post num.* 85. idcirco in dubio non præsumenda, sed in benigniorem partem interpretari debet, *cap. Estote.*
17 *inf. de Reg. iu.* quia crimina † nõ præsu-
muntur, *l. Merito. ff. Pro socio: late Menoch. d. lib.* 5. *Præsump.* 7. *seq. num.* 20. *&* 21. *& ample etiam sup. eo. lib. Præsump.* 2.

Hinc quasdã præsumptiones declarare conabor, aduersus quas nulla valebit purgatio: reliquas vero iudicis arbitrio relinquẽdas putaui *iuxta præd. tex. in* §. *Qui autem. cum sua Glos.*

Capio ergo Primam Præsumptionem, *quæ subest nu.* 16. Vnde dicit Menoch. ex Simanca *in Catholl. Institt. tit.*
18 10. *num.* 10. *& seq.* quod obseruans †
prauas cærimonias vehementer de Hæresi suspectus est: quod putarem iudicis arbitrio relinquendum, vt s. ei purgationem indicere possit. Sed quod
19 voluit de eis, qui † adorant, seu vene-
rantur Pseudoprophætas, puto nullam indici posse purgationem, sed veluti Hæretici puniri debent, cum Idolatriæ crimen committere videantur, quod ad Hæresim spectare, nemo est qui ignorat, *de quo tractatur in cap. Quidam autem. post.* §. *Cainani.* 24. *quæst.* 3. *& tradit Genuensis in d. Pract. Archiep. cap.* 23. *num.* 11. *post. med. & tangemus inf. in fi. ius* §. *num.* 134. *&* 135. Nam Pseudo-
20 prophæta † is est, qui aliter Scriptura-
rum accipit verba, quam Spiritus Sanctus sonat, *cap. Vina.* §. *idem secundum Dist.*

Dist. 37. *Licet secundum Iudæos Idololatræ Immunitate gauderent, vt legitur in lib. 1. Machab. cap. 10. sub num. 14. ibi: Tantum in Bethsura remanserunt aliqui ex his, qui reliquerant legẽ, & præcepta Dei; erat enim hæc eis ad refugium.*

Secunda Præsumptio est, cum quis
21 † communicat cum Hæreticis, & cum eis familiaritatem contrahit; hoc tradit Menoch. ex Siman. *tit. seq.* 11. *nu.* 9. Sed hæc præsumptio non adeo erit firma, quin contrarijs argumentis elidi valeat. Vnde rectè admonet Menoch. habendam fore rationẽ qualitatis personarum, loci, & temporis, vt censeri possit iste plus, vel minus suspectus: & *ibi* plures alios allegat, inter quos refert Albert. *in Rub. de Hæret. lib. 6. quæst.* 4. quem copiose, inquit, differere de his communicantibus cum Hæreticis. Sed hãc quæstionem reassumemus inf. cum de Quarta præsumpt. agemus.

Tertia Præsump. quam refert Menoch. *ibidem sub num.* 18. eamq; etiam tangit in tract. de Arbitrarijs, *lib.* 2. *cent.* 4. *casu.* 374. *num.* 12. est aduersus
22 eos, † qui frequenter perlegunt Hæreticorum libros: sed *in fi.* dicit idem Menoch. hanc præsumptionem cessare ob Decretum Sacri Concilij Trid. *quod est in Sess.* 18. super quo Fel. Record. Pius IV. (sub cuius imperio fuit d. Decretum Concilij celebratum) de anno 1564. ex eodem Decreto, die vero 24. Martij Constitutionem quandam edidit, *incip. Dominici gregis.* qua omni-
23 bus, † & singulis, tã Ecclesiasticis personis, secularibus & regularibus, cuiuscunque gradus, ordinis, & dignitatis, quam laicis quocunque honore, ac dignitate præditis interdicitur lectio, seu retentio librorum prohibitorum in Indice ipsiusmet Concilij Trid. contentorum. Si quis autem aduersus illas regulas, prohibitionemque in d. Concil. cõtentam fecerit, is quidem, qui Hæreticorum libros, vel cuiuslis auctoris scripta propter Hæresim, vel falsi dogmatis suspicionem damnata, atque prohibita legerit, habuerit ue, ipso facto in excõmunicationis pœnã incidat: eãq; ob causam in eum tanquã de Hæresi suspectũ inquiri, & procedi liceat, præter alias pœnas super eodem ab Apost. Sede, sa-
24 crisq; Canonibus constitutas. Qui † autem libros alia de causa prohibitos legerit, habuerit ue, præter peccati mortalis reatum, Episcoporum arbitrio se-
25 uere puniri, mandatur. Huius † autem quæstionis ea est ratio, quæ in eadem Constit. Pij habetur: vbi dicitur, quod libri Hæreticorum pestilentes, & contagiosi sunt non solum simplicibus, verum etiam bonis, & doctis: quia ex illorum lectione etiam eruditissimi homines in varios errores, & a veritate fidei Catholicæ, alienas opiniones insectantes, aberrare possunt. Quare nulla est via, qua magis possit occurri Hæresibus, ne in populo oriantur, & ne exortæ grassentur, quam si tales libri, ex quibus Hæresis venenum facile incautus quis bibere potest, prohibeãtur.
26 Et Gregorius † XIII. ab huiusmodi librorum lectione abstineri quoque præcipit ipsosmet Sacræ Theologiæ professores, licet ad cõueniendos errores illis vti velint: ac etiam alios etiam quoscunq; Inquisitores. *Hac Constitut. refert Petrus Matthæi in præd. VII. Decretaliũ, sub tit. de Libris prohibitis, Const.* 6. Vnde sanctæ, ac piæ recordationis Clemens VIII. (aucto prius a Sixto V. & demũ ab eodemmet d. Indice Libb. prohibit. in d. Conc. Trid. contentorum)
27 decreuit, vt ij, qui † Hæreticorum libros, hæresim continentes, vel de Religione tractantes, sine auctoritate Summi Pontificis, & Sedis Apost. scienter legentes, aut retinentes; quod extendit etiam ad imprimentes, aut quomodolibet defendentes ex quauis causa, publice, vel occulte, quouis ingenio, vel colore, postquã in excommunicationem fuerint lapsi, absolui ab vllo nequeãt: sed sibi reseruauit eorum absolutio, vt continetur in primo capite Bullæ (vt dicitur Cœnæ Domini, ab eodem promulgatæ, & postmodum a S.D.N. D. Pauli

V, confirmatæ. Insuper idem Clemēs VIII. *die* 28. *Augusti* 1602. quandam aliam edidit Constitutionem, *incip. Apostolica Sedis, &c.* (cuius tenor habe ri poterit apud præd. Steph. Quaranta *in d. tract. summ. Bull. sub tit. Libri prohibiti. fol. mihi* 291.) in qua omnia† Opera mi sertimi Caroli Molinæi, quæque illa sint, etiam Additiones cuiuscuis libri (non tamen ipse liber, cui fuerit additio annexa) a nemine cuiuscunq; statuś, gradus, ordinis, conditionis, dignitatis, honoris, & præheminentiæ, licet de illis specialis, & indiuidua mentio foret habenda, sub eadem pœna supradicta legi, & retineri posse, præcepit. Ac etiam cum reuocatione literarum illa legendi, & retinendi quibuscunque personis hactenus concessarū, & inhibitione, ne eædem licentiæ cuiquam de cætero concedantur.

28

Aduertendum tamen in hoc prædicto casu, quod hæc Præsumptio non est iuris, & de iure, ita vt probatio in contrarium sit prohibita: (quamuis a nostratibus non absque controuersia relinquatur) sed principaliter † requiritur scientia, ad hoc, vt pœnæ incurrantur; quod expresse cauetur in eadem Bulla Cœnæ, ibi:

29

„ *Scienter legentes, aut retinentes, im-*
„ *primentes, &c.*

Quapropter, si quis ignoranter contrafecerit, dummodo illud probauerit, secus erit dicendum. Et hoc est vnum de illis requisitis, quæ ponit Graff. in *d. par. 1. Decis. aurr. cas. consc. lib. 4. cap.* 18. in explicatione eiusdem Bullę, *num.* 29. Alterum est, quod debent esse Hæreticorum auctorum condemnatorum. Tertium est, quod inf. dicetur *in vers. seq.* Vnde præter hos casus, videretur dicendum, quod si libri Hæreticorum, qui de hæresi tractent, penes aliquem fuerint inuenti; ob hoc solum adeo vehementer de hæresi suspectus apparet, vt de hæresi condemnari possit,

30 iuxta sententiam Archid. † *in c. Sane. il* 2. *post num.* 3. 24. *quæst.* 2. quam singularem dicit Rom. *in Singg. suis* 322. Sed hoc quidem cum grano salis, vt dicitur, debet intelligi: quare adhibendam duxi distinctionem Genuensis *in Praxi Archiep. c.* 23. *num.* 12. quam apud eundem, si quis eam scire cupit, legere poterit: quia non veni alienos tradere labores, cum suismet locis videri possint. Si tamen Archid. opinio procederet, vtique esse contra illud, quod sup. diximus *in num.* 16. *imo contradiceret præd. Extrauag. Pauli IV. vbi suspecti tantum de hæresi habentur, vt etiam ex eodem dictum est.*

31 Exclude tamen ab his eos, qui † libros prohibitos, præter Hæresim continentes, legerint, aut penes se habuerint, quia nec sunt excommunicati, nec etiam modo supradicto puniri debent: sed Episcoporum arbitrio relinquuntur puniendi, præter mortalis peccati reatum, quem incurrunt, *vt dicitur in præcit. Bulla Pij IV. ad d. Concil. Trid.* Quapropter putarem in hoc casu, legentibus, vel retinentibus etiam scienter huiusmodi libros prohibitos Immunitaté hanc suffragari posse, sublato penitus omni purgationis genere: adde tamen quod dicemus inf. *circa fi. in versic. Quibus cognitis, sub num.* 141.

Quarta Præsumptio ad ea pertinere videtur, de quibus supra locuti sumus *in Secunda Præsumpt.* vbi tractatur de ijs, qui Hæreticis communicant: hic

32 autem de Receptoribus † eorum. Hi quidem ijsdem ambulāt pedibus, adeoque similes sunt, vt inter se discerni nō posse videantur: quia quod de vno dicitur, de altero negari nequit. Receptans enim Hæreticos, necesse est illis communicare. & hoc cauetur expresse in multis sacris Canonibus *sub Causa* 24. *quæst.* 1. *videlicet in c. Omnis qui. in c. Quæ dignior, & in alijs quibusdam subseqq. ac etiam sub ead. Cau. quæst* 3. *& alibi*: Sed præsertim exstat Extrauagans quædā Cōstit. Io. xiij. quā refert Petrus Matthæi *in d. V II. Decretall. tit. de Hæret. Const.* 4. *incip. Cū nonnulli.* vbi fœdera cum Hæretici, damnantur, & prohibentur: quod merito factum nemo respuet: quia

quia consonat cum dicto Apostoli 2. *ad Corinth. cap. 6.* cuius mentionem fecimus *sup. Cap. III. S. 3. post num. 17.* quod deriuatum puto ex eo, quod tradidit, ac præcepit Deus Moysi, *vt legitur in Exo. cap. 34. post num. 11.* his verbis.

,, *Obserua cuncta, quæ hodie mando*
,, *tibi: Ego ipse eyciam ante faciem*
,, *tuam Amorrhæum & Chananæum,*
,, *& Hethæum, Pherezæum quoque,*
,, *& Heuæum & Iebusæum. Caue*
,, *ne vnquam cum habitatoribus terræ*
,, *illius iungas amicitias, quæ sint tibi*
,, *in ruinam: sed aras eorum destrue,*
,, *confringe statuas, lucosque succinde.*
,, *Noli adorare Deum alienum: Dominus*
,, *Zelotes nomen eius: Deus est*
,, *æmulator. Ne ineas pactus cum hominibus*
,, *illarum Regionum, ne*
,, *cum fornicati fuerint cum dijs suis,*
,, *& adorauerint simulacra eorum,*
,, *vocet te quispiam, vt comedas de*
,, *immolatis. Nec vxorem de filiabus*
,, *eorum accipies filijs tuis: ne*
,, *postquam ipsæ fuerint fornicatæ, fornicari*
,, *faciant & filios tuos in deos*
,, *suos, &c.*

Consonat etiam Deuteron. 7. in princ. per aliqq. subseqq. numm. Vnde cum Sapien-
33 tissimus † ille contra hoc præceptum fecisset, quia matrimonium init cum alienigenis, in idololatriam incidit, 3.
34 *Reg. cap. 11. in princ.* Sed huiusmodi matrimonium † inter Hæreticos .s. & Catholicos contractum validum est ex Constitutione Ecclesiastica, vt post Glos. *in c. Non oportet. 28. quæst. 1.* D. Tho. & alios tradit Nauar. *in d. Manuali, cap. 22. num. 49. in fi.* & copiose differit Couar. *de Matrim. cap. 6. S. 11. num. 4. qui pro huiusce rei confirmatione allegat text. in cap. Decreuit. de Hæret. lib. 6. & ibi Io. Andr. in 1. not. vbi se remittit ad c. fi. inf. de Condit. appositis. super 1. Glos.* *Sed non tacebo quandam Extrauag. Constit. bo. mem. Clem. VIII. incip. Cum sicut non sine magna. edita die 26. Iulij, 1596. quam refert Quaranta in d. tract. Summa Bullarum, verbo, Hæretici. Con-*

35 *stit. vlt.* Sicuti quoque † cõtractum cum excommunicato tenet, *Idem Io. Andr. in d. cap. Decreuit. per c. Significasti. inf. de Eo, qui duxit, &c. & per eundem text. & alios Auctores, quos refert Couar. d. cap. 6. in Initi. num. 3.* Quod quidem per se patet: quia Hæretici sunt excommunicati, *d. cap. Excõmunicamus inf. de Hæret. & alijs quampluribus Iuribus, prout sup. tetigimus.* Sed cum Hæreticis contractum valet; ergo & cum excommunicatis. Quo vero ad eorum receptores possent quidem addi ea, quæ supra, hoc eodem Cap. S. I. tradita sunt: vbi non solum de receptoribus, verum etiam & de fautoribus, defensoribusue actum est secundum dispositionem primi capitis Bullæ Cœnæ. Sed aduertendum, quod scienter tantum contrafacientes pœnã incurrent, *vt d. cap. 1. dicitur.*
36 Notandum † tamen, huiusmodi supradictas personas tunc incurrere pœnas contentas dictorum iurium, quando eo respectu illa supradicta commiserint, quo sunt Hæretici, prout ex sententia Nauarri *in d. Manu. cap. 27. num. 55. versic. Quarta, quid, &c.* colligitur, qui allegat Caiet. & alios dicens, non
37 † censeri dictis pœnis obnoxium, qui Hæretico egenti in extrema necessitate subuenit, *argum. c. Pasce. Dist. 86. & tradit Graff. d. 1. par. Decisi. aurr. cast. cõs. lib. 2. cap. 9. num. 8. vbi allegat text. in l. 1. S. quod autem. ff. de Seruo corrup. & ibi Bart. & per text. in l. Vas. S. qui furem. ff. de Furtis. faciunt etiam pro hac re, quæ tradit Menoch. de Arbitr. casu 348. ad quem casum ipsemet se remittit loco supra cit. in d. Præsumpt. 6. lib. 5. videri quoque potest Graff. d. par. 1. lib. 4. cap. 18. a num. 17. vsque ad 23.* Vnde in hac præsumptione, purgata illa suspicione, admittẽdos censeo ad hãc Immunitatem. Imo puto, nulla hos egere Immunitate, cum non sit delictum similis actus, secus autem si eo respectu talia fecerint, quia in hoc casu nullo modo eos excusarem a pœnis contra huiusmodi personãs statutis, iuxta illud;

,, *Agentes, & Consentientes, &c.*

De quo infra, §. vlt. Imo grauius delinquere videntur, qui talia egerint, *secundum text. in d. c. Qui aliorum. 24. quæst. 3. post quem idem dicit de Graff. num. vlt. d. lib. 2. cap. 9. cuius tex verba tradidimus sup. § præced. num.* 147.

38 Quinta Præsumptio est, cum quis † ad tentandam pudicitiam dæmones inuocat. Cum hac Præsumpt. coniungendas reputaui alias binas sequentes, nẽpe Præsumpt. VI. proximam sequentem, & Præsumpt. IX. quæ ad eundem finem tendunt.

Quantum ad plane ait Menoch. ex Carrer. huiusmodi non censeri Hæreticum: sed ipse tenet non esse vere Hæreticum, sed vehementer suspectum. Vnde pro hac re cum Caiet. responderem 2. 2. *quæst.* 90. qui *circa princ. in ver-*
39 *sic. Ad euitandam.* inquit, dæmonum † inuocationem spectare ad apostasiam *& se remittit ad alia infra dicenda.* Est autem considerandum in hoc præsenti
40 casu, quod similia † facere, est quædam species superstitionis, vt ex D. August. *in* 2. *de Doctr. Christ.* refert D. Tho. *d.* 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 2. *Et alibi sup. idem Tho. quæst.* 92. *art.* 2. *in Corp. ex eod. Aug. lo. cit.* ponens aliquas eiusdem superstitionis species, inter quas hanc supradictam connumerat, *quem omnino videas. Sed ea, ad quæ se remittit Caiet. sunt quæ habentur d.* 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 4. *sub Rub. Num dæmonum inuocatio posset fieri absque eorum cultu? quæ ibi videri poterunt, quia satis longum iter esset, ea huc transcribere: breuiter tamen hic aliquid infertius tangemus.* Plura super huiuscemodi re tradit etiam de Graffijs *eod. lib.* 2. *cap.* 5. qui *in n.* 8. *versic. Prima, qui dæmones, &c.* eundem casum præsentem discutiens, ait:

„ *Qui dæmones quouis modo inuocat,*
„ *tacite, vel expresse, vt sibi occulta*
„ *reuelent, aut futura prædicent, mor-*
„ *taliter peccant: probat hoc pulchre*
„ *Turrecr. in Summa* 26. *quæst.* 5. *Ima*
41 „ *talis inuocatio † dæmonum cum*
„ *manifeste fiat ad exercendum opera*
„ *eius naturaliter impossibilia, puta ad*
„ *sciendum futura vel occulta cordis,*
„ *quod est solius Dei, sapit manifeste*
„ *Hæresim: & contra tales posset Hæ-*
„ *reticæ prauitatis inquisitor procede-*
42 „ *re. Secus † autem si talis inuocatio*
„ *fieret ad id, quod est dæmonis natu-*
„ *ra, puta, vt tentet mulierem ad con-*
„ *cupiscendam cum aliquo: nam tunc,*
„ *licet sit malum hoc facere, non ta-*
„ *men est Hæreticum; & ratio est,*
„ *quia inuocatur dæmon ad id, quod*
„ *est proprium ipsius. s. tentare: & hoc*
„ *non sapit Hæresim.*

Quod cõcordare videtur cum eo, quod refert Clarus *in d. § Hæresis versic. vlt.* Sed illud potius pro harum trium Præsumptionum limitatione traderem. Sequitur autem de Graff. *lo. cit.* dicens:

43 „ *At in primo casu, quia talis † inuo-*
„ *catio dæmonum fit ad sciendum oc-*
„ *culta: & credunt eos posse facere id,*
„ *ad quod inuocant, ex eorum potestate*
„ *actiua: ideò merito Inquisitores pro-*
„ *cedere possunt: quia hoc sapit Hære-*
„ *sim. s. creaturæ attribuere, quod est*
„ *Dei, facit* 26. *quæst.* 5. *cap. Episcopi.*
„ *ita Oldr. Cõsil.* 208. *Gemin. in c. Ac-*
„ *cusatus sane. de Hæret. lib.* 6. *vbi*
„ *Franc. num.* 1. *&* 2.

Hæc ille. Et rursus *in num.* 10.

„ *Quapropter sciendum est, quod tunc*
44 „ *† expresse dæmonem dicimus inuoca-*
„ *ri, quando aperte inuocaretur dæ-*
„ *mon: vel aliquid fit, quod creditur*
„ *opere ipsius dæmonis fore perficien-*
„ *dum, secundum mentem D. Thom.*
„ *quam Caiet.* 2. 2. *quæst.* 95. *art.* 3. *in*
„ *princ. expressit. Nam priori modo,*
„ *verbo: posteriori autem modo, opere,*
„ *auxilium dæmonis imploratur, &c.*

Sed quicquid sit, hæc quidem res nõ absque controuersia transire potest. Vnde dicerem, quod licet in pœnis benigna sit interpretatio facienda: in hoc
45 tamen casu ob frequentiã † Delinquentium exasperarem potius, *iuxta text. in l. Aut facta. §. fi. ff. de Pœnis.* Cum non soleant huiusmodi inuocationes absque superstitione fieri, quæ detrahit cultui Diui-

Diuino, de qua te late D. Tho. *d. 2. 2. quæst. 90. vsque ad quæst. 97. & ibi* Caiet. & alij. Et cum hac sententia videtur concordare Genuensis *in d. Praxi Archiep. cap. 23. num. 14. in fi.* quem post hæc supra relata præ manibus habui; qui tractans de maleficis, & incantatoribus, de quibus agemus in fi. harum trium Præsumptionum, ait, quod, quia vt plurimum solent facere actiones sapientes Hæresim, vel apostasiam manifeste, in dubio contra eos, siue eas, (si fuerint mulieres) tanquam tutior pars, est præsumẽdum, maxime fauore Fidei, & Reipublicæ: & facit quædam Extrauagans Sixti IV. infra, *in num.* 57. dicenda.

Quoad Sextam Præsumptionem tra-
46 ditam a Menoch. quæ est, cum † quis ex inspectione Syderum, & natalium diuum diuinat ea, quæ sunt homini cognitu impossibilia, ex quo apparet vehementer suspectus de Hæresi: ac tanquam Hæreticus puniri potest, quia talia faciens est suspectissimus de societate dæmonum, Resp. cum D. Thom. *d. quæst. 95. art. 1. in Corp.* qui ait, quod
47 duplici † modo potest hoc contingere vno modo in suis causis: alio modo in seipsis. Causæ autem futurorum tripliciter se habent; quædam enim producunt ex necessitate semper suos effectus: & huiusmodi effectus futuri per certitudinem prænosci, & prænuntiari possunt ex consideratione suarum causarum, sicut astrologi prænuntiant eclipses futuras. Quædam vero causæ producunt suos effectus non ex necessitate, & semper, sed vt in pluribus, raro tamẽ deficiũt; & per huiusmodi causas possunt prænosci effectus futuri, non quidem per certitudinem, sed per quãdam coniecturam: sicut astrologi per considerationem stellarum quædam prænoscere, & prænuntiare possunt de pluuijs, & siccitatibus, & medici de sanitate, vel morte. Quædam vero causæ sunt, quæ si secundum se considerãtur, se habent ad vtrũlibet: quod præcipue videtur de potentijs rationalibus, quæ se habent ad opposita, secundum Philos. Et tales effectus, vel etiam si qui effectus, vt in paucioribus casu accidũt; ex naturalibus causis per considerationem causarum prænosci non possunt, quia eorum causæ non habent inclinationem determinatam ad huiusmodi effectus: & ideo huiusmodi effectus prænosci non possunt, nisi in seipsis cõsiderentur. Homines autem in seipsis huiusmodi effectus considerare possunt solum, dum sunt præsentes, sicut cum homo videt Sortem currere, & ambulare. Sed considerare huiusmodi in seipsis antequam fiant, est Dei proprium qui solus in sua æternitate videt ea, quæ futura sunt, quasi præsentia. Vnde Esa. *cap. 41. nu. 23.* inquit.

48 ,, *Annuntiate † quæ ventura sunt in futurum, & sciemus quia dij estis vos.*

Si quis ergo huiusmodi futura prænuntiare, aut prænoscere quoquomodo p̃sumpserit, nisi Deo reuelante, manifeste vsurpat sibi quod Dei est, & ex hoc etiam diuini dicuntur; Vnde dixit Isid.
49 *lib. 8. Etymol. cap. 9.* Diuini † dicti quasi Deo pleni: Diuinitate enim se plenos simulant, & astutia quadam fraudulentiæ hominibus futura coniectant. Et Diuus Hieronymus, *relatus in cap. Vnic. §. 1. Distinctione* 37. dicit eum diuinum dici, vel esse, qui coniectura mentis suæ incerta futurorum quasi vera pronuntiat absque diuinorum auctoritate verborum. Quapropter quantum ad hanc rem attinet, sciendum est, quod diuina-
50 tionis † nomine quantum ad Ecclesiã, & apud Theologos intelligitur indebita vsurpatio prænuntiationis futurorũ euentuum; & dicitur indebita ab indebito modo cognoscendi ea, quæ .s. nec mediante diuina reuelatione, nec vigore naturalis luminis, sed dæmoniaca vanitate, implicite vel explicite habetur, vel iactatur, secundum Caiet. in *d. art. 1. in uersic. Tertio, quid diuinationis, &c.* Vnde dixit D. Tho. *in art. 2. seq. in Corp. circa fi.* manifestum esse, quod
51 diuinatio † est species superstitionis, cu-

cuius rationem tradit Caiet. *ibidem in princ. d. art. 2.* dicens, rationem superstitionis indiuinationibus esse, quia auxilium dæmoniacum assumitur, & ideo adhoc oportet semper inspicere, & hinc scire, quod diuinatio ex genere suo mortale peccatum est, & ab Ecclesia damnata tãquam diabolici cultus pars ex propria natura operis, *vt diffuse ha-*
52 *betur in Decretis Causa 26. tota.* Et hæ † quidem diuinationes in vtroque Testamento sunt prohibitæ: nam secundum legem diuinam Moysi datam debebant huiusmodi diuinatores lapidari, vt in *Leuitico, cap. 20. num. 6.* his patet verbis.

„ *Anima, quæ declinauerit ad magos,*
„ *& ariolos, & fornicata fuerit cum eis,*
„ *ponam faciem meam contra eam, &*
„ *interficiã eam de medio populi mei,*
„ *&c.*

Et rursus *in num. vlt.*

„ *Vir, seu mulier, in quibus pitonicus,*
„ *vel diuinationis fuerit spiritus mor-*
„ *te moriatur, lapidibus obruent eos,*
„ *sanguis eorum sit super illos.*

Idem habetur Deuter. 18. post nu. 10. Et secũdum legem nouam exstant plures Canones, legesque ciuiles, *vltra ea, quæ traduntur in d. Causa 26. vt sunt illa Iura subnixa illis tit. generall. de Sortilegijs. inf. in nostris Decretalibus, & alia in lib. Cod. tit. de Maleficis, & Mathematicis & in l. Mathematicos. C. de Episc. audien.*
53 Et habemus in hoc † Regno quoddam Statutum particulare inter Capitula Regis Fedeiici, *ordine suo 76.* vbi contra exercentes incantationes, diuinationes, & alia huiusmodi imposita est pœna capitis: & contra prouocantes pæna deportationis irremissibiliter. Sed nemo vnquam vidit, nec vllum recordari posse, puto, aduersus hos iudicem temporalem se intromisisse: vnde in desuetudinem abijsse d. Statutum omnino affirmabimus. Sed redeamus ad Caiet. qui *in d. art. 2.* dicit, quod times Ecclesia ne ad superstitiosa filij sui declinent; horret, damnat, punitque hæc, non iniiciendo laqueum animabus, sed prohibendo quæ mala sunt, & monendo, ne etiam licitis in huiusmodi se implicent, ne paulatim declinent in perni-
54 tiosa. Hinc † per quandam Extrauagantem opt. mem. Pij V. *editam Anno 1586. de Mense Ianuario die 9. incip. Cœli, & terræ creator Deus, &c. relatam in Bullario fol. 51. & in d. Sarni Boll. fol. mihi 87. sub tit. Astrologia iudiciaria,* exstant, prohibitæ huiusmodi diuinationis species; ibique datur facultas RR. Inquisitoribus contra tales procedendi, quamuis antea nullam habuissent facultatem, vt ibidem expresse
55 cautum est. Non tamen RR. Episcopis censetur sublata facultas se ingerendi causis similium Reorum: quia ibi nedum ab eis non aufertur, verum etiam, & iterum confirmata legitur. Ergo quoad hoc, similibus Reis videtur prohibitum frui posse hac Immunitate: quia quatenus ad Hæresim tendunt, minime gaudere poterunt, melius tamẽ dicemus in fine harum trium Præsumptionum, vbi de eorum pœnis aliquid tangemus.

Itaque quoad hanc rem pertinere quoque videtur illa Præsumptio IX. quam tradit *ibidem* Menoch. *dum di-*
56 *cit:* Cum quis † per sortilegia consulit dæmones, vt futura prædicent, censetur de Hæresi suspectus: Nam huiusmodi præsumptiones pari passu deambulare videntur, quamuis manifestius hoc appareat, dum quis non illis figuris, & signis astrologicis futura cognoscit, sed per expressam dæmonum inuocationẽ eosdem consulit: dico expressam, ad differentiam tacitæ; nam tunc expresse dæmon inuocatur, cum anpe inuocatur, vel aliquid fit, quod creditur opere ipsius dæmonis fore perficiendum, vti sup. dictum est *in num.* 44. Porro huiusmodi inuocatio tanquam Hæresis
57 damnatur in quadam Extrauaganti † Constit. Sixti IIII. quam refert Petrus Matthæi *in d. Septimus Decret. sub tit. de Malef. & Incantat. cap. 1.* his verbis.

„ *Nunciatum est nobis nonnullos or-*
„ *dinis S. Mariæ de Monte Carmeli*
„ *fratres tanta fuisse temeritatis, vt*

veriti

" *veriti non sint disputando, & prædicando in Ciuitate Bononiensi, eiusque comitatu asserere, & non esse hæreticum, & a puritate Fidei alienum, dæmonum exspectare respōsa: ob quod aduersus ipsius Fidei puritatem scādala multa exorta videtur. Nos indigne, molestique ferentes, & de præmissis certam notitiam non habentes, discretioni tuæ per præsentes committimus, & mandamus, vt omni opportuna adhibita diligentia & industria, veram notitiam habere cures, an sit, qui fuerint huiusmodi assertores, & quæ scādala propterea sint exorta. Quicquid autem, &c. Dat. Romę &c. die* 18. *Iunij* 1474. *Pontif. nostri Anno* 2.

58 His † quoque addendi sunt, vel addi posse, puto, Magos, aliosue similes Incantatores, etsi inter Hæreticos non computantur omnino, nisi prauum aliquod de fide sentiant: sed quia aliquoties credunt, se noctis tēpore per aera volare, & ad quædam amenissima loca deuenire, vbi cum Diana, aut Herodiade corporaliter choreas ducere, atque confabulare se existimant, ideo censuris contra Hæreticos ligantur, ex Nauar. & alijs refert de Graff. *d. lib.* 2. *cap.* 6. *toto præsertim in num.* 5. *vbi, quæ diximus, traduntur: ibique plura legi poterunt in c. præced. & in alijs duobus seqq. nempe,* 7. & 8. Item videndus esset Caiet. *d.* 2. 2. *quæst.* 90. *cum illis prædictis quinque seqq.* Ac etiam vltra ea, quæ ex Nauar. tradit d. de Graffijs, poterit idem Nauar. alibi videri, *hoc est, in Man. cap.* 11. *toto.* Plures Constitt. Summorum Pontif. refert de Matthæis *in d. Septimus Decretalium. tit. de Maleff. & incantat.*

59 Inter quas exstat quædam † Leonis X. imponens huiusmodi personis, si Clerici fuerint, arbitrio superioris infamiæ pœnam: si non destiterint, deponi, atque ad tempus in monasterium detrudi, superioris arbitrio definiendum; beneficijs, & officijs Ecclesiasticis priuari, iubet. Laicos vero vtriusq; sexus excommunicationis, & alijs pænis, tam ciuilibus, quam canonicis submittit.

*In constitutione dicitur: Laici vero vtriusq; sexus excommunicationis, & alijs penis iuris tam Ciuilis, quam Canonici subiaceant. Quod verbum subiaceant postremo loco positum, latæ sententiæ esse ait, & Iuribus, & Doctoribus quos allegat *Sayrus in tract. de cens. siue Thesau. cas. consc. lib.* 1. *cap.* 11. *nu.* 8. *versic. sic etiam esse.* *

Aduerte, quod hæc Constitutio a nemine illorum, quos viderim, traditur, nam Graff. *lo. cit. idest. d. cap.* 7. *num.* 5. loquens de huiusmodi pœnis, nullam excommunicationis facit mentionem, saltem aduersus laicos prædictos, vt in d. cap. Constit. continetur. Imo etiam quidam hos defendunt ab excommunicatione, nisi expresse Hæretici iudicentur: quia tunc velut Hæretici illam incurrunt pænam, *vt sup. proxime dictum est.*

His ergo traditis, has quæstiones sic deciderem, vt .s. quatenus sapiunt hæresim, eatenus Immunitas sublata censeatur, sicuti de quodam simili dicit Nauar. vt traditur inf. cum de blasphemantibus agemus. Sed in dubio, vide quæ sup diximus *in fi. Quinta præsump. post n.* 44. *in vers. Sed quicquid sit. cūn seq.*

60 Limitabis† tamen hæc iuxta Nauar. sententiam *in d. cap.* 11. *Manualis, num.* 36. *versic.* quibus adeo quem omnino videas. Adde quoque Genuensem *in Praxi Archiep. d. cap.* 23. *num.* 4. Sed præter hæc addo relata per Syluestrum *in Summa, verbo Hæresis III. vlt. quæst.*

61 *sub num.* 10. qui dicit, posse † interdū ecclesiasticum Iudicē hos similes Reos brachio seculari remittere, non solum quando conuincuntur esse Hæretici relapsi, sed etiam quando crimina sunt atrocia, & habent alia adiuncta morte digna: Quod non improbandum existimo, cum nullibi sit prohibitum: vnde propter commune bonum, necessarium mihi videtur, saltem rationibus relatis in quibusdam Constitutionibus, quas tradit d. de Matthæis *in præcit. tract. Septimus Decretalium.* vbi habetur

quod quædam personæ propriæ salutis immemores, & a fide Catholica deuiãtes, cum dæmonibus incubis, & succubis abuti, ac suis incantationibus, carminibus, & coniurationibus, alijsque nefandis superstitionibus, & sortilegijs, excessibus, criminibus, & delictis, mulierum partus, animalium fœtus, terræ fruges, vinearum vuas, & arborum fructus, necnõ homines, mulieres, pecora, pecudes, & alia diuersorum generum animalia, vineas quoque, pomaria, prata, pascua, blada, frumenta, & alia terræ legumina, perire, suffocari, & extingui facere, & procurare, ipsosque homines, mulieres, iumenta, pecora, pecudes, & animalia diris tam intrinsecis, quam extrinsecis doloribus & tormentis afficere, & excruciare; ac eosdem homines ne gignere, & mulieres ne concipere, virosque ne vxoribus & mulieres ne viris actus coniugales reddere valeant, impedire. Fidem præterea ipsam, quam in sacri suscepitione Baptismi susceperunt, ore sacrilego abnegare, aliaque quamplurima nefanda, excessus, & crimina, instigante humano generi inimico, committere, & perpetrare non verentur, in animarum suarum periculum, Diuinæ Maiestatis offensam, ac perniciosum exemplum, & scandalum plurimorum. Hæc & alia huiusmodi in dd. Constitt. dicuntur, & tangere videtur Genuensis *d.cap.23.num.8*. Quapropter cum sæpissime in hæc incidant similes Incantatores, non immerito priuari debent hac Immunitate, hac potissimum ratione: quia etsi non abnegant Fidem, aut quid aliud, quod hæresim sapiat, committunt: attamen incidunt in pœnas aliorum, de quibus nos hic agimus, qui inter alios excluduntur, vti supra dictũ est de agrorum Depopulatoribus *hoc eo.Cap.§.III.* de Homicidis Proditorijs de Assassinis, secundum vulgarem interpretationem: quorum sup. meminimus *in §. IV. & V.* & de alijs similibus. Vnde omnino non esse discedendum, iudico, ab hac Syluestri illibata intentione.

62 Septima Præsumptio est, quando † quis tempore mortis petit sibi dari hostiam non consecratam: super qua non multum insistam, sed breuiter dico, quod aut iste non moritur, sed postquã conualescit ad Ecclesiam se confert, ne puniatur, (si tamen illam dum ægrotabat, sibi dari petijt, quia secus dicendum esset, si ad mortis supplicium dãnatus esset) & tunc quidem poterit hæc suspicio purgari: quia forte, (vt ait Menoch.) si de intentione petentis cõstat, vt s. propter reuerentiam Sacramenti illud egerit, absoluendus est: hoc idem tangit Fel. *in c. Ad Abolendam. num. 2.inf. de Hæret.* * *Vide per hoc Afflict. super Costitut. lib. 1. tit. de Haret. & pacterenis incip. Inconsutilem. num. 26. Vide quoq; cons. 4. Io. Calder. tit. de Haret. vbi quod non sit hareticus sic hostiam petens.*

63 Octaua præsumptio, quam adducit Menoch. est, cum quis † efficitur schismaticus, vel schismaticorum partes sequitur: hunc quidem vehementer suspectum de hæresi affirmat ex Siman. in *Cathol. Instit. tit. 58. num. 1.* ex quo ait intelligendum esse pro eis, qui ab obedientia Pontificis Maximi seipsos inique separant.

Declara tamen hanc præsumptionẽ cum Caiet. *in Summa, verbo. Schisma, & Iacobo de Graffijs, d.par.1. Decis. aur. cas. consc. lib.4. cap. 18. num. 38.* Nam

64 dicit Caiet. quod Schisma † est separatio ab Ecclesiæ vnitate ex intentione: estque secundum Dominum de Graffijs, species quædam hæresis veniens a verbo Græco, σχίσμα, quod latine dicitur sessio vel scissura, quasi diuisio mẽbrorum a capite, scilicet, a Papa, *vt in tit. Decret. lib.6. eo. tit. hoc est, de Schismaticis*. Etenim, qui diuideret Ecclesiam Romanam in plures Ecclesias, schismaticus esset: quia vnica est Ecclesia, *vt in Symbolo, & in Extrauag. com. Vnam sanctam*. Et idem de Graffis *in num. 36.* subnectit dicens, quod

65 proprie schismatici † dicuntur, qui recedunt

dunt ab obedientia Ecclesiæ cum rebellione: vt si quis pertinaciter affirmaret Ecclesiam Græcam aliam esse, quã Romanam; nec illam ab ista dependere, hunc ex Abb. *in Rub. eo. tit.* nedum schismaticum sed etiam Hæreticũ esse dicit. Vide tamen quæ refert Helias Regnier *in Rub. d. tit. in VI. & Caiet. lo. citat.*

66 Limitatur † autem hęc conclusio secundum ea, quæ dicit idem de Grassis *lo. cit. in num.* 30. Quando quis recusat obedire, & subijci Papæ, vt Papæ: sive ex hoc, quod nõ vult eum recognoscere: idest vt Ecclesiæ caput: Si vero propter temporale commodum consequendum, vel periculum vitandum resistat quis præceptis Papæ, nõ est schismaticus: & ideo in Bulla Cœnæ; quæ de schismaticis loquitur, non comprehenditur, licet possit tanquam inobediens excommunicari: pro qua re ad Syluest. *in verbo, Schismaticus*, se remit-

67 tit. Quare † quos in primo casu, hoc est in regula, seu in princ. istius præsumptionis tradidimus, seuerius, quam eosdem Hæreticos puniendos Iura ostendunt; *vt apparet in tota Quæst.* 1. 24. *Causa, præsertim in c. Non afferamus.* Illos autem, quos in hac limitatione diximus, Sanctissimo Papæ iudicio relinquo, quia cum eundem hæc pertingat quæstio, ab eodem, nemo est qui dubitet fore iudicandos: ipse declarabit, an huiusmodi casus sit de exceptis: quem si excludat, inter Læsæ Maiestatis crimina computarem. Hinc videtur superflua præsens quæstio quoad hanc Rem: sed absit, quia forte in hoc casu Summus Pontifex eandem fouens Immunitatem, misericordia motus, pœnam relaxare posset.

Quod ad Nonam pertinet præsumptionem, dictum est sup. cum de quinta egimus præsũptione. Sequitur postmodum Dominus Menoch. *in num.* 27. *d. Præsump.* 6. *lib.* 5. tradens decimam præsumptionem.

Decima præsumptio, quam ponit

68 Menoch. est, cum quis † singulis annis saltem non suscipit Sacrosanctam Eucharistiã, iuxta tex. in c. Omnis vtriusque sexus. *sup. de Penit. & remiss.* quẽ de hæresi suspectum post plures comprobare auctores conatum fuisse Ludouicum Carrer. *in tract. de Hæreti. cap.* 2. *num.* 37. ex sententia Oldr. Abb. & Felini, refert Menoch. cuius Carrerij dictum confutat idem Menoch. dicens, Felino excepto, illos haud hoc voluisse: inquit tamen de Fel. quod ipse indistincte teneat hunc non communicantem saltem semel in anno, Hæreticum esse; per quendam tex. in Auth. *sub tit. de Priuil. dot. hæret. mul. non præst. circa med. collat.* 8. vbi hoc dicitur.

„ *Igitur sacram communionem in Catholica Ecclesia non percipientes a Deo amabilibus sacerdotibus, HAERETICAS iuste vocamus. Nam licet nomen Christianorum sibimet imposuerint; attamen a Christianorum se fide, & Communione separatam, Dei iudicio semetipsos subdi cognoscentes, &c.*

Sed licet Menoch. non referat quo

69 loci Felinus † hoc dixerit, tu tamen Lector eum videre poteris in Rub. eo. tit. inf. de Hæreticis, *circa med. versic. Et nota quod, &c.* At nec vnquam mihi quidem persuasum habui, Felinum illud simpliciter, & indistincte voluisse, quia præd. textus neq; inter canonicos habetur, neque etiam expressim illud affirmat: quare poterit intelligi hoc modo, videlicet, quod communicare nolẽtes, veluti Hæretici haberi debẽt, ea præsertim ratione: quia d. text. nullã tẽporis facit mẽtionẽ: vnde nõ est statim præsumẽdũ cõtra tales, ita vt pro veris Hæreticis sint habendi, si per vnius anni spaciũ nõ communicent. Quapropter idem Fel. postmodum, *inf. eo. tit. in c. Ad abolendam. nu.* 2. *statim post princ.* se retractasse, vel melius, declarasse apparet, dum ait per eundem text. d. Auth. quod similes suspecti tantum de hæresi sunt, tradens hæc verba.

„ *Considera tamen, quia ex alio capi-*
„ *te resultabat haec suspicio per textũ*
„ *in Authent. &c. vbi non recipiens*
„ *Corpus Christi singulo anno est sus-*
„ *pectus de haeresi, &c.*

Quare deceptus videtur Menoch. quia neque Felin. id expresse confirmat. Non disputo, an d. textus loquatur de eo, qui non communicauerit semel in anno, necne: quia forte arctius loqui videtur, cum longe antiquior sit dicto c. Omnis vtriusque sexus, per quem tẽpus sumendi Eucharistiam dilatum est in singulos annos; Nam antiquitus plu ries, hoc est, in eadem Pascha, Pentecoste, & Natali Dominico per sacros Canones illam sumere praecipiebatur, vt in Cano. Et si non frequentius. c. Seculares, &c. Omnis homo. *de Poenitentia dist. 2.* quorum priorem condidit S. Fabianus, qui floruit anno Dominicae salutis 237. posteriorum vero alter extractus est ex quodam Concilio Agathensi, alter vero ex quodam alio Concilio Elibertano, in quibus idem, quod primo loco dixit Felinus, confirmatum videtur: nam in illo, qui incipit, Seculares, hoc dicitur.

„ *Seculares, qui in Natali Domini,*
„ *Pascha, Pentecoste non communica-*
„ *uerint, Catholici non credantur, nec*
„ *inter Catholicos habeantur.*

Et in fine alterius ex Concil. Elibertano fere eadem verba traduntur. Sed hoc absit, quia huiusmodi Canones iuxta secundam Felini sententiam sunt intelligendi; quod melius patebit per infra dicenda. Igitur si praecitati Canones de triplici anni tempore loquuntur, non est intelligendus d. text. Auth. de eis, qui semel tantum singulis annis non communicauerint, cũ praed. textus longissime ante d. c. Omnis, fuerint conditi; beneuerum est quod his tẽporibus sic debet intelligi per d. c. Omnis; hoc est, de singulis annis. Redeamus ad Menoch. qui huiusmodi praesumptionem ex eo percipit, quod Carretius ab eo relatus dicit, vt s. non cõmunicans intra annum sit excommunicatus, fretus auctoritate d. c. Omnis. post annum vero dicitur male sentire de clauium potestate, & consequenter
70 fit de haeresi suspectus, sicut quilibet, † qui volens, in excommunicatione per annum persistat, dicitur de haeresi suspectus, *vt per Concil. Trid. sess. 25. de Reformat. cap. 3. in fi. & Simancam ab eodẽ Menoch. traditum in Catholl. Instit. tit. 27. num. 4. & vltra hos videri potest tex. in c. Cum contumacia, & ibi Glos. & DD. eo. tit. de Haeret. in 6. & text. in c. Inquisitionis. ibidem. Abb. in cap. Postulasti. insf. de Homicid. num. 4. Item Couar. in cap. Alma mater. par. 1. §. 7. num. 10. & 11. Fel. in cap. Excommunicamus. num. 1. circa med. inf. dicto tit. de Haeret. Viuius Comm. opin. verbo excommunicatus pro quacũq; causa* * *Item Abb. in cap. fi. de poenis nu. 3. vbi quadam alia iura adducit quae videntur loqui de eo qui per biennũ in excommunic. praestitisset tũc temporis: quod etiam ipse ad annum tantum ibidem illud extendit* * *E vndique alij, qui declarant, quomodo sit hoc intelligendũ.* Inquit tamẽ idem Menoch. non esse adeo violentam hanc suspicionem, vt solum ob eam damnari quis debeat, quamuis ad purgationem indicendam sufficiat: quã si subire noluerit, & adhuc in excommunicatione permanserit, tunc velut impoenitens, pertinax, & Haereticus condemnari potest* *vide Gutier. quaest. Canon. lib. 1. cap. 12. nu. 20. & duob. seq.* * Quapropter res haec tota pendet ab eo. An. s. in excommunicationem incidat, qui singulo anno Sacrosãctam Eucharistiam non recipit; nã si vera est praedicta opinio, post annum velut excommunicatus de haeresi suspectus redderetur. Igitur quoad hanc rem dicendum, proculdubio Menoch. & alios
71 deceptos esse, cum dict. text. † in Capit. Omnis vtriusque sexus, nullam imponat excommunicationem,
72 sed tantum interdicti † poena omnes arctat Christianos singulis annis, nempe in Pascha Resurrectionis

Do-

Dominicæ communicare: cuius textus verba patent, ac ita se habent:

„ *Alioquin & viuens AB INGRESSV ECCLESIAE ARCEATVR,*
„ *& moriens Christiana careat sepultura.*

Ex quibus verbis Lancellottus *Instit. d. tit. de Pœniten. & remiss.* tenet, quod non communicans prædicto tẽpore, ab ingressu Ecclesiæ arcebitur. Vnde Glos. *ibidem, in d. verbo, Arcebitur.* dicit, Nota casum, in quo non excommunicatus arcetur ab ingressu Ecclesiæ: cuius Glossæ dictum desumptum videtur ex Domino Abb. in d. c. Omnis, qui *in quinto notabili, quod est sub num. 4.* idem tradit subdens etiam his verbis.

„ *Et nota quod dicitur, Arceatur,*
„ *quod verbum denotat violentiam:*
„ *Potest ergo arceri violenter: & si*
„ *opus est, potest ad hoc inuocari brachium seculare, &c.*

Itaque quicquid sit, non sumens Eucharistiam tempore prædicto non est excommunicatus: ideo dicit Glos. in *d. cap. Omnis in verbo, Sepultura*, quod hoc est contra regulam illam, Cui cõmunicamus viuo, communicare debemus, & mortuo: itaque si esset excõmunicatus, quatenus esset publicus, dum ab Ecclesiæ ingressu arcetur, non possemus cum eo communicare, seu conuersare: Sed ita communiter tenetur, quod non sit excommunicatus, sed quod solum peccet mortaliter, vt per Dominum Anton. de Butr. *in d. c. Omnis. nu. 6.* allegatus a Domino de Grassijs, *dicto par. 1. Decis. aur. cass. cõsc. lib. 1. cap. 37. num. 24.* qui dicit, hunc posse, & compelli debere, vt communicet. Atque etiam plures refert Couar. *in d. Relect. in c. Alma mater. par. 1. §. 1. num.* 8. concludens *in versic. Hac*
74 *denique adduximus* quod summus † Põtifex ex dispositione d. c. Omnis, tenetur semel in anno confiteri, alias peccaret mortaliter: quod plene quoque scribit Abb. *in d. cap. Omnis, num.* 19. & ad eundẽ Additio. Hanc etiã refert sententiã d. de Grassijs, *d. p. 1. lib. 1. cap. 8. n. 17. & 18.* reddens rationẽ, cur Dominus Papa eodem iure sit alligatus: quã ex Couar. *lo. cit.* ibi ascribit, nullã eius faciens mentionem. Sed pro faciliori, & pleniori intelligentia videri poterunt Scribentes super d. c. Omnis.

Sed forte posset quis inaduertenter se nostris opponere Scriptis, dicẽs omnino non communicantem in die Resurrectionis, in excommunicationem incidere, per id, quod statutum est in Cõc. Trid. *sess. 13 Can. 9. & sess. 14. Can. 8.* vbi de Sacramẽtis Eucharistię, & Pœnitẽtiæ agitur. Sed aduertat vnusquisq; quia ibi nõ tractatur de huiusmodi re:
75 sed solum dicitur, quod qui † negauerit omnes, & singulos Christianos vtriusq; sexus, cũ ad annos discretionis peruenerint, teneri singulis annis, saltem in Paschate, ad cõmunicandum; & cõfessionem omniũ peccatorum, iuxta Cõc. Lateran. Constitutionem, (de qua sũptum est d. text. in c. Omnis semel in anno, & ob id suadendum esse Christi fidelibus, vt non cõfiteantur tempore Quadragesimæ, Anathema sit. Vnde restat mera iuris dispositio, vt s. nõ adimplens illa pręcepta cõtenta in d. c. Omnis, non incidat in excõmunicationem; sed is tãtum erit excommunicatus, qui dixerit non teneri adimplere.

Hoc autẽ tẽpus sumẽdi Sacrosanctã Eucharistiã non erit ita Christi fidelibus coarctatũ, vt præcise in die Paschæ cõmunicare teneantur, alias in pœnã d. Canonis incident, sicuti Dom. Abb. *ibidem num.* 3. dicit, referens se vidisse maximam contentionem inter valentes Theologos prædicantes, verum possint Fideles Eucharistiam sumere in die Iouis sancta, an vero in die Paschatis, vt præcepto satisfiat? Nam quidam (inquit) asserebant, de necessitate sumendum in Die Resurrectionis, cum illa dies sit Pascha, non autem Die Iouis sancta, quia illud erat Pascha Iudæorum. Alij vero di-

cebant communicandum esse in die Iouis Sancta, quia Christus fecit Pascha cum discipulis suis. Ipse autem post aliquas disceptationes, cõcludens inquit, quod debet sumi in die Resurrectionis, adhoc vt satisfiat d.c.Omnis. dicens satis cautum esse tunc recipere, vt euitentur opiniones: postea vero dubius & vacillans, contrarium statim subdit, inquiens.

„ *Tamen puto satisfactum Constitutioni, si recipiatur in die Iouis Sancta. quia (vt dixi) in hoc habetur respectus ad solemnitatem Paschalem: & recipiens die Iouis habet bunc respectum, & praeparat se ad festum. Item quia tunc institutum fuit hoc Sacramentum.*

Sed si Dominus Abbas Decretorum librum voluctasset, vtique apud eum huiusmodi cessasset controuersia, cum satis fuisset expressum per quendam Canonem generalem, a S. Sothero Papa conditum, vtraque die, si non fuerit quis in die Coenae Domini bene dispositus, etiam & die Resurrectionis communicare posse, *vt legitur in illo Canone incip. In Coena Domini. de Consecr. dist. 2. cuius verba quia parum, imo nihil his poterunt prodesse tẽporibus, per ea quae statim inferius traduntur, ideo referre omisi.*

His ergo controuersijs vertentibus, Eugenius IV. elongauit tempus praedictum a Dominica Palmarum vsque ad Octauam Dominicae Resurrectionis inclusiue: Huius Constitutionis meminit Nauar. *in d. Manua. cap. 21. num. 45.* qui excusat Abb. & alios praedictam tenentes opinionem. *Inuenitur autem prad. Constit. per extensam impressa in Priuilegijs Mendicã. fol. 139. vt ait Quarãta in d. Sũma Bulla verbo, Communio,* Quare si quis intra illos quindecim dies non adimpleret, tuncequidem peccaret, Graff. *d. lib. 2. to. cap. 27. num. 24. Emanuel Sa in dd. Aphoris. confess. verbo, Eucharistia. num. 8. versic. Qui per octo. Et Victorellus ibi in Addit.* ampliat
huiusmodi tempus in statu † Mediola-
77 ni per omnes Quadragesimae dies, di-
cens ibi morem esse, vt qualibet Qua-
dragesimae die communionis praecepto
satisfieri possit, ex sententia Nauarri,
78 *d. cap. 21.* & Suar. Quod † etiam in
Hispaniarum Regno seruari ait Azor.
to. 1. Mor. Instit. lib. 7. cap. 40. quaest.
4. & Toletus, lib. 6. cap. 18. ibidem relati
79 per eundem Victorellum. Possunt † ta-
men poenitentes de consilio Confesso-
ris diutius dictum tempus differre: &
licet pro hoc communis a quibusdam
(nescio an Iuris sint ignari) tradatur
opinio, tamen id expressum est in eodẽ
cap. Omnis, bis verbis.

„ *Nisi forte de proprij sacerdotis, &c.*

Quod declarat Nauarr. *d. num. 45. eiusdem cap. 21.*

80 Solent † nihilominus Reuerendissi-
mi Episcopi hos in suis Dioecesibus ex-
communicationis vinculo ligare:
quod non puto improbandum. Vnde
tunc forte procedere posset opinio Me-
nochij, & aliorum supra relatorum: quo
casu purgatio, vt diximus, indici po-
test: quam suspicionem si purgare con-
templerint, poterunt vt Haeretici, sub-
lata huius Immunitatis spe, puniri.
Quod procedit secundum id, quod di-
ximus de eo, qui per annum volens in
excommunicatione permanserit.

81 Sed hoc limitabis † in meretricibus,
quae (vt ait Emanuel Sà *dictis Aphor.*
Confess. verbo, Confessio. num. 43.) non
comprehenduntur statutis Synodalibus
excommunicantibus non confitentes,
aut non communicantes in Pascha: vn-
de refert has non debere denuntiari:
ibi Victorellus in Addit. alleg. Vinal. &
de Graffijs. sed locum, quem affert ex
Graff. non inueni: Vualdus autem in
Candelabro aureo, tit. de Confessione, nu.
60. hanc defendit opinionem.

Vndecima praesumptio, quam ponit
Menoch. *in d. praesump. 6. lib. 5. nu. 29.*
82 est, cum quis † assidue blasphemat: hunc
de haeresi suspectum dicit ex Carrer.
post Alf. *in Comment. ad Constit. Neap.*
in

in verbo, Inconſutilem, num. 48. tradẽs
huiuſmodi blaſphemos aliquando pu-
nitos ab Inquiſitoribus hæreticæ pra-
uitatis. Qua de re copioſius tractare
dicit Alphonſum de Caſtro *lib. 1. de iu-*
ſta hære. punit. cap. 12. & Simancam in
Commentarijs Catholicarum Inſtit. tit. 8.
de Blaſphemis & idem in Praxi hæreſeos,
tit. 9. de Blaſphemis. Refert etiam *in*
tract. de Arbitr. Iud. lib. 2. cent. 4. caſu.
375. quamplures, fere omnes auctores,
83 qui de hac re agunt: multoſque, † va-
rioſq; pœnarum modos, quibus blaſ-
phemi puniuntur in diuerſis mundi
partibus: nam non omnem ſecundum
Iuris communis diſpoſitionem puniũ-
tur, ſed iuxta locorum Statuta & con-
ſuetudines. Quid autem ſit blaſphe-
mia refert idem Menoch. *lo. cit. num.* 3.
ex D. Tho. 2. 2. *quæſt.* 13. *artic.* 1. dicẽs
84 Blaſphemia † eſt, cum Deo aliquid ne-
gamus, quod ei conuenit: vel aliquid
Deo attribuimus, quod ei minime
conuenit: & citra D. Tho. allegat etiã
Caiet. *ad eundem D. Tho.* Sylu. & Co-
uarr. Sed hos, & alios refert idem Co-
uar. *in Relect. in cap. Quamuis pactum.*
de Pactis. par. 1. §. 7. *num.* 8. Itaque ſi
blaſphemi noſtri temporis puniuntur
iuxta locorum conſtitutiones. Ergo
85 omnino dicendum eſt, pœnas † eiuſdẽ
communis Iuris in deſuetudinem ab-
ijſſe, quod etiam tangit Menoch. *in*
d. caſu 375. *num.* 26. Cum igitur in hoc
Regno extent quædam ſpecialia Iura,
vt in lib. Conſtit. eo. tit. de Blaſph. & in
to. 1. *Pragmat. tit.* 79. *poſt pragm.* 14.
igitur ſecundum eadem videretur di-
cendum, quod puniri debent. Pœnæ
86 † autem in eis contentæ hæ ſunt: Nam
blaſphemantibus Deum, & B. Virgi-
nem eius Matrem Sanctiſſimam perfo-
rari debet lingua, & in via publica, vel
in plateis ciuitatis per aliquod tempus
manere debent: atque per duos annos
in carceribus detineri iuxta arbitrium
Domini Proregis, & alijs pœnis ſecun
dum qualitatem, ac perſonarum con-
ditionem eidem reſeruatis multandi
ſunt. Inſuper *in ſeq. Pragmatica* 15.
87 contra † inuocantes nomen infelicis
Dæmonis ſanctum, conſtituta eſt pœ-
na quoque arbitraria, non ſolum con-
tra eoſdem blaſphemos, verum etiam,
& aduerſus alios, qui poteſtatem habẽt
corrigendi.

88 Sed has † Pragmaticas ſanctiones,
ſeu Conſtitutiones nemo eſt qui igno-
ret in deſuetudinem abijſſe, quia nun-
quam a iudicibus temporalibus blaſ-
phemantes puniti fuere: ſed quando-
que ab Inquiſitoribus Hæreticæ pra-
uitatis, quandoque vero a Reuerendiſ-
ſimis Epiſcopis puniuntur Vnde quic-
quid ſit, vt ad rem reuertamur noſtrã,
huiuſmodi quæſtionem definirem cum
89 Nauarro † *in d. Manu. cap.* 25. *num.* 201
qui (loquens in terminis noſtris) re-
prehendit Boerium *in ſuis Deciſſ.* qui
expreſſe voluit haſce perſonas non eſſe
admittendas ad hanc Immunitatem.
locus autem citatus ex Boer. eſt in Deciſ.
110. *num.* 6. *licet antea in præcedentibus*
numm. dubitauerit. Sed Nauar. ait, ſuo
iudicio illud non probari per rationes
eiuſdem Boerij male digeſtas: cum
(quicquid ille dicat) certum ſit, blaſ-
phemum, quatenus tamen talis eſt,
non eſſe Hæreticum, iuxta D. Thom.
ſententiam *in* 2. 2. *quæſt.* 13. *art.* 1. etſi
90 vna † cum blaſphemia de Hæreſi tene-
tur, non quidem qua parte eſt blaſphe-
mus, ſed qua parte eſt Hæreticus, & in-
fidelis deſinit gaudere hac Immunita-
te, & cum hac ſententia concordare vi-
detur Ambroſinus *hoc eo. tract. cap.* 8.
num. 10. *verſic. vlt.* dicẽs, quod ſi blaſ-
phemia eſſet de illa ſpecie, quam Hæ-
reticalem dicunt RR. PP. Inquiſito-
res, abſque dubio talis blaſphemus nõ
eſſet tutus, ſicuti non ſunt tuti ipſimet
Hæretici: & tunc poterunt ijdem In-
quiſitores aduerſus hunc procedere,
proue late probat Couarruuias *d.* §. 7.
num. 13. *circa fi. vbi multos allegat:* a
quibus quidem dictis non eſſe diſcedẽ-
dum, puto. Quod vero poſtea dicit
Dominus Ambroſiuus *in ſeq. num.* 12.
ver-

versic. Et propterea. saluo meliori iudicio, reijciendum censeo, eo quod sibimet contrarius videtur, dū dicit, quod ex impositione pœnæ apparet, quod blasphemi non puniuntur morte:& ob id credit, non esse priuandos hac Immunitate. Erg o sequeretur, quod quoties quis morte puniendus esset, omnino non deberet gaudere. ergo Hæretici tunc excludendi essent, cum relapsi curiæ sunt præsentandi: sed de hoc plenius sup. dictum est, *hoc.eo.Gag.* *§.IV post num.* 14.

Expedit autem cognoscere, quādo
91 † blasphemia sit Hæreticalis;& quando simplex, idest, non Hæreticalis? Vnde sciendum est, quod blasphemia Hæreticalis ea est, quæ Hæresim, seu falsitatē contra fidem formaliter aut virtualiter continet, & significat, qualis est, quando quis affirmat, vel negat aliquid de Deo, quod fide credere debemus: vel etiam tribuit creaturæ id, quod secundum fidem soli ipsimet Deo conuenit: vel de his dubitauerit. Pertinent etiam ad blasphemiam Hæreticalem nomina quædam cōuitij, quoties Deo attribuitur. V.G. Cum quis nuncupauerit Deū ignorantem, fatuum, iniustum, & alijs similibus nominibus; his enim casibus quamuis blasphemans expresse id non affirmet, virtute tamen iam satis affirmasse videtur, dum illa similia profert, Huiusmodi blasphemijs satis similes sunt, imò ijsdem coæquantur, quæ solēt his proferri verbis: Non credo in Deū; Abnego, & similibus: nam omnia hæc formam habent infidelitatis: de his videri potest Sotus *de Iust.& iu. lib.* 8. *qu.* 2. *art.* 3. *statim post princ.* ac Genuensis *in d. Praxi Archiep. cap.* 3. *num.* 11. *post med. in versic. Dicuntur autem blasphemiæ, &c.*

Blasphemia vero non Hæreticalis ea dicitur, quæ non habet nec formaliter, nec virtute falsitatem, quasi speculatiuam contra veritatem fidei, vt sunt omnes illæ, quæ per modum imprecandi, seu imperandi proferuntur. Atque etiā quæ fiunt proferendo aliquid, quod in Deo vere sit, sed per modum irrisionis: in his enim nō inuenitur quædam falsitas fidei opposita, sicuti in illis primo loco relatis, idcirco non sunt hæreticales: harum exemplum esse poterit, quādo dicitur, Per vitam Dei: Per animā Dei: Per vitam Christi, & similiter: Nā per huiusmodi verba contemptus tantū quidam Dei, non falsitas ostenditur: quapropter eatenus sunt blasphemiæ, quatenus execratoria verba sunt, quasi subijciendo vitam Dei defectioni, & morti: nisi eueniat, quod affirmatur. Quare in his non est propriè falsitas, quam Philosophi speculatiuam vocant quæ ad infidelitatem pertinet, sed quædam grauissima iniuria, & Dei contumelia: vnde hæreticales non sunt, vt videre licet Salzedum *in Addit. ad Diaz. in sua Praxi, cap.* 140. *versic. Et quia.* & Syluest. *in Summa, verbo, Blasphemia quæst.* 3. qui quosdam similes modo blasphemādi refert, quorum duos postremo loco positos distingui posse ab alijs, dicit: hi quidem modi videri possunt apud Boerium *Decis.* 301. *num.* 1. qui plura tradit, referens nonnulla exempla. Sed cum his annumerabis quoq; Couar. *in d. Relect. ad cap. Quamuis pactum, d. par.* 1. §. 7. *num.* 8. 9. & 10. qui similiter, de diuersis pœnarum speciebus tractat, vltra id quod ex Claro colligitur *in §. eo. hic est, Blasphemia.* Propterea sic debet intelligi Rebuffus *in d. Glos.* 1. *n.* 23. *vers. sexto quæro. to.* 2. *super Constit. in tract. hoc tit. nostro*, dū dicit, q qui blasphemare cōsueuit, q̄a sapit hæresim, non debet hac gaudere Immunitate: postea subdit dicens: Vel si ex animo fiat, &c. Quod iuxta supradictā distinctionem omnino intelligēdum est.

His quoque nec verberis addere
92 † cæteros, qui in Sanctos Dei blasphemias conferunt: nam nemini est ignotum, blasphemias collatas in Sanctos, in ipsum Deum per consequens attendere præsertim si in Beatiss. illibatamque Virginem eius Genitricem cōferen-

ferentur, *vt dicit tex. in cap. 2. inf. de Maledicis.* Et Couarr. *loc. cit. num. 9. versic.*
93 *Nono hinc patet.* refert, quod in † Hispaniarum Regno quædam exstat lex, quæ duplo maiorem pœnam statuit in blasphemantes Sacratiss. Virginem, quam cæteros Sanctos: quod sane laudandum, quampluribus miraculis cō-
94 probatur. Legitur † enim in Speculo Historiali, *sub tit. Ex gestis Virorum Illustrium Ordinis Cisterciensis, &c. Distinct. 3. Exemplo 43.* de quodam viro carnali, qui dum aleis aliquando luderet, & tesseris sibi male cadentibus perderet, quicquid in buccam eius veniebat, furibundo ore iurabat. Cumque iam pene omnia amisisset, alius quidam nefandus aleator accessit, & tumida indignatione amouens illum, ait: Cede iners, cede: ergo ludam pro te, tu enim nescis ludere. Cumq; & ipse (vt erat perditionis filius) similiter perderet, diabolico furore inflammatus, omnia cœpit Domini nostri Iesu Christi membra interiora, & exteriora, quasi per ordinem iurare, nihil omnino iniuratum volens omittere. Proferebat enim blasphemias horribiles atq; inauditas, veluti a diabolo instructus esset. Posthæc autem ad Beatiss. Virg. Mariam sermonem suum direxit, & similiter sigillatim de omnibus eius membris faciebat, ita vt sanæ mētis omnes qui aderant, a facie blasphemantis, & obloquentis aures obstruerent, & pectora tunderent. Ne dum iuramenta omnia seu blasphemias sacrilegus ore expleuerat, sed en subito de cœlo irruit in eum furor Domini inuisibili, & quasi fulmineo ictu feriens & perforans scelestum, Maiestatis iratæ terribile dedit experimentum. Percussus itaq; blasphemus corruit, & putans quod aliquis materiali gladio cōfodisset eum, horrendo gemitu exclamans, air: Heu, heu miser; Quis est qui me interfecisti? Cumq; diutius in terra palpitans, & mortiferos effluans gemitus volutaretur, tandem vt gehennadignus, cui fuerat traditus, abominabilem animam tartareis cruciatibus cōcremandam asportauit. Nudato itaque eius corpore, inuenta est in eius dorso plaga recens, terribili apertura dehiscens, ac si quis securi amplissima illum inuaderet, ita vt penetralia cordis, hepatis, & pulmonis funditus apparerent. Quo viso, viatores omnes contertiti sunt. Et cum tumor velociter ad vicinos perueniret, qui currebāt ad videndum, quidam de illis mœstus ad eum accelerabat. Huic autem itineranti, mortuus quidam apparuit homo, quem viuentem ille cognouerat, & dixit: Noui ego, quo tu tendas, sed incassum te fatigas: iam enim morte absorptus est, quem viuentem inuenire putas. Porro vnum est, quod relatere nolo: quia Dominus noster Iesus Christus a suis contumeliosis multas iniurias, & pariter patienter, & expectat tamquam patiens creditor: Sed eius Genitricis Immaculatæ Virginis læsiones atque conuitia non facile sustinet, sed aut præsenti supplicio citius punit, aut, si forte reseruat in posterū, cæteris malis acerbius ferit. His itaq; dictis, defunctus euanuit. Is vero ad locum perueniens, amicum iam mortuum iuxta illius vaticinium reperit; & referens quod audierat, terrorem terrori, & miraculum miraculo adiecit.

Item fertur etiam *in subseqq. Exemplo 44.* de quodam iuratore circa fines Cardocij, qui cū Intemeratæ Dei Genitricis Mariæ sacrata, & secreta membra ore spurcissimo iurare præsumeret, mox immundo spiritui traditus, durissima passione diu vexatus atque distortus est, ita vt oculis euersis, & facie tota enormiter intumescente, linguam ardentem, atque eiectam longius ab ore porrigeret. Qui cum ita fuisset lōgo, & horrendo tormento excruciatus, tādem miserabilem animam dæmoniacis spiritibus reddidit: linguamque effrænem, quam extraxerat, nec in morte retraxit.

His

His itaque, & alijs exemplis, quæ
possent adduci. quam perniciosum sit,
& abominabile apud Deum huiusmo-
di blasphemandi vitium, satis constat,
Quamobrem qui talia egerit, durissi-
95 me puniri debet. Nam in veteri † le-
ge tẽpore Moysis blasphemi lapidibus
obruebantur, vsque dum morerentur,
Leuit.24 num.13.& aliqq.seqq.

Est etiam alia blasphemiæ species,
96 quæ † facto committitur, quando s.
percutiuntur Sanctorum imagines, vel
ipsiusmet Dei, aut in eas immunditiæ,
vel lapides proijciuntur: Quo casu si
quis talia egerit, vehementer est de
hæresi suspectus, vt post Alfon. de Cas.
de Iusta Haret. punit. cap. 15. *refert Ge-
nuensis d.cap. 23. num. 11. in fi. in pract.
sua Praxi Archiep.* Et *Iacobus de Graffiis
d.par. 1. lib. 4. cap. 18. num.* 10: huiusmo-
di blasphemos hæreticales vocat, quã-
uis dicat, illos non incidere in Bullam
Cœnæ Domini, si ex animi passione
commoti spuunt imagines, vel concul-
cant Sacramentum, cum non habeant
errorem in intellectu, qui requiritur in
crimine hæresis, iuxta definitionem
ibidem ab eo traditam: credantque
Sanctissimum Sacramentum adoran-
dum esse, & Sanctorum imagines ve-
nerandas: quod videtur concordare
cum eo, quod supra dictum est *in S. III.
hoc eo. Cap. num.* 73. & 74. Sed pro hu-
iusmodi re videri potest Boer. *d. Decis.*
301. *num.* 17. & *Dominum de Musca-
tello, in suo tract. cuius sup. mentio facta
est hoc Cap. S. I. num.* 11. *Qui in tit. de
Crim. Læsæ Maiest. Diuina, sub rub. de
Blasphemia*, plura de vtraque specie re-
fert, hoc est, de blasphemia verbis, vel
facto commissa: & ponit quædam exẽ-
pla de his, qui facto deliquerunt. Itẽ
quædã tradit Farin. *Quæst.* 20. *nu.* 68.
cum tribus numm. subseqq. Itaq; caueat
vnusquisque a similibus, eo quod valdè
97 † Deo displicẽt huiusmodi blasphemiæ,
non solum in Sanctos, sed etiam in ca-
codæmonem, cum ex se talia mala sint.
Audi quæso Iudam Apostolum *in sua*

Catholica Epist. nu. 9. quid dicit.

„ *Cum Michael Archãgelus cum dia-
„ bolo disputãs altercaretur de Moyse
„ corpore, non est ausus iudicium in-
„ ferre blasphemiæ: sed dixit: Imperet
„ tibi Dominus * vide ca. si igitur 24.
„ quæst. 3. vbi de eodem**

In duodecima præsumpt. *quæ est sub
nu.* 30. vbi ait Menoch. quod simoniam
98 † committens suspectus est de hæresi:
(illudque ex diuersis probat scriptori-
bus quibus aliqui adhuc addi possent)
dico, quod nec Hereticus, nec de hæresi
suspectus est, nisi credat Spiritus Sãc-
ti gratiam vẽdi posse; vt optime voluit
Abb. in c. Per tuas *el* 1. *num.* 10. *inf. eo.*
99 *tit. de Simon.* Nam in d. textu † dicitur,
quod ad comparationem eius s. simo-
niæ cętera crimina quasi pro nihilo re-
putatur: Vnde idem Abb. *loc. cit.* dicit,
hoc non debere intelligi pro simplici
Simonia, quando s. committitur di-
cto, vel facto in dante, vel recipiente
vel promittente pecuniam pro recep-
tione alicuius rei spiritualis: sed pro eo,
qui dicit, (vt dictum est) gratiam Spi-
ritus Sancti posse pretio acquiri: secus
autem esse putat in simonia, *quæ com-
mittitur* hodiernis temporibus: dantes
.n. pecuniam, potius dant, vt inducant
superiorem ad ordinandum, vel ad cõ-
ferendum beneficium, quam quod exi-
stiment illam gratiam emi posse: vel
vendi, vel quam ipsi in veritate inten-
dant emere, vel vendere: & ideo puto,
(inquit) quod multa alia sunt grauiora
ipso genere simoniæ sic accepto: quod
patet ex facilitate dispensandi: & hoc
ex Innoc. *in c. Quoties. eo. tit.* refert,
quamuis eundem Innocentium alleget
Menoch. *loc. cit.* Sed Fel. sicut & Abb.
intelligit Innocent. *quem tradit in c.* 1.
circa fi. eo. tit. Et cum hac sententia
concordat etiam D. Thom. *in 4. Sentẽt.
dist.* 25. *quæst.* 3. *art.* 1. allegatus a Bell.
*in Addit. ad eundem Abb. in d. c. Quoties.
verbo, Hæreticus.* qui dicit, quod Simo-
niaci, si proprie & perfecte loquamur,
non sunt Hæretici, cum non habeant
opi-

opinionem: sed dicũtur Hæretici propter similitudinem actus, qui actus ita operatur, si existimarent Spiritum Sãctum pecunia possideri: quæ existimatio
100 esset Hæretica. Hinc puto, quod † debent Immunitate hac gaudere quoad pœnas infligendas corporales: secus autem quoad alia, quæ sequuntur ex hoc simoniæ crimine, hoc est, vt quis beneficium amittat, vel ab ordinum executione, & aliorũ suspendatur. Quare illa, quæ alibi tradit Menoch. *d. lib. 5. Præsumpt. 8. in princ.* non procedent in simonia simplici, prout iam dictũ est.

Sed hoc probatur expressa ratione, quod simonia non sit hæresis; nam si esset hæresis, vtique posset Dominus
101 Papa deponi, cum etiam † ipse simoniam committere possit, *Fel. in d. c. 1. & alij ab eodem allegati, & post eum Clarus in S. eod. idest, Simonia. versic. Quaro etiã nunquid vbi ponit quasdam distinctiones: plures alios refert Vgol. in suo tract. d. tit.*
102 *de Simon. Tab. 1. cap. 3. S. 1.* Nam Papa † propter Hæresim deponitur, *c. Si Papa Dist 40. quod tradit Abb. in d. c. cap. Quoties num. 2. Præposit. in d. c. Si Papa nu. 4. 5. 8. 14. & 16. vbi ad quadam contraria respondet, & tradit Vtutus in suis Comm. opinn. verbo, Papa non potest.* Sed hoc negatur in crimine Simoniæ, quia minimè deponendus est, *vti Abb. in d. num. 2. dicit ex Glos. eiusdem c. Si Papa qua est vltimo loco posita super qua multa pro, & cõtra congerit Clarus in S. fin. qu. 36. vers. Videndum igitur.* Ergo simonia non est Hæresis. *Quadam refert super his d. de Matthæis in d tract. Sept. Decretall. d. tit. de Simonia cap. 3. in Addit. vbi per tot. tit. plures, & diuersas tradit Extrauagantes Constitt. quarum quasdam etiam cum alijs, vltra prædictas, refert Quaranta in d. suo tract. Summa Bulla sub eadem Rub. Simonia. vbi multa tum ab eodem Quaranta, tum à Prospero de Augustino in Addit. doctissime ad eandem Simonia materiam concernentia annotantur.* Attamen quoad hoc non dubito, quod poterit Ecclesiasticus Iudex prædictis simoniacis aliquam iniungere pœnitẽtiam in tam infestissimi criminis pœnam, vt inf. *in fine harum Præsumptionũ seu in fine præsentis S. vel Quæstionis,* dicemus. Plures ac diuersos casus recenset Caiet. *in Summa eo tit.* in quibus non potest Ecclesiasticus Iudex procedere, quos apud eum videri oportet, quia satis doctè de eis loquutus est.

103 Decimatertia est Præsumptio, cum quis † in aliquo positus magistratu requisitus recusat auxilium præstare ad Hæreticum apprehendendum: is enim de Hæresi suspectus est, iuxta sententiam Menoch. qui Carrerium refert, allegantem cap. Vt officium S. *finali. de Hæret. lib. 6.* At quoniam in d. textu agitur de magistratibus, & alijs officialibus, qui requisiti ab Inquisitoribus Hæreticæ prauitatis recusauerint iurare se seruaturos Canones, & Statuta contra eosdem Hæreticos, eorũque fautores edita, ideo coniungenda mihi visa est hæc præsens Præsumptio cum decimaseptima subsequenti vbi idem Menoch. de similibus tractat, ponens vnum casum ab alio distinctum: sed quidem vterque ab eodem pendet iure: nam in fine eiusdem textus res hæc exstat decisa. Vnde videri oportet, an huiusmodi personæ sint vere Hæreticæ: quod iudicantis arbitrio relinquendum putaui. legi tamen potest Iacobus de Graffiis *d. lib. 4. eo. c. 18. nu. 17. & quatuor seqq.* qui hos casus æquiparat. Quapropter inter eos computarem: quos sup. diximus esse Hæreticorum fautores, *in n. 21. & 32.*
104 *cum aliqq. seqq.* Nam satis fauere † dicitur, qui negligit Hæreticos capere, si tamen iurisdictionem ad id habet, *vide de Graff. loc. cit.*

Decimaquarta Præsumptio coniungenda videtur cum Decimanona: sed de vtraque idem affirmarem, quod supra de proxima dixi: non tamen omnino similes Reos a pœnis liberos faciemus, vt dicetur in fine præsentis Quæst. seu S. vbi quasdam generales exceptiones tradimus.

Decimaquinta Præsumptio est, cum
105 Episcopus, † vel alius in sacris positus scienter hæredem instituerit Hæreticū, nam is de Hæresi suspectus fit: quod probare dicit text. in c. Si quis Episcopus. cum cap. sequ. infr. de Hæret. Sed aduerte quod cap. sequ. incip. In eos, loquitur de omnibus Clericis, dum ait.

,, *Denique hoc, quod de Episcopis, &*
,, *Præsbiteris dictum est, debet de re-*
,, *liquis Clericis exaudiri.*

Vnde subdit Glos. quod in hoc omnes pares sunt.

106 Hoc † autē, quod de Hereticis * Vide quod tradit *Soar. in lib. Comm. opin. lit. I. num. 199. ex quodam, vbi videtur contra nostra scriptura, quem tamen non omnino reijciens, sed prout inf. in fine huius præsumptionis sub num. 114. sic saluari posse existimarem. Adde etiam Marquardum de Iudæis. p. 2. cap. 5. nu. 24. qui de magis communi testatur, quod Iudæos singulari possit aliquid relinqui imo, & hæreditas dari: ea ratione quia eius secta non est prohibita, sed permissa. & ibi dicit quomodo intelligantur dicti Iudæi inimici nostri; quod tamen in solis Iudæis militare vult non autem in cęteris paganis, sed quoad Episcopus, & alios clericos hoc non admittit.* * diximus, extenditur ad quoduis infidelium genus, vt patet in d. text. in cap. Si quis Episcopus, dum generaliter de paganis loquitur, ibi,

,, *Aut paganos petulerit, &c.*

Vbi Glos. per alium præd. c. sequ. In eos, ad omnes illos extendit, qui Catholici non sunt: quod quidem expressis ibidem patet verbis, dum dicit d. text.

,, *Qui Catholici non sunt.*

Quod pro hoc not. Felin. *in cap. Iudæi.*
107 *il 2. in fi. inf. de Iudæis.* Et hoc † de consanguineis quoq; intelligendum est: nam si fuerint Hæretici, vel Pagani minime a Catholicis hæredes poterunt institui, prout iam expresse habetur in supracit. Iuribus.

Aduerte autem, quod text. in d. c. Si quis Episcopus, non dicit, quod instituens Hæreticum, vel infidelem hæredem censeri debet Hæreticus, vel de Hæresi suspectus, sed tantum anathematizari præcipitur. Imo Abb. *ibidem* huiusmodi personas nec inter Hæreticos connumerat, sed solum excom-
108 municatas vocat. Felin. † autem *ibi in Summario* dicit, quod post mortem puniri debent velut Hæreticæ. Hinc videtur oriri quædam quæstio; quia si *d.* text. de excommunicatis tantum loquitur, alia deberet esse ratio minorē habens difficultatem, quam casus, de quo in §. præsenti agitur: quia excommunicatos diximus (cum de Personis egimus *sup. Cap. III. §. 2.*) admittendos ad huiusmodi Immunitatem: Hæretici vero hac præsenti Constitut. excluduntur. Quare proculdubio, si Felini opinio vera est, omnino similes personæ supradictæ sunt excludendæ. Sed nihilominus aut velut excommunicatæ, aut velut Hæreticæ, seu de Hæresi suspectæ, non obstante hac Immunitate, puniendæ essent, sicuti diximus de excommunicatis *lo. sup. cit.* licet diuersimode. At primum pro Felini sententia exstare videtur illud, quod tradit Glo. 1. & Abb. *in c. vlt. nu. 6. circa fin.*
109 *Locati.* volentes, legem † intelligendam & declarandam esse secūdum titulum, iuxta quem situata est, *pro quo facie text. in l. 2. ff. de Statu hom. & text. in §. Quibus. in Prima Constitut. Codicis. tradit etiam Menoch. lib. sexto seq. Præsumpt. 1. num. 20. Cacher. Decis. 20. num. 4. vbi quamplures traduntur, & vndique alij.* Secundo pro eo. Felin. assistit text. in cap. Sane profertur. 24. quæstione 2. quod allegat Glos. dicto cap. Si quis Episcopus. *in verbo, Post mortem.* Nam in dicto cap. Sane, agitur de Hæreticis etiam post mortem excommunicandis, seu mauis denuntiandis: Et in §. Multi Episcopi, alias, Item multi Episcopi, idem dicitur, quod habetur in d. c. Si quis Episcopus, licet

de Solis Episcopis loquatur: quod forte puto fuisse extensum ad alios Clericos, vti dictum est per alios supradictos Canones.

Respondetur tamen, quod quamuis prædicti Canones loqui videantur de Hæreticis, eo quod subsunt titulo de similibus tractanti; attamen parum refert, quia non ob hoc censeri debent Hæretici, qui simili modo Hæreticos & Infideles hæredes instituerint: sed forsan quia tractant de eorundem Hæreticorum pœnis, videlicet, quod nec hæredes debent institui, præsertim (vt ibi dicitur) a personis prædd. Ecclesiasticis; ideo d. tit. subnixi sunt: Qua ratione vtrique obiectioni pro Felino traditæ satisfactum est: nam d. S. Multi Episcopi, eodem modo inclusus videtur in d. c. Sane.

Sed præter hæc, dicamus cum Felino, & Menochio *lo. citt.* quod ex hac causa huiusmodi personæ redduntur suspectæ de hæresi, quia parent cum Hæreticis communicare: vnde de excommunicatione nulla est dubitatio, quin eo ipso incidant in illam: quia etsi non legitur expresse in dd. Iuribus, patet nihilominus in quampluribus alijs, præsertim in d. cap. 1. Bullæ Cœnæ. Quis enim magis auxilium dari videtur, quam qui bona sua illis reliquerit? Hoc autem de Hæreticis tantum intelligendum esset, nam cum alijs in temporalibus licet communicare, vti sup. plene dictum est *in d. Cap. III. S. 3.*

Verum præsens quæstio parum, imo nihil prodesse in hoc præsente Libro, fortassis quis dicet, eo quod loquitur de illis, qui post mortem suam Hæreticos instituerint hæredes, vel aliquid eis reliquerint: quomodo ergo poterit Delinquens ad Ecclesiam post mortem fugere? imo etiam in præcitatis casibus post mortem excommunicari præcipitur: quia hæreditas ante mortem non

110 dicitur. Nā hæreditas † nihil aliud est, nisi successio in vniuersū ius, quod defunctus habuit, *l. Nihil est aliud. ff. de verb. sign. & l. Hæreditas nihil ff. de Reg. iu. facit tex. in l. Et si qui. ff. de Petit. hæred. cuius similis definitio habetur apud Cic. in Topicis in loco a definitione.* Idem dicitur de legato, cum sit donatio in testamēto &c. *l. Legatū est. ff. de Legatis 1. & 2.*

Vnde dic, quod hoc verum est quo ad ipsos Hæreticos quia nisi præmoriātur personæ instituentium, auxilium nullum consequi possunt personæ institutæ: quo vero ad ipsosmet instituentes tempus institutionis cōsideratur, quia ex tunc videntur cum illis cōmunicasse quare sufficit intentio cum opere subsequuto, *arg. c. Nuper. in fi. sup. de Bigamis* Quod quidem colligi videtur, ex ipsomet c. Si quis Episcopus, in illis verbis:

„ *Saltem post mortem ei anathema*
„ *dicatur.*

Nam fortassis ante mortem non dum venerat in notitiam, præsertim si in solemni testamento instituti fuerint: quapropter detecto crimine post mortē, eodem tēpore denūtiari debent. Hinc igi-

111 tur quod † dictum est de personis prædictis Ecclesiasticis, extendendum est ad omnes Christi fideles, cum & ipsi simili modo cum illis personis nō Catholicis cōmunicare possint; nam iura prohibentia communionem cum personis prædictis, arctant omnes Catholicos siue Ecclesiasticos siue laicos qualibet exceptione remota: & sic militante eadem ratione, procul dubio eodem iure vti debemus, *vt sup. in S. præced. num. 150. traditum est.*

Non obstat, q̄ hæc Iura peculiariter de prædictis Ecclesiasticis personis loquātur: vnde cū simus in odiosis ad alias nō extendā, dicemus; quia in odiosis nō debet fieri extēsio, præsertim, quia si p̄ter personas prædictas, alias cōprehēdere voluisset, expressisset, sicuti dū de Episcopis prius loquuta sunt, postea ad alios præsbiteros, & inferiores Clericos extēsa sunt: Quia resp. q̄ illud forte potuit esse, q̄a tūc tēporis nō erat specialiter prohibitū, vel prouisum de his Hæreticorum fautoribus per Concilia, vel

Iura generalia: Vnde D. August. in illo speciali Concilio Africano de his solum tractare voluit: nam illamet Iura, quæ subsunt d. titulo de Hæreticis, ex præd. Concil. Africano sunt extracta, *vt ibi videre est*: in qua Prouincia
112 † D. Augustinus exstitit Episcopus, *d.c. Sane §. fi.* qui eundem Canonem, Sane profertur, condidit. Et licet lege Imperiali super hac re prouisum sit, *vt patet in toto tit. C. de Hæreticis, præsertim in l. Manichæos*: attamen illæ leges nõ arctabunt personas prædictas Ecclesiasticas: imo nec excommunicationẽ valent inferre.

113 Sed rursus, nõne, dices, omnia † nostra, facimus quibus auctoritas nostra impertitur? *l. 1 §. Sed neque, vers. Omnia enim, C. de Veu. iu. enucl.* Sed licet sint illa Iura supradicta extracta a Concilijs specialibus, quia tamen in Corpore Iuris sunt inclusa, præsertim in hoc Lib. Decretalium, cuius Canones, & Iura Gregorij IX. Pontificis auctoritate a D. Raymundo sunt collecta, ibiq; inserta, *vt in earundem Præfat. legitur*; Ergo vim generalis legis habent, sicuti & alia iura ibidem subnixa; & hoc modo, quia prouisum exstat expresse de fautoribus, defensoribus, & similibus ibidem in d. Decretall. *sub d. tit.* quæ iura absque personarum exceptione loquuntur, omnes simul cuiuscunque status, gradus, & conditionis comprehendentia; ergo Iura supradicta specifice tradita pro casu præsentis Præsūptionis loqui videntur tantum de illis personis ibi comprehensis. At facilis huiusce rei tradetur responsio, si bene perpendere voluerimus verba eiusdem c. Si quis Episcopus, vbi *in fi.* dicitur, quod nedum excommunicari debet Episcopus, qui illas personas hæredes instituerit, verum, & inter dei Sacerdotes nomen eius delendum est, vt patet his verbis.

„ *Atque eius nomen inter Dei Sacer-*
„ *dotes nullo modo recitetur.*

Quod postmodum ad omnes Clericos extensum est. Itaque prædicti Canones nil aliud disponunt noui, nisi quod dictum est, videlicet, quod non debent nomina prædictorum inter personas Ecclesiasticas recitari. Quod factum esse dicitur propter consuetudinem quorundam locorum, vbi nomina eorum scribuntur in aliquo libro, & in die obitus illorum recitantur, & pro eis fit aliqua oratio; de quo videri potest Dominus Abb. *in d.c. Si quis Episcopus. post num. 3. & Archid. in d.c. Sane nu. 3.* Quod puto fieri, si forte alibi hoc seruatur, vel ita factum fuisse, vt in die Anniuersarij cuiusq; singularium, egregiarumq; personarum eorum nomina legebantur, & pro eis oratio fiebat.

Concludendum igitur, quod quando inter viuos compertum fuerit, aliquem cuiusuis conditionis, sexus, vel gradus siue Clericum, siue Laicũ Hæreticũ hæredem instituisse, vel aliquid ei in testamento legasse, tanquam eius fautor, vel auxiliator puniri debet: vnde quod sup. diximus de his auxiliatoribus, & similibus *in præsumpt. 4. sub num. 32.* censerem in hac præsenti statuendum.
114 Quod † limitandum puto secundum illud, quod etiam dictum est, quando .s. egenis fuerit aliquid relictum: *Vide supra nu. 37.*

* Hoc tamen non videtur esse intelligendum per alijs, hoc est Infidelibus: quia licet non possit eis vniuersaliter legari, idest alicui vniuersitati legari non possit, posse nihilominus videtur singulis legari, vt de Iudæis loquitur *tex. in l. 1. C. de Iudæis, & text. in l. Cum Senatus ff de Reb. dub. vbi omnes ita tenere ait Lambert. de Iure patr. lib. 1. art. 3. quæst. 7. princ. par. 1. num. 16. & allegat etiam ibidem Azonem in Summa C. de Iudæis. Sed ibi Azo vtitur aduerbio forte, dicens, Sed forte singulis Iudæis legantur. Vnde consideranda sunt eius verba; quia meo Iudicio videntur communia supradictis. Si ergo clerici Iudæis, & alijs Infidelibus non possit aliqui legare eadem ratione, vt supradictum est firmissimè puto,*

nec

*nec ab alijs Christianis hoc faciēdum erit. Videndus est eod. Syluest. in summa verbo Iudaeus nu. 2. prope finem, versic. sextum, nulli, &c. qui hac Azorius sententia vtitur.**

Decimasexta Praesumptio videtur,
115 cum Religiosus † derelicta religione factus est apostata, hoc est, cum sine iuxta causa, vel probabili a religione discedit, eum sane suspectum de haeresi dicit Menoch. *in d. Praesumpt. 6. lib. 5. num.* 34. ex Siman. Alfon. de Castro, & Melchio. Cani.

116 Quod † multo magis procedere videtur, quando ipse apostata duxerit vxorem: nam secundum Bald. *in l. Nemo Clericus. C. de Sacrosanctis Eccless. & Episcop. Balneoreg. in Iudiciali Inquisit. in verbo Haeresis. num.* 22. hunc vere Haereticum censeri dicit Menoch. in
117 *subseq. num.* 35. Sed quidem non † ita simpliciter hoc debet intelligi, sed cum aliqua distinctione: ideo ad Abb. in *c. De Homine. num. 6. sup. de Celebr. Missarum*, recurrendum censui, qui post Ant. de Butr. non solum non est ausus hoc affirmare, verum etiam & cū quadam distinctione reddit eum tantum de haeresi suspectum, dicens:

„ *Quidam professus quandam religionem, exiuit ordinem, & duxit vxorem. Inquisitor haeretica prauitatis volebat contra eum procedere, vt suspectum de haeresi: Quaeritur nunquid possit? Ex praedictis dicit Butr. quod aut ille contraxit palam, & praesumitur errare in fide: & sic potest procedere contra eum: aut clandestine, & non praesumitur errare: & sic non poterit Inquisitor procedere contra eum: quod no. quia facit ad multa, &c.*

In contrarium facit text. in l. fi. in fi. ff. de Ritu nupt. ibi: Palam delinquentes, vt errantes, maiori poena excusantur. Clam committentes, vt contumaces plectantur. sedd. text. procedit quoties quis ignorare praesumitur Ius consanguinitatis; nam si contrahant palam cum consanguinea, vel affine, videtur errasse sine dolo: & fecerat ignoranter. Si clam contraxerit; tunc videtur scire iniustum, vnde praesumitur dolus, & ideo non parcitur illi. In casu vero tradito ex Abb. iam ille qui contrahit gnarus est sua conditionis: & ideo palam contrahendo videtur de haeresi suspectus; de qua facit actum temerarium, quasi pro nihilo reputanda praecepta Ecclesia. Secus cum clam contrahit: quia tunc non videtur contemnere Ecclesiam. Vnde male ait Io. de Ana. in cap. cum ex iuncto de Haeret. quem refert Iac. Boulenc in l. Capitalium. §. famosos. ff. de poen. num. 15. cum lex naturaliter inter nepet. Cuilec. vol. 6. qui contrarium asserat. Sed hoc debet intelligi illis terminis de quibus nos supra; non vt ipse intelligit in termini Domini Abbatis. Vnde etiam Afflict. super Constitut. Incō-sutilem. nu. 25. & adde Additionem primam, & quintam sub literis A. & E.

Quare si hoc procedit in apostata a religione, multo magis vindicat sibi lo-
118 cum in Clerico † in sacris constituto, qui dimisso habitu clericali, simili modo vxorem duxerit, hunc sane post Io. Lup. Bern. Diaz Siman. & Pegn. suspectum tantum de haeresi dicit idem Menoch. in alio loco, *idest, in tractat. de Arbitr. Iud. cent. 6. casu* 146. *num.* 49.

Vnde ex hoc quodammodo videtur sibimet contrarius, licet in primo casu loquatur de religioso: in secundo vero de Clerico in sacris constituto. Sed aduerte, quia Menoch. non est sibi cōtrarius, eo quod Baldus ab eo allegatus in ijsdem loquitur terminis, in quibus Dominus Abbas qua propter Menoch. intelligendus est, prout ab eo allegati dicunt, vt statim inferius apparebit.

Si vero exstiterit pertinax in apostasia, is vere Haereticus censendus est, & ob id vt talis est puniendus, vt ex eodem Menoch. habetur *d. num.* 34. post Siman. & quae ibi traduntur. Hinc er-
119 go dicendum, apostatam † admittendum ad hanc Immunitatem iuxta supradicta, & ita expresse dicit Rebuff. in

d. 2.

d. 2. tomo. ad Comment. super Constit. hoc tit. de Immun. Glos. 1. n. 24. vers. Septimo, quod de anno 1440. die 3. Maij fuit apostata ab Ecclesia extractus, quia subtraxerat bullas, & sigilla: demum dictum fuit, eum admittendum, vel restituendum ad hanc Immunitatem, & ea debere gaudere: cui sententiae astipulatur Decianus *lib. 6. cap. 28. alias 29. n.*
120 13. quamuis quandam † tradat distinctionem, dicens, dummodo non aufugiat ad eãdem religionem, a qua diuertit, ea ratione: quia frustra legis auxiliũ inuocat, qui in legem committit, *c. fin. inf. eo.* Sed quidem puto omnino deceptum Decianum, quia quod de vna religione dicitur, de alijs est affirmandum, quemadmodũ diximus *sup. hoc eo. Cap. §. III.* de eo qui deliquerit in vna Ecclesiarum, nam ẽ priuatur illius Immunitate, eodem modo generaliter nõ valebit se tueri aliarum praesidio. Ratio autem Deciani locum habere posset, quando huiusmodi apostata gaudere vellet priuilegijs religionis, nam tunc ei dicendum esset, frustra legis auxiliũ, &c. quo vero ad hanc Immunitatem non procedit, quia non violat locũ, qui communiter omnibus praestat illud auxilium. Itaq; indistincte dicendum est, quod gaudere debet, absque tot adminiculis, iuxta Domini nostri Iesu Christi verbum *in illo Lucae, cap. 15. post num. 11.* dum narrauit de quodam patrefamilias, qui duos habuit filios; quae res ita se habet.

„ *Homo quidam habuit duos filios: & dixit adolescẽtior ex illis patri: Pater da mihi portionem substantiae, quae me contingit. Et diuisit illis substãtiã. Et non post multos dies, congregatis omnibus, adolescentior filius peregre profectus est in regionem longinquam, & ibi dissipauit substãtiam suam viuendo luxuriose. Et postquam omnia consummasset, facta est fames valida in regione illa, & ipse cœpit egere. Et abijt & adhaesit vni ciuium regionis illius. Et misit illum in villam suam, vt pasceret porcos. Et cupiebat implere ventrem suum de siliquis quas porci manducabant: & nemo illi dabat. In se autem reuersus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abundant panibus: ego autem hic fame pereo. Surgam, & ibo ad patrem meum, & dicam ei: Pater peccaui in cœlum, & coram te: iam non sum dignus vocari filius tuus: fac me sicut vnum de mercenarijs tuis. Et surgens venit ad patrem suum. Cum autem adhuc longe esset, vidit illum pater ipsius, & misericordia motus est, & accurrens cecidit super collũ eius, & osculatus est eum. Dixitque ei filius: Pater peccaui in cœlum, & coram te; iam non sum dignus vocari filius tuus. Dixit autem pater ad seruos suos. Cito proferte stolam primam, & induite illum, & date anulum in manum eius, & calceamenta in pedes eius, & adducite vitulũ saginatum, & occidite, & mãducemus, & epulemur: quia hic filius meus mortuus erat, & reuixit: perierat, & inuentus est. Et cœperunt epulari, &c.*

Hoc exemplum huc translatum, & adductum est propter lectoris facilitatem & rei similitudinem: nam sicuti Hostiensis quoddam dictũ suum (de quo supra actum est *Cap. praeced. §. penult. alias, X. in fi. num. 2.* confirmat exẽplo mulieris, quae sanguinis fluxum patiebatur, *vt suo loco videre est*, ita etiam, imo multo magis casus praedicti decisionem auctoritate praecitati exempli confirmare debemus, eadem ratione quam sup. vbi de illo Hostien. dictum est, militante.

Limitabis tamen omnes has praesumptiones, quae in fauorem Reorum vertuntur, secundum limitationem generalem inferius dicendam *in fine praesentis §.*

Decimaseptima Praesumptio declarata est sup. cum de praesump. decimater-

tertia dictum est.

Decimaoctaua Præsumptio, est cum
121 quis † palam duplici coniugio eodem
tempore copulatus est: hunc de hæresi
suspectum dicit Menoch. *in d. Præsump. 6. num. 37. quod refert etiam in d. suo tract. de Arbitr. Iud. casu* 420. *nu.* 114.
tradens quamplures, qui eodem tempore pluribus nuptijs fuerunt copulati, de quibus hic superfluum esset tractare. In hoc autem casu præsentis præsumptionis simpliciter sumptæ, nõ videtur sortiri posse, locum quod de Hæreticis dictum est: quia nõ est adeo vehemens ista suspicio, vt leuibus saltem contrarijs argumentis elidi non possit: nam alij, de quibus in præcedẽtibus præsumptionibus est actum, magnam videntur habere cum Hæreticis similitudinem: huiusmodi vero penitus diuersam. Sed primo quod non sint
Hæretici probo sic: Omnis Hæreticus
122 est excommunicatus: sed duplici † cõiugio eodem tempore copulatus non est excommunicatus, vti post Glo. 2. *licet ille primam alleget* Card. Imol. & alios *in Clementina vnica de Consang. & affin.* refert Couar. *in Epist. ad Quartum Decretall. de Matrim. cap. 7. S. 3. num. 6. post med. versic. Suspectus etiam*, quem allegat Menoch. *d. casu*. 420. *eo. nu.* 114. Ergo non est Hæreticus. Sed quod non sit excommunicatus, probat expresse text. in c. An non. 24. *quæst.* 3. vbi Nicolaus Papa Lothario Regi scripsisse fertur, dicens.

„ *An non districta vltione feriendus*
„ *es, qui in duabus vxoribus adulte-*
„ *rium Lamech & flagitium imitatus*
„ *esse dinosceris?*

123 Quapropter Couar. † *lo. supracit.* bene
arguit Paulum Grillandum *in tract. de Pœnis omnis. coitus quæst.* 14. qui voluit huiusmodi personas incurrere ipso facto excommunicationis pœnam, prout ipse refert. Suspicio autem, quæ ex hoc crimine oritur, tradetur statim inferius.

124 Alia † tamen pœna de Iure Canonum secundum matrimonium, priori firmo manente, contrahentes puniuntur, nam pannis abscissis dehonestãtur, & tonsurantur: & vt moris est in quibusdam locis, quia vestes, & capilli inciduntur eis in ignominiam ante, & retro, *c. De benedicto 32. quæst. 1. cum sua Glos. in verbo, Caluatos. quem textum allegat Abb. in c. Cum haberet num 3. inf. de Eo, qui duxit in matr. quam polluit per adult. & post eum, & alios Menoch. d. casu 420. num.* 117. Atque etiam in alijs locis solent ante valuas Ecclesiæ, dum diuina celebrantur, cum mitra infami melle vncti, ac pennis desuper circunspersis in scala collocari, & postmodum publice per viam verberari: qui mos exstat hic in partibus nostris, & ideo Dominus Abbas eiusdem moris facit mentionem *in d. num. 3. & in cap. 1. nu. 2. inf. de Sortilegijs.* Solent etiam præter has, alijs cogi pœnis, vt hic in Regno, quia vt plurimum per aliquod tempus condemnantur ad remigandum.

125 De iure † vero Cæsareo aliter puniuntur: nam pœnæ capitis similes facit obnoxios, *text. est in l. Eum qui duas C. ad L. Iul. de adult. quem pro singulari retulisse. Ludo. Rom. sing. 533. incip. Tu scis, qua pœna sit, tradit Zacb. in Addit. ad Abb. eo. num. 3. Sed Menocb. in d. num. 117. eundem allegat in sing. 531. Aduerte ergo, ne erres, quia nullibi talia refert Rom. sed est in sing. 537.*

At penam hanc in hoc Regno nunquam fuisse vsu receptã, traditur: quia temporales Iudices in his non se interponunt: imo nedum in partibus nostris, sed in toto terrarum orbe prædictam capitis pœnã in desuetudinem abijsse, refert idem Menoch. *d. casu* 420.

126 Hinc ergo, si de suspicione aliqua hæresis aduersus hos agere velimus, distinguendum † putarem: nam aut is, qui bino coniugio, vel pluribus eodem tempore copulatus est, optimæ indolis, bonæue conditionis est, ita vt de eo suspicari possit de sacramento Matrimonij; aut, prout sæpissime accidit, est homo vilis, & infimæ conditionis, ita quod

absit

absit illa suspicio; nam huiusmodi personæ non vt affectent iniuriam sacramēto, sed forsitan ob cupiditatem habendi nouas dotes; aut libidinis studio, veluti aliquarum puellarum amore captæ, quas nisi matrimonio iungendi causa illas peterent, habere nequirent, ad simile facinus committendum ducuntur: quod viris quoque optimæ cōditionis accidere potest, vti diximus sup. *ex cap. An non.24.quæst.*3. de Rege Lothario: *de quo etiam tractatur in c.Scelus.2.quæst.1.& in c.Teugualdum.* 31. *quæst.* 3. & de quamplurибus alijs, & Regibus magnisque viris de quibus loquuntur historiæ. Huiusmodi (inquam) quia non habent prauam intētionem aduersus sacramentum, hac eos Immunitate non priuarem, sed aliquā salutarem pœnitentiam, *prout in si præsentis S. dicemus*, illis imponerem: quod colligitur, imo expresse legitur in cap. Si quis fuerit. 32. *quæst. septima.* Vbi Martinus Papa similibus pœnitentiam agere præcipit, dicens:

„ *Si quis fuerit multis nuptijs copula-*
„ *tus, pœnitentiam agat. Conuersa-*
„ *tio autem, & fides pœnitētis tempus*
„ *comprehendat.*

Vbi Glos. exponit multis nuptijs copulatus eodem tempore, de talibus enim loqui ait d. c. *vt in c. De his, qui.* 31.*quæst* 1 *& ibi Glo.si allegat d.c.Teugualdum.*

127 Sin † autem de eis adsit aliqua suspicio, quam nec purgare voluerint, tunc meritissime vt Hæretici condemnandi sunt, in quo casu non dubito, quin in Bullam Cœnæ incidant, vt bene tradit de Grassijs *d.par. 1. Decis. aurr:cass.consc.lib.4.cap.*18.*nu.*15. Vnde dicit Farin. ex multis, quos allegat in *Quæst.*8 *nu.*127. *versic. Amplia.* quod

128 purgata † illa suspicione, potest contra tales iudex quoque temporalis procedere: sed huiusmodi facultatem se ingerendi temporales iudices aduersus dictas personas iam diximus sublatam.

129 Huius † autem euidens suspicio erit, cum alicui fuerit denunciatum, vt secundam velit relinquere vxorem, si vir fuerit, & primæ adhærere: quod si facere neglexerit, tunc quidem vehementer de hæresi suspectum se reddet, quod male sentiat de Sacramentis.

Hæc sint dicta quo ad hoc; plures casus refert Clarus *in S. Fornicatio.versic. Dicitur etiam*, & vndiq; alij. Quapropter dicendum est, quod quanto plura erunt coniugia, quibus quis eodem tempore copulatus fuerit, tanto maior erit suspectus; & tunc cautius est agendum.

Cæteras vero præsumptiones, quas post has refert Menoch. relinquerem boni viri arbitrio. Sed vltra eas, quædā mihi visæ sunt addere, quarum prima sequens est.

130 Præsumitur † ad huc de hæresi suspectus, Qui carnes diebus prohibitis ab Ecclesia sine necessitate comedit, quamuis aliquando id a voracitate prodire possit absq; vllo mentis errore, *Pegna in Direct. Inquisit. par. 2. quæst.* 55. *quem refert Genuensis in d. Praxi Archiep.d.cap.*23.*num.*11.*vers.comedētes. vbi plures alios recenset casus his supradictis similes, sicut diximus.* Sed in tali casu putarem nō esse contra Reum præsumendum, cum hoc procedat, vel pendeat ex sola eius conscientia; vnde sufficeret ad purgandam hanc suspicionem eius simplex iusiurandum, sicuti fieri solet in similibus casibus. Nam ea

131 † quæ dependent ab animo, & consciētia, possunt probari per iuramentum, quia alio modo probari non possunt, *late post multos tradit Maranta in Repet.l.Is potest nu.* 316. *ff. de Acquir. hæred. vbi allegat Abb. quo loci in Addit. eiusdem Abb. plures, vltra illos, allegantur. Huc accedat etiam quod traditum est sup.Cap.præced.S.X.num.3.de Virginum Vestalium iuramento.*

132 Alia † erit suspicio contra Sacerdotes Confessarios, dum illud exercent munus; nam si forte in illo actu mulieres ad libidinē sollicitauerint, vel prouocauerint, quia ex hoc male de Pœnitentiæ

tentiæ ſacramento ſentire videntur, eo
abutentes, de hæreſi fiunt ſuſpecti: &
contra eos Inquiſitores hæreticæ pra-
uitatis procedere poſſe, tradit Pegna
in d. Direct. d. quaſt. 55. ac ita ſeruari in
Trib. Sanctiſs. Inquiſitionis, teſtatur
Lopez *ad Diaz in praxi crim. canon. cap.*
82. quod in quadam Extrauag. Con-
ſtit. Pij IV. Pont. Max. confirmatum
exſtat, quam refert Emanuel Rod. *tom.*
1. ſuarum Quaſt. regg. quaſt. 59. *art.* 4.
fol. 557. *Impreſſis Salmantica.* cuius trã-
ſumptum tradit Quaranta *in d. tract.*
Summa Bullarum. verbo, Confeſſor. §.
Sciendum eſt etiam. fol. 196. *in impreſſis*
133 *Venetijs* 1607. qui eandem † extendit
ad eos, qui alliciunt adoleſcentes ad
actum nefandum, rationibus *inibi* ab eo
relatis, quarum nos aliquas ſup. teti-
gimus *hoc Cap.* §. *III. poſt num.* 50. *in*
verſic. Nec mirũ ſit, per aliqq. ſeq. numm.
Et refert Genueſis *in d. Praxi Archiep.*
cap. 79. *circa fi.* hanc † Conſtitutionem
134 extenſam per S. opt. record. Clemẽtis
VIII. etiam ad eos, qui prope actum
confeſſionis, ante, vel poſt, talia perpe-
trauerint, dans quoque practicã, mo-
dumque contra ſimiles procedendi.

135 Eſt † & alia de hæreſi ſuſpicio, imo
& verus Hæreticus videtur, cum quis
nondum ad ſacrum Præsbiteratus or-
dinem promotus, Miſſæ ſacrificium ce-
lebrare, imo vſurpare, vel Pœnitentiæ
136 † Sacramentum Chriſti fidelibus mi-
niſtrare præſumpſerit: huiuſmodi Reus
curiæ ſeculari puniẽdus mandatur per
quandam Conſtitutionem Pauli IV.
Sixti V. & demum per aliam eiuſdem
Clementis VIII. *incip. Etſi alias felicis*
record. Paulus Papa IV. &c. quam ad
verbum refert idem Quaranta *in dicta*
Summa Bull. verbo. Ordo. Conſtit. vlt.

137 Idem † dicendum eſt de impedien-
tibus, & offendentibus perſonas; ac di-
ripientibus bona, & frangentibus car-
cerea Officij Sanctiſſimæ Inquiſitionis:
nam ſeculari curiæ tradi debent, vt le-
gitimis pœnis aduerſus reos criminis
Læſæ Maieſt. damnatos primo capite
conſtitutis, plectantur: ac de eorum
filijs idem, quod in illo capite cõtine-
tur, diſpoſitum eſt: quæ pœna exten-
ditur ad quaſuis Eccleſiaſticas perſo-
nas cuiuſuis gradus, conditionis, di-
gnitatis, &c. præterquam Epiſcopos,
quorum ſibi Dominus Papa cauſam
138 ſeruauit. Et qui † pro talibus veniam
petere, aut alias intercedere tentaue-
rint, in eaſdem pœnas, quæ in Hæreti-
corum fautores a Sacris Canonibus, &
Conſtitutionibus inferuntur, ipſo facto
incident. De his loquitur quædam
Extrauagans Cõſtitutio Sanctiſſ. mem.
Pij V. quam refert Dominus Quaran-
ta *in d. Summa Bull. verbo, Haretici cõ-*
ſtit. 2. *incip. Si de protegendis.* & tradi-
tur in Bullario Domini Laertij Cheru-
bini fol. 1046. vbi plura leguntur, quæ
in eadem Conſtit. videri poſſunt.

Huiuſmodi autem ſupradicti duo
proximi caſus videntur ſpectare ad §.
XIV. inferius ferendum: ſed quia ſub-
ſunt crimini Hæreſis, ideo hic eos tra-
dere curaui.

Sed nil mirum, ſi Gregorius hic in
noſtra CONSTITVTIONE crimen
Hæreſis excludere voluerit, quod an-
tea nullo expreſſo Iure fuerat excluſũ,
ſed tantum Iure periti de eo mentionẽ
fecerãt; quia iuſtiſſima ratione factum
139 eſſe, quiſque cognoſcet: Nam diuino †
iure cautum exſtat, ſimiles Reos ab Im-
munitatis Locis fieri alienos, vt appa-
ret in Ieremia *cap.* 7. vbi legitur de po-
pulo Hebræorum, qui, vt idolalatriæ
crimen commiſerant, & alijs immundi-
tijs, & peccatis erant inuoluti, confidẽ-
tes ad Templum ſe conferebant, vt Deũ
deprecarentur. Vnde indignatus Do-
minus, per prophætam hæc illis nun-
tiare mandauit, dicens.

„ *Sta in porta Domus Domini. & præ-*
„ *dica ibi verbum iſtud, & dic: Audi-*
„ *te verbũ Domini omnis iuda, qui in-*
„ *gredimini per portas has vt adore-*
„ *tis Dominũ. Hæc dicit Domin⁹ exer-*
„ *cituũ Deus iſrael;* Bona *facite vias*
„ *veſtras & ſtudia veſtra, & habita-*
„ *bo vobiſcũ in loco iſto. Nolite cõfidere*
„ *in verbis mendacij dicentes; Tem-*

„ *plum Domini. Templum Domini,*
„ *Templum Domini est. Quoniam si*
„ *bene direxeritis vias vestras, &*
„ *studia vestra; aduenæ, & pupillo,*
„ *& viduæ non feceritis calumniam,*
„ *nec sanguinem innocentem effuderi-*
„ *tis in loco hoc, & post deos alienos*
„ *non ambulaueritis in malum vobis-*
„ *metipsis: habitabo vobiscum in loco*
„ *isto in terra quã dedi patribus ve-*
„ *stris a seculo, & vsque in seculum.*
„ *Ecce vos confiditis vobis in sermo-*
„ *nibus mendacij, qui non proderunt*
„ *vobis: furari, occidere, adulterari,*
„ *iurare mendaciter, libare Baalim,*
„ *& ire post Deos alienos, quos igno-*
„ *ratis. Et venistis, & stetistis coram*
„ *me in Domo hac, in qua inuocatum*
„ *est nomen meum, & dixistis: Libe-*
„ *rati sumus, eo quod fecerimus om-*
„ *nes abominationes istas. Nunquid*
„ *ergo spelunca latronum facta est*
„ *Domus ista, in qua inuocatum est*
„ *nomen meum in oculis vestris? Ego*
„ *ego sum; ego vidi, dicit Dominus.*
„ *Ite ad locum meum in Silo, vbi ha-*
„ *bitauit nomen meum a principio; &*
„ *videte quæ fecerim ei propter mali-*
„ *tiam populi mei Israel. Et nunc quia*
„ *fecistis omnia opera hæc, dicit Do*
„ *minus; & locutus sum ad vos mane*
„ *consurgens, & loquens, & non audi-*
„ *stis; & vocaui vos, & non respon-*
„ *distis; Faciam Domui huic, in qua*
„ *inuocatum est nomen meum, & in*
„ *qua vos habetis fiduciam: & loco*
„ *quã dedi vobis, & patribus vestris,*
„ *sicut feci Silo. Et proijciam vos a fa*
„ *cie mea, sicut proieci omnes fratres*
„ *vestros vniuersum semen Ephraim.*
„ *Tu ergo noli orare pro populo hoc,*
„ *nec assumas pro eis laudem, & ora-*
„ *tionem, & non obsistas mihi; quia*
„ *non exaudiam te. Nonne vides quid*
„ *isti faciunt in ciuitatibus Iuda, &*
„ *in plateis Ierusalem? filij colligunt*
„ *ligna, & patres succendunt ignem,*
„ *& mulieres conspergunt adipem, vt*
„ *faciãt placentas reginæ cœli, & libẽt*
„ *dijs alienis, & me ad iracundiam*
„ *prouocant. Nunquid me ad iracun-*
„ *diam prouocant dicit Dominus? Nõ-*
„ *ne semetipsos in confusionem vultus*
„ *sui? Ideo hæc dicit Dominus Deus:*
„ *Ecce furor meus, & indignatio mea*
„ *conflatur super locum istum super*
„ *viros, & super iumenta, & super*
„ *ligna regionis, & super fruges terræ,*
„ *& succendetur, & non extinguetur.*
„ *Hæc dicit Dominus, &c.*

Similia verba tradit etiam inf. cap. 11. idem Ierem. Hinc optime Summus Pontifex Innocentius expresse in hac Constitutione sancitum reliquit, vt Hæresis crime sit exceptum, cum enim supra iam diximus Idololatriæ crimen ad hæresim spectare: de quo nemo dubitet, puto. similem textum extraxi ab Esaia, *cap. 1.* qui loquitur de Sodomitis de quibus suo loco *inf. §. XIII. (vbi eiusdẽ capitis verba traduntur)* dicemus.

140 Nec † etiam mirum sit, si non solum de Hæresis crimine simpliciter in hac Quæstione, seu præsenti §. tractauerimus, sed & de illis quoque, qui de eodem sunt suspecti, quia etiam hi appellatione Hæreticorum continentur, vt bene, & sancte scriptum reliquerunt Impp. Gratianus, Valentinus, & Theodosius, *relati in l. Omnes. C. d. tit. de Hæreticis.* his verbis.

„ *Hæreticorum vocabulo continentur,*
„ *& latis aduersus eos sanctionibus*
„ *succumbere debent, qui vel leui ar-*
„ *gumento a iudicio Catholicæ reli-*
„ *gionis, & tramite detecti fuerint*
„ *deuiare.*

Quibus cognitis, ac patefactis soluta
141 videtur præsens Quæstio. Vnum † tãtum superest sciendum, quod licet in quibusdam casibus ex supradictis quis fuerit ab hæresis crimine purgatus, si tamen remanebunt aliquæ reliquiæ eiusdẽ casus, pro quo de hæresi inculpatus sit, vt est in eo, qui pluribus cõnubijs eodẽ fuerit tẽpore copulatus; Itẽ in blasphemo, & similibus alijs; vtiq; licet cũ Immunitate hac gauisurum ire dictum sit, non tamen omnino liber euadet, quia poterit Dominus Episcopus

non

non deuiando a Sacris Canonibus, huic aliquam salutarem iniungere pœnitentiam, iuxta illud Apostoli 1. *ad Timot. cap. 5. num. 20.*

142 „ Peccantes † *coram omnibus argue.* Quod D. Tho. *in 3. par. quæst. 55. art. 1. in princ.* intelligit pro publico peccatore, cui pœnitentia publica debet iniungi: *faciunt pro hoc plures Canones sub Causa 2. quæst. 1. alia plura tradit Sbroz. in tract. de Offic. Vicarij lib. 2. quæst. 17. in princ. sed præsertim videri potest Sacrosi. Concil. Trid. sess. 24 de Refor. cap. 8. in prin. vbi eiusdem Apost. dictum traditur.* Quod euenit propter rationem eiusdẽ Apost. quam statim post verba præcitata refert, dicens.

„ *Vt & cæteri timorem habeant.* Cuius sententiæ intellectum bene traditur in Concil. Trid. *dicto cap. 8.* his verbis.

„ *Apostolus monet, publice peccantes*
„ *palam esse corripiendos: Quando*
„ *igitur ab aliquo publice, & in mul-*
„ *torum conspectum crimen commis-*
„ *sum fuerit, vnde alios scandalo of-*
„ *fensos, commotosq; fuisse non sit du-*
„ *bitandum, huic condignam pro modo*
„ *culpæ pœnitentiam publice iniungi*
„ *oportet, vt quos exemplo suo ad ma-*
„ *los mores prouocauit, suæ emenda-*
„ *tionis testimonio ad rectam reuocet*
„ *vitam.*

Colligitur ipsimet sacri Canones aliquando requirunt satisfactionem fieri à Reis fugientibus ad Loca nostræ Immunitatis: quia non omnino eos liberant à pœna, vt supra diximus Cap. 5. Si delictum quod huiusmet Immunitatis defensionem [illegible] fuit, ideo merito [illegible] imponenda erit aliqua pœnitentia publica, quamuis non forsitan ab [illegible] parcat: sed nihilominus quia ex huiusmodi criminibus Respublica læditur, ergo & publica pœnitentia, vel saltem, publica satisfactione absolutionem consequentur. Poterit

143 tamen Episcopus † publicam hoc pœnitentiam geo in aliud secretum commutare, quando ita magis iudicauerit expedire, ita d. Concil. Trid. loc. cit. in seqq. verbis post supra relata. * de quo vide Abb. & ibi addit. in cap. fin. nu. 4. de pœnis, vbi nobiles mitius puniri vult. *

S V M M A R I A.

dist. 1. dum tractat de Principe ; & in num. seq.

31 *Pontifex Maximus quomodo alio vocetur nomine?*

32 *Cardinales S.R.E. Principes dicti.*

33 *Imperator Princeps vocatur.*

24 *Rex princeps appellatus.*

26 *Bruta quadam principem habent.*

27 *Viri excellentes in sua facultate principes vocati.*

31 *Pronomina Meus, Tuus, Suus, &c. quomodo capiantur.*

34 *Guido Papa Quæst. 344. quomodo intelligendus, dum de Læsa Maiestatis crimine tractat.*

35 *Allobroges num etiam Imperatori subsint?*

36 *Gomez. Varr. Resol. lib. 3. cap. 2. num. 10. declaratur.*

38 *Vicarius Principis, alias Vicerex an comprehendatur inter illos Principes de quibus hac Constitutio loquitur.*

An personas Illustres condemnare possit? num. 39.

An etiam propter eius praeminentiam æquiparetur ipsimet Regi, vel Principi? num. 40.

Crimen in eius personam commissum, qua lege puniatur? nu. 41.

Et qua pœna teneatur eius literas falsificans? num. 44.

42 *Capycius in Decisione 130. num. 43. & aliquibus seqq. dum distinguit Læsa Maiestatis crimen in personam Viceregis cum persona principis concordat cum quodam Statuto Regni.*

43 *Catanenses Cives quibus in casibus extrahi possint a suo foro?*

44 *Falsificans literas Proregis, vide sup. Vicarius Principis.*

46 *Facere contra Statum quomodo intelligendum?*

Et quomodo contra personam? nu. 47.

49 *Feudi ratione an quis pro delictis a domino feudi puniri possit?*

Et an ratione feudi eius sortiatur forum? nu. 50.

51 *Adiuuans subditum Principis aduersus eundem qua pœna teneatur?*

52 *Machinationem contra principem sciens, & non reuelans, cui pœna sit obnoxius?*

§. VII.

SEPTIMO ab hac Immunitate sunt exclusi, Qui Læsæ Maiestatis criminis Rei fuerint. Ex hac præsenti Quæstione non modica resultat vtilitas ob tam varias, multasque Doctorum sententias : sed quorundam omissis, quasdam hic, quæ vtiliores mihi visæ sunt, referam. Hanc si quidem Quæstionem secundum prædictas Iureconsultorum opiniones facile adinuenies cõtrouersam apud Farin. *d. Quæst.* 28. *num.* 72. qui ex Bossio *in tit. de Captura. num.* 32. (quem ad huc refert Clarus *in dict. Quæst.* 30. *versic. Quæro nunquid. in fi.*) ait, quod neque pro Læsæ Maiestatis crimine debet, vel extrahi potest Reus ab Ecclesia : & ita fuisse decisum in Senatu, ex eo, quod casus excepti in c. Inter alia. *inf. eo.* non sunt extendendi ad alios similes, vel maiores : quam tamen decisionem putant idem Boss. & Clar. *locis citati.* minime recipiendam fore : eamue nec Iuri consonam dicit Farin. *d. nu.* 72. non obstantibus rationibus in contrarium, quibus satis optime respondet Gigas *in tract. eo. tit. de Læsa Maiest. crim. lib. 3. quæst. 3. tota sub rub. de Pluribus, & diuersis quæst.* qui *in num.* 17. testatur ita fuisse seruatum tempore suo : & post Gig. refert etiam Decian. *in d. tractat. crimin. par. 2. lib. 6. cap.* 28. *num.* 23. hanc comprobasse, & ita in praxi receptum esse : tradit quoque *ibidem* Farin. quorundam Romanorum exempla, quæ sane parum, nisi nostra præsens exstaret Constitutio, obstarent. Sunt ; & adhuc nonnulli, qui plurimum hunc extendunt casum, fere ad omnes Læsæ Maiestatis criminis species : quod cum bene inspexisset, ac considerasset Sanctitas fel. record. Gregorij XIV. volens his obuiare, contro-

uer-

uersasque tollere, maturo, sanoque consilio hac eadem Constitutione sancitum reliquit, vt solum ijs.

1 „ *QVI † LAESAE MAIESTATIS*
„ *IN PERSONAM IPSIVSMET*
„ *PRINCIPIS REI FVERINT,*
„ *IMMVNITAS ECCLESIA-*
„ *STICA NON SVFFRAGE-*
„ *TVR.*

Quapropter ex hoc cognoscitur, quod præter hunc Casum, cætera Maiestatis Læsæ crimina sub Ecclesiæ protectione remanent, a qua decisione quilibet ne recedat, cauere debet.

Antequam ad quædam specialia veniamus, videre oportet, quid nam sit MAIESTAS: & quis PRINCIPIS appellatione contineatur: & postmodũ autẽ aliquos speciales casus trademus, quibus huiusmodi Delinquentes sunt priuandi hac Immunitate. His patefactis facile cognoscetur quis inter hos Læsæ Maiestatis Reos in Personã Principis connumerandus sit: vnde absque tot, & tantis discussionibus, breuiter præsenti Quæstioni finem imponemus.

2 MAIESTATIS † nomen si quis bene consideret, multis attributum fuisse ab antiquis Scriptoribus inueniet: quod, & vulgo receptum nemo est qui ignoret. Loquor autem de Maiestate humana non Diuina, cum Deo non solum hoc nomen, verum, & quicquid vniuersum ei conueniat. Vnde hic habetis duplicem esse Maiestatem, & Diuinam, & Humanam *vt diximus sup. in Initio Cap. II. in fi.* Et quamuis nulla de hoc dubitatio esse debeat, citra ea, quæ sup. tradidi *hoc Cap. S. III. nu. 68. & aliqq. seqq.* idem quoque refert Ambrosinus *hic cap. 9. num. 2. versic. Quod duplex.* Vnde Lactantius Firmianus *lib. 6. Diuinarum Instit.* Singularem Maiestatem appellat, dicens.

„ *Nihil autem Sancta & Singularis*
„ *illa MAIESTAS aliud ab homine*
„ *desiderat, quam solam innocentiam.*

Omissis itaque illis, quæ ad Diuinam spectant Maiestatem, ea solummodo tradam, quæ pro hac re magis mihi visa sunt necessaria.

Primum itaque sciendum, multa his similia accumulat *Budæus in Annotat. Reliq; in Pandect. sub S. In cap. seq. Qua-*
3 *lis est, &c.* quod MAIESTAS † est amplitudo & dignitas populi, vel senatus, vel Principis, Imperatorisue, aut alterius priuati magni viri, siue etiam alterius inanimatæ rei, *Calepinus in Dictio-*
4 *nario lat. verbo, Maiestas.* Et dicitur † a magnitudine, vel, quod magis proprium est, quasi Maior stans. Hinc er-
5 go multiplex † esse fertur: nam cũ quis in aliqua constitutus est dignitate; vel si quod magnum facit, habere Maiestatem fertur, veluti cum dicimus: Maiestatem nominis, iuxta illud Martialis, *lib. 1.*

„ *Pars libri ad Maiestatem sacri no-*
„ *minis tui allegata.*

6 Quandoque accipitur † pro grauitate, iuxta illud Cic. de Amic.

„ *Quanta in oratione Maiestas.*

Item Horatius, 2. *Epist.* 1.

„ *Sed neque paruum carmen Maie-*
„ *stas recipit tua.*

7 Quod † etiam & brutis, alijsue inanimatis rebus (vt dixi) pro eorum magnitudine appropriari solet. Estq; Maiestas credita Dea, Honoris, & Reuerentiæ filia, de qua Ouidius . . .

„ *Donec Honor placidoque decens Re-*
„ *uerentia vultu;*
„ *Hinc sacra MAIESTAS, quæ mũ-*
„ *dum temperat omnem:*
„ *Quaque die partu est edita, magna*
„ *fuit.*

8 Maiestas † populi dicebatur: Auctori-
9 tas † autem Senatus. Populus enim sciscere solebat, Senatus censere, & auctor esse: En Cic. 3. *Phorm.*

„ *Omnes ad auctoritatem huius Or-*
„ *dinis, Maiestatemque populi Roma-*
„ *ni defendendam conspirasse viden-*
„ *tur.*

Hinc est, quod Imperatores Archadius,
10 & Honorius viros † illustres, qui consilio & consistorio eorundem Imperatorum intersunt; Senatores, & alios, *de quibus lex. in l. 3. in Codice Theodosij, tit.*

tit. ad L. Iuliam Maiestatis loquitur, sub Maiestate esse tradiderunt: *Estque de lex registrata in nostro Codice Iustiniano,* (*eodem tit. L. 5.*) statuentes, quod si quis in huiusmodi viros aliquid fuerit machinatus, veluti Læsæ Maiestatis reus teneatur: quorum verba hæc sunt:

„ *De nece etiam VIRORVM ILLVSTRIVM, qui consilijs, & consistorio nostro intersunt: Senatorum etiam, (nam & ipsi pars corporis nostri sunt), vel cuiuslibet postremo, qui nobis militat, cogitauerit: (eadem enim seueritate volũtatem sceleris, qua affectum puniri iura voluerũt) ipse quidem vtpote MAIESTATIS REVS gladio feriatur.*

Exstat etiam & Paul. sententia *registrata in l. penult. in fin. ff. de iust. & iur.* dicentis.

11 „ *Vbicunque Prætor † saluo MAIESTATE imperij sui, &c.*

Plura de his videri poterunt apud Decianum *in suis tract. crimin. lib. 7. cap. 1. & 2.* quæ vt perlegi, erubui quidem, quorum aliqua ex eo trastulisse fortassis quidam putabit: sed Deum testor, qui huius rei veritatem non ignorat, nam antequã alios inspexissem, per memet ipsum quæ supra dicta sunt, rescripserã ex meis scriptis super Primo lib. Institut. Imperiall. postea, dum illa huc transponerem, libros reuoluens, VI. idus Iunij eiusdem præsentis anni 1610. reperi apud præd. Decianum multa ad propositum nostrum fuisse cõgesta: quę cum moris sit mei aliena nunquam transcribere, nec omnino mihi visa sunt necessaria referre omisi.

His cognitis super hoc nomine Maiestatis, iterum videndum est, qualis esse debeat PERSONA PRINCIPIS quã intellexerit Gregorius in hac nostra Constitutione; nam si nouerimus, cui debeat applicari, facillime tunc hanc absque controuersia determinabimus: cum hæc Constitutio non solum de MAIESTATIS LAESAE crimine loquatur, sed de illa specie, quæ PERSONAM PRINCIPIS attingit. Quare videndum est, quis nam veniat Principis appellatione: & de quo Principe Constitutio nostra loquatur?

Itaque noueritis, quod PRINCIPIS

12 † appellatione multæ cõtinentur per-
13 sonæ, quarum meminit Nebrissensis † *in Lex. iuris, verbo Princeps.* Sed illa
14 omnia transtulisse videtur a Glos. † magna in Clementina vnica, de Baptismo, & eius effectu; quæ plura corrupte, idest, non fideliter allegat: idcirco ego vtroq; omisso, & Nebris. & Glos. quædam addendo ex fide, quæ a d. Glos. traduntur, referre curabo.

15 PRINCIPEM † ergo quis ignorabit Deum esse, licet Glos. præd. tradat auctoritatem Esaiæ *cap. 11. sed est cap. 9. sub nu. 6.* ibi.

„ *Deus fortis pater futuri seculi PRINCEPS pacis, &c.*

Sed quoad Deum non me interponã, sicuti cum de Maiestate egi: ipse enim Princeps est Principum, & Dominus omnium. Videamus ergo de alijs.

16 Angelus † etiam lucis Princeps dicitur, iuxta illud Iosue, *cap. 5. in fi. ibi.*

„ *Sum PRINCEPS exercitus Domini.*

Idem cantat Ecclesia in Antiphona festiuitatis S. Michaelis Archangeli, dicens.

„ *PRINCEPS gloriosissime Michael Archangele, &c.*

Sed hoc nomen PRINCIPATVS cuidam constituit Angelorum ordini, vt in Præfatione ad Missam eadem cantat Ecclesia, & legitur etiam in die eiusdem festi S. Michaelis *in prima lectione secundi nocturni quæ alias est quartaillius officij matutinalis,* ex scriptis D. Gregorij *in Homel. 34. in Euang. ante med.* quod Apostolus primus omnium scribens ad Romanos, *vt habetur cap. 8. num. 38.* & ad Colossenses, *vt habetur cap. 1. num. 16.* addidit. Hæc quoad cœlestia.

17 Item Angelus † tenebrarum, idest diabolus, Princeps vocatur, vt apud SS. Euangelistas, Matth. *cap. 9. num. 34.* Mar. *cap. 3. num. 22.* & Lucam, *cap. 11.*

num.

num. 15. legitur his verbis.

„ *In Belzebub PRINCIPE damoniorum ejcit damonia.*

Alias dicitur Princeps mundi, secundū Ioannem, *cap.* 14 *in fi.* ib:

„ *Venit enim PRINCEPS mundi huius, & in me non habet quicquam.*

Quod Gratianus refert in c. Si in morte. S. ecce. versic. sed notandum. 23. *q.* 8. *Et iterum in Io.* 12. *nu.* 31.

Item diabolus dicitur Princeps vitiorum, *c. Princeps. de Pœnit. dist.* 2. *in princ.* Alias dicitur Princeps aeris, secundum Apost. *ad Ephes.* 2. *in princip.* ibi:

„ *Secundum PRINCIPEM potestatis aeris huius, &c.*

Sed quia huiusmodi principatus non sunt de his, quæ huc spectāt, ideo omittendum cogitaui.

18 PRINCEPS † autem hic dupliciter
considerari potest, Ecclesiasticus .s. &
19 Temporalis: Ecclesiasticus † cum dignior sit, (quia illum præcellit, quantū Sol præcellit Lunam, *c. Solitæ. sup. de Maior. & obed. & faciunt quæ diximus sup. in Initio Cap. III. Adde præpos. in c. Suscipitis. num.* 4. *Dist.* 10. ideo ab Ecclesiastico tāquam digniori est inchoandum.

20 Ecclesiasticus † ergo Sūmus PRINCEPS est (vt omnibus notum est) Romanus Pontifex, de quo loquitur c. Corpora. *de Consecr. dist.* 1. a Nebriss. *loc. cit.* allegato: Sed Glo. in c. Ecclesiæ Princeps. *Dist.* 35. *verbo Princeps,* pro omnibus Prælatis intelligit, nam vtrūque capitulum coniungit, hoc est d. c. Corpora, & d. c. Ecclesiæ: sed quicquid sit, siue pro Papa, siue pro alijs Ecclesiarum prælatis, parum refert, cū inter ipsos prælatos, nemo dubitat, primum tenere locum Romanum Pontificem. Sed alia Glo. *in c. Si quis. verbo princeps, sup. de Maior. & obed.* dicit pro Papa intelligendum esse: & hoc approbat Archid. *vt per Glossellam, seu (vt vocant) Apostillam ad Glos. fin. in cap. Diffiniuit.* 17. *quæstione* 4. Hoc idem apud Hebræos legitur: nam in *Actibus*
21 *Apost. cap.* 23. *& seq.* Pontifex † Maximus, Sacerdotum PRINCEPS appellatur: Pontifex autem per excellentiam, iuxta illud Philonis *in* 2. *to. tit. de Specialibus legibus, quæ referuntur ad duo Decalogi præcepta, &c. longe post med. in versic. A peccatis voluntarijs.*

„ *PRINCEPS vero Sacerdotum siue Pontifex per excellentiam*

Adde c. 1. *S. pontifex. Dist.* 21. Concludit tandem Nebrissensis *loc. cit. in fin.* per vtrumq; capitulum, quod Ecclesiarum Prælati Principes dicuntur: nec solum Prælatos, idest, Episcopos, verum etiā quemlibet alium iudicem Ecclesiasticum, Principem vocat per *prædictum* c. Diffiniuit. Sed re vera quod habetur in d. c. Diffiniuit: pro solis Episcopis debet intelligi, quamuis Glossa ibidem refragetur, concordans cum dictis Nebrissensis, a qua puto Nebriss. illud sumpsisse. Sed hac de re tractabimus inf. *Cap. seq. S. I.* Nam d. c. Diffiniuit, pro solis Episcopis sumendum est, iuxta hanc Constitutionem, quæ solis Episcopis illam tribuit facultatem extrahendi, & cognoscendi causas Reorum huiusmodi, Ecclesiam petētium: quod & Imperiali lege cautum probabimus *in dicto S. I.* & ita habetur in quodam Canone Apostolorum *in eorum ordine* 54. vbi Episcopus vocatur Princeps, his verbis.

„ *Si quis Clericus Episcopum contumelia affecerit, deponitor: PRINCIPI enim populi tui non maledices.*

Quod desumptum videtur ex illo Exodi, cap. 22. *num.* 28. *vbi hæc eadem habentur verba, hoc est, Principi, &c.* His quoque
22 adduntur Sanctæ † Rom. Eccles. Cardinales, qui PRINCIPIS nomine decorantur eo ipso, quod Summus Pontifex eos in illam erigit dignitatem: de qua re diffuse tractat Fr. Hieronymus Romanus *in sepissime citatis suis Rebus pubb. sed de hoc in Republ. Christ. lib.* 3. *cap.* 2. * *adde Henr. Botch. in cap. fin. dilígent. nu.* 10. *de præscription.*

Hæc de Principibus Ecclesiasticis:
23 deueniamus ad PRINCIPES † Temporas

porales, inter quos præcipuum occupat locum Dominus Imperator, *toto tit. in rubro, & nigro C. de Legibus & Constit. Principum, addito §. Sed & quod Instit. de iu. nat. gent. & ci. qui desumptus est ex l. 1. ff de Constitut. Principum, & cum eo concordat textus in l. Si imperialis. §. cum igitur. C. d. tit. præalleg. & facit textus in Nouella Constit. 143. tit. de Muliere raptū passa. in princ. collat. 9.* Et Iustinianus *in princ. Proœmij Instit.* se Principem appellat Romanorum: *& ita quoque legitur in Oratione, quæ pro eodem Imperatore dicitur in Missa.* * *Illud idem habetur in §. Et quia prima instit. de fideicommiss. ibi Nuper, & nos eundem Principem superare contendentes. Item in l. postquam. §. Imperator. ibi; Recte placuit Principi, &c. ff. vt legatorum seu fideicom. sententiam casu caueatur.* *

24 Princeps † quoque Rex dicitur *cap. vnico, §. vnde in veteri. sup. de Sacra vnct. & cap. vnico, de Baptismo lib. 6.* Et secundum Clementinam præcitatam

25 de Baptismo, largius † sumitur nomen hoc Principatus, dum dicit.

„ *Nisi Regum, vel PRINCIPVM, &c.*

Vbi Glos. (cuius quoque sup. meminimus) ait, quod si large Principatus sumatur pro dominio, vel populi dominatione, iam videretur, quod omnis habens baroniam sit Princeps: sicque large omnis regens prouinciam, dominium, gentem, prolem vel plebem, dici potest Rex: *allegat c. Duo ista, 23. quæst. 4.* quod in Sacris literis multoties rescriptum adinuenitur, vt in illo *Io. cap. 12. num. 4.* ibi.

„ *PRINCIPES multitudinis crediderunt in Iesum.*

Et in *Act. Apost. cap. 3. num. 17.* ibi.

„ *Scio quia per ignorantiam fecistis, sicut, & PRINCIPES vestri.*

Quod *Apost. ad Corinth. 1. cap. 2. nu. 8.* repetit *Ioue, cap. 9. num. 15.* ibi.

„ *PRINCIPES quoque multitudinis iurauerant eis.*

Et rursus idem in num. 18. ac alibi legi poterit, præsertim in illo Deutoronomij *cap. 1. num. 13.* ibi.

„ *Date ex vobis viros sapientes, & gnaros, & quorum conuersatio sit probata in tribubus vestris, vt ponam eos vobis PRINCIPES.*

Et rursus repetitur in nu. 15. Item Dux militum Princeps dicitur, vt patet in Genesi, *cap. 40. num. 3.* ibi.

„ *Misit in carcerem PRINCIPIS militum.*

Et Nebrissensis *lo. cit* omnes Dominos seculares Principes vocandos ait, *ex c. Princeps 23. quæst. 5.* Item plus dicit illa præd. Glos. *in præcit. Clementina*, quod nedum homines Principes vocantur,

26 sed etiam inter † bruta Principes adinuenitur: nam Apes, & Grues suum habent Principem, *c. In apibus 7. q. 1.* Sunt etiam alia plura, quæ ad huiusmodi Principatus nomen spectare videntur: sed de his hic satis.

Vnum tamen non omittam: nam vi-

27 ros † egregios in sua facultate, Principes vocare solemus, vt de Aristotele, dicitur, qui Peripateticorum Principes appellatur. Item de Homero, & Virgilio, quorum alter inter Graios, alter vero inter Latinos Poetarum Principes dicuntur. Item de Marco Tullio Cic. Oratorum Principe vocato: & sic de similibus: qua de re libri pleni sunt; sed quæso vide Calepin. *in proprijs suis locis* Vnde ob eorum excellentiam cognomento facultatis decorantur, hoc modo videlicet, ita ait Philosophus: ita Poeta: ita Orator: & similiter, quasi, ita ait Aristoteles, &c. Quod nedum inter profanos, sed etiam inter Diuinos vsitatum est: nam dum de Propheta simpliciter loquimur, Dauidem intelligimus: * *D. Th. 22. quæst. 174. art. 4. in princ. post Glos. in princ. Psalterij.* * de Sapiente, Salomonem: de Apostolo, Paulum, & sic de reliquis: & hoc est ob id, quod habetur infra *in num. 37.*

Visis ac cognitis de MAIESTATIS ac de PRINCIPATVS nominibus, opus est inuestigare quem comprehendi voluerit Gregorius sub hoc LAESAE MAIESTATIS crimine? Quare infra di-

dicendis rationibus attendendum est,
28 quod in † hoc Casu, de quo agitur in nostra Constitutione, ille tãtum PRINCEPS comprehenditur, qui nullius est potestati subiectus in temporalibus, quiue absolute leges condere,& quem; libet subditum suum punire valet absq; alterius mandato, vt sunt Dominus Imperator, Reges, & alij magni Viri: veluti Dux Sabaudiæ, Magnus Dux Florentiæ, & alij similes: inter quos enumerandi sunt Serenissimus Dux Venetiarum, Ianuensium, & aliarum Rerũ publicarum superiorem non recognoscentium, veluti Illustriss. & Reuerendiss. Dominus Magnus Magister Militum Hospitalis. S. Io. Hierosolymitani, qui in Insula Melitæ suam habet mansionem: hunc sane Insulæ Principẽ appellat Apost. *vt traditur in Act. Apost. cap. 28. num. 7.* licet esset barbarus qui tunc Insulæ præsidebat. Huc accedat quod ait Diu. Hieronym. *in 2. parte Epistol.* dum scribens ad Pammachium *de optimo genere interpretandi. longe post med. in vers. In eodem Euãgelista legitur.* refert, quod illud Matthæi, *cap. 2. nu. 6.*

„ *Et tu Bethelem Terra Iuda, ne-*
„ *quaquam minima es in principi-*
„ *bus Iuda: ex te enim exiet Dux,*
„ *&c.*

In vulgata editione sic fertur.

„ *Et tu Bethelem domus Ephraim mo-*
„ *dicus es in millibus Iuda: de te mihi*
„ *egredietur DVX; vt sit PRIN-*
„ *CEPS in Israel.*

Præcipua huius conclusionis ratio trita ac vulgatissima exstat, quia cum simus in pœnalibus, verba, prout sonãt, restringi, & intelligi debent: nam moli-
29 entes † aliquid aduersus alios sopradictos, licet Principis nomine decorentur, large tamen, & improprie Læsæ Maiestatis crimẽ cõmittere dicitur vti doctissime (præter alios, & infinitos, quos tradere possem) ait Decianus *in dd. suis tractatibus criminalibus, lib. 7. cap. 4. pra-*
30 *sertim in num. 8.* Vnde vere † & proprie appellatione Principis ille solum comprehenditur, qui neminem vt diximus superiorem habet: cæteri vero improprie, & secundum quid dicuntur esse in Maiestate *Decius in l. Si familia num. 3. & 4. ff. de Iurisditione omnium Iudicum.*

Altera est ratio, quia (præter id quod dictum est, Quia sumus in pœnalibus, &c.) in hac Constitutione non solum mentio fit Personæ Principis, verum etiam additum est pronomen illud, IPSIVS, quo vera, & propria Principis Persona demonstratur. Nam pro-
31 nomina † Ille Ipse, & similia, sunt demonstratiua, & solum ad personam, quã demonstrant, referuntur, *late Calepinus in d. suo Dictionario lingua latinę suis proprijs locis, idest, Ille, Ipse &c. Item post alios Menoch. lib. 4. Præsumpt. 38. nu. 32. & latius Tiraquellus de Retractu, lib. 2. Glos. 6. num. 25.* Imo in præsenti Casu artius ostenditur, quia vltra pronomen præd. additum est etiam illud, MET, dicens Gregorius. IN PERSONAM IPSIVSMET PRINCIPIS: & sic strictissime, etiam si essemus in gratiosis capi debet * *vide pro hac re Decis. Rota Lucensis 124. circa med. in versic. Et, si hoc est, &c. vbi etiam in versic. praced. Nec etiam releuare, &c. de ysdem pronominibus. Is ipse, & similibus* * in quibus terminis loqui videtur Clarus *in S. eo hoc est, Læsa Maiestatis, versic. Committitur.* & Gomez. *Variarum Resoll. lib. 3. cap. 3. num. 10.* late etiam Guido Pape, *Decis. seu Quæst. 344. a princ. vsque ad versic. Sed quicquid sit.* Sed præcipue Soar. *allegatione 7. tota,* qui tractans
32 de principis potestate, illum † tantum appellat principem, qui superiorem non cognoscit: & de hoc etiam tractat Tiraquellus, *de Retract. lib. 1. S. 1. Glos. 14. num. 38.* Clarus *in S fin. Quæst. 59.* Speculator *lib. 1. tit. de Dispensat. S. 8. n. 8.* & latissime Marr. Laud. *in tract. de Principibus.*
33 Aduerte hic, quod pro persona † principis Superiorem non recogno-

ſcentis, non intelligimus illam, quæ penitus abſolute Regnum, ſiue Dominium poſſidet, vel feudum: & vaſſallagium ſiue homagium nulli præſtat, ſed & de illis quoque, quarum poteſtas ab alijs traxit originem, vt sūt plures Domini, qui vel ab Eccleſia, vel ab Imperatore, vel ab alijs præſidendi facultatem receperunt: quia dum cōcedentes in eos tranſtulerunt omnem, quam habebant, poteſtatem, loco Principis habēdi ſunt, & ita ſe habet communis obſeruantia, vel conſuetudo: quia aliquid molientes aduerſus hos, quibus facta eſt dicta conceſſio, Læſæ Maieſtatis crimen in Perſonam Principis committere dicuntur, *Clar. dicto S. Læſa Maieſt. verſic. Dubium eſt. vbi plures, & infinitos allegat: aliosque plures tradit Gaill. lib. 1. de Pace publ. cap. 6. num. 10. vbi Socinum Iuniorem de magis commun. refert in Conſil. 98. num. 1. volum. 3. incip. Conſideratis his*. Huiuſmodi ergo ſunt hac Immunitate priuandi: quod, poſt hæc manuſcripta, perlegi tenuiſſe Dominum Alexandrum Ambroſinum *hic cap. 9. nu. 5.*

34 Vnde id, † quod ait Guido Pape *d. Qu. 344. in pracit. verſic. Sed quicquid*, non obſtat his noſtris Scriptis, quia ſecundum hos prædictos terminos intelligē-

35 dum eſt. Nam Licet Dominus Dux † Sabaudiæ feudi ratione Imperatorem ſuperiorem habeat, ſufficit tamē, quod in eum omnis plenaria, & perpetua poteſtas ſuper gubernatione fuerit translata ex priuilegio inueſtituræ. Quapropter illa reuerentia, & honor olim Domino Imperatori, veluti Principi, a ciuibus Sabaudiæ debita, translata sūt in alium ex præd. inueſtitura: & ſic Allobroges, vel Sabaudienſes nouum Dominum adepti, ab illo ſunt ſoluti vinculo, quo Domino Imperatori fuerant ligati, & Domino Duci ſubmittuntur. Nil mirum ergo ſi machinans aliquid in huius noui Domini Perſonam, Læſæ Maieſtatis crimen tanquam in ipſummet Principem committat, cum nemo alius, niſi ipſe ſit ibi Princeps? Nam qui olim Princeps fuerat, ſuo ſpoliatus eſt iure. Nec dicti ciues, præter illum alium Principem, ſuperioremue cognoſcunt. Hinc congruenter referenda ſunt quæ tradit Fel. *in cap. Quæ in Eccleſiarum. num. 32. verſic. Sed hanc declarationem. ſup. de Conſtit.* dum, tractās de ſimilibus, ait:

„ *Secus in eo qui perpetuo conſtituitur*
„ *Princeps prouinciæ, vt ſunt Reges,*
„ *Duces, Comites, & ſimiles, qui ex*
„ *priuilegio inueſtituræ conceſſo eis ab*
„ *Imperatore, vel Papa ſuper guber-*
„ *natione plenaria, & perpetua, conſe-*
„ *quuntur omnes prærogatiuas reſer-*
„ *uatas concedenti in materia conceſ-*
„ *ſa: ideo tales poſſunt legitimare, &*
„ *rem alterius auferre ex cauſa: ita la-*
„ *te, & multum ſolemne determinat*
„ *Paulus de Caſtro, loquens de Duce*
„ *Mediolani, Conſil. 215. incip. In*
„ *Chriſti nomine, ad primum prope*
„ *finem, per rationes de quibus per eū.*
„ *Quod perpetuo nota, quia eſt aurea*
„ *limitatio.*

Hæc ille: & ibidem *in numero ſequenti* ad quædam contraria ſatis doctè reſpondet, tradens etiam quaſdam limitationes, eas declarando: Adde his Felini dictis, quod huiuſmodi habeant etiam cudendi numos poteſtatem. Sed quod ait Caſtrenſis de Mediolani Duce, his intelligitur temporibus pro REGE NOSTRO

36 PHILIPPO. Itaque quod † refert Gomez, *dicto libro 3. Variarum Reſolution. cap. 2. de Crimine Læſæ Maieſtatis, numer. 10.* dicens, quod hoc crimen committitur ſolum contra Principem non recognoſcentem ſuperiorem, hoc ſupradicto modo intelligi debet: quod eum fateri puto *in verſic. Neque obſtant*, dum quorundam Italiæ Dominorum tradit exempla: & ita quoque eum videtur intelligere Soarez *in Addit. quam ibidem facit in litt. C. dum allegat Guidonem Papa, & Iulium Clarum locis ſup. citatis.*

Hoc

Hoc autem procedere non affirmo, neque extendi ad alios Domicellos, quamuis Principatus titulo sint insigniti, quia patet eos nō esse vere Principes cum subsint alijs, & ab illis quotidie obstringantur tanquā cæteri ciues Hisanc dicuntur tantū Principes titulares, & inter alios Vrbis optimates, seu Insulæ, vel Regionis nobiliora tenor loca, de quibus satis supra locuti sumus: quia is solus Princeps est, qui caput est, vel qui primum tenet locum:
37 nam verbum † hoc PRINCEPS, componitur à verbo, Capio, & Primus, a, um, quasi primum locum capiens, *Glos. in cap. Fundamenta S. proinde, verbo Princeps, de Elect. lib. 6. Glos. in pracit. Clement. vnica de Bapt. Glos in l. Numerarior. verbo, Principatus. C de apparitoribus mag. mil. lib. 12. Io. Montaig. in trac. de Auctoritate Magni Cōcilij, n. 104. ppe med. & ibi Boer. in Add. quā ibi facit.*

Sed ne decipiaris, aduerte, quod hæc
38 nostra † Constitutio nec in Proregis personam extenditur, quamuis aliqui aduocent eum Principem: quod videtur illi simile quod dicitur in Genesi *ca. 24. num. 6.* ibi.

„ *Et Ioseph erat Princeps in Terra,*
„ *AEgypti.*

Et nihilominus Ioseph non erat vere Princeps, idest Caput in AEgipto, sed Regis loco positus: nam Pharao præcedebat eum: isque illum constituerat Principem dixitque ei:

„ *Tu eris super domum meam, & ad*
„ *tui oris imperium cunctus populus*
„ *obediet: vno tantū solio te pracedam.*

Gen. 41. num. 40. Et fertur quoque de Ioab, quem Principem erexit Dauid, vt legitur *in lib. 1. Paralippomenon, cap. 11. num. 6.* his verbis:

„ *Omnis qui percusserit Iebusaum in*
„ *primis, erit Princeps, & Dux. Ascē-*
„ *dit igitur primus Ioab filius Saruię,*
„ *& factus est Princeps.*

Porro ipse est Ioab, qui iussu Salomonis in templo Domini occisus est, *cuius rei meminit lib. 3. Regum, cap. 2.* Idem traditur de Aman, qui secundus erat post Regem Assuerum, qui posuerat solium eius super omnes Principes, quos sub se habebat, *Ester. cap. 3. in princ. & cap. 13. num. 4.* Vnde cum Prorex siue Vicerex super alios, qui vocantur Principes, constitutus sit, nil mirum si & ipse quoque Principis nomine decoretur: sed hoc nomen improprie illi attribuitur, cum reuera non sit caput: nec quicquid sibi placuerit, pro lege seruari debet, quemadmodum loquitur Fel, de Mediolani Duce, (vti diximus) qui potestatis plenitudine in suo vtitur ducatu: & quod sibi melius expedire videtur, subditis præcipiendo tradit: quod iuris auctoritate arguendo pro babo.
39 Illustres † viri grauioribus criminibus impediti, in carceribus non detinentur, sed committuntur custodiæ militari, & per aliquem iudicum non puniuntur, sed de cōmissis per eos fit relatio Principi. Constituti vero in dignitate minori puniuntur per Præfectum Prætorio, *tex. in l. Si grauius, & ibi Bart.* Sed Præfectus Prætorio sumitur pro Dominis temporalibus non perperuo constitutis in illa dignitate, vt sunt predd. Vicerex, & alij Gubernatores, vt optime ostendit Capyc. loquens in terminis nis nostris *in d. Decis. 130. num. 43. circa fin.* Ergo Vicerex, & alij, de quibus sup.
40 non sunt Principes: nec † ipsimet Principi æquiparantur, *Capyc. lo. cit. ratione de qua sup.* Probatur huiusmodi cōclusio ex cōcessione quæ fit similibus personis, quia in illa generali concessione nunquam comprehenduntur ea, quæ sunt Principi reseruata: & Princeps cōcedendo inferiori de sibi reseruatis, intelligitur semper illa concedere, vt ea exerceat cum debita causæ cognitione, non cum illa plenitudine potestatis, quam habet concedens: sic Capy. d. n. 44. post eundem Fel. *lo. sup. cit. hoc est, d. num. 32. quod tradit in versic. Et bine est.* Qui allegat Innocentium *in cap. Cum ad monasterium. in Gloss. Nisi ex causa, in fin. sup. de Statu Monac. & in cap. Dudum. 2. versic. Item si Papa. sup. de Elect. & in c. Veniens. in Glos. 1. ad fin.*

fi.sup.de Filijs presbit. Abbatem *in c. At Clerici.* §. *de Adulterijs. sup. de iudicijs, & in c. Praeterea. sup. de Testibus.* Baldum *in l. Si testamẽto. post princ. C. de Testam.* & Imolam *in c. 1. sup. de Constit. & in c. de multa. sup. de prebendis, & in l. Quidã consulebant. ff. de Re iud.* Et dicit ex eodem Baldo *in c. 1. Si de inuest. inter dom. & vass. lis oriatur.* quod solus Princeps in suo rescripto potest mandare, Facias sic: sed inferior principe debet mandare, Facias iustitiam: & pro hoc tradit auctoritatem eiusdem Innocentij *in c. Significantibus. sup. de off. Deleg.* quæ locum obtinent in Prorege, & similibus. **Vnde Alex. in l. Iudex. nu. 11 ff. de Re iudic. ait quod licet princeps possit suã sententiam corrigere per l. princeps. ff. de legibus, non tamen hoc credit professo pratorio, l. Formam. C. de Offic. praef. pretor. licet Bart. contrarium velle probatur. Sed imolam cum reprobasse ait idem Alex. ibidem quia nulla* * Quapropter Capyc. *in praecit. Decis.* 130. *num.* 46. *circa med.* loquẽs
41 in his terminis, inquit, quod crimen † Læsæ Maiest. in personam Viceregis non continetur sub primo capite, quia huiusmodi delinquentes non debent ijsdem plecti pœnis, veluti si in principem deliquissent, dans rationem: quia Vicerex est temporalis, & non sibi possidet, sed Domino Regi: & in Regno Dominus Rex tenet, & mutat officiales quod non est in ipsis Vicarijs, quos Salicetus tyrannos appellat, & possidere sibi, ait: & ad suam vtilitatem introitus conuertere: & ponere solere officiales.
42 Hoc † autem, quod refert Capyc. de Vicerege, & principe, consonat cum quodam Capitulo Regni, *inter Capp. bo. mem. Regis Ioannis, ordine suo* 94. vbi distinguitur persona principis a Vicere-
43 ge. Nam cum Vniuersitas † Catanæ habeat ex priuilegio, vt ciues non possint extrahi a suo foro, seu domicilio, prætetquam in crimine Læsæ Maiestatis, & causis feudalibus; quod crimen multi officialium sunt interpretati, & taliter extenderunt, quod in omni casu criminali comprehendi voluerũt prædictum Læsæ Maiestat. crimen: ideo d. Vniuersitas Catanæ supplicauit, quod illud crimen intelligatur, & restringi debeat.

„ *IN PERSONAM IPSIVS*
„ *PRINCIPIS tantum, ac Viceregis*
„ *tantum, & non in alios casus, &c.*

*Idem habetur in pluribus alijs capitulis Regni, vbi agitur de Remissione generali de laicorum, quibusdam exceptis, præter quæ fit mentio seu excipitur crimen læsæ Maiest. in personam principis tantum, & hæresis, vti habetur in nostra Constitutione de quo videndum est repertor. dd. Capp. verbo Remissio generalis.

Sed quod princeps in dictis locis accipiatur pro ipsomet Rege patet, quia in quodam cap. Regis Alphonsi 365. petit ipsum regnum, seu regnicolæ remissionem delictorum, & excepto. postea in alio cap. seq. 408. ipsummet Regnum inquit. Excepto in crimine læsæ Maiestatis in personã Regis. Adest iterum eiusdem Regis declaratio, & cõfirmatio in alio subseq. Cap. 489. vbi idem Alphon. respondens petitioni factæ a regnicolis, vt remissionem concederet, excepto tantum crimine *Læsæ* Maiest. in personam principis dumtaxat, inquit confirmando dictæ potionem: excepto crimine Læsæ Maiest. in personam Regiæ Maiest. tantum.* Per quam distinctionem patet huiusce rei veritas * His consonat *Tex. in l. 1. altas. vnica versic. credidit. ff. de off. praef. prat. ibi Credidit enim Princeps, eos, qui ob singularem industriam expostulata eorum fide, & grauitate, &c. non aliter iudicaturos, &c. quam ipse foret iudicaturus.*

Idem probat *Tex. in l. praefec. 4. ff. de off. praef. dicens, praeses prouinciae maius imperium in ea prouincia habet Omnibus post Principem.** Nec dissona videntur huiusce Capituli verba a nostra Constitutione: imo hæc constitutio per illã adiectionem, MET, arctius vti diximus, loqui videtur: pro qua re faciunt ea quoque, quæ tradit Grammaticus *decis. 27. praesertim in n. 12. alias si.*

qui

qui expresse post Abb. & Fel. concludit
44 quod falsificans † literas Proregis non incurrit eandem pœnam, sicuti falsificans literas Regis, cui astipulatur etiã Clarus *in S. Falsum. versic. Sunt etiam alij*. Et recordor, quod olim in hoc Regno Dominus Vicerex potestatem habebat condemnandi facinorosos absq; causæ cognitione, sed eius solo mandato vltimi supplicij pœnam infligebat: quæ potestas ei postea fuit sublata à Domino Rege, & huiusmodi condẽnandi modus vulgo dicitur, De mandato Principis. Sed hodie nemo sine termini præfinitione, quo defendere possit, condemnatur: vnde si eiusdem Principis habuisset facultatem, prædicta non poterat priuari potestate. Hinc Dominus Ambrosinus *hic cap. 9. num. 7. alias vlt.* ait, quod licet scribentes tradant vel affirment, quod offendens Cõsiliariũ Principis incidat in Læsæ Maiestatis crimen, ex sententia Iulij Clari *in d. S. Læsa Maiest. versic. Quaro etiã. vbi Baiardus multos casus connumerat, in quibus cõmittitur hoc crimen*; non tamẽ esset hac immunitate priuandus vigore huius Constitutionis, exigentis quod Princeps immediate offendatur. Caueant ergo omnes Vicereges, & alij Gubernatores, ne sua potestas aduersus hanc Constitutionem aliquid admittant, etiam si in eorum propriam personam fuerit commissum, quia, citra pœnas in hac Constitutione contentas, *de quibus inf. Cap. seq. dicetur*, permittet Deus vt ipsimet in aliquos incidant casus, quibus postea hac Immunitate se tueri non valebunt: sicuti euenit cuidam nobilissimo viro nomine Etropio, qui inter Imperatoris optimatis assistebat, hic inquam, sua arrogantia, & superbia contraria lege huic immunitati derogare induxit Imperatorem: Deo autem hoc non placente, factum est, vt idem Eutropius in foueam, quam fecerat incideret: quem cum D. Io. Chrysostomus ab Imperatore precibus impetrare vellet, adimplere nequiuit. De hoc Eutropio vna cum D. Io. Chrisostomi sermone *inf. d. c. seq.* dicemus. Illud quoq; euenit Ioab Principi exercitus Dauidis, cui non præfuit hæc immunitas, *vt diximus sup. post num. 38.* & quampluribus alijs, quorum aliqui dicentur *inf. d. Cap. seq. ex illis Tractatibus Fr. Hieronymi Romani*.

Redeamus ergo ad propositum nostrũ, & videamus, quando, † vel quomodo capiatur hæc LAESAE MAIESTATIS criminis species in PERSONAM IPSIVSMET PRINCIPIS: & quis comprehendatur, aut excludatur ab hac Constitutione? nam aliquando contingere potest, vt quis contra statum, non autem contra Personam delinquat: & nihilominus veluti si contra Principis Personarum deliquisset, iisdem obnoxius est pœnis, *late Capyc. d. Decis. 130. nu. 14. & aliqq. seqq. & vndique alij quibus non me obstringã.* Hæc autem ponuntur vt diuersa, licet eadem pœna sit constituta: Nam (secundum Laud. *in trac. eo. tit. de Crim. Læsæ Maiest. nu. 12.* relatum ab eodem Capycio *in num. seq. 15. prope fi.*) facere
45 (see margin above)
46 † cõtra Principis statum is dicitur, qui vult dirigere statum ad aliud regimen puta, ad alium Principem, *ex Baldo in l. 1. S. huiusmodi. ff. de Iust. & iure.* Facere
47 † vero contra personatum Principis, nulli dubium esse puto, quin sit mali alicuius machinatio in personam eius: vnde cum sint diuersa, hic solum eos excludendos Gregorius præcipit, qui contra eiusdem Principis personam deliquisset.
48 Quo ad Reorum † personas aduertẽdum duxi, quod nisi fuerint subditi illiusmet Principis ratione originis vel domicilij, non dicuntur committere Læsæ Maiestatis crimen, *cõmuniter DD. in d. Clementina, Pastoralis, & ibi Glo. in verbo, Non sub fuit, de Sent. & re iud. teste Roland. in Consil. 4. nu. 1. vol. 1. quem refert, & sequitur Clarus in d. S. Læsa Maiest. versic. Vidi quandoque. Gail. d. lib. 2. de Pace pubb. cap. 13. num. 19.* licet
49 sit vassallus † ratione feudi: quia feudũ nõ tribuit imperium, & iurisdictionem, etsi

50 etsi forum † sortitur ratione feudi corā domino, *Gail. de pignoras. cap.* 15. & ideo delinquendo, non dicuntur committere crimē, vt diximus, Læsæ Maiestatis *Clar. lo. cit. & post eum Gail. d. cap.* 13. *n.* 20. *lib.* 2. *de pace pub. de communi testatur Soar. in collect. comm. opinn. lit. M.* 6. *idem quoque dicit Gomez d. lib.* 3. *Varr. Resoll. cap.* 2. *num.* 10. *versic. Vnum tamen est.* quā opinionem in proprijs nostris terminis secutus est Ambrosinus *d. cap.* 9. *num.* 6.

51 Sed eam † sublimitat Gomez. *lo. cit. hoc est, in d. num.* 10. *circa fi. vers. Vbi limitat, dicens ex lo. Fab. Instit. de Publ. Iud. §. Alia deinde lex.* hoc non debere intelligi pro eo, qui subditum Principis adiuuaret, quia bene incideret: *hoc idem refert idem Gom. inf. cap.* 3. *seq. nu.* 3. *in fi. vers. Item etiam. ex eodem Fab. lo. cit.* quod ego intelligerem quo ad pœnam corporalem: secus autem quo ad bonorum publicationē, & alias pœnas aduersus filios, & alios, quia non extenduntur.

52 Hinc ergo nota † perpetuo, quod nedum ipsi principales hac Constitutione sunt exclusi, dummodo Principi, vt diximus, subsint, sed etiam omnes qui sciuerint machinationem contra Principem, & non reuelauerint: nam & hi quoque Læsæ Maiest. pœnæ sunt obnoxij, & per consequens hac eadem Immunitate frui non possunt, cum hæc Constitutio simpliciter hos excludat, nulla adhibita distinctione: *vide Vin. lib.* 2. *Comm. opin. verbo, Scientia. Gabr. Rom. Com. concl. lib.* 7. *cōcl.* 37. *vbi distinguitur. Clarus d. versic. Scias autem. in fi. & §. fi. quæst.* 87. *vers. Punctus est. Mynsing. Cent.* 5. *obser.* 40. *& seq. Vasq. Illust. contr. lib.* 1. *cap.* 16. *num.* 13. *versic. Licet quis cum duobus numm. seqq. Gomez. d. cap.* 2. *num.* 8. *in princ. & vers. Tertio limita. cum seqq. vsque ad versic. vlt. item. d. cap.* 3. *seq. num.* 4. *versic. Et ex his potest inferri. Capyc. d. Decis.* 130. *num.* 65. & 67. *item Decis.* 155. *nu.* 9. *& seq. Cacher. Decis.* 8. *in quibus locis ex Gomez. Capyc. & Cacherano habes vnam limitationem, de qua Vigellius in sua Methodo Iuris Controuersi, lib.* 1. *cap.* 13. *de Lege Iulia Maiest. reg.* 11. *vbi supra adictos tradit.* Sed in hoc casu dicit Vasq. *d. cap.* 16. *nu.* 16. quod sciens, & non reuelans, pœna ordinaria non punitur, sed mitiori: *idem Vigellius lo. cit. in fin. ex eodem Vasq.*

Hæc de LAESAE MAIESTATIS crimine ad hanc Constitutionem pertinentia tradere constitui: si quis aliquid præter, aut contra sentiat, iudicet sicut ei placuerit, Deo enim vindictam eius reseruo, & ipse retribuet secundum suā Sanctissimam voluntatem.

SVMMARIA.

1 *Epistola Principis, vel quod cognoscens decreuit, aut edicto constituit, legis vicem obtinet: & num. seq.*

2 *Sententia Principis in certa causa lata pro lege seruanda.*

Legum correctio euitanda: & Iura iuribus ad concordiam reducenda.

4 *Condemnatis an hac Immunitas suffragetur? & num seq.*

5 *Iniuste damnatus eruendus ab ex secutorum manibus.*

§. VIII.

OCTAVO, postquam egimus de Criminibus in presenti Constitutione contentis, videdum est An præter illa crimina, alia sint excepta ab hac Immunitate? & resolutiue dico quod sic: vt sunt ea, quæ superius in Initio seu Rubrica præsentis Capitis relata sunt, post eadē, quæ in nostra traduntur Constitutione Nec quis miretur, si hoc affirmare decreuerim, quod forte videtur contra eandem nostram Constitutionem, quæ vltra illos casus inibi contentos, alios non vult excludi, quia isti dubio suis quidem locis respondebitur, & difficultatis ratio detegetur. In hac autem Quæstione seu §. sciendum est, quod

1 quicquid † Princeps per epistolam constituit,

ſtituit, vel cognoſcens decreuit, vel edicto conſtituit, legem eſſe conſtat, §. *Sed & quod Princip. Inſtit. de Iure nat. gent. & ciui. qui textus deſumptus eſt ex l. 1. ff. de Conſtit. Principum.* Sed quia poſt hanc Conſtitutionem fel. record. Clemens VIII. alia crimina, præter ſupradicta, per quandam epiſtolam (cuius tenor ſup. *in d. Rub. præſentis Capitis* vt dixi, relatus eſt) excepit; ergo illa epiſtola pro lege ſeruanda eſt: *& in terminis allego Sardū Cōſ.* 333. Et dicit Ludouicus Gomez *in Proœmio Regularium Cancell. quæſt. 2. verſic. Quaro. ſtatim*
2 *poſt med. ibi, Quibus addo, quod iſta ratio, &c.* quod ſententia † Principis in certa cauſa lata vniuerſale Ius facit, & omnes ligat: idque facit etiam epiſtola Principis directa certæ perſonæ, nam vim legis habet, *allega d. l. 1. ff. de Conſtit. Princ. & tex. in l. fi. C. de Legibus, ac etiam Io. de Platea in l. Neque. C. de Decurionibus. lib.* 10. Quamuis non fuerit in corpore Iuris clauſa, *cap. 1. Diſtinct. decimanona.* Quare ſecundum hanc prædictam epiſtolam omnino ceſſat diſpoſitio legis veteris, hoc eſt noſtræ Conſtitutionis, & contra Reos in illis caſibus inibi contentis reſpondendum eſt. Nec abs re huiuſmodi concluſio eſt, quin maxima fulciatur ratione: nam quantum ſpectat ad hanc Immunitatem, nemo eſt qui ignoret, vniuerſaliter in toto terrarum orbe ſeruandum, cum ſit commune, imo communiſſimum omnium beneficium. Quapropter quod in partibus ſeruatur noſtris, in toto ſeruari debet mundo. Vnde dum Dominus Papa quibuſdam ſpecialiter ſcribit, vt quoddam perſonarum genus ab hac Immunitate ſit exemptum, illud quidem generaliter pro quibuſuis locis intelligendum eſt: quod abſque alia probatione firmiſſime patet in Iuribus Decretalium, vbi Summorum Pontificum Epiſtolæ pro communi Iure ponuntur, vt iam dictum eſt *ſup. S. V. hoc eo. Cap. in num.* 18. *& aliqq. ſeqq.* Sed pro hac re in noſtris proprijs terminis aſſiſtit Domini Papæ Adriani VI. ſententia, *relata in quadam Extrauag. Conſtit. incip. Dudum, vti nobis expoſuiſti, &c. in Bullar. inter Conſtit. eiuſdem. conſtit.* 5. *quam etiam ad verbum refert d. de Mattheis in Septimo Decretalium, ſub tit. de Maleficis, & incantatoribus, Conſtit. 3. vbi circa finem dicitur* his verbis.

„ *Et cum eadem ſint delicta, eadem*
„ *profecto prouiſione, & caſtigatione*
„ *eis eſt earundem literarum tenore*
„ *prouidendum.*

Itaque dum præd. Clemens VIII. illos caſus in d. ſua epiſtola excepit, de eiſdem hic tractari libuit. Quibus ſic ſe habentibus, videretur dicendum, quod nedum illi, de quibus agitur in prædicta epiſtola, verum omnes generaliter deberent excludi, cum in quadam alia epiſtola, (de qua item ſupra *in dicto Initio præſentis Capitis* actum eſt) omnes Delinquentes comprehenſi videātur: in qua præceptum fuit Domino Vicario Bononiæ, vt denuntiaret omnibus Superioribus Eccleſiarum, vt infra quendam terminum ſibi præfigendum vellent dimittere prædictos a Locis ſacris Immunitatem tribuentibus, cuius epiſtolæ tenor ſic ſe habet.

COPIA

COPIA D'VNA LETTERA SCRITTA A MONSIGNOR Vicario di Bologna, per ordine di N. S. CLEMENTE VIII. sopra L'IMMVNITA delle CHIESE.

SE bene la Santità di N.S. vuole, che L'IMMVNITA' ECCLESIASTICA sia conseruata illesa in tutti li luoghi, massime del suo stato Ecclesiastico, nondimeno ha molto per male, che li Delinquenti, & i debitori fugitiui siano mantenuti da superiori, & altre persone Ecclesiastiche che ne' CHIESE, MONASTERII, CONVENTI, CASE, E LVOGHI LORO in pregiudicio della giustitia, e contro la mente de sacri Canoni, e della Chiesa Santa: Et hauendo perciò inteso sua Beatitudine, che in cotesta, & altre Città si ritrouano trattenuti nelle Chiese, Monasterij, Case, e Luoghi Ecclesiastici PERSONE FACINOROSE, E DEBITORI FVGITIVI senza rispetto alcuno della Corte, e con dãno del publico, m'ha ordinato che io commetta, come fo, per mezo della presente a V. S. che debba alla riceuuta fattosi chiamare a se tutti li superiori del Clero secolare, e regolare, comandare loro, che debbano dentro a quello breue termine, che alla prudenza ch'a lei parerà di prescriuerli, hauer licentiato, e mandato fuori delle Chiese, Monasterij, Conuenti, Case, e Luoghi loro, qualsiuoglia persona ritiratauisi per paura, e sospetto della Corte: ordinando a ciascuno, che per l'auuenire debba guardarsi di non mantenere, o trattenere simil genti in qualsiuoglia modo; perciò la Santità sua è risoluta di non volerlo comportare: e di fare dimostratione contro transgressori con ogni seuerità, Non manchi pertanto V. S. di esseguire la santa mente di sua Beatitudine preualendosi per l'effetto di rimedij opportuni, e di quelle pene che saranno conuenienti all'essecutioni: delle quali vuole, che ella possi procedere contro chi contrauerrà: e Dio N. S. la preserui. di Roma, li 7. di Maggio 1595.

Di V.S. Illustre, & Reuerendiss.

Come Fratello

Il Card. Alessandrino.

Licet

Licet in hac epistola generaliter omnes Delinquentes exclusi videantur, attamen aduertendum, quod in ipsius initio contrarium probatur, dum vult, quod hæc immunitas seruetur illæsa in omnibus locis, præsertim in suo statu Ecclesiastico. Quapropter de illis tantum, qui alias excludi debent, intelligendum est, dum dicit; Etsi non fuerint a Curia requisiti, non tamen diu detinendi erunt cum eius præiudicio, sed omnino dimitti debet: & præcipue probatur huiusmodi conclusio ex eo:
3 quia legum † correctio est euitanda: & iura Iuribus concordare debent, *per ea, quæ refert Alex. Turam. ad Rub. de Legibus. lib. 2. cap. 11. post num. 10.* Ergo illa generalitas per specierum enumerationem restringitur, *vt diximus sup. hoc eo. Cap S. I. num. 150.* Atque etiam hoc eodem modo intelligi debet, quod traditur in illa epistola, quæ ad has partes missa fuit, dum de Bannitis latronibus tractat, ac de alijs facinorosis, nulla adhibita distinctione, de quibus sit intelligendum: sed quia in ea fit mentio quorundam hominum, quemadmodũ & in hac supra proxime relata, ideo ad eos tantũ extenditur, & non ad alios præsertim dum loquitur de Debitoribus fugitiuis, qui publicam iniuriam inferrent: nam huiusmodi videntur esse ijsdemmet, quorum meminit illa epistola primo loco tradita, de quibus inferius agemus, in S. XI. quod etiam apparet ex his, quæ ibidem dicemus in numero 2. Cæteri vero remanent sub regula communi. At quia specifice in illa epistola prius relata, tractatur de quodam alio hominum genere excludendo, quod forte nullibi comprehensum videtur, ideo ab eo primum, & postmodum de alijs agam.
4 Prohibetur † ergo in d. epistola, receptaculum CONDEMNATIS: Itaq; licet antea secundum omnium opinionem etiam is, qui ad mortis supplicium ducebatur, manus carnificum, vel satellitum euadens, fugiensq; ad Immunitatis nostræ loca gauderet eadem, vt tradit Decianus *d. lib. 6. cap. 28. nu. 29.* Farin *dict. Q. aest. 28. num. 45.* & Ambrosinus *hic, cap. 10. num. vlt.* nis tamen temporibus secus dicendum est: nam dum Papa prohibet receptaculum, in consequẽtiam videtur etiam illis prohibuisse hanc Immunitatem, & ita fuit seruatum ex tunc vsq; huc in hac Vrbe Panormi.
5 Hunc † autem supra positam conclusionem limitabis, quando iniuste quis condemnatus esset, quia tunc bene poterit Ecclesia pro eo intercedere, & sententiã retractare, iusta illud *Prouerb. 24. num. 11.*

„ *Erue eos, qui ducuntur ad mortem;*
„ *& qui trahuntur ad interitum libe-*
„ *rare ne cesses.*

Quod Gratianus *in c. Non inferenda,* 23. *quæst.* 3. *& Glo. in c. Reos sanguinis. d.* 23. *quæst* 5. *ibi, Item si iniuste. & alibi alias Glo. in c. Hi qui in furtis.* 14. *qu.* 6. pro eadem limitatione adducit.

S. IX.

NONO, sequitur tenor eiusdem epistolæ, tractans de BANNITIS LATRONIBVS, de quibus satis sup. in S. I. dictum est.

S. X.

DECIMO, dicitur in eadem epistola, quod gentibus malefactoribus denegari debeat receptaculum ab Ecclesiarum Prælatis. Quæ vero sint huiusmodi personæ non dicitur expresse: ideo de omnibus, quarum passim in hoc præsenti Capite meminimus, intelligendum est. quare superfluum est hic aliud referre. Videamus ergo de alijs in eadem Epistola contentis.

SVMMARIA.

1 *Debitores decocti ab hac Immunitate excluduntur: & an omnes? nu.6.*
Inter publicos latrones connumerati: & an propriè? nu.2.& nu.5.in fi.
Non decocti an die feriato capi possint? num. 5.
Publici an gaudeant hac Immunitate? num.7.
3 *Ambrosinus super hac Constitutione, cap. 13.in fine, defensus.*
4 *Iason in l.Vinum. num.5. ff. Si certum petatur, reiectus.*
8 *Textus in §. Publicorum. Auth.de Mandatis Principum, reiectus.*
9 *Couarruuias coniuicitur.*

§. XI.

VNDECIMO, prosequendum eandem rem, excluduntur † ab huiusmodi Immunitate DEBITORES DECOCTI: de his quidem, nisi exstarent Epistolæ prædictæ, penitus contrarium affirmarem per illa verba, quæ in hac nostra Constitutione habentur, *paulo ante, quam de criminibus exceptis agatur*, ibi.

„ *Aut Fraudulentis Decoctoribus*, „ *&c.*

Quibus verbis expresse colligitur, quod Gregorius nostræ Constitutionis auctor illam facultatem extrahendi huiusmodi Decoctores abolere voluerit, 2 quamuis inter † publicos latrones a Doctoribus connumerentur, vt videre est Farin. *d. Quæst.* 28.*num.* 33. qui referens Couarruuiæ verba *ex d. cap.* 20. *post num.*14.*versic.Nec Iasonis*, de quibus inf. statim agemus) inquit, quod huiusmodi Debitores maximo Reipublicæ dispendio ex pecuniis, & rebus alienis, dum negociationem quæstuariam exercent, decocti tandem versuram faciunt,& ad Ecclesiam confugiẽtes, creditores omnes misere fallunt. Hoc nempe grauissimũ crimen est: talesq; tanquam publici latrones a diuersis Constitutionibus grauissima,& capitali pœna plectuntur: & in statu Ecclesiastico est quædã Bulla Sanctiss. Mem. Pij V. de his specifice tractans, (quam si quis forsitan videre cupit, eam adinueniet relatã per Petrum de Matthæis *in d.Septimus Decretall.lib.*2.*sub tit.de Dilat. & cess. fol. mihi* 256.) vbi quædam modificãtur, vt statim infra videbitur. Et quæ inibi dicuntur, locum sibi vendicant aduersus quaslibet personas cuiusuis qualitatis, conditionis, sexus, vel gradus, etiã si fuerint Ecclesiasticæ, præterquam solos Episcopos excludit. Sed nisi nobis ex illa (vt prędictum est) constaret epistola, hæc Pij Constitutio quo ad hanc Immunitatem nullũ inferret præiudiciũ, licet huiusmodi Decocti vulgo, Falliti nũcupati, publicis cõparentur latronibus: sed quia non concurrũt in eis omnia requisita necessaria ad constituendum publicos latrones, de quibus satis sup. *in §.I. huiusmet Cap.* dictũ est, ideo eos nõ exclusissem. Illi.n. vere,& proprie latrones dicũtur: isti vero 3 improprie. Et ex hoc † excusãdus est Alexander Ambrosinus *hic cap.*13.*in fi.* dũ hac sup radicãta ratione contrariũ sustinet, affirmatiuã partẽ defendẽs. Sed puto eum nondum legisse d. tractatum editum per Quarantam, de quo supra in principio Procemij dictum est, vbi tenor epistolæ prædictæ reperitur.

Itaque quod ait Farin. *loc. citat.* ex Boerio, *Decis.* 215.*num.*7. & Deciano *d. tract. crimin. lib.*6. *cap.* 28. *num.* 34. *in fine*, omnino tenendum est: de quo etiam tractat Couarruuias, *dicto cap.*20.*num.*14. *in versic.sup.citat. Nec* 4 *Iasonis, &c.* dicens Iasonis † sententiam *in l. Vinum. num.* 5. *ff. Si certum petat.* (qui quemuis debitorem ab Ecclesia posse abduci voluit, arguens ab Ecclesia, seu loco ad tempus; quia si 5 tempore † feriato debitor fugitiuus capi potest, per ea quæ dicit etiam Couarr. *ibidem d. num.* 14. *in princip.* poterit sane, & in Loco Sacro) proce-

cedere, vel admitti forte posset apud Hispanos in Mercatoribus, & Campsoribus, qui maximo Reipublicæ dispendio ex pecunijs, & rebus alienis, dum negociationem quæstuariam exercent operam vsuris, & fœnoribus strenue dantes, laute, & opipare viuentes, decocti tandem versuram faciunt, & ad Ecclesiam fugientes, creditores omnes misere fallunt: quod grauissimum crimen est, & ob id famosi latrones appellantur. Sed his non obstantibus, contrarium tenere videtur Couar. per id quod in seqq. verbis refert, dum ait:

„ *Hos etenim vidi ab Ecclesijs violenter ad criminalem punitionem a iudicibus euelli: quod an iuste fiat, aliorum esto iudicium. Id etenim posse fieri probat, & tenet Boer. lo. cit. &c.*

Vnde ex hoc videtur non aberrasse a Cõstitutione nostra, imo & eadem Cõstit. cum posterior eius sententia sit, cum eo concordare videtur; quia, iam dixi, expresse per eandem admittendos esse ad hac Immunitatem.

Sed aduerte, quod dum præcitata Constitutio Pij V. loquitur de Fraudulentis Decoctoribus, ijsdem terminis verba huius epistolæ intelligi de-

6 bent: quapropter, nisi † fraudulenter bona decoxerint, non erunt hac Immunitate priuandi, hoc est, nisi aduersa fortuna, aut fortuitis casibus, siue hostium incursu, vel ventorum, marisque violentia atque incuria, cum ab his facile caueri nequeat humana prouidentia: sed si ipsorummet incuria, negligẽtia, prodigalitate, atque luxu in expẽdis proprijs voluptatibus, penitus dilapidatis, proximos suos ad varia eorũ bona sibi mutuandã sub spe restitutionis compulerunt, huiusmodi quidem comprehenduntur.

7 Hæc † autem, quæ huc vsque dicta sunt, non procedent in alijs Debitoribus publicis, vti etiam tradit Farin. *d. Quæst.* 28. *num.* 31. *præcedenti.* ex eo, quod legitur apud Machabæos, *lib.* 1. *cap.* 10. quod itidem a Couarruuia sumpsisse (sicuti diximus de illis supradictis Decoctoribus) non est ambigendum: nam Couarr. *d. num.* 14. *versic. sed profecto.* post multos inquit, quod licet contrarium statutum sit iu-

8 re Cæsareo *in Nouella* † *constitit. Auth. de Mandatis Principum*, §. *Publicorum*; is tamen textus, tanquam Iuri Pontificio contrarius, recipiendus non est. Hoc tamen intelligo quo ad simplices tributorum debitores, non autem quo ad alios campsores dictorum tributorum, vel depositorum, dum male versati fuerint in eorum officio, fraudulenter agendo, iuxta supradicta.

9 Hinc ergo valde miror de eodem Couar. qui quo ad hoc d. Cæsareo iuri per Ius Pontificium derogatum esse voluit, sed quo ad Virginum raptores idem Ius Pontificium Cæsareo cedere, vt apparet ex eis, quæ supra dixerat *in num.* 8. (de quo etiam nos sup. diximus *Cap. III. in* §. 2. *num.* 8.) non obstante, quod eodem Iure cõtrarium expresse cautum sit, *vt in cap. De raptoribus.* 36 *quæst.* 1. quemadmodum ipsemet fatetur *d. num.* 8. *vbi eiusdem textus mentionem facit*, dicens communem sententiam contra se esse. Sed nonne ex eodem fonte vtraque Iura emanant, hoc videlicet, quod de raptoribus tractat, & illud etiam, de quo supra proxime egimus, quod excludit publicorum tributorum debitores? Nã ibidem *in d. Auth. de Mandatis Princ.* prius tractatur de dictis raptoribus, & alijs excludendis, *vti etiam sup. tradidimus in Initio Cap. II. num.* 76. postea sequitur d. textus Cæsareus, tractans de publicis Debitoribus. Vnde aut vtrumque confirmatum, aut vtrique derogatum fuisse per Ius Canonicum melius dixisset, prout voluit Glo. *fin. in cap. Sicut antiquitus.* 17. *quæst* 4. quæ omnes illos casus per Pontificium Ius sublatos, refert. Rursus, si hanc Immunitatem morte Christi sublatam esse dixit: & nullo Iuri Diuino confirmatam, sed solum Ecclesiastico positiuo Iure sistere tradidit:

quod argute affirmauit, vt sup. quoque cum abijciendo, *in d. Initio cap. II:* dictum est; quid ibi prodesse poterit illud Machabæorum, cum sit textus iuris antiqui? Præterea, si debitor fugitiuus ab Ecclesia minime abducendus est, cum non sit alicubi expressum, in hac specie Ecclesiarum Immunitatem non prodesse his, qui ad eas confugiunt, & ideo regulæ standum esse, monet idem Couar, *in d. versic. Sed profecto. num.* 14. Quare ergo non est etiam standum regulæ in reliquis casibus, nempe, in Virginum raptoribus, & alijs, de quibus prædicti textus loquitur? Imo in alijs casibus regula est generalis, complectens omnes Delinquentes, quosdam expresse excludens: casus autem prædictorum raptorum, non solum in generali regula continetur, sed de eis expresse tractatur. Quisquis ergo considerer, an ex huiusmodi obiectionibus sibimet contrarius existat?

SVMMARIA.

1 *Cardinalium personas offendens hac Immunitate priuatur: & quis comprebenditur? num.* 4.

1 *Episcopus afficiens iniuria hac Immunitate priuatur.*

Extende ad alios, de quibus in num. 4.

Quid si Episcopus non dum fuerit consecratus, sed tantum electus? nu. 5.

Et an renuncians Episcopatui inter illos Episcopos connumeretur? nu. 6.

2 *Interdicto supponuntur loca, in quibus crimen aduersus San. Rom. Eccl. Cardinales, vel Episcopos fuerit commissum.*

3 *Clerici, & alia persona Ecclesiastica delinquentes in Cardinales, vel Episcopos, curia saculari tradi debent.*

§. XII.

DVODECIMO, citra eos casus, de quibus hactenus dictum est, inuestigari oportet, an alij sint excepti? Et videretur dictum, quod non, per rationes supradictas, *tum in Initio præsentis Capitis, tum etiam in § VIII.* Nihilominus contrarium est dicendum, quia quosdam alios supra *in d. Initio* enumerauimus, rationibus inde dicendis, excludendos. Et primum, præter hos supradictos, ab

1 hac Immunitate eos excepimus.

„ *QVI IN EPISCOPOS, VEL*
„ *CARDINALES MANVS*
„ *INIECERINT VIOLENTAS:*
„ *AVT EOS OBSEDERINT, VEL*
„ *INSEQVVTI FVERINT.*

Ratio huiusce conclusionis non inefficax existit: quia Canones puniri mandantes similes Reos, (*vt sunt textus in c. Felicis. de Pœnis, lib. 6. & text. in Clementina 1. dicto tit. de Pœnis; in quorum primo de Illustrissimis Dominis Cardinalibus; in posteriori autem de Reuerendissimis Episcopis tractatur*) in ipsismet Ecclesijs pœnarum exequutionem fieri volunt. Secundo, confirmatur supradicta sententia nostra ex eo, quod sup. §. III. *nu.* 20. §. *IV. num.* 42. traditum est: nam nisi huiusmodi Delinquentes puniantur,

2 Ciuitates † Terræ, & Loca, vbi simile facinus patratum fuerit, interdicto subiacere debent. Tertio, exstat alia ratio, de qua infra *in § XIV. seq.* dicemus.

3 Nam propter † hoc crimen Clerici, aliæue personæ Ecclesiasticæ curiæ seculari tradi debent, *c. Si quis sacerdotū, & ibi Glo. 11. quæst. 1. quod moderari debet iuxta prad. Clementinam 1. de Pœnis.* Sed pœnas aduersus delinquentes in Cardinales innouauit Sanctitas Pij V, in anno 1569. *in quadam Extrauag. cuius meminimus sup. hoc eo. Cap. §. V. in fi.* De his tamen satis sup. dictum est *in d. §. V.* * *vide etiam Bullam Cœnæ Domini. Cap.* 11. *

4 Quæ † pœnæ locum etiam habent aduersus eos, qui illud fieri mandauerint, aut factum habuerint ratum, vel consilium dederint, quamuis nudum; vel receptauerint, aut defenderint scienter eosdem: quiue etiam socius fuerit facientis: qui omnes velut maiestatis rei tenentur. De pœnis hic expresse tractare non curaui: sufficit autem nouisse

uisse quod similes personæ excluduntur ab hac Immunitate.

5 Quod† autem dictum est de Episcopis, intelligendum est pro eis tantum, qui consecrati fuerit: secus autem de alijs electis nondum consecratis, quia non possunt dici Pontifices, *Glos. in d. Clem. in prin. verbo Quemuis Pontificem.*

6 Illi vero, qui † Episcopatui renunciarunt, includuntur, quia loco, non ordini renunciarunt, *tex. in c. 1. sup. de Ordin. ab Episc.* Sed tunc quædam pœnæ cessabunt, vt docet Abb. *in d. Clementina, & Glos. præd. cita.*

Sed quamuis hæc peculiariter hic referre volui, non tamen me pudet hos inter Læsæ Maiestatis Reos, de quibus *sup.* § *VII.* dictum est, computare, vt bene patet ex eis, quæ ibidem relata sunt.

SVMMARIA.

1 *Sodomiæ crimen committentes, ab hac immunitate sunt exclusi: quod Legis diuinæ testimonio comprobatur, nu. 18.*
Et persona Ecclesiastica quomodo puniendа, vide infra in verbo, Clerici.
Semper, & vbique detestandum, nu. 3.
Omnia carnalia peccata excedit, nu. 4.
In Natiuitatis Domini nocte omnes Sodomitæ extincti, nu. 6.
Ciuitates quædam propter illud igne sunt extinctæ, nu. 7.
Cur Sodomia appelletur? nu. 8.
Exemplum quoddam horrendum de eodē, num. 9.
Aduersus illud leges armantur, nu. 10.
Fames, terremotus, & pestilentiæ euenerūt, num. 11.
Cum vxore commissum grauius, quam cū muliere aliena, num. 15.
Cur a Doctoribus de eo non fiat mentio, dum de hac immunitate tractātū num. 16.
Pœna de iure communi in Sodomitas constituta, nu. 20.
In Regno ab omni beneficio, guidatico, indulto, & similibus exclusi, nu. 21.
Laici cum confugerint ad Ecclesiam, quomodo puniendi? nu. 23.
Et a quo? nu. 24
An solum ipsi auctores eius pœna teneantur? num 39 & 45.
Quomodo alio nomine vocetur? nu. 40.

2 *Clerici, & aliæ personæ Ecclesiasticæ propter sodomiæ crimen curiæ seculari mancipantur.*
Limita, nisi illud non exercuerint, sed aliquando fuerint lapsi num 22.

5 *Diabolus nunquā succubus sub specie viri. Carnalis copula cum eo habita, assumpta aliculus bestiæ, vel hominis forma, quomodo punienda? num 31.*
Quomodo vocetur talis concubitus? nu. 32.

12 *Colloquia mala bonos corrumpunt mores.*

13 *Prædicatores pro vtilitate populi quæ alias inhonesta proferri videntur, prædicare debent.*

14 *Morum correptio, etiam contra exemptos ad quos spectet?*

15 *Vxoribus abutentes, grauius, quam si in alium delinquerint, peccant.*

17 *Decianus in Tract. crimin. lib. 6. cap. 28. alias, 29. post num. 5. reiectus.*

19 *Imperatores Constantinus, & Constans laudati.*

25 *Constitutio Pij IV. qua cauetur, quod in criminibus mixti fori quo ad laicos iudex Ecclesiasticus non se interponat, reuocatur.*

26 *Fori mixti crimina quæ?*

27 *Puniitus in foro Ecclesiastico an iterum puniri possit in temporali?*
In Regno quid seruetur? nu. 28.

29 *CONSTITVTIO nostra an deroget alijs Constitutionibus, volentibus quod incidentes in eas potestati seculari tradantur?*

30 *Bestias carnali copula cognoscens an hac immunitate tueatur?*

33 *Peccatum contra naturam diuersæ speciei.*

34 *Mollitiei peccatum cōmittens an hac gaudeat immunitate?*
An dicatur peccatum sodomiticum? num. 35.
Qualem recipiat deformitatem? nu. 36.
An de iure positiuo aliqua pœna puniatur? num. 38.

37 *Bermondus Chouero. in tract. de Publi-* con-

concubinarijs, rub. de Sodom. num. 14. rejectus.

41 *Mulierem intuens concupiscentia causa, moechus est.*

42 *Peccatum gravius opere completum quam mente conceptum.*

§. XIII.

DECIMOTERTIO, praeter praedictos casus, incidit pertractari de alijs, qui fortassis non videtur excludendi ab hac Immunitate; attamen contrarium supra *in Rub. seu Initio praesentis Capitis* relatum est, quia praeter hos supradictos, alios etiam exclusimus, vt sunt ij.

1 „ *QVI † CRIMEN ILLVD NEFANDVM COMMISERINT, PROPTER QVOD IRA DEI VENIT IN FILIOS DIFFIDENTIAE.* * *Sodomia peccatum, & incendij causam refert Ezech Proph. cap. 16. nu. 49. his verbis: Ecce haec fuit iniquitas Sodomae sororis tuae, superbia, saturitas panis, & abbundantia, & otium ipsius, & filiar eius; & manum egeno, & pauperi non porrigebant. Et eleuatae sunt, & fecerunt abominationes coram me: & abstuli eas, sicut vidisti.* * Et alij, de quibus inferius, *in seqq.* §§. agemus. Et licet neque in nostra Cōstitutione, neque in illis epistolis supra traditis de his mentio habeatur, vnde viderentur non debere excludi, & standum esse regulae generali, vt ex Nauarro *in suo Man. d. cap. 25. nu. 18. & aliqq. seqq.* saepe sepius colligitur; attamen cum eisdem supra dictis excipi visum est.

Est igitur ratio, qua primum moueor illa, de qua infra *in § seq.* loquemur, vbi habetur, quod quoties personae Ecclesiasticae crimen aliquod commiserint, propter quod curiae tradi debent seculari, laici eo in casu gaudere non debēt:

2 Sed omnes, † & quicunque Praesbiteri, & alij Clerici seculares, & Regulares cuiuscunq ue gradus, & dignitati omni priuilegio clericali, omnique officio, dignitate, & beneficio Ecclesiastico priuari, & degradari, ac potestati temporali tradi propter Sodomiae crimen, laicorumue instar puniri debent *ex Extrauag. Constit. Pij V.* Ergo, & seculares hac Immunitate gaudere minime possunt. *Hanc Constit. refert Stephanus Quaranta in d. Summa Bull. verbo, Sodomia. incip. Horrendum, & tradit etiam d. de Mathais in Septimo Decretalium, sub tit. de Vita, & honest. Clerr. cap. 5. alias, vlt. quod etiam ante praed. Pium, idem videtur voluisse Leo X. in quadam alia Constit. quam idem de Matth. refert lo. ci. in praeced. cap. 4.*

Alia ratio ea est, quae colligitur ex D. Augustino *in 3. Confess. cap. 8.* (cuius verba refert Gratianus *in c. Flagitia 32. quaest. 7.* & tradit etiam D. Tho. 2. 2. *quaest. 154. art. 12. ad 1.*) qui ait:

3 „ *Flagitia † quae sunt contra naturam, vbique, & semper detestanda ac punienda sunt: qualia Sodomitarum fuerunt. Quae si omnes gentes facerent, eodem criminis reatu Diuina lege tenerentur; quae non sic fecit homines, vt se illo vterentur modo. Violatur quippe ipsa societas, quae cum Deo nobis esse debet, cum eadem natura, cuius ipse auctor est, libidinis peruersitate polluitur.*

4 Quod † crimen est adeo pessimum, & immane, vt caetera omnia excedat (dico tamen carnalia, iuxta supra relata *in S. V. post. nu. 85. hoc eo Cap.*) Contra exercentes hoc vitium inuehitur Lactantius Firmianus *lib. 6. de Diuin. inst. cap. 23.* quem refert Iacobus de Graffijs *d. par. 1. Decis. aurr. cass. consc. lib. 2. cap. 89. nu. 1.* his verbis.

„ *Non posse, inquiens, hanc rem pro magnitudine sceleris enarrari: nihil amplius istos appellare possum, quā impios, & parricidas, quibus non sufficit sexus a Deo datus, nisi & suū sexum profane, & petulanter illudant, &c.*

Huiusmodi sententia concordare videtur cum eo, quod ait Isaias, inferius dicendum *in nu. 18.* Et Apost. scribens ad

ad Romanos, *cap. 1. num. 26. & seqq.* (relatus quoque ab eodem de Graff. *lo.cit.*) multum exclamat, dicens:

„ *Postquam tradidit illos Deus in paf-*
„ *siones ignominiæ, nam fœmina eorũ*
„ *immutauerunt naturalem vsum.*

Huc vsque tradit de Graff. Subdit Ap.

„ *In eum vsum, qui est contra natu-*
„ *ram: similiter autem, & masculi re-*
„ *licto naturali vsu fœminæ exarserũt*
„ *in desiderijs suis inuicem masculi in*
„ *masculos turpitudinem operantes, &*
„ *mercedem (quam oportuit) erroris*
„ *sui in semetipsis recipientes.*

Et rursus in *fine* sequitur dicens.

„ *Qui cum iustitiam Dei cognouissent,*
„ *non intellexerũt, quoniam qui talia*
„ *agunt, digni sunt morte.*

Sequentia verba vide inf. sub num vlt. Et D. August. *de vitio Sodom.* relatus ab eodem de Graff. *d. lib. 2. cap. seq. 90. nu.* 4. inquit, quod ab hac immunditia Angeli fugiunt, dæmones oculos claudunt. Et ex Hugone idem de Graff. plus dicit,
5 quod enormitas † huius flagitij ex eo ostenditur, quod etsi legatur diabolum fuisse incubum sub specie viri, & succubum sub specie mulieris, numquam tamen legitur sub specie viri succubum fuisse: atque ex sententia eiusdem Augustini traditur, quod Christus Dominus propter hoc vitiũ distulerit incar-
6 nari: ac in ea, † qua natus est nocte, vniuersi Sodomitæ morte subitanea fuerint extincti. Sed quis est, qui ignoret
7 incendium † ab ipsomet Deo immissum in illas ciuitates Sodomam, & Gomorrham, & alias, de quibus loquitur sacra Scriptura, *Gen. cap. 19.* ita vt nec innocentibus paruulis pepercerit, sed omnes igne consumpsit: Vnde factum est,
8 quod hoc † crimen Sodomiticum appelletur, hoc est, a Sodoma, veluti principaliori, quia de his vt plurimum loquitur d. Scriptura.

9 Aliud exemplum † traditur in eadẽ Scriptura, *in lib. Iudicum, cap. 19. & 20.* quod a paucis, imo forsitan a nemine relatũ puto: ex hoc enim cognosci potest, quam sit pessimum, & immane simile crimen. Legitur enim, quod cum vir quidã transiret terminos Israel cum vxore sua, & perueniret ad quendam locum, qui Gabaa dicebatur, eratque in tribu Beniamin, occubuit sol iuxta Gabaa, & voluerunt ibi manere. Cũ sederent autem in platea ciuitatis hospitium quærentes, nullus eos recipere voluit: & tandem cum a quodam sene in eius domũ fuissent recepti, illis epulantibus, cibo, & potu reficientibus corpora, viri ciuitatis illius circundantes domum senis, fores pulsare cœperunt, clamantes ad dominum domus, atque dicentes: Educ virum, qui ingressus est domum tuam, vt abutamur eo. Egressusque est ad eos senex, & ait: Nolite fratres, nolite facere malum hoc, quia ingressus est homo hospitium meum, & cessate ab hac stultitia: habeo filiam virginem, & hic homo habet concubinã educam eas ad vos, vt humilietis eas, & vestram libidinem compleatis, tantum obsecro, ne scelus hoc contra naturam operemini in vitum. Nolebant autem acquiescere sermonibus illius. Quod cernens homo, eduxit ad eos concubinam suam, & eis tradidit illudendam: qua cum tota nocte abusissent dimiserunt eam mane. At mulier, recedentibus tenebris, venit ad hostium domus, vbi manebat dominus suus, & ibi, incredibili furore libidinis vexata, mortua est: quam cum vir eius, mane facto mortuam reperiret, pergere volens ad domum suam, imposuit asino, reuersusque in domum suam, arripuit gladium & cadauer vxoris in duodecim partes ac frustra concidens, misit in omnes terminos Israel. Egressi itaque omnes filij Israel, congregati sunt in vnum in domo Dei, mittentes nuntios ad omnẽ tribum Beniamin, qui dicerent: Cur tãtum nefas in vobis repertum est? tradite homines de Gabaa, qui hoc flagitiũ perpetrarunt, vt moriantur, & auferatur malum de Israel. Qui noluerunt fratrum suorum filiorum Israel audire mãdatum: sed ex cunctis vrbibus, quæ sortis suæ erant, conuenerunt in Gabaa,

vt

vt illis ferrent auxilium, & contra vniuersum populum Israel dimicarent. Filij itaque Israel consulentes Deum bellum inierunt contra filios Beniamin: qui prima vice occiderunt ex eis viginti duo millia virorum: cessantes a pugna, rursus consulti sunt Deum, dicentes Debeo vltra procedere ad dimicandum contra filios Beniamin fratres meos, an non? Quibus ille respondit, Ascendit ad eos, & inteer certamen. Et hac secunda vice decem, & octo millia virorum educentium gladium prosternerunt. Iterum, & tertio Deum consulentibus, responsum est: Ascendite cras enim tradam eos in manus vestras. Et hac tertia vice vulnerati sunt ex filijs Beniamin sicut primo die & secundo: & tandem persecuti sunt eos ita vt non remanerent ex eis, nisi sexcenti viri, qui fugerunt in solitudinem. Hæc collexi ex sacra Scriptura *lo. cit.* Nonne casus horribilis videtur? An putas quin dum illa scriberem, multum pauerem? En Deus quomodo vlciscitur homines pro hoc scelere? illum enim modum abutendi exponit Lyranus pro concubitu innaturali: quod etiam colligitur ex codē contextu, dum dixerūt viri illi iniqui,

„ *Educ virum, qui ingressus est domū*
„ *tuam, vt abutamur eo.*

Porro hoc nefandū scelus omnes Prophetæ detestantur: omnis Sanctus reclamat: omnes † Leges armantur, *l. Cum vir. C. ad l. Iul. de adult. cuius verba traduntur infra sub num.* 19. & denique ipsemet Diabolus omnium malorum auctor abhorret, vt iam dictū est: imo ipsa clemētia suam naturalem vim reclinant: aer enim corrumpitur: terra suos non germinat fructus, ignis de cælo cadit: & tandem quicquid est in mundo exclamat, & contremiscit. Hinc Iustinianus *in Auth. tit. Vt non luxurientur homines contra naturam, &c.* propter † hoc flagitium, inquit, & fames, & terremotus, & pestilentiæ fiunt: ideirco *in princip. d. textus*, omnes hortatur ad bene viuendum, cauendumq; a simili, futurumue Dei iudicium timendum, ne propter huiusmodi impios actus ab ira Dei inueniantur, & ciuitates cum habitatoribus earum pereant, tradens præd. exemplum Sodomę, & Gomorrhæ. *Idem tradit in alio tex. eiusdē Auth. in editione noua. collat. 9. tit. 23. nouella 141. Edictum de ijs, qui luxuriantur cōtra naturam.*

10 Hinc curare debent Republicæ Gubernatores, vt homines a similibus expurgentur. *Caueat ergo vnusquisq; a simili coitu. Imo nedum ab actu ipsius, sed etiam ab eius sermocinatione dum inter aliquos de hoc pessimo morbo tractatur ne forte illis similis fiat: * quia vt docet Apost. 1. ad *Corinth. c.* 15. *num.* 33.

11 „ *Corrumpunt † mores bonos colloquia*
„ *mala.*

12 Pro quo extat illud Domini nostri Seruatoris, dum interrogabant eum Scribæ, & Pharisei, dicentes, Quare discipuli trāsgrediuntur traditiones seniorum? non enim lauant manus suas cū panē manducant. Ipse vero post quædam, quæ respondit eis, conuocatis ad se turbis, dixit eis.

„ *Audite & intelligite. Non quod in-*
„ *trat in os, coinquinat hominem: sed*
„ *quod procedit ex ore, hoc coinquinat*
„ *hominem.* Et rursus: *Quæ autem*
„ *procedunt ex ore, de corde exeunt,*
„ *& ea coinquinant hominem, &c.*

Matth. cap. 15. *in princ.* Et ex sententia Aristotelis Boetius *in lib.* 1. *Perier. circa princ.* ait:

„ *Sunt ea, quæ sunt in voce, earumque*
„ *sunt in anima passionum nota.*

*Vide multa relata ad propositum per Menoch. *præsumpt.**

Quam etiam sententiam ex eodem Arist. citat Bald. in l. De quibus. tit. de Legibus. Et in pluribus alijs locis cum alijs Doctorū annotationibus latissime Tiraqu. in l. Si vnquam. verbo Libertis, num. 17. *&* 18. *C. de Reuocandis donat. Adde quoq; Menoch. Cons.* 1. *num.* 262. *& vbique passim alij tradunt.*

Vide

Vide Afflict. *super Constit. lib. 1. de Haret. Constit. inconsutilem sub nu. 21.*

Quapropter dum quis talia profert ex ipsius aeris percussione ipsummet aer corrumpitur, * Vide per hoc Lamber. *de Iure patron. 1. p. lib. 2. art. 18. 9. quaest. princ. post num. 3. prope fin. vbi Augustinum citat. & plura de his similibus tradit.* * vnde omnes calamitates, & miseriae euenire solent, quae humana corpora infestant, & mortificant. Sed quod pessimum est, vt non solum iniuriandi studio, sed saepissime ludi gratia scelestus hic sermo proferri solet: & nihilominus cum ego haec referiberem, pudore dextra retrahebatur, commotus tamen consilio Diu. Ioan. Chrysostomi *super Epistol. 37. in declaratione Epistol. Sancti. Pauli Apostol. ad Corinth.* dicentis, quod non † dedignentur prae-

13 dicatores in hoc detestabili crimine verba proferre pro vtilitate populi, vna cum Antonio Gomez. *in l. 80. Tauri, num. 32.* nolui dedignari isthaec referre pro bono publico, & Iudicum institutione, (vt eiusdē Gomezij verbis vtar,) & poena malorum & terrore, & exemplo bonorum. Super hoc plurimum deberent Ecclesiarum Praelati aduertere, ipsosque Gubernatores seculares admonere ad tantum scelus extirpandum, quia pessimum indicium est aduersus ipsosmet populos: solemus enim prouerbialiter dicere:

„ *Quod habes in ventre, profert*
„ *dente.*

Nec mirum si in huiusmodi re se interponat Iudex Ecclesiasticus: (quod forte videtur contra hanc Immunitatē quae omnes Delinquētes ad Ecclesiam

14 fugientes tuetur) nam etiam quo ad † morum correptionem censeo nō habere locum hanc Immunitatem, iuxta id quod sancitum est in Sacrosancta Synodo Trident. *Sess. 24. Decreto, de Reformat. cap. 10. & seq.* vbi datur facultas Episcopis alijsue locorum Ordinarijs procedendi aduersus quaslibet personas, etiam exemptas, quauis appellatione remota. Itaque cum haec parui-pendeantur, quotidie videmus mala nobis superare, & terrae fertilitas in sterilitatem paulatim conuertere. Sed quis tam arrogans est, qui putet Deum tot nos calamitatibus velit opprimere sua propria voluptate praeter nostram culpam? Nonne Pater misericordiarum est, & Deus totius consolationis, qui consolatur nos in omni tribulatione nostra? *Apost. 2. ad Corinth. cap. 1 num. 3.* Porro nisi mali essemus, vtique a malis non opprimeremur. Pessimam ad-

15 huc quidem rem audio, vt quibus † Deus naturalem dederit sexum, eo non contenti, proprijs abutuntur vxoribus de quo exclamat idem Diu. Augustin. *de Adulterinis coniugijs*, relatus etiam a Gratiano *in c. Adulterij malum. dist. 32. quaest. 7.* dicens, quod hoc crimen execrabiliter sit cum meretrice, sed execrabilius cum vxore. Caueant ergo huiusmodi Nefandarij, ne dum clam faciunt Deus palam faciat: sicuti Nathan dixit ad Dauid post illud adulterium commissum cum Bersabe, Vriae vxore, cuius peccatum nemo est qui ignoret. Sed quia radix huius criminis in dies ramos altiores emittit, vtiq; cum Esaia *cap. 1.* dicere possemus.

„ *Nisi Dominus exercituum reliquis-*
„ *set nobis semen, quasi Sodoma fuis-*
„ *semus, & quasi Gomorrha similes*
„ *essemus.*

Sequentia verba vide infr. in num. 18.

16 Cum † ergo sit hoc crimen adeo abominabile apud omnes Deum timentes, hac de causa nullam a Scribentibus fuisse factam mentionem dicendum est, quia semper, absque vlla legis expressa mētione, tacite exclusum intelligitur ab omni, & quouis genere priuilegiorū iuxta praedictā August. sententiam, *de qua sup. in princ. huius §. actum est*, qui in quolibet loco, & semper detestan-

17 dum esse voluit: quamuis ex Deciano † *d. lib. 6. cap. 28. post num. 5. versic. Quod & ego verū puto*, tacite colligatur, quod fugientes ad Ecclesiam ob simile facinus, eius debeat Immunitate gaudere, dum tradit eorum exempla, qui

Nn gra-

grauia crimina in eisdem Ecclesijs perpetrauerint, dicens, quod si quis commiserit incestum cum matre in Ecclesijs, vel sodomiam, & alia huiusmodi, non debet hac Immunitate gaudere, de quo nos sup. *hoc eo. Cap. in* S. *III.* plenius diximus. Ergo, dum Decianus loquitur de illis criminibus commissis in Ecclesia, si extra Ecclesiam committătur, & postmodum illorum patratores ad eandem se recipient, ad eius Immunitatem admitti censet: eius præsertim cognoscitur intentio, quia inter alia connumerat hoc, de quo noster est sermo: sed non ita quidem, quoniam inter illa hoc debebat aut tacere, aut de eo aliter loqui, cum non solum patteat rationibus supra positis exclusum,
18 sed & Diuina † lege, teste eodem Isaia *d. cap.* 1. *in seqq. verbis post superius relata*, dicente:

„ *Audite verbum Domini Principes*
„ *Sodomorum, percipite auribus legem*
„ *Dei nostri populus Gomorrhæ. Quo*
„ *mihi multitudinem victimarum*
„ *vestrarum, dicit Dominus? plenus*
„ *sum holocausto arietum, & adipe*
„ *pinguium, & sanguinem vitulorum*
„ *& agnorum, & hircorum nolui. Cũ*
„ *veneritis ante conspectum meum,*
„ *quis quæsiuit hæc de manibus ve-*
„ *stris, vt ambularetis in atrijs meis?*
„ *ne offeratis vltra sacrificium fru-*
„ *stra; incensum abominatio est mihi.*
„ *Neomeniam, & Sabbathum, & fe-*
„ *stiuitates alias non feram, iniqui*
„ *sunt coetus vestri: calendas vestras*
„ *& solemnitates vestras odiuit ani-*
„ *ma mea; facta sunt mihi molesta,*
„ *laboraui sustinens. Et cum extende-*
„ *ritis manus vestras, auertam oculos*
„ *meos a vobis: & cum multiplica-*
„ *ueritis orationem, non exaudiam,*
„ *manus enim vestræ sanguine plenæ*
„ *sunt.*

Hactenus ille. Si ergo Immunitas hæc sub Diuina sistit protectione, quemadmodum plene supra *in dicto Initio Cap. II.* ostensum est, non poterunt huiusmodi Sodomitæ Dei beneficio gaudere; nam quamuis ad Ecclesiam confugerint, ibique manus suas extenderunt, dicentes. Esto nobis in Deum protectorem, & in Domum Refugij, vt nos saluos facias, non exaudiet illos Deus, sed oculos ab eis auertet. *Similem textum habemus in Ieremia, excludentem hæreticos, cuius sup. hoc Cap. in* S. *VI. post num.* 139. *meminimus.* * *Bobadilla in sua Politica tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 14. *num.* 19. *in fi. post Salcedum in addit. ad Diaz in pract. crim. cap.* 86. *de crimine nefando. Humada in Scolijs ad Gregor. Lopez in l.* 4. *tit.* 11. *fol.* 96. *num.* 4. *par.* 1. *& num.* 5. *vsq. ad fin. & nu.* 10. *Idem contra Diaz tradit Clericos motu proprio Pij V. non gaudere: de qua re videndum esse vltra citatos ab Bobadilla. Doctorem Zeodam de Tallada in tract. de visit. carcer. cap.* 13. *nu.* 11. *pag.* 196. *cuius Pij V. motu nos etiam infra post n.* 29. *nitimur.* *

Huiusmodi Sodomitæ possunt inter illos annumerari, de quibus actum est sup. in S. IV. dum de homicidio in proximum commissum loquuti sumus: nã hos Lactantius vocat parricidas, vt *diximus sup. post num.* 4. quod cum his verbis Isaiæ cōlonare videtur, dũ dicit.

„ *Manus enim vestræ sanguine plenæ*
„ *sunt.*

Itaq; non est amplius dubitandum.

19 Non † modica igitur digni sunt laude Imperatores illi Constantius, & Cõstans ob illam sacratissimam Constitutionem aduersus hos promulgatam, *quæ legitur in Codice Theodosij, sub tit. Ad l. Iul. de adulterijs, estque registrata in nostro Codice sub eo. tit. l.* 31. vbi seuere hos puniri iubent, dicentes.

„ *Cum vir nubit in fœmina viros pa-*
„ *ritura quid cupiatur, vbi sexus per-*
„ *didit locum? vbi scelus est id, quod*
„ *non proficit scire? vbi Venus muta-*
„ *tur in alteram formam? vbi amor*
„ *quæritur, nec videtur? Iubemus in-*
„ *surgere Leges, armari Iura gladio*
„ *vltore, vt exquisitis pœnis subdan-*
„ *tur infames, qui sunt, vel qui futuri*
„ *sunt rei.*

De

De intellectu huius legis videri potest Gomez in l.80. Tauri, num.32.

20 Hinc hodie † introductum est per vniuersum, vbi fides viget, orbē, quod similes concremenetur, de quo loquitur Clarus *in S. eo. hoc est, Sodomia, versic. Sed quaero* & Menoch. *de Arbitr. Iudicū, casu.*286. qui plurium locorum poenas aduersus hos statutas commemorat: atque de his plene post eosdē, & alios Farin. *Quaest.* 148. Et in hoc Regno peculiarem legem habemus *in tomo* 1. *Pragm. vnica*, de his quaedam disponētem: & inter caetera, quae ibi dicuntur,

21 praecipitur, quod nemo, † quamuis ipse Prorex, poenas in ea contentas valeat remittere: neque etiam vllum indultum, seu guidaticum, vel assecurationē, etiam dimidium per horae spatium qua uis ratione vel causa dare vel concedere possit: cum nullitatis decreto, &c. Atque etiam nulla valet admitti compositio. Insuper statuitur, quod a quibusuis guidaticis, vel assecurationibus quantumcunq; generalibus semper habeatur exceptum. Et his proximis diebus praeteritis, in anno 1608. iterum super eadem re prouisum est a Catholica Caesareaq; Maiestate Philippi Regis III. (quem Deus Opt. Max. seruet incolumem) vt quiuis Officialis, etiam ab eadem Regia missus Maiestate cum potestate generali indultandi, vel guidandi, nisi de hoc eodem crimine peculiaris mentio in eius concessione fuerit facta, nullum valebat guidaticum, vel indultum, seu assecurationem concedere: si secus fuerit factum, illud indultum, seu guidaticum irritum, cassum & nullum censeatur. Haec licet noua lex videatur, potius tamen dicitur noua declaratio, seu melius cōfirmatio praecedentis, quia absque hac noua promulgatione ita seruatum fuit in persona cuiusdam .N. cui cum fuisset concessum guidaticum sub verbo Regio a Domino visitatore Generali, per eandem Catholicam Maiestatem in hoc Regnum misso cum facultate indultādi vel guidandi, fuit tamen, hoc non obstante, de mandato Domini Proregis captus, & damnatus, sicuti mos est alijs fieri Sodomitis: ex quo cum postea inter Proregem & eundem Visitatorem lis orta esset, an potuisset praedictum assecurare, tandem ab eodem Rege fuit responsum, prout huc vsque dictum est: & hac de causa fuit iterum velut recens lex publico Praecone publicata cum tibijs, & tubis more solito per loca publica, & consueta, ne de caetero vllo vnquam tempore aliquis se valeat excusare. Caueat ergo vnusquisque, ne post funera medelam quaeret, sicuti euenit d.N. cui, licet pro eo responsum esset, omnis tamen vitae spes prius sublata fuit, vnde post bellum auxilium venisset. Haec huc vsque dicta sint pro huius criminis immanitate. Videri tamen oportet de quibusdā alijs circunstantijs ad eandem rem spectantibus.

22 Quapropter hic praecipue sciendum est, quod id, quod † diximus de Clericis, vt s. brachio seculari tradi debent, non ita seuere capiendum est, vt pro vnica tantum vice curiae mācipari debeant, quemadmodum voluit Farinac. *Quaest.* 148 *num.* 30. *(quae recens typis exposita est,)* qui vigore Constitutionis praedictae Pij V. mouetur: Sed parcat mihi tātus homo, quia in eadēmet Cōstitutione expresse patet eius contrariū, dum tractat de exercētibus: quod non potest cadere in eum, qui semel tātum lapsus est, & per consequens nec eius poena tenebitur, vt ex Iacobo de Graffis sup. *in S I. hoc eo. Cap. num.* 56. diximus: quod exstat Pōtificia decisione confirmatum in persona cuiusdam Monachi, cuius nomē & Monasterium honestatis causa taceo: nam cum in anno 1608. super hoc consultus esset Summus Pontifex Paulus V. (quem Dominus noster cōseruet, & viuificet, & Beatū faciat eū: & non tradat eum in animam inimicorū eius) mitius illū castigari respondit: qui per decenniū super triremibus ad remigandū fuit dānatus: quod an bene fuerit factum, aliorū esto iudicium,

cum non deberent personæ Ecclesiasti-
cæ similibus pœnis mulctari, sed potius
in carceribus detrudi, vti sanctissime
statutum est in quampluribus sacris Ca-
nonibus, qui nunquam has personas
iugo seruitutis submittunt, nam ita
possumus similes Reos vocare, hoc est,
seruos: quod vertit contra honestatem
Clericalem: sed hic satis: melius tamē
in seq. Libro, Deo propitio, dicemus,
Illam autem pœnam seruari quoque
ait Genuensis *in sua Praxi Archiepisc.
cap.*80.*num.*1. sed melius videri potest
Steph. Quaranta, *in d. Summa Bull. ver-
bo, Sodomia*, & *ibi* Prosperus de Augusti-
no *in eius Addit.* qui quædam notat su-
per eadem Constit. Pij V. quamuis ea
reprobet Farin. *lo. cit.* friuola ratione
fretus, dicens, quod raro accidit similes
huius criminis Reos capi, quin pluries
illud commiserint: quapropter si plu-
ries, ergo non pro vnica tantum vice
curiæ tradendi sunt seculari; attamen,
vt ex eo collegi, aliter se habet eius in-
tentio: quia vult, quod licet semel quis
de hoc crimine accusatus fuerit, non est
tamen censendum eum hac sola vice
lapsum fuisse. Sed quis certus de hoc
esse potest, nisi Deo reuelante? poterit
enim non pluries, sed vnica, hoc est, il-
la solum vice commisisse, eiusque in-
fortunio in laqueum incidisse: quem-
admodum enim si pluries lapsus esset,
in vna illarum vice capi potest, ita etiā
& in prima, præsertim si de eo nulla
extitet fama. At non reor, quod, si vel
ore proprio quis confessus, vel testibus
fuerit conuictus pluries hoc commisis-
se, (licet semel captus, & quæsitus) pos-
sit iuxta Farin. voluntatem executio
fieri; sed si nullo modo constet, tunc
secus omnino dicendum censeo: quia
mala non sunt præsumenda, præsertim
in similibus casibus, in quibus nemo de
se præsumere debet: poterit namq; ac-
cidere, (liberet me Deus) vt quis tan-
to libidinis ardore vexatus, in aliquem
puerum, vel adolescentem, seu quem-
libet alium declinet; qua de causa pro
hac sola vice in manus iustitiæ mini-
strorum incidere posset; quod non ra-
ro, sed sæpissime, & bonis, & honestis,
imo castissimis viris accidere potest:
quapropter destruitur Farinacij dictū:
secus autem affirmarem, quando quis
cū muliere simili modo polluitur, quia
de eo hoc casu magna suspicio est,
quod simili laboret morbo, rationem
lectori considerandam relinquo, quam
apud D. August. legere potest, *de qua
Gratianus in d. c. Adulterij malum.* 32.
*quæst.*7. *ibi, Vt si vir membro, &c.* Itaq;
quicquid sit, si contra Reum aliter pro-
bari non possit, vnica vice, captus, pro
eadem tantū puiendus est, cū pœnæ
non sint extendendæ de casu ad casum,
præsertim contra Ecclesiasticas perso-
nas: quia etsi probationes in laicum
claræ requiruntur, lucidiores contra
Clericum esse debent, *Abb. in c. Licet
vniuersis, n.*1. *sup. de Testibus, & attest.
per eundē textū, ibi, & maxime Clerici.*
23 Quare ex † hac decisione eadem
pœna laicos puniendos iudicarem, si
ad Ecclesiam confugerint: nam in
24 hoc † crimine solet etiam Ecclesiasticus
Iudex suas interponere partes, cum sit
de casibus mixti fori, iuxta sententiam
Abb. *in c. Clerici. inf. de Excessibus Prælat.*
& Iulij Clari *in* §. *fin. quæst.* 37. *versic.
Item quæro.* qui de communi testatur
post Bermondum Choueron. *in tract. de
Concub.* & post alios Farin. *Quæst.* 8.
25 *num.*129. Sed licet Pius † IV. *in quo-
dam Extrauag. Constit.* statuerit, quod
in criminibus mixti fori Iudex Ecclesia
sticus quo ad laicos non valeret se in-
gerere, etiam data præuentione, huic
tamen derogatum est per Pium V. qui
omnia ad iuris veteris terminos iterum
reduci voluit: *harum Constitutionū me-
minit Farin. d. Quæst.* 8. *num.* 156. *alias
vlt.* Quapropter cum in hoc crimine
locus sit præuētioni, necessario ad Epi-
scopum eius iudicium spectabit. Cri-
26 mina † vero mixti fori si quis scire ca-
pit, videre potest, præter alios, Fari-
nacium, *d. Quæst.* 8. *post eundem nu.* 129.

vsque in fin. * Vide quæ sint huiusmodi crimina mixti fori Vigell. Meth. Iu. *Cōstr. lib. 2. cap. 2. ex c. 32.*

Nec obstabit quod fert Clarus *in d. §. fi. quaest. 57. versic. Sed his occurrit. & versic. Sed quaro.* & Farin. *in praeced. Quaest. 4. num. 10.* asserentes post quosdam, quod laici † delinquentes & capti, ac puniti a Iudice Ecclesiastico in criminibus mixti fori, præsertim in atrocibus, si mitiori pœna, quam de iure ciuili sustinere debuissent, puniti fuerint, poterunt iterum puniri pro ijsdem criminibus, quia satis optime respondet idem Farin. *d. nu. 10. versic. Sed ad prædicta, & in num. 11. seq.* dicens post Maran. Bart. & Paris. de Put. quod licet non sufficienter, punitus a primo iudice possit iterum sufficienter ab altero puniri; prima tamen pœna computabitur in secunda, & secunda supplebit per primam: & si prima pœna imposita fuit pecuniaria, secundus Iudex pariter, ac pecuniariam imponere debet, sed minorem prima imposita: & in hac secūda pœna debet id computari, quod in prima solutum est. Et si secunda pœna erit corporalis, debet pecuniaria pro prima soluta Reo restitui: sed si prima fuit corporalis, tunc, quia pœna primo loco inflicta non potest restitui, Reus non amplius in corpus, sed minori, puta, pœna pecuniaria punietur, & hanc sententiam post Scacc. & eundem Farin. sequutus est Ambrosinus *hic, cap. 10. num. 2.* Ergo cum in hoc casu laicus captus fuerit, & punitus ab Episcopo pœna corporis afflictiua, non debet amplius postea puniri, puta pœna mortis naturalis, & combustionis, nam de iure ciuili, secundum communem Doctorum sententiam, eodem modo punitur is, qui semel tātum fuerit lapsus, quam qui pluries: & ita sunt interpretati illa verba sup. *in num. 19.* relata ex Imperatoribus Constantio, & Constante, vt late omnes Scribentes tradūt, *de quo suis locis consule.* Sed in hoc † Regno, cum de hoc plures interrogassem, non esse vsu receptum accepi: nā, vt delinquentes sunt puniti a Iudicibus Ecclesiasticis in his criminibus mixti fori, nemo vnquam vidit, vel recordari potest iterum punitos fuisse a iudice seculari.

27

28

Quod autem diximus ex Deciano, qui videtur voluisse, quod huiusmodi Sodomitæ si fugerint ad Ecclesiā, eius immunitate gaudere debent, non apparet dissonum ab hac Constitutione nostra, dum Gregorius dicit, quod citra illos casus inibi expressos, alios non vult excludi, vt legitur in illis verbis.

29

» *Aut plures, quam superius expressos*
» *Casus contineant, & tenore præmissis omnino, ac perpetuo tollimus, &*
» *abrogamus, ac ad terminos præsentis*
» *Constitutionis, quo ad superius descripta duntaxat, reducimus, &c.*

Sed huic quæstioni breuiter infra, & *in §. sequenti.* respondebimus. Hic autem pro præsentis materiæ resolutione sciendum est, quod dum præd. Pius V. præcipit laicos ipsos curiæ tradi seculari, (*vt legitur in quadam alia Extrauag. Constit. in Bullario, inter eiusdem Pij Cōstit. quinto loco collocata, incip. Cum primum, &c. fol. 924. cuius itidem meminit Quaranta, d. verbo, Sodomia, in princ.*) dicens.

» *Si quis crimen nefandum contra naturam, propter quod ira Dei venit*
» *in filios diffidentia, perpetrauerit,*
» *curiæ seculari puniendus tradatur,*
&c.

Postmodum subdit.

» *Et si Clericus fuerit, omnibus ordinibus degradatus, simili pœna subijciatur.*

nihil aliud ostēdisse videtur, nisi quod a quouis auxilij genere destitutos eos redderet: alias superflua & elusoria forent hæc supradicta verba, quia satis esset si de Clericis tantum loqueretur, & pœnam per Papam Alexandrum III. constitutam *in d. c. Clerici, inf. de Excessibus Prælati.* exageraret. Sed forte quis dicet, hoc intelligendum esse quoties laici fuerint capti per Episcopū extra Ecclesiā, quia tunc etiamsi præuen-

uentio data fuerit, debet eos curiæ seculari mancipare: secus autem si ad Ecclesiam fugerint, quia gaudere debent, cum non sit de casibus in hac Constitutione exceptis. Nihilominus respondetur, quod dispositio supradictorum verborum ex nostra Constitut. traditorum, non censetur habere locũ in casibus similibus, quando scilicet ab ipsismet sacris Canonibus præcipitur illa traditio fieri: sed solum in illis casibus in quibus ipsi soli curiæ temporali competit potestas procedẽdi aduersus Reos: qua de causa multi Dominorum temporalium impetrarant priuilegia, & facultatem extrahendi ipsos Reos ab Ecclesijs: vnde Gregorius hac præsenti Constitutione illa priuilegia abolere voluit, reducens illos casus ad hos tantum in ea contentos, omnem facultatem abstulit a secularibus potestatibus se intromittendi in ijsdem casibus; volens solum, quod de his conqueri possint apud Episcopum, vt Reos inde abstractos ad eorũ potestatem remittat, de quo fusius infra *in Capp. seqq.* dicemus. At secus est quo ad illos casus, in quibus de Iure Canonum deberet similis traditio fieri, quia in hoc nõ videtur correctum Ius commune, quod patet in illis verbis:

„ *Hac itaque nostra perpetuo valitu-*
„ *ra Constitutione, omnia, & quacun-*
„ *que priuilegia, indulta, & gratias,*
„ *&c.*

In alijs autem casibus, quia secularis curia non se interponit, sed est per Iudicem Ecclesiasticum traduntur puniendi, ideo de illis hæc Constitutio non tractat. Et in his terminis (dum hæc typis exponenda mittere volebam) reperi locutum fuisse Dominum Io. Gutier. *in Pract. Quæst. lib. 3. cap. 1. nu. 36. in versic. Hæc Constitutio, &c.* de quo valde gauisus sum. Nec mirum sit, si de eo nullam antea fecerim mentionem, quia non dum aliquam habueram notitiam, an super huiusmodi Immunitate scripsisset: vnde in alijs casibus infra occurrentibus eum non omittam.

Rursus obstare videtur, quod in hac Constitutione de crimine hæresis fiat mentio, quod est mere Ecclesiasticum, ex quo videtur dicẽdum per huiusmodi exclusionem reliqua voluisse includi; sed huic breuiter infra, *in §. seq.* Deo duce respondere curabo.

30 Inter † hæc autem enormissima crimina illud etiam computabis, quod cũ brutis committi solet, idque vocari consueuit, Bestialitas: & secundum sacram Scripturam vocatum fertur, Crimen pessimum, vt traditur *in Gen. cap. 37. nu. 3. inf.* his verbis.

„ *Accusauit fratres suos* CRIMINE
„ PESSIMO.

Quod Lyranus exponẽs, ait, quod miscebantur cum pecoribus. Et super his criminibus videri potest D. Thom. *d. 2. 2. quæst. 154. art. 11. & 12.* apud quem apparet quam sint enormia, & obscena.

Sed vltra hos casus non erubescam alium addere quando † scilicet mulieres traditæ dæmonis potestati, (qui assumpta hirci, vel alicuius bestiæ, aut hominis forma) cum ipso coeunt, vti fieri assolet ab incantatricibus, & maleficis; nam si crimina superius expressa pessima vocantur, illorum maximum, quis dubitabit, quin hoc cẽseri debeat? Vnde in præsenti casu cõsulerem, quod (si supradicti cum in eorum aliquod inciderint, suffocati, seu, vt mos est, strangulati prius, igni supponuntur) huiusmodi quidem viuæ igni proijci deberent, licet hoc a Iudicibus paruifiat: quia recordor nunquam vidisse, vel audiuisse similes mulieres curiæ traditas seculari, sed solum vel ab Episcopis, vel ab Inquisitoribus hæreticæ prauitatis in iudicio publico damnatis modica pœnitentia imponitur. Ego autem a præcedenti sententia nunquam discederem: & saltem quo ad traditionem curiæ assentiri videtur Syluester, cuius supra fecimus quoq; mentionem in *§. V I. nu. 61. in fi. hoc eodem Capite.*

32 Et licet † Emanuel Sa *in sua aphoris. cõfess. verbo, Luxuria, num. 6.* huiusmodi con-

concubitum habitum cum dæmone ad bestialitatem reducere dixerit; idemq; velit Caietanus *in d. art. 11. versic. Ad tertium*. attamen eo longe grauius est: nam (vt refert Andreas Victorellus *in Addit. ad eundem Sa, lo. cit.*) in hoc crimine duo concurrunt, hoc est, peccatum bestialitatis, & societas cum dæmone: sed ex illa pollutione duo quoq; euenire possunt, si dæmone semen humanum alibi acceptum, in muliebre vas inferat, ex quo semine potest gigni filius illius viri, cuius est illud semen: ratione concubitus erit bestialitas: ratione seminis fornicatio reductiue. Sed hæc satis quoad hoc crimen. Videri tamen poterunt Scribentes, quia non deficient eorum chartæ.

Vnum tamen hic tradere non omittam pro huiusce rei adimplemento, nam licet huc vsque de criminibus egerimus quæ dicuntur contra naturam, aduer-
33 tendum nihilominus, quod etsi † vni: si est in genere crimen prędictum, species tamē sunt diuersæ, vt optime ex D. Th. *in d. art. 11. & Caiet. ibidem* cognosci potest. Vnde in hoc præsenti S. illi tantum excludi, vel comprehendi debent, qui sodomiæ crimen commiserint, vel ad bestias habuerint accessum, aut cum dæmone, vt dictum est, coierint: cæte-
34 ros admittendos putarem: vt sūt ij, † qui crimen immūditiæ commiserint, quod quidam (vt ait D. Tho. *loc. cit.*) mollitie appellant, quando scilicet absque concubitu causa delectationis venereæ pollutio procuratur. Nam licet D. August. tractet de eis, qui contra naturam coeunt, in illis verbis superius relatis *in num. 3.* attamen ibi non omnia peccata quæ contra naturam sunt, vbique, & semper esse detestanda voluit, & punienda, sed solum ea, quæ Sodomitica vocantur, *vt apparet in illis pradd. verbis, ibi, Qualia Sodomitarum fuerunt*. Sed
35 immunditia † siue mollities non dicitur sodomia, vt idem Tho. ostendit *in d. art. 11. in Corp. versic. Tertio*. Ergo non debet excludi ab hac Immunitate. Verba D. Thomæ clara sunt quæ pro aliorum confusione huc transferre volui, *incipiendo ab illo versic. Alio modo.* quia nunc casum cum supradictis quidam æquiparare volunt: quod quantum distet a veritate, statim patebit. Sunt autem hæc D. Thom. verba.

„ *Alio modo, qui etiam super hoc repugnat ipsi ordini naturali venerei actus qui cōuenit humanæ speciei, quod dicitur vitium contra naturam.*
„ *Quod quidem potest pluribus modis contingere.*

Subdit postea, alloquens de immunditia his verbis,

„ *Vno quidem modo, si absque omni cōcubitu causa delectationis venereæ pollutio procuretur: quod pertinet ad peccatum immūditiæ, quam quidam mollitiem vocant.*

36 Vnde Caietanus ait, quod hoc † peccatū vt subordinatur morosæ delectationi aut desiderio adulterij, recipit deformitatem etiam adulterij: & vt subordinatur morosæ delectationi aut desiderio incestus, admittit deformitatem incestus, & ita deinceps. Hinc igitur patet non esse omnino peccatum sodomiæ nisi subordinetur eius desiderio: & hoc expresse confirmat idem D. Tho. potens vt diuersum vnum ab altero dicens:

„ *Alio modo si fiat per concubitum ad rem non eiusdem speciei, quod vocatur bestialitas. Tertio si fiat per concubitum ad non debitum sexum, puta masculi ad masculum, vel fœminæ ad fœminam, vt Apost. dicit ad Rom. 1. quod dicitur Sodomiticum vitium.*

Cuius Apostoli verba supra, *post nu. 4.* relata sunt. Itaque si vnum ab altero differt, vtique non erit hoc peccatum immunditiæ inter Sodomitica vitia cōputandum, nisi subordinetur (vt dixi) desiderio sodomiæ, quod non est nostro iudicio submissum, sed iudicet illud Deus, cui cordis intima non latent; Nā neque Ecclesia hos iudicare potest, cū nō iudicet de occultis, vt supra dictum est *in S. IV. Cap. I.* Nec leges mundanæ, nisi adsit vere concubitus, vt plene sup. notatum est *in S. I. num. 120. hoc eo. Cap.*

dum

dum de legibus punientibus crimina dixi, quæ semper actum requirunt consummatum: cum cogitationis pœnam nemo pati debeat, *l. Cogitationis. ff. de Pœnis.*

Hinc omnino reijci debet quorundã opinio, (quos refert Dominus de Marsilio *in tract. de Indulto, cap. 30. num. 16.*) dicentium huiusmodi vitium, sodomiæ simile esse, & inter eiusdem species connumerandum: quod non solum ex superius relatis diuersum ab illo videtur, sed ex eorundem doctrina, qua suam cõfirmant sententiam, probatur.

37 Horum auctor Bermondus † Chouerõ. primus fuisse videtur, qui *in tract. de Publ. concub. rub. de Sodom. num. 14.* hoc affirmare nixus est: eumque sequutus est Iacobus Menoch. *in suo fertilissimo, & illustri trac. de Arbitr. Iud. casu* 286. *num. vlt.* & post eum fœcundissimus Farin. *d. Quæst.* 148. *num.* 38. Sed admirari cœpi de Menoch. tanto viro, qui ex verbis eiusdem Apost. 1. *ad Corinth. cap. 6.* suã adimplere putauerit sententiam, cum idem Apostolus nedum ex verbis sup. traditis *post d. num. 4.* hoc neget, prout bene distinximus cum D. Tho. sed etiã ex alijs verbis ab eodem Menoch. relatis: quia dum Apost. inquit.

„ *Nolite errare; Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque molles,*
„ *neque masculorum concubitores,*

Exemplificando hæc tradit, nõ vt equiparet vnum altero: quia sequeretur, quod cætera alia peccata, de quibus tractat in proximis sequentibus verbis Sodomiticæ speciei subderetur: inquit enim Apostolus in sequentibus verbis.

„ *Neque fures, neque auari, neque*
„ *ebriosi neque maledici, neque rapa-*
„ *ces regnum Dei possidebunt.*

Quapropter quis non videt hoc differri ab illo: si enim molles æquiparandi essent masculorum concubitoribus, omnes alij ijdem compararentur; & hoc modo omnia peccata, de quibus ibi loquitur Apostol. eiusdem essent ponderis vel speciei: quod vtique affirmare omnino alienum est a Catholica veritate. Vnde dum Menoch. dicit, quod huiusmodi, qui proprijs manibus seipsos polluunt, molles appellantur a Diu. Thom. videtur aliter sentire voluisse Diu. Thom. sed parcat quæso mihi dominatio sua, quia Diu. Thomæ verba supra tradita, clara sunt, nec possunt sergiuersatione aliqua obumbrari. Illud autem, quod refert de Onã secundogenito Iudæ filij Iacob, *de quo loquitur Gen. cap. 38. in princ.* non est ad consequentiam trahendum: nam licet tradatur de illo, quod fudisset semen in terram, cum accederet ad Thamar, attamen longe nimis diuersum est præsens casus ab eo: quia illi datum fuerat in præceptum; vt vellet ingredi ad vxorem fratris sui, (quem Deus occiderat) vt suscitaret semen eius: ipse vero sciens non nasci sibi filios, introiens ad eam semen fudit in terra, ne liberi fratris nomine nascerentur. Et idcirco percussit eum Dominus, quod rem detestabilem faceret; debebat enim præceptum adimplere. Ergo in præsenti casu aliter dicendum est; nam illud quidem non æquiparandum est sodomiæ, quia, re vera, quis non videt non esse sodomiam? igitur si non est sodomia, & hoc eidem æquari dicit Menoch. alio non egemus teste, qui nos doceat hoc etiam sodomiticum nõ vocari. Sed nolo amplius in tam clarare morari: illud solum affirmo, quod ore proprio contrariam fatentur sententiam, qui voluerunt mollitiem sodomiam appellari, dum dicunt, de

38 † iure nullam contra hos indictam esse pœnam, vt videre est: eodẽ Menoch. & Farin. *locis citat.* Vnde optime dicit Petrus Caballi *in tractat. Resoll. crimin. casu 16. num. 9.* (relatus ab eodem Farin. *in num. 39. qui eum allegat in num. 4. sed est, vt dixi, in num. 9.*) qui hanc pollutionem vocat peccatum contra naturam, non autem sapere sodomiam voluit; quia non omnis vsus contra naturam est sodomia, sed bene omnis sodomia est vsus contra naturam, *ex Glo. in cap. Omnes accu-*

satio-

sationes.in verbo, Sodomita. d. 32. quaest. 7. Et propterea (subdit Farin.) cum non sit sodomia, nun est mirum, si non punitur poena mortis. Dicit etiam Petrus Cabal. *in num.* 32. sodomiam in Hispania appellari crimen nefandum: at quia nos Siculi sub eodem Hispaniae viuimus Rege, a quo pluries solet mitti in has partes chartas super eodem aliquid disponētes, sicuti dixit de illa noua promulgatione Pragmaticae, & alijs similibus, vt sunt Indulta generalia ijsdem Siculis concessa, & similia, in quibus dum de hoc crimine sodomiae tractatur, sub illo praedicto verbo, Nefandum, rescribi solet; ideo in hoc praesenti S. idem crimen eodem nomine vocare destinaui, vt in principio videri potest. * *Quod & D. Petr. Epistol. 2. cap. 2. nu. 7. Hic vocat. ibi. Et iustum Lot oppressum a nefandorum iniuria, &c.* *

Inter hos autem Sodomitas excludendos ab hac Immunitate, includen-
39 dos censeo omnes illos, qui † opem eisdem praestiterint, puta, domum cōmodando, vel recipiendo pretium consentientes ipsi crimini tanquam mediatores, & alij similes. Nam si Deus Opt. Max. infantibus innocentibus ob aliorū culpam non pepercit, sed eos vna cum alijs, vitium hoc committentibus, perdere voluit; ac non solum eos igne consumpsit, sed easdem ciuitates subuertit, vt supradictum est; multo magis huiusmodi impij non innocentes, sed nocentissimi, causam tāto sceleri praestantes, impuniti euadere non debent: quia nisi hi essent, illud forte non fuisset commissum. En Vlpianus aperte loquitur *in l. Etsi. ff. ad l. Iul. de Adult.* dicens.

„ *Et si amicis quis domum praebuisset,*
„ *tenetur. Sed & si quis in agro alte-*
„ *rius balneoue STVPRVM fieri*
„ *praebuisset comprehendi debet. Sed*
„ *etsi domum aliquam soliti fuerint*
„ *conuenire ad tractandum de adul-*
„ *terio; etsi eo loci nihil fuerit ad-*
„ *missum; veruntamen videtur is*
„ *domum suam, vt STVPRVM*
„ *adulteriumue cōmitteretur praebuisse:*
„ *quia sine colloquio illo adulterium nō*
„ *committeretur.*

40 Sed stuprum † sumitur etiam cum masculo, vt ait Papinianus *in l. Qui domum ff. d. tit.* (*qui textus praecedit d. l. Etsi*) his verbis.

„ *Qui domum suam, vt STVPRVM*
„ *adulteriumue cum aliena matresa.*
„ *milias, vel CVM MASCVLO fie-*
„ *ret, sciens praebuerit, &c.*

Et suffragatur etiam sententia Modestini, *registrata in l. Stuprum ff. d. tit.* & alia eiusdem Vlpiani *in l. Mariti S. fi. ibi, Eum eamue, &c.* & quamplurimorum *relatorum in Corpore Iuris*; & praesertim Iustiniani *in Nouella constit. 141. collat. 9. tit. 23. qui inscribitur, Edictum de his, qui luxuriantur contra naturam, vbi satis liquet quam sit enorme simile stuprum.* Ergo dātes opem Sodomitis modo praedicto, comprehenduntur omnino sub eadem poena.

Nec puto valere illam excusationē, quod licet domum nullus praebeat, vel aliquid aliud agat de supradictis, Rei tamen principales quo ad Deum lege Sodomitarum tenentur, quamuis illud attentare, vel sola mente cogitare praesumpserint, iuxta illud.

41 „ *Qui † viderit mulierem ad concupi-*
„ *scendam eam, iam moechatus est eam*
„ *in corde suo.*

Matth. cap. 5. num. 28. Vnde videtur, quod caeteri, praeter ipsos auctores, nihil addāt huic crimini; Quia resp. quod etsi illud verum sit quo ad Deum: secus autem est quo ad legem humanam, & Reipublicae offensionem: imo quo ad ipsummet Deum non est dubitandum,
42 mitius † puniat peccatum nōdum opere completum quam consummatum, *D. Thom. 1. 2. quaest. 100. art. 6. in Corp. ad fi. & notat Abb. in c. Sicut dignū n. 3. inf. de Homicid.* * *vide Gail. de pace publ. lib. 1. c. 14. n. 17. & vide etiā Couar. in relect. in c. Si furiosus p. 2. in princ. n. 5. post princ. vbi tradit verba Gl. in c. peric. de poeni. dist. 1 sed est c. Perniciosè. qa nō legitur similis canon habēs tale initiū in toto decretor. volumine.*

Oo Qua-

Quapropter, dum quis talia agit, cum possit obuiare, merito eadem lege tenetur: quia forsitan, vt diximus, *ex d. l. Esti*, illud maius peccatum non committere-
43 tur. Vnde non solum hi, sed & illi † quoq; tenetur, qui his consentiunt, dum possunt, facinori negligunt obuiare, *c. Error. Dist. 83. & ibi Praepositus. item c. Negligere, cum sua Glos. 2. quast. 7.* pro qua sentẽtia facit illud eiusdem Apost. cuius supra *in princ. istius S. post nu.* 4. meminimus dicenti.

„ *Non solum qui ea faciunt, sed etiam*
„ *qui consentiunt facientibus.*

Distinguerem tamen in hoc casu inter legem Diuinam, & humanam: nam si quis poterit obuiare dicto crimini, puta, si quis in domo alicuius, siue in balneo, siue vbilibet aliquid simile perpetrauerit, & dominus loci sciuerit, & non obuiauerit, tunc equidem eidem pœnę obnoxium esse non est dubitandum, cũ is in tali casu opem præstare videatur. Sin autem simpliciter sciuerit, & nullam occasionem illud perficiendi præstiterit, sed tantum cum forte posset patratores hortari ne illud committerent, & non fecerit; vel illi voluntate tantum, non coniuratione consenserit: in hoc casu puto Deo soli rationem, non humanis legibus redditurũ: quod absq; personarum exceptione procedit, nam siue vir, siue mulier fuerit eodem reatu tenetur, *l. Mater S. 1. ff. d. tit. Ad L. iul. de adulterijs.*

Hæc visa sunt referre, quo ad hoc crimen: si cui fortassis aliter videatur, suæ sinceritati commendo.

SVMMARIA.

1 *Crimina, propter qua persona Ecclesiastica curia seculari traduntur patrantes, hac immunitate sunt exclusi, & per totum S.*
2 *Haresis crimen cur sit expresse exceptum cum reliquis in hac Constitutione? & per aliquos seqq. numm.*
In eo an valeat se ingerere secularis iudex? num. 3. & 6.
4 *Bartolus reiectus.*
5 *Barbatius Bartoli defensor.*
7 *Iudices seculares an possint procedere contra Reos incidentes in casus de iure Pōtificio tantum punibiles?*
8 *Couarruuias impugnatur.*

S. XIV.

1 DECIMOQVARTO pręterea, ab hac † Immunitate sunt excepti.

„ *ET OMNES QVI IN*
„ *ALIQVOD CRIMI-*
„ *NVM INCIDERINT, PROPTER*
„ *QVOD CLERICI, ET ALIAE*
„ *PERSONAE ECCLESIASTICAE*
„ *DEGRADARI, AC CVRIAE SE-*
„ *CVLARI TRADI DEBENT.*

De hac re pertractat Farin. *d. Quast.* 28. *nu.* 8. est que de mente Iulij Clari in *S. fin. dict. quast.* 30. *versic. Quaero nunquid. addito alio vers. Quaero nunquid in alia quastion. sequent.* 36. licet Couarruuias *d. cap.* 20. *num.* 16. *lib.* 2. *Varr. Resoll.* hæsitare videatur, dum ait in hac re maturius esse cogitandum: cui *in fine prasentis S.* respõdere nõ omittã.

Sed quamuis huiusmodi Casus, in quibus similes personæ Ecclesiasticæ tradi debent seculari potestati puniendæ, videantur contineri sub illis, quos huc vsq; enumerauimus, attamen quia quidam sunt, qui non reducuntur ad eos, ideo præsens regula generalis tradenda fuit.

2 Obstare tamẽ videtur quod † dicitur in nostra Cõstitutione, dũ Hæresis crimen excepit, propter quod eadem personæ Ecclesiasticę tradi possũt seculari curię: ergo per exclusionẽ eius, cætera omnia videtur inclusisse. Sed resp. quod Gregorij intentio nõ ea fuit, vt voluerit de illo crimine tractare, ac illud excipere a præsenti immunitate ad hoc, vt cætera videatur non exclusisse, quæ alias ab ipsomet iure Canon. excludenda sunt, sed alia de causa id fecisse probãdũ est: nã seculares iudices ansã arripuerãt aduersus hæreticos manus extẽdere, ita vt postquã ab Inquisitoribus, vel alijs

Ec-

Ecclesiasticis Iudicibus curiæ seculari fuerant traditi, processus mutarent: & aliquando seuerius, quandoque vero mitius eos puniebant, & tandem quandoque liberos mittebant, quemadmodum de quibusdam dicit Iulius Clarus *in §. Hæresis versic. Quaro etiam.* quod omnino opponitur voluntati sacrorum Canonum, *vt in text. cap. Vt inquisitionis. §. prohibemus eo tit. de Hæreticis lib. 6.* Nam bene fuerat dispositum, quod
3 quicquid † præceperit Iudex Ecclesiasticus; vel quam pœnam constituerit pro d. hæresis crimine, Iudices seculares exsequi tenentur: & contrafacientibus excommunicationis pœna exstat imposita; nam neque directe, neque indirecte impedire iudicum sententiam, seu processum possunt. Hoc nihilominus non obstante, cōtrarium eius Doc-
4 tores ausi sunt affirmare: cuius † corruptelæ initium Bartolo attribuitur, teste Hieronymo Cagnolo *in l. Cum quadam puella. in princ. num. 33. versic. Magistratus tamen ff. de iurisd. omn. iud.* quam opinionem etsi quidam inepte sunt sequuti, prout idem Cagnolus refert de
5 Barbatio † *in cap. 1. sup. de Officio Ordin.* quem more suo nixum fuisse semper defendere Bartolum, inquit, & de alijs etiam tradit eundem sequentibus *in l. Magistratibus. ff. d. tit. de iurisd. om. iud. in num. vlt.* ipse tamen eum meritissime reijcit: eumque reprobat etiam Alexander *in Apostilla ad eundem Bart. in l. Diuus. sub nu. 3. ff. de Cust. & exhib. reorum.*
6 Quapropter volens † Gregorius hāc controuersiam de medio tollere, inter alios casus, quos excepit, illum etiam connumerauit: vt quemadmodum abstulerat ab omnibus facultatem se ingerendi in alijs casibus, prout diximus sup. *in §. praced.* ita etiam in hoc præd; casu hæresis prohibuit, vt nullatenus quoquo modo indices temporales se intromittant: quod patet in illis verbis.

„ *De crimine vero hæresis cognitio ad*
„ *forum Ecclesiasticum tota pertineat,*
„ *neque in ea Curia secularis se quo-*
„ *quo modo intromittat.*

Alias si secus esset, absurdum magnum sequeretur: nam possent iudices prædicti, sicuti in alios Delinquentes animaduertunt, aduersus eosdem procedere, vt. s. captos extra Ecclesiam, eos punire volentes, possent: & ad Ecclesiā receptos, petere ab Ecclesia, vt in suam potestatem redigere vellet: quod ex præcedentibus verbis satis liquet hoc vetitum illis esse: vnde nil aliud voluisse Gregorium in hac Constitutione procul dubio dicendum est, nisi quod supra traditum est.

Hinc quandam formarem regulam,
7 quod in † criminibus, in quibus exstat per sacros Canones prouisum, hoc est, pœna fuerit imposita, nisi ex eodem Iure potestas procedendi aduersus Reos, in eosdem casus incidentes, emanauerit, non poterit secularis Curia se intromittere: quod patet in eisdem Pontificijs Constitutionibus, in quibus apponi solent quædam, vel similia verba videlicet.

„ *Propter hoc non adimimus facultatem iudicibus secularibus vtēdi legi-*
„ *bus cōtra tales, quas aduersus, &c.*

Quod expedit videri in multis earundem Constitutionem, tum in Corpore Iuris clausis, tum etiam in alijs Extrauagantibus extra Iuris Corpus, *vt in d. cap. Felicis prope fin. de Pœnis. lib. 6. in Extrauag. Io. XXII. eo. tit. de Pœnis etiā prope finem. Post has reperi quandam Constit. Pauli II. extra Iuris Corpus, in pracit. Bullario, inter Const. eiusdem Pauli, quinto ordine collocatam, incip. Viros sanguineos fol. 90. vbi in §. Statuimus, idē, quod sup. traditum est, legitur. Item in quadam alia Extrauag. Pauli IV. in eodem Bullario, fol. 575. Constit. 5. inter eiusdem Pauli Constit. incip. Cum nimis absurdum. Et passim per alias Constitutiones, quæ ante vel post has supradictas latæ sunt, fortassis legi potest:* in quibus illas facultas se ingerendi ab ipsismet Canonibus temporalibus iudicibus tradita est.

Sed nec mirū, nec nouū legētium auribus hoc esse debet, quia eadē, qua ipsi mouētur rōne, qui de hoc dubitāt, hoc

mihi ipsi concedendū est: nam si per exclusionē criminis hæresis cætera crimina sub regula Immunitatis nostræ includenda esse volunt: eodem modo, per cōcessionem huius facultatis animaduertendi in facinorosos incidentes in illos casus (quos supra diximus) cæteros exclusisse affirmare debemus, hoc est, quando peculiariter nō fuerit eis tributa similis potestas, quia quātumcunq; grauia fuerint crimina, non poterunt se intromittere: quod patet in præcitato casu hæresis, quia licet fuisset de eo dispositum per leges Imperiales: attamē Dominus Papa facultatem prædictam se ingerēdi abstulit ab ipsis iudicibus secularibus, vt prædiximus: quod cum fuisset contioneri sum, nostræ Constitutionis auctor volens huic contradictioni derogare, & pristinum Ius in suum statum redigere, hæresis simul cum reliquis casibus in hac Constitutione mentionem fecit.

In alijs autē casibus, quoniam præcipitur Reuerendiss. Episcopis, vt incidentes in eos tradere debeant seculari potestati, ideo omnino, qui fuerit illis irretitus, ab hac Immunitate erit exclusus; quia seculares iudices non facultate propria, sed aliena eos in suam recipiunt potestatem, iubentibus sacris Canonibus. Super hac Quæstione multoties supra rescriptum est: vnde curiosus Lector ex rationibus ibi traditis hanc nostram sententiam melius intelligere poterit.

8 Hinc Cottarus minime hæsitare debebat, præsertim cum nec illa ratio, quæ videbatur obstare ex d. crimine hæresis, ipsi obuenire poterat: eo quod præsens nostra Constitutio eiusdem tempore dum ipse viuebat, non dum fuerat promulgata: sed ab hac sententia non est disc edendum; quia cum sua met ratione eund m cōcludere conabor. Ipse enim voluit quod Ecclesiasticæ personæ a fortiori ratione debent ad hac admitti Immunitatem, vt supra pro nobis eundem tradidimus *in §. I. Cap. III.* Sed huiusmodi personæ in aliquo casu hoc exsuuntur priuilegio, & curiæ traduntur seculari, (quæ deberent mitius in alijs criminibus puniri, quam ijdem laici, *d. §. I. num. 14.*) Ergo maiori ratione debent etiam ipsimet laici in ijsdem criminibus hac Immunitate priuari. Hæc generaliter hic referre volui, quamuis (vt dixi) ex supra relatis multoties hæc sententia colligi possit. Igitur de his satis. Transeamus ad alia crimina, de quibus sup. *in Initio præsentis §. actum est.*

SVMMARIA.

1 *Violatores huius Immunitatis eadem priuantur: & qua pœna feriendi? n. 3.*
Quot modis violatur, nu. 2.
4 *Magister an discipulum?*
4 *Dominus an seruum?*
4 *Offensus an offendentem fugientem ad Ecclesiam impune extrahere possit?*

§. XV.

1 DECIMOQVINTO non est dubitandum, quod excludi † debent, „ QVI HANC EANDEM VIOLARE „ PRAESVMPSERINT IMMVNITATEM, „ ALIQVEM CAPIENDO, VEL EXTRAHENDO A LOCIS ILLAM TRIBVENTIBVS.

Quod ex rationibus, & Iuribus sæpissime a nobis sup. citatis *in §. III. hoc eo. Cap. & alibi etiam sup. cum de ijsdem Locis egimus*, facillime colligi potest: sed non ex illis tantum, verum & in hac eadem Constitutione patet, vt infra *Cap. sequ. §. II.* plenius, cum de eorum pœnis agemus, dicetur.

Aduertendum duxi in hoc præsenti paragrapho, q. Immunitas hæc dupli-
2 citer † violari potest: Aut rapiendo siue extrahendo hominem ab Ecclesia, aut aliquam aliam rem. Rursus primus casus distinguitur: aut enim extrahitur a ministris iustitiæ non seruato Iuris ordi-

ne

ne, aut ab offenso causa vindictæ, non vt Reum tradat in manus iudicis: in pri-
3 mo casu, quando † .f. non causa vindictæ, &c. tunc incurritur pœna, de qua infra, *loco citato*: quia hæc Constitutio de his tantum loquitur: in reliquis autem remanet dispositio Iuris veteris.
4 Itaque, cum † Magister discipulum, dominus seruum, offensus offendentem, & similiter, ab Ecclesia extraxerit, licet violationis Immunitatis nostræ pœna sit multandus, non tamen pœnæ huius Constitutionis obnoxius erit; *de his casibus tractant Iura in c. Miror. in c. Nullus Clericorum. & in cap. Diffiniuit, 17. qu. 4. & fere in omnibus subnixis d. quæst. Et de offenso tradit post Vinc. Abb. in cap. fi. num. 9. inf. eo.*

SVMMARIA.

1 *Delinquentibus, qui hac Immunitate priuantur, auxilium, consilium, fauorem, & alia huiusmodi dantes, an cum ijsdem eadem Immunitate sint priuandi.*
2 *Agentes, & consentientes pariter multandi.*

S. XVI.

DECIMO SEXTO, non est dissonum hic de quibusdã peragere, qui forsitan non videntur ab hac Constitutione comprehendi, vt sunt
1 „ *OMNES, † QVI AVXILIVM, AVT FAVOREM, VEL CONSILIVM, VEL RECEPTACVLVM, AVT ALIVD QVID SIMILE DVMMODO LEGIBVS, IN QVIBVS DE PRINCIPALIBVS, ET FACIENTIBVS AGITVR, COMPREHENDANTVR, PRAESTITERINT.*
De his plene sup. dixi *in S. I. huius Cap.* Quapropter eos esse quoque in consequentiam excludendos ab hac Immunitate non dubito: inter quos quandoque Consentientes, aut Ratum habẽtes connumerari possunt: quia licet Constitutio nostra hos expresse non excludat, non tamen videtur eos ad eandem Immunitatem admittere: immo dum de principalibus loquitur, ad eosdem extendenda est: quia quosdam in quibusdam criminibus, & quosdam in alijs ipsimet sacri Canones comprehendunt, vt de mandante, qui in omnibus casibus semper cum eodem faciente comprehenditur: aliquando qui consilium præbet: quandoque fauorem præstans, vel ratum factum habẽs, & similiter, *vt in d. S. I. melius cognosci potest: & est textus in c. Omnes. d. Causa 17. quæst 4. cum Glo. fin. & text. in c. Qui facit. & ibi Doctores, de Regulis iuris, lib. 6. & vbique passim per omnia alia iura, & Doctorum tractatus*: In cuius rei testimonium, ex sententia Apost. *ad Rom. cap. 1. in fi.* trado auctoritatem Alexandri III. *Registratam sup. in c. 1. de Offic. & potest. iud. deleg.* dum scribens ad Episcopum Londonensem, inquit:
„ *Tibi respõdemus, quod sicut AGEN-*
2 „ *TES, † ET CONSENTIENTES PARI POENA (Scriptura testimonio) PVNIVNTVR, &c.* *Vbi Glos. & DD. & præsertim Abb. in nu. 5. vbi plene.*
Nec obstat quod diximus *sup. Cap. II. S. I. num. 1.* quia licet hæc Immunitas sit fauorabilissima, & iura pænalia deberent restringi; attamen in hoc Casu nullam puto fieri extensionem, sed melius interpretationem, quæ prouenit ab ipsomet Iure. Vnde Gregorius dum in hac Constitutione illos refert Casus, non videtur alios voluisse excludi, qui ijsdem Iuribus ligantur, quibus & ipsi auctores, hoc est, qui actu crimina committunt, sed illud solum tradit, vt in hoc, vel illo casu Delinquẽtes sint hac Immunitate priuandi: At quoniã in quibusdã prædictorũ casuum aliquãdo, vel qui præbent auxiliũ, vel qui cõsentiũt, vel alij similes, tanquã ipsimet agentes, legibus, imo aliquãdo grauius puniuntur ergo, & ijdem hac immunitate cum ipsismet agentibus sunt priuandi. *De hac re, præter præd. S. I. quodã*

vi-

videri poterunt etiam sup. S. VI. dum de fautoribus hæreticorum, & alijs similibus tractaui.

His criminibus in hoc præsenti Capite adductis, propter quæ Delinquentes hac Immunitate priuari possunt, deueniendum est ad aliquas circunstãtias, tum super eisdem criminibus, tum quoque super alijs, quibus Immunitas hæc non est neganda: vt facilius cognosci possit, quid sit faciendum in his casibus, & quis competens Iudex eorũ sit: quidue agendum in illis, quibus hæc Immunitas suffragatur: de quibus, Deo proprio, in sequenti Capite tractandum est.

DE EXTRACTIONE REORVM AB ECCLESIASticis locis: & de pœna extrahentium Reos, non seruato Iuris ordine: Necnon de effectu huiusce Immunitatis.

SVMMARIA.

1 *Laicis nulla competit potestas statuendi in Ecclesia.*
2 *Consuetudine an excusari possint iudices laici ad extrahendum Reos ab Ecclesiasticis Locis?*
3 *Reuocãtur facultates concessæ Magistratibus quibuscumque temporalibus gratia Reos extrahendi a Religiosis Locis.*
4 *Extractio Delinquentium ab Ecclesiasticis Religiosisue Locis, etiam iure Cæsareo prohibetur; eaque solis Episcopis cõceditur, reiecta distinctione dicentium posse Iudicem laicum in casibus exceptis Reos extrahere, & num. 8.*
Contrauenientium pœna de iure ciuili, num. 5.
6 *Omnis homo alij subditus.*
7 *Iudicans alios, se prius a criminibus expurgare debet.*
9 *Capitulo Regni 71. inter Cap. Regis Alfonsi derogatur, dum vult, quod Delinquentes extrahi possunt ab Ecclesia per Iudices seu Officiales temporales in quibusdam casibus ibi enumeratis.*
10 *OEconomus, & Officialis Episcopi æquiparantur; item & Vicarius; & num. 11. 12. & 16.*
Secus autem his temporibus, quia aliter sumitur OEconomus, num. 18.
11 *Episcopus tenetur Vicarium constituere, & num. 13. alias si neglexerit, a Metropolitano prouidebitur: & nu. 14.*
12 *Vicarius Episcopi an laicus esse possit?*
Et an differat cum eius Officiali? num. 16. & 19.
15 *OFFICIALIS in nostra Constitutione quid significet?*
17 *Seu, dictio quomodo capienda?*
19 *Federicus de Senis in quodam suo Consilio 302. dum constituit differentiam inter Vicarium Episcopi, & eius Officialem, reijcitur.*

Cap. VI.

SVPERIORI Capite actum est de Criminibus, quibus Delinquentes etiamsi fugerint ad Ecclesiastica Loca, priuari debent hac Immunitate: At quoniam Res hæc ad Ecclesiasticam pertinet Iurisdictionem, ne Iudices alijue Superiores seculares facinorosorum puniẽdorũ facultate fungentes se ingerant eorundem Reorum causis Ecclesias petentium, nisi quatenus de Iure fuerit eis concessum, alias pœnas ab eodem iure inflictas incurrent; ideo in hoc præsenti Capite de his

his agendum est: Ac denique de eiusdē Immunitatis Effectu erga illos, qui eadem gaudebunt.

Temporum diuturnitate fertur hæc Immunitas in desuetudinem abijsse: sed non ita quidem; imo potius iudicantiū cupiditate, quam Reorum infidelitate fuisse factum hoc videtur: Nam illorū procacitas in tantum irrepsit, vt non contenti suis imperādi finibus, ad alienos limites conantur extendere illam: imo non limites, sed plenariam aliorum vsurpare non verentur iurisditionem: quod sane inhumanum arbitror. Idq; non solum in temporalibus, sed etiam in spiritualibus contingit. Vnde factum est, vt extenderent suum imperium ad
1 Ecclesiam † vsque vbi nullam habent potestatem aliquid statuēdi, sed potius obsequendi manet necessitas, *cap. Non*
2 *placuit, 16. quæst. 7.* Hinc † omnino reijcienda est illa consuetudo, (si tale meretur nomē) qua Iudices temporales sue Magistratus prædicti se forsan excusare prætendunt ab incursu pœnarum, dum Reos inuite abstrahunt ab Ecclesiasticis Religiosisue Locis: de qua consuetudine latissime, & doctissime, eam quoque abijciendo, differit Dominus Alexander Ambrosinus *hic cap.* 14. cui nihil addendum putaui, ne superfluis legētem verbis ad nauseam prouocarem. Sed quid de hoc dubitant Scribentes? Nonne quouis Iure, & Ciuili, & Ecclesiastico cauetur, quod seculares Potestates nullo modo debent se ingerere ad extrahendum Reos a Locis Sacris prædictis, etiam pro quauis causa, vel delicto? Quo ad Ius Canonicum, licet in veteri pateat, recens tamē expresse in hac no-
3 stra præcipitur Cōstitutione, qua † omnes reuocantur facultates quibusdam personis concessæ super extractione Reorum a Locis Sacris prædictis: vnde apparet, quod de Iure non poterant extrahi, nisi daretur prædicta facultas: quod innuunt illa verba Constitutionis postquam de Criminibus exceptis loquitur, ibi:

„ *Ne autem Curia secularis prædicta*
„ *Ministri facultate illos per se, &*
„ *propria auctoritate extrahendi, &*
„ *abducendi sibi olim, vt præfertur, at-*
„ *tributa, & per præsentes reuocata.*

Et postea traditur modus extrahendi Reos ab Ecclesiasticis Locis his subsequentibus verbis.

„ *Volumus, dictaque auctoritate de-*
„ *cernimus, & declaramus, vt Curia*
„ *secularis, eiusque Iudices, & offi-*
„ *ciales ab Ecclesijs, Monasterijs, Lo-*
„ *cisue Sacris prædictis laicum aliquē,*
„ *vt præfertur Delinquentem in nullo*
„ *ex Casibus supradictis sine expressa*
„ *licentia Episcopi, &c.*

4 Quo ad † Ius Ciuile non est quoque hæsitandum, quia ipsæmet Imperiales Constitutiones patent, vti legitur fere in omnibus subnixis huic titulo nostro in lib. Codicis Iustiniani. Et primo adduco textum in l. Parcant, quæ est tertio loco posita, vbi in §. Hos vero, qui, &c. Reuerendissimis Episcopis datur facultas hæc cognoscendi super huiusmodi Reorum causis, postquam ad Ecclesiasticam confugerunt iurisditionem; & hoc per tres vices legi potest. Primo ibi:

„ *Statim eos, vt arma deponant, AV-*
„ *CTORITATE EPISCOPI a solis*
„ *Clericis, &c.*

Secundo in vers. Sed si Ecclesiæ, ibi:

„ *Iam clementia nostra apud Deum,*
„ *ET EPISCOPVM causa purgata*
„ *armatis, si ita res exegerit, intro-*
„ *missis, trahendos se abstrahendosque*
„ *esse cognoscant, & OMNIBVS*
„ *CASIBVS esse subdendos.*

Et rursus.

Sed neque EPISCOPO inconsulto, &c. Hoc idem habetur in l. Præsenti, vbi quoque ter reperitur. Nam in principio legitur:

„ *Nec probis VENERABILES EPI-*
„ *SCOPOS, vel religiosos OEconomos*
„ *exigi, &c.*

Et in §. Quod si in finibus, hæc traduntur verba:

„ *Quod si in finibus Ecclesiasticis lati-*
„ *tant: religiosos OEconomus, seu De-*
fen-

,, *fensor Ecclesiæ, velcerte quem bis*
,, *negocijs commodiorem AVCTORI.*
,, *TAS EPISCOPALIS elegerit, &c.*
Et rursus *in §. sed si hoc facere. vers. Sicubi deposita*, ibi:
,, *Vt si sola suspicione apud aliquem*
,, *adserantur abscondita, de sua etiam*
,, *conscientia satisfacere auctoritate*
,, *VENERABILIS ANTISTITIS*
,, *iubeatur.*
Et in sequentibus Constitutionibus seu legibus similiter Dominis Episcopis hoc negocium committitur; & contrauenientibus † Læsæ Maiestatis criminis pœna imponitur, *l.2.C.eo*, de quo sup. locuti sumus *in Initio Cap.II.circa fi.*

Hinc vehementer miror de nostratibus, qui contra huiusmodi sacratissimas leges calamum nõ veriti sint vertere, nullo nitentes Iure. Si erubescimus cum sine lege loquimur, *vt sup.in Præfatione diximus*, quanto magis erubescere debemus, cum contra ipsasmet leges sententias proferemus? Sileant ergo, sileant omni tempore, qui contra nostram Immunitatem aliquid scribere ausi sunt. Addiscant fieri ab hac Sanctissima Cõstitutione, si Domini nostri Iesu Christi asseclas nuncupari velint, qui verbo, & exemplo Ius hoc est imitatus, *prout diximus sup.in d.Initio Cap.II. lo.cit.* Nec quis forte putet quæcunque sibi licere, eo quod subditorum animas in eius potestatem habet, iuxta illud Aposto'i *ad Rom.cap.13. in princ.*

6 ,, *Omnis † anima potestatibus sublimioribus subdita sit.*
Quoniam & is quoque ipsius Dei potestati subditum se esse noscat, (licet super omnes huius orbis homines suum extollat imperiũ) iuxta illud Ecclesiastis, *cap.5.num.7.* ibi.
,, *Quia excelso excelsior est alius, &c.*
Vnde in lib. Sapientiæ, *cap.6.in princip.* dicitur.
,, *Audite Reges, & intelligite: discite*
,, *Iudices finium terræ. Præbete aures*
,, *vos, qui continetis multitudines, &*
,, *placetis vobis in turbis nationum:*
,, *quoniam data est a Domino potestas*
,, *vobis, & virtus ab Altissimo, qui*
,, *interrogabit opera vestra, & cogitationes*
,, *scrutabitur; quoniam cum*
,, *essetis ministri regni illius, nõ recte*
,, *iudicastis, nec custodistis legem iustitiæ,*
,, *neque secundum voluntatem*
,, *Dei ambulastis. Horrende & cito*
,, *apparebit vobis; quoniam iudicium*
,, *durissimum in his, qui præsunt, fiet.*
,, *Exiguo enim cõceditur misericordia;*
,, *potentes autem potenter tormenta*
,, *patientur. Non enim subtrahet personam*
,, *cuiusquam Deus, qui est omnium*
,, *dominator; nec verebitur magnitudinem*
,, *cuiusquam; quoniam pusillum*
,, *& magnum ipse fecit, & æqualiter*
,, *cura est illi de omnibus. Fortioribus*
,, *autem fortior instat cruciatio.*
,, *Ad vos ergo Reges sunt hi sermones*
,, *mei, vt discatis sapientiam, &*
,, *non excidatis. Qui enim custodierit*
,, *iustitiam, iuste iudicabuntur: & qui*
,, *didicerint iusta, inuenient quid respondeant.*
,, *Concupiscite ergo sermones*
,, *meos, & diligite illos, & habebitis*
,, *disciplinam.*
Hactenus Sapientia. Quare congruenter illud hic addi potest, quod super hac eadem Immun. tradit D. Io. Crisostomus *in quadam Homelia epistolari ad Eutropium, cuius tenor inf. in seq. Cap. legetur*, dicens.

7 ,, *Non submergere † studeo fluctnantẽ,*
,, *sed eos moneo, qui secundis nauigant*
,, *velis, ne forte si non caueant, submergantur.*
,, *Quod non fieri potest, si*
,, *permutationes non cogitentur rerum,*
,, *vt non incidatur in eas. Nam qui in*
,, *secundis aduersa prospiciunt, inopinatum*
,, *nihil patiuntur in aduersis.*
Quod etiam Io. Gerson aduertit *in lib.1.cap.2. in fin. de Imitat. Christi.* Quapropter Diuus Ambrosius *super Beati immaculati, relatus in c. Iudices 3. quæst. 7.* ait.
,, *Iudicet ille de alterius errore, qui nõ*
,, *habet in seipso quod condemnet. Iudicet*
,, *ille, qui non agit eadem, quæ in alio*
,, *putauerit punienda, ne, cum de alio*
,, *iudicat, in se ferat sententiam. Iudicet*

„ tet ille, qui ad pronuntiandum nullo
„ odio, nulla offensione, nulla leuitate
„ ducatur, &c.

Et facit textus in cap. praeced. & alijs seqq. d. quaest. 7. & dicit Apost. 1. *ad Corinth. cap. 9. in fi.*

„ *Ne forte cum alijs praedicauerim, ip-*
„ *se reprobus efficiar.*

Itaque si vis alios iudicare, a temetipso primum incipere debes, considerans teipsum, ne & tu tenteris, vt idem Apost. ait *ad Gal. cap. 6. in princ.* Sed nonne Domini Nostri Iesu Christi exemplo idem probatur, cum Scribae, & Pharisaei ad eum quandam mulierem in adulterio deprehensam adduxerunt: de quo cum satis supra *in Initio Cap. II. num.* 83. dictum sit, ideo illud iterum hic nō repetam. Caueat ergo vnusquisque aduersus hoc ius aliquid statuere, ne & ipsi in eundem incidant laqueum, quemadmodum quibusdam euenit, vt de quodam, nomine Eutropio, loquitur idem D. Io. Chrisost. *in d. Homilia supracitata.*

Hinc ergo quicquid Dominus Papa praecipit, omnino faciendum est, quouis iure cessante: quia Immunitas haec sub Ecclesiae protectione sistit, cuius Imperium Romani Pōtificis manus disponunt, de quo satis *sup. in Proemio, &*
8 *in Initio d. Cap. II.* dictum est. Nec † ab Imperiali, seu Caesarearum legum dispositione dissona est haec Papae sententia, dum voluit quod Episcopi tantum cognoscant de huiusmodi Reis, etiam in casibus in hac Cōstitutione exclusis: (quamuis quidam ausi fint distinguere inter casus exceptos & non exceptos, affirmantes valere extractionem a Iudice seculari factam in illis, de quo satis videre est Dominum Farin. *d. Quaest. 28. num. 76.* qui tandem concludit has cessare controuersias per hanc Constitutionem) quia si Legisperiti bene libros volutassent, & leges cōsiderassent, vtique in illis hanc eandem inuenirent sententiam, vt patet in praecitatis verbis extractis ex Constitutionibus Imperialibus, *relatis sud. post nu. 4. & praesertim, ac expresse in illo versic. Iam clementia, &c. sub d. l. Pateant.* Quae sane verba quis non videt eadem esse, quae in hac sunt descripta Constitutione? Inter hos autem excludendus est, Salic. Augustinus de Arimino, & alij ab eo relati *in Addit. ad Angelum de Maleficijs. verbo, in scalis.* & Tiertus, quos refert, & sequitur Antonius Gomez. *lib. 3. Variarr. Resolut. Cap. 10. num. 2. in fin.* dicens per eosdem, quod neque in casibus exceptis potest Iudex laicus Reos ab Ecclesia extrahere: quod tamen limitat, (& bene quidem) idem August. de qua limitatione inf. *circa fin. §. II.* dicemus. Quicquid autem alij dicant, parum de eis curandum est: quia non oportet in re tam manifesta cum Doctoribus dubitare, vtrum haec aut illa vera sit opinio, quia si vellemus omniū narrare, vtique submergeremur ob tātum Doctorum cōflictum opinionum: at cum quaestio haec Iuris sit, ideo amplius non est dubitandum, licet Couar. *d. cap. 20. post num. 18. in versic. Trigesimoquarto,* non satisfiat sententia Cyni, & Saliceti, qui in hanc partem inclināt. Et Rebuffus *in d. titul. de Immunit. super Constit. tom. 2. Glo. 2. num. 4. in versic. Addo etiam,* de hac corruptela & mala cōsuetudine queritur, dicens, neminem debere ponere falcem in messem alienam. Remanent ergo infirmae contra-
9 riorum sententiae; atq; † dispositio textus in Capitulo huius Regni, *inter Cap. Regis Alphonsi, collocato in ordine 71.* in quo dicitur, quod quidam Delinquentes de quibus inibi agitur, possunt per Officiales loci impune capi, & iuxta eorum demerita puniri: quia quantūcunq; grauiter quis deliquerit, non potest a seculari Iudice cognosci, vtroque Iure praecipiente. Imo sicut in hac Constitutione cauetur, quod sine expressa licentia Episcopi, vel eius Officialis nemo audeat aliquid attentare praeter, vel contra eiusdem Constitutionis tenorem; ita etiam ibidem in dd. Iuribus habetur, *praesertim in princip. dictae l. Praesenti, & in illo §. Quod si in finibus, &c.*

vbi OEconomus Ecclesiæ præsens ne-
gocium committitur: quæ voces s. OE-
10 conomus † & Officialis sunt synonima,
quasi vtrumque Ius diceret, Vicarium:
OEconomus enim ibi pro eo, qui vicē
gerit Episcopi, sumitur, prout in textu
Canonis, In nona actione, *Decimasex-*
11 *ta quæst.* 7. vbi dicitur, quoad quilibet †
Episcopus debet suum constituere OE-
conomum, qui (vt ibidem patet in sub-
seqq. verbis) pro Vicario sumitur cuius
verba sunt.

12 „ *Indecorum † enim est, Vicarium*
„ *Episcopi laicum esse, & viros Eccle-*
„ *siasticos iudicare.*

Vnde Abbas *in c. Quoniam num.* 3. *in
princ. sup. de Offic. Ordin.* ex eodem textu
13 & alijs tenet, quod Episcopus † omni-
no debet suum habere Vicegerentium,
14 † alias ob neligentiam, constituto prius
sibi termino, vt sibi de eo prouideat,
nisi prouiderit, ab Archiepiscopo pro-
uideri poterit. Sed Glossa ad Lancel-
lottum *Instit. can. libr.* 1. *titul. de Offic.
Vic. in prin. in verbo, Non potest,* dicere
videtur, quod si Episcopus fuerit in
Diœcesi, & omnia munera Episcopalia
obire possit, non tenetur habere Vica-
rium: & sic eum intelligit Quarantia *in
d. Summa Bull. tit. Archiepiscopi auctori-
tas. sub §. Decimanona auctoritas, nu.* 21.
in vers. Præterea ex hac communia, &c.
Videndus tamen est Sbroz. qui late tra-
ctat de hac re *in tract. eo. tit. de Offic. Vic.
lib.* 1. *quæst.* 46. *& quæst.* 57. qui contra-
rium æstimare videtur, & ad quædam
Felini opposita respondet. *Adde etiam
Nauar. Consil.* 4. *de Offic. ordin. & alibi
eundem Sbroz. quos refert Prosperus de
Augustino in Addit. ad eundem Quaran-
15 *tam lo. cit.* Quapropter, in nostra † Cō-
stitut. pro Vicario sumitur illud præd.
verbum, Officialis, vt patet in quam-
pluribus Iuribus, *quemadmodum est tex-
tus in c.* 2. *de Consect. lib.* 6. *& ibi omnino
Glossa. Adsistunt quoque omnia Iura sub-
nixa, titulo de Officio Vicarij eiusdem lib.*
6. *& textus in c. Romana Ecclesia, de Ap-
pellati. & in c.* 1. *in princ. de Foro compe-
tenti d. lib.* 6. quæ per se patent, vnde
non egemus testibus. Et Dominicus
a Sanıogeminiano *in c. vlt. num.* 5. *d. tit.
de Offic. Vic. lib.* 6. ponit vtriusque nomi-
16 nis differentiam, dicens, quod quem †
Vltramontani Officialem dicunt, nos
Citramontani, Vicarium appellamus,
*allegat textus in Cap. Ex frequentibus.
sup. de Institu. & text. in cap.* 2. *dicto
titul. de Offic. Vicar. eo. lib.* 6. *vbi de Offi-
cialibus fit mentio: sed postmodum tra-
dit auctoritatem text. in cap. Vt officium
ad fin. cum cap. sequ. & cap. fin. de Hæ-
reti. lib.* 6. *vbi de Vicario agitur.* & dicit
quod Vltramontani nos Italos repre-
hendunt, quia huiusmodi Vicegerentē
Vicarium appellamus: sed admittendā
esse, ait hanc vocabulorum diuersita-
tem iuxta patriæ consuetudinem * *Ad-
de d. cap. Ex frequentibus, supra de insti-
tutionibus. ibi* (Sine consensu Episcopi
Diœcesis, vel Officialium) tractant de
institutione, quæ competit etiam Vi-
cario Generali Episcopi absque speciali
mandati licet secus collatione, vt in
cap. 3. *de Offic. Vicar. lib.* 6. *infra citan-
do habetur, & sic dicto capit. Ex fre-
quentibus intelligit Lancellottus in insti-
tution. sub titul. de Instit. & Iure pa-
tronat. §. Idem obtinet, cum suis Glossis
sed vide Gloss. prima, & Doctores in
dicto capitulo, Ex frequentibus sed præci-
pue Abb. in num.* 7. *qui dicunt dictum
verbum Officialium, sumi pro ipsismet
Vicarijs Episcoporum. Adde quoque An-
ton. Mar. Papaz.m in addition. Rotæ De-
cis. no. de Offic. Vicar. decision.* 2. *num.*
2. *post AEgid. dicto titul. de Offic. Vicar.
decis.* 5. *quæ est ordine* 44. *vt ipse Papa-
zon ait sed apud me est decis. prima hue
vnica in princip. vbi æquiparat ipse hu-
iusmodi nomina, & est sub ordine* 443.
conclus. * Sed tandem comprobatur
hæc nostra sententia in Concilio Tri-
dentino; *sessione* 24. *Decreto de Refor-
matione capitulo* 16. *in principio* vbi
idem quod habetur in capit. 3. de Of-
ficio Vicarij *eiusdem* lib. 6. legitur; nam
ibi dicitur,

Offi-

„ *Officialis, aut Vicarius.*
Quod in præcit. Concilio Trid. legitur eodem modo, hoc est,
„ *Officialem, seu Vicarium.*
Et alibi in d. Decreto, sup. cap. 12. bis eadem verba rescripta adinueniuntur, vt videre est in S. Prouisi etiam. & in S. Prouisi autem: cuius textus non meminit Sbroz-
17 *infra proxime citandus.* Quæ dictio, † Seu, ponitur ibi expositiue, vt tradit Geminianus *in d. cap. 2. num. 5. d. tit. de Offic. Vic. lib. 6.* & plene de hac dictione tractat Couar. *lib. 2. Varr. Resoll. cap. 5. num. 10. vers. Nec obstat textus.* referens quando huiusmodi dictio dicatur stare expositiue, vel alternatiue, vel disiunctiue: quem pro hac re omnes, quos viderim post eum scripsisse, allegant: quare superfluum esset vltra eum alios referre.

Vnde habemus hic, quod Vicarius, Officialis, & OEconomus idem sunt, li-
18 cet † in d. Concilio Trident. eo. cap. 16. aliter accipiatur verbum illud, OEconomus: sed de his, alijsue pluribus nominibus videri potest Iacobus Sbrozzius *in d. suo tract. de Off. Vic. lib. 1. quæst.*
19 *2. post num.* 10. Et quamuis Federicus † de Senis *in quodam suo Consilio* 302. cõstituat differentiam inter Vicarium, & Officialem Episcopi, illam tamen bene reijcit idem Sbroz. *in quæst. seq.* 7. quẽ posthæc mea scripta per manus habui, nihil tamen ab eo percepi.

Hinc igitur quædam oriri possunt quæstiones, de quibus in S. sequ. dicemus: quamuis Ambrosinus *hic, cap.* 11. *post num.* 2. *in versic. Et licet verba,* facilem reddat verborum Constitutionis expositionem, duo tantum mouens dubia, quorum mentionem *inf. d. S. seq. post nu.* 78. faciemus.

SVMMARIA.

1 *Vicarius Generalis Episcopi an absque peculiari mandato possit se intromittere in causis Reorum confugentium ad Ecclesias? Et per plures num. seqq. praesertim in num. 67.*

Et quid quando fuit deuolutum ius ad Episcopum tanquam viciniorem? num. 22. & alijs pluribus seqq.

Quid si Episcopus duabus præsit diœcesibus an in vtraque dictorum Reorum causis se ingerat? num. 35.

Et an constitutus simpliciter Vicarius Episcopi, pro vtraque diœcesi censeatur? num. 36.

In mandato generali Episcopi quam potestatem recipiat? num. 2. & 3.

Ordinarius censetur, num. 4.

Et an in omni casu? num. 65.

An valeat imponere pœnitentiam publicã? num. 5.

Idem consistorium facit cum Episcopo, n. 7.

Et an in omnibus? num. 21.

Ab eius sententia ad quẽ appellãdum? n. 8.

Omnibus in dignitate constitutis preponendus, num. 9.

An in choro sedem babeat maiorem post Pontificalem, iuxta sententiam Abbatis Panormita, & infinitos eius sequaces, vel aliquam altam? num. 10. & quibusdam alijs seqq.

Eius electio an spectet communiter ad Episcopum, & Capitulum, an vero Capituli consensus vel consilium requiratur? num. 16.

An ob id dicatur beneficiarius? nu. 18.

An possit quandocumq; reuocari, etiã si Episcopus iurauerit eum non reuore n. 20.

Delegata causa suo Episcopo, an in ea se intromittere possit? nu. 25. & 27.

Et quid econuerso? num. 28.

Reorum causa confugientium ad Ecclesias cœpta viuente Episcopo, an mortuo adhuc ab eo agitari possint? nu. 62.

Eius potestas quandiu duret? nu. 64.

2 *Episcopus constituẽs suũ Vicariũ Generalẽ, quæ illi cõmittere censeatur? & nu. 16.*

Quando ad eum Ius aliquod deuoluitur, an tanquam Ordinarius vel delegatus cognoscat? num. 23.

Et quid in casu nostra Cõstitutionis nu. 34.

Delegata causa suo Vicario, an in ea se intromittere valeat? nu. 28.

Eo agente in remotis, si interim eius Vicarius moriatur, an Capitulum alium eligere possit? num. 50.

S. I.

PRIMO dubitari contingit, An † per hanc Constitutionem censeatur eãdem habere facultatem d. Officialis, seu Vicarius
1 Episcopi, sicut & ipsemet Episcopus, vt possit cognoscere, & extrahere, seu licẽtiam extrahendi Reos ab Ecclesia concedere, nulla prius habita potestate id faciendi ab eodem Episcopo? Et videtur dicendum quod sic per illa verba in S. Ne autem Curia sæcularis, ibi.

„ Sine expressa licentia Episcopi, VEL
„ EIVS OFFICIALIS, &c.

Quibus consonant illa supradicta in Initio præsentis Capitis, ex l. Præsenti. C. hoc tit. nostro. vbi in princ. dicitur.

„ Nec pro his venerabiles Episcopos,
„ VEL RELIGIOSOS OECONO-
„ MOS exigi, &c.

Et rursus in S. Quod si in finibus.

„ Quod si in finibus Ecclesiasticis lati-
„ tant; RELIGIOSVS OECONO-
„ MVS, seu Defensor Ecclesiæ. &c.

Quæ vox OEconomus diximus, sup. in d. Initio, intelligenda est pro eodem Vicario.

Cõtrarium tamen verius est. Primo,
2 quia dum † Episcopus aliquem sibi suũ Vicarium constituit, non intelligitur concessisse ea, quæ non esset verisimiliter concessurus, quamuis generalem concesserit ei potestatem, c. Cum in generali, d. tit. de Offic. Vic. lib. 6. Vt sunt cau-
3 sæ † criminales, quas regulariter Vicarius non potest cognoscere absque speciali mandato Episcopi, late Sbroz. in d. tract. de Offic. Vic. lib. 2, quæst. 143. vbi ponit

ponit etiam quaſdam limitationes: * Licet contrarium videatur dicere Io. Mona. *in c. licet d. Off. Vic. lib. 6. videlicet*, quod poſſit inquirere, & cognoſcere: & ſi inuenerit talem criminoſum, remittere debet eum ad Epiſcopum puniendum, *per cap. Ad hac. de Off. Archid. ita Rota decis. nouiſſ. de Offic. Vicar. deciſ. 2. alias 66. ſed videnda eſt eius additio.* * Ergo nec huiuſmodi cauſæ cenſentur ei permiſſæ.

Secundo probatur in illis verbis poſt ſupra relata ex hac Conſtitutione, ibi:

„ *Ad quos ſolos, & non alios Epiſcopis*
„ *inferiores, etiam ſi alias Ordinarij*
„ *ſint, &c.*

Quibus verbis videtur excluſiſſe omnes Ordinarios, vt melius inferius dicemus *in verſic. Quæri nunc. poſt num. 36.* Ergo nec poterit Vicarius Epiſcopi, li-
4 cet Ordinarius † appelletur, *Gloſ. in d. c. 2. d. tit. de Off. Vic. in 6. in verbo, Officialem, ſed melius aſſiſtit text. in d. cap. Romana, de Appellat. d. lib. 6. & plene Sbroz. lib. 1. quæſt. 23. nu. 5. Quaranta in d. Sũma Bull. tit. Capitulum ſede vacante. nu. 4.* Sed præſertim apparet ex eo quod poſtea ſubdit eadem Conſtitutio, dum vult, quod in loco exempto, vel nullius Diœceſis ad Epiſcopũ viciniorem debet hæc cognitio deuolui: vnde ſemper de Epiſcopis loquitur, & ad eos tantum ſe remittit.

5 Tertio probatur ſic: Vicarius † Epiſcopi abſque ſpeciali eius mandato pœnitentias publicas iniungere nõ poteſt, quia hoc pertinet ad dignitatem tantũ Epiſcopalem, *c. Accedentibus. inf. de Exceſſibus Prælatorum. plene Sbroz. d. lib. 2. de Off. Vic. quæſt. 17. num. 2. & ſeqq.* Sed quandoque huiuſmodi Reis, qui ſe ad Eccleſiaſtica ferũt Loca, debet iniungi publica pœnitentia, *vt apparet in illis relatis ſup. Cap præced. §. Vt. in fi.* Ergo non poteſt Officialis ſeu Vicarius Epiſcopi abſque ſpeciali mãdato huiuſmodi cauſis ſe ingerere. Et hoc videtur procul dubio in Iure Cæſareo expreſſe confirmatum, poſt illa verba ſup. relata *ex §. Quod ſi in finibus. d. l. Præſenti.* ibi:

„ *Vel certe quem his negocijs commo-*
„ *diorem auctoritas Epiſcopalis ele-*
„ *gerit.*

Et in illis Conſtitutionibus ſubnixis C. hoc eodem tit. noſtro, quæ ſemper de Epiſcopis loquuntur. Itaque concludẽdum, quod niſi ab eodem Epiſcopo ſpecialiter, & expreſſe fuerit conceſſa prædicta facultas, minime eius Vicarius ſe ingerere valebit: & per conſequens ſi contrauenerit, non euadet huius Cõſtitutionis pœnas.

Sed quid ſi Epiſcopus ratam habuerit capturam ab eo factam? In hoc caſu diſtinguendum duxi: quia ſi conſideremus pœnas, quæ infliguntur contrauenientibus, eo ipſo quod quis contra vel præter formam hic traditam fecerit, eas incurret, *iuxta infradicenda in §. ſequ.* Sin autem conſiderare volumus ipſam capturam, rurſus diſtinguendum eſt: Nam aut poſt ipſam extractionem Reus reponitur in carceribus Epiſcopalis curiæ, vel ſaltem alibi de licentia eiuſdem Epiſcopi: & tunc puto valere extractionem: ſecus autem ſi fuerit aliter factũ, *vt in principio d. §. ſequ. dicemus.* Et pro hac ſententia extat optima doctrina Geminiani *in d. cap. 2. num. 15. d. tit. de Offic. Vic. lib. 6.* qui poſt quædam dicta, quæ faciunt pro vtraque parte, hanc tradit diſtinctionem, dicens, quod in
6 † eis, in quibus conſideratur initium, vt in electione & ſententia, non eſt locus ratihabitioni, vt ſcilicet valeat ratũ ex tunc, vel etiam ex nunc, *per notata per Io. And. in Reg. Ratum. de Regulis Iuris. lib. 6.* In eis autem, in quibus non attenditur initium, videtur quod poſſint haberi rata facta per talem Vicarium, ſaltem vt valeant ex nunc, *per eũdem Io. And. in Regula, Non firmatur. d. tit. ſecundũ Lap.* Ex quo deducitur, quod licet valere poſſit extractio, non tamen valebit proceſsus ab eo factus: quia nõ poterit cõdemnare, vel abſoluere Reos fugientes ad Loca noſtræ Immunitatis: Vnde nec eius ſententia valebit, *vt dictum eſt ex Gem. & alijs, quos ſequitur Sbroz. in d. tract. de Off. Vic. lib. 3. q. 206.*

Non

7 Non obstat quod Officialis † seu Vicarius Episcopi faciat idem consistoriũ cum eodem Episcopo, & vnum idemq;
8 censeatur, ita vt ab † eius sententia non valeat appellari ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum, *d.c. Romana Ecclesia, de Appellat. lib. 6. & plene tradit Host. in Summa, sup. dicto tit. de Off. Vic. §. 1. post num. 2.* * loquendo tamen de diffinitiua sententia, ab de interloquutoria, quia ab ea bene appellatur tempus, vt per Francum *in cap. 2. de Consue. lib. 6.* & rationem esse probat ex eo: quia posset etiam ipsamet Officialis, seu Vicarij illam reuocare, & ita habitũ est in quodam Rotæ, vt tradit Anton. Maria Papazon *in addit. Rota decis. nou. de offic. Vicar. decis. 3. alias 350. num. 6.** Et Abbas tractans de Vicarij dignitate, & excellentia *in Consilio 21. lib. 1.* præponē-
9 dum † esse, ait, cuique post ipsum Epi-
10 scopum, ita vt in † Choro primum habere debeat locũ, ac præcedere omnes alios in dignitate constitutos in eadem Ecclesia, non obstante quauis consuetudine, qua contrarium fuerit introductum: quam cõsuetudinem irrationabilem vocat, quæ processisse sibi visa est ex quadam vecordia, & ambitione seu stultitia, *per text. in c. Legimus. in princ. Dist. 93.* Vnde dixit non valere: nam
11 quod † ratione caret exstirpare necesse est, *c. Corepiscopi. in fi. Dist. 68.* Ac plura tradit in fauorem Domini Vicarij: quẽ sequutus est Fel. *in Rub. sup. de Maior. & obed. post num. 10.* qui extollere videtur huiusmodi dicta Abbatis. Sed Felinum sequutus est. Io. Montaignus *in tract. de Auctoritate magni Concilij. num. 66. & ibi allegat text. in c. Præcipimus, d. Dist. 93. quem textum pro hoc extollere ait Ludou. Rom. in sing. 340. quem locum apud Rom. non inueni. (Hic tract. Montaig. reperitur annexus Decisionibus Boerij, cui amplas ipse fecit additiones.** quamuis secundum quosdam, imo communiter eidem Boerio applicetur, & ideo Muta super Cõsuet. Panorm. cap. 58. num. 89. non debuit Boerium reprehendere, si in d. tract. nulla fiat Chassanei mentio: cum in addit. quam ille citat, eam de eo meminit.*) licet hic Panormi aliter seruetur: de quo proximis his diebus tractatum fuit apud Illustrissimum, & Reuerendissimum Dominum Ioannettinum Doriam San. R. E. Cardinale amplissimum, & huius Panormitanæ Diœcesis optimum Antistitem, qui suum Officialem, seu Vicarium (vt dictum est) in Choro præponendum omnibus volebat: quæ res cum ad aures Capituli, seu Canonicorum peruenirer, querelantes affirmabant illud nequaquã fieri posse, cum nullo vnquam tempore Vicarius huiusmodi sedere consueuerit in Choro: vnde ex hoc introductam contrariã consuetudinem esse dicebant, quam, vltra id quod diximus, idem Abbas in *præcit. Consil. 21. in præcedd. verbis, paulo ante num. 4.* potius pestem vocandam inquit, quam consuetudinem. Sed si forte posset obstare consuetudo prædicta, prout infra melius videbitur, non constat apud me locum habere potuisse in casu prædicto, nisi tantum id quod inferius dicetur, vbi aliud in canistro esse probare percepi. Quare si tunc consultus essem, rationẽ reddidissem, quæ facti potius, quam Iuris habet qualitatem. Sed esto quod per plura tempora & fere per mille annos (vt ita dicam) vel melius a die fundationis huius Ecclesiæ, aut per tot temporum spatia, quorum memoria apud homines ignoratur, Archiepiscopi, seu cuiusuis alius Episcopi Vicarius non sederit in Choro; non tamen ex hoc dicendum est aliquam inductam consuetudinem, vel præscriptionem, ita vt ipsi Canonici & alij, qui loca occupant in Choro, ius illud aduersus Vicarium præscripsisse videantur, vt si velint, eum a sede in choro expellere valeãt, & præsertim a prin-
12 cipali: quia per † non vsum nõ introducitur consuetudo in eis, quæ sunt meræ facultatis, prout ex quampluribus Iuribus notat Abb. *in c. Quod translationem num. 4. sup. de Offic. legati & in c. Cum sit generale. num. 15. sup. de Foro compet. per text. in cap. Ioannes. sup. de Cler. coniug.*

vbi

*vbi etiam in num.*9. Ang. Aret. *in Proœmio Instit.* §. *Igitur num.* 2.5. *&* 6. & Felinus *in c. Cum accessissent post num.* 26. *in versic. Hanc regulam limita. cũ aliqq. seqq. numm. sup. de Constitut.* qui ponit
13 quoddam exemplum Canonicum, † quibus cõperit facultas maiores optandi præbendas, & ait, quod non vtendo illa facultate data eis per consuetudinem, non perdunt illam vllo temporis spatio, tradens pro hoc auctoritatem Io. And. & Io. Lig. *in c. fi. de Consuet. lib.* 6. quibus adde quoque Gemin. *in d. c. quibus in locis in Addit. alij plures allegantur*, Et suffragatur illud dictum eiusdem Abb. *in c. Quontam. num.* 2. *in fi. sup. de Vita, & honest. Clerr.*

14 „ *Subiectum † voluntati non subijcitur* „ *necessitati.*

Per text. in cap. Apostolos 22. *quæst.* 7. *& per alium tex. in l. Non quicquid ff. de Iudicijs.* Itaque licet Vicarius nunquam fuerit vsus illa facultate sedẽdi in Choro, non ex hoc dicendum est aduersus eum fuisse aliquam consuetudinem vel (vt melius mihi videtur) præscriptionẽ inductam: nã quis non videt, hoc consistere in mera voluntate? quoniam quãdocunque volet, si ei locus competit, poterit sedere, nulla cogente necessitate, præsertim si nõ fuerit aliquis ex Canonicis, quia tunc secus affirmarem, ne
15 seruitijs eius Ecclesia fraudetur hoc † enim casu debet sedere in loco sui canonicatus, *vt videtur probare textus in c. A collatione, de Appellat. lib.* 6. quam sententiam post Menoch. *de Arbitr. Iud. casu* 68. *nu.* 23. communiter amplexam dicit Marcus Ant. Genuensis *in sua Praxi Archiep. cap.* 68. *n.* 8. licet contrarium affirmare videatur Montaig. *in dicto trac. de Auctor. Magni Concilij. eo. nu.* 66. *in fine*: quod debet intelligi quando vt Vicarius, non vt Canonicus ibi voluerit sedere, quia tunc primam post ipsum Episcopum obtinere deberet sedem, vti dictum est. Quod autem refert Genuẽsis procedit quãdo vult lucrari fructus suæ præbendæ, nam tunc oportet sedere in loco sui canonicatus: quod affirmare videtur idem Montaig. *in princ. d. nu.* 66. ex Doctoribus quos allegat: & hoc post multos tenet Sbroz. *in d. tract. de Offi. Vic. lib.* 2. *q.* 25. *n.* 17. Hæc igitur erat ratio, qua Dominus Vicarium huius Vrbis poterat defendi, si competeret ei locus in Choro: nam semper consueuit eligi vnus ex Capitulo, qui Vicariatus officio fungeretur: quod nedum mea ætate, verum & multis retro temporibus, quorum memoria contrarium non probatur, seruatum fertur: vnde semper in loco sui canonicatus, vt fructus lucraretur, & ne Ecclesias eius seruitijs fraudaretur, sedisse consueuit. Ast nunc cum non sit ex Canonicorum numero, quærebatur, an deberet primam habere sedem post Pontificalem? (cuius rei supra memini) Et quidem pro vtraque parte assistunt non paucissimorum Doctorum sententiæ, quos refert Sbroz. *in d. quæst.* 25. *num.* 1. *&* 6. quorum potior pars affirmatiuæ suffragatur, quam, & ipsemet Sbroz. *ibidem in alijs numm.* defendit, dicens quouis Iure procedere hoc est, Diuino, Naturali, Pontificio, Cæsareoque: innitens etiam ad contraria respondere.

Quibus tamen non obstantibus, contrarium verius est: quia nullo expresso iure cauetur, quod Vicarius Episcopi sedere debeat in Choro, nedum in prima sede, sed nec in qualibet illius: qua ratione mouentur ij, qui negatiuam tenet, per Sbroz. *loco cit.* confutati. Illud autem procedere posset, vbi talis viget consuetudo, quæ dare potuit locum in Choro Vicarijs Episcoporum aliquo respectu: quæ consuetudo potuit etiam inducere, vt quemadmodum datur ei locus in Choro, ita etiam alius, præter digniorem dari debeat: & sic vna consuetudo tollit aliam: quod tenet Nauarr. *d. tit. de Offic. Vic. consil.* 2. relatus a Quaranta *in d. Rub. Capitulum sede vac. num.* 8. Quod quidem Pontificia sententia declaratum exstat per recol. mem. S. D. Clementis VIII. *in Ceremoniali Episcoporum ab eodem Papa reformato: de quo agitur in lib.* 1. *cap.* 13. *cuius rubr.*

inscri-

inscribitur, de Sede Episcopi, Legati, Cardinalium, &c. his verbis:

„ *Vicario Generali dabitur locus, vbi*
„ *habere solet pro CONSVETVDINE diuersarum Ecclesiarum.*

Propter quod cessare videntur omnes controuersiæ, & ambiguitates * late de hoc tradat Menoch. *consil.* 257 *lib.* 3. *quem allegat Sbroz. loc. cit. & ante lib.* 1. *consil.* 51. & 52. *quod est Io. Picbardi vbi adsunt plurium subscriptiones contra Reuerendum Vicarium.* * Hinc esse puto,

16 quod Domini † Episcopi, cum volunt suos constituere Vicarios, non tenentur requirere Capitulorum cōsensum, quia illud nullo iure cauetur: imo, & consuetudine cōtrarium disponitur: quoniam libera datur eis facultas eligendi sibi quemcumque voluerint, vt bene refert Host. *in Summa sup. eo. tit. §. Et in quibus num.* 4. & post eum, & alios Sbroz. *d. lib.* 1. *de Off. Vic. quæst.* 54. Et ita vide-

17 mus his temporibus seruari: licet in † quibusdam locis præbendarum, & beneficiorum collatio communiter ad Episcopum, & Capitulum spectet: vel assensus, siue consilium Capituli adhiberi soleat, *cap. vnico, Ne Sede vac. aliquid inno. lib.* 6. & *ibi Glos. in verbo, Cum consilio. quod cap. emanasse ad declarationem alterius c. incip. Illa sup. d. tit. Ne sede vac. refert. Glos.* 1. *d. c. vnici, in* 6. Quo casu quando communiter ad vtrunque collatio spectat, Episcopo impedito Capitulum confert, vel econuerso, Capitulo impedito, &c. *d. cap. vnico*, quod non procedit in Vicarijs: Et ratio diuersita-

18 tis esse potest, quia Vicariatus † non

19 est beneficium: cum beneficium † dari debeat in perpetuum: quod est vnum de illis quatuor requisitis relatis a Fel. *in c. In nostra sub nu.* 9. *in versic. Restant sup. de Rescriptis.* quod solum in Papa limitat, dicens, quod bene potest conferre ad tempus, *per text. in cap. Si gratiose, cum sua Glos. de Rescriptis, lib.* 6.

20 Sed Vicarius † potest ad libitum constituentis quandocunque mutari: potestas enim eius tandiu durat, quandiu concedenti placuerit, vti tradit Abbas *in c. Tua nobis circa fi. sup. d. tit. de Offic. Vic.* dicens etiam an possit reuocari, quando fuit iuratum non reuocare? & an euitetur pœna periurij? de quo etiam Zac. *ibi in Addit.* & plene Sbroz. *d. trac. de Off. Vic. lib.* 3. *quæst.* 32. Item Gabr. Rom. *Conclusf. comm. lib.* 2. *de Iuretur. concl.* 1. *num.* 14. affirmantes quod poterit reuocari, non obstante iurando: ergo bene potest Episcopus absque Capituli consensu, vel consilio (quamuis alias in beneficijs alicubi ex consuetudine requiratur, vt dictum est) suum constituere Vicarium, cuius iurisditio licet censeatur ordinaria, (vt deueniamus ad id, a quo progressi sumus)

21 non † tamen omnino idem facit consistorium cum Episcopo in omnibus, & per omnia, nisi tātum in ijs, quæ competunt ratione ordinariæ iurisditionis, per id quod tradit Sbroz. *in lib.* 2. *quæst.* 175. *num.* 16. *d. tract. de Offic. Vic.* quasi dicere voluisset, quod quantum ad ea, quæ sibi commissa sunt, aut ex iure, aut ex speciali concessione per eundem Episcopum, habet omnimodam similitudinem cum illo; secus autem quoad ea, quæ neque in generali concessione, nec ex speciali concessione fuerint ei permissa: vnde in illis tantum casibus pro eodem habetur, quia participat de alterius identitate, *Glos. in verbo, Idem. in d. cap. Romana. de Appellatt. lib.* 6. & *ibi Gemin. num.* 7. & 8. *vbi late tractat de hac re.* Quapropter cum huiusmodi casus sint de illis, aut eis coæquentur, qui non veniunt cum generali concessione, *vt patet ex supra relatis in princip. istius §.* Ergo si non fuerit ei peculiariter concessa talis facultas, nunquam poterit se ingerere, & Reorum causas Ecclesias petentium tractare.

22 Hinc oriri potest alia quæstio, hoc est, An † Vicarius Episcopi, ad quem ius extrahendi, vel cognitio super huiuscemodi causis deuoluta fuerit, prout habetur in illis verbis nostræ Constitutionis, ibi:

„ *Occurrēte autem casu in loco exem-*
„ *pto, & nullius Diœcesis, tunc ad Epi-*
„ *scopum viciniorem deuoluatur hæc*
„ *cognitio, & non ad alios, &c.*

prædictam licentiam impartiri, seu de eorundem Reorum causis cognoscere possit, si ab Episcopo in generali cōcessione fuerit ei tradita similis facultas? Et resolutiue dico, quod non, licet generalissimum habuerit mandatum ab episcopo cum eadem facultate. Et primo probari videtur expresse in illis prædictis verbis,

„ *Tunc ad Episcopum viciniorem deuo-*
„ *luatur hæc cognitio, & non ad alios,*
„ *&c.*

Secundo probatur ex eo, quod quā-
23 do † ad alium episcopum deuoluitur huiusmodi Ius, is non dicitur Ordinarius, sed Delegatus, prout probare videtur quædam extrauagans Constitutio Pij V. *super collatione beneficiorum parochialium Ecclesiarum, Romæ publicata die 16. Maij* 1567. *incip. In conferēdis beneficijs.* (quam refert Gonzalez *in comment. ad* 8. *Reg. Cancellariæ. Gl. 6.* & post eum Stephanus Quaranta *in d. Summa Bull. tit. Beneficiorum parochialium collatio.*) in qua, *circa finem, in S. V I. autem non solū*
24 cauetur, quod ob electionem † malefactam ad dictas ecclesias Parochiales poterit appellari ad Metropolitanum; vel si ille sit Metropolitanus aut exemptus, ad viciniorem Ordinarium, vti Sedis Apostolicæ Delegatum; vel ad ipsā Sedem Apostolicam. Alia plura huic similia leguntur in Sacrosancta OEcumenica Tridentina Synodo, quæ bre-
25 uitatis causa omitto. Sed quando † delegatur aliqua causa episcopo, eius Vicarius non valet se intromittere, *Doctores in Clementina secunda, sub tit. de Rescriptis. Francus in cap. Non putamus, de Consuet. lib. 6. & alij plures quos refert Sbrozz. us in d. lib. 2. de Offic. Vic. quæst.* 135. *num.* 1. ergo non succedit Vicarius in illam prærogatiuam, & dignitatem, in quam succedit episcopus: quia dum
26 † episcopus constituit aliquem Vicarium Generalem, videtur solum ea cō-mittere, quæ competunt ratione Ordinariæ iurisditionis, non autem ea, quæ competunt ratione delegatæ, vt concludit Sbroz. *d. quæst.* 135. *num.* 3. post Fed. de Se. *in consil.* 130. Decium *in cap. Quoniam Abbas, num.* 15. *sup. de Off. deleg.* Rolandinum *in Consil.* 39. *nu.* 18. *vol.* 1. & Cuccum *in Instit. Canonicis, tit. de Vicario Episcopi, num.* 118. Itaque, quando huiusmodi causæ ad viciniorem Episcopum deuoluuntur, quia tanquam delegatus cognoscit, non poterit eius Vica-
27 rius se ingerere: Sed non † ob hoc priuatus erit facultate, posse in collegam sui Episcopi adhiberi; *cap. Insinuante, & ibi Abb. in primo not. sup. de Off. & potest. Iud. delug. quem pro hoc allegat Sbroz. d. lib. 2. quæst. 23. num. 5. vbi d. c. allegat sub rub. de Appellat. sed erratum est.* Sicu-
28 ti econuerso, quando † aliqua causa delegatur eius Vicario, quia tunc nec Episcopus cognoscit, vel se ingerit: de hac re plenè tractat Sbroz. *d. lib. 2. quæst.* 136. eamque declarat.

Imo hic affirmarem, quod Episcopus neque posset similes causas subde-
29 legare, quamuis alias Papæ † delegatus causam sibi commissam absque speciali licentia possit alteri subdelegare, *cap. Si pro debilitate, &c. Cum te consulente. sup.*
30 *d. tit. de Offic. & potest. Iud. del.* (Quod † nedum locum habet in delegato Papæ, sed cuiusuis alius Principis, *vti late videre est Fel. in Reper. verbo, Delegatus Papa, vel Principis de cuius rei exceptionibus & replicationibus consule Vigelinum in sua Methodo Iuris Controuersis, lib. 1. ca. 5. reg. 46. & ibi remissiue ad alias binas suas Methodos, Ciuilis Iuris, scilicet, & Pontificij,*) Nam ex illis prædd. verbis.

„ *Ad quos solos, & non alios Episcopis*
„ *inferiores, etiamsi Ordinarij sint, &c.*

Cēsetur electa industria personæ Episcopi: tāto magis, qa huiuscemodi causæ sūt graues, & arduæ, sicuti dictū est:
31 sed quādo † est electa industria alicuius personæ, nō pōt elect⁹ alteri demādare suas * *Quādo personę īdustria dicatur electa, tradit de Graf. dec. Aur. p. 1. li. 1. c. 13. n. 14. vbi septē modo illud cognoscēdi tradit.* *

cap.

cap. fi. §. is tui. vbi *Doctores d. tit. de Offic. Iud. del. cum alijs adductis per Sbroz. d. lib. 2. quæst. 43. num. 11. & seqq.* præsertim quando Princeps in delegatione dixit, quod talis expediat, & non alius, quia tunc (vt dicit Alexander *in l. 1. num. 92. ff. de Off. eius, cui mand. est iurisd.*) videtur prohibere subdelegationem, *per tex. in l. 1. §. de his, cum Glo. in verbo, Nullius alterius. ff. de Separati. & per alia iura, præsertim per tex. in cap. fin. d. tit. de Offic. & potes. Iud. del.* Ergo multo magis in hoc casu, cum extet etiam illa dictio prædicta taxatiua *ibi* (Ad quos solos.)

Contrarium nihilominus hic dicendum est quo ad electionem industriæ personæ, quia non prohibetur alteri subdelegare, vt expresse cauetur in hac eadem Constitutione, in illis verbis:

„ *Nisi cognito prius per Episcopum*,
„ *SEV AB EO DEPVTATVM.*

Hoc autem intellige quo ad extractionem, & cognitionem tãtum earundem causarum: secus dico quo ad traditionem Reorum curiæ sæculari, si fieri cõtigerit, quia ab eodem Episcopo facienda erit, vt patet in sequentibus verbis, ibi:

„ *Tuncque demum de mandato Epi-*
„ *scopi, &c.*

Obstare videtur, quod dicit idem Alexander *in præcitata* l. 1. ff. de Officio eius, cui mandata est iurisditio, qui per
32 illum textum ait, quod vbi † a lege alicui causa delegatur, is nõ censetur delegatus, sed ordinarius, & prosequẽdo doctrinam Bart. *ibidem*, (*quod est in num.*
33 *3. in fine*) inquit, quod illud verbum, † Delegatam, positum in d. lege, exponi debet, Concessam: quod Glossa *in l. Et quia. ff. de Iurisd. omnium Iudicum*, ita intelligit, vt idem Alexander *d. num. 8.* tradit: Sed postea *in subseqq. verbis* dici posse refert per eundem textum, non impropriando literam, quod imo censetur delegatus, quando lex hoc exprimit: *& inter cætera Iura, quæ allegat, tradit tex. in cap. Ad abolendam. sup. de Hæreti. & tex. in cap. Irrefragabili. §. cæterũ. sup. dict. tit. de Offic. Ordin. & ibi Doctores.* Vnde videretur dicendum, quod
34 in † hoc Casu censetur Ordinarius, cum non sit expressum, prout exprimitur in illa præcit. Constit. Pi; V. *super collatione beneficiorum parochialium.*

Sed quo ad illam expositionem Bar. super d. verbo, Delegatam, respon. quod aliter saluari potest eius dictum, seu doctrina; nam in libris Pandectarum Florentinarum legitur, Delatam: & hoc modo bene censeri potest Ordinarius: quia non videtur litera obstare. Quo vero ad illud, quod dicit Alexander de potestate data a lege absque modi expressione, hoc est, an delegetur, vel ordinario iure tradatur, resp. cum Paulo Castrensi *in d. l. 1. num. 7.* dicente, quod regulariter quando iurisditio datur per legem, dicitur ordinaria: sed aliquando dicitur delegata, *per text. in d. l. Et quia. ff. de Iurisd. omn. Iud.* Et hoc esse, subdit, quando, vel vbicunque ex aliquo priuilegio, præter naturam iurisdictionis hæc facultas competit vicinioribus Episcopis. * vide Ias. *in l. Ius ciuile num. 6. & seq. ff. de Iust. & iu. vbi disputat de hac iurisditione delegata vel ordinaria quando per rescriptum fuit aliquid de mandatum.* *

Sed dices forsitan mihi, quomodo poterit hoc cognosci? Resp. cum aurea doctrina Bartoli *in l. More maiorum post num. 8. ff. d. tit. de Iurisd. omn. Iud.* qui distinguendo ait, quod quando Princeps, vel populus, qui potest dare iurisditionem ordinariam vel delegatam, concesserit alicui iurisditionem; si in concessione exprimitur, quod illud faciat auctoritate concedentis: tunc non videtur concedere ordinariam, *adducens pro hoc quamplura Iura*. Si vero non exprimitur: tunc aut committitur vnum negocium, aut plura particularia: & non videtur concedi ordinaria iurisditio: aut committitur quædam vniuersitas causarum seu negociorum: & tunc in dubio videtur concedi ordinaria, *tradit pro hac sententia text. in l. 1. §. cum vrbem. ff. de Offic. præf.*

vbi OEconomus Ecclesiæ præsens ne-
gocium committitur: quæ voces s. OE-
10 conomus † & Officialis sunt synonima,
quasi vtrumque Ius diceret, Vicarium:
OEconomus enim ibi pro eo, qui vicē
gerit Episcopi, sumitur, prout in textu
Canonis, In nona actione, *Decimasex-*
11 *ta quæst.* 7. vbi dicitur, quoad quilibet †
Episcopus debet suum constituere OE-
conomum, qui (vt ibidem patet in sub-
seqq. verbis) pro Vicario sumitur cuius
verba sunt.

12 „ *Indecorum † enim est, Vicarium*
„ *Episcopi laicum esse, & viros Eccle-*
„ *siasticos iudicare.*

Vnde Abbas *in c. Quoniam num. 3. in
princ. sup. de Offic. Ordin.* ex eodem textu
13 & alijs tenet, quod Episcopus † omni-
no debet suum habere Vicegerentium,
14 † alias ob neligentiam, constituto prius
sibi termino, vt sibi de eo prouideat,
nisi prouiderit, ab Archiepiscopo pro-
uideri poterit. Sed Glossa ad Lancel-
lottum *Instit. can. libr. 1. titul. de Offic.
Vic. in prin. in verbo, Non potest*, dicere
videtur, quod si Episcopus fuerit in
Diœcesi, & omnia munera Episcopalia
obire possit, non tenetur habere Vica-
rium: & sic eum intelligit Quarantia *in
d. Summa Bull. tit. Archiepiscopi auctori-
tas, sub §. Decimanona auctoritas, nu. 21.
in vers. Praterea ex hac communio, &c.*
Videndus tamen est Sbroz. qui late tra-
ctat de hac re *in tract. eo. tit. de Offic. Vic.
lib. 1. quæst. 46. & quæst. 57.* qui contra-
rium affirmare videtur, & ad quædam
Felini opposita respondet. *Adde etiam
Nauar. Consil. 4. de Offic. ordin. & alibi
eundem Sbroz. quos refert Prosperus de
Augustino in Addit. ad eundem Quaran-*
15 *tam lo. cit.* Quapropter, in nostra † Cō-
stitut. pro Vicario sumitur illud præd.
verbum, Officialis; vt patet in quam-
pluribus Iuribus, *quemadmodum est tex-
tus in c. 2. de Consuet. lib. 6. & ibi omnes
Glossæ. Adsistunt quoque omnia Iura sub-
nexa, titulo de Officio Vicarij eiusdem lib.
6. & textus in c. Romana Ecclesia, de Ap-
pellatt. & in c. 1. in princ. de Foro compe-
tenti d. lib. 6.* quæ per se patent, vnde
non egemus testibus. Et Dominicus
a Santogeminiano *in c. vlt. num. 5. d. tit.
de Offic. Vic. lib. 6.* ponit vtriusque nomi-
16 nis differentiam, dicens, quod quem †
Vltramontani Officialem dicunt, nos
Citramontani, Vicarium appellamus,
*allegat textus in Cap. Ex frequentibus.
sup. de Instit. & text. in cap. 2. dicto
titul. de Offic. Vicar. eo. lib. 6. vbi de Offi-
cialibus fit mentio: sed postmodum tra-
dit auctoritatem text. in cap. Vt officium
ad fin. cum cap. sequ. & cap. fin. de Hæ-
ret. lib. 6. vbi de Vicario agitur.* & dicit
quod Vltramontani nos Italos repre-
hendunt, quia huiusmodi Vicegerentē
Vicarium appellamus: sed admittendā
esse, ait hanc vocabulorum diuersita-
tem iuxta patriæ consuetudinem * *Ad-
de d. cap. Ex frequentibus, supra de insti-
tutionibus, ibi* (Sine consensu Episcopi
Diœcesis, vel Officialium) tractant de
institutione, quæ competit etiam Vi-
cario Generali Episcopi absque speciali
mandati licet secus collatione, vt in
*cap. 3. de Offic. Vicar. lib. 6. infra citan-
do habetur, & sic dicto capit. Ex fre-
quentibus intelligit Lancellottus in insti-
tution. sub titul. de Instit. & Iure pa-
tronat. §. Idem obtinet, cum suis Glossis
sed vide Gloss. prima, & Doctores in
dicto capitulo, Ex frequentibus sed præci-
pue Abb. in num. 7. qui dicunt dictum
verbum Officialium, sumi pro ipsismet
Vicarijs Episcoporum. Adde quoque An-
ton. Mar. Papazon in addition. Rotæ De-
cis. no. de Offic. Vicar. decision. 2. num.
2. post AEgid. dicto titul. de Offic. Vicar.
decis. 5. quæ est ordine 44. vt ipse Papa-
zon ait sed apud me est decis. prima huc
vnica in princip. vbi æquiparat ipse hu-
iusmodi nomina, & est sub ordine 443.
conclus.* * Sed tandem comprobatur
hæc nostra sententia in Concilio Tri-
dentino: *sessione 24. Decreto de Refor-
matione capitulo 16. in principio* vbi
idem quod habetur in capit. 3. de Of-
ficio Vicarij *eiusdem* lib. 6. legitur; nam
ibi dicitur,

Offi-

„ *Offi'ialis, aut Vicarius.*

Quod in præcit. Concilio Trid. legitur
eodem modo, hoc eſt,

„ *Officialem, ſeu Vicarium.*

*Et alibi in d. Decreto, ſup. cap. 12. bis ea-
dem verba reſcripta adinueniuntur, vt vi-
dere eſt in S. Prouiſi etiam. & in S. Prouiſi
autem : cuius textus non meminit Sbroz.*
17 *infra proxime citandus.* Quæ dictio, †
Seu, ponitur ibi expoſitiue, vt tradit
Geminianus *in d. cap. 2. num. 5. d. tit. de
Offic. Vic. lib. 6.* & plene de hac dictione
tractat Couar. *lib. 2. Varr. Reſoll. cap. 5.
num. 10. verſ. Nec obſtat textus.* referens
quando huiuſmodi dictio dicatur ſtare
expoſitiue, vel alternatiue, vel disiun-
ctiue : quem pro hac re omnes, quos vi-
derim poſt eum ſcripſiſſe, allegant :
quare ſuperfluum eſſet vltra eum alios
referre.

Vnde habemus hic, quod Vicarius,
Officialis, & OEconomus idem ſunt, li-
18 cet † in d. Concilio Trident. eo. cap. 16.
aliter accipiatur verbum illud, OEco-
nomus : ſed de his, alijſue pluribus no-
minibus videri poteſt Iacobus Sbroz-
zius *in d. ſuo tract. de Off. Vic. lib. 1. quaſt.*
19 *2. poſt num. 10.* Et quamuis Federicus †
de Senis *in quodam ſuo Conſilio 302.* cõ-
ſtituat differentiam inter Vicarium, &
Officialem Epiſcopi, illam tamen bene
reijcit idem Sbroz. *in quaſt. ſeq. 7.* quẽ
poſthæc mea ſcripta per manus habui,
nihil tamen ab eo percepi.

Hinc igitur quædam oriri poſſunt
quæſtiones, de quibus in S. ſequ. dice-
mus : quamuis Ambroſinus *hic, cap.
11. poſt num. 2. in verſic. Et licet verba,*
facilem reddat verborum Conſtitutio-
nis expoſitionem, duo tantum mouens
dubia, quorum mentionem inf. *d. S. ſeq.
poſt nu. 78.* faciemus.

SVMMARIA.

1 *Vicarius Generalis Epiſcopi an abſque pe-
culiari mandato poſſit ſe intromittere
in cauſis Reorum confugientium ad Ec-
cleſias? Et per plures num. ſeqq. praſer-
tim in num. 67.*

*Et quid quando fuit deuolutum ius ad Epi-
ſcopum tanquam viciniorem? num. 22.
& alijs pluribus ſeqq.*

*Quid ſi Epiſcopus duabus praſit diœceſibus
an in vtraque dictorum Reorum cauſis
ſe ingerat? num. 35.*

*Et an conſtitutus ſimpliciter Vicarius Epi-
ſcopi, pro vtraque diœceſi cenſeatur?
num. 36.*

*In mandato generali Epiſcopi quam pote-
ſtatem recipiat? num. 2. & 3.*

Ordinarius cenſetur, num. 4.

Et an in omni caſu? num. 65.

*An valeat imponere pœnitentiam publicã?
num. 5.*

Idem conſiſtorium facit cum Epiſcopo, n. 7.

Et an in omnibus? num. 21.

Ab eius ſententia ad quẽ appellãdum? n. 8.

*Omnibus in dignitate conſtitutis præpo-
nendus, num. 9.*

*An in choro ſedem habeat maiorem poſt
Pontificalem, iuxta ſententiam Abba-
tis Panormita, & infinitos eius ſequa-
ces, vel aliquam aliam? num. 10. &
quibuſdam alijs ſeqq.*

*Eius electio an ſpectet communiter ad Epi-
ſcopum, & Capitulum, an vero Capi-
tuli conſenſus vel conſilium requiratur?
num. 16.*

An ob id dicatur beneficiarius? nu. 18.

*An poſſit quandocumq; reuocari, etiã ſi Epi-
ſcopus iurauerit eum non reuocare n. 20.*

Delegata cauſa ſuo Epiſcopo*, an in eaſe
intromittere poſſit? nu. 25. & 27.*

Et quid e conuerſo? num. 28.

*Reorum cauſa confugientium ad Eccleſias
cœpta viuente* Epiſcopo*, an mortuo ad-
huc ab eo agitari poſſint? nu. 62.*

Eius poteſtas quamdiu duret? nu. 64.

2 Epiſcopus *conſtituẽs ſuũ Vicariũ Generalẽ,
quæ illi cõmittere cenſeatur? & nu. 16.*

*Quando ad eum Ius aliquod deuoluitur, an
tanquam Ordinarius vel delegatus co-
gnoſcat? num. 23.*

Et quid in caſu noſtra Cõſtitutionis nu. 34.

*Delegata cauſa ſuo Vicario, an in ea ſe in-
tromittere valeat? nu. 28.*

*Eo agente in remotis, ſi interim eius Vica-
rius moriatur, an Capitulum alium eli-
gere poſſit? num. 50.*

S. I.

1 RIMO dubitari contingit, An † per hanc Constitutionem censeatur eādem habere facultatem d. Officialis, seu Vicarius Episcopi, sicut & ipsem et Episcopus, vt possit cognoscere, & extrahere, seu licētiam extrahendi Reos ab Ecclesia concedere, nulla prius habita potestate id faciendi ab eodem Episcopo? Et videtur dicendum quod sic per illa verba in S. *Ne autem Curia sæcularis*, ibi.

„ *Sine expressa licentia Episcopi, VEL*
„ *EIVS OFFICIALIS, &c.*

Quibus consonant illa supradicta in *Initio præsentis Capitis, ex l. Præsenti. C. hoc tit. nostro.* vbi *in princ.* dicitur.

„ *Nec pro his venerabiles Episcopos,*
„ *VEL RELIGIOSOS OECONO-*
„ *MOS exigi, &c.*

Et rursus *in* S. *Quod si in finibus.*

„ *Quod si in finibus Ecclesiasticis lati-*
„ *tant; RELIGIOSVS OECONO-*
„ *MVS, seu Defensor Ecclesiæ, &c.*

Quæ vox OEconomus diximus, *sup. in d. Initio*, intelligenda est pro eodem Vicario.

Cōtrarium tamen verius est. Primo,
2 quia dum † Episcopus aliquem sibi suū Vicarium constituit, non intelligitur concessisse ea, quæ non esset verisimiliter concessurus, quamuis generalem concesserit ei potestatem, *c. Cum in generali, d. tit. de Offic. Vic. lib.* 6. Vt sunt cau-
3 sæ † criminales, quas regulariter Vicarius non potest cognoscere absque speciali mandato Episcopi, *late Sbroz. in d. tract. de Offic. Vic. lib.* 2. *quæst.* 143. *vbi ponit*

ponit etiam quasdam limitationes: * Licet contrarium videatur dicere Io. Mona. *in c. licet d. Off. Vic. lib. 6. videlicet*, quod possit inquirere, & cognoscere: & si invenerit talem criminosum, remittere debet eum ad Episcopum puniendum, *per cap. Ad hac. de Off. Archid. ita Rota decis. nouiss. de Offic. Vicar. decis. 2. alias 66. sed videnda est eius additio.* * Ergo nec huiusmodi causæ censentur ei permissæ.

Secundo probatur in illis verbis post supra relata ex hac Constitutione, ibi:

„ *Ad quos solos, & non alios Episcopis*
„ *inferiores, etiam si alias Ordinarij*
„ *sint, &c.*

Quibus verbis videtur exclusisse omnes Ordinarios, vt melius inferius dicemus *in versic. Quæri nunc. post num. 36.* Ergo nec poterit Vicarius Episcopi, li-
4 cet Ordinarius † appelletur, *Glos. in d. c. 2. d. tit. de Off. Vic. in 6. in verbo, Officialem, sed melius assistit text. in d. cap. Romana, de Appellat. d. lib. 6. & plene Sbroz. lib. 1. quæst. 23. nu. 5. Quaranta in d. Sũma Bull. tit. Capitulum sede vacanti. nu. 4.* Sed præsertim apparet ex eo quod postea subdit eadem Constitutio, dum vult, quod in loco exempto, vel nullius Diœcesis ad Episcopũ viciniorem debet hæc cognitio deuolui: vnde semper de Episcopis loquitur, & ad eos tantum se remittit.

5 Tertio probatur sic: Vicarius † Episcopi absque speciali eius mandato pœnitentias publicas iniungere nõ potest, quia hoc pertinet ad dignitatem tantũ Episcopalem, *c. Accedentibus. inf. de Excessibus Prælatorum. plene Sbroz. d. lib. 2. de Off. Vic. quæst. 17. num. 2. & seqq.* Sed quandoque huiusmodi Reis, qui se ad Ecclesiastica sciũt Loca, debet iniungi publica pœnitentia, *vt apparet in illis relatis sup. Cap. præced. §. Vi. in fi.* Ergo non potest Officialis seu Vicarius Episcopi absque speciali mãdato huiusmodi causis se ingerere. Et hoc videtur procul dubio in Iure Cæsareo expresse confirmatum, post illa verba sup. relata ex §. *Quod si in finibus. d. l. Præsenti.* ibi:

„ *Vel certe quem his negotijs commo-*
„ *diorem auctoritas Episcopalis ele-*
„ *gerit.*

Et in illis Constitutionibus subnixis C. hoc eodem tit. nostro, quæ semper de Episcopis loquuntur. Itaque concludẽdum, quod nisi ab eodem Episcopo specialiter, & expresse fuerit concessa prædicta facultas, minime eius Vicarius se ingerere valebit: & per consequens si contrauenerit, non euadet huius Cõstitutionis pœnas.

Sed quid si Episcopus ratam habuerit capturam ab eo factam? In hoc casu distinguendum duxi: quia si consideremus pœnas, quæ infliguntur contrauenientibus, eo ipso quod quis contra vel præter formam hic traditam fecerit, eas incurret, *iuxta infradicenda in §. sequ.* Sin autem considerare volumus ipsam capturam, rursus distinguendum est: Nam aut post ipsam extractionem Reus reponitur in carceribus Episcopalis curiæ, vel saltem alibi de licentia eiusdem Episcopi: & tunc puto valere extractionem: secus autem si fuerit aliter factũ, *vt in principio d. §. sequ. dicemus.* Et pro hac sententia exstat optima doctrina Geminiani *in d. cap. 2. num. 15. d. tit. de Offic. Vic. lib. 6.* qui post quædam dicta, quæ faciunt pro vtraque parte, hanc tradit distinctionem, dicens, quod in
6 † eis, in quibus consideratur initium, vt in electione & sententia, non est locus ratihabitioni, vt scilicet valeat ratũ ex tunc, vel etiam ex nunc, *per notata per Io. And. in Reg. Ratum. de Regulis Iuris. lib. 6.* In eis autem, in quibus non attenditur initium, videtur quod possint haberi rata facta per talem Vicarium, saltem vt valeant ex nunc, *per eũdem Io. And. in Regula, Non firmatur. d. tit. secundũ Lap.* Ex quo deducitur, quod licet valere possit extractio, non tamen valebit processus ab eo factus: quia nõ poterit cõdemnare, vel absoluere Reos fugientes ad Loca nostræ Immunitatis: Vnde nec eius sententia valebit, *vt dictum est ex Gem. & alijs, quos sequitur Sbroz. in d. tract. de Off. Vic. lib. 3. q. 206.*

Non

7 Non obstat quod Officialis † seu Vicarius Episcopi faciat idem consistoriũ cum eodem Episcopo, & vnum idemq; 8 censeatur, ita vt ab † eius sententia non valeat appellari ad Episcopum, sed ad Archiepiscopum, *d. c. Romana Ecclesia, de Appellat. lib. 6. & plene tradit Host. in Summa, sup. dicto tit. de Off. Vic. §. 1. post num. 2.* * loquendo tamen de diffinitiua sententia, ab de interloquutoria, quia ab ea bene appellatur tempus, vt per Francum *in cap. 2. de Consue. lib. 6.* & rationem esse probat ex eo: quia posset etiam ipsamet Officialis, seu Vicarij illam reuocare, & ita habitũ est in quodam Rotæ, vt tradit Anton. Maria Papazon *in addit. Rota decis. nou. de offic. Vicar. decis. 3. alias 350. num. 6.** Et Abbas tractans de Vicarij dignitate, & excellentia *in Consilio 21. lib. 1.* præponē-9 dum † esse, ait, cuique post ipsum Epi-10 scopum, ita vt in † Choro primum habere debeat locũ, ac præcedere omnes alios in dignitate constituros in eadem Ecclesia, non obstante quauis consuetudine, qua contrarium fuerit introductum: quam cōsuetudinem irrationabilem vocat, quæ processisse sibi visa est ex quadam vecordia, & ambitione seu stultitia, *per text. in c. Legimus. in princ. Dist. 93.* Vnde dixit non valere: nam 11 quod † ratione caret exstirpare necesse est, *c. Corepiscopi. in fi. Dist. 68.* Ac plura tradit in fauorem Domini Vicarij: quē sequutus est Fel. *in Rub. sup. de Maior. & obed. post num. 10.* qui extollere videtur huiusmodi dicta Abbatis. Sed Felinum sequutus est. Io. Montaignus *in tract. de Auctoritate magni Concilij. num. 66. & ibi allegat text. in c. Præcipimus. d. Dist. 93. quem textum pro hoc extollere ait Ludou. Rom. in sing. 340. quem locum apud Rom. non inueni (Hic tract. Montaig. reperitur annexus Decisionibus Boerij, cui amplas ipse fecit additiones.* *quamuis secundum quosdam, imo communiter eidem Boerio applicetur, & ideo Muta super Cōsuet. Panorm. cap. 58. num. 89. non debuit Boerium reprehendere, si in d. tract. nulla fiat Chassanei mentio· cum in addit. quam ille citat, eam de eo meminit.*) licet hic Panormi aliter seruetur: de quo proximis his diebus tractatum fuit apud Illustrissimum, & Reuerendissimum Dominum Ioannettinum Doriam San. R. E. Cardinalē amplissimum, & huius Panormitanæ Diœcesis optimum Antistitem, qui suum Officialem, seu Vicarium (vt dictum est) in Choro præponendum omnibus volebat: quæ res cum ad aures Capituli, seu Canonicorum peruenirer, querelantes affirmabant illud nequaquā fieri posse, cum nullo vnquam tempore Vicarius huiusmodi sedere consueuerit in Choro: vnde ex hoc introductam contrariā consuetudinem esse dicebant, quam, vltra id quod diximus, idem Abbas *in præcit. Consil. 21. in præcedd. verbis, paulo ante num. 4.* potius pestem vocandam inquit, quam consuetudinem. Sed si forte posset obstare consuetudo prædicta, prout infra melius videbitur, non constat apud me locum habere potuisse in casu prædicto, nisi tantum id quod inferius dicetur, vbi aliud in canistro esse probare percepi. Quare si tunc consultus essem, rationē reddidissem, quæ facti potius, quam Iuris habet qualitatem. Sed esto quod per plura tempora & fere per mille annos (vt ita dicam) vel melius a die fundationis huius Ecclesiæ, aut per tot temporum spatia, quorum memoria apud homines ignoratur, Archiepiscopi, seu cuiusuis alius Episcopi Vicarius non sederit in Choro; non tamen ex hoc dicendum est aliquam inductam consuetudinem, vel præscriptionem, ita vt ipsi Canonici & alij, qui loca occupant in Choro, ius illud aduersus Vicarium præscripsisse videantur, vt si velint, cum a sede in choro expellere valeāt, & præsertim a prin-12 cipali: quia per † non vsum nō introducitur consuetudo in eis, quæ sunt meræ facultatis, prout ex quampluribus Iuribus notat Abb. *in c. Quod translationem num. 4. sup. de Offic. legati & in c. Cum sit generale. num. 15. sup. de Foro compet. per text. in cap. Ioannes. sup. de Cler. coniug.* vbi

vbi etiam in num. 9. Ang. Aret. *in Proœmio Instit.* S. *Igitur num.* 2. 5. *& 6.* & Felinus *in c. Cum accessissent post num.* 26. *in versic. Hanc regulam limita. cũ aliqq. seqq. numm. sup. de Constitut.* qui ponit
13 quoddam exemplum Canonicum, † quibus cõpetit facultas maiores optandi præbendas, & ait, quod non vtendo illa facultate data eis per consuetudinem, non perdunt illam vllo temporis spatio, tradens pro hoc auctoritatem Io. And. & Io. Lig. *in c. fi. de Consuet. lib.* 6. quibus adde quoque Gemin. *in d. c. quibus in locis in Addit. alij plures allegantur*, Et suffragatur illud dictum eiusdem Abb. *in c. Quoniam. num.* 2. *in fi. sup. de Vita, & honest. Clerr.*

14 „ *Subiectum † voluntati non subijcitur* „ *necessitati.*

Per text. in cap. Apostolos 22. *quæst.* 7. *& per alium text. in l. Non quicquid ff. de Iudicijs.* Itaque licet Vicarius nunquam fuerit vsus illa facultate sedendi in Choro, non ex hoc dicendum est aduersus eum fuisse aliquam consuetudinem vel (vt melius mihi videtur) præscriptionẽ inductam: nã quis non videt, hoc consistere in mera voluntate? quoniam quãdocunque volet, si ei locus competit, poterit sedere, nulla cogente necessitate, præsertim si nõ fuerit aliquis ex Canonicis, quia tunc secus affirmarem, ne
15 seruitijs eius Ecclesia fraudetur hoc † enim casu debet sedere in loco sui canonicatus, *vt videtur probare textus in c. A collatione, de Appellat. lib.* 6. quam sententiam post Menoch. *de Arbitr. Iud. casu* 68. *nu.* 23. communiter amplexam dicit Marcus Ant. Genuensis *in sua Praxi Archiep. cap.* 68. *n.* 8. licet contrarium affirmare videatur Montaig. *in dicto trac. de Auctor. Magni Concilij. eo. nu.* 66. *in fine*: quod debet intelligi quando vt Vicarius, non vt Canonicus ibi voluerit sedere, quia tunc primam post ipsum Episcopum obtinere deberet sedem, vti dictum est. Quod autem refert Genuẽsis procedit quãdo vult lucrari fructus suæ præbendæ, nam tunc oportet sedere in loco sui canonicatus: quod affirmare videtur idem Montaig. *in princ. d. nu.* 66. ex Doctoribus quos allegat: & hoc post multos tenet Sbroz. *in d. tract. de Offi. Vic. lib.* 2. *q.* 25. *n.* 17. Hæc igitur erat ratio, qua Dominus Vicarium huius Vrbis poterat defendi, si competeret ei locus in Choro: nam semper consueuit eligi vnus ex Capitulo, qui Vicariatus officio fungeretur: quod nedum mea ætate, verum & multis retro temporibus, quorum memoria contrarium non probatur, seruatum fertur: vnde semper in loco sui canonicatus, vt fructus lucraretur, & ne Ecclesias eius seruitijs fraudaretur, sedisse consueuit. Ast nunc cum non sit ex Canonicorum numero, quærebatur, an deberet primam habere sedem post Pontificalem? (cuius rei supra memini) Et quidem pro vtraque parte assistunt non paucissimorum Doctorum sententiæ, quos refert Sbroz. *in d. quæst.* 25. *num.* 1. *&* 6. quorum potior pars affirmatiuæ suffragatur, quam, & ipsemet Sbroz. *ibidem in alijs numm.* defendit, dicens quouis iure procedere hoc est, Diuino, Naturali, Pontificio, Cæsareoque: innitens etiam ad contraria respondere.

Quibus tamen non obstantibus, contrarium verius est: quia nullo expresso iure cauetur, quod Vicarius Episcopi sedere debeat in Choro, ne dum in prima sede, sed nec in qualibet illius: qua ratione mouentur ij, qui negatiuam tenet, per Sbroz. *loco cit.* confutati, Illud autem procedere posset, vbi talis viget consuetudo, quæ dare potuit locum in Choro Vicarijs Episcoporum aliquo respectu: quæ consuetudo potuit etiam inducere, vt quemadmodum datur ei locus in Choro, ita etiam alius, præter digniorem dari debeat: & sic vna consuetudo tollit aliam: quod tenet Nauarr. *d. tit. de Offic. Vic. consil.* 2. relatus à Quaranta *in d. Rub. Capitulum sede vac. num.* 8. Quod quidem Pontificia sententia declaratum exstat per recol. mem. S. D. Clementis VIII. *in Ceremoniali Episcoporum ab eodem Papa reformato: de quo agitur in lib.* 1. *cap.* 13. *cuius rubr.* *inscri-*

inscribitur, de Sede Episcopi, Legati, Cardinalium, &c. his verbis:

„ *Vicario Generali dabitur locus, vbi*
„ *habere solet pro CONSVETVDINE diuersarum Ecclesiarum.*

Propter quod cessare videntur omnes controuersiæ, & ambiguitates * late de hoc tradat Menoch. *consil. 257. lib. 3. quem allegat Sbroz. loc. cit. & ante lib. 1. cons. 51. & 52. quod est Io. Picbardi vbi adsunt plurium subscriptiones contra Reuerendum Vicarium.* * Hinc esse puto,
16 quod Domini † Episcopi, cum volunt suos constituere Vicarios, non tenentur requirere Capitulorum cōsensum, quia illud nullo iure cauetur: imo, & consuetudine cōtrarium disponitur: quoniam libera datur eis facultas eligendi sibi quemcumque voluerint, vt bene refert Host. *in Summa sup. eo. tit. §. Et in quibus num.* 4. & post eum, & alios Sbroz. *d. lib. 1. de Off. Vic. quæst.* 54. Et ita vide-
17 mus his temporibus seruari: licet in † quibusdam locis præbendarum, & beneficiorum collatio communiter ad Episcopum, & Capitulum spectet: vel assensus, siue consilium Capituli adhiberi soleat, *cap. vnico, Ne Sede vac. aliquid inno. lib. 6. & ibi Glos. in verbo, Cum consilio. quod cap. emanasse ad declarationem alterius c. incip. Illa sup. d. tit. Ne sede vac. refert. Glos. 1. d. c. vnici, in 6.* Quo casu quando communiter ad vtrunque collatio spectat, Episcopo impedito Capitulum confert, vel econuerso, Capitulo impedito, &c. *d. cap. vnico,* quod non procedit in Vicarijs: Et ratio diuersita-
18 tis esse potest, quia Vicariatus † non
19 est beneficium: cum beneficium † dari debeat in perpetuum: quod est vnum de illis quatuor requisitis relatis a Fel. *in c. In nostra sub nu. 9. in versic. Restant sup. de Rescriptis.* quod solum in Papa limitat, dicens, quod bene potest conferre ad tempus, *per text. in cap. Si gratiose, cum sua Glos. de Rescriptis, lib. 6.*

20 Sed Vicarius † potest ad libitum constituentis quandocunque mutari: potestas enim eius tandiu duratura, est quandiu concedenti placuerit, vti tradit Abbas *in c. Tua nobis circa fi. sup. d. tit. de Offic. Vic.* dicens etiam an possit reuocari, quando fuit iuratum non reuocare? & an euitetur pœna periurij? de quo etiam Zac. *ibi in Addit.* & plene Sbroz. *d. trac. de Off. Vic. lib. 3. quæst. 32.* Item Gabr. Rom. *Concluss. comm. lib. 2. de Iureiur. concl. 1. num. 14.* affirmantes quod potest reuocari, non obstante iurando: ergo bene potest Episcopus absque Capituli consensu, vel consilio (quamuis alias in beneficijs alicubi ex consuetudine requiratur, vt dictum est) suum constituere Vicarium, cuius iurisditio licet censeatur ordinaria, (vt deueniamus ad id, a quo progressi sumus)
21 non † tamen omnino idem facit consistorium cum Episcopo in omnibus, & per omnia, nisi tātum in ijs, quæ competunt ratione ordinariæ iurisditionis, per id quod tradit Sbroz. *in lib. 2. quæst. 175. num. 16. d. tract. de Offic. Vic.* quasi dicere voluisset, quod quantum ad ea, quæ sibi commissa sunt, aut ex iure, aut ex speciali concessione per eundem Episcopum, habet omnimodam similitudinem cum illo; secus autem quoad ea, quæ neque in generali concessione, nec ex speciali concessione fuerint ei permissa: vnde in illis tantum casibus pro eodem habetur, quia participat de alterius identitate, *Glos. in verbo, Idem. in d. cap. Romana. de Appellat. lib. 6. & ibi Gemin. num. 7. & 8. vbi late tractat de hac re.* Quapropter cum huiusmodi casus sint de illis, aut eis coæquentur, qui non veniunt cum generali concessione, *vt patet ex supra relatis in princip. istius §.* Ergo si non fuerit ei peculiariter concessa talis facultas, nunquam poterit se ingerere, & Reorum causas Ecclesias petentium tractare.

22 Hinc oriri potest alia quæstio, hoc est, An † Vicarius Episcopi, ad quem ius extrahendi, vel cognitio super huiuscemodi causis deuoluta fuerit, prout habetur in illis verbis nostræ Constitutionis, ibi:

cap. fi. S. is tal. vbi Doctores d. tit. de Offic. Iud. del. cum alijs adductis per Sbroz. d. lib. 2. quæst. 43. num. 11. & seqq. præsertim quando Princeps in delegatione dixit, quod talis expediat, & non alius, quia tunc (vt dicit Alexander *in l. 1. num. 92. ff. de Off. eius, cui mand. est iurisd.*) videtur prohibere subdelegationem, *per tex. in l. 1. S. de his, cum Glo. in verbo, Nullius alterius. ff. de Separati. & per alia Iura, præsertim per tex. in cap. fin. d. tit. de Offic. & potes. Iud. del.* Ergo multo magis in hoc casu, cum extet etiam illa dictio prædicta taxatiua *ibi* (Ad quos solos.)

Contrarium nihilominus hic dicendum est quo ad electionem industriæ personæ, quia non prohibetur alteri subdelegare, vt expresse cauetur in hac eadem Constitutione, in illis verbis:

„ *Nisi cognito prius per Episcopum*,
„ *SEV AB EO DEPVTATVM.*

Hoc autem intellige quo ad extractionem, & cognitionem tãtum earundem causarum: secus dico quo ad traditionem Reorum curiæ sæculari, si fieri cõtigerit, quia ab eodem Episcopo facienda erit, vt patet in sequentibus verbis, ibi:

„ *Tuncque demum de mandato Epi-*
„ *scopi, &c.*

Obstare videtur, quod dicit idem Alexander *in præcitata* l. 1. ff. de Officio eius, cui mandata est iurisditio, qui per
32 illum textum ait, quod vbi † a lege alicui causa delegatur, is nõ censetur delegatus, sed ordinarius, & prosequẽdo doctrinam Bart. *ibidem*, (*quod est in num.*
33 *3. in fine*) inquit, quod illud verbum, † Delegatam, positum in d. lege, exponi debet, Concessam: quod Glossa *in l. Et quia. ff. de Iurisd. omnium Iudicum*, ita intelligit, vt idem Alexander *d. num.* 8. tradit: Sed postea *in subseqq. verbis* dici posse refert per eundem textum, non impropriando literam, quod imo censetur delegatus, quando lex hoc exprimit: *& inter cætera Iura, quæ allegat, tradit tex. in cap. Ad abolendam. sup. de Hæret. & tex. in cap. Irrefragabili. S. cæterũ. sup. dicto tit. de Offic. Ordin. & ibi Doctores.* Vnde videretur dicendum, quod
34 in † hoc Casu censetur Ordinarius, cum non sit expressum, prout exprimitur in illa præcit. Constit. Pij V. *super collatione beneficiorum parochialium.*

Sed quo ad illam expositionem Bar. super d. verbo, Delegatam, respon. quod aliter saluari potest eius dictum, seu doctrina: nam in libris Pandectarum Florentinarum legitur, Delatam: & hoc modo bene censeri potest Ordinarius: quia non videtur litera obstare. Quo vero ad illud, quod dicit Alexander de potestate data a lege absque modi expressione, hoc est, an delegetur, vel ordinario iure tradatur, resp. cum Paulo Castrensi *in d. l. 1. num. 7.* dicente, quod regulariter quando iurisditio datur per legem, dicitur ordinaria: sed aliquando dicitur delegata, *per text. in d. l. Et quia. ff. de Iurisd. omn. Iud.* Et hoc esse, subdit, quando, vel vbicunque ex aliquo priuilegio, præter naturam iurisdictionis hæc facultas competit vicinioribus Episcopis. * vide Ias. *in l. Ius ciuile num. 6. & seq. ff. de Iust. & iu. vbi disputat de hac iurisditione delegata vel ordinaria quando per rescriptum fuit aliquid de mandatum.* *

Sed dices forsitan mihi, quomodo poterit hoc cognosci? Resp. cum aurea doctrina Bartoli *in l. More maiorum post num. 8. ff. d. tit. de Iurisd. omn. Iud.* qui distinguendo ait, quod quando Princeps, vel populus, qui potest dare iurisditionem ordinariam vel delegatam, concesserit alicui iurisditionem; si in concessione exprimitur, quod illud faciat auctoritate concedentis: tunc non videtur concedere ordinariam, *adducens pro hoc quamplura Iura.* Si vero non exprimitur: tunc aut committitur vnum negocium, aut plura particularia: & non videtur concedi ordinaria iurisditio: aut committitur quædam vniuersitas causarum seu negociorum: & tunc in dubio videtur concedi ordinaria, *tradit pro hac sententia text. in l. 1. S. cum vrbem. ff. de Offic. præf.*

orb. & text. in l. fin. C. vbi, & apud quem, &c. Ergo & in præsenti casu, quia hæc
Constitutio viciniori Episcopo in de-
fectu Episcopi proprij loci, capturam,
& cognitionem Reorum petentium Ec-
clesiam committit absq; modi expres-
sione: omnino hæc iurisditio censeri de-
bet delegata, cum vnicum tantum ei
negocium committatur. Itaque con-
cludẽdum, quod iure deuoluto ad Epi-
scopum viciniorem, eius Vicarius abs-
que recenti expresso mãdato, (licet ge-
neralem habeat in Diœcesi ab eodem
Episcopo facultatem etiam in his casi-
bus procedendi) non poterit Reorum
causis se ingerere: quod bene nota.

35 Limitarem † tamen hanc conclusio-
nem, Nisi Episcopus duas habuerit
Diœcesis, *vt diximus sup. Cap. IV. §. IX. num. 21.* quia tunc ratione ordinariæ
iurisditionis quam habet Episcopus in
vtraq; bene poterit eius Vicarius huius-
modi causis se ingerere: quia Episcopus
36 † constituendo eum Vicarium simplici-
ter, non in altera tantum, nec etiã præ-
dictam facultatem concedere videtur
in vna illarum, sed in vtraque, & quod
poterit Vicarius in vna, poterit etiam
in altera, quemadmodum docet Card.
Zabarella *in Clementina 2. num. 3. in fi. de Rescriptis:* quẽ refert, & sequitur Sforz-
zinus, *lib. 1. quæst. 27. num. 10. d. tract. de Offic. Vic. quamuis eum alleget in fi. Clemẽt. quæst. 2. sed est in fine primæ quæstionis.*
Hactenus de Vicarijs Dominorum Epi-
scoporum.

Quæri nunc subsequenter oportet,
37 Nunquid † Vicarius Capituli, Episco-
pali sede vacante, habeat eandem fa-
cultatem, quam ipsemet Episcopus, ita
vt valeat procedere contra eosdem De-
linquentes ad Ecclesias fugientes, ex-
trahendo illos, & tradendo, si opus fue-
rit, curiæ seculari? Et videretur dicen-
dum quod sic, eã ratione: quia in hac
Constitutione nulla fieri videtur men-
tio de similibus Vicarijs: vnde si Gre-
gorius voluisset, expressisset, sicuti loci
exempti expressam facit mentionem,
38 nam locum † exemptum, qui sub nullius
Episcopi potestate fuerit cõstitutus, iu-
risditioni Episcopi vicinioris constituit,
vt apparet in illis prædd. verbis:

„ *Occurrente autem casu in loco exẽp-*
„ *to & nullius Diœcesis, tunc ad Epi-*
„ *scopum viciniorem deuoluatur hæc*
„ *cognitio.*

Ergo in non exceptis, regula seu cõclu-
sio remanet firma: & præcipue, quia
39 Vicarius † Capituli succedit in iuris-
ditionem Episcopalem mortuo Episco-
po, ex sententia Bonifacij VIII. *regi-
strata in cap. vnico, de Maiorit. & obed. lib. 6.* tenoris seq.

„ *Episcopali sede vacante, potest Capi-*
„ *tulum, seu is, ad quem Episcopalis iu-*
„ *risditio tunc temporis noscitur perti-*
„ *nere ijs, quibus posset Episcopus, si*
„ *viueret.*

Secundo, facit illud: quia huiusmodi
40 Vicarius † maiorem iurisditionẽ habet
quam Vicarius Episcopi; vnde licet Vi-
carius Episcopi absq; eius speciali mã-
dato in quibusdam causis non possit se
intromittere; Vicarius tamen Capituli,
sede Episcopali vacante, non est ea fa-
cultate priuatus, *Sforz. lib. 1. quæst. 15. de Offic. Vicarij.* Ergo succedere videtur
in huiusmodi ius.

Tertio præterea, pro parte affirma-
tiua facit, quod tradit Stephanus Qua-
ranta *in d. Summa Bull. verbo, Capitulum sede vac. in §. Quinto quæro, sub num. 1.*
41 dum ait; quod Capitulum † potest co-
gnoscere de causis arduis: Et nihilomi-
42 nus per Concil. † Trid. prædictæ cau-
sæ relinquuntur examini, & iurisditioni
Episcopi; cum dictione taxatiua, vt
patet *in Decreto de Reformat. sess. 24. cap. 20. Ad hæc* his verbis:

„ *Ad hæc, causæ matrimoniales, & cri-*
„ *minales non Decani, Archidiaconi*
„ *aut aliorum inferiorum iudicio, etiã*
„ *visitando; sed EPISCOPI TAN-*
„ *TVM examini, & iurisditioni re-*
„ *linquantur.*

*De cuius intellectu videndus est Nauarr. Consil. 1. num. 5. & 6. de Offic. deleg. rela-
tus ab eodem Quaranta loco sup. cit.* Ergo
eo non obstante, quod hic dicatur ad

solos

solos Episcopos huiusmodi causas pertinere, idem videtur dicendum quo ad Capitulum, vt.s. succedere debeat, & nõ videatur exclusum per illam dictionem, SOLOS, * *Eandem tradit Sanchez de Matrim. lib. 3. disput. 29. post num. 14. dicens quoniam appellat. Episcopi veniant caeteri Ordinarij.* *

Contrarium nihilominus ex ipsiusmet Cõstitutionis verbis apparet: quia, licet Capitulum iurisditionem habeat Episcopalem, eundemque repræsentet Episcopum, *vt late videre est Sbroz. d. quaest.* 15. Constitutio nostra nõ solum de Episcopis simplicem facit mentionẽ dum vult, quod ad eos solos, & non alios, &c. Sed etiam excludit alios ijsdem Episcopis inferiores, quamuis sint Ordinarij: atque semper de Episcopis loquitur, eisque committit huiuscemodi causas, dicens,

43 „ *Ad quos solos, & non † alios Episco-*
„ *pis inferiores, ETIAM SI ALIAS*
„ *ORDINARII SINT.*

Et rursus, vt ostendere differentiam inter alios Ordinarios, & huiusmodi Vicarios constitutis a Capitulo, subdit, dicens.

„ *Aut nullius Diœcesis.*

Vnde per hanc distinctionem, quoscunque excludere videtur, qui non fuerint Episcopi. Sed de hoc non est amplius dubitandum, quia in subsequentibus verbis post supra relata, dum de capturа tractat, & de modo procedendi aduersus similes Reos ad Ecclesias se recipientes, subnectit, dicens:

„ *Tunc per deinum de mãdato Episcopi*
„ *per Iudicem Ecclesiasticum curiæ se-*
„ *cularis, &c.*

Quibus verbis liquet, quod semper requiritur persona Episcopi. Quare licet
44 prædictus Vicarius † Capituli, vel ipsummet Capitulum iurisditionem habeat Episcopalem, & vna eademque persona censeatur cum præmortuo Episcopo; non tamen succedit omnino in totam, & plenariam eius iurisditionem sed cum limitatione. Imo quidam regulam constituunt vniuersalem negatiuam, dicentes, Capitulum non succedere in eius iurisditionem, nisi in casibus permissis: quidam vero e conuerso, dicunt enim in omnia succedere, quibusdam exceptis, vt post Nauarrum *Consilio 31. num. 2. de Temporib. ordin. in antiquis*, refert Stephanus Quaranta, *d. tit. Capitulo sede vacant. post d. num. 1. in S. Tertio intellige. post med.* Vnde, quicquid sit, quia reliqui Ordinarij sũt exclusi: & ipsum Capitulum, vel eius Vicarius non est Episcopus, sed tantum dicitur Ordinarius, *vt dixi sup. num. 4.* ergo cum cæteris Ordinarijs exclusus censetur.

45 Illud † autem, quod Quaranta dicit ex d. Concilio Trid. vt.s. illa dictio taxatiua non excludat Capitulum sede Episcopali vacante, non obstat in casu nostro, quia pari passu ambulat Capitulum tunc temporis cum cæteris Ordinarijs, qui iurisditionem habent Episcopalem: nam per illam prædictam dictionem, non censetur exclusi a potestate se intromittendi in illis casibus, de quibus ibi tractatur, vti declaratum extat a Sacra Congregatione *super d. Concil.* quemadmodum accepi a bibliotheca d. Illustriss. Domini Ioannettini Auriæ: (quod forte probari videtur in princ. eiusdem textus) Sed reliqui Ordinarij, qui Episcopalem exercẽt iurisditionem per hanc Constitutionem excluduntur, cum reuera non sint Episcopi, sed ipsis inferiores: Ergo, & Capitulum, aut eius Vicarius simul cum eisdem cẽsetur exclusus, cum nec Episcopus, nec par, sed inferior sit, vt patet ex præmissis: quia
46 eius iurisditio est limitata. Imo † alij Ordinarij * quod multo fortius præcedit in Abbate, qui licet Ordinarius dicatur quoad suos; attamen expellam non possidet, *Henr. Boich in cap. vt in domib. p. 1. num. 4. hoc tit. & ibi allegat. Innoc. & Host. late ibidem tractantes de eadem materia, & cum eis ait concordare, Fr. Io. in summa Confess. eo tit. 19. quaest. Vtrum laici ibi. & ipsemet Boich. sup. de Empt. & vend. cap. 1. Hoc volui hic addere propter casus occurrentiam, vt fert ali-*

quan-

*quando vtenisse in quodam monasterio huius Regni, cuius taceo nomen conuentum dico non esse nostrum monasterium Sancti Martini, sed longissime distare ab Vrbe Panormi. per multa milliaria. Et relatum fuit mihi quod Deu Dominus Abbas quendam extrahi iusserat, adducendum ad carceras, propter quoddã debitam eiusdem Ecclesia. Vnde malè fecisse ego consului, licet postea audiui statim eundem relaxasse** maiorem habent iurisdictionem, quam similis Vicarius, vt cognosci potest ex relatis per Quarantam *in d. sub. Capit. sede vac.* qui plures casus refert, in quibus non valet se intromittere d. Vicarius: quorum aliqui tantum sunt prohibiti alijs Ordinarijs. Sed, ne
47 tres exemplis egear, *iuxta text. in l. 1. ff. de Praesc. ver.* hoc solum trado, vt inferius Episcopo Capitulum demonstretur: nam ille literas dimissorias concedit suis subditis, vt ab exteris Episcopis ordinari valeant: & nihilominus Vica-
48 rius † Capituli, sede Episcopali vacante, (licet antea facultatem hanc haberet) non potest, nisi anno elapso prædictas literas concedere, *Quaranta, loco cit. sub num. 1. § Decimo quaero.* & similiter de alijs multis, quia non est locus modo de his plenius tractare.

Neque hic disputandum est de potestate dicti Vicarij constituti a Capitulo sede Episcopali vacante, vel de ipsomet Capitulo, quia quod de vno dictum est, de alio affirmatur, vt constat ex præcitatis verbis Bonifacij VIII. Itaque illud ipsum est dicere, An Vicario Capituli, vel ipsimet Capitulo competat dicta facultas: quia si eam non habet Capitulum, nec eius Vicarius habere potest, cum omnem potestatem, & iurisdictionem ab eodem Capitulo recipiat, a quo est constitutus: Vnde facta electione Vicarij, si Capitulum succederet in hanc facultatem, dubitari forte posset, an etiam illa facultas in eundem Vicarium transiret cum Vni-
49 uersitate causarum, sicuti † de quibusdam, præter hanc, dubitari contingit, vt refert Quaranta, *d. Capit. sede vac. nu. 4. in princ.* dum quærit, An facta electione Vicarij, videatur in eum translata omnis potestas a Capitulo, ita vt nihil remaneat penes ipsum? Et quoniam, quod principale est, negamus: ergo, & de eius accessorio siue consequenti non est querendum.

50 Quod † procedit etiam quando Capitulum, Episcopo agente in remotis, Vicarium constituerit: quod facere potest, si forte Vicarius ab eo constitutus ab hac luce discederet, vt euenisse in Vrbe Neapolis, refert Quaranta *in d. tit. Capit. sede vac. nu. 12.* & Genuensis *in sua Praxi Archiepisc. capit. 84. num.*
51 *12.* Agere † vero in remotis ille dicitur, cuius præsentia facile in breui haberi non potest. *Videndus est de Grassijs p. 1. decis. aurear. lib. 1. cap. 13. n. 58. & 59.* *id cap. vnico. § fi. vbi Gemin. & alij. Ne sede vac. in 6. & Glos. in c. Cum nullus. verbo Remotis, de Tempor. ord. d. lib. 6. quos tradit idem Quaranta lo. cit.* Ac idem dicendum est, si Episcopalis sedes quasi vacaret, *iuxta text. in c. Si Episcopus, de Supplenda neglig. Prælat. eo. lib. 6.* hoc est
52 si Episcopus † a paganis, vel schismaticis fuerit captus: quia tunc sedes, ac si per mortem Episcopi vacaret, censetur. Sed in hoc casu debet Capitulum quã cito commode poterit Sedem Apostolicam consulere, quæ necessitati Ecclesiæ, si expedire videbitur, prouidere valeat *secundum præd. tex. in c. Si Episcopus.* Quæ si non de Episcopo, sed de alio
53 ei prouidebit; etiamsi is fuerit † Conseruator, nõ poterit in his casibus se intromittere, vt in hac Constitutione patet, *post verba superius relata,* ibi:

„ *Aut Conseruator ab hac Sede specia-*
„ *liter, vel generaliter deputati.*

54 Qui † vero sint huiusmodi Conseruatores, tradit Sbrozzius *in d. lib. 2. quæst. 27. de Offic. Vicarij.*
55 Successiue quæro, quid si † causa cœpta fuerit coram Episcopo, isque postea, nondum ea finita, moriatur, vel alio modo Ecclesiam vacare contigerit
56 (vt † videre est Vgolinum *de Censuris tab. 1. cap. 4. in princ. nu. 12.*) num coram Vica-

Vicario Capituli, vel ipsomet Capitulo finem accipere debeat, ita vt si opus fuerit, Delinquentium aliquem seculari curiæ consignare, valeat, sicut, & ipsemet Episcopus, si viueret? Et forte videretur dicendum, quod sic: nam hæc Constitutio tantum prohibere videtur extractionem ab Ecclesia, quæ ad solos Episcopos (prout diximus) vult spectare, dum inquit;

„ *Ne autem curria secularis, &c. pro-*
„ *pria auctoritate extrahendi, & ab-*
„ *ducendi sibi olim, &c. sine expressa*
„ *licentia Episcopi, &c. prædictam li-*
„ *centiam dandi facultas pertineat.*

Ergo, vt erit extractus, poterit causa per quamlibet determinari, qui Episcoporum teneat locum, vti sunt huiusmo
57 di Vicarij † constituti à Capitulo, qui in iurisdictionem Episcopalem succedunt, & dicuntur eorum successores, nõ eorum Vicarij, *Sbroz. d. quæst.* 15. *nu.* 4.
58 *eo. lib.* 1. Quoniam commissa, † vel delegata causa Vicario Episcopi, non poterit Capitulum vel eius Vicarius in ea se intromittere, vt eleganter refert Felin. *in c. Eam te. num.* 17. *sup. de Rescriptis.* quem omnes pro hac re allegant: Sed quia successor * *Vide Decium in l. Hi, qui num.* 1. *ff. de Regulis Iuris vbi allegat Bal. in contr. sed profane opinione tradit Abb. pro vtriusque solutione eundem Alex. in c.*
59 1. *de solut.* * † & prædecessor vna eadẽque persona censetur, *Sbroz. d. quæst.* 15. *num.* 15. *&* 16. ergo videtur, quod eo non obstante, quod prædictam extrahendi licentiam dare non possit, nontamẽ prohibitus censetur causam prosequi, illamue terminare. Contrarium nihilominus puto verius: quia nostra Constitutio non tantum prohibet extractionem, verum, & ipsius causæ cognitionem, dum dicit:

„ *Tunc ad Episcopum viciniorem de-*
„ *uoluatur hæc cognitio, & nõ ad alios*
„ *capere extrahere, aut incarcerare,*
„ *&c. Nec inde abstrahi, curieque se-*
„ *culari prædictæ consignari, nec tradi*
„ *possint, nisi cognito prius per Episcopũ,*
„ *seu ab eo deputatum, &c. tuncque*
„ *demum de mandato Episcopi per In-*
„ *dicem Ecclesiasticum curia seculari*
„ *quacunque appellatione post posita,*
„ *consignentur.*

Vnde ex his probatur, quod omnino in tota causa Episcopus solus sit competens Iudex: cæteri vero, quamuis iurisditionem habeãt Episcopalem, vel per successionem, vel quomodolibet, nunquam se intromittere possunt alias frustratorum esset, quod Episcopus extraheret Reos ab Ecclesia, & postea per alium eo inferiorem causa finem haberet: cum intentio Papæ sit prouidere in casu, quo quis curiæ prædictæ tradi debet, non autem super extractione, vt patet in illis prædictis verbis:

„ *Nec inde abstrahi, &c. donec per*
„ *Episcopum, seu ab eo deputatum, &c.*
„ *tuncque demum de mandato Episco-*
„ *pi, &c.*

Quapropter deficiente Episcopo, nemo alius (vt in præcedentibus diximus) postea se intromittere valebit. Nam nonne omne agens, agit propter finem? ergo in his casibus finis spectandus est, qui non potest dici illa extractio ab Ecclesia, sed est traditio, quæ facienda est curiæ seculari, vt Delinquentem in suã recipiat potestatem, & pœnis per leges impositis eum punire possit: Hæc si quidem est finalis causa nostræ Constitutionis, (vt patet in verbis supradictis)
60 quæ † maxime attendenda est, *l. fi. ff. de Hæredibus instituendis.* Sed quia Vicarius prædictus Reos ab Ecclesia, vel alijs supra enumeratis Locis extrahere non potest: neque debet post ipsam extractionem in eorum causis se intro-
61 mittere: nam qui † non potest, quod minus est, neque poterit quod est maius, *per Iura quæ refert Decius in l. Non debet cui. num.* 2. *versic. Et contra.*
62 Sed quid † dicẽdum de Vicario Episcopi, cui facultas extrahendi, & procedendi ab eodem Episcopo fuerit cõcessa, secundum ea quæ supra diximus *in princ. præsentis.* §. Nunquid in huiusmodi casibus, hoc est, quando Ecclesia Pastore vacet, poterit adhuc se ingerere?

re? Et videtur dicendum quod sic: nam postquã res nõ est integra, iurisditio eius adhuc durare videtur, ea ratione: quia Vicarius in his causis non potestate ordinaria, sed delegata se intromittit: sed
63 delegata† potestas, re non integra, durat etiã post morte delegantes, *l. Et quia vbi Bart. Alex. & alij, ff. de Iurisd. omniũ iudicũ textus in c. Cum plures, de Offic. deleg. lib. 6. plene Sbroz. d. tract. de Offi. vic. lib. 3. quæst. 45. num. 2.* Ergo apparet, quod Vicarius adhuc poterit vlterius procedere, morte Episcopi, vel eius discessu ab Ecclesia non obstante: & clarũ enim est, quod res amplius non possit dici integra, quando Vicarius aliquem de mãdato Episcopi ab Ecclesia extraxerit, & præsertim, si postmodum vltra processerit, *iuxta tex. in præd. c. Cum plures iuncta Gloss. in verbo, Incohante, & Sbroz. d. quæst. 45. num. 1.* Nihilominus contrarium affirmandum est per id, quod dicit Sbrozzius *in d. quæst. 45. in subseqq.*
64 *numm.* dum refert, quod potestas † & iurisditio Vicarij tandiu durat, quãdiu duratura est illa Episcopi: *quibus adde quæ tradit in præcedenti quæst. 42. post nu. 3. & in alijs præcedentibus quæst. 17. & 18. num. 7. post med. & num. 10. d. lib. 3.* Sed hoc forsã quod dicitur de eius potestate tandiu duratura, &c. posset quis intelligere de potestate ordinaria, non de delegata: secus autem quando vtitur
65 delegata: quod potest esse: quia non † in omnibus casibus procedit iure ordinario, sed etiam aliquando iure delegato, in eis, scilicet, qui fuerint ei commissi ex speciali concessione, quamuis alias in eius generali mandato comprehendi potuissent, sed Episcopus illos sibi reseruauerit, *Sbroz. lib. 1. quæst. 28. 65. & 67.* vti quoque in præsenti casu apparet. Quo tamen non obstante, pro parte negatiua tenendum est, vt patet in hac nostra Constitutione, quæ semper, vt diximus, omnes excludit, præter solos Episcopos, quibus solis committit, vt postquam illi aliquem deputauerint super tali negocio, debent Reum tradere, & consignare Curiæ seculari, si opus fuerit: quod patet illis verbis superius traditis, ibi:

„ *Tuncque demum de mandato Episcopi per Iudicem Ecclesiasticum,*
„ *&c.*

Vnde per hãc distinctionem quam ponit inter Episcopum, & alium Iudicem Ecclesiasticum, seu quemuis alium ab eodem Episcopo simili negocio deputatum, omnino mea quidem sententia quamlibet controuersiam cessare non dubito. Quod nedum pro dicto Vicario Episcopi, sed pro quouis alio intelligendum est, quia pariter ambulant in his, vt ex prædictis patet.
66 Concludendum igitur, quod solis † Episcopis, licet in causis Reorũ ad Ecclesias confugientium se intromittere: cæteri vero Ordinarij, quicunque sint, semper censentur exclusi, vt patet in præcitatis verbis Constitutionis nostræ ab illis, scilicet,

„ *Ne autem Curia secularis, &c. vsq;*
„ *ad §. De crimine vero hæresis.*

67 Limitarem † tamen hanc amplam conclusionem quo ad quædam, hoc est, quando quis aufugerit ad aliquam Ecclesiarum, in qua alia loca, præter ipsam solam Ecclesiam, non fuerint: quia indecorum valde esset, Reum in eadem Ecclesia morari, & ibi corporis necessaria peragere; vel si aufugerit ad aliquod Monasterium monialium, in quo paululum morari non licet: in hoc enim casu si non poterit statim haberi copia Episcopi, a quouis Iudice Ecclesiastico eiusdem loci Superiore extrahi poterit, & in tuto reponi, donec Episcopus adeatur, & causa coram ipso agitetur; *ratione infra dicenda in num. 74.*
68 Sed quid † faciendum in his casibus, hoc est, quando cœpta fuerit causa coram Episcopo, qui, adhuc illa durante, sedem vacare contingat, an sit expectandus nouus Episcopus, qui causam agitet, & ad finem vsque procedat: an vero debeat deuolui cognitio ad Episcopum viciniorem? Et videtur dicendum, quod debet expectari vsque quo prouideatur de nouo Pastore: nam iudicium

69 dicium † vbi cæptum est, ibi & finem habere debet, *l. Vbi cæptum, ff. de Iudicijs.* ergo remanere debet in ea Diœcesi, in qua fuit incœptum. Huic tamen respondebo breuiter cum Paulo Castrensi *in d. l. Vbi cæptum, post num. 4. vsque ad finem*, qui post Barr. *ibidem* duos casus pro præsenti materia decidere videtur. Quorum vnus est supra proxime re-
70 latus: Alter vero, quando † fuit deuolutum ius ad episcopum viciniorē defectu episcopi eiusdem loci, vbi fuerit Reus capiēdus: quo casu quæri potest, An ex superuenientia noui episcopi suspendatur iurisditio episcopi viciniorís, ad quem ius deuolutum fuerit, nōdum causa finita, & redire debeat ad proprium episcopum? An vero debeat determinari per eundem viciniorem? Et
71 concludenter resp. ad primum, † (quādo s. Episcopus loci durante causa obierit, vel alio modo ecclesia vacet) quod si speratur de proximo nouus successor, hoc est, episcopus, debet exspectari: qui causam determinabit: alias secus, quia trahi poterit coram alio viciniori: quæ decisio concordat cum eo, quod secundo loco, *in num.* 5. tradit Castrensis: a qua non videtur dissentire Dominus Abbas, qui in *cap. Postulasti, inf. de Homic. in num.* 2. dicit, quod *prædictus* tex-
72 tus † in l. Vbi cœptum, locum habet quando totaliter potest ibi effectum consequi, vbi cœpta fuerit causa: secus si non potest ibi habere executionem, etiam per impotētiam facti: quod procedere videtur in casu nostro. Nam cum hæc Constitutio velit, quod semper in huiuscemodi casibus iudex esse debeat Episcopus, sequitur, quod mortuo Episcopo, per impotentiam facti lis amplius determinari non possit: & per consequens non obstabit si alio iudicium transferatur: *huic suffragatur alibi idem Abb. in cap. Proposuisti. num. 12. in fin. sup. de Foro compet. Ioan. de Anan. & alij relati per Gabr. Rom. in suis Comm. Conclus. lib. 2. tit. de Iudicijs. concl. 1. num. 29.*
73 Quo ad secundum casum, quando s. fuit deuolutum ius ad viciniorem, an ex superuenientia episcopi ipsiusmet loci cessent partes d. viciniorís episcopi, Resp. vt dixi, cū eodem Paulo Castrensi *in d. l. Vbi cæptum. in praced. num.* 4. quod causa debet trahi ad episcopum loci, vbi captus fuerit Reus. Et ratio est, quia illud ius deuolutum est ad ipsum
74 episcopum propter necessitatem, quæ † facit licitum quod alias non erat: vnde cessante hac necessitate, lis trahi debet coram primo, hoc est coram proprio Iudice: verba Castrensis sunt aperta, quæ vellem hic referre: sed quia non dubito, quod omnes suam habeant lecturam, ideo illa huc transcribere omisi.

Non obstat quod diximus supra *in num. 32. & 34.* hoc est, quod episcopus vicinior in hoc casu non sit Ordinarius, sed delegatus: vnde videretur dicendū, quod postquam semel se intromiserit, non deberet ab eo causa extrahi, sed ab eodem ad finem vsque determinari, secundum proxime superius relata post *vers. Sed quid dicendum, num. 63.* dum diximus, quod delegati potestas non expirat re non integra: Quia resp. per eandem rationem hic proxime traditam: nam huiusmodi causæ non sunt ei directe & specialiter delegatæ asi homine, ita vt mortuo delegante, eius iurisditio, re non integra, non expiret, sed proueniunt a lege ex quadam necessitate; vnde cessante illa necessitate, cessat illius potestas.

75 Hanc autem conclusionem limitarē, quando deuolutum est huiusmodi ius ad episcopum viciniorem ob denegatā iustitiam ab episcopo loci, prout dicemus *inf. §. seq. sub versic. Intelligerem autē sub n. 79.* quia tūc nō debet amplius se intromittere, vti Gabr. Rom. *in d. concl. 1. num. 27.* refert, dicens prædictum tex-
76 tum † in l. Vbi cœptum, limitandum, quando primus Iudex est negligens in administranda iustitia, quia tunc alius adiri potest non obstante litis pendentia coram primo, *allegat Bartol. Angel. Roman. Imol. & Alexand. in lege Quamuis. ff. de Damn. infect. Fel. & An-*

ebar. & alios; sed plures quoque tradit Fel. loco ab eo citato in c. Ex tenore. num. 17. circa fin. in suamet. Addit. versic. Fallit secundo.

Diximus, quod ad Episcopum viciniorem huiusmodi cognitio debet de-
77 uolui: his verbis probatur, quod pro † Episcopo vicinioris diœcesis intelligẽdum est, non autem pro eo, qui vicinior fuerit in loco capturæ: nã etiamsi Episcopus, qui non fuerit vicinioris diœcesis, præsens reperiatur in loco vbi facienda est extractio, non poterit huiusmodi causis se interponere, cum non in propria sede, nec vicinior dici poterit, sicut velle videtur hæc Constitutio nostra: quia, dato casu, quod coram eo iudicium agitari incipiat, si tamen postea discedere velet, & ad suam reueri sedem eo nõ finito, quomodo poterit amplius vicinior dici? Nec propter causas corã eo cœptas diutius permanere debet in aliena diœcesi, & a sua abesse, quia hoc prohibetur, vt iam supra relatum est *in S. IX. nu. 19. Cap. IV.* Ergo omnino pro eo, qui in viciniori diœcesi fuerit constitutus, sumendum est.

Si tamẽ dictum Episcopum vicinioris diœcesis in loco capturæ forsitan reperiri contingat, tunc non esse ambigendum puto, quod ibidem poterit iudicium incipere, & terminari, obtenta prius licentia Ordinarij ipsius loci: iam communis fertur sententia Doctorum *in l. Extra territorium, ff. de Iurisd. omniũ*
78 *Iudicum*, quod licet † iurisdictio contentiosa non possit in alieno territorio exerceri, fallit tamen quando datur facultas a Iudice loci.

Nunc deueniamus ad id quod tradit Dominus Alexander Ambrosinus *super hac eadem Constit. cap. 11. post nu. 2.* qui duo tãtum mouet dubia super prædictis verbis a me sæpissime citatis, *vti dixi supra in Initio præfati Cap. in fine, in versic. Hinc igitur.*

79 Primum est, An † Episcopus, cui vigore huius Cõstitutionis commissa est cognitio super remissione Delinquentiũ ad curiam secularem, debeat etiam ad effectum præmissum recipere probationes super prætenso delicto? an vero teneatur stare processui fabricato per eãdem curiam secularem? Et cõcludit dicens, nullam fidem facere processum factum per iudicem laicum, sed ab ipsomet episcopo fieri debet.

80 Secundum dubium est, An † sufficiat de delicto constare per indicia, & præsumptione? an vero debeat id per concludentes probationes liquere? Et dicit, quod debet cõstare vere de delicto non autem per præsumptiones & coniecturas: pro quorum vberiori materia idem Ambrosinus videri potest, & inter nostros Siculos Dominus Anton. de Ballis *in suo tract. allegato sup. Cap. praeced. S. IV. post num. 7.* Qua de causa om-
81 nino † reijcienda est illa Decisio Antonij Gamæ, *in Decis. suis, 179.* vbi dicitur, quod Delinquentes qui fugerunt ad ecclesiam, torqueri poterunt, si per inditia cõstiterit, eos commisisse aliquod crimen exceptorum. Hinc etiam Ritus
82 † huius Regni de modo procedendi ex abrupto in his casibus non est seruãdus. Imo, & quodlibet Ius & commune, & statuarium aliter disponẽs, quam supra dictum est, omnino cessare debet: quia si delictum non fuerit plene probatum ob defectum probationum, Reus non est torquendus, nec aliqua pœna afficiendus: alias si contra factum fuerit, esset directe cõtra hanc Immunitatem, quæ liberat Reos a penis corporalibus, *vt diximus sup. Cap. I. S. t. & plenius dicetur inf. S. III. huiusmet Capitis.* Et ideo nostra Constitutio requirit veras probationes, vt dictum est: quod patet in illis verbis: *post d. versic. Ne autem Curia secularis, &c.* ibi:

„ *Nisi cognitio prius per Episcopum, seu*
„ *ab eo deputatũ, an ipsi VERE crimi-*
„ *na superius expressa cõmiserit, &c.*

Dicit tandem hæc Constitutio, quod
83 postquam † Reus fuerit traditus seculari curiæ, non valebit appellare: quod legitur statim post verba supra proxime relata, hoc modo:

„ *Tuncque demum de mandato Episcopi*

scopi

" *scopi,per* Iudicem *Ecclesiasticum cu-*
" *ria seculari*, *QVACVNQVE AP-*
" *PELLATIONE POSTPOSITA*,
" *consignentur.*

84 De hac † clausula videri potest Vitalis de Gambanis *in tract. Clausularum*, *in verbo eodem*, *hoc est*, *Appellatione remota*, *per tot.* qui concludens,inquit.quod illud intelligitur de appellatione friuola: videri quoque potest Dominus Abbas *in suo Repertorio*, *in verbo*, *Clausula*, *Appellatione remota*.Guido Papæ,*Decis.* 50.*num.*2.Speculator *in lib.*2.*tit. de Appellat.*§.2.*nu.*34.& vndique alij.

85 Sciendum tamen, quod licet † aliquando sit prohibitum appellari, non ideo minus censetur denegatum remedium nullitatis, vt post Bal. & Salic. in *l.*1. *C.Si de moment. possess. fuerit appell.* Francum *in c. Dilecti. quæst.* 49. *de Appellat.* & Alexandrum *in Consil.* 2.*vol.*2. refert noster Siculus Ioseph Cumia *su-*
86 *per Ritu,cap.*44.*nu.* 9. idem † tradens de alijs remedijs, vt de supplicatione,quæ alias dicitur reuisio: de querela,& similibus,*vt legi potest in subseqq. num.* 10.*&* 11.*vbi plures allegat.* Et in terminis nostris melius facit quod tradit Menoch. *lib.*1.*de Arbitr.iud.quæst.*70.*num.*24.*& aliqq.seqq.* dicens, quod licet appellari non possit a sententia delegati,cui commissa est causa cum clausula, Appellatione remota, attamen supplicari potest: non enim remota appellatione, dicitur reiecta supplicatio: de quo cum vide.

Postremo loco est aduertendum, quod hæc Constitutio cessare facit om-
87 nem controuersiam, an † scilicet irregularitatem incurrat Episcopus, tradendo huiusmodi Reos curiæ seculari, quia verbis expressis in ea patet non fieri irregularem, dum ait *ante d. vers. Ne autem curia secularis, &c.*

" *Quando a curia seculari fuerint re-*
" *quisiti, vel quilibet eorum fuerit re-*
" *quisitus,ministris,& officialibus cu-*
" *ria secularis ABSQVE IRREGV-*
" *LARITATIS NOTA,AVT ALI-*
" *CVIVS CENSVRAE ECCLESIA-*
" *STICAE INCVRSV tradi,& consi-*
" *gnari curent,& faciant; & quilibet*
" *eorum curet & faciat.*

Quod an eodem iure veteri probetur, nolo hic amplius me extendere: sufficit tamen quod hodie sic sancitum exstet.

Vnum adhuc nō omittam: quia dum nostra Constitutio loquitur de Episco-
88 po, † non debet intelligi pro eo, qui est electus,& confirmatus,licet administrationem habeat, *iuxta text.in c. Cum in cunctis.* §. *Cum vero. & ibi Glos.* 1.*sup. de elect.& text. in cap. Auaritia.d.tit.in* 6. quia is vere non est Episcopus, vt diximus *sup.Cap præced.*§.*XII.nu.* 5.*& tradit Fel. in d. c.* Eam *te.num.*1.*sup.de Rescriptis.* Vnde cum non possit dici Episcopus, nec poterit se intromittere: sed puto concurrere cum cæteris Ordinarijs. Idem a fortiori dicendum est de eo qui Episcopatui renūtiauit,*vt d.*§ *XII. n.*6.*diximus*, quia is nullam habet iurisdictionem, licet Episcopus adhuc vocetur.

Post hæc, quæ ad iurisditionem pertinent: videndum est de Pœnis,quæ aduersus contrafacientes impositæ sunt: postremo tādem de huius Immunitatis Effectu: de quibus in seqq. §.dicēdū est.

SVMMARIA.

S. II.

HVC vsque dictum est de illis, ad quos facultas Reos extrahendi ab Ecclesia spectat: sed quo-
1 niam parum † esset iura condere, nisi essent qui ea exsecutioni debitæ demandarent, *cap. Vbi periculum, S. præterea, de Elect. lib. 6. & cap. vnico, S & quoniam, de Statu Regull. d. lib. 6. item l. 2. S. post originem ff. de Origine Iuris.* Ideo, vt hæc, quæ sunt in nostra Constitutione, seruentur,
2 oportuit, † vt sub aliqua pœna præciperentur, iuxta illud Gen. *cap. secundo* ibi:

„ *Tulit ergo Dominus Deus hominem,*
„ *& c. præcipitque ei, dicens: Ex omni*
ligno

„ *ligno Paradisi comede: comede de li-*
„ *gno autem scientia boni, & mali ne*
„ *comedas. In quocũq; enim die come-*
„ *deris ex eo, morte morteris.*

Quapropter Gregorius nostræ Constitutionis auctor, volens aliquorum coercere audaciam, (licet sacris satis sit prouide constitutum antiquis Canonibus, vt nemine liceat ab Ecclesiasticis Locis abstrahere Reos, alias contrafa-
3 cienti † pœna non leues sunt impositæ, quas ipsummet Cæsareum ius audauget, earumque meminit Ambrosinus *hic cap.* 15.) sancitum reliquit,

4 „ *Quod si quis † quacunque dignitate,*
„ *& auctoritate praeditus, præmissorũ*
„ *aut alio quouis prætextu, quidquam*
„ *præter, aut contra huius nostræ Con-*
„ *stitutionis tenorẽ attentare præsump-*
„ *serit, declaramus eum ipso facto cen-*
„ *suras, & pœnas easdem incurrere,*
„ *quæ contra Libertatis, Iuris, & Im-*
„ *munitatis Ecclesiasticæ violatores*
„ *per sacros Canones, & Conciliorum*
„ *generalium, nostrorumque prædeces-*
„ *sorum Constitutiones sunt promulga-*
„ *ta, &c.*

Quæ pœnæ, vt dictum est, ab Ambrosino *d. cap.* 15. sunt collectæ, easque commemorat etiam Villagut *in Decis. cõsult.* 29. *post nu.* 70. Sed illud superest quod hic dicitur de violatoribus Libertatis Ecclesiasticæ, de quo plene dicemus suis locis, *hoc est, in seqq. Libris, cum potius illuc, quam huc spectet.* Sufficit tamẽ hic quædam generalia indicare loca, in quibus de illis agitur, vt in Quæstione
5 † quarta sub Causa decimaseprima, vbi plura & diuersa iura traduntur: similiter hic in nostro Titulo: & in volumine Sexti Decretalium: in Clementinis: & in Extrauagantibus communibus hoc eodem Titulo: & in Bulla, quæ legi cõsueuit in die Cœnæ Domini. Item inf. sub tit. de Sentent. excommun. tum in hoc volumine: tum etiam in Sexto, & in alijs præcitatis libris: & sparsim etiã in toto Iuris Põtificij Corpore, vbi omnia Iura ad eandem rem tendunt.

Sed in Corpore iuris Cæsarei de hac re loquuntur iura subnixa titulo de Sacrosanctis Ecclesijs: tit. de Episcopis, & Clericis: tit. de Episcopali audientia, in libro 1. Codicis Iustiniani, tit. 2. 3. & 4. alias, tit. 5. 6. & 7. & in alijs subnixis multis in locis in volumine Authenticorum, præter illa, quæ traduntur in d. Codice sub hoc Titulo nostro: quæ passim a bono Lectore recreationis causa poterunt videri.

Vnde hic ex prædictis verbis nostræ Constitutionis videtur confirmata illa
6 † sententia Caietani *in Summa, tit. nostro, hoc est, Immunitas Ecclesiastica, in §. Sexto, quod cõfundendo.* qui differre probat Immunitatẽ Ecclesiasticam ab Ecclesiastica Libertate.* De libertate Ecclesiastica plura scribit *Sayrus de censuris seu in Thes. casuum consc. li.* 3. *cap.* 19.
7 *nu.* 9.* nam per Immunitatem † Ecclesiasticam, exemptionem loci sacri vult
8 intelligendum esse: per libertatem † vero Ecclesiasticam, exemptionem, personæ Ecclesiasticæ, non solum in sua persona, sed in omnibus, quibus per liberum arbitrium vtitur, & quæ possidet: adducit pro hoc, *textum in Extrauag.* 1. *inter comm. incip. Inter cunctas, sub tit. de Priuilegijs, in §. Incendiarios.* cumque sequutus est Villagut *de Extens. leg. tit. de Extens. Immun. Eccles. quæst. vnica, num.* 3. & post eum Ambrosinus *hic cap.*
9 *vlt. num. vlt. vers. penult.* Sed hanc † sententiam reijcere intendit Couar. *d. cap.* 20. *num.* 1. *in princ. lib.* 2. *Varr. Resoll.* dum Ecclesiasticam libertatem ab Immunitate Ecclesiastica nihil differre probat, sed easdem pœnas, quæ infliguntur violatoribus Immunitatis Ecclesiasticæ, obtinere, dixit, aduersus eos, qui non rerum Ecclesiarum priuilegia, & exemptiones perturbant, sed etiã Ecclesiasticarum personarum Immunitatem infringunt: quod omnino alienum est a sacris Canonibus, vt refert idem Caietanus *loco cit.* Expressius tamen videtur reijcere sententiam Caietani, dum voluit, quod auctoritas illius text. *in d. §. Incendiarios,* quo ipse mouetur, non faciat ad eius propositum: inquiens,

quiens, in illo distingui tantum Immunitatem Ecclesiarum a libertate Ecclesiastica: non autem Ecclesiasticam Immunitatem, & libertatem Ecclesiasticam differre probat. Quapropter ipse de hac nostra Immunitate tractare volens, eam vocat Ecclesiarum Immunitatem: quod an verum sit, statim infra probabitur: nã si ipse voluit, in illo textu allegato a Caietano non probari differre Immunitatem Ecclesiasticam ab Ecclesiastica libertate, sed tantum distingui Immunitatem Ecclesiarum a libertate Ecclesiastica, procul dubio veritati propinquior Caietani opinio videtur, quam sua: quonia dum Caietanus per Immunitatem, intelligit exẽptionem loci sacri: & per libertatem, exemptionem personarum Ecclesiasticarum, &c. non respuenda est huiusmodi doctrina: illud tamen obstat: quia ibi dicitur Immunitas Ecclesiarum: ipse vero eam vocat Immunitatem Ecclesiasticam: quod apud me non probatur:
10 quia differre † puto (si in proprijs loqui velimus terminis) Immunitatem Ecclesiasticam ab Immunitate Ecclesiarum: quia aliud est libertas Ecclesiastica: aliud Immunitas Ecclesiastica: & aliud Immunitas Ecclesiarum: & in textu allegato per Caietanum non fit mentio
11 Immunitatis Ecclesiasticæ, sed solum † Ecclesiarum, quæ proprie est exemptio (vt ex eodem diximus) loci sacri: at
12 Immunitas † Ecclesiastica vere, & proprie dicitur hæc præsens nostri Libri, ea ratione: quia nullam confert Ecclesijs vtilitatem, sed ad eas confugientibus, qui delictis fuerint irretiti * *Lancellot. instrutt. Canon. lib. 2. tit. 13. co. tt. §. Sacrorum locorum vbi suffragetur his verbis* * vnde illud, quod eis competit, dicitur Ecclesiasticum, hoc est Immunitas Ecclesiastica eorundem Delinquentium, *prout probare videntur illa Iura superius tradita in Cap. I. §. II. & etiam super Cap. IV. toto, dum de Locis egimus*. Sed quan-
13 do † prodest, & competit ipsimet Ecclesiæ, tunc dici debet Immunitas Ecclesiarum, iuxta præd. text. *in §. Incendiarios*. traditum a Caietano, qui solum loqui videtur de rebus ipsimet Ecclesiæ: vnde Immunitatis Ecclesiarum dicitur, quasi rerum earundem Ecclesiarum, vt probare videtur Goffredus *in illa definitione sup. relata in d. §. II.* quia clarum est, quod ipsæ Ecclesiæ cum nõ sit animatæ, nullo possunt gaudere priuilegio, sed metaphorice dicitur Immunitas Ecclesiarum, hoc est, rerum ad Ecclesias pertinentium: quemadmo-
14 dum etiam Ecclesia † dicitur pati, cum eius ministri persequuntur, & tribulantur * Ecclesia enim tanquam persona quædam capax sui Iuris siue dominij consideratur *Franc. Suar. in 7. to. fine to. 1. de Relig. tract. 2. lib. 3. cap. 8. nu 9. post medietatem* * *cap. Nulli, 3. quæst. 1.* Et hoc modo libertas Ecclesiastica solummodo pertinet ad personas, iuxta sententiam Caiet. sed de hac (Diuina protegente manu) melius in sequenti Li-
15 bro dicemus. Itaque, † secundum hæc, reijci debet opinio Couar. dum hanc, Eccclesiarum Immunitatem vocat, *vt habetur loc. cit. in princ. d. cap. 20. versic.*
16 *Nos vero*. quia si † in illo textu allegato a Caietano non probatur, vt ipsemet ait, differre Immunitatem Ecclesiasticam ab Ecclesiastica libertate, sed solũ distinguitur Immunitas Ecclesiarum a libertate Ecclesiastica, patet, quod ibi illa Immunitas non sit hæc, (cuius noster est sermo) pertinens ad Delinquentes, prout bene probat Caietanus. Sed non ex hoc firma erit opinio eiusdem Caietani: quia si in prædicto textu, quẽ ipse tradit, exemptio loci sacri vocatur Immunitas Ecclesiarum: patet differẽtia Inter Immunitatem Ecclesiasticam & illam, cuius meminit d. textus: nam fugiendo Delinquentes ad Ecclesiam, nullam illa videtur habere exemptionem: sed potius per eam eximũtur Rei: vnde huiusmodi exemptio dicitur Ius: & quoniam prouenit ex Ecclesia: merito dici debet Immunitas Ecclesiastica: quia quicquid dat & concedit Ecclesia, Ecclesiasticum dicitur: Sed quia, quando Delinquentes ad Ecclesiam se conferunt

ferunt, immunes fiunt a pœnis corporalibus, *vt diximus sup. d. Cap. I. §. I.* ergo Ius hoc nostri præsentis Libri omnino dici debet Immunitas Ecclesiastica. Quam sententiam in hac nostra Constitutione firmatam facile quis adinueniet: nam a principio eiusdem vsque ad criminũ exceptionem inclusiue, ter reperitur inscriptum: & præsertim inter has vices, sic postremo loco tradit, dum illos Reos, qui criminum illorum aliquod commiserint, fieri vult extorres ab hac immunitate, dicens:

„ *IMMVNITAS ECCLESIASTI-*
„ *CA non suffragetur.*

Hanc eandem sententiam perlegi confirmatam a felic. recordat. Clementis viij. *in quadam Extrauag.* (cuius verba statim infra tradentur *in versic. Tertio, præter has, &c. sub nu.* 31.) qui, tractans de immunitate præsentis Libri, eã vocat Ecclesiasticam immunitatem. Quapropter ex his tres colligũtur termini: immunitas. s. Ecclesiastica vt hic in nostro præsẽti Libro: immunitas Ecclesiarum (vt in eodem textu *§. incendiarios.* a Caietano citato) quæ pertinet ad ipsasmet Ecclesias: & tandem Libertas ecclesiastica, quæ (secundum eundem Caiet.) ad ecclesiasticas personas spectat.

17 Non obstabit † Rubrica nostri Tractatus, quæ inscribitur de IMMVNITATE ECCLESIARVM, continens sub se omnes supradictas, hoc est, & Immunitatem ecclesiasticam, & ecclesiarum, libertatemque, vt patet in iuribus ibi traditis: quia illa latius loquitur, quasi confundendo ipsa vocabula, vt idem Caiet. *loco citato* tradit: sed si volumus proprie & strictè loqui ad discernendum censuras ecclesiasticas, quæ a iure infliguntur aduersus delinquentes, aliter dicẽdum erit, vt post eundem Caiet. voluit Villagut, *loco sup. citato, de*

18 *Extens. Immun. Eccles. n. 3.* potest † enim quis immunitatem ecclesiasticam violare, non violando libertatem; & poterit quis Ecclesiarum immunitatẽ violare non violando immunitatem ecclesiasticam, neq; prædictam libertatem, & ideo sup. *Cap. praced. in §. XV.* dixi, duplici modo violari posse hanc Immunitatem, hoc est, aut extrahendo hominem ab Ecclesia, aut aliquam aliam rem: nam ibi largius, quam in supradictis terminis loquutus sum, quia pro Immunitate vtramq; intellexi, & Ecclesiasticam, & Ecclesiarum, iuxta Rubricam nostri præsentis Tractatus: sed quia vna ab altera distinguitur, ideo ibidem illam tradidi distinctionẽ inter homines, & res eiusdem ecclesiæ, quam vis trunca forsitan videatur illa distinctio: cum etiam ob delictum in ipsa ecclesia commissum, Immunitas quoque violetur, vt apparet ex eis, quæ supra *in d. Cap. praced. §. III.* dicta sunt: sed illa violatio comprehendi quoque potest in eo casu, quando quis causa vindictæ aliquem ibidem offenderit, etiã si fuerit ipsemet Iudex, qui Reũ, qui gauderet nõ debet hac Immunitate, ibi occideret: cum non debeat ecclesia vltrix sanguinum esse: vnde in hoc casu non violabitur eius Immunitas propria sibi competens, sed potius ius quod ab illa prouenit, dictum ecclesiasticum, vt supra proxime dixi: quæ omnia (ne adinuentio hæc mea videatur) colligũtur ex hac eadem nostra Constitutione in illis verbis superius traditis *in prin. huius §.* ibi:

„ *Declaramus eum ipso facto cẽsuras,*
„ *& pœnas easdem incurrere, qua cõ-*
„ *tra LIBERTATIS, IVRIS, ET*
„ *IMMVNITATIS ECCLESIA-*
„ *STICAE violatores per sacros Ca-*
„ *nones, &c.*

Cum igitur hæc differant proprie sumpta, ideo hic de singulis tractare destinaui: vt cognoscatur, quod si quis in pœnas huius Constitutionis inciderit, non tantum violationis immunitatis ecclesiarum reus erit, verum & libertatis, & ecclesiasticæ immunitatis pœnis erit obnoxius: nam ex hacmet Constitutione constat, pœnas fore diuersas inflictas aduersus huiusmodi violatores: & quia aliter puniebantur antea, quam nunc:

nunc: ideo hic quædam discutienda
sunt.

Pro huiusmodi intelligentia sciendũ
19 quod inter † alias pœnas, quas ponit
20 Ambrosinus † *d. cap. 15.* à iure Cano-
num inflictas aduersus huius Immuni-
tatis violatores, est excommunicatio: &
ad id probandum plura iura refert *in*
nu. 4. inter quæ allegat text. in cap. In-
ter alia *infra eo.* vbi nihil de excommu-
nicatione dicitur: sed puto illud sũpsisse
21 ex Deciano † *in suis tract. Crimin. lib. 6.*
cap. 28. alias 29. nu. 1. qui per eundem
textum plus dicit, quod ipso facto præ-
dicta excommunicationis sententia in-
feratur: quod forte Ambrosinus *loco ci-*
tato non videtur admittere, sed potius
dicit ferẽdam, dum affert auctoritatem
aliorum Iurium, quæ non imponũt ip-
so facto excommunicationem, vti etiam
bene tradit Abbas *in c. Conquestus post*
num. 7. sup. de Foro compet. Sed præsertim
huius opinionis fuisse monstratur, dum
allegat Syluestrum *in Sũma verbo Im-*
munitas, il. 3. num. 12. dicens post eum,
22 quod extrahens † debet excommuni-
cari, & condemnari pecuniariter, & illi
imponi publica pœnitentia, nec restitui
communioni, nisi reddat extractum, vti
per D. Augustinum obseruatum fuisse
in persona Bonifacij Regis, seu Comi-
tis (vt quidam dicunt) *per tex. in c. Mi-*
ror d. 17. quæst. 4. Hoc etiam voluit Au-
ferrius *in Cappellã Tholos. quæst. 42. a-*
lias 423. nu. 3. in princ. Sed an per hanc
Constitutionem lata sit, vel ferenda
huiusmodi excommunicationis pœna,
statim inferius dicetur.

Quod autem hic supra proxime tra-
ditum est, in tantum verum esse dico,
23 quod licet † Iudex, aut Fiscus petat ter-
minum probandi delictum commissum
de numero exceptorum esse, nihilomi-
nus ei negari debet, & ante omnia fa-
cienda est restitutio, etiamsi per confes-
sionem partis, hoc est, extracti appare-
ret, quod Ecclesia † spoliata ante omnia
24 restituenda est, vti in proprijs nostris
terminis loquitur Genuensis *in d. Pra-*
xi Archiep. cap. 52. nu. 6. vbi allegat *cap.*
Conquerente, sup. de Restit. spoliat. & *Ber-*
mig. de Immun. Eccles. quæst. fi. Soar. *in*
sua Praxi par. 1. to. 1. cap. 3. §. 3. num. 16.
& Decianus *d. lib. 6. cap. 28. nu. vlt.* post
Aufr. *in d. quæst. Capp. Tholos.* vltra alios
plures, quos refert Ambrosinus *in d. ca.*
15. num. 7. qui plus dicit post Iodoc. *in*
Pract. crim. rub. de Violat. Templ. ca. 106.
25 *num. 4.* quod vltra † restitutionem per-
sonæ auulsæ cum omnibus damnis, & in-
teresse, deberet etiam puniri aliqua pœna
arbitraria iuxta qualitates & circunstã-
tias rerum, *per ea quæ notantur in c. Non*
minus, & in c. Aduersus infra, eo. ti. & per
Glo. in c. Si quis contumax, in verbo. Com-
ponat, d. 17. quæst. 4.

26 Quod † etiam extende, quando Reus
fuerit captus extra Ecclesiam, e qua
exierit ad exonerandum corpus, quia
ob id non debet impediri, quin exeat,
vt post omnes *in d. c. Diffinivit, d. quæst.*
27 *4.* refert Decianus † *d. lib. 6. cap. 27. ad*
finem: quem sequutus est Ambrosinus
hic, cap. 11. circa fin. Sed hoc nõ ita sim-
pliciter intelligerem, quia refragantur
ea quæ supra dicta sunt, dum de Locis
egimus *in Cap. IV. S. VI. & VII.* ideo
tunc procedere debet huiusmodi sentẽ-
tia, cum in illa Ecclesia non fuerit alius
locus opportunus ad id perficiendum,
sed Ecclesia tãtum simplex fuerit absq;
alio loco sibi connexo, in quo illud ho-
neste fieri non posset.

28 Sed aduerte, quia huiusmodi restitu-
tio † non erit ita simpliciter facienda, vt
sufficiat tantum captum relaxare in suã
libertatem: sed eo modo fieri debet, vt
Reus securus conducatur ad locum tu-
tum, & in suam pristinam libertatem se
recipiat, vt post Igneum *in l. 1. in princ.*
num. 25. & seq. ff. ad Syllan. & Alexan-
drum *in Consil. 145. in fi. vol. 7.* ac etiam
Abbatem *in cap. Accedens, in princ. per*
eundem text. sup. de Procurat. tenet
Decianus *d. lib. 6. cap. 29. alias 30. num.*
7. Si vero Reus voluerit huiusmodi
Immunitati renunciare, an possit, &
an teneatur extractor, hoc non ob-
stante, Ecclesiæ illum restituere, dice-
tur inferius postquam de casibus, in

quibus pœnam huius Constitutionis incurret, qui eam violare fuerit ausus: hic tamen reassumam id, quod dixi de excommunicationis pœna, an sententia sit lata, vel ferenda.

Et omissis cæteris præludijs, primo di-
29 co, quod huiusmodi † sententia non sit ferenda, sed lata: quod probatur in illis verbis superius expressis *in princ. præsentis* §. ibi;

„ *Declaramus eum* IPSO FACTO
„ *censuras, & pœnas, &c.*

Quibus cauetur, quod si antequam hæc Constitutio ederetur, ferenda erat excommunicationis sententia: nunc pro certo est, quod illam pœnam eo ipso, quod quis hanc Immunitatem violauerit, incurret, & hanc sententiam, (teste Deo, cuius auxilium semper in meis actionibus inuocare nūquam omisi vel omittam) vt hæc scripseram, reperi traditam a Genuense *in d. cap. 22. num. 1.* & ita, ait, in curia Archiepisc. Neapolis fuisse decisum: quod cum legissem, non sicut alij se gauisos dicere solent, cum Doctores suis opinionibus concordantes adinueniunt, dixi, sed potius conturbatus sum: quia mallem veritatem fouere, quam cum millibus millium & infinitis aberrare, vt sepissime a nostratibus fieri consueuit, qui vnius mendaciū communis prætextu opinionis sequi nō verentur, contra illud,

„ *Ego sum via veritas, & vita, &c.*

Congratulatus sum tamē, quia socium verum dicentem mecum, perlegi; alias forsitan nonnulli, me omisso, Ambrosinum potius sequerentur: qui (vt dictū est) per quos allegat Doctores, contrarium videtur affirmare.

Secundo alia facit ratio, quia post illa prædicta verba, Ipso facto, vult etiā hæc Constitutio, quod easdem pœnas incurrant huius Immunitatis violatores, quæ sunt inflictæ in eos, qui violant Ecclesiasticam libertatem. Vnde probatur, quod licet non fuerit dictum, Ipso facto, latam fore nihilominus excōmunicationis sententiam aduersus eos, non est dubitandum, nam liberta-
30 tis † Ecclesiasticæ violatores (etsi non Immunitatis) ipso facto iuris veteris sententia excommunicationis vinculo submittuntur, *vti legi potest in multis Canonibus subnixis illis titulis, de quibus sup. actum est.* Sed qui hanc Immunitatem violauerit, eandem pœnam incurrit: ergo excommunicatus existit. Hanc sententiam quodammodo apud Genuensem, *eo. cap. 22. nu. 3.* confirmatam vidi,
31 dum quærit, An † huiusmodi absolutio sit Sedi Apostolicæ reseruata, nec ne? & pro parte affirmatiua tradit auctoritatem Bullæ Cœnæ Domini, dicens, casus inibi contentos reseruatos esse præd. Sedi Apost. quasi dicere vellet, ergo & hic reseruatus videtur: postea concludens ait, nō esse reseruatum, sed ab Episcopo absolui posse: quod an verum sit, nos infra *in proximo sequ. versiculo* melius dicemus.

Tertio, præter hæc supradicta, quædam alia suffragatur ratio: nā huiusmodi Casus est reseruatus Domino Papæ, prout constituisse recol. mem. Clementem VIII. refert Quaranta *in d. Summa Bull. verbo, Casus reseruati,* qui, hoc est, d: Clemens inter casus quos sibi, vel Sedi Apostolicæ, vt dicitur, reseruauit, secūdo loco huiusmet Immunitatis violatores a nemine absolui posse decreuit, his verbis.

„ *Præterea, Violationis* IMMVNI-
„ TATIS ECCLESIASTICAE *in*
„ *terminis Constitutionis fel. record.*
„ *Gregorij XIV. quæ incipit,* CVM
„ ALIAS NONNVLLI, *&c.*

Ecce ergo quomodo hic dicitur, Immunitatis Ecclesiasticæ, vt sup. dictum est, non autem Ecclesiæ vel Ecclesiarum: vnde cōfirmata adhuc videtur sententia nostra. Quare colligo non recte dixisse postea eūdē Quarāta, dū reassumens illosmet casus d. Sedi Ap. reseruatos, hāc vocat Immunitatē Ecclesiæ: qa ex hoc ad alios terminos videtur transisse.

Reassumamus autem rem nostram. Vnde hic habemus, quod huiusmodi Casus est reseruatus Summo Ponti-
32 fici: Sed nullus † Papæ casus est re-

ser-

seruatus, quin alicui censuræ sit annexus, vti voluere Caietanus *in dicta sua Summula, verbo, Casuum reseruatio*, & S. Antoninus, relati a Nauatro *in d. Manu. cap. 27. num. 259.* quem etiam tradit Alphonsus Viualdus *in suo Candelabro Aureo, tit. de Absolut. num. 56.* & Iacobus de Graffis *d. p. 1. Decis. aurr. cass. consc. lib. 4. cap. 18. num. 1.* Ergo hic præsens Casus nulli alij censuræ annexus est, nisi

33 excõmunicationi: cum triplicis † speciei sit censura: nam eius appellatione comprehenditur Excommunicatio, Suspensio, & Interdictum, *cap. Quærenti inf. de Verbor. sign.* Sed huic nullam harum specierum adaptari posse putaui, nisi excommunicationem, vt constat ex superius relatis: Imo vt vidi Caietanum, reperi specifice loqui, dicentem per istã censurã, excõmunicationẽ fore intelligendam: eius verba patẽt hoc modo.

„ *Casus reseruati Sedi Apostolicæ clarisunt. Nam sunt soli quos Ecclesiastica censura (hoc est EXCOMMVNICATIO) reseruat Apostolicæ Sedi, &c.*

34 Hinc reijciendus † est Genuensis, de quo supra locuti sumus *in fi. vers præcedentis, & omissis, &c. post num. 29.* Sed puto nondum huiusmodi rei notitiam habuisse: vnde excusandus est auctor: reijci tamen debet eius doctrina.

35 Hinc non † est dubitandum de hac Extrauaganti nostra Constitutione, an sit in viridi obseruantia, necne: cum expresse per prædictum Clementem VIII. sit confirmata. Nam fortassis opponi posset, quod ab initio non fuerit vsu recepta, vel moribus vtẽtium approbata: vnde per lapsum decennij, ex quo fuit promulgata, videretur quasi reuocata: sed illud procedit quoties Legislator sciens, seu videns, taceat, dissimulet, & non obseruantes, impunes relinquat: quia tunc videtur tacite reuocata, quemadmodum post Medinam *in Cod. de restit. quæst. 36.* Couarruuiam *d. lib. 2. Varr. resoll. cap. 16. sub nu. 6.* Geminianũ *in cap. In istis. S. leges. Dist. 4.* & alios tradit Quaranta *in d. Sum. Bull. verbo, Alte-*

ratio rerum Eccles. nu. 48. post med. quibus adde Præpositũ *in d. S. leges.* a quo materiam plenã habebis. Vide quoq; Petrum Benintendi *in Decis. Cann. Conclus. 13. num. 9. & 10.* & Ludouicum Gomezium *super Regg. Cancellariæ, in Proœm. quæst. 2. post versic. Quarto, pro ista, &c.* qui omnes loquuntur in terminis quando lex liget, vel nõ: ad quos te remitto.

Hæc de pœna excommunicationis, quæ infligitur his, qui vsurpare præsumunt alienam iurisdictionem, dicta sint: volui de hac pœna hic peragere, veluti principaliori; nam cum nulla maior sit in Ecclesia vt diximus *sup. Cap. I. S. 1. nu. 4.* merito de illa hic peculiaris quæstio tradenda fuit. Caueat igitur vnusquisque, ne incidat in eam: & non solũ cauere debet ab extractione Reorum ab Ecclesia, sed etiam a quibusdam alijs casibus, in quibus etsi non extrahatur Reus, non tamen euitabitur d. excommunicationis pœna. Nam hæc Constitutio nedum comprehendit hos supradictos, hoc est, qui actu, &c. verum etiã & ad alios extenditur casus, in quos si quis inciderit, eius pœnas non euadet.

36 Primum itaque ampliatur † ad eum, qui aliquem, quem putabat Reum, extraxerit, idest eum, quem postea minime deliquisse, sit detectum, vt optime probat Genuensis *in d. cap. 22. num. 2.* qui inter alia iura quæ tradit, allegat textũ in d. c. Diffiniuit: & bene quidẽ, nã ibi in eius principio hæc legũtur verba:

„ *Nullus audeat confugientes ad Ecclesiam, vel RESIDENTES inde vi abstrahere, &c.*

Quod etiã, præter prædictũ textũ, probatẽ argumẽto illius, q dicitur de bigamis *in c. Nuper. sup. de Bigam.* de qua relate in seq. Lib. Deo propitio, dicemus,

37 cũ de eisdẽ agemus. Nã, qui, † mortua vxore, promotus ad sacros ordines, cum secunda de facto contrahit, & cognoscit, bigamiæ pœnam incurrit, licet vere non sit bigamus, cum re vera illæ secundæ nuptiæ nullum vinculum matrimoniale inducant: attamen repu-

tatur, vt bigamus, ea ratione: quia sufficit, quod iste fecerit, quod in se erat: vnde consideratur intentio cum opere subsecuto, sic in proposito casu: sufficit intentio cũ opere subsequuto. Quod autem traditum est ex illo praecitato textu *in d. cap. Diffiniuit*, non longe abest a verbis eiusdem nostrae Cõstitutionis, quae inferius *in sexta ampliatione* trademus.

38 Secundo, ampliatur † ad eum, qui licet non extraxerit, ab alio tamen extractum, puta, a consanguineo offensi,
39 detinet: Vel etiam † si iudicis familia absque eius ordine, vel mandato extraxerit: & postmodum a iudice, vel si quo alio officiali detineatur: in quo quidem casu omnes, tum ipsi agentes, tum mandantes extrahi, Reosque detinentes, eidem poenae sunt obnoxij, vt doctissime probat idem Genuensis *in d. cap. 22. nu. 6. & 7.* dicens, quod quamuis in hac nostra Constitutione nulla fiat mentio de mandantibus, vel non restituentibus, bene tamen comprehenduntur: alias de facili eius dispositio elusoria redderetur. Item plus dicit: quia haec Constitutio nostra excommunicat attentantes aliquid praeter, vel contra formam ipsius, quae, cum velit Reos ad Ecclesias fugientes, tuedos esse, si nõ fuerit eiusdem Constitutionis forma seruata, iudex non restituens Reum, vel non faciens restitui, videtur non praeter, sed contra facere, & attentare: maxime si mori faciat extractum, cum reducat illum ad terminum, vt nõ possit amplius restitui, seu gaudere immunitate. Dici-
40 tur † enim quis committere in legem, non solum qui contra eius verba facit, sed etiam qui contra eius mentem *l. Nõ dubium. vbi Bart. & alij. C. de Legibus. & plenius diximus sup. Cap. praeced. §. IV. num. 15.* Et quo ad mandantem non posse negari, ait Genuensis, quin saltẽ attentet praeter formam Cõstitutionis: & sic incurrit in eius poenas. Praeterea insuper subdit esse ponderanda verba huius Constitutionis, ibi:

Aut alia quauis dignitate, & auctoritate fulgentibus, &c.

Quae non possunt verificari in ipsismet extrahentibus, qui solent esse personae viles, simplices, & ignarae, credentes sacrificium offerre Deo extrahendo Reos ab Ecclesia: sed necessario sunt intelligenda pro Iudicibus mandantibus extrahi, vel non restituentibus extractum. Vnde praesupponere videtur, quod huiusmodi birroarij, & alij similes possunt aliquando huius Constitutionis poenas euitare: de alijs autem Iudicibus ac supremis officialibus aliter intelligit, videlicet, quod sint expertes iuris huius Immunitatis: & ideo in poenam praedictam excommunicationis, praeter alias in hac Constitutione comprehensas, incidere intendit: de qua re melius inf. *in fine praesentis* §. dicemus.

Aduertendum, (vt iterum reassumamus quod supra traditum est) quod secundum haec supra proxime relata, non
41 restituens † Reum Ecclesiae, poenas non euitabit, etiamsi detineat eum ob aliud delictum, post ipsam extractionem cõmissum: quia debet ante omnia omnia fieri restitutio (prout diximus) Ecclesiae, vel Episcopo (vt bene ait Genuensis *in d. num. 7. post med.*) qui repraesentat ipsammet Ecclesiam, *c. Scire debes, 7. q. 1. Bonifac. in Clementina, Attendentes, §. hoc autem. nu. 17. de Statu Monach. & plenius Genuensis loc. cit.* Vnde Anto-
42 nius Gama † *in Decis. 52.* omnino reijciendus est, dum ait, quod Delinquens
43 † extractus nulliter vel indebite ab Ecclesia, si interim aliquod cõmiserit delictum, debet prius pro illo delicto puniri, & postea Ecclesiae restitui, afferens exemplum eius, qui dum violẽter a satellitibus, seu birroarijs extraheretur, illis resistit: & ait fuisse decisum, quod Reus prius fuerit punitus, & postmodũ Ecclesiae restitutus. Sed quicquid sit, vnica tantum ratione illum cõuincam: Nam si Reus, vt diximus, ante omnia restitui debet Ecclesiae, quod veteris iuris fatentur Interpretes, clarũ est, quod vt erit restitutus, inde iterum exire cõpelli nequit: vnde in consequentiam

venit

venit etiam liberandus pro quouis alio delicto commisso post ipsam extractionem, dummodo non fuerit de exceptis, quia tunc aliter dicendum est: nam licet hoc etiam casu restituẽdi sit, erit tamen contra eum eodem modo procedendum, tanquam si a principio antequam ad Ecclesiam fugisset, illud delictum commisisset: & hoc quis non considerat? Hinc satis dictum mihi videtur, vt quælibet controuersia tollatur.

Sed redeo iterum ad eundem Gamam, ob id quod ait de resistentia: quapropter quædam hic necessaria mihi visa sunt tradere, quibus facillime non solum id nõ posse locum habere in prædicto casu Gamæ, sed longe nimis in quibusdam alijs casibus, quibus resistẽtiæ locus datur, ac omnino resistendum est.

Diximus *supra in Initio præsentis Capitis, num.* 1. quod seculares in Ecclesia nullam statuendi facultatem habẽt, sed potius obsequendi manet necessitas: quare nec Reos ad Ecclesiam se recipiẽtes extrahere possunt: si ergo † nullam

44 habent potestatem, contrafaciẽdo, iniuste agunt: si iniuste, merito poterit

45 eis resisti. Officiali † enim iniuste exequenti, licite de facto resisti potest, *textus est in l. Prohibitum, C. de Iure fisci, lib.* 10. *& ibi Bart. in num.* 2. *&* 3. *facit text. in l. Quoniam iudices, in fi. C. de Appellat. & tex. in l. Totte, S. fi. ff. de Pollicitat. quæ omnia refert Decianus in lib.* 8. *cap.* 3. *num. vlt. suorum Tract. crimin. vbi allegat etiã Doctores in c. Si quando, sup. de Offic. deleg.* Imo plus dicit Abbas *in d. cap. Si quando*

46 *num.* 2. *ad fin.* quod oppresso † iniuste, potest impune auxilium dari * vide plenius pro hoc *Hyppol. de Marsil. in l. vnica C. de Raptu Virg. post nu.* 13. *cuius lect. habetur to.* 8. *inter Repeten. ciuiles f.* 520. * tradens auctoritatem Bartoli *in d. l. Prohibitum quod est sub num.* 3. Qui omnes loquuntur in spolio, *vt patet in d. l. Prohibitum*: quod est conforme Casui nostro. Et quamuis Innocentius quo ad huiusmodi auxiliatores aliter dicere vi-

47 deatur, attamen Abbas † *ibidem* conciliare conatur eius opinionem, dicens, quod si oppressus inuocet auxiliũ, quilibet, etiam non possidens, nec prætendẽs aliud interesse, potest ei succurrere: & hanc reconciliationem firmare intendit auctoritate eiusdem Bartoli: Sed vt legi in libris meis, Bartolus non tenet hanc sententiam de iure simpliciter veram esse: imo potius contrariam, idest, illam quam primo loco tradidit idem Abbas: & hoc voluit aduertere Felinus *in d. ca. Si quando, num.* 2. *versic. Considera, quia Bar. &c.* quod vt pateret, eiusdem Bartoli verba huc transplantare volui *ex d. num.* 3. quæ sunt:

„ *Item nota, quod licet resistere etiam*
„ *his, quorum interest. Puto etiã quod*
„ *quo ad resistendum potest conuocare*
„ *coniunctos, & amicos: & etiam sine*
„ *conuocatione possint conuenire vicini*
„ *& amici, vt l. Si quis in seruitute in*
„ *fin. ff. de Furtis facit quod not. in l.* 3.
„ *S. cum igitur ff. de Vi, & armata.*

Et rursus *in subseq. num.* 4. tradit, quod consuetudine illud sit adinuentum, dicens.

„ *Ad hoc tamen, vt homines citius ve-*
„ *niant ad succurrendum oppresso, est*
„ *de consuetudine inuentum, vt oppressi*
„ *exclament, Succurrite, succurrite, ex*
„ *quo videtur omnes audientes conuo-*
„ *care, vt l. Prætor ait, S. Si quis ad-*
„ *uentu, ff. Vi bonorum rapt. & habet*
„ *per Glos. & Doctores in d. l. Vt vim,*
„ *&c.*

Hæc sunt verba eximij Doctoris Bartoli & super omnes excelsi: nec aliud vltra refert *in præcit. l. Prohibitum.* Vnde dicit Abbas *loc. cit.* quod si ille qui possidet, non resistit, nec clamat auxilium, non potest alius iudici resistere: in quo casu vult procedere dictum Innocentij *in præcitato cap. Si quando,* quod tamen ibi non dicit expresse Innocentius, sed loquitur intricate, vnde Felinus *ibidem in d. num.* 2. *versic. Fallit primo vsque ad versic. Quarto fallit.* potius contrarium eius videtur tenere: quia dicit, quod

quo-

quoties constat de notoria iniustitia, potest quilibet alius resistere, *dum allegat c. Non inferenda, 23. quaest. 4. sed est in quaest. 3. vti nos supra, Cap. praeced. in fine S. VIII. eiusdem textus verba retulimus.* Sed hoc esse vult, vt idem Fel. *in alio praedicto vers. Quarto fallit*, quando iniustitia est notoria, & damnum est irreparabile: refert pro hac sententia Cardin. *in d. cap. Si quando*: Io. de Imo. *in c. Ex literis sup. d. tit. de Offic. & potest. iud. deleg.* qui post Glos. *quae est in verbo, Denunciens tritam*, idem affirmare dicit *quibus adde Apostillam ad eandem Glos.* Sed Imola subdit postea dicens, Considera quod alterum istorum videtur sufficere: cui videtur idemmet Felin. assentiri.

48 Propterea hic in † Casu nostro nulla debet esse dubitatio, quod possit resisti, non solum ipsi iudici seculari, verum etiam, & Ecclesiastico, si non seruetur huius Constitutionis forma. Nam quemadmodum quis existens in alieno territorio iudici alterius territorij impune resistere potest, *vt tradit omnes in l. Extra territorium ff. de Iurisd. omnium Iudicum, & plene super. hoc videri potest Gomez lib. 3. Varr. Resol. cap. 9. num. 4. & post eum & alios Farin. Quaest. 7. n. 40. & in terminis extat tex. in c. 2. in si de Constit. lib. 6. quem allegat Felinus loc. cit. in d. nu. 2. c. Si quando in versic. Secundo fallit* (de qua tamen re dicemus etiam melius infra, *in Ampliat. 6. & 7.*) ita etiam hic dicendum est; cum (loquendo in terminis Gamae *in supradicta Decis. 52.*) laici nullam habeant potestatem, vt dictum est, aliquid statuendi in Ecclesia. Et sicut laici his causis non possunt se ingerere, quia non habent illam facultatem: ita etiam & alijs personis Ecclesiasticis, praeter solos Episcopos, (vt plene sup. *in S. praeced.* dictum est) impune resisti potest, cum eadem careat potestate. Vnde non valebit illa distinctio, hoc est, aut sumus in casibus exceptis, aut non: quia prorsus in omnibus casibus omnes alij, praeter ipsos Episcopos, semper erunt incompetentes: nisi in illis casibus de quibus supra *in praecedenti S. n. 67. & inferius in Limitatione generali harum Ampliationum, post num. 79. in versic. Limitatur, &c.* tractatur.

49 Hinc notandum, † quod etsi possit esse vera praedicta opinio Abbatis, dum dixit Innocentij dictum procedere, quando quis nullum petit auxilium; quia tunc non licet tertio resistere: attamen in hoc casu nostro absque hac distinctione omnino vnicuiq; licebit Reũ eripere ab eis, qui illum, nõ seruata forma huius Constitutionis, abstraxerint ab Ecclesia, vel ab alijs supradictis Locis, (sicuti & ipsimet Reo licet) quamuis nullum petat auxilium: & ratio forsã non erit imbecillis. Nam dum Reus extrahitur violenter ab ea, licet seipsum defendere videatur, illa tamen iniuria non fit ei, sed eidem Ecclesiae: & sic Ecclesia dicitur spoliata, vt satis supra dictum est: sed quemadmodum Reus extractus indebite, resistere potest: ergo & posse quemlibet alium non est dubitandum: quoniam Ecclesia cum non sit animata, *vt diximus sup. num. 13. & 14.* non potest se defendere: quapropter dum Reus resistit, tanquam tertius resistit: igitur si Reo licet, omnibus quoque licebit: imo nedum licebit, sed de-

50 bet † defendi tãquam mater, *c. vlt. Dist. 96. & c. 1. & 2. Dist. 97.* ex auctoritate optimi Imperatoris Honorij, qui sic Ecclesiae spopondit: *accedant ea quae tradit Glo. & Additio in princ. Constit. Regni, sub tit. de Legibus. & Constit. ad fi. ibi (Vt sacrosanctam Romanã Ecclesiam Christianae religionis matrem &c.) vbi traditur cap. Qui abstulerit, 12. quaest. 2. & tex. in l. Iubemus, nulli post hac circa fi. ante S. 1. C. d. Sacrosanctis Ecclesijs, & tex. in Authen. Vt determinatus sit nu. Cler. circa princ. in versic. Nouimus enim.* Nec valebit excusatio praetextu alicuius cõsuetudinis, quia de illa iam sup. dictum est *in Initio praesentis Cap. nu. 1.* Itaque dum quis extrahitur non seruata huius Constitutionis forma, non tantum ipse resistere potest, verum & cuilibet licebit, & resi-

resistere debet.

51 Ampliatur† tertio ad eos, qui Reum existentem in Ecclesia, vel in alijs supradictis Locis, ibidem neruis, compedibus, catenis, aut alijs rebus vinxerint, vel ligauerint, ne inde discedere, vel aufugere possit: hoc enim esse contra hanc nostram Immunitatem dicit Couarruuias *in princ. d. num. 17. ex d. c. Diffiniuit, 17. quæst. 4. & ex d. l. Præsenti, C eo. adducit etiam quandam legem Partit. tit. 11 par. 1 l. 2.* quamuis Iulius Clarus, *d. Quæst. 30. versic. Quero modo in fi.* post Guidonem Papæ, & Remigium dicat de cōsuetudine aliter seruari, quod Couar. *lo. cit.* admitti posse ait post Bellugam *in Speculo Prin. rub. 11 §. Sed quia. num. 21*, vbi ambiguum esset, an debeat gaudere, vel non, modo vincula ab vtroque Iudice, & Ecclesiastico .s. & seculari conijciantur. Sed hoc casu non procedit dictum Guidonis, imo penitus destruitur, quia nō sumus in proprijs eius terminis: nam clarum est: quod si illud fiat cum auctoritate Ecclesiastica, non poterit dici factū a iudice seculari, iuxta id quod sup. diximus *Cap. præced. §. VI. nu. 113.* Omnia nostra facimus, quibus auctoritas nostra impartitur: & hæc Couarr. opinio non abest a Constitutione nostra: imo eidem conformatur in illis verbis *post §. Ne autem Curia secularis, &c.*

„ *Vt Curia secularis eiusque Iudices,*
„ *& officiales, &c. sine expressa licen-*
„ *tia Episcopi, vel eius Officialis, & cū*
„ *interuentu persona Ecclesiastica ab*
„ *eo auctoritatem habentis, &c.*

Quapropter nisi interueniat auctoritas Episcopalis, secundum ea quæ supradicta sunt, *tum in Initio præsentis Capitis: tum in §. I.* ampliatio hæc suum sortietur effectum.

52 Ampliatur† quarto huiusmodi pæna ad eum, vel eos, qui licet Reum non extrahant, illum tamen tenent obsessū, vel custodiunt, ne alimenta, vestitus, & similia ei deferri possint: nam hoc etiam violari Immunitatē esse, dicit Couarr. *post d. num. 17 in versic. Trigesimoprimo.* & post illum Iulius Clarus *in d. versic. Quæro modo.* qui ita seruari ait in statu Mediolanensi: eosque tandem referr, & sequitur Ambrosinus *hic, cap. 11. n. 7.* dicens, paria esse, quod quis extrahat, vel obsideat cōfugientem in ipsam Ecclesiam, ne illi præstentur alimenta: & pro hoc allegat Abbatem *in cap. Inter alia,* post Hostiensem: sed licet verum sit, quod Abbas huiusce sit opinionis; attamen nullam inducit paritatem: sed nil aliud dicit, nisi simplicem sententiā prædictam: puto tamen, quod illud sūpserit ex Deciano *d. lib. 6. cap. 27. nu. 6.* quem etiam *in loco sup. cit.* ipsemet allegat, vltra Io. de Vitch. & Gomezium. Sed hoc fortassis alicui videbitur nimis durum. per id quod diximus *sup. Cap. præced. §. I. num. 80.* vt .s. excommunicatio non sit extendenda de casu ad casum: quapropter cum in hoc casu nemo extrahatur, non deberet extendi huius Constitutionis pœna. Sed resp. quod in eadem Constitutione, si verba perpendentur, bene videtur comprehēsus huiusmodi casus in illis verbis supra relatis, ibi:

„ *Quidquam præter, aut contra huius*
„ *nostræ Constitutionis tenorem, &c.*

Vnde licet hic casus videatur non esse contra hanc Constitutionem, saltem nemo negabit, præter eandem esse.

* De hac dictione præter, quando idem signat, quod contra, *vide Feli. in c. causam, nu. 4. sup. de sent. & re iudicata*, vbi ait, quod huiuscemodi dictiones æquiparātur vbi ait, quod datum est pro forma, allegat *Glos. in c. si cui, de Elec. lib. 6. Abb. in d. c. vbi idem Fel. & alibi, & alios quos ibi videre est.* *

53 Limitatem† hoc, quando alia de causa obsideretur, vel custodiretur, puta, ne Reus aufugiat, quia commisisset aliquod criminum exceptorum: nā hoc casu (dummodo illi aliquod nocibilitatis vel damni non inferatur, dum in Loco Sancto permanet, *iuxta c. Diffiniuit, 17. quæst. 4.*) poterit secularis curia illā adhibere cautionem, ne inde aufugiat: cum nec præter, nec contra hanc Constitutio-

stitutionem fiat: & huius opinionis fuisse reperi Dominum Ambrosinum in fine d. cap. 11.

Quinto videtur ampliandum iuxta
54 Tex. † in l. Præsenti, in princ. C. hoc tit. nostro, in illis verbis.

,, *Qui hoc moliri, aut facere, aut nuda saltem cogitatione atq; tractatu ausi fuerint tentare, &c.*

Sed huiusmodi ampliatio, secundum quosdam infra citandos, non debet ita simpliciter intelligi, vt statim ac, quod quis cogitauerit Reum abstrahere ab Ecclesiasticis Locis prædictis, pœnam incurrat, sed cum aliquo temperamento, nam locum obtinere dicunt, cum ad aliquem actum sit deuentum: quia illa prædicta verba,

,, *Nuda saltem cogitatione atque tractatu.*

Exponunt coniunctiue, hoc est, Et tractatu: & bene quidem, quod tenet Glos. in ibidem, quam Bart. & Salicetum fuisse
55 secutos refert Menoch. † *in suo tract. de Arbitr. Iudd. casu. 360. nu. 68.* Sed quod ait de Saliceto, minime verum est, quia ibi Salicetus nihil super hoc tangit, sed alibi, *videlicet in l. 2. præcedenti:* qui post aliam Glossam in largioribus terminis, quàm hic in præcitatis verbis, loquitur, vt in fine huius ampliationis dicetur.

Ast Menochio nimis durum videbatur, quod quis ex sola cogitatione tam graui pœna (de qua loquitur prædictus textus) afficeretur: dicens, quod nec in atrocissimis, vt in crimine læsæ maiestatis, vel patricidij quis ex sola cogitatione pœnam meretur. puto quidem, quod in hoc deceptus sit: quia licet nõ adessent illa prædicta verba, Atque tractatu, adhuc non intelligerem, quod quis ex sola cogitatione potuisset puniri: cum hoc De solis seruetur, vt iam sup. dictum est *in §. II. nu. 9. Cap. I.* nam quomodo poterit, quod in mente consistit, probari? vnde benè dicit vtraque lex & Pontificia & Imperialis, Cogita-
56 tionis † pœnam nemo patitur, *c. Cogitationis. & c. Cogitatio de Pœnit. dist. 1. & l. Cogitationis, ff. de Pœnis.* Quapropter necessario intelligẽdum est de aliquo actu exteriori, prout bene concludit Couar. multis in locis, *vt in Reg. peccatum, par. 2. in princ. num. 7. & in Relect. ad cap. Si furiosus. par. 1. in princ. num. 4. & par. 2. in princ. num. 5.* Item & Iulius Clarus in *§. fi. quæst. 91. in princ.* qui idem dicit, quod superius ex Menochio tradidimus, hoc est, quod ex sola cogitatione quis non punitur, etiam in crimine læsæ maiestatis, nisi ad aliquem actum exteriorem processum fuerit. Postea subdit, *in vers. fin. seq.* Sed quid si quis non steterit in meris terminis cogitationis, sed vlterius etiam processerit ad tractatum cũ aliquo de committendo maleficium, nunquid poterit de tali tractatu puniri? Et *in alia Quæst. praeced. 38. versic. Vidi aliquando, ad quem loco precitato, ipsemet se remittit,* concludit quod sic. vnde †
57 colligo non esse casum specialem tantũ in terminis præd. legis, vt voluit ibi Glos. Baldus, & alij relati a Menoch, *lo. cit.* dicentes hoc esse tangere Ecclesiæ: Sed esse conformem alijs casibus præsertim crimini præd. læsæ maiestatis in quo sola machinatio eadem punitur pœna, sicuti si effectus secutus fuisset, *vt diximus sup. Cap. præced. §. l. II. post num. 47.* Nam hic casus etiam inter, læsæ maiestatis species connumeratur, vt pluries dictum est *sup. in Initio Cap. II. circa fi. & alibi infra in alijs seqq.* Itaq; nil mirum, si nuda cogitatio, licet deuentum non fuerit ad aliquem actum proximum, pœna illius legis, Præsentis afficiatur: hoc est, cum aliqui inter se tractauerint de Reo extrahendo: quia grauius crimen est hoc, in quo Diuina offenditur maiestas, quam illud, de quo loquuntur Clarus, & Menoch. qui de humana maiestate tractare videntur: vnde cum sit grauius, *vt latius sup. Cap. praced. §. V. num. 8. & ad finem,* diximus,
58 grauiori plecti debet pœna; licet tantũ † vltimi supplicij animaduersio in hoc statuta sit, *vt in d. l. Præsenti, statim post sup. dicta verba habetur.* Bene verum est, quod ante hanc præd. legem non puniebatur, nisi ad actum proximũ fuisset deuen-

deuentum, puta cum quis attentare præsumpsisset aliquem abstrahere: in quibus terminis loquitur Salicetus: motus sententia Imperatorum Honorij, & Theodosij, *in d. l.* 2. qui tẽpore præcesserunt Leonem huiusce præcit. legis, Præsenti, conditorem: postmodum factum est, vt quemadmodũ in læsæ maiestatis crimine sola machinatio punitur, ita etiam & in præcitato casu d. l. Præsenti: quod demonstrant illa prædicta verba, quæ de attentato, & de perfecto, & de attentando loquuntur: dum dicunt:

„ *Moliri, aut facere, aut nuda saltem*
„ *cogitatione, &c.*

Vnde sumus in strictioribus terminis d. sententiæ prædictorum Imperatorũ, qui de solo crimine attentato loquuntur.
59 Quare miror † de Domino Tiberio Deciano, *d. lib.* 6. *cap.* 27. *num.* 5. qui miratur de Saliceto, & Glossa ab eodem tradita, ac etiam de Gigante *in tract. Crim. læsæ maiest. lib.* 1. *tit. Qualiter, & a quibus. quæst.* 2. quod non fecerint mentionem huius textus, dum loquuntur in terminis criminis attentati, intendens per eundem text. quod tantum de crimine attentato loquatur: & dicit quod clarius hic in prædicta l. Præsenti, probatur, quam in illis iuribus traditis a Glos. & Saliceto, sed quidem vehemẽter deceptus est, cum clarius probetur in illo textu ex sententia dd. Imperatorum Honorij, & Theodosij, quam hic: quia ibi dicitur, *in d. l.* 2. *ad finem:*

„ *Vt, si quisquam contra hanc legem*
„ *venire tentauerit: sciat se maiesta-*
„ *tis crimine esse retinendum.*

Ex quibus apparet, quod largius loquantur. Vnde non sumus in terminis d. legis, sed in strictioribus, vt dictum est: quia sufficit, quod quis tractet de extractione, licet non fuerit deuentum ad actum proximum: vnde in illo textu Glos. & Doctores optime loquuti sunt, dum illa iura, quæ adducunt, ad crimẽ tantũ attentatũ trahunt: nos autẽ hic & de attentato & de attẽtando tractamus. Quæ omnia licet vera sint quoad Impe-

60 rialem legem, attamen in hac † nostra Constitutione, imo & in sacris antiquis Canonibus, intelligenda sunt pro crimine solum attentato: quia nostra Constitutio nõ se restringit ad eos, qui tractauerint attentare, sed qui attentare præsumpserint, dum inquit:

„ *Quidquam præter, aut contra huius*
„ *nostra Constitutionis tenorem AT-*
„ *TENTARE præsumpserit.*

Quæ verba consonant cum illis, quæ habentur in c. Diffiniuit. *d.* 17. *quæst.* 4. *in §. Si quis autem.* his verbis.

„ *Si quis autem hoc decretum violare*
„ *TENTAVERIT, & Ecclesiastica*
„ *excommunicationi subiaceat, & se-*
„ *ueritatis Regiæ feratur sententia.*

Sed licet hæc ita constituta sint: hodie tamen nedum pro attẽtato, sed nec etiã pro consummato solent extrahẽtes puniri: de quo multum quæritur Frater Hieronymus Romanus *in suis tract. Repp. del mundo. in Repub. Christ. lib.* 1. *cap.* 19. *in fine*, dicens:

„ *Oy por nuestros pecados todo va*
„ *muy roto: porque cada alguazilejo,*
„ *y alcalde quiebra las leyes Diuinas,*
„ *y humanas, sacando de los Templos*
„ *y Altares a los que a ellos se acogen:*
„ *por lo qual, y por otras semejantes*
„ *cosas tengo para mi, que padecemos*
„ *tantas calamidades y trabajos en*
„ *España.*

De hoc etiam queritur Rebuffus *in loco citato sup. in Initio præsentis Capitis, nu.* 8. *insi.* Sed quidẽ frustra: quia cũ agitur de his puniẽdis, omnes cõniuent, etiã ipsimet Ecclesiarũ Prælati: & acrius puniũt alias sacrilegij species, (quando .s. furto subtrahitur aliqua res etiã minima ab Ecclesia) quã hãc: imo & ipsa secularis curia illos delinquẽtes sæpissime vltimo supplicio subijcere solet, vt quoties seruari videmus; & nihilominus huiusmodi sacrilegiũ grauius cẽsetur, quã q̃uis illorũ: q cognosci põt respectu cẽsurarũ, cũ in hoc lata sit excõmunicationis sẽtẽtia, ac S. Sedi Apost. reseruetur: in alijs vero nõ est prædicta cẽsura annexa: & si qua est, non semper d. Sedi ser-

uatur, quemadmodum videri potest in illis supradictis *in S.III.Capitis praecedētis*. Imo, & seculares Potestates penitus hanc Immunitatem dissoluere conātur, hortantes Dominos Prælatos, vt Ecclesiarum feras claudi iubeant, ne illuc possint Delinquentes se recipere, contra id quod dicitur in l. Pateant. C. *hoc tit. nostro*, cuius verba supra relata sunt *in S. VI. post nu. 17. Cap. IV.* vbi dicitur:

61 „ *PATEANT* † *Summi Dei Tem-*
„ *pla, &c.*

Quod ne dum in Delinquentes, vt ab eadem Ecclesia tueantur, sciendum est, sed etiam in Ecclesiæ persecutores: cum Ecclesia legibus humanis non subsit. Vnde D. Thomas Cantuariensis cum persequeretur ab impijssimis hæreticis, qui eum, dum vespertinis horis in Tēplo vota peragerct, e medio tollere volebant; Clericis Templi aditus præcludere conantibus accurrens, ostium aperuit, illis vsus verbis ad suos.

„ *NON EST DEI ECCLESIA*
„ *CVSTODIENDA MORE CA-*
„ *STRORVM: & ego pro Ecclesia*
„ *custodiendā libenter mortem subibo.*
„ *Tum ad milites: Vos Dei iussu caue-*
„ *te, ne cuiquā meorum noceatis. Dein-*
„ *de, flexis genibus, Deo, B. Mariæ, S.*
„ *Dyonisio & reliquis sanctis, eius Ec-*
„ *clesiæ patronis, Ecclesiam, & seipsum*
„ *commendās, sacrum caput eadem*
„ *constantia qua iniquissimi Regis le-*
„ *gibus restiterat, impio ferro præci-*
„ *dendum obtulit.*

Huiusmodi verba leguntur in Breuiario Rom. in eiusdem diei festo, quod celebratur die 29. Decembris. Itaque si noluit hic homo Dei suis interfectioribus Templi ostia claudere: quanto magis nos fratribus nostris, qui in Deum sperantes misericordiam consecuturi, ad illud confugiunt, seras, etiam si fores clausæ, aperire debemus. Idē hortatur D. Io. Chrysost. dum Eutropium defendit, qui hāc Immunitatem tollere Imperatorē hortatus erat: qui postea ob quædam crimina ad Ecclesiam, contra quam pugnarat, se recipit. Vnde D. Io. Chrisost. eo non obstante, eundem defendere nixus est: de quo inf. dicemus, *in Cap. seq. S. IV.*

„ *Pateant ergo, pateant Summi Dei*
„ *Templa confugientibus. Nec in ex-*
„ *trahendos eos conetur quisquam sa-*
„ *crilegas manus immittere: ne qui hoc*
„ *ausus sit, cum discrimen suum videat*
„ *ad expetendam opem ipsi quoque*
„ *confugiant.*

Hæc ex d. l. Pateant.

62 Ampliatur sexto, vt nec † etiā Reus insecutus a familia curiæ, idest a birroarijs, & receptus in Ecclesia, vel in alijs supradictis locis, possit inuite extrahi, licet fugere cœpit ex loco profano, in quo captura erat licita: ac etiam si captus, euaserit manus ministrorum, & ad Ecclesiam se contulerit, vt post aliquos refert Decian. *d. lib. 6. cap. 28. nu. 31. & 32.* & alios infinitos tradit Dominus Farinaccius *d. Quæst. 28. num. 41.* & Villagut *in d. tract. de Extens. Immun. Eccles. nu. 39. & nu. 42.* Idem tradit de Graffijs *in d. 1. par. Decis. aurr. cass. consc. lib. 2. cap. 48. num. 6. in impressis Venetijs, anno 1596. in alijs vero impressis anno 1591. penitus contrarium dicit per eundem Bal. quem vtrobique allegat in l. Plerique ff. de in ius voc. illudque tradit in cap. 47. d. nu. 6. quare aduerte ne decipiaris.* Ab hac opinione dicunt non esse recedendum, quia semper sic seruatum fuit. Sed hæc ampliatio non Doctorum opinio mihi videtur, sed potius sacrarum legum voluntas, vt probat textus in d. cap. Inter alia *infra eo.* & Rubrica Codicis huiusce nostri Tituli, cum omnibus Iuribus ibi subnixis, ac etiam omnia & quæuis Iura de hac Immunitate tractantia, *vt sunt ea, quæ subsunt d. Causa 17. q. 4.* quæ semper loquuntur de fuga: & præsertim trado verba c. Si quis contumax, *d. quæst. 4.* vbi dicitur.

„ *Et fugientem seruum suum, vel quem*
„ *ipse persecutus fuerit, &c.*

Et sic de alijs. Quod non abest a Constitutione nostra *in illis verbis, quæ habentur post Casus exceptos, de quibus supra egimus*, ibi:

Et

„ *Et alia Loca supradicta Sacra, seu*
„ *Religiosa respectiue confugientes, &*
„ *in eis se recipientes, atque moran-*
„ *tes, &c.*

Ex quibus illud colligitur, quod nō solum qui repertus fuerit ad Ecclesiam confugisse: verum etiam & qui in ipso confugij actu persecutus fuerit: quia nec apprehēdi, vel abstrahi potest. Hinc reij-
63 cienda † est illa opinio Hyppoliti de Marsilijs in *Repet. l. vnica C. de Raptu virginum, num.* 111. *& in Praxi crim. in versic. Vlterius. num.* 4. quem tradit Boerius *in Decis.* 110. *post nu.* 8. *statim post princ.* & Decianus *lo. citato*: dum voluit quod captus, euadens manus familiæ, vel insecutus a familia, gaudere nō debet: quia esset contra Immunitatem nostram.

Aduertendum tamen, quod quidam adducunt dictum quoddam Barr. *in l. Quod ait lex* §. *ait lex ff. ad L. Iul. de adulterijs*, dicētes videri oppositū nostræ ampliationi, dū Bartolus ait, quod pater
64 † occidens adulterū repertum cū filia in domo sua vel generi, etiam interpositis horis, incontinenti videtur occidisse, & licite fecisse, reddens rationem, quia initium fuit licitum ex quo voluit Cagno-
65 lus † *in l. Extra territorium, quæ est l. fin. sub tit. de Iurisd. omnium Iudicum, nu.* 20. quod male fecerit Iason Bartolum pro se allegare, dum huiusmodi fuit opinionis *in d. l. Extra territorium, num.* 4. sed Bartolus in adducto exemplo non loquitur in his nostris terminis: sed in alio exemplo, quod postea statim subdit *in num.* 4. *eiusdem* §. *quod ait*, manifestius se ostendit: imo se declarare videtur, dum
66 tractat de eo, qui † cepit aliquē in platea, & portauit eum extra; ibique eum percussit: vnde quærens ait, An debeat puniri tanquam percutiens in platea? & primo *per illum textum* ait, Dicendum videtur, quod sic: sed postea subdit dicens, contrarium est verius, vt apparet ex prædictis: quasi dicere voluisset Bartol. quod si grauius debuisset puniri percutiens in platea, in illo casu cessaret illa pœna quapropter quis non videt Bartolum pro Iason. esse. Igitur illud primum dictum Bart. de adultero occiso per aliquod temporis interuallū intelligitur vnicus actus, qui cū ab initio fuerit licitus (porro loquor de iure Cæsareo, *vt supra*, §. *V. post num.* 87. *Cap. praced.*) semper censetur permissus, etiā horis intermissis, vt melius statim infra videbitur. Secus autem quando initium a fine separari potest, quia tunc inspiciendus est finis, vt idem Cagnolus *loc. cit.* tradit. Quod procedit in casu nostro cum initium a fine separari possit: quia posito casu quod initium fuerit licitum finis tamē semper erit illicitus, & ratio differētiæ est inter illum casum de adultero, & hunc præsēnem, quia ille vnicus actus, vt dictū est, reputatur: in hoc autē consideratur initium, quod est ipsa fuga; & finis, qui est captura; quæ ad inui-
67 cē separātur: nā aliud † est fugari, aliud capi *vt patet per id quod dicitur in l. Naturalē* §. *illud ff. de Acq. rerū dom. & in* §. *Illud quæsitum, Instit. de Rerum diuis. cum alijs similibus iuribus, d. ctis titulis subnixis.* & lex ait, quod adulteri inuentus cum filia, occidi possit, *vt d.* §. *V. Cap. praced. in subseq. nu.* 89. *dictum est*: quare dum ille occiditur, licet non eodem instanti, non tamen negari potest fuisse inuentum, quia re vera fuit inuentus; ideo dicit lex, *Si patet deprehenderit* adulterum cum filia, &c. *vt habetur in pluribus legibus, & in prædicto textu l. Quod ait, in princ. item in* §. *quare in alijs autē est textus in l. Nihil interest in princ. textus in l. Marito in princ. ff. d. tit. Ad l. Iul. de adult. item in l. Gracchus, C. d. tit. & in Auth. Vt liceat matri, & auiæ*, §. *His quoque. de quo sup. d. Capit. praced.* §. *III. num.* 52. *in fine dictum est.* Cum igitur fuerint deprehensi adulter simul cum filia, permittitur animaduersio in vtrumque: quod solum in ipsa turpitudine videbatur permissum: Sed quoniam difficillimum est, tantum temperare dolorem, *l. Si adulterium* §. *Imperatores, ff. d. tit.* ideo lex addidit, quod si profugerit filia, & in-

Tt 2 ter-

terpositis horis apprehẽdatur a patre, eam persequente, incontinenti, si eam occiderit, occidisse videtur: Non tamen vult quod hodie occiso adultero, reseruet, & post diem filiam occidat, vel econtra: debet enim eodẽ impetu vterque occidi, æquali ira aduersus vtrumque sumpta. Vnde nil mirum, si diuersus sit huiusmodi casus a casu nostro, quia eiusdẽ legis auctoritate illud permissum est; & ratio esse potest, quia per illud parum tempor's adhuc durare videtur ille rancor: & sic incontinenti cẽsetur factum.

Sed nec illud omittendum est: quod cum vtraque lex procedat ex commu-
68 ni Romanorum iure, non † est de his apicibus amplius disputandum, *vt ait textus in l. Si fideiussor §. quadam, ff. Mãdati*. Sed quia lex, quæ dat potestatem patri occidendi adulteros deprehensos in adulterio in domo eiusdem patris, vel eius generi, tribuit etiam illam facultatem eo modo, quo dictum est, vt s. quod possit aliquo temporis interuallo elapso, licet illorũ alter aufugiat extra dictas domos, occidere fugientẽ: ergo non est amplius de hoc disputandum.
69 dum. Sed nonne eodem † iure prohibetur exercitium iurisditionis in alieno territorio? *vt patet in d. l. Extra territorium, & in d. c. 2. in fi. de Consuetu. lib. 6.* Ergo nemo poterit capi in alieno territorio, cum ille actus ad iurisditionem pertineat, quam nemo habet, nisi Iudex eiusdem territorij, vbi facienda, est captura. At licet, cum quis fugatus vel insecutus fuerit ex vno territorio, in quo iudex habet exercitium iurisditionis, & se contulerit in alienum territorium, illud initium licitum videatur: attamen, quia dum insecutus, ingreditur alienum territorium, alium actum a primo distinctum facere videtur: ideo non poterit amplius ibi nec insequi, nec capi: & ex his r: stat firma ratio eiusdẽ Cagnoli *in d. l. Extra territorium. d. nu.* 20. dum inquit, quod sequentes, cum sunt in alieno territorio, debent subsistere: nec ingrediendo alienum territorium, illud violare, *vltra d. textum in d. l. Extra territorium, allegat etiam c. Ex parte, in Christo, inf. de Verborum signif.* Propterea bene mihi videtur dixisse Iason *in d. l. Extra territorium, num. 4. supra citato*, dum pro hoc præsenti casu nititur Bartoli auctoritate *in d. §. quod ait lex.* quem post Bossium *in tit. de Captura, num. 21.* (quem etiam refert Decianus *d. cap. 28. eod. num. 31. d. lib. 6. Tract. crimin.*) allegat Farinacius *in d. Quæst. 28. num. 41.* Sed huic ampliationi melius suffragantur quæ in sequẽti ampliatione dicentur.

70 Ampliatur † tandẽ hæc pœna ad eos qui vellent Reum abstrahere, qui dum captus duceretur a birroarijs, secum illos trahat ad supradicta loca. Vellem dicere hunc casum in terminis adhuc non vidisse apud alios, quemadmodum quidam dicere solent in quibusdam casibus, quoa aut non dum fuisse traditos ab alijs putant: aut fortassis eos, qui de illis tractant, non dũ præ manibus habuerunt: sed quia doctrina mea non est mea, sed illorum, qui me præcesserunt; qu'a sine his nihil possem: & mea scripta frustratoria redderentur: ideo si cui forsan nouus casus videatur, non mihi ascribat, sed eis qui inferius tradentur.

Fundamentum autem huiusce ampliationis totum pendet ex Textu in l. In laqueum, *ff. de Acquir. rerum domin.* quem pro præcedenti ampliatione allegat Bossius *in d. tit. de Captura. nu. 22.* & post eum Decianus *d. num. 31. tutus sup. in princ. d. praced. ampliat. meminimus.* in quo textu hic præsens casus videtur decisus, dum inquit, *statim post med. in vers. Præterea*, his verbis.

„ *Præterea: vtrum in eo ita hæserit*
„ *aper, vt expedire se non possit ipse;*
„ *an diutius luctando, expediturus se*
„ *fuerit.*

Cui suffragatur dictum illud Bartoli *in l. Quis sit fugitiuus, §. apud Labeonem, ff. de Aedilitio edicto, num. 2.* dum tradit
71 exemplum eius, qui † captus fuerit in territorio Assisij, & ductus fuerit in territorium Perusij: dicens, quod debet relaxari

laxari: allegat pro hoc Oldradum in quadam sua disputatione, de qua cum plures viros doctos in hac facultate versatos interrogarem, ab omnibus vnanimiter accepi, nunquam similem disputationem fore visam: & præterim in-
72 ter hos a me quæsitos interfuit † in iure consummatissimus Regiusque Consiliarius Dominus Vitus Lombardus, nostra ætate omnium magister, ad quem veluti fontē ad hauriēdas aquas quisq; accurrit: de quo testatur Doctissimus Dominus Don Garsia Mastrillus in *lib.1.Decis.33. ad fi.* vere lumen, non solum huius Regni, sed (vt ita dicam) totius orbis: cuius fama ob illius egregia scripta, quæ per aulas Regias versantur quotidie accrescit: quem hic laudare superfluum fore putaui. Igitur redeamus ad rem nostram. Quapropter non dissonum est quod refert Angelus Aret. *in §.Insula.post nu.2.Instit.de Rerum diuis.* qui, tractans de capiēda possessione,
73 ait, quod si vnus tenet Ecclesiam, alter campanile, seu pinnaculum, quod est fortilitium: quod ille qui est ingressus Ecclesiam, cum de facili possit expelli, non dicitur adhuc adeptus corporalem possessionem beneficij, idem etiā refert Grammaticus, *Decis.70.num.7.* Sic a simili in casu nostro præsenti: quia licet
74 † quis detentus sit a familia curiæ, & nō videatur solutus, vt ait Gaius Iurisconſ. *in l.Qui neque.alias incip. Solutum, ff. de Verborum sig.* dum inquit,

„ *Solutum non intelligimus eum, qui*
„ *licet vinculis leuatus sit, manibus*
„ *tamen tenetur, &c.*

Nihilominus nec etiam dici potest omnino ligatus, cum diutius luctando se potuit expedire: & sic non erat penitus curiæ quæsitus: pro quo facit, quod ait idem Aretinus *in d.num.2. in princ. post d.tex. in l.In laqueum,* his verbis.

„ *Quæro, quando dicatur quis occupa-*
„ *re: dic, qui sic incipit occupare, quod*
„ *potest conseruare, & possidere: alias*
„ *non dicitur occupasse, arg. ff. de Acquir.rer.dom.l.In laqueum. & sup.*
„ *eo.§.Fera.*

Et hoc est simile illi sententiæ Pauli Iureconſ. *in l. Qui tacet.ff.de Regulis Iuris* dum dixit, Qui tacet, non vtiq; fatetur: sed tamen verum est, eum non negare. ex quo sequitur, quod datur quoddam medium inter contradicere & negare, prout communiter tradunt Doctores *ibidem in d. lege.* * Sed melius videtur pro hac decisione exstare tex. in l. 5. incip. Postliminij. §. 1. ff. de Capt. & postl. reuers. ibi. Antequam in præsidia perducatur hostium manet ciuis, &c. vide etiam Couarr. in Reg. peccatum, De Reg. Iur. p. 2. §. 11. num. 7. & 8. & mos est apud Mercatores quod nisi res permaneat apud hostes tutè per 24. horas, non amittitur dominium prioris domini.*

Concludendum igitur in hoc casu, arguendo ab eo, qui ductus est per Ecclesiam etiam si ad mortis supplicium ductus fuisset, liberandus erat, iuxta Clarum *in d.quæst.30.versic.Sciat autē. in fi.* multo fortius gaudere debet, qui dum manibus tenetur, seipsum adduxerit ad Ecclesiam: quia quis non videt maiorem rationem vigere in hoc præsenti casu, quam in illo? licet ille communiter reijciatur, *vt dictum est sup. Cap.IV.§.X.post.nu.7.* & ratio eadem est, quam diximus in præcedenti ampliatione, hoc est, quia dum ducitur, nō dicitur fugere: & hanc eandem rationē affert Decianus *d.cap.28.num.30.* illāq; ex Marsilio *in Prac.§.Vlterius, num.4. & in d.l.vnica, num.115. C. de Raptu virginum,* tradit Farin. *d.num.69 circa med.* Reijcitur etiam d. opinio Clari, & aliorum ab eo relatorum, per ea quoque, quæ diximus supra *in Capite præcedenti, §.Octauo,* quamuis eam communem dixerit: vnde si communis est apud eum, licet vera non sit, debet tamen saltem
75 huic præsenti casui suffragari: & si cui fortassis contigerit dubitare, nihilominus hæc dubitatio prodest illi: cum in
76 dubijs † benigniorem partem, quæ Reis fauorabilior est, sequi debemus, *tex. in l. semper in dubijs. text. in l. Fauorabiliores, ff. de Regulis Iuris, & textus in l. Reis* *potius.*

potius ff. de Verbor. sign.

77 Non est hic tractandum de eo, qui,† fide data custodi carcerum, etiam cum iuramento, exit e carceribus, & se confert ad Ecclesiam: quia satis est, quod illuc se conferat: & imputet sibi carcerum custos si eũ relaxauerit, prout post multos tradit Decianus *d. cap. 28. num. 33.* aliosque refert Farinacius *d. Quaest. 28. nu. 43.* qui etiam tractat de eo, qui

78 † effracto carcere, ad Ecclesiam se receperit, *vt videre est in praecedenti numero:* de quibus, & alijs casibus non oportet hic disputari; quia satis est, quod illuc confugerit: nam vbi non agitur, de delictis exceptis, caetera remanent firma, de quibus etiam consule Dominum Villagut *in d. tract. de Extens. Immun. Eccles. num. 41.* quae omnia adeo

79 vera sunt, vt, dum † Reus in Locis Sacris Religiosisue permanet, non valeat etiam criminaliter citari, ad hoc, vt poena corporali condemnetur: quia ille actus pertinet ad iurisditionem, quam nõ habet iudex laicus dum Reus extra suum territorium permanet, vt post Abbatem & alios concludit Aluarus Valascus *in sua Consultatione* 80. Idem voluit Angelus relatus a Paulo de Castro *in l. Plerique. num. 6. ff. de in ius voc. per cap. Decet, hoc tit. nostro in 6.*

80 Limitatur tamen haec cõclusio praesentis §. in casu negligentiae Episcopi, vel aliarum Ecclesiasticarum personarum, quae pro extrahendis Reis fuerint a curia seculari requisitae, & assistere recusauerint: nam tunc in casibus exceptis virtute huius Constitutionis extrahendi facultas cõceditur eidem seculari curiae, seruata forma sequentium verborum.

„ *Nisi eo casu, quo ipse Episcopus, & dicta persona Ecclesiastica requisita, illos per se in delictis superius expressis culpabiles tradere, aut captura, & carcerationi interuenire, & assistere recusauerint: tuncque reuerentia Ecclesiae, & Locis Sacris debita memores praedictos Delinquẽtes minori, quod id fieri poterit, cum scandalo & tumultu extrahere curent.*

„ *Quodque Delinquentes, &c.*

Sequentia verba statim inferius traduntur. Huiusmodi extrahendi formae videtur astipulari sententia Clari *in dicta Quaest. 30. versic. Quaero nunc. in fi.* licet loquatur in casibus exceptis, vt diximus, in quibus voluit, posse iudicem laicum per se, nulla data licentia ab Episcopo, extrahere, his inquiens verbis:

„ *Debent tamen in hoc iudices seculares modeste se gerere.*

Quod etiam tradit Decian. *in d. lib. 6. cap. 30. alias 31. nu. 4. ibi (Tertio, quod talis extractio, &c.)* licet Clarus nullam faciat commemorationem: sed eiusdem opinionis fuerat Dominus Farinac. *d. Quaest. 28. num. 76.* amplectens Clari dictum: postea dicit, quod per hanc Constitutionẽ omnes controuersiae cessare debent.

Intelligerem autem huiusmodi verba Constitutionis nostrae tunc locum obtinere, cum nõ poterit haberi recursus ad alium Episcopum, per id quod diximus *sup. in praecedenti §. num. 75.* Nam si Episcopus loci fuerit negligẽs, debet prius recurri ad Episcopum viciniorẽ, ob id quod traditur supra in cap. 2. de Translatione Episcoporum: vbi, *post med. ante vers. Nec quod,* dicitur;

81 „ *Sicut iuxta † communem modum loquendi, illa dicitur Ecclesia viduata, quae licet Episcopum habeat, inutilem tamen perhibetur habere.*

*Pro quo facit text. in l. 1. §. quod si nemo. versic. Et quidem. ff. Quod cuiusq; vniuersit. nom. alias plura accumulat Dambauderius in Encher. pariũ, verbo, Maritus inutilis. * vide Praepositum in c. fit rector dist. 4. nu. 8. dicentem ex illo textu. Nota quod Praelatus desistens a correctione subditorum aequiparatur mortuo quantum ad articulum correctionis.* * Et Gofredus loquens in terminis nostris *in Summa, sup. Ne sede vacante. num. 1. in fi.* inquit, *post d. l. 1. ff. Quod cuiusque, &c.*

„ *Qui inhabilis est ad agendum, nec esse videtur.*

Si vero Episcopus vicinior & ipse quoque

quę negligentes fuerit, tunc puto, procedant verba superius relata. Reus tamen extractus seruata forma prædicta, non poterit condemnari per dictam curiam secularem, nec in fortijs suis detineri: sed debet seruari, quod habetur in alijs sequentibus verbis post superius tradita, quæ sunt tenoris sequentis:

„ *Quodque Delinquentes laici prædicti, postquam, vt præfertur, ab Ecclesijs Locisue Sacris extracti, & capti fuerint, ad carceres curiæ Ecclesiasticæ reponi: & inibi sub tuto & firmo carcere, ac opportuna custodia, data illis, si opus fuerit, per curiam secularem, detineri debeant: nec inde extrahi, curiaque seculari prædictæ consignari, nec tradi possint, nisi cognitio prius per Episcopum, &c.*

De proximis seqq. verbis satis dictum est *in præcedenti §. præsertim in nu. 59.* Itaque in casu prædicto negligentiæ Episcopi & aliarū personarum hic enumeratarum, licet secularis curia possit Reos ab Ecclesia extrahere, non tamen poterit illos retinere in suis carceribus, sed eos deferre debet ad carceres Ecclesiasticæ curiæ, data illis opportuna custodia, si opus fuerit. Si vero Episcopus noluerit eos recipere, non ob hoc dimittendi erunt, nec etiam condemnandi a prædicta curia seculari: sed eiusdem Episcopi nomine detineri poterūt in carceribus secularis curiæ, donec Sedes Apostolica consulatur; *argumento d. c. Si Episcopus, de Supplenda negligentia Prælat. lib. 6. cuius sup. §. præced. post nu. 51. meminimus, ac de eius dispositione.* Et in hoc casu procedit, quod tradit Augustinus de Ariminio, de quo sup. dictū est *in §. præced. post nu. 8.*

82 Limitatur † etiam conclusio præsentis §. circa huius Constitutionis pœnam incurrendas, quando Reus iudicis secularis, seu birroariorum blanditijs allectus, subdolisque verbis deceptus, ab Ecclesiasticis Locis exierit: quia tūc imputare debet sibi ipsi, prout bene tradit Nauarrus *in d. Manuali, cap. 25. num. 22. circa fin. in vers. Neque etiam gaudet.* his verbis.

„ *Neque etiam gaudet qui ab Ecclesia sponte egreditur, subdolis aliquorum verbis deceptus: quamuis qui promittit reddere Ecclesiæ aut eiusmodi dolis vtitur, siue sit Iudex, siue alia persona particularis, ad fidem seruādam teneatur, vt videtur æquius, iuxta relata per Remigium vbi sup. fallentia 25.*

Huic sententiæ astipulātur omnia quæ supradicta sunt, quia cum nulla fiat violentia, nec exercitium iurisditionis in Ecclesia fiat: nulla incurritur pœna, quæ ad violationē nostræ Immunitatis pertinere videtur: & hoc casu procedit dispositio c. Diffiniuit. *d. Decimaseptima, quæst. 4.* cuius verba poterunt supra videri *in §. VI. post num. 5. vers. Hinc iure patet, &c. Cap. IV.* Quapropter videtur in hoc casu quodammodo renuntiare huic Immunitati: Sed an possit renuntiari, vel non, statim inferius dicemus. Interim ex hac Nauarri sententia aduerte, quod illa † Doctorum distinctio,
83 (cuius meminit Anton. Gomez. *lib. 3. Var. Resoll. cap. 12. in fine nu. 7.* hoc est, quod in delictis tantum exceptis non sit fides & securitas Reo a iudice promissa præstanda, secus autem in non exceptis, omnino reijcienda est, per id quod sup. diximus *in versic. Quod autē, post num. 22.* nam licet pro exceptis sit Immunitate priuādus: attamen si Reus non seruata huius Constitutionis forma, ab Ecclesia extrahitur, ante omnia pariter sicut & qui gaudere debet, penitus Ecclesiæ restituendus est: quapropter si in non exceptis fides esset seruanda: idem etiam dicendum esset in casibus exceptis, prout voluit idem Gomez. dum dixit in omnibus casibus, etiam exceptis Reos ab Ecclesia extrahi non posse sine licentia expressa Episcopi, de quo iam actum est *sup. in d. §. præced. d. num. 8.* Vnde cum his ab Antonio Gomez. relatis omnes alij similem habentes opinionem reijciendi sūt, quo-

quorum plures tradit Dominus de Mastrillo in *d.lib.2.Decis.169.a nu.13.vsq; ad 16.*

Quæritur nunc subsequenter: Num
84 Reus † ad Ecclesiam receptus possit huic Immunitati renuntiare? & Ioan. de Visch. *in tract. hoc eo. tit.nostro, num. 56.relatus a Deciano in d. lib. 6. cap. 26. num.12.* voluit, quod possit extrahi etiã inuitis rectoribus Ecclesiæ, si Immunitati renuntiauerit: sed Decianus *loc.cit.* hanc opinionem non admittit, dicens, nihil quod eam probet, allegasse: quare hanc ipse tradit distinctionem, quod si cõfugiens ad Ecclesiam voluerit exire, sed a rectoribus Ecclesiæ prohibetur, poterit illis inuitis, & eo volente, extrahi ab alijs; quia sicut perfugium ad Ecclesiam ei fuit liberum, ita & exitus esse debet: probat hoc auctoritate d.cap. Inter alia, *in fine, ins.eo.* vbi dicitur, quod non debet inuitus extrahi: ergo (ait Decianus) bene poterit volens: & rationem affert, quia hæc Immunitas concessa est Ecclesiæ, non personis ad eam fugientibus: ergo non poterit renuntiari. Sed hoc quod ait de Ecclesia, vt .s. ei sit concessa hæc immunitas, nõ est simpliciter verum, quia (vt diximus sup. cum de Locis egimus) Ecclesia nullam ex hoc consequitur vtilitatem, sed ipsimet Delinquentes: vnde dicas, verum esse, quod hoc priuilegium concessum sit Ecclesiæ ab ipsomet Deo, vt ad eam fugientes, inde extrahi non debeant, vt pœnis obstringantur, nisi tãtum in casibus exceptis: At quo ad vtilitatem concessum est ipsismet Delinquentibus: quare dum quis exit sponte ab Ecclesia, videtur quodammodo (vt dixit de Vischo) renuntiare huic Immunitati, sed minime verum est: quia dum est extra Ecclesiam libere poterit capi, *vt in d.cap. Diffiniuit, 17.quæst.4.* dũ vero permanet in eadem Ecclesia, licet millies renuntiet per acta publica, & postea noluerit exire, non poterit inuitus extrahi: quia illa iniuria non infertur Reo, sed Ecclesiæ: vnde non potest propric vocari renũtiatio huiusmodi actus cum non habeat Reus ex propria persona, vt ab Ecclesia exiuit.

Sed quoddam hic accidit dubium: Num dum quis fuerit legitime extractus, & nomine Episcopi in carceribus secularis curiæ detentus, pendente causa, An .s. debeat gaudere, vel non, possit eidem Immunitati renũtiare? Et per id quod tradit Villagut *in sua Consultat. siue Decis.29.num.69.* videtur dicendũ, quod sic, dum inquit *per tex. in cap. Ad Apostolicam, sup. de Regul. & in l. Si quis in conscribendo. C.de Episc.& Cler.& per*
85 *alia iura*, quod quilibet † potest renũtiare iuri suo, & fauori pro se introducto: si tamen id, in quo consentiret, esset tantum sibi præiudiciale. Sed in hoc casu præiudicium videtur totum vertere in ipsummet Reum, vt patet ex supra enarratis: Ergo recte videtur, quod illi renuntiare possit. Nihilominus ex Deciano, *loc.sup.cit.* contrarium colligitur: qui vult, quod hoc Priuilegium sit in-
86 star † illius Clericorum, cui non potest renuntiari, cum non sit introductum in eorum fauorem, sed potius in fauorem totius ordinis clericalis, *iuxta tex. in cap. Contingit, il 1.sup.de Sent.excomm. & sup. de Foro compet.c.Si diligenti, cum alijs similibus;* Vnde dicit Abbas *in cap. Cum tempore.num.2. sup.de Arbitris*, quod li-
87 cet † generaliter dicatur, quẽlibet posse licite renuntiare iuri, & fauori pro se introducto, in priuilegio tamen exemptionis tangitur nedum fauor exempti, sed etiã fauor ipsius superioris, qui exemit eum: & eximendo ab alijs, immediate illum suæ iurisditioni subiecit: vnde interest sua non perdere istam immediatam iurisdictionem: secus in alijs priuilegijs, in quibus versatur duntaxat fauor priuilegiati. Itaque quemadmodũ Reus detentus in carceribus curiæ Ecclesiasticæ non potest, nisi tantum in casibus exceptis seculari curiæ cõsignari: ita etiam & in proposito casu non valebit Reus se submittere potestati & iurisditioni Iudicis temporalis in præiudicium Iudicis Ecclesiastici: cum idem sit in carceribus Ecclesiasticis detineri,

vel

vel alibi nomine ipsius Episcopi: vnde sicut Reus ibi detentus cognosci nõ potest a curia seculari: ita etiam dum in carceribus eiusdem curiæ seculari detinetur ad instantiam, vel nomine ipsiusmet Episcopi: & in his terminis fuisse decisum tradit Dominus de Mastrillo *in d. lib. 2. Decis.* 196. qui etiam *ibidem* plura congerit ad hunc præsentem S. pertinentia, & concordantia cum his supra relatis * *Vide Dominum Abb. in cap. fin. num. 6. sup. de Ferijs, qui dicit quoniam quis renuntiare possit fauori suo, & per se introducto.* *

Vnum tandem adhuc superest in hoc præsenti S. inuestigare, secundum nostræ Constitutionis tenorem, quod
88 est super illo verbo, † PRAESVMPSERIT, quod statim post verba superius *in num.* 4. relata traditur tenoris sequentis:

„ *Quidquam præter, aut contra huius*
„ *nostra Constitutionis tenorem attentare PRAESVMPSERIT, &c.*

Quare sciẽdum quod hoc verbum, Præsumo, semper arguit dolum: nã lex posita contra præsumentes aliquid facere, non comprehendit eum, qui ignoranter absq; dolo vel contemptu, bona fide vel simplicitate facit, vt post Card. Zabar. *in Clem.* 1. *num.* 22. *de Priuilegijs*, & Nauarrum *in cap. Accepta oppos.* 8. *de Restit. spoliat. & in d. Manu. nu.* 74. tradit Stephanus Quaranta *in d. Summa Bul. verbo, Alienatio rerum Eccles. nu.* 9. *in fi.* eundemque Zabarel. ad eundem finem refert Iacobus de Graffijs *in d. par.* 1. *Deciss. aurr. cass. consc. lib.* 1. *cap.* 13. *nu.* 72. & vltra eum alia plura Iura adducit, *vt est tex. in cap.* 1. *& in c. Monasteria, sup. de Vita, & honest. Clericorum. text. in cap. fi. sup. Ne Prælati vices suas, &c. text. in c. fi. inf. de Excessibus Prælat. & text. in Auth. Statuimus, C. de Episc. aud.* Et subdit dicens, quod licet excommunicationis pœna per ignorantiam euitetur, *post Glos. in lege Rem.* S. 1. *ff. de Rei vendic.* actus tamen non valet, *vt per Decium adductum a simili in Repetit. cap. Decernimus. num.* 48. *sup. de Iudicijs.*

89 Vnde si quis † bona fide, ignarus huius Constitutionis, aliquid præter, aut contra eandem committeret, excusandus esset a pœnis in ea contentis, vt de quodam simili dicit Nauarrus relatus ab eodem Quaranta *loc. cit. qui eum allegat in Comment. Alienat. rer. Eccles. nu.* 26.

Obstat tamen illud, quod contra
90 † leges communes siue generales non admittitur ignorantia, *toto titul. de Iuris, & facti ignorantia in lib. Codicis, & fforum. præsertim in lege Constitutiones, Cod. dicto titul. & in lege Regula, ff. dict. titul. pro quibus facit text. in lege Leges sacratissima, C. de Legibus*, de qua re consule Nicolaum Vigellium in *sua Methodo Iuris Controuers. libro* 5. *cap.* 11. *tit. de Ignorantia exceptione*, qui dat plures, & diuersas replicationes, atque triplicationes, seu limita-
91 tiones: Sed quia Extrauagantes † vicem gerunt Iuris communis, eodemque modo ligent, vt per se patet, & in specie tradit Ludouicus Gomesius *in Proœmio ad Regulas Cancell. Apostol. dicta quæst.* 2. *post præcitat. versic. Quarto prosta*, Ac etiam dicit Ioan. Baptista Costa *in tractat. de Iuris, & facti ignorant. centur.* 2. *distinct.* 98. *num.* 7. post Nauarrum *in consil.* 1. *num.* 11. *&* 19. *de Constit.* & Flaminium de Paris. *in tract. de Resign. benef. lib.* 5. *quæst.* 6. *num.* 222. *& lib.* 11. *quæst.* 9. quod stilus Curiæ se habet, quod post publicationem factam in eadem Curia, absq; vlteriori publicatione in partibus extra eandem Curiam ligent. Ergo nec ignorantia huius Constitutionis deberet admitti. Sed resp. primo, quod hoc non procedit in lege extrauaganti, quæ non est in Corpore Iuris clausa: vnde licet Legislator omnia Iura scire præsumatur per id quod dicitur, quod illa habeat in scrinio pectoris sui, vt patet in superius relatis, *Cap. præced. S. V. nu.* 80. nihilominus quo ad Extrauagãtẽ difficile illud redditur, vt idẽ Gomes. tradit *in d. proœm. qu.* 5. *ad fi. in vers. Iustificatur ista opin. per not. in c. pastoral. sup. de Fide*

Vu in-

92 *instrumentorum*, dicens quod in † hoc iure Extrauagantium potest verisimiliter cadere ignorantia. Vide etiam eűdem Gomesium *in seqq. versiculis*. Et hoc præsertim procedit, quando Extrauagans non est publice nota: nã tunc verisimiliter præsumitur ignorantia, vt post Baldum *in d. l. Leges sacratissimæ, C. de Legibus, & Andream Alciatum in tract. Præsumpp. reg. 3. præsump. 31. ad fi. Menochius refert lib. 2. Præsump. 3. n. 11.*

Secundo respon. ad id quod dicit Costa post Nauarrum: Nam quo ad gesta, vel acta contra leges extrauagantes verum est, quod illa nullius sunt momenti, & hoc modo dicuntur ligare post earum publicationem in Curia factam: secus autem quo ad pænas incurrendũ, quia etiamsi Papa voluisset, quod post aliquod tempus (vt apponi solet in Bullis seu Constitutionibus extrauagantibus) non valeat ignorantia allegari: nihilominus, hic in nostra Cõstitutione per præd. verbum, PRAESVMPSERIT, ignorantiæ exceptio non censetur sublata. *Vide quę inferius dicentur in versic. seq.*

Rursus obstare videtur, quod post multos tradit Clarus *in §. fin. quæst. 85. versic. Secundus est casus.* & post eunde & alios Farinacius, *Quæst. 24. nu. 165.*
93 qui volunt, quod si † per statutum puniatur aliquid, quod de Iure communi extet prohibitum, forensis incidens in illud statutum, licet ignoranter, subiacebit etiam pænis statuarijs loci, in quo deliquit: præter pænas de Iure communi impositas. *de hac re communiter Doctores tractare solent in l. Cunctos, C. de Summa Trinit. & fide Catholic.* Sic etiam
94 in proposito nostro Casu videtur dicendum, * Vide pro hac sententia Glos. in cap. A nobis, il 1. inf. de sentent. excomm. & ibi Abb. & DD. potest hic facere ad quæstionem, num percutiens Clericum per ignorantiam, putans esse laicum incidat in excommunicationẽ? & videtur dicendum quod sic per rationem de qua hic: cum det operam rei illicitæ, de qua quæstione, vide Paul. de Castr. in l. si ignorans ff. de locato, & conducto, vbi remittit se ad alios. Vide etiam Fel. & addit. ad eundem in c. Si vero, il secondo inf. de Sent. excomm. vbi allegat Bart. traditus per Castr. lo. cit. Sed vide pro hac sententia, id quod diximus supra cap. præced. §. 4. post nu. 28. vsq: ad 34. Vide etiam Sanchez de Matrim. lib. 9. disput. 32. post nu. 6. vbi quando ligetur excommunicatione, vel alijs pœnis cõtraueniens legi nouæ cuius factum prohibitum est de Iure antiquo. * quia, licet quis ignorãtiam huius Cõstitutionis alleget, videtur, quod eo non obstante, ijsdem pænis subiacebit, tanquam si sciuisset, eo quod de iure veteri satis quoq; est punibilis huiusmodi Casus violationis nostræ Immunitatis, prout patet ex superius allegatis. Sed huic obiectioni breuiter respõderi potest, quod illud verum esset, si in hac Constitutione ante prædictum verbum, Præsumpserit, non adessent illa verba, ibi.

Aut contra huius Constitutionis tenorem, &c.

Vnde nisi quis huiusmet Constitutionis scientiam habeat, eius pænas incurrere non potest, quia non facit contra vel præter eam, vt in præcitatis eiusdem verbis habetur. Quapropter videndum est, quando quis scientiam habere præsumatur.

95 Potest † autem præsumi huiusmodi scientia, si penes aliquem adinueniantur exẽplaria, seu libri, qui de hac Immunitate tractẽt, cũ allegatione nostræ Constitut. cuius verba ibidẽ fuerint adscripta, prout patet in illo elegantissimo Tractatu Dom. mei, & eximij Doctoris Alexandri Ambrosini: ac etiã in præcit. Tract. doctissime congesto a Dom. Alphonso Villagut, & alijs, de quibus multoties superius actũ est: quorum emendationi peculiaribus verbis hæc mea Scripta submitto. Secus autem si tantum fuerint simpliciter allegata, quia quædã Doctorũ scripta etiam typis exposita perlegi, in quibus male allegabatur hæc Constitutio. Quapropter ad-

uer-

uertant Iuris Studiosi ne decipiantur ab alijs nostra ætate antiquioribus: sed quod a me supra in *Præfatione ad Lectorem* traditum est, percipiant corde.

Hæc autem nō erunt ita simpliciter sumenda, quod eo ipso, quod fuerint adinuenta penes quem similia scripta, in hanc Constitutionem incidisse sit præsumendum: quia posset hoc etiam accidere viris literarum ignaris: ergo solummodo intelligendum est pro viris doctis, & præsertim in hac legali scientia versatis: & tunc verisimiliter prædicta scripta ad hunc effectum habere præsumitur, secundum doctrinam Domini Thomæ Grammatici *in Decis.* 103 *num.* 31. *in fine*, *& duobus num. seqq.* qui post Baldum *in l. Non est ferendus, ff. de*
96 *Transact.* refert, quod ille qui † vidit testamentum, præsumitur habuisse notitiam totius testamenti: sicut ille, qui habuit penes se acta, præsumitur omnia percunctasse, *per cap. Consultus, sup. de Testibus.* quod referre, ait, & sequi Alexandrum *in Consil.* 102. *Visis & ponderatis bis. vol.* 1. *Dicit etiam post eundem Baldum in Auth. At qui semel, C. de probat.* quod eo ipso, quod scriptura reperitur penes aliquem, præsumitur ab eo cognita & lecta: & tandem tradit auctoritatem Ancharani *in Consil.* 169. *quem allegat Menoch. lib.* 6. *præsumpt.* 23. *num.* 74. *quamuis ab eo allegetur in cons.* 170. *quod penes, me ita repertum est, secundum Menoch.* vltra quem refert etiam Petrū Benintendi *in suis Decis.* 71. *num.* 7. qui
97 plures, & infinitos allegat. De alijs † autem modis præsumendi scientiam, quorum aliqui huic adaptari possent, videri potest Menoch. *d. præsumpt.* 23. *tota. & Nicolaus Vigellius in tractatu Methodo Iur. Contr. lib.* 2. *cap.* 11. *verbo, Ignorantia præsumitur*, qui ponit suas exceptiones, replicationes, duplicationes, triplicationes, & simila: inter quæ in *vigesimaprima exceptione*, hunc reperies modum scientiam præsumendi.

Vltra nostræ Constitutionis verba
98 quæri potest. Quid † si birroarij, vel satellites aut Iudicis familia (si qui sint) asserant cœpisse delinquentem in loco profano: Delinquens vero contrarium affirmet, asserens se fuisse captum in Loco Sacro, an sit satellitibus, an vero Reo credendum? Hanc quæstiunculam discutit Decianus *in d. lib.* 6. *cap.* 29. *alias* 30. *num.* 10. (*sicut ipsemet Decianus se allegat sup. in cap.* 25. *num.* 23. *eod. lib. dum remittit se ad hunc locum proxime citatum:*) atque quæstionem facere:
99 quia nuntio † in ijs, quæ concernunt officium suum, credēdum est, & allegat Bart. *in l.* 1. *§. cum carnis, ff. de Offic. præf. vrb. & in Extrauag. Ad reprimendum, in verbo, Per nuntium.* Sed hoc esse ait, quando nuntius nullum habet contradicentem: at si nuntius referat se citasse aliquem, & is neget cum iuramēto, hoc casu non ita distincte illi credendū erit, sed erit arbitrarium iudici, vtri malit credere: pro quo allegat Io. Andr. *in cap. Cum parati, sup. de Appellat. & Salyc. in l. Tres denuntiationes, C. Quomodo, & quando, &c.* ac etiam alios: & subdit dicens, concludendum esse, quod si nuntius referat pro Reo, se illum cœpisse in Loco Sacro, stabitur eius religioni, quæ erit de actis, & faciet notorium, & in hac specie, ait, consuluisse Romanū *in Consilio* 227. *incip. Spectabilis. num.* 3. *ad fi.* Si vero referat contra Reum, nēpe se illū cæpisse in loco profano: Reus vero neget cum iuramento: tunc, ait Decianus, non est simpliciter standum dicto nuntij: quia nuntio etiam ad id specialiter deputato nō creditur in graue præiudiciū tertij, sicuti notauit Bartol. *in l. Diuus, col.* 2. *ff. de Custo. reorum. Nam vt inquit Bald. in l. Magis puto, §. illud. ff. de Rebus eorum qui sub tut.* propter lucrum quod sperant, facile mentiūtur: & in terminis cōsuluisse refert Alexandrum *Consil.* 76. *nu.* 18. *vol.* 5. quod quando tractatur de pœna graui, non est simpliciter credendum officialibus. * Hanc quæstiunculam disputat Ludouicus Rodolphinus in suis Quæstionibus, 26. quæ est prima in Libro Secundo, & concludit cum Deciano

in fauorem reorum, nisi aliquas circunstantias, & adminicula cōtra reos concurrant.

Faciunt etiam relata per Camillum Lepid. in Decis. Lucens. Diuersor. decis. 21. vbi dicit non esse credendum satellitibus dedi sibi illæsa si ab aliquo fuisset impeditis, quando reum capere voluerint, affirmēt, & ita decisum fuisse quia in causa propria eis non est credēdum. Alia plura tradit Decianus, quæ, vt breuitate vtar, transcribere omisi. tādem pro hac re, quando. s. nuntio credēdū sit, se remittit ad ea, quæ refert eius compater Menochius *in suo trac. de Arbitr. Iud. casu* 112. *eodemq; modo non est satellitibus credendum de vi sibi illata, Rota Lucens. diuersor. decis. 21.*

Sed dubitari contingit super his a Deciano relatis, Ad quem Iudicem spectet huiusmodi casus cognitio? Et fortassis videretur dicendum, quod ad secularem, non ad Ecclesiasticum, iuxta Pauli Iureconsulti sententiam *registratam in l. In pari causa, ff. de Regulis Iuris*, dicentis:

100 „ *In † pari causa possessor potior ha-* „ *beri debet.*

Et traditur, in Regula, In pari causa, lib. 6. Sed in hoc casu agitur de Iudicis competentia, quod non reperitur iure cautum, a quo cognosci debet, an. s. huius, ius, vel illius sit iurisdictio, ergo data præuentione iudicis secularis, eidem competere debet similis cognitio. Hoc tamen, & alijs nō obstantibus, breuiter

101 dico, quod nō † absimilis erit hæc quæstio ab illa de possessione clericatus, quādo. s. quis habitus pro Clerico, captus sit à Iudice seculari; nam cum hæc quæstio sit decisa, ab eiusdem iuris terminis non discedemus. In qua quæstione Bonifacius VIII. *in cap. Si iudex, de sent. ex. comm. in 6.* pro clerico respondisse fertur, ea ratione: quia de re Ecclesiastica & spirituali tractatur. Sic in proposito casu, quia cum Iudex secularis se suspectum reddat, nō poterit, nec debet huic casui se ingerere. Nam quemadmodum Iudex Ecclesiasticus ipsas principales causas cognoscit: ita etiam, & alia ad easdem concernentia cognoscere debet cum accessorium naturā sequi congruat principalis *cap. Accessorium, de Regulis Iuris in 6. cum alijs per Doctores ibi, & alibi notatus.* Et hæc satis sint quo ad hūc §. Sed quoniam omne agens agit propter finem: ideo propter quem finem hæc omnia sint dicta, in §. sequenti videamus.

SVMMARIA.

1 *Immunitatis huius Effectus.*
Eadem est, qua olim apud veteres Diuino Iure sancita, reiecta denuo contrariorū opinione, nu. 17.
2 *Exilij pœna an puniri possit Reus in Ecclesia receptus?*
An sit corporalis pœna? num. 3.
Et an leuis, vel grauis? num. 4.
Mittendi in exilium si diu steterit incarceratus, an illud tempus sit ei computādum? num. 9.
5 *Hostiensis in cap. Inter alia, declaratur.*
6 *Syluester in Summa, verbo, Immunitas, il 3. q. 4. declaratur, & nu. 14.*
7 *Reus in Ecclesia receptus an ibi permanere debeat quousque a iudice temporali requiratur?*
Si non habet vnde se alat, quid agendum? num. 13.
Absolutus semel a pena vt ad Ecclesiam confugit, an iterum compelli possit pro eodem delicto? n. 19.
8 *Carcer exilio comparatus.*
An lex ciuilis carceris pœnam infligat? nu. 10.
Et quid de lege Canonica? nu. 11. Quid sit? num. 12.
14 *Cautio quæ adhibenda pro Reis in Ecclesia receptis?*
15 *Contumax an appellari possit?*
16 *Consuetudo quæ seruatur his temporibus pro Reis in Ecclesia receptis an obtinere possit?*
18 *Figura VRBIVM REFVGII Hebræorum.*

§. III.

S. III.

POSTREMO in hoc præsenti Sexto Capite de eiusdem IMMVNITATIS EFFECTV peragere nos oportet, ne finis propter quem hæc dicta sunt, ignoretur: nam secũdum rectam Philosophorum sententiam omne agens agit propter finem: finis autem huius Refugij Ecclesiastici a nemine fortassis relatus apparet: vnde & nos cum reliquis noluimus aberrare: sed breui quadam vtar via, vt ad eiusdem optatum finem deueniamus.

1 EFFECTVS † ergo huius Immunitatis ille erit, vt Reus in Ecclesia receptus, a pęnis corporalibus liberetur, ficuti supra *Cap. I. S.7.* cum de huiusce Immunitatis definitione egimus, dictum est. Hinc Abbas Panormitanus *in d. cap. Inter alia, num.* 9. dicit, quod Reus ex illo solo confugere ad Ecclesiã, consequitur hanc Immunitatem: *allegat tex. in c. I de constituimus, 17. quæst. 4. præter d. c. Inter alia. idem tenet Syluester in Summa, verbo, Immunitat. 3. quæst. seu S. 4. illudque etiam ex Io. de Vsch. in tract. hoc tit. nostro, num. 54. refert Decianus d. lib. 6. cap. 26. num. 11.* Hique omnes dicunt, quod si Reus sponte exeat de Ecclesia, non poterit corporali pœna damnari, ex quo semel ad eam cõfugit. Hoc autem sic simpliciter sumptum, nõ erit immune à controuersijs. Nam etsi per hanc Constitutionem nostram pristinũ Ius super huiusmodi immunitate renouatum apparet, mutatis vel additis aliquibus tantum casibus: remanet adhuc controuersa præsens Quæstio: cum secundum veteris iuris interpretes eadem sit controuersa.

Itaque illud pro basi ac fundamento huiusce rei proposui capessendũ, quod dictum est, vt. s. qui ad Ecclesiam fugerit, non possit puniri corporali pœna, *d. cap. Inter alia, & alijs Iuribus praallegatis in d. S. I. Cap. I. & si qua sint per hunc Librum dispersim tradita.* Vnde dico quod non † debet mitti in exilium, 2
quemadmodum nostris temporibus seruatur. Nam Domini Prælati Reos receptos in Ecclesia alio transmittunt, putãtes ex hoc illos fieri liberos a pœnis corporalibus: sed quidem fallun ur: quia per illam transmissionem exilium
3 patiuntur, quod † inter pœnas corporales computatur, *l. Capitalium S. in exulibus, ff. de Pœnis.* * *contrarium videtur dicere tex. in Nouella 139. tit. de Indulgentia illicite contractata nuptiarum, circa fi. ibi, Atq; insuper corporalibus pœnis exceptus, perpetuum inuolet exilium: sed hic textus intelligitur pro pœnis corporis afflictiuis, idest quando in ipsummet corpus inferuntur. Exiliũ aut est corporalis pœna, sed ex corpus, pro qua vt fuit illa distinctio supra tradita in S. I. cap.* * & inter
4 † illas grauissima, vti demonstrat sapiẽtissimus ille Philo Iudæus, *to. I. tit. de Vita sapientis, &c. alias, de Abrahamo. longe post prin. in versic. Quis alius putas, fol. mihi* 498. his verbis.

„ *Testes sunt Legislatores, qui secundã*
„ *ab extrema capitali pœna atrocissimorum criminum conuictis statuerunt* EXILIVM. *Profecto nõ*
„ *secundam, quantum equidem vere iudicare possum, sed aliquanto grauiorem: siquidem mors calamitatũ*
„ *finis est; EXILIVM vero non finis,*
„ *sed nouorum malorum initium, dum*
„ *euitata vna sensu carente, innumera*
„ *mortes sentiuntur.*

Hæc ille. Hoc ipsum etiam annotauit Dominus de Mastrillo *in lib. I. Decis. 38. num. 12. & 13.* Sed de huiusmodi pœna diffuse tractat dictus Fr. Hieronymus Rom. *in pracit. secunda parte Rerump. x. scupata, Republica Gentilica, lib. 5. cap. 8. fol. mihi 193. & tangit etiam eod. lib. sup. cap. I. ad finem.* * *Vide Decis 36. post nu. 25. in Decis. Magonij Rota Lucensis.* * Omitto alios auctores: quoniam satis est cognoscere inter pœnas haberi. Ergo male faciunt Domini Prælati (vt diximus) dum Reos alio transmittunt: nam contra sacrorum Canonum volũtatem

tatem est similis practica: primo, quia Reus patitur corporalem pœnam: secūdo, quia ex hoc nulla datur satisfactio parti offensæ: propterea non debet admitti: a qua fortassis ob inueteratam consuetudinem (quæ potius dicenda est corruptela) videtur non esse recedē dum: sed quidem omnes decipiuntur.

5 Hinc Hostiensis † *in d. cap. Inter alia, circa med. in versic. Attamen, &c.* ait, quod circa hoc delinquunt Principes, & Prælati: Principes quia licet Ecclesiæ in partem deferant, non tamen in solidū: quia si exit Ecclesiam, (hoc est Reus) ponendo pedes extra, subito ipsum capiunt: & si non exeat, ipsum obsessum detinent, negantes ei vestem, & victualia, &c. Prælati vero in hoc delinquūt: quia quantuncunque grauia commiserit, ipsum tamen in totum saluare nitūtur, ita quod nullam pœnam, etiam pecuniariam patiatur, contra illud quod dicitur in d. cap. Inter alia, & contra iustitiam, quæ est summū bonum: ideo vult Hostiensis, quod in his & in alijs vtriq; essent suis terminis contenti, *per tex. in cap. 1. §. si sup. de Sepult.* quod sequitur Abbas, eisdem verba referēdo *in d. cap. Inter alia, post num. 13. circa finem. in vers. Et ex his omnibus patet, &c.*

Quod autem tradit Hostiensis de eo qui exit Ecclesiam ponendo tantum pedes extra, dicens malefacere iudices, dum subito eum capiūt aut capi faciūt, procedit quo ad alia Loca Sacra præter ipsam Ecclesiam, de quibus supra dictum est. nam verum est, quod inde extrahi non potest absque violationis huius Immunitatis pœna. secus vero quo ad alia loca profana, vel ad vsum profanum destinata: quia hæc Hostiensis opinio sic simpliciter sumpta contradiceret d. c. Diffinimit, de quo supra dictum est *in §. VI. post nu. 5. Cap. IV. ibi, (Sic tamen, vt hi, qui ad eam confugiunt, &c.)* & d. c. Id constituimus, *circa med. d. 17. quæst. 4. ibi (Et ipse reus actus timore ab Ecclesia discesserit, &c.)*

6 Hinc fortasse videtur reijcienda illa opinio † Sylucstri *loco supracit. in princ. præsentis §.* sic simpliciter sumpta dum dixit, quod Reus ex illo solo confugere ad Ecclesiam consequitur hanc Immunitatem, quemadmodū vult Franciscus Suarez *in quodam suo Opere de Virtute, et Statu Religionis, tract. 2. lib. 4. cap. 12. longe post med. in versic. Dixi autem.* (a me post hæc visus) qui sic cum intelligit: ac multa ad propositum nostrum tradit in *aliquibus præcedentibus capitibus, & in 13. subseq.* quæ passim, vbi res expopolscerit, tradentur. Sed quia Sylu. ibi tradit auctoritatem Glos. *in c. Reum, d. quæst. 4.* quæ loquitur cum alijs circunstantijs, de quibus statim inferius dicemus: ideo secundum eandem Glos. intelligi debet: imo, prætet Glos. Abbatem quoque sequi videtur, dum eisdem verbis vtitur: atque eundem *in principio d. quæst. supracit.* allegat: cuius sententiam nos statim inferius, eundem sequendo, tradēmus.

7 Sed fortassis alius insurget dicens, quod Reus † permanere debeat in Sacro, quousque a Iudicibus temporalibus fuerit quæsitus. Sed huic facilis erit responsio: quia etiam in quandam consequentiam patitur pœnam corporalē: nam dum ibi moratur, instar carceris erit ei locus ille: * Huic accedit quod tradit Fabia. de Monte *in tract. de emp. & vendit. quæst. 3. princip. sub num. 20. ibi licet quidam ad cautelam. dum quærit, Num carceratus possit emere, & vendere, & ibi tradit aliquos per vtraq; parte. Sed licet ipse dicere videatur, quod sic attamen secundam quosdam adhibendam hāc cautionem tradit quam & ipse reprobat, inquiens:*

Licet quidam ad cautelam, volētes euitare dubium facit aut illum extrahi, quoniam permittit, vel se obligat, seu cōmabit, sed non releuat, ex quo non dicitur solutus, qui nō est in sua libera potestate dimissus, l. Qui neq; § 1. ff. de verbor. sig. ref. cuius textus vrba sup §. præced. nu. 74. vbi forte contrarium huius apparebit. * quæ māsio poterit esse, ac se extendere vsque dum vniuersæ carnis viam esset ingressurus. Quod autem carcer sit pœna (licet omnibus

8 nibus sit notum) probatur ex eo, quia
9 exilio † comparatur. Nam si quis † diu, vel per aliquod tempus seruetur in carcere, & postmodum mittendus sit in exilium, illud tempus, quo permanet incarceratus, in exilium computari debet, *Tex in l. omnes. C. de pœnis.* Vnde si exilium est pæna, & carcer exilio cōparatur: ergo neque in carcere detine-
10 ri debet. Imo leges † Imperiales abhorrent carceris pœnam. *l. Aut damnū, §. solent Præsides ff. d. tit. de Pœnis. cui suffragatur etiam text. in l. Mandatis. ff. d. tit. & tex. in l. Incredibile, C. eo. tit.* & grauior exilio reputatur, *d. l. Omnes.* Licet
11 sacri Canones † aliquando soleant Reos in carceribus detinere, & perpetuo illos ibi condemnare, *c. Quamuis, de Pœnis, lib. 6. & facit. text. in c. A nobis, infra de Apostatis. vbi Abbas, & Doctores.*

Sed neque hoc sit nouum, vt. s. dum quis metu pænæ alicubi permanserit, ne capiatur, & maletractetur, locus ille carcer reputetur: nam si vere describatur, vel definiatur carcer, in ea definitione, hoc vtique comprehensum adin-
12 uenietur. Carcer † enim, secundum Ambrosij Calepini sententiam *in suo Diction. lat. §. Carcer.* est locus, in quo seruantur noxij, vel vndecūque quis exire prohibetur. * Adde Rebuff. in l. vinculorum. ff. de verbor. signif. Ang. in l. 1. C. de Priuat. Carcer. & Grat. Glos. 1. nu. 89. lib. 1. allegatos a Magon. decis. Lucen. 90. nu. 8.*

Hinc dixi hanc quæstionem fuisse controuersam: quia quidem dicunt huiusmodi Reos seruandos in Ecclesia: qua de causa illam proponunt quæstio-
13 nem, An † s. Ecclesia teneatur alere Reum ad se fugientem, si non possit ipse aliunde sibi quærere alimenta? de qua consule Dominum Abbatem in *d. cap. Inter alia, num. 28.* cuius dicta refert Syluester *in d. Summa, verbo præcit. Immunitas 3. quæst. sin §. 5.* & vndiq; alij qui de hac Immunitate tractant: & præsertim Villagut *in d. tract. de Exicēs. Immun. Eccles. num. 67.* qui determinat deberi ab Ecclesia præstari alimenta.

Quidam autem volunt, quod postquā Reus ad Ecclesiam se receperit, capi debeat ab Ecclesiastico Iudice, ac tute deferri in aliquem locum, vt inde possit euadere manus curiæ secularis. Et ideo dixi, quod Reos alio transmittunt: nam dum huc & illuc fugiunt, quis non videt eos exilium pati? Quare absque hoc Ecclesiæ confugio possent etiam eodem modo euadere. Vnde Immunitas hæc veluti si non esset, illis pro futura videtur. Itaque, vt eius habeatur Effectus, ne frustra Iura posita sint, & ab hominibus passim conculcentur, illā
14 † adhibendam fore cautionem putaui, de qua eadem Iura loquuntur, *vt in præcit. text. d. cap. Inter alia, vbi communiter Doctores, & in alijs Iuribus subnixis d. Causa 17. quæst. 4.* quorum supra sæpissime meminimus. Vnde licèt Syluester simpliciter fuisse locutus videatur, prout habitū est, dum dicit, quod quis ex illo solo confugere ad Ecclesiam, consequitur hanc Immunitatem: vt, quamuis postea sponte exeat ab eadē, non possit corporaliter puniri: quod etiā Io. de Visch. dicere videtur, vt eum tradit Decianus *d. lib. 6. cap. 26. num. 11.* sicut diximus: nihilominus quia prædicta verba refert Dominus Abbas, ideo cum eodem hoc negocium censui discutiendum. Trado eiusdem Abbatis verba *in d. cap. Inter alia, num. 9.*

„ *Quæro, qualiter mandabitur exse-*
„ *cutioni ista pœna: & qualiter proce-*
„ *detur contra istum ad condemnatio-*
„ *nem, ex quo est in Ecclesia? Aduerte*
„ *circa modum procedendi. Dico, quod*
„ *poterit exire Ecclesiam. NAM EX*
„ *ILLO SOLO CONFVGERE AD*
„ *ECCLESIAM CONSEQVITVR*
„ *IMMVNITATEM, vt in c. Id cō-*
„ *stituimus, 17. q. 4. & hic* (hoc est in
„ d. cap. Inter alia) *Prælati tamen*
„ *de facto violant has Immunitas. De-*
„ *bent enim a iudicibus secularibus*
„ *promissionem de vita & mēbris ser-*
„ *uandis obtinere, vt hic. Et dicit In-*
„ *nocentius, quod si necesse fuerit exi-*
„ *gere iuramentum, & etiam maiores*
cau-

„ *cautiones*, *&c.*

Quapropter (vt mea fert sententia) secundum hanc doctrinam Abbatis omnes tollentur controuersiæ, & ambiguitates. Vnde putaui huiusmodi iudicium hoc modo agitandum.

Dominus Episcopus citare faciat iudicem, vel quemlibet alium fisci locumtenentem, seu potestatem Reum condemnandi habentem (si ad Ecclesiam non confugisset) & partem offensam: vt in foro compareant, & causam prosequatur. Completo processu, discussoq; negocio ad finem vsque causæ conclusionem; si crimen, super quo facta est inquisitio, non fuerit de exceptis, absoluatur Reus ab eius pœna corporali, quam alias pati debuisset in foro seculari, si ad Ecclesiam non fugisset: & iuxta personæ qualitatem aliquo modo, vel pecuniaria pœna, vel si qua alia satisfactione, (vt supra dictum est, cũ de eiusdem Immunitatis definitione egimus, *sup. Cap. I. S. I.*) componatur cum prædicta parte offensa, (si talis pars fuerit) vt ei satisfaciat iuxta sacrorum Canonum intentionem: eidemq; Reo poterit etiã aliqua pœnitentia quandoque iniungi, secundum Abbatis voluntatem *in d. cap. Inter alia, num. 12. & aliorum ibidem: de quo sup. quoque diximus Cap. praeced. S. VI. in fi. Et tradit etiam Franciscus Suarez in d. tract. 2. lib. 3. de Reuerentia debita Locis Sacris, d. cap. 12. prope finem, in versic. Qui etiam*, inquiens,

„ *Posse huiusmodi peccatorem etiam*
„ *si ad Ecclesiam confugerit, cogi a Pa-*
„ *storibus Ecclesiæ ad agendum ali-*
„ *quam pœnitentiam pro salute animæ;*
„ *quia hoc non est contra Immunitatẽ,*
„ *cum possit pœnitentiam illam intra*
„ *Ecclesiam agere; & Immunitas non*
„ *sit concessa contra salutem animæ.*
„ *Vnde præcipue intelligitur de salute*
„ *medicinali, vel quando peccatum est*
„ *publicum, & ad tollendum scandalũ*
„ *necessaria iudicatur.*

Hæc ille. Alia multa ad propositum nostrum refert *in quibusdam praecedentibus capitibus, & in aliis seq.* de quibus, si contigerit, hic in subsequentibus agemus. Vnde dicit Oldradus *in Cons. 54. sub num. 1. in versic. Et Princeps, & nu. 2.* quod licet Princeps, qui Immunitatem concessit Ecclesiæ, (puto, quod eius intentio fuerit, quod hæc Immunitas solo positiuo iure sistat) pœnam, quæ ius publicum respicit, vel quæ sibi erat applicanda, potuerit remittere: ius tamen partis non remittit, *argumento eorum, quæ notantur in l. 1. C. de in ius voc. & aliis iuribus ab eo traditis.* Ecclesia enim solum eum liberat a pœna corporali: non tamen tollit, quin alia pœna puniatur: nam illa pœna corporalis in aliam commutari debet: ita Oldradus *ex iuribus praeallegatis.*

Hoc autem, quod dictum est de citãdo partem offensam & iudicem ad quẽ de iure spectat Reorum condemnatio, nolo mihi ascribas: nec ipsi seculares iudices de me conqueri poterunt: quamuis, puto, non deesse, qui dicant, cum hæc prima fronte legerint, hanc nouissimam fore practicam a me solum tactam, & inuentam: eo quod a nemine illorum, qui de hac Immunitate tractãt talis vnquam tradita reperiatur: imo, quod plus est, vt cognoui, subterfugiũt Scribentes lecturam textus huiusce modi practicam referentis. Nos autem hic, omni expulso timore, veritatem atque iudicium proprium sequuti, non conticebimus eiusdem textus verba, quæ quidem (secundum meam sententiam) plana videntur. Ast prius a dignioribus incipiamus, idest, a Iure Canonico, & postea ad Cæsareum deueniemus: quæ ambo concordare videbuntur. Fertur enim in c. Id constituimus, *Decimaseptima, quaest.* 4. huiusmodi verborum tenor:

„ *Id constituimus obseruandum quod*
„ *Ecclesiastici Canones decreuerunt,*
„ *& lex Romana constituit: vt ab Ec-*
„ *clesia Atriis, vel Domo Episcopi Reus*
„ *abstrahere omnino non liceat; sed*
„ *nec alteri consignare: nisi ad Euan-*
„ *gelia datis sacramentis, de morte, &*
„ *debilitate, & omni pœnarum genere*

sint

„ *sint securi: ita vt ei, cui Reus fuerit*
„ *criminosus, de satisfactione conue-*
„ *niat, &c.*

Et in alio cap. præced. incip. Reum, hæc leguntur;

„ *Reum ad Ecclesiam fugientem, ne-*
„ *mo abstrahere audeat : neque in-*
„ *de damnare ad pœnam, vel ad mor-*
„ *tem : vt honor Ecclesiarum con-*
„ *seruetur : sed Rectores Ecclesiæ pa-*
„ *cem eius, & vitam, & membra*
„ *OBTINERE STVDEANT:*
„ *tamen legitime componat, quod ini-*
„ *que fecit.*

Idem habetur in Capit. Diffiniuit, *dict. quasi Quarta*. Ergo (vt ad rem nostram reuertamur) capta occasione ab illis verbis, OBTINERE STVDEANT, dicendum est, quod nulla difficultas interuenire poterit inter Ius Pontificium, & Cæsareum : sed omnino quod sup. dictum est, probatur. Nam in Textu lege Præsenti, *Paragrapho finali. Codice hoc titulo nostro*, illud idipsum expressis verbis demonstratur, quæ sunt tenoris sequentis.

„ *Inter hæc autem, quæ sedulo ad Re-*
„ *ligiosi OEconomi, siue Defensoris*
„ *Ecclesiæ solicitudinem curamque*
„ *respiciunt, erit etiam obseruandum,*
„ *VT SINGVLORVM IN-*
„ *TRA ECCLESIAS CON-*
„ *FVGIENTIVM PERSO-*
„ *NAS, CAVSASQVE IN-*
„ *CESSANTER CONQVI-*
„ *RANT, & DEINDE IVDI-*
„ *CES, VEL EOS AD QVOS*
„ *CAVSAE, ET PERSO-*
„ *NAE PERTINENT IN-*
„ *STANTIVS INSTRV-*
„ *ANT, vt. His verbis consonat*
„ *Capit. Regis Alphonsi 71. in fine*
„ *inter huius Regni Capitula, & æqui-*
„ *tati conuenientia diligentius exe-*
„ *quantur.*

Sed cum in hoc textu nihil dicatur de hac æquitate seruanda, sed iudicio Ecclesiastici Iudicis submittat; volens Ius Pontificium supplere, quod illi deerat, cum sit lege Imperiali posterius, vt supra dictum est *in paragrapho vnico, sub Capitul. Secundo*, & ita post hæc vidi dixisse Franciscum Suarez, *dict. lib. 3. capitul. 8. in fine*: expresse statuit quod supra dictum est, scilicet de non puniendo Reo aliqua pœna corporali, sed vt iacet in litera. Vnde ex combinatione vtriusque textus, & Pontificij, & Imperialis facillime habetur intentio nostra. Ideo dicit idem Ius Pontificium *in dict. cap. Id constituimus*, obseruandum esse, quod Ecclesiastici Canones decreuerunt, & Lex Romana constituit. Quæ omnia cum sint in corpore Iuris inserta, & hæc præsens nostra Constitutio eadem confirmet, non erit tutum aut impunibile ab ijsdem recedere, de quo etiam commemorat Villagut *in fine dict. tractat. de Extens. Immunitat. Eccles.* præsertim quia non tantum non corrigitur Ius Cæsareum a lege Canonica, verum etiam expresse confirmatur : quod etiam vult hæc nostra Constitutio, teste eodem Villagut *in dict. tract. post num. 4. prope finem, vbi etiam in aliqq. seqquentib. numm. plenissime super hac Quæstione materiam aptam refert*. Et secundum hanc sententiam respondi in quadam Cephaludensi : pro quo facit illud *Psalm. nu. 31.*

„ *Multa flagella peccatoris speran-*
„ *tem autem in Domino misericordia*
„ *circundabit.*

Quod quidem consonat cum quibusdam carminibus Statij *in libr. 12. ad Theb.* (cuius supra *in Initio Capitul. II. num. 7. post versicul. Apud Græcos*, mentionem fecimus) relatis a Couar. *dict. capitul. 20. lib. 2. Variarum Resolutionum post numero secundo* tenoris sequentis:

„ *Huc victi bellis, patriaque e sede fugati:*
„ *Regnorumq; inopes; scelerumque errore nocentes*
„ *Conueniunt, pacemque rogant ...*

. . . . .

Quid si pars vel Iudex comparere noluerit? Puto compelli posse per censuras, cum res hæc concernat animam, vt iam dictum est: nam qui vult consequens, necessario velle videtur antecedens, sine quo illud consequens haberi nequit *capit. Præterea. supra de Offic. & potestat. Iudic. del. & alijs iuribus supra traditis in §. Quinto Capit. Quinto* Sed Iudex Ecclesiasticus partem & iudicem ad quos causæ & personæ Reorum pertinent, instruere debet; Ergo si noluerint comparere, & Reo pœnas remittere corporales, poterunt compelli modo prædicto: *pro quo facit text. in capit. Nouit supra de Iudicijs, ibi (Cum enim non humana constitutioni, &c.)* Cui sententiæ astipulatur Andreas Alciatus *in suo tractat. Præsumption. Reg. 3. præsumption. 33. ad fin. ibi (Vnde pro ista opinione, &c.)* licet nullam faciat mentionem præcitati textus *dicto §. fin. in l. Præsenti, C. hoc titul. nostro.* Sed hoc seruandum esse voluit in casibus duntaxat de iure ciuili comprehensis: in alijs autem, qui fuerint a dicto iure ciuili exclusi, licet de iure Canonico comprehensi, ait, non teneri iudicem secularem stare promissioni præstitæ Iudici Ecclesiastico: vt in illis casibus superius expressis *in Initio Capit. II. nu. 76.* ratio colligitur ex eodem *in illis verbis supradictis post med. dicta præsumption. in versicul. Sed dubitatur, & in alijs relatis loco citato in fin. dicta præsumption.* dum inquit, quod in terris Imperij seruari debet ius ciuile: in foro autem Ecclesiastico ius Canonicum: quæ tamen distinctio omnino reijcienda est, ea præcipue ratione: quia in hac materia Immunitatis nostræ ius ciuile subijcitur Canonico, etiam circa casus excludendos, cum lex Imperialis huic Immunitati derogare non possit, vt patet in hac Constitutione, & est communis Doctorum conclusio, etiam illorum qui ius vetus sunt interpretati, quorum supra meminimus *in Proœmio numer. 2.* Sed in terris Imperij supradicta forma seruanda est in casibus ab eodem iure comprehensis. ergo debet etiam seruari in alijs a prædicto iure Canonico non exclusis.

Si vero, hac adhibita diligentia,
nemo compareat, hoc est, neque iudex,
neque pars; vel alter eorum tantum:
tunc pro certo est, quod non
15 comparens † faciet litem suam, omni
spe appellationis remota, *l. Et post edictum, §. fin. ff. de Iudicijs. l. Ex consensu, §. fin. ff. de Appellation. l. 1. & l. Abstinendum. in fin. C. Quorum appellatio, &c. Item l. Properandum, Paragrapho cum autem eremodicium, Codice de Iudicijs. cum alijs similibus.* * *Huic sententiæ accedit Ferrer. in 3. parte Obseruat. cap. 138. 243. & 254. prout eum refert, ac sequitur Anton. Oliban. de Iure Fisci, capitul. 14. num. 49.* *

Itaque quod dictum est, seruari oportet, alias præsens Immunitas seruiret de vento: quod verbis expressis dicit Ambrosinus *hic, cap. 11. num. 7. circa med.* licet fortassis ad alium finẽ.
Non tamen desunt, qui dicant, quod
16 de consuetudine † *aliter seruetur, vt*
scilicet quamuis declaratum fuerit, Reum gaudere debere hac Immunitate, nihilominus si postmodum extra Ecclesiam repertus fuerit, capi, puniriue possit, non obstante prædicta declaratione. Sed huiusmodi consuetudo tũc locum obtinebit, cum aliter, quam dictum est, seruatum fuerit: quia cum iudex, & pars nullam impunitatem Reo præstiterint, vt hodie fit, non tenentur ei fidem seruare.

Sed quid mirum si isthæc ita se ha-
17 beant; cum hæc † Immunitas non differat
ab ea, quæ olim apud Hebræos, omissis antiquioribus, fuit, vt plene sup. probatum est *in Init. Capit. II.* & vltra illos ibi allegatos, alios affert, eandemque tenet opinionem Gutierrez *Practic. Quæst. lib. 1. quæst. 1. num. 8. & seq.* quamuis contrarium defendere nixus fuerit Suarez *in dict. lib. 3. cap. 8. circa fin. §. Altera vero pars.* illa præcipue ratione motus, quia tale Ius

ne-

neque scriptum est, neque ab Apostolis traditum, nec etiam talis traditio ex Patribus, aut alia probabili via ostendi potest: quæ omnia a nobis supra *loco citato.* probata sunt, ac nostræ sententiæ eius contrariæ penitus astipulantur: & præsertim ex Patribus retulimus Diuorum Ambrosij, Augustini, & Athanasij auctoritatem, *vt videre est in loco citato numero vltimo.* quibus non inconcinne addi potest. Diuus Ioannes Chrisostomus, de quo infra dicemus *in Paragrapho vltimo. Capitis sequentis.* Imo contra quosdam, qui allegant Concilium Tridentinum. *Capit.* 20. *Session.* 25. *de Reformation.* dum probare volunt hanc Immunitatem adhuc esse reformatã a dicto Concilio eiusdem Concilij resultat auctoritas: quia illa Immunitas, de qua ibi tractatur, Dei ordinatione fertur expressis verbis statuta, hoc modo:

» *Ecclesiæ, & personarum Ecclesiasticarum Immunitatem,* DEI ORDINATIONES, *Canonicis sanctionibus constituta,* *& cet.*

At licet verum sit, quod hæc Immunitas diuino Iure sancita sit, attamen dictum Concilium *in loco præallegato* de simili Immunitate loquutum fuisse, negamus, prout iam supradictum est *in dicto Capitulo II. Paragrapho vnico, num.* 3.

Verum enimuero Ius nouum a veteri differt quo ad eius effectum: quia in populo Hebræo Reis constitutum erat quoddam particulare exiliũ absq; tẽporis præfinitione: vt probatur pluribus in locis sacræ Scripturæ, & præsertim in illo Num. *cap.* 35. *post num.* 26. hisce verbis.

» *Si interfector extra fines Vrbium, quæ* EXVLIBVS *deputata sunt fuerit inuentus & percussus ab eo, qui vltor est sanguinis; absque noxa erit qui eum occiderit.* DEBVERAT ENIM PROFVGVS VSQVE AD MORTEM PONTIFICIS IN VRBE RESIDERE. *Postquam autem ille obierit, homicida reuertetur in terram suam.*

Et rursus *in num.* 32.

» EXVLES, ET PROFVGI ANTE MORTEM PONTIFICIS *nullo modo in vrbes suas reuerti poterunt.*

Idem habetur in Iosue, *Capite* 20. vbi nomina Vrbium traduntur, quæ sex tantum fuerunt, vt sup. dictum est in *Initio Cap. II. num.* 85. & dicetur infra *Cap. seq. S. II.*

Sed apud nos, sublata illa pæna exilij, & quauis alia corporis afflictiua, aliter seruatur: quia per sacros Canones illa pæna in aliam satisfactionem translata est, ne adhuc lex vetus durare videretur, cum illud ad iudicialia pertineat præcepta, quæ iam diximus expirasse morte Christi, *vt fere in toto præcitato Init. d. Cap. II. dictum est.* Hoc autem his temporibus non potuit esse, quia cum simus in statu gratiæ, *vt loco citato num.* 82. *diximus,* indecens erat, eodem modo Rei punirentur, quo puniebantur illi sub dicta lege veteri, quæ iugum illis gentibus imponebat, iuxta Diu. Petri Apostol. verbum *in Act. Apostolorum, cap.* 15. *num.* 10. & per relata a Diu. Thom. 1. 2. *quæst.* 85. *to. ta. cuius sup. dicto num.* 82. *meminimus.*

18 Quapropter typice † illæ sex Ciuitates, quarum vna metropolis erat, cuius curiam gerebat Summus Pontifex eiusque filij Sacerdotes, Sex mundi ætates significant, quarum hæc sexta Iesu Christo Domino Nostro eiusque filijs Christianis reseruata fuit. Apud illas gentes Pontificis mors expectabatur, vt omnes qui ad illas fugissent Vrbes, sine timore mortis ad suam patriam redire potuissent. Per Pontificem, idem Dominus Noster

figuratur, cuius morte omnes salui facti sunt, qui per totam vitam morti erant obnoxij, manifeste Paulo Apostolo dicente *ad Hebraeos, cap. 2. post nu. 13.*

„ *Ecce ego & pueri mei quos dedit mi-*
„ *hi Deus. Quia ergo pueri communi-*
„ *cauerunt carni, & sanguini, & ipse*
„ *similiter participauit eisdem. VT*
„ *PER MORTEM DESTRVERET*
„ *EVM, QVI HABEBAT MOR-*
„ *TIS IMPERIVM, idest diabolũ,*
„ *ET LIBERARET EOS, QVI*
„ *TIMORE MORTIS PER TO-*
„ *TAM VITAM OBNOXII E-*
„ *RANT SERVITVTI.* Et rursus.
„ *Vt misericors fieret, & fidelis PON-*
„ *TIFEX ad Deum, vt repropitiaret*
„ *delicta populi.*

Omitto alias expositiones, cur. s. tantum ex Leuitis selectæ fuerint illæ Ciuitates, & cur trans Iordanem tres, reliquæ vero in terra Chananæa, quia illas alibi reseruo. His autem astipulari videtur Philo Iudæus *in to. 1. tit. de Profugis. longe ante med. in versic. Dignũ est enim &c.* qui de omnibus supradictis quærit: Sed dum de illa Metropoli loquitur, & de Pontificis morte, Dei Verbum intelligit, licet quæ ipse tradit non tendant ad rem nostram.

* *Hinc quidem mea sententia deceptus videtur Tostatus Abul. in Iosue cap. 20. quæst. 10. longe post init. dum ait, quod in veteri testamento non donata est immunitas Sanctuario, sed ciuitatis nouem, scilicet sex de quibus hic: & tribus alijs de quibus deutor. cap. 19. Et primo dico, quod vltra suas insidias sex ciuitates non reperiuntur aliæ a Deo statutæ, vt recte eius significatum ergo huic Philo loc. cit. Ifata in illo Deutor. clare hoc probatur; quia Deus dixerat sex ciuitates sibi populũ Hebræum construere debere, vt legitur in lib. Norm. cap. 35. sed quoniam populus ille totam Terram, quam Deus ei permiserat adhuc non acquisierat: ideo Moyses ibi explanauit legem, dicens, prius sibi tres, & post a alijs nationibus deuictas, aliæ tres ciuitates constitueretur. Vide ibi per totum illud cap. ab initio, vsq; ad versic. siue nu. 7. vbi dicitur: Idcirco præcipit tibi vt tres ciuitates æqualis inter se spatij diuides. Et in num. seq. dicitur: Cum autem dilatauerit Dominus Deus tuus terminos suos, &c. sibi tres altas ciuitates, & supradictarum trium vrbium munerum duplicabis.*

Quod probatur fuisse a Moyse, vt legitur in eod. Deutor. cap. 4. num. 41. nam postea dixit Moys. in d cap. 21. quod vltra illas tres quas constituerat, alias tres sibi vellet constituere. Et hoc apparet expresse in lib. Ios. cap. 21 sequ. vbi tantum lex, & non vltra leguntur constitutæ, postquam tota Terra, & data fuit, vt dicitur in illis verbis sub. nu. 141. ibi. Deditq; Dominus Deus Israel omnem Terram, quam traditurq; se præsentibus eorum iurauerunt, est. Hinc etiam non bene videtur dixisse Lucanus super eodem. cap. 35. num. in illis verbis, Tres erunt trans Iordanem, & tres in Terra Chanaam, qui post eadem verba dicam cap. 25. Deutor. ait quod nouem fuerunt ciuitates Refugij. *

Hæc igitur mihi visa sunt referre, quæ ad hunc præsentem Librum perti-
19 nere videntur. Itaque postquã † Reus fuerit absolutus, habita fide de eo non puniendo iuxta sup. relatum modum, non poterit amplius de eodem delicto puniri, vt post Glos. *in c. Reum, 17. qu. 4. omnes tenere tradit Decian. d. lib. 6. c. 29. nu. 6. in fi. & probari quoq; ait in c. Metuētes, in c. Vxor Felicis, & in d. c. Diffiniuit, d. 17. q. 4.* quibus etiam alios referendo astipulatur Villagut *in d. tract. de Extẽs. immun. Eccles. n. 66.* Quod intelligendũ est, quando pro alio delicto captus fuerit, vel extra Ecclesiam, vel intra eandem, & traditus fuerit seculari curiæ puniendus: quia tunc pro illo delicto, cuius semel facta fuit remissio, non potest amplius puniri, instar Principis secularis indulgentiæ: Nam non minoris vis cœleste indultum esse debet, quam tẽporale: quia dum quis in Ecclesia residet, in protectione Dei commoratur, *Ps. 90.* vnde Domino suo stat, aut cadit, *Apost. ad Rom. 14. nu. 4.*

QVOD

QVOD APVD OMNES NATIONES SEMPER FVERIT HAEC IMMVNITAS.

Caput VII.

DEVM Patrem Omnipotentem, ad quem simul cum B. Virgine Librum hunc direximus, imitaturi, nihil laboris nostri in hoc postremo Capite impendemus: sed sicut ipse Deus post orbis creationem septima die quieuit, ab opere abstinebimus. Verum illa tantum quæ a Fratre Hieronymo Romano *in suis Tract. nuncupatis, Republicas del mundo*, collecta sunt, huc trāsplantare destinauimus non huic rei necessaria, sed potius ad eius maiorem corroborationem, & Lectoris recreationem. Postremo D. Iohannis Chrysostomi verba trademus, dum quendam Eutropium nomine, de quo sup. sæpe mentionem fecimus, defendit. His itaque adductis, finem præsenti Libro imponemus. Sed primum vt quantæ sint auctoritatis ea quæ refert d. de Rom. videātur, eiusdem Tractatus rubricam tradere visum est, quæ est tenoris sequentis.

§. I.

Republicas del Mundo diuididas en tres partes, ordenadas por Fr. Hieronymo Romano Frayle professo de la Orden de S. Augustin, y su Coronista general, natural de la Ciudad de Logroño.

Dirigidas al Rey Don Philippe II. deste nombre, nuestro Señor.

La qual obra fue corrigida, y censurada por el Expurgatorio del S. Officio, y examinada por diuersos hombres doctos.

Este Cap. que sigue aqui, es de la Primera Parte de las dichas Republicas, de baxo de la Republica Christiana: porque alli se trata de dos Republicas: la vna que es la primera, llamase Republica Hebrea: y la otra que es la segunda, se llama la Republica Christiana, como hemos dicho. Pusela aqui primero esta, porque tiene mas preheminencia, como mas noble de todas: y pues tambien porque nos hasta aora hemos tratado de cosas que pertenecē ala dicha Repub. Christiana. Despues pondre lo que saque de la Republica Hebrea, como tambien mas fauorecida de la que sigue despues ala postre, que es la Gentilica, qual quiso poner por veer su antiguedad, assi como lo dixe al Cap. segundo en este mi Libro. Lo que se dize en la Republica Christiana deste nuestro tan sancto, y bueno Priuilegio, lo trata este Fr. Hyeronimo en el libro primero, cap. 20. fol. 128. cuias palabras son estas.

De los Preuilegios, y preheminencias, que fueron dadas ala Yglesia, para que los acogiessen a ella por delitos, fuessen libres.

COSA fue justissima, que pues los Hebreos tenian sus ciudades, y lugares señalados, adonde se acogian los culpados, y malhechores, y los Gentiles tenian templos, y estatuas para el mismo efecto, que los Christianos, que tenemos ley mas sancta, y perfecta, gozassemos de lo mesmo.

Muy

Muy antigua costumbre fue el ser la Yglesia amparo de los malhechores, y de ello tenemos muchos exemplos, y leyes, historias, y no auido reynos de Christianos adonde no ayan hecho leyes para esto. A lo menos los nuestros Españoles de muy antiguo lo tienen.

Porque en el Cōcilio Ilerdēse, * reynando Theodosio entre nuestra gente, se mando, que qualquiera sieruo de los clerigos o discipulo si hiziere alguna cosa mala, si se acogiere a la Yglesia, sea defendido en ella, y no lo saquen, ni lo castiguen: si fuere alguno tan oluidado de Dios que lo saque, sea hechado de la Yglesia, hasta que satisfaga con digna penitencia y castigo.

*Can. 8.

En las historias de España leemos que Gundamiro, despues que salio vencedor de vna guerra, que tuuo peligrosa con los Gascones, hizo ley, que qualquiera que se acogiesse ala Yglesia, fuesse libre, y no fuesse sacado della. Y el Rey Eruigio mando lo mesmo, como parece por el XII. Cōcilio Toletano* Allende desto las leyes Imperiales determinan esto para todo el mundo, y hazen argumento con quanta maior razon deuen de ser libres los que se acogen a las Yglesias, que los que se saluā por arrimarse a las estatuas de los Emperadores. Y tenemos determinacion de los Emperadores Arcadio, y Honorio, y Theodosio el Iunior. *

*Can. 19.

* C. lib. 1. tit. 12. *de His, qui ad Ecclesias confugiunt.*

Los Summos Pōtifices como los que estauan obligados a fauorecer la Yglesia, y darles grandes fauores, proueyeron con gran diligencia, que tuuiessen muchas Immunidades. Assi ay Decreto de Bonifacio V. * segun Sigisberto Gemblacence, en que manda, que las Yglesias sean libres para recibir a los que cometen culpas, y que no sean sacados dellas.

* Causa 17. quaest. 4.

Tambien Gelasio pone graue censuras a los que hizieron lo contrario desto. Y Innocentio III. escriuiendo al Rei de Scocia le declara la obligaciō que ay para que la Yglesia sea madre y amparo de los que se acogen a ella, como parece por la Decretal de Giegorio en el titulo de Immunitate Ecclesiarum * Cōcilios ay muchos que cōfirman estos mesmos priuilegios, assi como el Aurelianense I. y el Matisconense II. y el * Arausicano I. * Teniamse en tiempo de S. Augustin por cosa rigurosa el sacar de los templos a los retraydos. Y assi en vna Epistola * reprehende asperamente a Bonifacio Capitan, de que auia sacado de la Yglesia a vno que se acogio a ella: y assi han acaecido milagros, y cosas notables a los que han acometido saçar de la Yglesia alos retraydos.

*Ca. 6. 7 y 8.

* Can. 8. y 9.

Can. 5. y 6.

* Epist. 187.

Cuenta Casiodoro en su Historia Tripartita, * y Nicephoro * que como vn principal Señor de Constantinopla llamado Eutropio fuesse muy priuado del Emperador, y por ello auia subido ala dignidad de Consul, i viesse como muchos malhechores se acogian a la Yglesia, i no los podia sacar della, pidio con gran instantia, que se hiziesse otra ley contraria a esta, en que no valeisse a nadie la Yglesia, y que qualquiera que a ella se acogiesse, fuesse sacado y preso. Era a la sazon Sant Iuan Chrisostomo Pastor de aquella Yglesia: y quando vio que se auia promulgado tal ley, dixo marauillas en el negocio. Acaecio que el mesmo Eutropio cayo en la disgratia del Emperador, y se acogio a la Yglesia con los otros, que huyan, y no teniendose por seguro, se metio de baxo del Altar. Entonces S. Chrisostomo * subiose al lugar donde solia predicar al pueblo, y comen-

*Lib. 10. c. 4.

* Lib. 13. c. 4.

*Lo que dize aqui de Sant Chrisostomo, es mentida, porque el hizo

hizo todo el contra, rio, assi como lo veras despues acabado estos sus Cap. adonde en la fin allaras las mismas palabras de S. Christoff. co a reprehenderlo, porque auia persuadido al Emperador ley, que ya era contra el, y assi le dixo que no era justicia que gozasse del priuilegio que auia desecho, y contradicho: y sacandole de la Yglesia, le fue cortada la cabeza: y mãdaron que fuesse raydo del numero de los Consules.

Otro exemplo hallamos en Paulo Orosio digno de memoria para los juezes de nuestros tiempos, y passa assi. Despues que murio el grã Theodosio, entre otros gouernadores que dexo paraque guardassen el Imperio para sus hijos, fue vno llamado Gildo, que tenia la prouincia de Affrica. Este viendo como Arcadio, y Honorio hijos de Theodosio eran mozos, y de poca edad, determino alzarse contra el Imperio, y como lo imagino, assi lo puso por obra: y se llamo Emperador. Tenia este Gildo vn hermano llamado Mestezel, grãdissimo Christiano, y viẽdo la tirania del hermano, contradixole todo lo possible, y resistiendole con la gente que hallo, mostro que hiziera mas se pudiera: pero el Gildo estaua tan poderoso, que no hallo quien le passasse adelante, antes enojado del hermano que le resistio, le mato dos hijos, que con sigo tenia, no mirando al deudo, que con el tenia. En fin visto que Affrica estaua tiranizada por su hermano, determino pedir la empresa assi por cumplir con la obligacion que tenia al Imperio, como por vengar su injuria, y tomada partio por Africa, aunque con poca gente, confiado en la justicia, y razon que lleuaua, y en la parte que en la tierra tenia, y principalmente en la ayuda de Dios: la qual cada dia con lagrimas, y deuotissimas oraciones demandaua. Y segũ cuenta Paulo Orosio, llegando a vna Isla llamada Capraria cerca de Napoles de ciertos sanctos varones que alli habitauan, lleuo algunos con sigo, confiando mas en sus oraciones de ellos, que en las armas de su gente, con los quales tantos ayunos, y plegarias hizo a Dios, que merecio la victoria sin batalla, y vencio sin hazer crueldades, ni muertes: y tan grandes fueron sus merecimientos, que le aparecio Sant Ambrosio, que poco auia que saliera desta vida. Y en fin apoderandose de toda Affrica hizo cortar la cabeza a su hermano Gildo. Este Mastelzel que se mostro tan Christiano, y amigo de su republica, poco despues vso de vna gran deslealtad, porque viendose tan poderoso se alzo contra el Imperio, y oluidando los beneficios recebidos de Dios, como ciertos hombres malhechores se acogiessen ala Yglesia, el codicioso de vengarse, los saco de ella, y hizo justicia de ellos: por lo qual Dios quiso traherlo en tanta infelicidad, que los mesmos que le ayudaron a la tirannia, lo mataron, dandole la pena de su maldad. Haze memoria de esta historia Paulo Orosio * en el lugar alegado, y Paulo Diacono en la vida de Arcadio, y Honorio.

* *Lib. 13.*

De quanta estimacion fuesse antiguamente el acogerse a las Yglesias, y sagrado, buen testimonio es el que leemos en Sant Augustin, y en Paulo Orosio, y en otros grauissimos autores, que como Alarico Rey Godo entrasse en la Ciudad de Roma por fuerza, al tiempo que se entro mando con pregon publico que ninguno, sopena dela vida, matasse ni hiziesse mal a los que se acogiessen a los Templos, y principalmente a los que fuessen hallados en el de Sant Pedro, y Sant Pablo: lo qual se guardo con gran rigor mientra turo el saco. Y como fuesse despues preguntado, respondio que el no venia a hazer guerra a los Sanctos, y Templos, mas a los Romanos. Oy por nuestros peccados toda va muy roto: porque cada alguazilejo, y alcalde quie-

quiebra las leyes diuinas, y humanas, sacando de los Templos, y Altares a los que a ellos se acogen: por lor lo qual, y por otras semejantes cosas tengo para mi que padecemos tantas calamidades, y trabajos en España.

Fin del Cap. de la Repub. Christ. vengamos a lo de la Repub. Hebrea.

Este Capitulo que sigue es de la Republica Hebrea de Fr. Hieronymo Romano, Lib. 1. Cap. 19. Fol. 35.

§. I I.

De los Lugares que Dios señalo en su pueblo, paraque se acogiessen los malhechores, quando cometiessen algun mal caso, y estuuiessen en ellos libres.

CREO, que no me quedaua mas que dezir en lo tocante a la religion de los Iudios, y assi quiso poner este capitulo casi a la postre, y alle que no escriuiendo deste proposito, quedaua falta, y manca la obra, porque ornamento fue, y hermosura de las Republicas tener lugares diputados adonde se librassen los hombres, que hiziessen malos recaudos. Y assi como hago esto en la Republica Hebrea, lo hare en las dos, que me quedan, que son la Ecclesiastica, y Gentil. Digo pues que el pueblo de los Iudios tuuo lugares señalados, y particulares adonde se acogiessen los que hiziessen algun mal.

Antes que el pueblo estuuiesse en lugares, y poblaciones, no allo que el Tabernaculo siruiesse desto.* Pero consta de los Numeros* que mando Dios a Moysen, que señalasse seys Ciudades particulares adonde se acogiessen los malhechores, y que fuessen las tres de la otra parte del Iordan, y las otras tres en tierra de los Chananeos. Y estas quiso Dios que fuessen no solo para los hijos de Israel, mas aun para los Gẽtiles, y otra qualquier gente, que viuiesse a la compañia de los Hebreos.

** Esto no es verdad: antes allo que Moyses, & Aaron se acogieron al Tabernaculo por vna cõjuntura que auia hecho el pueblo Hebreo contra ellos: assi consta en el libro de los Numeros, c. 16. como lo dixe arriba al Cap. II. en el prĩc. n. 61.*

** Cap. 35.*

Moysen fielmente cumplio el mandamiento diuino: porque de lo que se gano, luego mãdo dar, y señalo las tres Ciudades, como parece al Deutoronomio 4.* y en el mesmo libro* mãdo al pueblo que como fuessen ganando la tierra, cũpliessen lo que Dios mando en tal caso: lo qual se cumplio despues muy bien por Iosue su successor en el gouierno del pueblo, como parece por su libro.*

** Cap. 4.*

** Cap. 1.*

** Cap. 20.*

Las Ciudades eran estas:* del Tribu de Iuda, Cariatharbe, q̃ es Ebron; era esta al derecho del Põtifice mayor, y sus hijos los Sacerdotes. La II. dio el Tribu de Efrain, y llamauase Sichen: esta era del derecho de los Leuitas, Caathitas. La III. fue Gaulon: era de la media tribu de Manasses, y per-

** Nõbre de Ciudades adonde se acogian los criminosos.*

pertenecia a los Leuitas Gersonitas. El tribu de Neptalin dio la IV. y llamauase Cades: estaua tambien en la suerte de los Gersonitas. La V. era Ramoth, y era del tribu de Gad: esta pertenecia al derecho de los Leuitas Meraritas: y tambien Bosor que era la VI. la qual dio el tribu de Ruben. En estas Ciudades podian acogerse los que matauan alguno no queriendo, o a caso, o sin malicia pensada, porque de otra manera no se permetia valerles el Sagrado, como nos otros dezimos, por ser aleue. Auia de viuir alli sin poder voluer a su casa, hasta que muriesse el gran Sacerdote: de manera que si biuia poco el gran Sacerdote, tambien le turaua poco al delinquente el destierro. No les podian cerrar las puertas de las Ciudades, ni ponerles estorbos: antes auia de estar todo desembarazado, y los caminos muy abiertos, y claros, porque no les fuessen puestas assechanzas, de manera que no se pudiessen valer de tales Ciudades.

Despues los mesmos Hebreos hizieron tambien seguro lugar del Tabernaculo, y el Tẽplo: assi leemos en el 3. de los Reyes *que Adonias hijo de Dauid (auido en Haggit) huyo al Tabernaculo, y se trauo del cuerno del altar de miedo de Salomon, que lo quería matar: y siendo auisado Salomon dello, no le hizo algũ mal, y assi Adonias se estuuo quedo hasta que le juro el Rey Salomon que lo perdonaria. Y al mesmo se acogio Ioab, el qual seguia la parte de Adonias, que quería alzarse contra el Rey Salomon, como parece por esse mesmo libro de los Reyes* Y en fin del 4. de los Reyes *se collige tambien como era lugar seguro el Templo porque Ioyada Sũmo Sacerdote mãda sacar del Templo a Athalia Reyna, para que la matassen fuera del, porque dentro no se podia hazer cosa de injuria, ni agrauio. No creo que en este proposito aya que dezir mas: y aunque a qui quede corto, quando hable de la Gentilidad, y de la Yglesia tratare largamẽte dello. Y esto me basta a lo que creo para lo q̃ toca en este proposito.

*Cap. 2.

*Cap. 2.

*Cap. 11.

Fin del Cap. de la Repub. Hebrea: Pues digamos lo que se trata deste negocio en la Republ. Gentilica.

Este Cap. siguiente pertenece ala Gentilidad, y es de baxo de la mesma Republica Gentilica de Fr. Hyeronimo Romano, Lib. 3. Cap. 4. Fol. 69.

§. III.

Del Asilo, o lugar adonde se acogian los malhechores entre los antiguos a cerca de la Gentilidad.

PVES hemos tratado de los templos: sera bien que digamos algo de los priuilegios que eran cõcedidos alos que se acogian a ellos, quãdo auian hecho algũ mal recaudo, para q̃ assi fuessẽ libres de la justicia, o de qualquier castigo. Que antiguedad tẽga esta buena costumbre, no sabria yo facilmente determinarla, porque consta que antes que el pueblo de

 Dios

Dios la vsasse la tuuieron los Gentiles, y Idololatras. La causa que ay para dezir esto es, porque muerto Belo padre de Nino Rey de los Assirios, como los vassallos del dicho Nino viessen que amaua el hijo mucho a su padre Belo, y lo honraua, quando auian hecho algun mal recaudo, acogianse a la estatua que le tenian hecha para su contemplacion: y como el preguntasse, que porque se acogian alli, y le respondiessen, que creyan que por reuerencia del gran Belo a quien el amaua mucho, serian perdonados de qualquier crimines, y excessos que cometiessen, el determino que fuesse su padre adorado como dios, y que a quel lugar fuesse Refugio a los malhechores, y que fuessen libres acogiendose a el.

De creer es que despues crecio esta costumbre en otras naciones queriendo dar algun fauor, y misericordia a los que matassen hombres, o hurtassen, o hiziessen otras cosas malas.

Los Griegos de otra manera tratan este negocio, porque dizen que muerto Hercules, sus nietos, y parientes, y los de mas compañeros teniendo que aquellos a quien Hercules auia destruydo, y vencido los auian de hazer guerra, y los auian de perseguir, determinaron hazer vn lugar sagrado, o Tēplo intitulado de la Misericordia en la Ciudad de Athenas, para acogerse alli en la necessidad o aprieto, y hizieron lo comun, porque todo el mundo los defendiesse, pues traya tanto prouecho a todos. Crecio este templo, y lugar, y parecia cosa prouechosa para lo comun, y es io sin duda.

Otros tienen que el Asilo tuuo principio en Thebas, * porq; Cadmo quādo fundo aquella ciudad, hizo el Asilo, en el qual se acogiessen, y librassen todos los malhechores, y sieruos sin ninguna differencia. Qual destas dos opiniones sea mas verdadera, no sabria yo auerigar,

* *Mas nor otros digamos este priuilegio tener mas antiguedad de lo que aqui pareze por aquello que este mismo autor dize mas arriba enel proprio tratado, hablādo de la Idolatria, assi como lo puede veer en este my tratado sup. Cap. 2. adonde mas clara relacion desta hallaras.*

Si es verdad que estos fueron los primeros, que hizieron lugar señalado para librarse los malhechores, llana esta la verdad, y assi diremos que Cadmo fue primero, porque fue mas antiguo muchos años, que el mesmo Hercules.

Entre los Griegos hallamos mucha memoria de Asilos famosos, assi como el de Ayax, aquel valoroso Capitan, que peleo en la guerra Troyana, el qual era su proprio sepulchro, y por las cosas memorables que hizo, le fue dada esta honra riberas del mar Retheo, y en el mar Sigeo se le hizo la mesma honra a Achiles. Cosa es muy antigua acogerse los que hazian alguna culpa, alas estatuas de los Reyes, y Emperadores, y esto se concedia por honra de los que auian hecho cosas notables por la Republica. Y assi ay titulo de los que se acogen alas estatuas, o ymagines, en el Derecho Ciuil.

* El mayor Asilo, y de quien hallamos memoria grāde fue el de los Romanos: porque Romulo queriendo acrecētar su nueua Ciudad de Roma, despues edificado vn templo, pregono que qualquier malhechor, o condenado que se acogiesse a ello daua por libre, y hazia vezino de Roma, loqual el hizo con industria: porque queriendo cada vno viuir libre, vernia adonde estuuiesse seguro, y despues con aquella multitud poblaria la ciudad, y tēria gēte en ella para defenderla, y habitarla.

* *C. de Statuis, & imaginibus. tit. 24. y tit. 25. de His, qui ad statuas confugiunt.*

Otras gentes no señalaron lugares particulares para esto, mas generalmente todos lo templos, y lugares dedicados a los dioses eran refrigerio, y seguridad a los malhechores, y assi lo

vsa-

vsaron lo Molossos, Samothraces, Crotoniatas. Y los Melenios, y los Itacenses tenian vna ara de Iupiter por Asilo: pero siempre quisieron que los templos de los dioses no fuessen ocasion de peccado, mas remedio: y por esto no valia, como dezimos aca, Sagrado, al que cometia peccado de industria: mas al que a caso offendia, assi como matas vno a otro, con vn subito mouimiento, o burlando, o desta manera. Fue en Epheso el templo de Diana muy priuilegiado en estas cosas porque todo hombre que se acogiesse a el, era libre, y seguro. Y Alexandro Magno queriendo honrar aquel lugar mando que no solo el templo fuesse amparo de los que huyan, mas aun mil passos al rededor del: pero despues Octauiano Augusto siendo informado que dello resultauan muchos inconuenientes, mando que solo el templo fuesse priuilegiado. Los Athenienses allende de aquel Asilo, que hizieron los successores de Hercules, teniā otro que era el sepulchro de Theseo, adonde todo sieruo que huya a el, quedaua libre. Entre los Espartanos, y Lacedemonios tenian por cosa de gran religion guardar a los delinquentes en el templo de Minerua, al qual se acogio Pausanias Capitan, y Emperador de los mesmos Lacedemonios, porque temio la muerte: pero no le valio el templo: ni menos a Agesilao, que tambiē se acogio al templo de Pallas, como lo dize Plutarcho en sus Paralellas* ni menos a Cleombroto, que se acogio al templo de Neptuno: ni tampoco a Demosthenes Principe de la eloquencia Griega, porque acogiēdose en Calabria al templo de Neptuno, vino Archias, representador de Tragedias, cō gente de guerra para sacarlo del templo: y viendo Demosthenes que no le auia de valer la ara, determino de matarse con ponzona, antes de ser lleuado por fuerza. Tenian los Lacedemonios vn templo dedicado a Pallas tan priuilegiado, que aunque fuesse vno sentenciado a cortar la cabeza por qualquier delicto, si podia escaparse, y meterse en el templo, era libre. Y en la Isla de Papho, y Aphrodiseo tenia Venus templo, que seruia de Asilo.

* Para. 21.

En Sicilia el templo de los Paliscos valia para sagrado. Los Peloponesios a Ermione, a Ceres Proserpina tenian por guarda, que aunque era vna mesma cosa, toda via tenia templos dedicados cō diuersos nombres. En Epheso allende del templo de Diana, teniā otro templo de Arthemiso. A los de Pergamo el templo de Esculapio les valia. Los Calidonios a Pallas se acogian, y tan priuilegiado era su templo, que en los robos, deudas, o homicidios por graues que fuessen, no se procedia contra los malhechores si a el se acogian. Los Scytas como tenian pocos dioses, y menos templos, señalaron por su Asilo los montes Ripheos, los quales eran tan seguros, como entre nos otros los templos. Los Egypcios tenian el templo de Osiris. Leemos que en cierta prouincia de Affrica auia vn pueblo, al qual si vn malhechor lleuaua vna piedra era seguro, y libre, como si estuuiera en vn de los templos. Y Alexandro de Alexandro* dize de Cina Ciudadano Romano que mientras turaron las guerras ciuiles, mando que el pregonero publicasse que qualquiera sieruo que se acogesse a su casa, o exercito, le valiesse por sagrado y seguridad, y que gozassen de la libertad, y trayessen bonetes en la cabeza, que era vn segnal de los que eran ya libertos, por lo qual vino el despues a tener grandes esquadras de ellos: pero creçiendo la maldad por el fauor de los Asilos, Tiberio Emperador, porque no quedassen las maldades por castigar, derogo todos los fauores, que se auian dado a los templos, aunque con todo esso dexo por religion algunos memorables, assi como en Samo de Iuno, y en Roma el de

* Lib. 3. c. 20.

Esculapio, por quanto la antiguedad los auia hecho merecedores de aquella honra. Otros muchos templos, y lugares vno que gozaron destas libertades, y cada nacion hizo sus Asilos, y lugares sacros para librar a los que hazian mal, porque ninguna nacion vuo que no vsasse de la misericordia, y piedad, y que no conociesse que el hombre hauia de ser por todas las vias possibles libre, y perdonado, y conseruado en la vida.

Entre los Romanos, si algun culpado se acogia al Flamen, que era Sacerdote, quedaua libre por aquel dia, y si le echauan alli prisiones por el mesmo caso, quedaua libre para siempre como lo dize Alexandro de * Alexandro. Marco Antonio, y Lepido hõraron tanto el sepulchro o lugar adonde fue quemado Iulio Cesar, que mandaron que fuesse sagrado como el templo, y que los que se acogiessen a el, fuessen seguros, y libres, como lo dize Xiphilino en la abreuiacion de Dyon, en la vida de Augusto. Tambien dize Alexandro de Alexandro que las estatuas de Tiberio Cesar eran Asilo, y sagrado para los malhechores: y que en Pamphilia se tenia gran cuenta con esto. Tuuose por graue peccado sacar a nadie del templo, adonde se acogia. Y assi Pausanias condena a Silla, y dize que murio comido de piojos, porque saco del templo de Minerua en Athenas a vn legado de Mitridates Rey de Ponto, y le mato.

*Lib. 6. C. 12.

Y no solamente vuo esto para los hombres, mas aun para los animales tuuieron lugares dedicados, adonde se huyan, sacandolos eran libres. En el Monte Parthenio auia templo dedicado al dios Pan, que llamauan Pan Licio, al qual se acogian todos los animales, assi como a vn Asilo, y lugar segurissimo, y en tanto era aquella religion guardada, que los Leones, y Lobos quando corrian tras los minores animales para mãtenerse, llegando a aquel lugar perdian la fiereza, y no tocauan en ellos, mas mansos, y quietos reconocian el lugar: y lo mesmo acaecia en vn Hermitorio de Diana en la prouincia de Erholia, porque quando los perros perseguian la caza, ella se yua a la dicha hermita, y llegada dentro, no se atreuian los perros a le hazer mal, antes perdiendo su natural, estauan mansos delante de sus enemigos naturales.

Leemos ansi mesmo que en los mõtes Menelaos, que son en Grecia, ningun perro hazia mal a la caza, ni los perros podian vsar de su natural endignation. Y de las perdizes leemos que en cierta parte de Boecia quãdo yuan bolando por aquella region, no auian miedo, y se teniã por seguras de los cazadores, y de las demas aues de rapiña. Todo esto pudo hazer el demonio, para engañar las gentes, que en los demas no ay para que persuadirse nadie, que fuesse virtud de los montes, ni que reconociessen a los templos los animales, mas queria el demonio que los hombres se persuadiessen, que alli auia diuinidad, paraque creyessen con mayor fuerza, y efficacia sus embaymientos, como dello dan S. Augustin, Eusebio, y Lactantio gran testimonio, y otros muchos, que hablaron de los engaños del demonio, como ya queda dicho en el primero libro.

A qui me parece muy conueniente añadir lo que dize el mesmo autor en el dicho tratado, escriuiendo sobre la Republica de las Indias Occidentales, en el Libro primero, en la fin del Cap. 9. de lo qual hemos ya dicho en el S. III. Cap. III. nu. 31. porque aquel pertenece tambien ala Republica Gentilica, como parece por las palabras que siguen.

Tenian los del Reyno de nueua España, y los del Peru los templos por auxilio, y refugio de los malhechores porque ninguno que se acogia a sus ydolos, o templos, era molestado ni preso: y porque esto se guardaua con todo rigor, y nuestros Españoles no

que-

querian que a los Indios les valiessen las Yglesias; en vna junta que vuo de los Obispos de Indias en Mexico, se pedio al Imperador Don Carlos que mandasse proueer en ello; y que valiessen las Yglesias a todos los Indios: pues era priuilegio a todo Christiano por todo el mundo, adonde la fee estaua publicada.

Fin de los Capp. de las Republicas Christiana, Hebrea, y Gentilica de Fr. Hieronymo Roman de la Orden de S. Augustin.

Sequuntur verba D. Io. Chrysostomi ex Volumine, seu Tomo V.

Ad Eutropium, & alios aliquot Homilia Epistolaris.

SVMMARIA.

1 *Eutropij eunuchi Imperatoris Theodosij casus, dum eundem Imperatorem fuerat hortatus, vt legem conderet, quæ penitus tolleret hanc Immunitatem; & per totum restans.*
A D. Iohanne Chrysostomo defenditur, dum fugit ad Ecclesiam, nu. 3. ad cuius confugium quæuis conditionis gens currit, nu. 13.
Ab eodem Chrysostomo increpatur, nu. 5.
2 *Amicorum vulnera meliora, quam inimicorum oscula.*
4 *Ecclesia impugnatores suos etiam defendit: Et velut omnium mater sub alas suas protegit, & num. 9. Quod ad eius maiorem gloriam resultat, num. 8. & num. 12.*
6 *Potentes a subditorum exemplis addiscãt; & num. 11.*
7 *Errores excusandi.*
10 *Remittendum, vt remittatur, & num. 15. & 17.*
14 *Delinquentibus parcendum, saltem quia aliquando bene egerunt.*
16 *Misericordes Deus diligit, & nu. seq.*
18 *Hieronymus Romanus in suis tractatibus nuncupatis, Republicas del mundo, parte 1. lib. 1. cap. 20.*
Sub Repub. Christiana, reiectus, dum Eutropij eunuchi Imperatoris Theodosij casum narrat.
19 *Socrates Zosimus in Hist. Tripart. lib. 10. cap. 4. lapsus, dum de prædicto Eutropio loquitur.*
20 *Alfonsus Villegas in prima parte Flos Sãctorum lapsus, dum vitam D. Iohannis Chrysost. enarrat circa prædictum Eutropij casum.*
21 *Andreas Alciatus in lib. 2. Parerg. cap. 43. lapsus.*

S. IIII.

1 SEMPER † quidem, frater, sed nunc præcipue, competenter: dicetur: * Vanitas vanitatum, & omnia vanitas. Vbi nunc est refulgens consulatus ambitio? Vbi resplendentes ad inuicem syderum toto orbe lampades? Vbi equorum certamina? vbi diuersorum munerum pompa? vbi coronæ, & varius totius orbis ornatus? vbi tubæ, & theatralis illa populi adulantis acclamatio? Repentini spiritus flatu tanquã folia cuncta decussa sunt, & arbor nuda derelicta est: & non solum nuda, sed & ab ipsis conuulsa radicibus: tanta enim vi ventus incubuit, vt ipsius arboris absoluerit neruos. Vbi nunc si-

* Ecclesiastes 1.

mu-

mulati illi amici? vbi variæ adulatio-
num facies? vbi conuiuæ, & prandio-
rum, cœnarumq; asseclæ? vbi parop-
sides? vbi electa vina, & per totum diē
tracta conuiuia? vbi cocorum exquisi-
tæ artes? vbi denique omnis illa potē-
tia, & clientum greges ad gratiam cū-
cta loquentium? Nox erant omnia il-
la, &, die exorto, nusquam
Sap. 5. comparuerunt. Vmbra erat,
& pertransijt, fumus fuit,
& dissolutus est: bullæ aquarum fue-
runt, & disruptæ sunt: araneæ telæ erāt,
& discissæ sunt. Propterea que iterum
spirituale istud carmen canimus, dicē-
tes: Vanitas vanitatum, & omnia va-
nitas. Hunc enim versiculum si sape-
rent, qui in potentia versantur, in pa-
rietibus omnibus, & in vestibus suis
scriberent, in foro, domo, in ianuis, in
ingressibus: & ante omnia in consciē-
tijs suis, vt semper eum oculis cerne-
rent, & corde sentirent: quoniam qui-
dem multæ sunt rerum facies, multæ
imagines falsæ, quæ decipiunt incau-
tos: istud oportet quotidie salutare car-
men & in prandijs, & in cœnis, & in
omni conuentu vnumquemque proxi-
mo suo canere, & a proximo suo libē-
ter audire: quia Vanitas vanitatū est,
& omnia vanitas. Non tibi semper di-
cebam, quia fugaces sunt diuitiæ, &
stare nesciunt loco? Sed tu me non li-
benter audiebas. Nonne tibi dicebam,
quia nulla certa est in potentia tua fi-
des? sed tu hæc ægre accipiebas. Ecce
nunc ipse te rerum exitus docet, quia
non solum infideles & fugaces, sed exi-
tiabiles sunt diuitiæ. Inde denique est,
quod pertimescis, quod turpi concu-
teris me tu. Nonne tibi dicebam, cum
me frequenter corriperes, & increpa-
res vera prosequentem, quia ego te
magis diligerem, quam illi, qui adula-
bantur? Ego qui arguebam te, plus ti-
bi profueram, si audire voluisses, quā
illi, qui assentabantur. Non meministi
cum dicerem tibi,
2 quia meliora * † *Prouerb. 27.
sunt vulnera amici,
quam voluntaria oscula inimicorum?
Si mea verba, quæ tunc vulnera vide-
bantur, audisses: nunquam tibi oscula
adulatorum istū exitium peperissent.
Mea enim verborum vulnera sanita-
tem ferebant: illorum autem oscula,
& blandimenta morbum tibi insanabi-
lem generabant. Vbi sunt illi nunc,
qui te in foro longis ambagibus consti-
pabant, qui domi forisque laudabant?
Abnegauerunt te omnes amici tui: di-
scesserunt vnusquisque in sua, & nudū
te atque inanem reliquerunt, nullus il-
lorum, vel prope accedere ausus est.
3 Nos † vero non ita, sed & tunc cum
difficilis esses, ac durus ad monita no-
stra, non pertimescebamus: & nunc ca-
sum tuum non perhorremus, nec dese-
rimus, sed quantum possumus, subleua-
4 mus: & Ecclesia † quidem, quæ a te
impugnata est, apertis te gremijs suis
suscipit. Turbæ vero illæ theatrales,
pro quibus aduersum nos sæpe inflatus
es, acclamant interitum tuum, nos ta-
men nunquam cessauimus dicentes ti-
5 bi: Quid † agis? quorsum hæc? Cur ad
insaniam prouocas ciuitatem? Cur po
pulos tantæ vrbis spectaculorum con-
tentione præcipitas? Sed tu nihil ho-
rum curabas, quinimo diuitias tuas in
his consumebas, a quibus nunc gladij
acuuntur in te. Ecclesia vero, quæ irā
tuam, & impetum furoris tui sæpe per-
pessa est, vbique discurrit, & satagit, &
ex isto te laqueo conatur eripere. Ve-
rum hæc dicens, non insulto lapsis, nec
superbo pede ceruices iacentium cal-
co, sed eos qui stare videntur solicitos
reddo: non sauciato vulnus exaspero,
sed eorum quos nondum inuoluerunt
aduersa tenebrarum conseruare cupio
sanitatem. Non, inquam, submergere
studeo fluctuātem, sed eos moneo, qui
secundis nauigant velis, ne forte, si nō
caueant, submergantur. quod non fie-
ri potest, si permutationes non cogitē-
tur rerum, vt non incidatur in eas. Nā
qui in secundis aduersa prospiciunt,
inopinatum nihil patiuntur in aduer-
sis. Sed quoniam hic neque ex seipso
co-

cogitare hæc potuit, neque ab alijs cõ-
6 monitus corrigi voluit; vos † saltem, quibus a Deo commissa est dispensatio diuitiarum, & potẽtia
*1. ad Timoth. 6. temporalis, discire * verecundiam moniti, & correptione alterius erudimini, nihil superbum sapere, neque in incerto diuitiarum sperare. Tam nihil sunt enim hæc omnia quæ videris: etenim si fumum, & vmbram, & fœnũ, aut florem fœni nominemus, si somniũ dixerimus, minus profecto, quam se habet veritas, dicimus. Nam cum eo quod in certatorum studio, & breuis est, atque infida possessio, multum tamen secum periculi gerunt, & plurimũ indigne & fide mortis annectant. Quis enim hoc celsior videbatur? Nonne orbem supergressus est apice dignitatis? nonne ipsis etiam Romani imperij insulis terribilis fuit? nonne summa rerum potestas huic subiecta erat? nonne ad ingressum eius diadema regni tremuit, & imperij purpura inclinata, quassata est? Et ecce nunc infelix, & prostratus iacet, captiuo miserabilior, seruo vilior, egenis abiectior, omni reo despectior, per horas enim singulas imminere gladios ceruicibus suis, & instare carnifices videt: nec quia fuerit vnquam ei voluptas aliqua meminit in vita, aut deliciarum vlla recordatio? Sol si in cœlo nũc resplendeat, aut si sit in mundo lux ipsa, non sentit: sed die medio atra mox oculis eius incumbit, & nihil nisi tenebras videt. Sed quandiu hæc? Non puto me posse vllo sermone explicare quæ patitur. Hesternus enim dies indicium fuit, cũ ad eum vẽtum fuisset ex palatio, & ad sacrarium confugisset, quã vultus eius buxei coloris effectus, & nihil omnino a mortuo differens, tremor dentium mẽtumque demissum, interrupta vox, lingua resoluta. Et hæc dicimus non exprobrantes, vt superius dixi, neque insultantes ruinæ eius, sed vestram mentem mollire cupientes, & ad misericordiam prouocare, vt contenti iam sitis cruciabus eius, & effugiat a nobis pœ-
7 na, quam patitur. Multi † enim sunt inter nos crudelius agentes, & supplicia eius ardentius sæuientes, qui etiam nos culpant, cur eum suscepimus, vt sacrosanctum Altare contigeret. Propterea ergo exposui supplicia eius, quæ nullo inserente perpetitur. Sed dic mihi, frater, quid indignaris? quid tam pertinaciter sæuis? Cur igitur † ad Ec-
8 clesiam confugiat is, qui temper expugnauit Ecclesiam? Propter hoc maxime, in his enim oportet glorificare Deũ qui permisit eum in id necessitatis adduci, vt per ipsum & virtus, quæ inest Ecclesiæ, & misericordia nosceretur. Virtus quidem ex eo, quod impugnatorem suum supplicem videt: Misericordia vero ex eo, quod protegit supplicem, & sub alijs suis contegit, cuius dudum hostilia tela contempsit: quodque immemor priorum malorum suorum sinum suum cum pietate pandit ei, cuius vulneribus nunquam cessit. Quid hæc victoria clarius? Quid ista virtute præstantius, hosti non cedere, misero subuenire? Hæc pietas Gentiles confundit, Iudæos arguit, lætificat credentes: nunc enim in eum misericordiam facit, cum omnes amici, & familiares eius reliquerunt eum: cũ adulatorum & satellitum eius nusquã vllus
9 est: sola Ecclesia † velut omnium mater, & quæ memor sit sese ex hostibus, ac persecutoribus dilaniatam, receptat sub alas suas, & pectus suum iracundiæ regis opponit, furoris plebis obsistit, odia omnium præfert, & impugnari se gaudet pro eo, a quo expugnatur. Ista sunt ornamenta Altaris Ecclesiæ: istud est decus virtutũ eius: ista sunt Christianæ pietatis insignia. Sed nefas est, inquit, flagitiosum raptorem, atque inuasorem cunctorum diuinum altare contingere. Nolo hæc dicas, charissime, quoniam quidem, &
*Luc. 7. meretrix * contigit pedes Christi, & non ex hoc opprobrium contulit Christo, sed insignia virtutis eius elicuit. Neque enim im-
mun-

dabitur: si vero hæc aliquis pauper aspiciat, continuo eleuatur, & incipiet semetipsum cōsolari, & penuriæ deponere dolorem. Gratulabitur enim in paupertate sua, quod præstitit ei paupertas sua, ne incurreret diuitum ruinas, & penuriam suam centuplo omnibus diuitijs præferet, agēs gratias Deo, quod sibi sortem paupertatis indulserit, ne pro diuitijs vsque ad vitæ ipsius periculum perueniret. Vide quantum lucri, & diuitibus, & pauperibus contulit, humilibus, & elatis seruis, & liberis, quod iste ad Altare confugit. Vides quomodo vnusquisque inuenit ex ista conuersatione remedium, & ex ipso tātum ædificatur intuitu? Puto vos mitigatos, puto repressam iracundiam, & impetum impij furoris extinctum: puto quod iam vos ad miserandum magis, quam ad persequendum sermo cōuerterit. Et quid dico, Puto? imo iam certus sum. Video enim vultus vestros, furore depulso, lachrymas proferentes: induti * enim estis Christum, & induti * estis viscera misericordiæ: & ideo didicistis * dolere cum dolētibus, flere cum flentibus. Quam breui seminanti mihi sermonem misericordiæ, seges fœcunda pietatis ascendit; & confido quod iam nunc misericordiæ manipulos congregabo. Prosternamus nos, quæso, religioso principi, imo potius obsecremus * primo misericordiā Dei, qui cor regis emolliat, qui furorē regis mitiget, vt integram ab eo gratiā mereamur. Et quidem comperi, quod iamdudum ad aures eius delatum est, quod hic ad Altare Dei, & verum istud Asylum confugisset, & insistente exercitu exposcentes, vt eum traderet ob scelerum suorum pœnas luendas, longa oratione vsum, qua sedaret exercitum. Audio enim prosequutum,
4 quod in singulis † quibusque delinquentibus, non ea tantum considerandae essent, quæ peccauerint, sed & ea, quæ aliquando forte vtiliter gesserint. Cumque in his non solum tumente animos non placaret, verum & actius inflammaret, dolētium præcipue, & imperatiores iniuriam: tum ille de serenissimo vultu profusis lachrymis admonuisse fertur exercitum, quod ad Altare Dei confugerit, & ita tanti illius furoris impetum restrinxisset. Sed, & nos quod ex nobis est, agamus. Si enim propriæ iniuriæ acerbitatem non exsequitur Imperator: quid sanctos facere decet, quid filijs Ecclesiæ agere conueniet, quibus paulo post accedendum est ad sancta, quibus contingenda sunt mysteria, quibus oratio Dominica offerenda est, in qua dicendum est:
15 Remitte * † nobis debita nostra, sicut, & nos dimittimus debitoribus nostris? Scimus hunc debitorem esse multorum, scimus eum ingentis iniuriæ verbo. Non * est nunc iudicij tempus, sed pietatis: nec vltionis, sed miserationis: neque sententiæ, sed indulgentiæ. Desinite, quæso, vos ab indignatione animi, cohibere iras, tumoremque depellite, & ad preces vos misericordis Domini vna mecum conuertite, vt det ei veniam, liberet eum de imminentibus gladijs, & concedat ei tempus pœnitentiæ, vt possit se exsuere omnibus malis, quibus infeliciter indutus est. Rogemus Imperatorem, vt honoret Ecclesiam, & honoret Altare, & hominem qui ex eo sperauit salutem, non inaniter patiatur credidisse: addo & illud, quia si nos rogamus pro eo, ipsi quoque Imperatori gratissimum erit, & laudabit nos pro tanto pietatis opere, ac salute hominis remunerabitur opus nostrum. Iam vero apud Deum quanta merces
16 est, qui † vtique misericordes diligit, crudeles respuit? Nam viro misericordi, si quidem iustus fit, coronas gloriæ dabit: si vero peccator sit, misericordiam conferet, & veniam peccatorum,

Rom. 13. *Coloss. 3.* *Rom. 12.* *Prouer. 21.* *Matth. 6.* *Psal. 100.* *Iob. 35.*

Misericordibus enim miseretur Deus, qui dixit, Misericordiam * volo,& non sacrificium. Et in omnibus scripturis hoc inuenies quærere Deum, & in hoc opere remissionem fieri peccatorum. Si quis

* *Osee.6.*

17 † sibi vult suis peccatis veniam dari, si quis sibi vult propitium fieri Deum: ipse facit misericordiam peccatori, & ad exorandum pro eo clementissimũ principem veniat. In hoc enim, & sibi diximus,vt misericordiam quærat,& Ecclesiæ laudem conferet. Sed & omnes, ad quoscunque plebis nostræ venerit tantæ pietatis auditus, mirabuntur, & dabunt gloriam Deo, atque in omnẽ terram odor boni operis diffundetur. Vt ergo tantorum bonorum participes existamus, rogemus, deprecemur, etipiamus hominem de periculo, liberemus captiuum,& manum supplici por rigamus,vt & nos futurorum bonorum participes effici mereamur, per gratiã, & misericordiam Domini Nostri Iesu Christi, per quem, & cum quo Patri gloria & Imperium, vna cum Spiritu Sancto in secula seculorum, Amen.

Hactenus D. Iohannes Chrysostomus,Germano Brixio interprete:cuius rei exemplo, licet plura colligantur, Nos tamen hic de duobus tãtum age, re contenti sumus, quibus præsenti Libro finem imponemus.

Primum ergo colligitur benignitas, & humanitas Ecclesiæ Sãctæ Dei, quæ non solum eos in suam tutelam recipit, qui illam defendunt, verum etiam, & illos, qui eandem impugnant.

Secundo, ex prædictis verbis non so

18 lum † F. Hieronymi Romani scripta omnino falsa esse ostendentur, quæ supra in primo Paragrapho præsentis Capitis relata sunt, verum etiam,& aliorum, quorum statim inferius meminissemus: nam aut suppositiitiam esse dicemus præcitatam Homiliam, aut, quæ in ea dicuntur, vera esse: si vera sunt, prout credendum est, non potest vlla tergiuersatione defendi quod prædictus de Romano refert, dum in illo præcitato Cap. cuius sup. in dicto § I. meminimus, Eutropij Eunuchi Imperatoris Arcadij casum enarrat, dicens illum ab Ecclesia fuisse extractum, eo quod eandem impugnarat, cum totum eius oppositum huc vsque dictum sit. Hinc nemo facilis esse debet ad aliorum scriptis fidem adhibendum, licet sibimet quandoque adblandiantur, & præclare de seipsis loquantur, & sentiant, vt euenit huic de Romano, qui *in Præfatione ad Lectorem, quam facit in secunda parte, quæ dicitur Repub.Gentilica,* de seipso loquens,ait.

„ *Porque soy seuero censor de los que*
„ *escriuen sin auctores aquellas cosas*
„ *cuya se cuelga de ellos.*

Et nihilominus quo ad hoc patet eius error: vnde dicendum est:

„ *Quandoque bonus dormitat Home-*
„ *rus.*

Aduertẽdum quod huiusmodi scripta prædicti Fr. Hieronymi sunt de illis emendatioribus, postremo loco editis Salmanticæ apud Ioannem Ferdinandez, anno Dominicæ salutis M.DC.XCV.

Hoc autem non ipsi soli imputandũ

19 est,sed & pluribus alijs,vt de † Socrate Zosimo *in Historia Tripart. lib.* 10. *cap.* 4. tradit Tiberius Decianus *in suis Tractatibus criminalibus,lib.6.cap.25.nu.7.* quem meritissime confutat: vnde potius ex eodem Socrate puto dictũm de Romano illud dixisse,quam ex Cassiodoro,dum eundem allegat in loco citato ex Socrate a Deciano, *hoc est in lib.* 10. *capitul.* 4. At licet neque Socratem, neque Cassiodorum viderim, attamen de Nicephoto Calisto illud non audeo affirmare, quia is omnino consonat cum Diu. Ioan. Chrysostomo, licet referat, prout etiam tradit Decianus *loco citato*, quod Eutropij caput fuerit amputatum: Sed

20 cum † eodem de Romano consonat Alfonsus Villegas *in prima parte Flos Sanctorum*, dum eiusdem Chrysostomi

21 vitam narrat. Alciatus † vero *in Lib. secundo Parerg.Capitul.* 45. licet discrepet ab his, attamen in hoc lapsus est, quia

quia refert ex Hottone Historico, quod prædictus Eutropius Arcadium hortatus fuerat, vt legem tantum contra seruos ferret, quibus Immunitas hæc non suffragaretur: quæ lex nedum contra seruos, sed vniuersaliter aduersus omnes condita fuerat, vt patet ex prædictis verbis D. Io. Chrysostomi, quem puto non legisse. Sed, omissa eius lectione, expresse sumitur argumentum ex eodem Eutropij exemplo, legem illam vniuersalem fuisse aduersus quālibet genrem, eo quod si tantum contra seruos esset, aliqua ratione Eutropius defendi poterat, cum & ipse liber fuisset, vnde cum cæteris liberis in casibus non exceptis admitti potuisset: sed quia lex fuit vniuersalis, merito magis timere debuit, iuxta Iuris terminos *sub illo tit. vniuersali in lib. 2. ffœrum. tit. 2.*

„ *Quod quisque iuris in alterum statueris, ipse eodem iure vtatur.*

Et iuxta Catonis sententiam,

„ *Patere legem, quam tu ipse tuleris.*

Quæ auctoritates insinuantur in c. Cum omnes § statuerūt, versic. cum igitur sup. de Constitutionibus. Sed præcipue contra eum faciebat, quod tradit Apostolus *ad Romanos, cap. 2. in princ.* his verbis:

„ *Inexcusabilis es, o homo omnis, qui*
„ *iudicas; IN QVO ENIM IV-*
„ *DICAS ALTERVM, TE IP-*
„ *SVM CONDEMNAS: eadē enim*
„ *agis, quæ iudicas.*

Et rursus.

„ *Existimas autem hoc, o homo, qui*
„ *iudicas eos, qui talia agunt, & facis*
„ *ea, quia tu effugies iudicium Dei?*

Alia plura de his videri poterunt apud Valerium Maximum *lib. 8. cap. 6.* Quapropter dum prædictus Eutropius Arcadium hortatus fuerat, vt legem conderet, qua omnes priuaret hac Immunitate, etiamsi ipse nullum atrociorum criminum commisisset, quo, si lex illa lata non fuisset, gaudere debuisset, nihilominus eadem priuandus erat; parauerat enim laqueum sibijpsi: vnde dicit Dauid *Ps. 7. post nu. 15.*

„ *Ecce parturijt iniustitiam: concepit*
„ *dolorem, & peperit iniquitatem. La-*
„ *cum aperuit, & effodit eum: & in-*
„ *cidit in foueam quam fecit. Conuer-*
„ *tetur dolor eius in caput eius: & in*
„ *verticem ipsius iniquitas eius de-*
„ *scendet.*

Itaque ne in eundem laqueum incidamus, hoc sanctissimum Institutum amplecti debemus; nam dum quis alios tuetur, & sibijpsi tutelam parabit; vnde canere poterit non illum Eutropij cātum, sed alium quem idem Dauid tradit *in princ. d. Psalmi 7.* dicens.

„ *Domine Deus meus in te speraui, sal*
„ *uum me fac ex omnibus persequen-*
„ *tibus me, & libera me. Ne quando*
„ *rapiat vt leo animam meam, &c.*

Et omissis ijs quæ pro Eutropio retulimus, cum eodem Dauide gratulanter cantabit, (*vt in fine d. Psalmi habetur*)

„ *Confitebor Domino secundum iusti-*
„ *tiam eius, & psallam nomini Domi*
„ *ni altissimi,*

Cuius imperium manet in perpetuum: sitque benedictum in seculorum secula, Amen.

MARII ITALIAE DE IMMVNITATE ECCLESIARVM
LIBER PRIMVS EXPLICIT.

INDEX
RERVM VNIVERSALIVM
IN PRIMVM LIBRVM DE IMMVNITATE ECCLESIARVM.
AVCTORE MARIO ITALIA SICVLO PANORMITANO IVRECONSVLTO.

A

C

Cap.

D

Quod

Diffi.

Ap-

Quid

Inter-

L

Læsis

N

O

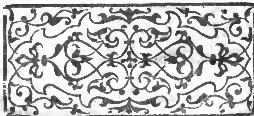
Offen-

de

S

T

FINIS.

EPISTOLA DEFENSORIA

Aduersus Senem quemdã, qui aliter sentiebat de verbis Iustiniani in §. Licet Inst. Quibus ex causis manumit: non licet. ad Fridericum Auria V.I.D. peritissimum Panormit.

Senectutem esse venerabilẽ te negare, Friderice mi colendissime, non est excogitãdum: cum illud sit Iuris studiosi, vel professoris, nec non sana mentis Doctoris, quod leges affirmãt, alÿs tradere, docere, atq; amoris .auillationibus defendere. Senectuti autem quæ sit præscripta ætas, vel præscribenda, nullo profecto a Caliditate traditur reg. in l. semper ff. de Iure Immun. Illud dũtaxat refert, quod penè idẽ honor senibus tribui debeat, quẽ ipsis magistratibus tribuimus. Sed licet Vlpianus in l. sextũ §. numerus ff. de Vacat. & excusatione mun. & in l. maiores ff. d. tit. de Iu. Immun. de ÿs qui 70. annis maiores natu existãt, fortassis sentire videatur: attamen nos hic ne prolixiori via, quã par sit, de hac ætate disputãdo, perambulemus, hoc prætermitto ad rem, cuius Quæstio licet nullius momenti, proposita fuit, deueniemus.

Post Solis Occasũ die hesterno relaxandi animi gratia è domo progressiũ faciens, domumq; tuã, tuorũq; habitationi destinatã petens, germanum tandem tuũ Ioan. Franciscũ Auria V.I.D. quadã præ manibus habentẽ scripta ingrediens adinueni: de quibus (vt moris est nostri) ipsũ interrogãs, factũ concepi. Sanè consilium sequens nostrũ non docendi studio; non tuam famam restituendi, non veritatem demonstrandi; non deniq; omnino falsam contrariorũ sententiam ante oculos conÿcio: cum, & tuus prompte sermo edocendi alios emissus, libris, commentarÿs, scriptis quibusuis omissis, sufficiens esse debuit audientibus Iunioribus, iuxta illud.

Non est discipulus supra magistrum.

Verũ ne senectuti magis, quã scientiæ honor tribuatur, rectè fecisse nemo vnquam tuũ sanũ arguet intellectũ. Rectè, inquam, te fecisse, illud (scio) est, libris sententiam tuam probare, fratrẽq; tuũ (alterũ non imparem honore tuo) quid sentiendum sit de Iustiniani verbis in §. 1. Inst. quibus ex causis manumittere non licet, consulere, non propter te, sed vt alÿs negotÿ veritas patefiat. Idcirco, vt in eamdem me esse sententiam cõperies, hæc quæ breuiter ex ipsismet legibus decerpi ad te mittere non prætermisi. dicit enim ibi Imperator.

„ Licet Domino, qui soluendo non est, in testamento seruũ suum cũ libertate hæredem istituere,
„ vt liber fiat, hæresq; ei solus, & necessarius, si modo ei nemo alius ex eo testamento hæres ex-
„ titerit, aut quia nemo hæres scriptus sit, aut quia is qui scriptus est, qualibet ex causa hæres
„ ei non extiterit, idque eadem lege AElia sentia prouisum est, & rectè.

Quæstio huiusmodi est, num possit debitor in fraudem creditorũ seruum suũ instituere cũ datione libertatis? At hoc (cum datione libertatis superfluũ est) cum ex ipsamet institutione, licet nõ fuerit expressè dictũ, illam consequatur. vt habetur in alio §. seq. d. tit. & in §. seruus autem. Inst. de Hæredũ institutione; cui accedit text. in l. 1. & in l. fin §. vlt. C. de Neces. Hæred. Quare præsens Quæstio est, num consequi possit libertatem, cum in principio Inst. d. tit. quibus ex causis, &c. prohibitũ sit manumitti seruos in fraudem Creditorum. Sed cum hæc Quæstio sit Iuris, non videtur dubitãdum, quod possit, cum dicat textus

„ Qui soluendo non est.

Ergo colligitur quod in fraudem Creditorum debitor manumittere possit. vt habetur in textu. Dubium inter te, & illum ætate senem fuit, num huiusmodi Iustiniani verba, Qui soluendo non est, eamdem habeant significationem, hoc est in fraudem Creditorum, cum dictus textus hoc expressè non dicat; Vnde aliud videbatur, non esse soluendo, & aliud, in fraudem Creditorũ? Sed huiusmodi ambiguitatẽ, si Iuris scientiã nõ ignoramus, ex eodẽ cõtextu resolutã habemus. Id. n. soluẽdo nõ est. quid aliud ibi significat nisi in fraudẽ Creditorũ nã par est soluendo nõ esse, & in fraudẽ creditorũ manumittere. Is nãq; qui soluẽdo est, certè nullã fraudẽ cõmittere põt manumittẽdo seruos suos, sed is dũtaxat fraudẽ cõmittit, qui soluẽdo nõ est, Si ergo lex ait quod põt is hæredẽ instituere seruũ suũ qui soluendo non est, isq; liber efficitur, vti dictum est, quid hæsitandum erit, idem esse, in fraudem Creditorum manumittere, &, soluendo non esse? nonne lex hæc idem expressè dicit in §. in fraudem inst. loco citato, vnde venit præsens Quæstio? cui textus concordat iÿsdem verbis lex in fraudem, ff. qui, & a quibus, &c. sed præcipuè est text. in l. si it. la 57. ff. d. tit. de hæred. instit. vbi habetur.

„ Si is, qui soluendo non est, seruũ suũ cum libertate hæredem instituerit, & liberũ substituerit:
„ ante incipiẽdũ est a substituto. Lex. n. AElia sentia ita demũ ei, qui in FRAVDEM CREDI-
„ TORVM. hæres institutus est, cõseruat libertatẽ si nemo alius ex eo testamẽto hæres esse põt.

„ Ad

Ad idem tendit text. in l. in fraudem in principio ff. de testamento militis. cuius verba sunt.

„ In fraudem Creditorum nec miles amplius, quam vnum necessarium facere poterit.

Possent plures alij, & infinitus textuũ numerus tradi, præsertim omnes quæ subiunt d. tit. Qui & à quibus: sed quia patet res hæc in præallegatis, ergo quid plura? Vnde eo ipso quod frater tuus à me percõctatus est, Quid essent illa scripta. & ipse mihi prædictã mihi perposuit quæstionẽ, respõdi. illũ textũ esse præcedẽtis exceptionẽ: quod postea dũ meos reuoluerẽ libros apud Mysingeriũ eo loco adinueni. Quapropter nostrates nõ discedũt à prædicta resolutione; nõ omnes vnanimiter cõsentiunt, siue ibidẽ vbi est dictus textus. siue in princ. sub tit. de hæredũ qualit. & differ. vt est Viglius ibi in nu. 3. in fi. & Portius etiã nu. 3. & Ias. in Addit. in lit. B. & vndiq; aliq. Ratio autẽ huiusmodi est (licet non teneamur illam ostendere l. non omnium C. de legibus) quia interest defunctorum hæredem habere. l. & quia ff. de interrogat. act. ne bona sua distrahantur, &c. hæc quoad hanc rem.

Hodie vero cũ huiusmodi scripta fratri tuo demõstrarẽ, aliã mihi proposuit quæstionẽ, qua ostẽdebat quãdã rem difficilẽ esse probari, Nũ seruo hæredi à Domino instituto cõpetat beneficiũ inuẽtarij? & patefactis mihi iuris quæ ad te miserat scriptis, cõperi quidẽ, omnia ita esse benè disposita, et cõgesta, vt nec aliquid desiderari possit. At quoniã hæc mea illi ostendere prætulisi, ab eodẽ rogatus, veluti iussu quodã, de eadẽ re aliquid scribere proposui. Quapropter vnũ hoc, præter eiusdẽ fratris tui scripta præmitto, illud satis vulgatũ axioma, qui vult cõsequens, necessariò velle videtur Antecedens, sine quo illud cõsequens haberi nequit: quod & nos aliquãdo, & in nostro nuper edito libro vsi sumus in §. 5. n. 57. c. 5. Quod procedit è cõuerso: Vnde Faber in d. princ. Inst. Quibus ex causis &c. & idẽ Ias. in d. Addit. ad Port. lit. E. vers. cõsequenda: (qui & hoc idem axioma tradit) dicũt. quod quoties quis cõcedit aliquid, videtur cõcedere omne illud, sine quo cõcessio nõ valeret, per text. in l. quidã cõsulebat ff. de Re. iud. & per text. in l. idem Vlpian. ff. de excus. Tut. vnde si permittitur seruo separatio bonorũ suorum post mortem Testatoris, prout rectissimè frater tuus ad te rescripsit, q̃ separatio vicẽ inuentarij supplebat, vnde & inuẽtariũ loco separationis bonorũ supplet. ergo benè põt cõficere inuentariũ. Probatur hoc ex textu iũcta Glos. in verbo Reseruentur, §. necessarius hæres Inst. d. tit. de hæred. qualit. & c. Quia si bona serui honorati debent reseruari necessariũ erit dictũ inuentarium confici, vt à bonis quondam Domini sui distinguantur, quod & idem Viglius loco citato expresse his inquit verbis.

„ Quod si vero seruus sine separationis beneficio, vel HODIE certe sine INVENTARIO,
„ hæreditatem adierit, prædicto commodo sua culpa carebit.

Allegat per hoc l. fi. C. de Iu. delib. quã ad idẽ frater tuus tradit; vnde cõmuniter dicũt DD. post d. Glos. in d. text. de hæred. qual. quod ideo cõceditur beneficiũ separationis, ne bona serui sibi quæsita ante aditã hæredit. misceãtur cũ bonis Dom. defuncti: alias teneretur de suo. Sed beneficiũ inuentarij eũdẽ operatur effectũ, ne creditoribus hæredes teneãtur de suo impendere: ergo huiusmodi loquẽdi modus, vel huiusmodi separationis beneficiũ seruo à Dom. instituto cõcessũ eũdẽ debet operare effectũ. Vnde verba Bart. & aliorũ ibid. in d. §. seu princ. inst. de hæred. qual. ad hoc idem tendũt, si benè cõtemplentur. Hæc itaq; visa sũt mihi ad te cõscribere, vt erga te meũ ostenderem amoris iugũ: & illius senioris imprudentia argui potius, quã prudentia siue scientia sibi possit applicari: cũ non debeamus faciles esse ad fidẽ oĩbus adhibendã. licet illi plurimũ tẽporis versari videãtur siue in legendo, siue in allegãdo, & si quid sit. Nã licet senectus, vti diximus venerabilis sit, nõ tamẽ ꝓpter diuturnitatẽ, neq; annorũ numero cõputari dẽt. Cani autẽ sũt sensus hominis: & ætas senectutis vita immaculata. Vnde dicit B. Gregor. super hoc, q᷑ tradit sapiens in lib. sap. c. 4. quod nõ eos scriptura sacra senes vocare cõsueuit, qui sola tẽporũ quãtitate; sed qui morũ grauitate maturi sũt. Vnde hoc potius maturo suo cõsilio, quã illi seni fatuo ascribi dẽt. Quare de eo dici põt q᷑ Plutarc. dicere solebat.

„ Nec prolixior barba, nec vestis pertrita philosophum facit.

Vnde de Herode Attico legitur apud Gellium Noct. Attic. l. 9. c. 2.

„ Palliatũ quẽpiã falso cultus habitũ philosophia mentientẽ, video inqt, Herod. barbam et palliũ;
„ philosophũ aũ nõ video: nimirũ sẽtiẽs nõ fucũ, sed mores, et sciẽtiã genuinũ philosophũ ostẽtare.

Itaq; ne Adulator potius, quã amicus, sed qd amicus quã vera ꝓfitear, aliquibus videar, ꝑtermitto tuas, tuiq; fratris laudes: sed licet ꝑtermittã, ipsæ per se oĩbus sũt notæ. Accipe ergo hilari, sicut soles, animo, hæc quæ ad te mitto, & me (q᷑ facis) ama. salutant te omnes amici, maximè autem frater meus. Panhormi die 17. Sept. 1611.

Marius Italia minimus inter I. V. D.

